REOMAUS, SEU HISTORIA MONASTERII S. IOANNIS REOMAENSIS, IN TRACTU LINGONENSI...

Pierre Rovier, Giovanni Battista Coccini

7
2 C
7

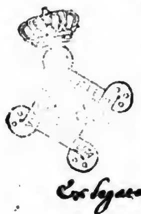

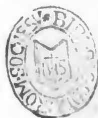
REOMAVS,
SEV
HISTORIA MONASTERII S. IOANNIS REOMAENSIS,
IN TRACTV LINGONENSI.

Primariæ inter Gallica Cœnobia antiquitatis, ab anno Christi CCCCXXV.

COLLECTA ET ILLVSTRATA A P. PETRO ROVERIO E SOCIETATE IESV.

Ad Eminentissimum D. FRANCISCVM DE LA ROCHEFOVCAVLD *S. R. Ecclesiæ Cardinalem, Abbatem Reomaensem.*

PARISIIS,

Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, Typographum Regium, viâ Iacobæâ, sub Ciconiis.

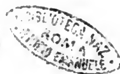
M. DC. XXXVII.

CVM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISS.

EMINENTISSIMO DOMINO

FRANCISCO CARDINALI DE LA ROCHEFOVCAVLD, ABBATI REOMAENSI.

ONCREDITVM mihi abs te, (CARDINALIS EMINENTISSIME) *Reomaum multis nominibus tuum tardus, sed, vt spero, non infidus debitor tibi repræsento. Cùm enim ea esset eius antiquitas, vt nullum tota Gallia quamlibet vetustissimum extaret Cœnobium, quod annis multò plus quàm septuaginta eius anteuertisset primordia; tum ea erat antequam tu illi esses Præfectus obscuritate, vt vix extra eos quos magnus olim Clodoueus illi cõstituerat ditionis limites agnosceretur. Sed fecit autoritas tua, solemnisque ilal locorum, quibus praes, curatio, vt mihi licitum fuerit, non solùm quod ad loci sanctitatem attinuit, Joannem Reomaensem, qui omnis eo in Mona-*

ſterio ſanctitatis ac diſciplinæ fons fuit atque origo, Silueſtrum, Maiolum, Guillelmum, alióſque complures è ſitu ac tenebris in apertam lucem conferre; ſed etiam quod ſplendorem ei addidit Regis Francorum maximi filios duos, inſignium Eccleſiarum Epiſcopos nouem, & Romanæ Sedis Cardinales nouem, exquiſitis vndique rerum ab eis geſtarum emblematis illuſtrare. Quæ dum iuſſu tuo elaborantur, tu videlicet diuerſa parte, ne tenuibus tantùm litterarum apicibus Reomai tui conſtaret claritudo, maximo ſatagebas opere, vt diuini honores per temporum ſiue longinquitatem, ſiue iniquitatem nonnihil illic lapſi reſtaurarentur, templum præclara teſtudine tegeretur, locorum omnium ſarta tecta curarentur, auguſta ſanctorum, qui illic vixerant hominum oſſa argento conderentur, cultus denique ornatúſque omnis primigeniam religioſæ pietatis faciem, quaſi in oculos ſenſúſque hominum reuocaret. Nihilóque ſecius cùm probè intelligeres diuinum numen, quod aiebat Prudentius, templum mentis malle, quàm marmoris, nihil abeſſe paſſus es, quin ſpirantia ſanctitatis templa, viros aliquot antiquæ religionis de probatiſſimo S. Mauri Collegio illuc accerſeres, domi per illos diſciplinam, pietatem, modeſtiam reſtitueres, & foris iacentes circum populos ſuauiſſimo Chriſtianæ eruditionis, virtutiſque illorum

odore recreares. Quæ sanè sunt eiusmodi, vt meritò possit quilibet non facti magis tui, quàm iudicij admiratione teneri. Quàm enim perpensum illud fuit ac consultum, quòd sananda Reomaensis disciplinæ labi non ab ipsa, qua laborabat familia, sed à colonia sanissimi Collegij remedium expetiisti? Sanè etsi nulla ad te quod sciam eius rei eatenus fama peruenisset, tamen iudicij solertiâ, & benefaciendi studio illud es assequutus, vt in vestigia insignium virorum, qui lapso olim Reomao saluti fuere sponte incurreres. Nam cùm annis ab eius conditu ducentis circiter trigintaquinque exsolescente sensim sancti Joannis exemplorum memoriâ, Regulæque Macarij, quam ille inuexerat, imminutâ reuerentiâ, plurimùm passa esset Reomai religio detrimenti, nihil ad eum restaurandum occurrit consultius Bertoaldo Lingonensi Episcopo, quàm vt de Luxouiensi sancti Columbani Collegio Hunna Abbas collegæque aliquot Reomaum transferrentur. Amplexus est decessoris exemplum annis posthac trecentis circiter viginti tribus Bruno Lotarij Regis Franciæ nepos inter Lingonenses Episcopos celeberrimus, accitóque cum nonnullis Cluniacensibus, sancto Maiolo, ac subinde Guillelmo Abbate Diuionensi situ ac senio fatiscenti Reomao vires coloremque pietatis restituit. Tertius his accessisti,

(CARDINALIS EMINENTISSIME) *qui lapsis subinde annis quingentis quinquaginta duobus agro rursus Reomao medicam manum porrigeres, & religionis tanto interuallo labefactata eadem qua decessores industria robur repararres. An eo conferae quidpiam possit, quam te authore euulgo, Reomaensis historia, etsi ex tuo præiudicio fieri potest coniectura, tamen ex re quoque ipsa non temerè licet augurari. Omninò enim quæ viarum tuta ac lubrica monstrant, quæ fortium constantiam laudant, quæ imbecillium lapsus notant, ea non possunt illis esse inutilia, qui eisdem sunt incessuri viis. Itaque dum in hac legetur historia vel egregiè constitutum Reomaum Joannis sanctitate, Hunnæ sedulitate, Maioli mansuetudine, Guillelmi vigore; vel labefactatum partim ambitioso delectu Præfectorum Samuelis, Carlomani, Hincmari, & consimilium; partim facultatum communium in priuatos vsus, luxúsque deriuatione, quam Odo, Gaudricus, Regmundus, & suppares inuexere, partim neglectu disciplinæ, præ immoderato rei familiaris, litium, ac negotiorum studio, quæ fuit plurium temporum labes; tum profectò non deerunt quæ & eorum, qui tibi in restituendo Reomao collaborarunt animos mulcere, & posterorum in egregiè suscepta restitutione constantiam*

poßint prouocare. Hac me cum primis cogitatione, vt nihil apud te, (CARDINALIS EMINENTISSIME) *dißimulem, post iussa tua sustentaui, dum hac siue colligerem, siue illustrarem, ratus nullâ ratione tibi à me satisfieri prolixiùs posse, quàm si hac in re diuinis tecum honoribus commodare conarer.*

EMINENTIÆ TVÆ

Seruus addictissimus
PETRVS ROVERIVS
è Societate IESV.

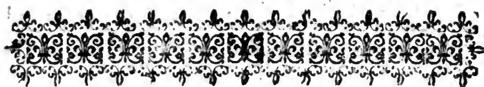
LECTORI.

OTVIT ſplendidiore facie, cultúque politiore ad te adire hæc Monaſtica Hiſtoria, ſi non ex variis, ac ferè incultis autoribus, tabulis, idiomatis compacta, ſed vel nouo & ſcilicet nitidiore ſtilo à me compoſita, vel dictione paſſim mutata, vocibúſque peregrini vſus expunctis eſſet expolita. Sed vt eam aliter inſtituerem, & tua & hiſtoriæ cauſa interfuit. Tua ne leui ſi fortè faſtidio, potiùs quàm labori tuo conſuluiſſe; Hiſtoriæ, ne interpolatâ potiùs veritate, quàm natiuâ eam euulgaſſe viderer. Fac enim me quæ hîc leguntur omnia meopte ſtilo expreſſiſſe, an tu eſſes tam credulus, vt tanto interuallo diſſita primulum euulganti ſine veteri teſtimonio fidem haberes? Quòd ſi ea quæ hîc prodo teſtimonia ſcriptioni meæ trunca inſeruiſſem, quis ea quæ alibi ferè non extarent ad fidem plenam non deſideraſſet integra? Sin autem integra vel hiſtoriæ indidiſſem, vel ad calcem reddidiſſem, certè & metuendum erat idem quod nunc faſtidium & geminato labore eadem ſemel in mea, ſemel in antiqua ſcriptione erant perlegenda. Iam ſi hæc ipſa monumenta vetera vocum inſolentiâ, & dictionis aſperitate mollitâ publicare voluiſſem, quis mihi ſpopondiſſet quidpiam eſſe in politiore literatura, quòd pro Abonnagio, Catallo, Chauagio, & id genus ſexcentis nullo veritatis, aut proprietatis diſpendio, ſubſti-

tui

tui posset? aut quis violatâ semel antiquorum Scriptorum fide, non aliquid semper detractum, vel additum veritati ex oscitantia, imperitia, alióve interpollatoris vitio suspicatus esset. Vellem quàm meritò mihi fecisse videor, vt ex his quasi tessellis authorum ac tabularum Monasterij Reomaensis historiam contexerem, tam facilè potuissem consequi, vt plura de hominum Religiosorum, qui illic vixere virtutibus, pauciora de re familiari proferrem. Sed perinde ac si virtutum memoria cœlo potiùs deberetur, ita factum est vt in terrestribus hisce tabulariis terrena res familiaris potior esset. Has tamen tabulas pretium fuit non omittere, siue quia sine eis Abbatum ætas, ac series haberi non potuit, siue quia hæc ipsa rei familiaris solicitudo nonnullum est quandoque indicium vigentis disciplinæ, cùm ferè fiat, vt eædem sint Religiosis domibus commodorum, quæ disciplinæ accessiones & decessiones, siue extremo quod veteres Monasterij Religionísque mores, familiæ pleræque nobiles, ac temporum nonnulla historia ex illis eruatur. Lege & agnosces.

SYNOPSIS EORVM QVÆ HÎC INSVNT.

Ex Codicibus Monasterij manuscriptis.

LIBRI VI. de sancto Ioanne Reomaensi: duo Ionæ Abbatis, quatuor incertorum Authorum.
Res quædam S. Siluestri, Mummoli, Leopardini Abbatum.
Annotationes de Abbatibus XVIII.

Ex antiquis Authoribus.

Res gestæ Modoini, Berni I. Lotarij Caroli Calui filij, Hincmari Laudunensis, Carolomanni Caroli item Calui filij, Abbatum.
Annotationes de Abbatibus IV.
Res gestæ S. Maioli Abbatis.
Libri II. de Vuillelmo Diuionensi Abbate, & Reomaensi, vnus Glabri, alter Chronici Diuionensis, & aliorum.
Res quædam Heldrici & Guidonis I. Abbatum.
Annotationes de V. Abbatibus.
Res Godefridi & Bernardi II. Abbatum.

Ex Tabulario Reomaensi.

Res Abbatum XV. in re familiari tutanda & augenda frequentiùs versatæ. Id Tabularium & alia nobis communicauit Vir Religiosus Ioannes de Boucher.

Ex Historicis recentioribus.

Res Philiberti Hugoneti Cardinalis, & Episcopi Matisconensis.
Item Ioannis de Cussigny, Petri de Aligny, Sebastiani de Rabutin, Guillelmi de Machecot.
Petri de la Baume Cardinalis, & Archiepiscopi Vesuntionensis.
Francisci de Turnone Cardinalis, & Archiepiscopi Lugdunensis.

Philiberti de la Bourdesiere Cardinalis, & Episcopi Encolismensis.
Philippi de Lenoncour Cardinalis, & Episcopi Autisiodorensis.
Oeconomi à Rege attributi.
Guillelmi Fouquet de la Varenne Episcopi Andegauensis.
Caroli Mironu Archiepiscopi Lugdunensis.
Ludouici Gousier postea Comitis de Carauas.
Armandi Ioannis du Plessis Cardinalis de Richelieu, Ducis ac Paris Franciæ.
Alphonsi du Plessis Cardinalis & Archiepiscopi Lugdunensis.
Francisci de la Rochefoucauld Cardinalis, & Episcopi Siluanectensis.
Ludouici de Rochechoüard Coadiutoris Reomaensis.

In Appendice.

Antiquus Catalogus Abbatum Reomaensium.
Necrologium vetus Reomaense.
Nouus ac plenus Catalogus cum characteribus Præfecturæ Abbatum.
Notitia dignitatum & Ecclesiarum Reomaensium.
Illustrationes Historiæ Reomaensis.

Approbatio Reuerendi Patris Prouincialis.

STEPHANVS BINETVS Societatis IESV in Prouincia Franciæ Præpositus Prouincialis, cùm Religiosas hasce origines Monasterij S. Ioannis Reomaensis in Tractu Burgundico ab anno Christi CCCCXXV. repetitas, & à P. PETRO ROVERIO Societatis nostræ Theologo illustratas, aliquot eiusdem Societatis Theologi, quibus id commisimus recognouerint, ac in lucem edi posse censuerint, nos quoque factâ nobis eius rei potestate à Reuerendo admodum Patre MVTIO VITELLESCO Societatis nostræ Præposito Generali facultatem concedimus, vt typis mandentur. Parisiis anno 1634. die 14. Decembris.

STEPHANVS BINETVS.

PRIVILEGIVM.

EGO STEPHANVS BINETVS Præpositus Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Franciæ, iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis HENRICO III. 10. Maij 1583. HENRICO IV. 20. Decembris 1606. & LVDOVICO XIII. nunc regnante 14. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros ab hominibus Societatis nostræ compositos, absque Superiorum eius permissione imprimant, permitto Sebastiano Cramoisy Parisiensi Bibliopolæ Iurato, & Typographo Regio, vt Librum qui inscribitur, *Reomaus, seu Historia Monasterij S. Ioannis Reomaensis*, &c. *à Petro Rouerio Societatis* IESV. ad decem proximos annos imprimere ac libere diuendere possit. Datum Parisiis 25. Martij, 1637.

Signatum, STEPHANVS BINETVS.

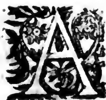
SANCTI IOANNIS ABBATIS I. ET INSTITVTORIS MONASTERII REOMAENSIS, RERVM GESTARVM LIBRI II.

Autore Jona Abbate S. Columbani sectatore.

Ex Codice veteri Monasterij Ms.

Annotatio Autoris de tempore & occasione operis.

NNO tertio regni Domini Clotarij Regis, ex iussu ipsius Principis, vel genitricis suæ præcelsæ Dominæ Baltichildis Reginæ, cùm ad vrbem Cabilonensem mitteretur noni mensis secunda hebdomada Ionas Abbas disciplinis beati Columbani eruditus, atque per Monasterium S. Ioannis, quod vocatur Reomaus, præteriens paucis diebus inibi pro labore itineris quieuisset, ductus precibus Domini Hunnæ Abbatis fratrúmque ipsius Cœnobij, vt

Annus Christi. 663.

De ætate Ionæ & dignitate, illust. n. 1. & 2.

De nomine Reomaus, n. 3.

Annus Christi. quæ per discipulos memorati Confessoris Christi, vel posteros eorum veraciter comperta erant, conscriberet, tandem articulum scribendi ita conuertit.

PROLOGVS.

PRÆCELLENTISSIMA Sanctorum exempla prosequentes, qui luce clariùs orbem tam sermone docendo, quàm exemplo monstrando illuminauere, prorsus declarare atque omnibus patefacere omni studio, omnique conatu quæ comperta fuerint debemus; vt scilicet tam hominum cœlesti desiderio innexorum, quàm etiam simplicium animos ad vitam prouocemus æternam. Vt dum præcedentium præsulum atque Patrum Monachorum labores, & studia contritionum, mortificationúmque exempla trutinando mentis intentione pensamus, in eorum imitationem tam nostra corda, quàm aliorum mentes erigamus, quatenus & doctrinæ solamina, & laborum supplementa Christo fauente studeamus subire. Nec immeritò eorum virtutes ac gesta religiosa Christiana laude fulciuntur, qui vno spiritu diuersitate virtutum florentes, diuersis quoque donorum muneribus adornantur, iuxta illud Esaiæ dictum. Cap. 60. v. 8. *Qui sunt isti qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas.* Nulli quippe dubium est iuxta quod vas electionis sup- 1. Corint. 12. v. 4. plementi donorum spiritualium, Spiritus sancti tuba canente ac demonstrante, formam patefecit, quin dum singuli in singulis, ex conditoris largitate, pro meritis dona capiendo, famulatum diuini nominis exercent, cumulum postea recipiant meritorum. Igitur venerandi viri, cultúque religionis imitandi beati Ioannis Monachi atque Abbatis vitam memoriæ commendandam stilo patefacere nitimur, quæ scilicet & quanta studuerit subire certamina sui laboris, & nostri egregia exempla monstrare, memoriam dimittere sæclis. Vt non solùm ille sui laboris fructum reciperet, verùm etiam quosque ad imitationem sui certaminis postmodum traheret, qui iure eius gloriosos triumphos venerantes & imitantes, & peccatorum medicinam,

& vitæ æternæ caperent supplementa. Vnde his & talibus virtutibus sublimatus, præuentus gratia & misericordia Dei, & in præceptis eius inoffenso calle gradiens, non solùm in cœlesti regione promeruit triumphum, sed & in præsenti ob ædificationem multorum longæuo mansit tempore. Adeò vt à tempore Valentiniani Cæsaris, atque Martiani Imperatoris, qui post Theodosium Iuniorem Monarchiæ dignitatem obtinuit, vsque ad tempora Iustiniani Augusti permaneret. Quo etiam tempore Franci cum Clodoueo Rege, postposita Republica, militari manu terminos Romanorum irrumpentes Galliam inuasere. Sicque vsque in tempora Theodorici Regis, qui filius extitit præfati Clodouei, & filij eius Theodoberti, perdurauit. His itaque omissis, ad ea quæ cepimus reuertamur. Vtile namque & gratum fore credimus, si illuc articulum scribendi conuertamus, vnde digressi sumus. Igitur vitam sancti Ioannis scribere exordiar, qui qualiter se ab ipsius infantiæ rudimentis Deo carum exhibuerit, silentio præterire nefandum esse censemus. Triplex tamen impeditáque nobis inest ratio cauendi. Primum, quòd ego tam iners támque elinguis, huiusce materiæ molem syllabarum annotationibus memoriæ tradere præsumam. Secundum, ne quod fore arbitror meus sermo incultus, & forsitan vitiosus, legentium aures inerti quodammodo mucrone confodiat. Tertium, quòd angor vndique, dum & cuncta Christi amore compulsus euoluere animus cupit, & rursum vereor ne paginæ prolixitas, & gestarum copia rerum in incredulorum corde fastidium facilè generet. Sed, vt opinor, præmium habebit à Domino præparatum, non quicumque legerit, sed quicumque crediderit, licet à quibusdam non immerito præsumptuosus iudicer, quòd audeam aggredi opus quod, vt dignum est, ferre non valeo, ac præcelsas virtutes imperito præsumam stilo disserere. Sed cùm ego primitus ad scribendum animum adiecissem, apud me ipse decreui vt ne solœcismos néve erubescerem abiectionem verborum, tantùm vt laudem eius ac virtutes, quas per eum Christus operatus est, iam prope senescentes ab obliuione hominum

Annus Christi.

De ætate S. Ioannis, Illust. n. 4.

425.

De ortu eius & obitu, n. 5.

545.

Ad annum Theodeberti XI. n. 6.

Annus Christi.

atque silentio vindicarem. Et idcirco eas sine ambitione propatulo censeo dilatandas, quia me quemquam non vereor posse refellere quidquam scriptitasse mendosum. Christum testor me vera esse dicturum, & ea de quibus, vt confido, nemo ambigit loquuturum. Nam si aliquatenus hæc absque nostro labore potuissent esse posteris nota, minimè hoc mihi fortasse putassem elaborandum. Denique deberi hoc à me hominum ingeniis putaui, vt cùm etiam illius viuam nunc memoriam teneamus, hanc immortalem redderem si possem. Quod ecce aggrediar nullius me inuidia refellente, si virum singularem multorum, qui illum sæpe viderunt, viuum ac præsentem memoria teste commendem.

LIBER I.

Rerum gestarum S. Ioannis Abbatis Reomaensis.

Caput I.

De ortu & prima ætate S. Ioannis.

Ortus Diuione, Illust. n. 10.

VIR per cuncta prædicandus Ioannes, nullique suo tempore secundus, ortus sub territorio Lingonicæ vrbis nobilitatem generis nobilitate adornauit mentis, eadem humo editus, eadem est moriendo sepultus. Qui etiam generosissimis parentibus est procreatus. Pater eius Hilarius nomine, mater verò Quieta vocitata est. Quorum animos cultus religionis catenatos, atque sub omni deuotione Christianus timor innexos tenebat. Quique etiam inter ipsa primordij rudimenta tam in pueritia, quàm in adolescentia sub Christiani cultu vigoris, atque religionis à parentibus alitus, atque enutritus est. Cùm adhuc in domo parentum indole ætatis frueretur, non lasciuiam sectabatur, sed Sanctorum vestigia sequebatur, non se cibis delicatioribus, aut quibusque delectamentis passus est resolui, vt illa

Parentibus Senatoriæ dignitatis. n. 7. 8.

ætas ſolet. Meditabatur autem in puerili ætate, quod poſtea, cùm in robur virile migraſſet, deuotus impleuit, literis namque apprimè eruditus eſt. Sed quàm fuerit memoriæ ſingularis capax, quáve erga condiſcipulos ſuos beneuolentia vſus ſit, non eſt noſtræ facultatis euoluere. *Annus Chriſti.*

CAPVT II.

S. Ioannes vitam aggreditur ſolitariam.

IGITVR cùm eſſet annorum circiter viginti, & ad ſecretiora eum loca nullatenus parentum tam affectus amoris, quàm grauitas ſenectutis penetrare permitteret, ipſe tamen abruptis omnibus retinaculis ad Chriſtum ſe contulit. Sic igitur in remoto villæ propriis manibus ſibi cellam ſummo labore ædificauit, oratoriúmque conſtruxit, atque illic, adhibitis ſecum duobus tantùm pueris, ſoli Domino vacabat. Sub eodem namque tempore Gallias, ſub imperij iure Ioannes Conſul regebat. Tranſacto itaque aliquo temporis ſpatio, cùm ad perfectiora Chriſti miles animum tenderet, & huc atque illuc ad Sanctorum exempla imitanda ſpiritu feruenti ſuæ religionis fræna laxaret, in deſerto quod ſub axe Lingonico iacet, & à caſtro, cui Tornodoro nomen eſt, triginta fere millibus diſtat, prædictis ſecum pueris comitantibus nouus ſe condidit hoſpes. Vbi primum in paruo quodam tugurio cœpit habitare.

445. De prima eius Anachoreſi, Illuſt. n. 11.

448. Fuit Conſul Honorarius, Illuſt. n. 12. De ſecũda Anachoreſi, n. 13.

CAPVT III.

Monachis collectis, è Galliæ Monaſteriis, leges petit ac mores.

HINC paulò pòſt, confluentibus è diuerſis partibus hominum turbis, dux ipſe cæleſtis militiæ collocatur. Iam verò inibi monaſterio fidei firmitate conſtructo, regulæ inſtituta, patrúmque exempla, quorum ipſe extabat imitator, rudi & nouello adhuc monaſterio deeſſe non pati-

Annus Christi. tur. Denique studio perfectionis accensus laborem itineris subit intrepidus. Et animo feruenti Monasteria circuire disponens, nec longo terrarum spatio, nec præsentibus immanitatum periculis, qui erat fidei igneus torris aliquatenus potuit deterreri. Itaque Monasteriis Galliæ visitatis, degustatáque luminis veritate spiritalia condere cupiens, mella velut apis prudentissima diuinæ gratiæ flosculos decerpebat, vt intra pectoris sui conclauium recondens ad summæ sanctitatis dulcedinem atque perfectionis culmen enitebatur.

Quæ Monasteria adire potuerit, Illust. n. 14.

CAPVT IV.

Obediendi magis quàm regendi auidus ad Lirinenses ignotus fugit, & cum eis velut nouitius degit.

circa 504.

HINC iterum in insulam marinam, quæ Lerinus nuncupatur, Monasterium petiit, vbi tunc temporis & nunc vsque districtio regularis & Patrum sanctorum instituta inuiolata perdurant. Causa autem huius itineris laborem subeundi hæc fuit. Crescente in suo cœnobio monachorum caterua cœpit anxio corde pensare quid melius foret, quidve salubrius mercedis cumulo obueniret, si plebi dominando præesset, aut subiectus aliis obediendo sub obtentu religionis proficeret. Fuit tandem consilij melius esse sub vinculo mortificationis se subdere, quàm aliis imperando dominari. Denique illuc huius religionis gratia capessendæ, duobus secum comitantibus fratribus, densissimas noctis tenebras captans aufugit. Vbi cùm fuisset exceptus, humilitatis causa sui reticuit propositi dignitatem. Cúmque ibidem anno & sex fere mensibus delitescens, per vniuersam patriam quæreretur, à quodam tandem visus est, qui de Galliæ partibus commeatat, à quo vix potuit pro sui habitus humilitate cognosci. Cúmque eum intuens super agnitione eius diutissima fuisset hæsitatione detentus, propius tandem accedens, & non solum vultum, sed etiam vocis sonum diligenter explorans, & ad pedes eius concitus

proruens. Nonne hic est, inquit venerabilis Ioannes, qui prælationem honorum fugiens ad hæc loca peruenit? Primùm quidem super hoc stuporem videntibus summum incussit, post verò miraculo sunt maiore perculsi, cùm eius nomen quod apud eos magna fuerat opinione compertum, protinus prodidisset. A quo vniuersi fratres prioris ignorantiæ veniam postulant, quòd videlicet eum inter iuniores tanto tempore deputassent. Deinde iam vt decebat in honore maximo cœpit haberi, quia verax est ille qui dixit ciuitatem supra montem statutam non posse abscondi. Regressus itaque agnitor ineffabile gaudium de inuentione Ioannis patriæ reportauit. Qua Pontifex noster Gregorius relatione comperta, qui tunc temporis Lingonicæ Ecclesiæ gubernacula retinebat, electis duobus fratribus duo paria epistolarum scripsit, vnam ad Patrem eiusdem Monasterij, alteram quoque eius proprio nomini editam transmisit, deprecans vt rediret. Quòd si differret, sciret se ante tribunal Christi, & pro desolatione loci prædicti, & pro fratrum dispersione secum causas esse dicturum. Quarum exemplaria litterarum dignum fuerat huic libello inseri, si potuissent aliquatenus reperiri.

Annus Christi.

circa 506.

Erat tunc pater Liriuensium Porcharius, aut Marinus, Illust. n. 17.

Capvt V.

Regressus in Monasterium Reomaense, lapsam disciplinam restituit.

IGitvr inuitum eum ac flentem, quòd non meruerit vitam suam in illa quam arripuerat subiectione finire, ad solum patrium reduxere. Regressúsque patriam, ac ciues omnes aduentus sui gratia reddidit lætiores. Ingressus itaque Monasterium comperit districtionem regulæ, quam docuerat minimè seruari. Tum verò quasi rudis, & adhuc nouelli Monasterij instituta demum reformans, tandem aliquando ad statum pristinum reiordinem reuocauit. Nam quantum definitionis nostræ iudicium penetrat, non inferior iudicandus est Ægyptiaco illo, de quo scriptor quidam

Annus Christi.

De institutis renũciantium, lib. 4 c. 30.

eximius Cassianus, in iis libellis, quos de hominum vitiis naturisque eorum, atque remediis disseruit. Pinufium quendam referens Presbyterum & Abbatem, qui cùm in illis locis omnium præcipuus haberetur, & ob hoc humilitatis virtutem minimè posset excolere, clam subiectionis desiderio fugiens de Monasterio quod ipse fundauerat, seculari veste assumpta Tabennesiotarum Monasterium fertur petiisse, quod sciebat cunctis esse districtius. Et multis precibus ac lachrymis petens, tandem vt susciperetur obtinuit. Cúmque à suis per diuersa discipulis quæreretur, à quodam simili modo eum visum refert, qui de Ægypti partibus venerat. Qui & hic pro humilitate officij quod gerebat, atque habitus sui vilitate agnosci vix potuit, & ipsum operis laborem, quod gerebat, commemorat. Nam sarculo, inquit, incuruus deorsum laxabat oleribus terram ac stercus propriis humeris aduectans eorum radicibus ingerebat. Denique Pinufius à quo visus fuerat fratre inuitus, ad suum cœnobium reuocatus est. Sed redeundum nobis est ad ordinem cœpti operis, quia rectiùs iudicamus proprio sermone provt sufficit tenuitas ingenij nostri, proprij patroni differere laudem, quam de aliorum virtutibus aliorúmque scriptis texere volumen operis nostri. Quia quamlibet simus idiotæ, omnique ex parte scientiæ paupertate constricti, vt tam ardua & in fastigium sublime porrecta, pro rerum magnitudine assequi nequeamus. Verùm ea ita nos aliquatenus posse explicare confidimus, si intercessionibus ipsius ad nos quoque ille, qui per Isaiam prolatus est,

Isa. 45, v. 3.

sermo Domini dirigatur. *Ego ante te ibo, & potentes terræ humiliabo, & portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam, & aperiam tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum.* Vt nos quoque verbum Domini præcedens primum potentes terræ humiliet, id est, noxias passiones dominationem sibi tyrannicam ac sæuissimam in nostro mortali corpore vindicantes, eásque faciat indagini expositionique nostræ succumbere, & ita nobis ignorantiæ portas effringens, ac vitiorum vectes excludentes nos à vera scientia conterens, ad secretorum arcana perducat.

CAPVT

Annus Christi.

CAPVT VI.

Necato precibus serpente salubres puteo aquas restituit.

IGITVR cùm, vt diximus, se primitus in deserto Tornodorensi condidisset, paucis adhuc secum commorantibus, nimiam aquæ penuriam patiebatur. Sed inquirentibus fratribus nunciatur puteus in eodem esse loco antiquitus immani profunditate constructus, quem incuria vulgaris & temporum prolixitas lapidum obrui permiserat densitate, vbi etiam pessimus serpens basiliscus habitabat. Quod cùm beato viro fuisset compertum, non tam suæ necessitatis obtentu, quàm fratrum quos ibidem congregare cupiebat cura sollicitus, fidei arma concutiens ad locum pergit pallentibus cunctis, & nihil aliud quàm solam beati viri mortem expectantibus. Interea Ioannes descendens in puteum oratione completa, assumptóque rastro primus terræ fossor accessit. Hinc hortatur vniuersos, quo omnes aduenient, & operantibus ipsis putei immanitas aperitur. Ibi itaque inuenitur serpens prædictus diuini nominis inuocatione peremptus. Vicere suffragia orationum letalia venena serpentis. Tum eiecto serpente, ac puteo mundato, ibi vsque in hodiernum diem copia aquæ cognoscitur emanare.

Basiliscus abusu vocis dictus, Illust. n. 19.

CAPVT VII.

Regulam S. Macarij Monasterio tradit, & matris aspectum defugit.

REGRESSVS ergo, vt supra diximus, ad præfatum locum studuit denuo salubria dogmata sub regulari tenore, quem beatus Macarius Ægyptiorum indidit monachis, ministrare, atque educatam in melius plebem ad cælestia gaudia prouocare, annitente sibi monacho Filomero nomine omni sanctitati & religioni dedito. Cuius fultus auxilio

de Macarij Regula, Illust. n. 20, 37, 38, & seq.

Annus Christi.

cæleste præconium, tam monachis quam populo annuens absque dilatione conferebat.

Per idem tempus mater eius comperiens desiderabilem aduentum venerabilis filij ad eum venire properat, vt tamdiu aspectum eius à se segregatum tandem ouans cerneret, suisque votis satisfaceret. Arrepto itaque itinere ad eum in eo loco quo vir positus erat aduenit, ac ministrorum deposcit affectum, vt agerent qualiter desideratam diu prolem suis obtutibus contemplari meruisset. Hoc ille audito abnuit, matrisque affectui fauere recusauit reminiscens illud. *Qui non reliquerit patrem aut matrem non est me dignus.* Sed tamen ne fidem matris quam in Christi amore & timore fixam nouerat, temere contemnendo perturbaret, transiens ante eam parumper obtutibus eius apparuit, vt & desiderium matris satiaret, & vigorem religionis ob blandimenta matris non molliret. Hortatur namque eam per ministros aciem animæ medicinali mandatorum Dei obseruatione polire, vt se posset in visione intueri pacis, quia deinceps nunquam se vsurum eam in præsenti vita sciret.

Matth.10. v.37.

Vnde hoc hauserit S. Ioannes, Illust. n.21.

Capvt VIII.

Furem ad criminis confessionem arcana virtute adigit.

Alio quoque tempore monachi sanctorum Patrum instituta sequi cupientes, quæ sanciunt monachum iugi manuum operatione & contritione non modo corporis, sed etiam cordis adhibita perfectæ castimoniæ puritate exerceri, hoc mandatum quasi cælitus delatum seruabant. Itaque loci vsus & necessitas exigebat, vt syluam quæ illi Monasterio adiacet, infesta extirpatione purgare deberent. Quod laboris opus summo conamine & maxima cum intentione agentes quadam die, ignoro quinam contigit casus, vt ad Monasterium regressi secures suas omnes in operis cœpti loco relinquerent. Veniens interea quidam ex loci ipsius incolis absentibus fratribus omnium secures furti scelere deportauit. Fratres autem regressi damni de-

Cur opus manuum monachis in vsu, Illust. n.22.

ceptionem patri nuntiant. Tum ille, Orationi, inquit, lectionique, vacate, donec ego Domino adiuuante damnum commune vbicumque requiram. Egressus autem ad locum pergit. Tum oratione illo suo more completa, dum in animo volueret cur hoc Deus famulis suis fieri permisisset vidit eminus rapidissimo cursu hominem ad se venientem, qui hoc scelus admiserat. Dúmque hic accelerat, ille paululum remoratur. Breui adiunctus continuo ad pedes eius aduoluitur, & crimen quod commiserat confitetur. Et nullam se arripere potuisse retulit copiam euadendi, nisi damnum seruorum Dei omnimodis reformaret. Paritérque veniam precabatur sceleris recens admissi. Tum beatus Ioannes miseratione commotus non solùm veniam verum etiam eulogias, cùm benedictione largitus est. *Annus Christi.* Eulogiæ cum benedictione quænam essent, Illust n. 23.

CAPVT IX.

Illecebras impudicæ mulieris fuga euitat.

ABSVRDVM verò est illarum insignia præterire virtutum, quarum vt confido gratia decoratus hanc gloriam consecutus sit. Quæ inquantum interrogari potuit, non tam fuco iactantiæ quam ædificationis studio proprio sermone narrauit. Ad castrum cui Sinemuro nomen est casu aduenerat ibi eadem nocte mansurus. Dúmque de Ecclesia reuerteretur, vbi fuerat orationis studio profectus, die iam digresso nocte, vt ita dixerim iam ingressa quædam in eum irruit mulier & internis sensibus, & pudoris ornamento captiua immo decepta, suadens atque ambiens vt secum secretius ruris abdita penetraret, quo facilius eum illecebris sceleribúsque suis diabolus & mulier inclinaret. Qua vir Deo plenus diaboli arte comperta, respuens atque renitens cursim aufugisse refertur. Tum illa conscientiæ suæ pudorisque reatu confusa, & tempestate concupiscentiæ suæ furoréque sedato, tandem aliquando in se reuersa ad diuersorium redit. Quærebat autem Ioannes quatenus occultare posset dimicationis suæ victoriam.

Annus Christi.

Sed quæ per famulos suos Christus operatur, quanquam ea summo nisu celare contendant, velint nolint cuncta produntur.

Capvt X.

Blasphemum per nocturnam visionem castigat.

Agrestivs quidam Magnimontensium partium ciuis, vir bonis moribus, cùm ad Monasterium S. Ioannis flagitandæ benedictionis obtentu die Dominico aduenisset, expectans atque ambiens vt ab ore Ioannis corpus consecratum Christi mereretur accipere, & ille vt sibi moris erat secretius Missarum voluisset solemnia celebrare. Egredere, inquit Ioannes, Agresti foras, dum modo secretius, vt Monasterij vtilitas poscit, sacra mysteria peragamus. Illo rogante ne respueretur, quippe, qui huius rei gratia maximè aduenisset. Non ideo, inquit Ioannes, hæc facimus, quod execrari velimus tuæ charitatis præsentiam, sed ne videamur sanctorum Patrum irrita præcepta facere, néve præsumamus regularem laxare censuram. Tandem egressus est victus, vel ratione, vel precibus. Tum indignatione commotus blasphemare ausus est, cur ei non licuerit interesse dum à sancto viro sunt sancta mysteria celebrata. Insequuta igitur nocte, cùm se sopori dedisset, ante locum strati conspicit per visum stare Ioannem læta facie, vultu sereno, & gemmam Eucharistiæ dextra ferentem. Cerne, inquit Ioannes, Agresti, quia si hesterno blasphemare distulisses die, licet corporaliter non accepisses, tibi tamen spiritaliter largiretur. At verò nunc quia blasphemare præsumpsisti, spiritaliter tibi denegabitur. Et visio ab oculis eius elapsa est. Euigilans autem culpam reatus sui cognoscit. Cúmque mundo fuisset redditus dies, regressus corde compuncto, consternatúsque diuino metu veniam precabatur. Et ne quis hoc fabulosum putet esse quod dicimus, referente viro venerabili Agrippino diacono, ipsius Agrestij filio cognouimus.

Seculares ad Synaxin precum admittere olim non soliti monachi, Illust. n.

Seculares ad Eucharistiæ communicationẽ non admisere monachi, Illust. n. 14

CAPVT XI.

Eum qui Ioannis literas despuerat Dei vltio insequitur.

ALIO quoque tempore Clari cuiusdam seruus ad Monasterium Sancti Ioannis culpa compellente confugit, quam culpam minimè nobis iustum videtur euoluere, ne tragœdiam magis quàm historiam texere videamur. Ibique paucis diebus delitescens deprecatur, vt ad Clarum sanctus epistolam Ioannes transmitteret, rogatoriam quatenus culpa donata ad Domini seruitium reuerteretur seruus excusatus. Tum verò beatus Ioannes misericordiæ & pietatis intuitu epistolam scripsit, quæ cùm fuisset ad Clarum delata, rei ordinem ob quam fuerat missa à portitore perquirit. Agnoscit ob hoc esse transmissam, ne seruus suus à Dominicæ seruitutis officio diutiùs esse videretur exceptus. Quam epistolam manibus comprehensam non solùm relegere dedignatur, verùm etiam de sicco gutture excreationes sine vlla flegmatis interpellatione pertractæ, supra ipsius epistolæ signacula iaciuntur. Huius ergo temeritatis ausum vltio diuina subsequitur. Nam ex eo die quo hæc sunt acta annis integris nouem, in os eius non solùm aliquid panis, sed nec ipsius quidem Eucharistiæ vsquam potuit sanctificatio intromitti, vix vt ita dicam aliquid tenuissimi liquoris potuit degustari.

Seruos ad Ecclesiam confugientes licuit protegere, Illust. n. 15.

Sed intra breue tempus excusatos oportuit remittere, ib.

CAPVT XII.

Nicasij seruum & rustici filium à dæmone liberat.

IAM affectat animus enarrare quanta in Ioanne, vsque ad obitum eius effugandorum dæmonum gratia perdurarit, si à nobis aliquatenus exequi complectique queat. Clarissimus tunc erat Nicasius vir ferocis ingenij, cui etiam Auallensis oppidi regendæ reipublicæ fuerat cura commissa. Huius Nicasij seruus cùm à dæmone obsessus dolendo cruciaretur exitu, ad Monasterium Sancti Ioannis captus

De Nicasio Auallonensi Comite, Illust. n. 16.

Annus Christi.

catenatúsque adducitur spe recuperandæ salutis. Qui cùm fuisset S. Ioannis obtutibus præsentatus, deprecantibus cunctis, vt solitam erga insanum purgationis curam impenderet, sæuire miser ac fremere dentibus cepit, ac rabidiores insonare sermones. Flammarum quoque inuisibilium vndique incumbentibus globis exuritur, & huc illucque rotari miserum cerneres, & cùm ingenti vociferatione clamare, se diutius non posse tolerare si Ioannes propius accessisset. Interea dæmoniacum ad se secretius iubet exhiberi, & celeri purgatione curatum secum paucis pòst diebus iussit habitare. Quo facto & obsessus recipit sospitatem, & seruus domino reformatur. Nec dissimile huic fuit illud quod dicturus sum. Quidam igitur de rusticioribus personis paruulum secum filium exhibens rogaturus aduenit, vt per orationem sancti Ioannis paruulo sanitas redderetur, cui linguæ vsus labiorúmque officia negabantur, ita vt etiam amentem eum diabolus effecisset. Tunc Ioannes reniti cœpit dicens suæ, non esse virtutis per quem Deus signum sanitatis ostenderet. Interea flens & eiulans pater tandem vt susciperetur emeruit. Transacto itaque aliquo temporis spatio, diuino purgatur auxilio. Tum puerulus quasi beneficium prosperitatis suæ retribuere cupiens, prouolutus pedibus sancti Ioannis, vt Sanctorum fratrum aggregaretur numero, ipsis supplicantibus impetrauit. Ibi quoque Domino cupiens deseruire, vbi non modò corporis salutem, sed etiam animæ incolumitatem fuerat consequutus.

De exaggeratione incendij dæmonum, Illust. n. 27.

Capvt XIII.

Virtutum S. Ioannis Epilogismus.

Nam in Ioanne illud mirabile fuit, quod nunquam obitu cuiusquam afflictus est nec funere lætatus. Nihil in eo maleuolæ voluntatis fuit, nec bene posse defuit. Tranquilla potestas mens modulo contenta suo, nec vnquam turpi dedita lucro. Illecebras vicit corporeas, iocos

obscœnáque dicta vitauit. Inuidus cuiquam fuit nunquam. Non ignarus sed multis experimentis edoctus, quod ij sibi mores perpetuam spondent ventura in secula vitam. Sed de plurimis pauca dixisse sufficiat. Quia cui pauca non sufficiunt ad credendum, plura non proderunt audiendo. Igitur libelli nostri paginula, dum veretur ne à quibusdam sua prolixitate fastidiosè suscipiatur, finem iam postulat. Sanè in volumine libelli tam prioris, quam subsequentis præmonitum volumus esse lectorem, vt res potius quam verba perpendat. Et quamlibet sit sensus stili solœcismorum discrepatione variatus, ne nobis in aliquo succenseat exposcimus.

Annus Christi.

LIBER II.

Rerum gestarum S. Ioannis Abbatis I. & institutoris Monasterij Reomaensis.

Per Dialogismum inter Ionam & Lætum Diaconum.

PROLOGVS.

REVOLVENTI iterum mihi ac sæpius prioris libelli corpusculum superuenit carissimus noster Lætus Diaconus. Ad cuius ingressum valde gauisus, consalutatisque nobis officiosissimè paululum consedimus. Tum percontari à me cœpit, quasi ignarus quidnam à me operis in cellula ageretur. At vbi ex responsione nostra hoc nobis reperit laboris, quod superius dixi multo lætior redditus, atque exosculans mihi caput. Cùm te, inquit legentem dudum frater audissem, sensim ad conscientiam meam tacitis cogitationibus meis recurrebam, vtrum nam quæ de Ioannis virtutibus noueram, in præsenti volumine teneres inserta, sed quia tibi forsitam minimè nota sunt, me quæso explicante conscribas. In hunc sermonem vtérque paulu-

Vnde ducta hæc ratio scriptionis dialogisticæ, Illust. n. 28.

Annus Christi. lum conticuimus. Me tamen poscente tandem ita exorsus est.

Capvt I.

Secundinus Patritius ob proculcatas S. Ioannis literas diuinitus plectitur.

Quis Patricius Secundinus, Illust. n.29.

QVADAM die extitit causa, qua ad Secundinum Patricium epistolam S. Ioannis, pro quodam pauperculo deferebam. Quam epistolam Secundinus Patritius manibus comprehensam, vt cognouit cuius causæ obtentu delata fuerat, pedibus conculcandam proiecit. Mihique minas conabatur intentare, ac tumenti ceruice rabidos intonare sermones, scabellum pede ferire, palmáque collidere femur. Verè tibi fateor quia vidi hominem insanire. At ego nec in totum Euangelici immemor, præcepti excusso puluere de pedibus meis abscessi. Continuóque pauore nimio, ac tremore Secundinus concutitur, ac tenebrosa quodammodo noctis caligine circundatur. Et velut vndique peracutis esset sudibus circumactus, ita totum diuersis modis partibusque corpus illius cerneres contorqueri. Obstupesco rei miraculum. Quam citò commutati artus in vsum alterum transierunt. Ita vt qui dudum nimio iactantiæ furore succensus scabellum pede ferierat, femúrque palma illiserat, iam vt credo confidóque Angelo ingruente exterritus, immo nimio tremore contortus intellexit, se ob sancti Ioannis epistolæ contemptum ista perferre. Itaque per internuncios fidos veniam precabatur omnibus modis, se sancti Ioannis iussionibus præbiturum asserens famulatum. Vniuersa quoque quæ iusserat statim decreuit esse complenda tantùm, vt pro se dominum precaretur. Quo facto & ille recepit sospitatem, & hic quod rogauerat impetrauit.

Capvt

Annus Christi.

CAPVT II.

Lætum Diaconum pestilenti lue laborantem sanat, cùm aquam putei Reomaensis potasset.

AT ego, inquam, Læte, licèt ista à te audiam, libentérque suscipiam, illius tamen virtutis magnitudinem, vt referas quæso quam ipse, vt asseritur, persensisti. Ita, inquit Lætus, planè faciam. Lue illa quam vtinam nescireti 541.
nostros irato Deo populos patriámque vastante dum Parisiis, vbi tunc temporis dominabatur reuerterer, huius me Illust. n. 30.
morbi sensi contagione comprehensum. At cùm vlceris ipsius grauamine oppressus, vix ad domum propriam peruenissem, ibique præualescente incommodo penè iacerem exanimis, ac tristi mœrentis familiæ frequentarer officio, matérque mea propriis sibi vnguibus faciem genáque decerperet miseram se clamans, nullam sibi per obitum meum spem vitæ dicebat remansuram esse, vel exiguam portionem. At ego cupiens eam consolari euasurum me esse dicebam, tantùm si mihi de puteo Monasterij S. Ioannis aqua fuisset bibituro exhibita: Cúmque fuisset aduecta aqua, quæ erat sancti Ioannis benedictione condita, vbi ebibi tanquam si in me celerrima sanitas fuisset ingressa, ita, quod mihi antea rarò contingebat, somno quieui. Cúmque euigilassem, vlcus illud cuius tabo diuturno grauamine laborabam, crepuisse persensi. Ita sensim, paulatimque cum officiis suis cœperunt membra viuescere, donec confirmatis gressibus, tam orationibus beati Ioannis quàm Domino auxiliante surrexi.

CAPVT III.

Fidamiolus Læti frater, & alij eximuntur morbo S. Ioannis eulogiis commanducatis.

NEc dissimile huic fuit illud quod sum referre paratus. Nam tempore quo Franci postposita republica, sub-

Annus Christi.

De Italici belli ducibus sub rege Theodeberto, n. 31.

latóque imperij iure propria dominabantur potestate, Theodebertus filius Theodorici, Clodouei quondam filij Italiæ claustris disruptis bellum Ausoniis intulit. Qui celerrimè reuersus dimisso duce cui summam bellorum commiserat nomine Buccelleno, alium etiam nomine Mummulenum in auxilium ei direxit, & sic ad propria repedauit. Latere neminem suspicor qualis quantúsque pestifer morbus illis diebus latè longéque populos patriámve depopulatus sit. Huius morbi infestatione germanus meus Fidamiolus, quem tu frater optime nosti, longo iam tempore quartano tabescebat incommodo. At cùm mihi compertum esset eum, absque vlla spe vitæ iacere præmortuum, continuo ad notum recurrens præsidium, nec aliter ad Ioannem quam ad cælestia præsidia pro re peritura, iam iámque festinaui deuotus. Statimque eulogiarum munus acceptum sanè lautissimum vnum paximatium, & quinque pomula noctu transcurrens, languido deportabam. Dúmque adhuc procul abessem, non tam meum quàm sanitatis suæ aduentum sensit ægrotus, ac percontari à circunstantibus cœpit vbi essem, meóque me nomine vocans paximatium illud quod deferebam, quasi præsentem aspiceret, deposcebat. Paulò pòst ego veniens plangentis turbæ sum exceptus officio. Atque ita ingressus domum in qua æger iacebat, vt vidi germanum meum, iamiámque præcipitanter rapi in mortem, in apertos singultus lachrymásque, prorumpens munus illud quod exhibueram protuli. Igitur tres particulas benedicti panis, vini infusione madefactas in os illius ipse inserui, statimque corroboratis artubus in stratum resedit ac respirauit. Dein paulatim huius edulij perceptione corroborari, atque ad vsum suum cœperunt membra reuerti, donec incolumitati pristinæ redditus turba omni inspectante surrexit. Nam nec hoc prætereundum videtur, quod amico suo imo parenti periclitanti valetudine huius morbi cuius se nouerat ægritudine laborasse, partem illius muneris per quod sanus effectus fuerat, similem sibi efficere cupiens detulit. Quo & ipse accepto prosperitati nuper amissæ restituitur. Nam &

harum eulogiarum munuſcula ſancti Ioannis benedictione ſanctificata crebras ſuper infirmantes egere ſanitates. *Annus Chriſti.*

CAPVT IV.

Mendicum impreſſo pectori eius ſigno crucis, ex inerti laborioſum & copioſum reddit.

CVMQVE ſolito per ſaltum more athletarum antiquorum oratione & ieiuniis exerceretur, reperit quendam pauperem ſeminudum neceſſaria alimenta fructúſque, quos ſaltus gignere ſolet omni ſtudio inueſtigare, vt carnis famem poſſet cibo ſuperare. Illo inquirente quid quæreret, illatam miſeriam oris confeſſione deprompſit. At ille, Vtinam te, inquit, ſola carnis fames vrgeret, & non fames, vel ſitis animæ, quæ omni ſine dape manet, cruciaret. Aut certè ſi ea te pauperies, de qua Dominus præcinens dixit beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, & beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam quoniam ipſi ſaturabuntur, poſſidet, nulla dapum copia indigeres. Sed dabo quodcumque potero modò conſilium, vt ſpem non perdas. Multi enim ex inſperato temporis vſu euaſerunt. Pone in Domino ſpem tuam, & ipſe te enutriet. Et arripe laboris ſtudium iuxta Apoſtolum quod bonum eſt, vt habeas vnde tuo vſui, & egentum præbeas neceſſaria. Factoque in pectore eius Crucis ſigno ire ad propria imperat. Ille imperio viri Dei obtemperans tantam copiam laboris ſuſcepit, vt nequaquam deinceps quæ ei neceſſaria erant deeſſent. *Vis ſigni crucis ad animum immutandum. n. 328*

CAPVT V.

Frumentum egenis deſtinatum multiplicat mirabiliter.

QVODAM etiam tempore loca circumadiacentia fames torquebat ita vehemens, vt nec ſpes viuendi pleriſque foret. Cùm ergo ad virum Dei ob alimonias quæ-

Annus Christi.

rendas properarent, ille prophetici præconij dictum ante oculos ferens, quo ait frange esurienti panem, & omni petenti te tribue, quoscumque aduenire cerneret, necessaria eis ministrabat. Cúmque iam vndique egentum plebs crebrius adueniret, ille adsuetum opus impendens omnibus ministrabat. Tum vnus è subditis ad patrem accedens, ait se tantam farris copiam non habere, quantam egentum poscebant cohortes. Ille gemens poposcit vas segregari, ad subleuandam petentium pauperum indigentiam. Móxque ad imperium pij patris vas farcitur capiens ferè modios quinquies quinos, vt cætera ad vsum fratrum proficerent. Cùm ergo turbæ egentium per aliquot temporis spatium, ex eo vase aleretur euenit, vt quidam iuxta morem sibi dari necessaria posceret. Ille mensuram consuetam dari iubet egenti. Tum minister, nequaquam, inquit, vel parum in vase remansit, sed totum imperiis tuis pauperibus est erogatum. Quo audito oculos ad cœlum attollit, genúque flexo largitorem omnium Deum implorat. Peractáque oratione ministro iubet. Vade, inquit, cum fidei adminiculo defer alimenta egeno. Pergens minister reperit vas plenum, sumptáque mensura pauperi tribuit. Deinde Patri nuntianda credit. Sed ille silendum esse imperat ne elationis macula cumulum gratiæ tollat.

CAPVT VI.

S. Sequanum in hospitium & disciplinam admittit.

Cur S. Ioãnem adierit in tenebris S. Sequanus, n. 33.

VIR quidam nobili intentione præuentus Sequanus nomine, comperta famuli Dei Ioannis fama in obseruatione instituti priorum patrum, quam & ipse flagranti sitiebat amore, quadam nocte à partibus Magnimontensium inter densa tenebrarum adueniens basilicam latenter introiit communem Dominum orationibus pulsans. Quod diuinitus viro Dei reuelatum est. Citóque ministro imperat, vt concito gradu pergat, tactóque signo sodales excitet, quia frater communis Sequanus absconditè fores

Ecclesiæ penetrans Dominum orationibus pulsat. Quod ita esse citissima est inuentione compertum, & venerando famulo Dei per plurimum ardentissima fratrum charitas officium debitum hospitalitatis persoluit. Quanta quámque sublimia miraculorum Domini in Sanctis suis redoleant exempla, finibus Ecclesiæ in orbe terrarum diffusæ personuit, atque elucubrata luce veritatis fidelibus notum est. *Annus Christi.*

CAPVT VII.

Monachum de obiecta visione gaudentem salutariter reprimit.

CVM eo in tempore segetes annua maturitate confectæ ad præcidendum in supradicto cœnobio fuissent paratæ, concio fratrum ad segetem præcidendam cateruatim properauit. Opúsque per totius diei metas peractum aduentus tetræ noctis prohibuit. Cúmque omnes ad cœnobium remeassent, imperio seniorum vnus è fratribus Claudius nomine ad frugem custodiendam remansit. Qui cùm somnum caperet, atque intempesta nocte euigilans mentis ardorem ad cœlum tolleret, iuxta illud, *Ego dormio, & cor meum vigilat*, cœpit cogitare ne fessi artus sodalium nimio indulgerent sopori, neglectóque orationis vsu in auroræ aduentum consuetum officij cursum differrent. Cúmque hæc anxio animo volueret, vidit subitò cœlos apertos, & micantem globum totum lustrare mundum. Móxque dum mirandi facti mens pauefacta pulsaretur euentu, aliger gallus solitam vocem attollens mundo venturam lucem prænuntiauit. Signóque tacto omnis concio fratrum ad orationem cantúsque peragendos Ecclesiam penetrauit. Ouans ille priusquam lux dedita mundo fuit, patri de industria quid viderit nuntiauit. Ille ne fortè stimulo elationis frater corruptus mentem pollueret, increpans ait. Nequaquam talia te corde tumido vidisse præsumas narrare. Quid enim? Num fas est vt homo sub fragilitate car-

Cant. 5. v. 2.

Cursus officij ferè nocte peractus Reomai, n. 34.

Annus Christi. nis positus, & contagione peccatorum maculatus audeat de contemplatione cœlesti gloriari?

Capvt VIII.

De veneratione ac virtutibus Sancti Ioannis ad extremam ætatem.

QVANTO iam honore ac veneratione regum Francorum, atque nobilium fulciretur virorum ambigit nemo, qui beneficia à prædictis regibus præstita per præcepta chartarum quæ vsque nunc in publicis archiuis prædicti condita sunt Monasterij, relegere cupit. Inerat in eo, vt opinor, iure dicam omnium virtutum fragrantia, corporis castigatio, ieiunia & orationes æquè vt iuuenili ætate tulerat, eo modo & senili portabat. Exemplo subditos edocens vt castrimargiæ, id est gulæ, cœnodoxiæ id est elationis, arrogantiæ, id est superbiæ vitia maxima per quæ compererat Adam in paradiso deceptum, omnibus modis cauerent. Ne sicut Adam his tribus vitiis delapsus, atque à gaudiis paradisi segregatus & deiectus est, simili modo imitatores eiusdum ventris ingluuiei gulæ obediendo succumbunt, dum elationis stimulo imbecillitate animi perturbantur, dum superbiæ malo animæ Deo dicatæ vulnerantur à consortio iustorum abscissæ, & omni gaudio perpetuæ lucis priuatæ æterno cruciatu damnarentur. Ipse verò ieiuniis & vigiliis vacans, omnibus illecebris elisis, pullulantibus virtutibus fauebat, animique vigore corporis voluptates prohibebat; vtpote ignitus illius ignis amore, de quo Dominus ait, *Ignem veni mittere in terram, & quam volo vt ardeat?* Vt omnium virtutum fructus adtraheret, hoc verbum semper corde & ore proferens, *Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.* Et item, *Ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion.* Et fratres cohortans vultu hilari læta facie monebat dicens: *Venite exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro, præoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei. Venite adoremus & procidamus*

Lucæ 12, v. 49.
Psal. 118. v. 20.
Psal. 118. v. 127.
Ps. 94 v. 1.

ante Dominum, & ploremus ante Dominum qui fecit nos, quia ipse est Deus noster. Opere piissimo corde & corpore Deo vacans memor erat S. Paulum præcepisse si quis non laborasset, panem siné periculo non posse sumere. Et requirens instituta sanctorum Patrum, inter multas collationes præcipuè sancti Isaac Abbatis Scitæ doctrinā meditans pro Christi dilectione se coarctauit, & Crucem Domini nostri Iesu Christi non erubuit, sed portauit sempérque habens profundæ humilitatis inconcussa fundamina, ab omni lubricæ impulsionis incursu animum inhibuit, & ita paulatim ex contemplatione diuina, ac spiritali intuitu meruit sublimari. Sollicitudinem rerum carnalium præter certas necessitates generaliter abscidit, & nullius negotij causæve non solùm curam, sed ne memoriam quidem penitus admisit. Detractionem, vaniloquia seu multiloquia & scurrilitates pariter amputauit. Summóque conamine satagebat, vt his imbuerentur disciplinis, in quibus ipse ab ineunte ætate exercitatus ad culmen perfectionis euaserat. Nec verò quanquam fatiscentibus artubus à prædicationis cessabat officio, quin ea quibus discipuli erudirentur, infatigabiliter ac salubriter prædicaret.

Annus Christi.

Quis fuerit Isaac Abbas Scitæ, n. 35.

CAPVT IX.

De obitu sancti Ioannis.

OBIIT ergo circiter centum viginti annorum v Kal. Februarij plenus ætate corporis, & decore religionis. Non oculis caligauit. Non damna dentium sensit. Memoriæ vigorem tenaciter retinens, & vt in plerisque fieri solet, nequaquam ætas decrepita omisso largitatis vsu auaritiæ vnquam succubuit. Sed omnibus rebus bonis quibus ætas iuuenilis incubuerat, æquè & senectus pollebat. Sepultúsque est haud procul à cœnobio infra terminos Monasterij in loco quem ipse prædixerat, anno Domini quingentesimo duodecimo, iuxta quod in ciclo beati Victurij episcopi numeratur.

Sepultus in Ecclesia corporis sancti, n. 36.

Annus Christi.

LIBER III.

Rerum S. Ioannis prætermissarum à Iona.

Defensio Regulæ Macarij, n.37.

CAPVT I.

Cuius Macarij mores exprimat, n.38.

Regula B. Macarij qui sub sua dispositione habuit V.M. Monachorum, à S. Ioanne constituendo interius Monasterio adhibita.

Ex Codice Ms. Beccensi.

I.

In concordia Regularum, c.7. Marc.12. Nihil differt hæc Regula ab antiqua Macarij, n.39. In Conc. c.7. In virtutibus internis, n.40.

MILITES Christi sic debent componere gressus suos. Charitatem in se perfectissimam continentes, *Deum ex tota anima diligere, & ex tota mente, & ex toto corde, & ex tota virtute sua.*

II.

Inuicem perfectissimam sectantes obedientiam, pacifici, mites, moderati, non superbi, non iniuriosi, non susurrones, non irrisores, non verbosi, non præsumptuosi, non sibi placentes, sed cui militant Christo, non blasphemiam sectantes, nec dicentes quidquam præter quod bonum est, ad obsequium non pigri, ad orationem parati, in humilitate perfecti, in obedientia præcincti, in vigiliis instantes, in ieiunio hilares.

III.

In Conc. c.7.

Nullus alio se iustiorem arbitretur, sed vnusquisque omnibus se inferiorem contendat, quia qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.

IV.

Ibid. S. Hieron. ep.4.

Præceptum senioris vt salutem suscipias, non murmurando vllam operam facias, non responsionem contra præceptum vsurpes.

V.

Annus Christi.

V.

Non te extollas aut magnifices vtilem aliquam operam fecisse, non in aquirendo aliquid lucri congaudeas, aut in damno contristeris. In Conc. c.7.

VI.

Non te familiaritas vlla sæcularis trahat, sed tota dilectio tua in cellula demoretur. Cellam vt paradisum habeas, fratres tuos spirituales vt æternos confidas habere parentes. In Conc. c.7. S. Hieron. ep.4.

VII.

Præpositum Monasterij timeas vt dominum, diligas vt parentem. Similiter quoque & omnes te oportet diligere fratres, cum quibus te confidis videre gloriam Christi. In Conc. c.7. S. Hieron. ep.4.

VIII.

Non oderis laboriosa opera, otium quoque ne secteris. In vigiliis confectus, in opere iusto affectus, ambulans quasi dormitans lassus ad stratum venias, & cum Christo requiescere te credas. In Conc. c.7. Eccl.7. S.Hieron. ep.4.

IX.

Cursum Monasterij super omnia diligas, qui verò sæpiùs orare voluerit, vberiorem inueniet misericordiam Christi. In manuum opere & precatione, n.41. In Conc. c.7.

X.

Matutino dicto ita meditationem habeant fratres vsque ad horam secundam, si tamen nulla causa extiterit, qua necesse sit etiam prætermissa meditatione aliquid fieri in commune.

XI.

Post horam verò secundam vnusquisque ad opus suum paratus sit vsque ad horam nonam, vt quod iniunctum fuerit sine murmuratione perficiat, sicut docet Apostolus.

XII.

Si quis autem murmurauerit, vel contentiosus extiterit, aut recedens in aliquo contraria voluntate præceptis, dignè corripiatur secundum arbitrium senioris, vel quemadmodum qualitas poposcerit, vt cùm se pœnitendo humiliauerit, vel emendauerit, ita correptus frater, non audeat vsque recidere. In castigatione delictorum, n.42.

Annus Christi.

XIII.

Si quis verò de fratribus, vel qui in oratorio sunt, vel qui per cellulas consistunt, eius errori consenserit, culpabilis erit.

XIV.

Ad horam verò orationis dato signo, qui non statim prætermisso omni opere quod agit venerit, quia nihil orationi præponendum est, foris excludatur, vt erubescat.

XV.

Operam verò dabunt singuli fratres, quòd tempore quo Missæ fiunt in vigiliis obseruandum est, vt quando omnes conueniunt, quicumque grauatur somno exeat foras, nec se fabulis occupet, sed statim redeat ad opus ad quod conuenitur. In congregatione autem ipsa, vbi legitur, aurem semper ad scripturas habeant, & silentium obseruent omnes.

XVI.

Hoc etiam addendum fuit, vt frater, qui pro qualibet culpa arguitur, vel increpatur, patientiam habeat, & non respondeat arguenti se, sed humiliet se in omnibus secundum præceptum Domini dicentis, quia *Deus humilibus dat gratiam, superbis autem resistit*, & *qui se humiliat exaltabitur*.

Iacob 4. v.6. Matth.23. v.12.

XVII.

Qui verò sæpiùs correptus non se emendat, nouissimus in ordine stare iubeatur. Qui se ne sic quidem emendauerit, extraneus habeatur, sicut Dominus dixit. *Sit tibi sicut ethnicus & publicanus.*

In Conc. c.37. Smarag. c.28. Matth.18. v.17.

XVIII.

Ad mensam autem specialiter nullus loquatur, nisi qui præest, vel qui interrogatus fuerit.

In silentio, n.43.

XIX.

Nullus se in sua peritia, vel in voce exaltet, sed humilitate & obedientia lætetur in Domino.

In Conc. c.60. Smarag. c.53.

XX.

Hospitalitatem sectans per omnia, ne auertas oculos inanem relinquens pauperem, ne fortè Dominus in hospite, aut in paupere ad te veniat, & videat te hæsitantem, &

In hospitalitate & conuictu, n.44.

condemneris: ſed omnibus te hilarem oſtende, & fideliter age. *Annus Christi.*

XXI.

Paſſus iniuriam taceas, iniuriam facere non noſce, ſed factam poſſe tolerare. Non te inania ſeducant conſilia, ſed magis te ſemper in Chriſto confirma. Non tibi vllos æſtimes eſſe proximiores parentes, quàm qui tecum ſunt tui in cellula fratres. In Conc. c.14. S.Hieron. ep.4.

XXII.

Ad neceſſaria quærenda à cellula bini egrediantur, vel terni fratres, & ita illi, quibus credendum eſt, non qui verboſitatem, aut gulam ſectantur.

XXIII.

Ergo ſi de ſæculo quis in Monaſterio conuerti voluerit, Regula ei introeunti legatur, & omnes actus Monaſterij illi pateſiant. Quòd ſi omnia aptè ſuſtinuerit, ſic dignè à fratribus in cellula ſuſcipiatur. In Conc. c.65. In abrenũciando ſæculo & diuitiis, n. 45.

XXIV.

Nam ſi aliquam in cellulam voluerit inferre ſubſtantiam, in menſa ponatur coram omnibus fratribus, velut Regula continet. Quòd ſi ſuſceptus fuerit, non ſolùm de ſubſtantia quam intulit, ſed etiam nec de ſeipſo ab illa iudicabit hora. Nam ſi aliquid prius erogauit pauperibus, aut veniens in cellulam aliquid intulit fratribus, ipſi tamen non eſt licitum, vt aliquid habeat in ſua poteſtate. In Conc. c.65. Apoſtolica Act.4.

XXV.

Etſi ex qualibet cauſa ſcandali poſt tertium diem exire inde voluerit, nihil penitus niſi veſtem in qua venit accipiat. Quòd ſi caſu tranſierit, nullus hæreditatem eius adire debet. Quòd ſi impulſare quis voluerit, Regula ei legatur, & confundatur turpiter, & diſcedat confuſus, quia & illi à quo repetit fuerat recitata. In Conc. c.65.

XXVI.

Ergo ex qualibet cauſa quis peccauerit frater, ab oratione ſuſpendatur, & ieiuniis diſtringatur. Quòd ſi coram omnibus fratribus proſtratus veniam petierit, dimittatur illi. In Conc. c.37.

Annus Christi.

XXVII.

In Conc. c.37. Nam si in sua voluerit perseuerare nequitia & superbia, & dicat. Hîc ego durare non possum, sed accipiam causulam meam, & eam vbi voluerit Dominus. Qui de fratribus hoc eum dixisse primus audierit, referat Præposito, & Præpositus Abbati. Abbas coram omnibus fratribus resideat, & eum exhiberi iubeat virgis emendatum, & oratio fiat, & sic ad communionem recipiatur. Vt si quis sanè non emendatur doctrina, virgis purgetur.

XXVIII.

In Conc. c.37. Quòd si casu quis frater de Monasterio exire voluerit, nihil penitus accipiat nisi annotata sua vestimenta, & extra communionem infidelis discedat. Nam quieti & pacifici excelsum diripiunt regnum, & filij computantur altissimi, & pretiosas splendidásque accipiunt coronas. Filij autem tenebrarum in exteriora ibunt tormenta. *Super quem requiescam, dicit Dominus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos.* Esaiæ 66. v.2.

XXIX.

In ieiunio, n.46. Ita & hoc obseruandum est, quòd quarta & sexta feria, qui infringunt ieiunium, grauem sibi pœnam aquirunt.

XXX.

In Conc. c.64. Illud etiam addendum fuit, vt intra Monasterium artificium non faciat vllus, nisi ille cuius fides probata fuerit, qui ad vtilitatem & necessitatem Monasterij faciat quod facere poterit.

CAPVT II.

Præceptum Clodouei I. Francorum Regis, quo S. Ioannes exterius Monasterij immunitati prouidit.

Ex Codice Ms. Reomaensi.

Priuilegia Monasteriis, & Ecclesiis dare solitus Clodoueus, n.47. CLODOVEVS Rex Francorum vir inlustris. Seruos Dei quorum virtutibus gloriamur, & orationibus defensamur, si nobis amicos aquirimus, honoribus sublimamus,

atque obsequiis veneramur, statum regni nostri perpetuo augere credimus, & sæculi gloriam, atque cœlestis regni patriam adipisci confidimus. Quapropter notum sit omnibus Episcopis, Abbatibus, & inlustribus viris, magnificis Ducibus, Comitibus, Domesticis, Vicariis, Graphionibus, Centenariis, & omnibus curam Sanctæ Dei Ecclesiæ gerentibus per nostrum regnum discurrentibus, tam præsentibus quàm futuris. Quia Dominus Ioannes clarus virtutibus locellum suum in pago Tornotrinse, sub Regula Beati Macarij ad habitationem Monachorum constructum, qui Reomaus vocatur, primo nostro susceptæ Christianitatis, atque subiugationis Gallorum anno nostræ celsitudini tradidit, & commendauit, vt sub nostra emunitate & mundiburdio, nostrorúmque successorum Regum, semper maneat. Propterea & nos ipsum peculiarem patronum nostrum, cuius meritò omnes hostes nostros vincere credimus taliter honorauimus, vt quantumcumque suo asino sedens vna die circa locum suum nobis traditum, & commendatum de nostris fiscis circuisset, perpetuò per nostram regalem munificentiam habeat, & quod ipse nobis, nósque illi contulimus iure hæreditario tam nos, quàm nostri successores Reges teneant in omni defensione, reclamatione, aduocatione, & immunitate, nullique vnquam dignitati, nullique Ecclesiæ propter meritum tanti patris subdatur, & conferatur. Monachis verò ibidem per diuersas cellulas manentibus seu mansuris omnia necessaria secundum numerum quo fuerint à nobis, & successoribus nostris Regibus ex nostro censu Regio præbeantur. Ideóque has literas manu nostra firmatas ipsi nostro Patrono Domino Ioanni dedimus. Id omnino vos rogamus, atque decernimus, vt nec nos, nostrique successores Reges, neque vos, vestrique minores, nec vllus quilibet de iudiciaria potestate, de vernes curtes, vel rebus ipsius Monasterij, in quibuslibet pagis, vel territoriis in regno Deo propitio nostro, nostrorúmque successorum Regum, futuróque bono ipsius Monasterij, quod vel ab ipso Patrono Ioanne, vel à nobis est concessum, seu à suis progenitoribus ipsi, & no-

Annus Christi.

Præcepta hæc Regũ magistratui Ecclesiæ destinata, n. 48.

Et magistratui politico, cuius potestas varia distinguitur, n. 49. 50, 51.

497.

Gallorum voce qui hîc capiendi, n. 52.

Patronum suum S. Ioannem, licèt superstitem ex more vocat, n. 53.

Quid esset commendatio ista, n. 54.

Quid reclamatio, ibid.

Quid vernes curtes, ibid.

Annus Christi.

Quid attractum, ibid.

Qui Gasindi, ibid.

Mansiones freda functiones que, ibid.

De manus firmatione per signum crucis, n. 55.

De hac subscriptione, n. 56.

bis datum, & hæreditate, vel iudicio fuerit delegatum, tam ex munere nostro, quàm de paterno & proprio, vel in reliquum de comparato, aut de conlato populi, seu de quolibet adtracto, aliquid auferre præsumat. Et pro ipsa casa Dei, aut ipso patrono nostro tam ciues, quàm coloni, ac Gasindi suscepti, si aliquid violenter rapuerint, Dei nostrorúmque terrore percussi ad integrum reddant. Et nemo prædictas res eorum inquietare audeat, nec in eorum vicos, vel villas, & curtes ad causas audiendas, nec ad mansiones faciendas, nec freda exactanda, nec vllas functiones requirendas ingredi præsumat. Sed sub nostra nostrorúmque Regum successorum tuitione, & mundiburdio prædictum Monasterium propter meritum tanti patroni permaneat, & quiescat. Et quod à nobis circa ipsum peculiarem nostrum Patronum Dominum Ioannem conceditur, & conseruatur, hoc à nostris successoribus Regibus pro ipso patrono nostro, ac pro ipso loco sancto ad successores suos, quos ex suis elegerint, semper sit conseruatum, nec vllas requisitiones, nec repetitiones, nec vllum impedimentum à iudicibus publicis pertimescant. Vnde ipsa congregatio pro tempore tanti Patroni, eiúsque successorum, pro stabilitate regni nostri & salute patriæ Domini misericordiam iugiter debeat exorare. Et vt hoc præceptum firmius habeatur, & per omnia tempora conseruetur, manus nostræ signaculo subter illud decreuimus roborare, ac signo crucis quo sacramur auctorauimus.

✠ Signum Clodouei fortissimi Regis.
datum sub die IIII. Kalendas Ianuarias, Indictione v.
Actum Remis ciuitate in Dei nomine feliciter ✠.
Ego Anachalus obtuli anno Magni Clodouei XVI.

Annus Christi.

CAPVT III.

Mores sancti Sequani Abbatis Segestrensis nominatissimi, S. Ioannis per initia discipuli.

Ex Codice Ms. Reomaensi.

PROLOGVS.

QVAMQVAM beatissimorum vita virorum, quæ atte-stante Domino spiritali articulo immortali libro conscribitur, mortalium monimentis non egeat literarum, est tamen operæ pretium voluminibus eam quoque commendare chartarum. Iucundissimum enim vetustatis inuentum est stilo & opere literarum actus prætereuntium personarum oculis nescientium offerre, vt si fides adsit scriptis, id sit legere, quod videre.

De prima S. Sequani ætate.

Sequanus itaque vir moribus probatissimus, Dei gratia priusquam in materno vtero formaretur præuentus, ab ipsis autem cunabulis penè vniuersis populis fructuosis operibus cognitus, Magnimontensi oppido ortus, atque ibidem à Christianis est parentibus educatus. Diuinæ ergo prouidentiæ inflammatus ardore infantili adhuc impeditus ætate robustissimè intra sui recessus pectoris præcepta complebat Domini Saluatoris. Postquam autem annos infantiles excedens ad puerilem gradum prouectus est, sic Psalterium omne obsequente ei memoria tenacissimè adeptus est, vt similis ei in recitatione minimè posset quispiam reperiri, parentes verò eius eo quod vnicum habebant tenere diligebant eum, & sperantes per eum suæ stirpis mortalia germina pullulare, à Clericatus officio prohibebant. Verùm ille per quem Deus splendidissimæ sobolis palmites propagaturus erat spirituales, videns suis votis vota parentum

Annus Christi. De septis Anachoretarum, Illust. n. 57.

opposita secedens paululum à communi habitatione in villa, cui nomen est Valeriaco, septa sibi vilissima, sanctitati tamen atque vtilitati congrua manu propria construxit, cœpitque intra ea continuatis momentis votiua orationum libamina Christo offerre, & abstinentiis impuberes artus ac molle adhuc corpusculum macerare. Neque enim priùs cibum sumebat, quam Psalterium totum in oratione perseuerans recitasset. Gerebat autem sub hispido habitu laici mores lenissimi monachi, & sub intonsi capitis crine, tonsi pectoris frugem. Cùm se ergo saluberrimis ieiuniis, & fructuosis parcitatibus per tres ferè annos oblectaret, ad tantam corporis fœditate & macie perductus est necem, vt contracta atque arida cutis eius vix ossibus hæreret.

De eius Tonsura.

Quodam igitur die, dum eum parentes viribus effœtum, & mortali pallore aspicerent circumseptum, cum eiulatu nimio prorumpentes dixerunt. Si tonsuram desideras, & ob hanc causam tui vigorem corporis amisisti, ipsi te nunc horum crinium, vt putas, onere subleuamus. Tunc quidam è vicinis, qui eorum comitatui adhærebat procax, ac temerarius forcipem rapiens nitebatur cæsariem sacratissimi viri manibus resecare. Sed cùm vibratis forcipibus suæ palmæ digitos super verticem antefati viri extenderet, illico sinuosis anfractibus præcordij eius egelidus timor illapsus: tremore quoque forcipes de manu eius excussit. Tunc verò parentes illius nouo stupore attoniti sacerdotem deuouerunt accersiri, qui præmissa benedictione cæsariem reuerentissimi iuuenis incideret. Erat autem tunc temporis in Magnimontensi oppido Presbyter moribus & ætate, nomine Eustadius, vir Deo dignus atque sanctissimus, quem parentes beatissimi Sequani ad tondendum eum adduxerunt cum lætitia. Qui cùm venisset, & preces Deo profudisset, eius capitis verticem diuino charactere signatum totondit, & post detonsionem casta oscula capiti, atque labiis eius infigens benedixit eum dicens. Adsit tibi fili nostri potentiæ

Tonsura clericalis olim à Presbyteris facta, n. 58.

tentiæ creatoris, cuius te iam præuentum video, ac munitum maiestate. Admoneo te dilectissime, vt paululum abstinentiæ parcas, & obediens Apostolicis præceptis modico vino propter stomachum tuum, & frequentes infirmitates vtaris. Cibis quoque qui possint exile corpus tuum reparare indulge. Ex eo igitur tempore cœpit religiosissimus Sequanus Eustadio Presbytero morigerari, & pedissequus eius in Dei gratia fieri. *Annus Christi.*

Diaconus ac subinde Presbyter consecratur.

Insistentibus ergo illis frequentissimè in excubiis Domini & orationibus atque ieiuniis reuelatum est sanctissimo Eustadio, quod pater futurus esset Sequanus populorum multorum ad requiem prædestinatorum. Denique conuocatis populis eiusdem Ecclesiæ, quoniam & ipsi experti fuerant tantæ sanctitatis, atque abstinentiæ cultus in Sequano, leuitico eum ministerio ante annos ætatis suæ consecrauerunt suis apud Episcopum testimoniis. Erat autem beatissimus Sequanus quando leuiticam adeptus est dignitatem annos fere quindecim natus, qui ita honoris sui dispensare cœpit sine offensione dignitatem, vt nullarum querimoniarum ætatis immaturæ occasionem quærentibus hominibus præstaret. Senioribus reuerenter obsequi, sui gradus sodalibus caritatis affectum, populis verò deuotissimæ humilitatis reddere non desinebat officium, ita omnibus se omnia exhibebat, vt & se sanctitatis respectu ornaret, & ad exemplum sui totius ordinis atque omnis ætatis pectora prouocaret. In illo procul dubio sermo propheticus impletus est dicens. *Vt erudiret principes suos sicut seipsum, & seniores suos prudentiam doceret.* Gessit autem Leuiticum officium annis quinque, deinde post actum quinquennium propter suæ humilitatis ac continentiæ fulgidum decus ad Presbyterij gratiam promouetur. Tunc quidam clericorum Magnimontensis oppidi ætate primi, moribus tamen vltimi, videntes sibi præponi secundi sacerdotem honoris Sequanum, contra eum mussitare cœperunt, & obliquis

De ordinatione per saltũ, n. 59. De consecratione ante ætatem, n. 60.

Psal. 104. v. 22.

Annus Christi.

eum obtutibus intuentes, quasi canonum transgressorem redarguere nitebantur. Sed ille vir bonus, atque sinceræ caritatis doctrina cœlitus eruditus, non solùm illis mala pro malis non reddidit, verùm etiam pro malis bona retribuit.

A sancto Joanne Reomaensi Religiosæ vitæ leges addiscit.

Ferè in diebus illis quibus hæc acta sunt beatus Eustadius de terris migrauit ad cœlum, tunc Deo placitus Sequanus decreuit Ecclesiasticum officium derelinquere, & monasticam vitam silentio amicam arripere. Sed quoniam monachorum exspers erat Regularium, vota ipsius sunt paulisper à dispositione propria remorata. Per dies itaque singulos sagaci indagatione Archimandritam quærebat, qui eum monasticam vitam doceret, & sanctissimorum Patrum collationibus, atque institutionibus magis ac magis erudiret. Erat autem in diebus illis in Tornodorensi Monasterio, cognominato Reomaus, Abba Ioannes vocabulo, cuius singularis sanctitas vniuersas prouincias peragrarat. Ad eum illius opinionis comperta fama Sequanus sanctissimus declinat. Quem cum summa lætitia susceptum, puro mentis affectu regulari solertia ita breui tempore imbuit, & in eius cordis intimo lumen veritatis infudit, vt speculum esset benè viuentibus, qui ad eum tota mentis deuotione tetendit Sequanus vir venerabilis.

Regulam Macarij tradit S. Ioannes S. Sequano, n. 61.

Locum Monasterio perquirit.

Postquam igitur se vidit omnino diuinarum scripturarum dogmatibus instructum, & Monasterij laudabili diligentia eruditum, locum fabricando Monasterio aptum frequentissimè scrutabatur; cúmque per momenta singula circumiret confinia loca, & ad amicos suos voluntatis suæ notitiam perduceret, quidam propinquorum suorum Thiolaiphus nomine, dixit ei. Quia sciscitatus es de me, & consilia tua sunt mihi sinceriter depalata, pandam sanctissimè

tibi locum, atque ostendam in quo poteris consistere, si Dei ardore inita sunt quæ præparas adimplere. Est denique locus hæreditario tibi, ni fallor, iure perdebitus. Sed loci illius finitimi bestiarum more cædibus humanis ac cruoribus pascuntur. Ita vt nulli sit facilis trames per eos, nisi multitudine stipatus fuerit armatorum. Ad quem beatus Sequanus. Tu tantùm cognitum locum demonstra, & si diuinitatis instinctu mea sint vota concepta omnis ferocitas eorum in columbæ simplicitatem delinita conuertetur. Assumptis ergo secum comitibus profecti peruenerunt ad locum, de quo conloquuti fuerant. Erat autem sylua longum nunquam violata per æuum, cuius arborum summitas penè nubes pulsabat. Tunc requirentibus illis aditus, quibus possent syluæ penetrare secretum, callis quidam arctus eorum refulsit obtutibus tam angustus ac sentosus, vt difficilè possent plantæ vniuscuiusque per eum æquiparo gradu incedere, sed prolatum vix pedem exsequebatur impediens densitas ramorum. Et licèt non sine labore, neque sine vestimentorum discerptione, in asperrimæ tamen syluæ penetralia peruenerunt. Tunc curuantes se solo tenus perspicuo visu tenebrosa latibula inuestigare cœperunt, & in vno obtutu diutius inhærentes aspexerunt specus cuiusdam angustissimas fauces labruscis & filicibus obumbratas. Desuper autem ita implicitas inter se ramorum frondes vt rami tenebrosam redderent specum, & illius formidarent accessum. Erat quippe spelunca latronum, & latibulum spirituum immundorum. Cúmque ad eam adpropiarent, Sequanus vir Deo amabilis, in eius ingressu curuatis poplitibus, & toto corpore vepribus superiacens, lacrimabiles preces Deo effudit dicens. Domine qui fecisti cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt, qui das votum optandi, & benedicis annos iusti, à quo est omne bonum principium, & sine quo vacua sunt, ad quæ humana temeritas nititur, si iubes me in eremo hac conuersari, ostende quæso obtutibus famuli tui, mancipans deuotioni meæ à te mihi concessum exordium. Perfecta autem oratione surrexit, & oculorum aciem lacrymis humectatam cum palmis ad cœlũ extendit.

Annus Christi.

De loco Segestij, n. 62.

Annus Christi.

Cellam in ſylua, ac deinceps Monaſterium extruit.

Cognoſcens ergo ſe duce potentia Saluatoris ad ſqualidam hanc ſyluam fuiſſe delatum benedictione præmiſſa extemplo paruæ cellulæ in loco, in quo genua ad orationem fixerat fundamenta locare molitus eſt. Cuius aduentus rumore pennigero ad aures eſt delatus circumhabitantium poſſeſſorum, qui adhortantes ſe certatim mutu diuino impulſi profecti ſunt ad eum, quo viſo cominus ita ex lupis manſuetiſſimæ oues effecti ſunt, vt qui erant dudum cauſa erroris illico fierent miniſtri iuuaminis. Factus eſt autem ille locus ex eodem tempore habitaculum innocentium, qui fuerat diuerſorium ſæuientium dæmonum atque latronum. Stabant adiutores operis ij, qui aduenerant finitimi, pars fundaminis conſolidare iuncturas, pars parietes erigere, pars autem vmbroſæ ſyluæ nemora deruncinare, & futuris monachis habitaculum præparare. Non poſt multum temporis ſpatium multitudo ad locum congregata eſt monachorum, opinione Sequani viri prudentiſſimi à quatuor electa partibus mundi. Ille autem probatiſſimus vir ſapientiæ munere ſingularis, ita breui tempore venientem ad ſe monachorum multitudinem erudiebat, vt Præpoſiti, eorum continentiam atque obedientiam, ſacratúmque literarum augmentum, & cæteram in eius Monaſterio vtilitatem mirarentur.

Ægris & Energumenis opitulatur.

Facta eſt autem celeberrima in omnibus Galliæ finibus viri ſanctiſſimi fama. Qui vario morbo vel languoribus tenebantur afflicti, aut pedibus ſe ſuis portantes, aut aliorum euecti ceruicibus viri beatiſſimi Monaſterium appetebant, quos luctuoſis gemitibus nomine Domini inuocato, & vexillo crucis in fronte eorum infixo, oleo ſanctificato perungens ſanitati priſtinæ reformabat. Si quando ad eum ſpiritibus immundis vexati veniebant, vſque eò ſe ſaluberri-

Quodnam hoc oleum ſanctificatum, n. 63.

mis abstinentiis, atque ieiuniis, necnon & orationibus affligebat, quousque incentorum malorum excluderet pestem, & quod erat habitaculum dæmonis templum faceret Christi gloriosissimi redemptoris. Quidam autem eorum qui sanitatem recipiebant regrediebantur, quidam verò orationi instantes ibidem Christo per cuius gratiam sanabantur perpetuò seruituri monachorum consortio iungebantur. *Annus Christi.*

Cæco visum restituit.

Quodam igitur die quidam temporali cassatus lumine, diei que huius priuatus fulgore illius præsentatur obtutibus, quem visum interrogauit dicens. Quid vis vt faciam tibi? cæcus autem respondit bonæ opinionis tuæ meis naribus odor fragrauit, propterea huc delatus sum, vt per tuas orationes lumen recipiam. His auditis se illico vir beatissimus solo prosternens his verbis Christo orationem effudit. Deus qui ob hoc te mundo aspiciendum visibiliter præbuisti, vt aperires oculos cæcorũ, & educeres vinctos de tenebris ad lucem, & eis qui in vmbra mortis constituti fuerant, fugatis vmbris splendorem redderes claritatis, da quæso huic lumine priuato per inuocationem nominis tui visum recipere, & imaginem tuam, quam in celebri parte nisum est vitium deformare, perspicua visionis pulcritudine lucem fac sæculi huius aspicere, cúmque hæc & his similia die ac nocte iugiter Domino effudisset, infrà breuissimum tempus visum, qui non videbat recepit, decreuitque pro tanti luminis munere in eodem Monasterio in seruitium se exhibere, tunc laici habitu cum moribus commutato cateruis monachorum est sociatus.

Sanat Paralyticum.

Paralyticus quoque comperta fama beatissimi Sequani, & sanitatum miraculis, quæ per eum Dominus noster Iesus Christus frequentissimè operabatur, deprecatus est eos quibus consanguineus erat, vt eum ad Sequanum sanctis-

Annus Christi.

ſimum deportarent, qui acquieſcentes precibus eius ad præfatum virum virtutibus cunctis præcipuum eum adduxerunt. Erat autem quando ad eum delatus eſt dies vigiliarum Sancti Paſchatis. Vir autem beatiſſimus Sequanus, tam pro ſolemnitate diei, quàm pro Paralytico fidentiſſimè ſibi allato, in orationibus atque excubiis Domini tota nocte perſeuerauit: & quemadmodum Deo fretus cæterorum languentium, ſanctificati olei liquore ad ſecludendam valetudinem perungebat, ita Paralytici artus ſingulos inuocato Chriſti nomine perunxit. Peractis autem nocturnis, & diei feſti radiante fulgore vir beatiſſimus libamina certo diei tempore Deo obtulit. Erat autem coram altaribus toto ſacrificij tempore, hic quem diximus Paralyticus ſupplici mente proſtratus. Conſummato itaque ſacrificiorum officio Euchariſtiam Dominici corporis, atque cruoris laici more iacenti Paralytico Sequanus beatiſſimus perrogauit, & poſt perceptionem corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſurſum vir ſanctiſſimus oculos erigens, ſignum crucis impoſuit ſuper membra iacentis, cuius vigor ita in eius oſſa penetrauit, vt ſe nunquam putaret ægritudinis impeditum prolixitate. Statim autem vt crucis ſignaculum ægrotus recepit feſſo vires, medulla oſsibus, neruis coniunctio reſtituitur; contracta cutis extenditur, plantarum baſes conſolidantur, verus vultui color ſecluſo pallore redditur; & membrorum omnium vſus ad antiqua officia reparatur, & qui portitorum manibus ad ſanctum delatus fuerat Sequanum, veſtigiis propriis nitens cum Dei laudibus ad ſuos penates reuertitur.

Quo oleo vnctus à S. Sequano Paralyticus, n. 64.

Ventorum turbinem ſedat.

Nec illud iuſtum eſſe reor præterire miraculum, quod non impari Dei munere cætera ſunt munera propagata. Cùm iam temporis qualitate fœnum in pratis matureſceret, & ad metendum ſe ſua quodammodo maturitate manus mortalium inuitaret, proficiſcitur vna cum ſuis monachis ad metendum fœnum vir laudabilis Sequanus. Pa-

riter ergo pergentes ad pratum quo tendebant venerunt, *Annus* túncque de more laborantium extensis vncis falcibus ro- *Christi.* tato ictu fœni segetem cùm ad terram deiicerent, ecce subito turbinis modo acta tempestas iruit, & vertigine ferocissima terram feriens, fenique manipulos per aërem spargens, cominus positos messores exanimauit, & ad quandam vitæ desperationem perduxit. Cùm autem ad locum procellæ procacitas deuenisset, in quo Monachi pariter cum præfato viro labori operam dabant, sicco aëre, nubibus desistentibus, mirabile dictu, in imbrem tempestas conuersa est. Qui verò adfuerunt vicini pectora tundentes, videntes hæc signa obstupuerunt admirantes. Postea autem in se conuersi dixerunt. Verè hic vir est sanctissimus. Cui enim aliquando talia concessa sunt, vt sæuientium tempestatum vertigines in liquidissimam pluuiam commutaret. Cepit ex illo famosissimus esse & diuulgari creberrimis miraculis magis quàm fuerat. Ac multa quidem alia in conspectu populi sui sanitatum perfecit miracula, sed quæ vidimus succinctæ breuitati sufficere, ea in hoc curauimus digerere volumine. Præ cunctis verò quæ ad Monasterij vsum atque vtilitatem Sequanus vir sanctissimus instituit, Ecclesiam quoque laboribus propriis fabricauit, in qua eius nunc ossa pacificè requiescunt, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus in sæcula.

Eiusdem S. Sequani Elogium ex S. Gregorio Turonensi de gloria Confessorum, Cap. 88.

Magnæ autem virtutis fuit & ille Sequanus. Lingonici Abbas territorij, qui viuens sæpè homines vinculis diabolici nexus absoluit, & post obitum ad sepulcrum suum ergastulari catena reuinctos, liberos meritis suis abire permisit. Denique Guntramnus rex cornu, cuius voce vel molossos colligere, vel illa cornutorum arboreorum armenta effugare consueuerat, furto ablatum perdidit. Quæ res multos in vincula coniecit, & nonnullos facultate priua-

Annus Christi. uit, ex quibus tres viri memorati Confessoris monumentum petierunt. Quo Rex comperto iussit eos catenis atque compedibus necti, factúmque est ita. Media verò noctè lux in Basilica humana luce clarior oritur, dissiliunt ferrearum compedum repagula, catenarúmque disruptis basibus vincti laxantur. Quo audito Rex exterritus eos liberi arbitrij potestate donauit.

LIBER IV.

Miraculorum & Translationum Sancti Ioannis Reomaensis.

Autore incerto, ex Codice Ms. Reomaensi

CAPVT I.

A Leopardino transferri corpus suum, ante ieiunium non sinit, post illud iubet.

circa 580. De anno Præfecturæ Leopardini, n. 65.

POST primariam Ioannis beatissimi sepulturam sacrum corpus eius à Leopardino, qui quartus post ipsum Abbas loci eius suffectus est, venerabiliter noscitur transmutatum. Vbi quid diuinæ euidentiæ fuerit demonstratum ad auctoris laudem fideli putatur relatione condignum. Nam cùm sepulcrum illud à loco in quo positum erat auellere ac commutare voluissent, & sublata humo vndique, nequaquam tamen sarcophagum mouere possent, triduani ieiunij subire laborem consilium fuit. Cúmque iam tertius dies ieiunij illuxisset (erat enim decimus Kalendas Octobris, quo die veneranda festiuitas beati Mauritij Martyris, cum sociis suis mundo clara nitescit) & fessa iam ieiunio membra post matutinorum cantus rursum in sopore quiescerent, quidam senex Ecclesiam introiens cernit beatos senes, vt sibi videbatur, Ioannem & Siluestrum, qui ei in

in regimine loci ſucceſſerat ante ſepulcrum ſtare, atque his, qui cum eis erant albis veſtiti ſtolis, imperare vt ſepulcrum mouentes in locum perducerent deſtinatum. Cúmque ille audaci animo cerneret quid ageretur, à Ioanne, vt ipſe arbitrabatur, increpatus eſt. Cur, inquit, auſus es Eccleſiam introire? Sed quia ſimplici corde tuum cognoui introitum, vade, inquit, & cõcito gradu tam Leopardinum quàm ſodales excitato, vt cœptum opus peragant. Feſtinus ille frater ad Leopardinum Abbatem cucurrit, ac rei geſtæ cauſam depromſit. Ille cum ſuis ouans ſurrexit, & agnita voluntate ſancti viri, atque permiſſu propriæ deuotionis, ſurgentes & ſepulcrum amouentes in locum deſtinatum illud commutarunt. Vbi & ſanctum altarium cum conſilio Epiſcoporum ſtruxerunt, quo Chriſti hoſtiæ litantur, atque orationum officia perſoluuntur, vbi & remedia ægris, & quorumcumque votis ſolamina beneficiorum attribuuntur.

Annus Chriſti.

Cur ſuprà S. Ioannis corpus excitatum altare, n. 66.

CAPVT II.

Becco Epiſcopus Lingonenſis corpus eius iterum transfert, & Gerardus Archidiaconus manu mirabiliter contrita ſanatus redit.

POST annos aliquot ab Epiſcopo vrbis Lingonicæ cui Becco nomen erat præfatum venerandi Ioannis ſepulcrum ab eo loco in alium cognoſcitur eſſe tranſlatum, non abſque diuinitatis in loco manifeſtatæ præſentia. Nam quidam archidiaconus nomine Gerardus, cùm iuxta illud ſepulcrum videndi cauſa incautius fortè accederet, genúque flexo manum ſuper ora ſarcophagi irreuerenter teneret, cooperculum ſarcophagi ſe paululum erigens, quia pronum in terra iacebat, validiſſimè corruit, digitóſque ipſius maxima confractione contriuit, ita vt omnia oſſa digitorum eius minutatim confringeret. Qui grauiſſimæ fracturæ ipſius cœpit moleſtia fatigari, ita vt ne ad os quidem adducere non ſolùm digitos, verùm etiam brachium dolo-

De anno 2. tranſlationis S. Ioannis, n. 67.

circa 792.

Annus Christi. re arcente valeret. Qui cùm tota die ad sepulchrum sancti Ioannis mœstus & anxius resideret, subitò virtute omnipotentis Dei sanus effectus est, atque in propriam naturam manu reparata reuersus ad vesperam sedentibus fratribus iam ad mensam subitò cœpit ministrare, & cunctis poculum vini porrigere. Gauisi omnes qui aderant, ita sanum brachium digitósque repererunt, ac si nihil vnquam tanti languoris habuisset.

CAPVT III.

Leprosum emundat.

AD sancti memoriam Confessoris innumera patrata miracula præcipuum beati corporis meritum attestantur, operante Deo mira per mortuum, qui potestatis suæ dederat documenta per viuum. E plurimis pauca perstringimus, vt miraculorum multitudini electa paucitas attestetur. Leproso cuidam ex territorio Turonico in somnis reuelatum est, vt si sospitatis recuperandæ teneretur desiderio, famosissimi Confessoris Ioannis sepulchrum instanter exquireret. Quò ille multis licèt difficultatibus nisu quo potuit post temporis aliquantum peruenit. Receptus hospitalitatis ritu, humanitatisque recreatus officio, in partem Ecclesiæ remotiùs collocatur deformitati suæ remedium vti fuerat præmonitus obnoxiis excubiis precaturus. Et ne diuini beneficij diu dilatione torqueretur, id tantùm moratum fuit dum fratres ad vespertinæ officium laudis peragendum ex more confluerent. Quod dum solemniter impleretur, misera membra vsquequaque sudore collapsa ceperunt diuinam, quæ iam è vestigio instabat, prætendere medicinam. Vniuersi gaudio stupefacti, elatis in excelsum vocibus cœptum in infelicis curatione miraculum à diuinitate instantiùs fieri postulabant. Adhibitis primò balneis, squalidissimæ cutis sordes, horrendum visu, totam aquæ superficiem infecerunt. Secundò lymphis immersus omni squalore deposito, ita toto corpore

Sudor & Balneum sanandæ lepræ vsurpata, n. 68.

immaculatus apparuit, vt cunctis esset euidentissimum hoc supra humanam diligentiam per venerandi Ioannis merita superna fuisse virtute curatum. Is ipse postmodum loco aliquandiu remoratur, dehinc ad solum proprium decorem receptæ secum retulit sospitatis. *Annus Christi.*

CAPVT IV.

Lingua Theuberto excisa restituitur.

ILLVD certè obliuione obsolescere prophanissimum iudicatur, quod ad patris nostri singulare meritum declarandum mirabili diuinitatis efficacia ipsi vidimus perpetrari. Pastorales quidam pueri alendis pecoribus occupati diu latentem pecuniam in abditis terræ partibus repererunt. Veritique proditionem vni è collegis Theuberto nomine, pariter crudeles pari conniuentia linguam ferro impiissimo, dictante auaritia, absciderunt. Is quòd esset ætate puerulus, negotium posse prodere putabatur. Erat sanè Magnimontensium partibus oriundus, & graui calamitate confectus, dum quæritandæ stipis gratia loca singula peragraret, ad cœnobium se tandem venerandi contulit Confessoris. Ibi victitandi facultate captata aliquandiu moras duxit. Accidit autem vigilia festiuitatis eiusdem sanctissimi Confessoris, dum signa vespertini conuentus prænuncia à sacrorum custodibus more Ecclesiastico quaterentur, ipsum quoque interesse, atque vnius sonum suæ manus officio temperare. Id dum sedulè ageretur vidit, vt ipse postmodum referebat, igniculum quendam instar ardentis stellæ, tanquam à sepulcro beati Patris Ioannis prodeuntem, claustrum sui oris ictu validissimo perculisse. Qua re immodicè affectus iamque exanimi simillimus in terram collapsus est. Adstantes Monasterio caducæ passionis accessu eum elisum argumentati elatum manibus lecto componunt. Ille per noctem quiete soporifera reparatus, ita post Gallicinium loquelæ resumpsit officium, vt vniuersos nocturnæ stationis vigilias expetentes, quod est

Flamma plerunque index futuri miraculi, n. 69.

Annus Christi.

dictu mirabile, acutissimè affaretur. Denique intimas oris partes diligentius explorantes linguæ calamum integerrimè repererunt reformatum, magnificantes diuinam in sancto Ioanne potentiam, cuius præcellentissimis meritis & elinguem constat necessario officio redditum, & populum cælestia opera intuentem in fidei robore solidatum.

Capvt V.

Viro Aquitanico contractio pedum ex parte adimitur.

PRo meriti perfectione iugiter prædicanda de multis pauca quædam subiicimus, ne posteris profutura subtrahere videamur. Quendam Aquitanicum genere, ita à puero membrorum detrimenta damnauerant, vt poplites genibus & calcanei natibus cohærentes melioribus priuatum officiis, & inualidum effecerint & deformem. Is dum obtentu postulandæ alimoniæ vsuali vehiculo circumquaque ferretur, ad reuerendissimi Ioannis cœnobium fortè deuectus, miseratione religiosorum fratrum per tempus non modicum, destinato sibi quotidiani victus diario alebatur. Erat illis spei sanctæ non improbanda fiducia, quòd sæpe experti erant præcellentissimum Dei Confessorem, ex animo flagitatum è vestigio curationis talibus conferre remedium. Factum est in vna festiuitatum eius dum fratres vigiliis sacris ex more insisterent, cœperunt infelicis nerui eatenus, vt diximus, imbecilles magna resolui violentia, atque diu negatam gradiendi copiam quibus erat possibile nisibus moliri. Magnus diu adstantium clamor insonuit Christi laudes, & beati Ioannis merita paribus animis iisdem vocibus conclamantium. Sed quia plenam fidem cumulata semper remuneratio comitatur, (nam ex fide iustum viuere, & absque ea quemque mortuum esse verissimum est) colligimus hunc non integræ fuisse fidei, qui medicinis initiatus cælestibus parte reualuit, iners parte remansit. Id vigoris solummodo consequutus est, vt qui arte tantùm eatenus externa vehebatur, hinc proprij nisu corporis debilis adhuc licet abscederet.

An à Deo imperfectæ sanationis, n. 70.

CAPVT VI.

Cuidam ferreum brachiorum vinculum repente diffringitur.

OB admiſſum facinus quidam ferri pondere, vtriſque brachiis acerrimè coartatus, dum diuerſa Sanctorum perluſtrat domicilia, vnius vinculo promeruit releuari. Cúmque alterius acri diutiſsimè dolore torqueretur, iámque infelicis ærumnam pietas diuina miſerari decerneret, ſomno monitus eſt, id quod reſtabat leuaminis, ad venerandi Ioannis ſacroſanctum corpus eſſe perquirendum, cius meritis plenitudinem huius reſeruatam eſſe ſalutis. Eo comperto ad Sancti cœnobium anxius tetendit. Quo cum peruentum eſſet, orationem lachrymæ, lachrymas remedia mox proſequuta ſunt. Ita namque nexus vinculorum eatenus inſolubiles ab hominis corpore quã celerrimè reciderunt, vt diuinum id fuiſſe opus nemini dubitare licuerit. Eúmque vt nexibus exemptum corporeis, perinde quoque beati viri obtentu noxiis animi reatibus abſolutum palam fuit aduertere, ſuperna vtrumque operante prouidentia, cui familiariſsimum eſt cùm corporum, tum animarum quoque propenſius curare ſalutem.

Genere quodam pœnitẽtiæ onuſti olim rei magnorum criminum circulis ferreis, n.71.

CAPVT VII.

Mulieri cæcæ viſum reparat ad ſepulchrum ſuum oranti.

FEREBATVR interea per populos opinio virtutum eius rumore percelebri, quod ad ſacri lectum corporis fide digna ſe nemo contulerat, qui non votorum ſummam ſe fuerit reportaſſe gauiſus. Fiebat languentium magnus ad templum viri Dei concurſus. Itaque ob remeantes ſanos, & ægrotantium multitudinem confluentem, ampla viarum capacitas interdum arctiſsima cernebatur.

Annus Christi.

Factum est vt irruentibus multis mulier quoque luminibus, ex longo tempore priuata pariter introiret. Nam quia translatio preciosi corporis nuper celebrata fuerat, ipsa rei nouitate sexus vterque promiscuè ingredi permittebatur Ecclesiam. Ingressa mulier totáque strage corporis in terrã prostrata, mox vt orationem expleuit Dominicam, depulsis cæcitatis tenebris clarissimum luminis recepit diem, oculorum munus in reliquum vitæ suæ tempus beati Ioannis gratia perfunctura. Processu temporis eius loci fratres religioso sanciuere consilio atrium cœnobij à frequentia fœminarum perpetuò coercere, regulari professioni non integrum fore arbitrantes muliebri frequenter, vel aspectui insuescere, vel alloquio implicari.

Mulieres septis & Ecclesiis Monasteriorum exclusæ, a. 72.

Capvt VIII.

Alteri procul positæ idem beneficium tribuit.

QVædam itaque eiusdem pagi mulier, & ipsa oculorum officiis destituta, cùm per dies quamplures limina venerandi Ioannis inexplebiliter optaret contingere, idque esse possibile à multis interdiceretur, moras non ferens vlteriùs ductore vsa puerulo ire ad Monasterium obnixè contendit. Cúmque syluam cœnobio circumiacentem peragrans eò vsque progressa fuisset, vnde in totum locum intuenti facilis prospectus patet, mirum in modum mox excedentibus tenebris lumen adepta splendidißimum, plenum suæ fidei commercium læta reuexit, experta Ioannem beatißimum absentum quoque vota, si rata fuerint, beneficiorum impensa placidißimè prosequi.

Capvt IX.

Dæmoniacum curat.

PERvasvm quemdam à dæmone ferreis toto corpore arctatum loris parentes cum amicis ad sancti me-

moriam perduxerunt, ibi per triduum non sine violentia vix retentus diros à spiritu maligno compellebatur clamores effundere, qui se beati viri meritis domicilij sui potestate è vestigio priuari ferebat ægerrimè. Triduo expleto dum fratres ex more publicis sacramentorum functionibus interessent, extemplo ita diuina virtute curatur, curatúsque in reliquum perseuerat, ac si nunquam aut hostis antiqui violentia impetitus, aut sensus intimi fuerit detrimenta perpessus. Reparationis suæ sanè gaudia in templo sublimissimi Confessoris per dies multos votiuis frequentans excubiis, deinceps cum gratiarum actione validus corpore, & animo integer ad propria remeauit. Ineffabile est certè apud Dominum præcellentissimi Patris nostri beati Ioannis meritum, cui inter reliquas virtutum dotes id priuilegij specialius cernitur esse collatum, vt nunquam quisquam dæmoniaca obsessus peste, ad eum se conferens redierit incuratus.

Anno Christi.

Priuilegiũ sanandi energumenos in S. Ioanne insigne, n. 71.

LIBER V.

Miraculorum & Translationum sancti Ioannis Reomaensis.

Autore incerto ex Codice Ms. Reomaensi.

PROLOGVS.

QVIA vniuersum cernimus ad procliue tendere mundum, nec semper quod videtur diuinum relatui cedere posse, fas est dum viuitur eius laudem appetere, quem omnium nostrorum interuentui absque dilatione, apud Dominum credimus adesse. Etsi necdum ad calcem peruenitur propalandi, saltem in affectu permaneat, vt quæ restant diuino secundentur auxilio. Etenim beati Patris nostri opera Ioannis ab oratoribus ingenuè prætermissa,

Annus Christi. miseratione ipsius qui nobis adhuc rudibus concedere dignatur, quæ credimus fieri posse, cunctarum verbo linguarum non decerneremus indigna.

Capvt I.

Guandelberto claudo restituitur incessus.

SANE` cùm nobis iugiter præsens adsit, quodam tempore cùm se fratres sacrarum vigiliarum dedissent solemniis, quatenus sanctam Dei genitricem cælis assumptam celebrare gauderent, annuatim & ex more ille clarissimus exordiretur hymnus, quo Deum dignè laudamus, & dominum debitè confitemur, repente quidam claudus nomine Guandelbertus, post chorum psallentium stans voces cœpit emittere, & manibus genua contundere, seséque pauimento supersternere, atque huc illúcque volutare. Quo conspecto omnis fratrum frequentia gaudio compunctionis perculsi sunt, eúmque loco quo erat amouentes ante Sancti corporis præsentiam sustulerunt. Interea dum matutina complerentur officia, cuncta eius membra vibrantia videres, & nexibus soluta artatim complodere. Eximitur paulisper virium ab eo fortitudo, vt ne quidem ad statum sufficeret, & valentius iterum pristina recipitur salus, vt omnibus patesceret intemeratam Dei genitricem suo hæc sacerdoti obtinuisse magnalia. Et quanquam in solemnitate præfata hoc actum nouerimus, præcipuè tamen illius hoc extitisse meritis credimus, cuius miracula quondam in ipso eodémque homine patrata cognoscimus. Quem enim immunem ceperat, & per omnia deformem, & parum officiosum, & reddiderat commendabilem, nunc super eo proprios consolatur seruos, vt illum integerrimè vigentem veri illius sermonis in exemplum traderet, qui non inchoationem, sed boni operis executionem, consecuturam fore laudem prædixerat.

Augentur dolores interdum, vt sanentur, n. 74.

Capvt

CAPVT II.

Effringuntur ad eius sepulcrum circuli ferrei fratricidæ circumiecti.

QVENDAM etiam fratricidam vidimus, ob huiusmodi flagitij immanitatem, in colli & brachiorum, pectoris quoque & lumborum circuitu, in pœnitentiæ munere circulos habentem ferreos. Qui cùm ideo multa Sanctorum peragrasset loca, duo qui erant adhærentes circuli collo, & pectori eius meritis eorum ceciderant. Tandem Romam cùm peruenisset, diuinámque super hoc diu præstolaretur clementiam nihil hæsitans, cælesti meruit consolari responso, quærere Confessoris Christi Ioannis locum sibi præcipiente, & sub quo territorio eum reperire quiuisset innotescente, liberationémque ab eo promereri spondente a tanti ponderis pœnitentiæ enormitate, cui & ille nimis resistebat. Peruenit ergo illuc, & dum adesset super hacre gratulabundus, interuentu ipsius residui qui erant in brachiis & lumbis circuli, subito diruti apparuerunt. Quamobrem non est ambigendum eum ipsorum cœtui aggregatum, quibus ligandi atque soluendi indita est potestas.

De circulis ferreis pœnitentium, n.75.

Peregrinatio pœnitentibus indicta, n.76.

CAPVT III.

Dæmonem multorum corporibus abigit.

QVOT in dæmoniacis denique nostro in tempore perfulserit signis inexplicabile est. Id enim vt solito teneret vsu obtinuit. Erat namque plurimos virorum seu mulierum ipsius hostis dominio subiugatos, erutos videre circumpositis eorum collis eiusdem venerandis catenarum loris, quibus serpentem ignitum à puteo exemerat, populúmque super eo vicina morte pallentem salutis gratia donauerat.

De catenis S. Ioannis, n.77.

Annus Christi.

Capvt IV.

Gozberto ex febre amenti restituit sanitatem.

Amentivm denique plures eius obtentu ad proprium mentis statum reuocari conspeximus. Quos nimirum non solùm vicinorum locorum, imò incolas aliarum partium longè remotarum cognouimus. Denique cùm ob nostrorum scelerum immensitatem diuina disposuisset vltio Normannicam feritatem à Francia, in qua
888. longè latéque absque vlla repugnantia sæuiebat, in Gallias deuenire, & insatiabili cæde huc illúcque debacchari, ac per hoc vniuersos oportuisset tuta festinare ad loca, expediuit ipsam sancti corporis glebam ad castrum Sinemurum à suis deferri, quod dum aduiueret solitus fuerat ad orationum munus perlustrare, sicut in vita eiusdem propalatum esse. Quo cùm necessitate cogente in tentoriis sub duro hyemis rigore locatus adesset, tandem cum nimia laboris difficultate locellum obtinuit tugurarium. Igitur exhibita sunt illic per diuersa annorum tempora, donec ibidem peregrinatus est in multis miracula, quorum perpauca tamen visa tangimus. Cùm denique idem oppidulum à quodam viro nomine Gozberto, antistite
circa 890. tunc temporis Adalgario illius dominante, regeretur, immensitate febris adeo contortus est, vt omnia eius penitus membra dissoluerentur, & omni prorsus virtute effæta redderentur. Esus nulla sumptio, & potus, totum eum inualidum effecerat & deformem. Cuius vita cùm in ancipiti penderet, defertur prædicti patris pietati. Sed languore incalescente, quasi desperatus & amens in redeundo domum ternum subduxit tempus, semper ipsius basilicam repetens. Hoc autem triduo peracto postremo ante eum quasi exanimis factus est. Quod cùm ita crederetur ab omnibus, repente eius quod petierat gloriosissimum persensit munus. Sicque reuertitur ad propria sanus & incolumis, laudans & benedicens eum, cuius dono tam euidens percepit corporis emolumentum.

De tempore exilij corporis S. Ioannis, n. 78.

CAPVT V.

Idipsum præstat fratri eius Letaldo.

NEc disparem proprium fratrem eius nomine Letaldum incurrisse ægrimoniam contemplati sumus, ita vt ante ipsum peregrinis omnino deferretur pedibus, vbi diutissimè tabescens nil diarij prorsus sumebat. Vicina ergo pallescit morte, vt nemini daretur spes ad vitam eum reducendi. Tunc explentes ministri id quod diurnæ erat seruitutis, peractis more solito horarum officiis prandere eos è re fuit. At ille quærens quid acturi essent, se velle cùm eis pergere fatetur, delatus autem cum magna vi ad eos cœpit percontari, quid essent comesturi. Verùm illi stupore repleti in vertiginem eum cecidisse dolebant. Respondentibus autem, pro ratione loci, quid (etenim pro eiusdem congruitate leguminum lebeta ad ignem posita erat) petiit inde sibi dari. Hinc continuo cœpit epulari, vt nequaquam illi fas esset ex alio edere cibo, qui ante infirmitatis tempus hunc vsum minimè habuerat. Lætique omnes hac causa facti, permoti Domino sunt gratulati, qui per beatum patrem tanta impertiebat suis. Recessit itaque ad sua, ceu tunc temporis nil languoris habuisset.

CAPVT VI.

Febre item eximit Adalardum, Berengarium & Aldricum.

ALIA denuo tempestate, prædicti paulo antè viri commilito quidam nomine Adalardus eadem impulsione coactus, qua omnibus pateficeret ipsum cunctarum virium esse expertem, & penè in vltimo iam versantem, ad eundem deuolutus est locum. Ibique cùm acerrimè torqueretur, suique, sexu vtroque, illi indifferenter famularen-

Annus Christi. tur, affuit, quidam adſtantium monachorum inter cætera leuaminis verba illi innoteſcens, qualiter ſanctus vir in præſenti vita mulierum horruiſſet ſpeciem, vt genitricem propriam valde eum inuiſere inhiantem, nec ſaltem in tranſeundo recta acie oculorum contueri vellet. Qua gratia nec ſe vtiliſſimum iudicare, addit, hanc fœminarum ſeruitutem illo in loco ei fieri, nedum canum latratus, & diuerſorum animalium inquietudinem, quæ propter domicilium beati viri diſponebantur. Super quo hic perterritus ſe domum referri præcepit. Tunc ingruente magna corporis valitudine, quaſi præ oculis obitum tenens, ad patris auxilium reuertitur portitoribus tantùm famulantibus, cæteris verò abſentibus. Redditur interea ſanitati priſtinæ, ſeſeque aliquantulum conualeſcero perſentiens archiatrum accelerat adeſſe phlebotomandi neceſſitudine. Non benè autem venæ inciſione ſequuta ægritudinis rurſus fremeſcit moleſtia. Aſt in ſe reuerſus vocibus intentis ingemuit, quare cæleſti medicinæ medicamen aliud prætuliſſet proterua mente. Quamobrem cùm plures dies id inferendo toleraret, nihilque eſſe recuperationis ex eo certum erga alios haberetur, optatam ſibi gauiſus eſt recepiſſe ſalutem, & ad ſua Domino reddens gratias regreſſus. Huius militis armiger nomine Berengarius, eiúſque nepos Aldricus, defectu prædicto correpti ad ſanctum Patrem perducuntur, & eius celeri interuentu ſanitate citiſſima fruuntur.

Quis armiger, n. 79.

Capvt VII.

Clementem ruſticum dæmone inceſſore liberat.

SILERE non eſt beatum Ioannum locupletiſſima circa obſeſſos exhibere munia, præſertim cum hoc antiqua teſtentur ſcripturarum obſignia. Quendam igitur ruſticum Clementem Auallẽſis oppidi indigenam alius mercede conductum, quum maturiori pulli cantu ob boum cuſtodiam à zoeta propria proſilire contingeret, carúmque

Quid obſignia, n. 80.

Quid zoeta, ibid.

pascua solertius perlustrare, conspicit, nigerrimum extemplo monstrum validissimo ictu percutere armentum. Arripitur itaque ab eodem nefandissimo, & cæco carpitur efferatus animo. Iámque clauditur noctis vmbra, diei vibrante aurora. Porrò illo sole digna proscissione transacto, reuertitur non modò ipse patrisfamilias ad propria, sed & ille spurcissimæ sodalitatis monstruosus. Cùm inter omnium denique cœnam, & ipse præfatus pernix cœnare deberet, repentè incœnatus assurgit, flagellum excussorium rapit, passimque interdicto noctis spatio excutere, velut in area cœpit. Mox cùm soror eius contigua retinere eum, ceu amentem, vellet, omisso flagro quod tenebat, subito in eam insaniuit, & nisi protinus erueretur, acerbiter dentibus ab eo discerperetur. Vinctus itaque post tergum manibus adducitur sancto Ioanni, cùm semper in aliis cladibus, tum crebrius in hac omnibus exsecratissima medenti. Cuius ingrediens basilicam voces inauditas, & corporis informia emittere cogitur. Vnde cùm collo eius statim hærerent, pro more, exclusores dæmonum ferri præfati patris, ita agitatur, vt exenteratim eum disrumpi, & penitus dissolui cerneres. His tam diris vexatur vulneribus quoad veniret postridie toti orbi veneranda omnium Sanctorum festiuitas. Tunc miserante Deo, & ipsorum patrocinio succurrente, & ab heri ac nudiustertius paulatim, & vehementius ipsorum nocte, ita ab eo dæmonum legio dispungitur, vt omnibus pateret ad istius ægerrimi auxilium, illum omnes Sanctorum cœtus aduocasse, cuius misericordiam nouimus primùm eundem infelicem quæsisse.

Annus Christi.

Quid mõstruosus, ibid.

Quid pernix, ibid.

CAPVT VIII.

Bertrudem item energumenam sanat.

QVANDAM etiam conspeximus fœminam nomine Bertrudem, à Borbonensium partibus prodeuntem, non modica dæmonum vexatione, iam ferè mensibus quinque incredibiliter, atque inremediabiliter tortam,

Annus Christi.

Porrò inuasionis diabolicæ illius seminarium fuit, quod tribus quondam potita fratribus, cùm esset soboles licito procreata connubio, quadam audiret die quodam accidente casu vnum ex ipsis tribus fratribus interemptum. Quo non tam celerrima adiit, quàm festina super eum incubuit. Nimióque ex eo confecta dolore, vt mœstitiam cordis ex fratre leniret, osculari corpus cepit. In cuius amplexu mox peruasa est à plenitudine dæmonum, pluribus in huiuscemodi amentia diebus persistens, vt opinaretur id alterius esse infirmitatis, quo euidentissimum fieret dæmonem eam decipere istiusmodi astu velle. Hac autem re cognita relinquitur à marito, omnibúsque propinquis, & vni fratrum suorum ad deducendum committitur. Sacra interea circumeunt loca, vsque dum ad beatissimum, Germanum perueniunt Antissiodorensem Episcopum eius super hoc benignissimum præstolantes auxilium. Vbi cùm diutissimè fatigaretur, & acerrima laniatione torreretur, gloriosissimis præfati Germani Pontificis meritis malignorum spirituum pars ab ea eximitur, pars occulto Dei iudicio inibi omittitur. Aliquandiu pòst ibidem remorata cùm quadam rursus die prædicti Antistitis basilicam vellet ingredi, sicut ipsa postmodum sæpè retulit, à quodam sene pulcherrimo virgam manu ferente, ne ei domum penetrare liceret est prohibita, locúmque S. Ioannis Confessoris Tornotrensis exquirere est admonita. Huius ergo iterum opus illis fuit laborem itineris subire, quanquam longas adhibuerint moras ignari viarum, diuersa Sanctorum domicilia peragrantes. Quo dum peruenissent qui gestus corporis, quæue antiqui hostis voces ab ea prosilierint ineffabile est. Nullum itaque intra ambitum ipsorum Ecclesiæ remedium, nullúmque vitæ desiderium eidem miseræ fuit, sed sola mortis proclamatio. Beatissimo denique Confessori Ioanni sistitur, probatissimis ipsius ferri catenulis arctatur, in quibus se nefandissimus hostis ardere cum magno cruciatu profitetur. Et cùm per horarum signa laudis Christi præconia fierent, hæc ampliùs mira & stupenda ore & corpo-

Cadauerũ contactus impotens dæmonis inuasioni viã aperit, n.81.

re confingebat. Interea cùm quarto aduentus sui lustraretur sole, omnisque fraternitas cum non modico turbarum comitatu sacratissimũ ageret solemne, pro more Christiano in ramorum & palmarum officiis osanna omnibus personantibus, hæc ineffabilibus agitabatur malis. Tandem ergo dum vespertina à fratribus persoluerentur suffragia, ipsáque ad sancti Michaëlis Archangeli fuisset oraculum illata, dæmon cœpit clamare ab eodem Archangelo se concatenari, & valentius ignibus cremari. Sputa quoque mixta pariter cum sanguine ab ea efferuntur, vt ipsam introrsus grauissimè discerpi crederes, & pænè mortuam agnosceres. Ex quo gratia Domini leuius habere visa est, donec mirabili præfati Confessoris Ioannis munere integræ saluti restituta est. Sicque remeans ad propria voto se obligat Domino, qui saluat omnes sperantes in se. *Annus Christi.*

CAPVT IX.

Dodila eius interuentu dæmonem excutit.

ET paruo temporis interstitio, rursus ab eisdem partibus quædam cum viro suo fœmina nomine Dodila insanissimo occupata, spiritu prædicti S. Ioannis locellum quamuis coacta visitauit. Quæ cùm Sanctorum multa peragrasset loca, partimque ex eis Domino miserante eruta fuisset, etiam in omnium principum aspectu, quorum primatu regnum Burgundiæ tunc temporis roborabatur, id laudis semper professa erat, vt nunquam mereretur mederi, donec beati Ioannis subuentu potiretur. Quo dum peruenisset rapidissimo perflata dæmone, cùm à pluribus arctaretur, & nefandissima verba effaretur, beatissimo patri oblata est. Inter quæ illud proloquuta est mirandum, quod ab octonis diebus beata Dei genitrix, & præfatus Confessor egregius pro se dominum indefessè interpellarent. Quorum precibus non ampliùs posse se illic demorari, quia iam natiuitatem eiusdem Dei genitricis nouerat adpropinquare. Factum est id dum fratres vespertina persoluerent prædictæ festiuitatis munia, sicut ipse im- *Cur apud quemlibet Sanctorum quilibet non curantur, n. 81.*

Annus Christi. mundus prædixerat spiritus. Cum magnis enim exiit clamoribus, superficiémque pauimenti ex parte repleuit eadem mulier sputis sanguineis. In quo cernimus dæmones quanquam coactos nonnunquam veritatem prosequi, velut in multis sanctarum locis Scripturarum reperimus.

CAPVT XI.

Dum corpus eius Sine muro refertur Aualendem Lemouicensem à dæmone expurgat.

NEc illud est prætereundum quod omnibus est patefactum. Cùm enim paganorum plurima ferocitas Francorum regna peragraret, corúmque vastationi adeò insisteret, vt cruentissima cæde omnia deleret, & penè ad nihilum redigeret, tandem eorum partibus transitis Galliarum fines inuasit, Autissiodorensium vsque finitima perlustrans. Quo cùm nefandissima depopulatione crebresceret, & diuturnis calamitatibus Christianorum vitam infestaret, contigit præfatum Christi Confessorem Ioannem propria deserere, & aliena cum suis petere. Nam locum quem fundauerat relinquens castrum, cui Sinemuro nomen est, inuisit, & sua visitatione illustrauit. Vbi dùm ab vniuersis frequentaretur, omnésque eius protectione gauderent, misertus dominus, populum coire fecit Chri-
911. stianum circa barbariem paganorum, eorúmque sæuitiam si fieri posset impediendo pernoctare. Quibus dum famis & sitis nimietas valida incubuisset, & lugubris sub diuo vis algoris inhorruisset, paganorum astutia in fugam vertitur quousque noto sibi præsidio tueretur. Quo peracto prædictus pater cuius natalitium è vestigio celebrandum erat, à prænominato castello cum suis & non modica populorum turba ad propria regredi dignatur. Interea pro itineris fatigatione cùm iam eius desiderabilis instaret exceptio, paulisper repausandum fuit. Dúmq; sui præcessissent vt Ecclesiastico more ornati tanto seniori celeberrimè obuiarent, repente quædam Lemouicensis fæmina nomine Aualendis

De relatione corporis S. Ioannis Sine muro, Illust. n. 83.

dis iam ferè sex ab annis dæmoniaco redacta spiritu, dum multorum loca Sanctorum peragrasset, ante sacrum eius corpus adducitur, vt eius interuentu glorioso potiretur. Adest siquidem innumerositas turbarum, dum illa infelicissimè torqueretur. Præstolantur cuncti eius misericordiam, dum vident miseram irremediabiliter cruciatam. Quorum vt credimus precibus piissimus pater motus, vt locum suum mirabili illustratione clarescere faceret, & suos clarissima visitatione roboraret, subitò adstrictæ miserrimè obtinuit libertatem vitæ. Ergo cum magnis omnium laudibus loco suo restituitur, vbi Domino fauente multimodis quotidie coruscat miraculis, & diuinis obsecundatur officiis ei qui viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum, Amen. *Annus Christi.*

LIBER VI.

Encomiorum S. Ioannis Reomaensis.

Caput I.

Elogium eius ex S. Gregorio Turonensi de gloria Confessorum, cap. 87.

FVIT in Tornodorensi pago in Parochia Lingonicensi vir sanctitate præcipuus Ioannes Abbas, iuxta sui nominis etymologiam diuina gratia præuentus. Denique fertur, quia cùm Monasterium ædificare vellet, quod Reomaus nuncupatur, & Fratres nimiam aquæ penuriam paterentur, reperit puteum immani profunditate altum, vbi pessimus serpens basiliscus habitabat. Hic itaque diuina inuocatione perempto serpente, ac mundato puteo, potabilem puteum Fratribus reddidit De qua aqua & nos, dum Lugdunum pergeremus, à fratribus illius Monasterij benignè suscepti causa miraculi hausimus, cuius etiam

Annus Christi. haustu plurimi frigoritici curantur. Fertur & de præfato viro tale miraculum. Quidam fratricida pro enormitate criminis ferreis vinculis alligatus præceptum habuit, vt septem annis loca Sanctorum peragrando circuiret. Hic cùm Romam venisset reuelatione diuina comperit, non aliter se posse absolui, nisi ad sancti corporis reliquias Ioannis Reomensis Abbatis perueniret. Hic ergo passim lustrando loca, tandem peruenit ad Basilicam, vbi haud longè à Monasterio sacratissimum corpus eius locatum est, ibique orationibus, ac vigiliis incubans vinculis omnibus absolutus est. Vixit vir hic iustus, & vir religiosus, sicut Legislator Moyses, centum viginti annos, cuius nec oculus caligauit, nec dens motus est. Fuit autem institutor viri memorabilis, de quo vicino loco narrabimus. *Is est S. Sequanus de quo proximè agit.*

CAPVT II.

Sermo Autoris incerti in die depositionis sancti Ioannis v. Cal. Februarij.

Ex Codice Ms. Reomaensi.

RECOLITIS diem, dilectissimi, publicis Ecclesiæ gaudiis dedicatum, cuius splendorem etsi sermo taceat, religiosorum tamen conuentus & deuotio clamat. Tam honestis enim studiis, tam conspirantibus votis in huius diei cultum, & lætitiam conuenistis, vt festiuitatis magnificentia suis per se titulis satis emineat, tametsi ab eius laude officiositas præconis absistat. Tantorum igitur caussam, & fomitem gaudiorum crebris immò continuis lectionibus didicistis, vósque ea intentis excepisse animis non obscuro iudicio declarastis, dum miraculorum cælestium maiestatem sacris paginis intonantem internis suspiriis, & perspicuo ad singula honorastis affectu. Hodie enim pretiosus Ioannes ille quondam huius Ecclesiæ pastor præcipuus, nunc autem totius quoque orbis apud Deum protector eximius, glorioso transitu terras deserens cælos penetrans, præsentiæ Domini redditus est. Quid dico quod

terras deseruit, cuius iuxta Apostolum conuersatio in cælestibus fuit? Quid? quod præsentiæ Domini redditus est, qui cum Elia sanctissimo conspectui Dei viuentis perpetuo astitit indefessus? Dicam equidem de illo aliquid si non satis propriè, at non nimis ineptè; si minus audaciter, satis certè veraciter. Dicam inquam hunc esse beatissimi Ioannis diem non funebrem, sed celebrem; non lugubrem, sed salubrem, in quo longo finem imponens certamini calcato mundo, prostrato diabolo gloriosus victor emicuit, & tanquam alter Elias curru peruectus angelico cœleste Capitolium athleta triumphalis ascẽdit. Iure etenim huic Eliæ triumphus ascribitur, cui omnibus sanctitatis, & virtutum insignibus ex æquo respondere probatur. Nam vt omittam cætera, in quibus se sancti homines in æmulatione, æmula pietate præueniunt. In illo certè singularis vel abstinentiæ, vel continentiæ priuilegio alterum præferre alteri non satis liberaliter audeo. Vtrumque enim sanctissimum, vtrumque abstinentissimum non contemnenda testatur autoritas. Quamquam nec illud mente excidit, quod Prophetæ famem panes manę, carnes vespere, coruis ministrantibus temperabant. Pastoris verò nostri inediam post longam temporis diuturnitatem, panis solitarius recreabat. In illo ieiunij continuationem dies quadragesimus soluit, in isto abstinentiæ professionem annus centesimus clausit. Elias subcineritij panis edulio confortatus vsque ad montem Dei Oreb ieiunium traxit, Ioannes omnipotentis spiritus gratia roboratus ieiunando & orando arcem supernæ ciuitatis ascendit. In illo transacti laboris molestias mulieris viduæ liberalitas releuauit, in isto familiares natalium diuitiarum opulentias crux quotidiana consumpsit. Elias furores persequentium declinans aliquandiu inter bestias solitarius vixit, Ioannes cuius hodie memoria pascimur, fauores se sequentium fugiens, quod non tam rarum quàm mirum est, in populis Eremita permansit. Atque vt à laboribus ad laborum præmia veniamus. Eliam curru raptum igneo paradisus terrenus abduxit suo tempore moriturum; Ioannem Angelico fultum

Annus Christi.

Annus Christi.

cuneo sidereus thronus excepit, ad iudicãdum quandoque orbem cum Apostolis in gloria surrecturum. Non immerito itaque mater Ecclesia huius exultat triumphis, cuius singularibus ornatur exemplis. Et vniuersaliter quidem in omnium commemoratione Sanctorum exultandum nobis ratio persuadet, sed in huius patris excellentia copiosius meritò gloriandum, qui nostro pastor in loco, toto doctor in orbe, in corpore illo cui caput Christus est, tantum dignitatis obtinuit, vt inter eius membra præcipua, & nomine & merito censeretur. Quanquam itaque eius eximia sanctitas celebrem toto terrarum orbe promeruerit claritatem, apud nos tamen, & à nobis propensius est venerandus, quos sacri corporis præsentia sanctificat, beneficiis gratificat, intercessione conseruat. Iste enim iste est vir, per quem lumen religionis tibi Gallia coruscauit, in quo & per quem sanctitatis & miraculorum tibi iubar effulsit. Hic tuus pater, hic proprius pastor est, qui rudem tuæ religionis infantiam verbo aluit, exemplo formauit, protexit in aduersis, prouexit in prosperis, diuina concilians, humana componens. Multas pro te & graues sibi expeditiones gratia summi in te amoris indixit. Non cessit laboribus, non pepercit sudoribus, oblitus imbecillitatis corporeæ, oblitus longæuitatis annosæ. Pro salute pro pace tua corpus suum ad deprecandum Deum continuis subiecit angustiis, amori tuo post Deum nihil prætulit, pro quo & in quo extrema certè omnia pati consensit. Et quamquam illum aliæ orbis partes certatim cuperent, quippe in quo & ex quo maximè per id temporis salus omnium & vota pendebant, te tamen omnibus prætulit, vtilitates tuas publicas & priuatas paterno semper affectu curauit. Tu reuertentem excipiebas, fessum fouebas. Tu releuatio itineris, tu eras quies blanda laboris. Itaque etsi aliis non, tibi certè Apostolus est. Signa enim Apostolatus eius nos sumus omnes in Domino. Interea Christus adest, ostendit ituro paradisum perpetuum, ad Angelorum epulas inuitat amicum. Mixta luctibus gaudia indiscretè feruntur, dum morituro lacrymæ impenduntur.

De quo primùm editus hic sermo, Illust.n.85.

Sed Ioannes cœlo spiritum refundebat, & caris subditis salubria prouidebat. Itaque Galliã moriens illustrauit, Galliam mortuus visitauit. Sed post mortem non visitaret, nisi & mortuus viueret. Viuit inquam mortuus, qui omnipotentis Christi milites sibi sociauerat viuus. Mortuus consecrauit nobis diem hodiernum, qui si ritè à nobis colatur obtinebit æternum. Videte igitur quàm bene de nobis est meritus, quibus tantopere voluit esse patronus. Cui cùm vos debitæ venerationis cultum impenditis, vsuram vobis multiplicem fructuoso fœnore præparatis, quam per præsentiam sacri corporis plus accipitis, quàm præstatis. De cuius gloria, quia nihil dignum dicere possumus, iam nunc ad eum & voces & vota vertamus, sanctitatem eius summissis animis, fœcundis precibus ambiamus. Memento pater sanctissime, memento tuorum per sæcula filiorum; nec obliuiscatur gregis, peruigil cura pastoris. Credimus te ad tribunal Altissimi incoinquinatum assistere. Ne ergo abnuas fragilitatem nostram immanium criminum squaloribus releuare. Potes equidem spatium nobis pœnitentiæ à mansuetissimo iudice impetrare, qui dignus habitus es in conspectu agni canticum nouum cantare, tantum illi cuius meruisti esse pedissequus, nobis digneris esse patronus. Orationum quas ad sepulcrum tuum fundimus interpres ante Deum esto fidissimus. Quique nobis extitisti strenuissimus prædicator, esto nihilominus pro nostris calamitatibus suffragator. Posce correctionem moribus, tranquillitatem temporibus, cunctorum veniam peccaminum, æternorum compendia gaudiorum. Facilè quod poposceris obtinebis, quandoquidem ita te tuo conuinctum credimus potentissimo imperatori, vt nec possis velle quod ille noluerit, nec velis quidpiam deprecari quo illum non cognoueris delectari.

Annus Christi.

Annus Christi.

Caput III.

Sermo in depositione eadem.

Ex Codice Ms. Reomaensi.

Sanctorvm virtus & gloria specialis non tam ad gloriam, quàm ad virtutem prouocat omnes qui recto sun corde. Non recti planè, sed peruersi est animi antè requirere gloriam, quàm exercere virtutem, & velle coronari, qui legitimè non certauit. Quæ enim sine virtute est gloria profectò indebita venit, præpropere affectatur, periculosè captatur. Virtus gradus est ad gloriam, virtus mater est gloriæ. Fallax gloria & vana est pulcritudo, quam illa non parturiuit. Sola est cui gloria & iure debetur, & securè impenditur. Sancto Ioanni nec virtus nec gloria deest, pugnauit fortiter qui viriliter superauit, & sic demum gloria & honore est coronatus. Quamquam ne in die quidem virtutis suæ sine gloria fuit, signis & prodigiis admirandus. Habemus dilectissimi in vita viri sancti, & quod dignè miremur, & quod salubriter imitemur. Tutius tamen æmulamur solidiora quàm sublimiora, & quæ magis virtutem redoleant, gloriam minus. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus assimilari, & si volumus non valemus. Æmulemur in viro sancto sobrium victum, deuotúmque affectum. Æmulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frænum iræ, & modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmetipsos Psalmis, Hymnis & Canticis spiritualibus, diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Æmulemur Charismata meliora, discamus ab ipso quòd mitis & humilis corde fuit. Æmulemur, inquam, quòd extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Primum & maximum miraculum, quod sanctus dedit, ipse erat. Vt enim taceamus interiorem hominem eius, cuius pulcritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius & vita, ipsum exteriorem ita vno

ſemper modo ipſóque modeſtiſſimo & decentiſſimo geſſit, vt nihil prorſus appareret in eo quod poſſet offendere intuentes, quandoquidem qui non offendit in verbo, ille perfectus eſt vir. At verò in ſancto viro quis vnquam, etiamſi curioſius obſeruauerit, deprehendit otioſum non dico verbum, ſed nutum? Quis manum, pedémque mouentem fruſtra? immo quid non ædificans in eius aſpectu, habitu, vultu? denique vultus hilaritatem, nec fuſcauit mœror, nec leuem fecit riſus. Totum in eo diſciplinatum, totum inſigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia ſerius, ſed non auſterus, remiſſus interdum, diſſolutus nunquam, negligens nihil, etſi pro tempore multa diſsimulans, quietus ſæpe, ſed minimè aliquando otioſus. In his forma eſt cui imprimamur, in miraculis gloria quam miremur. Illa lætificent, illa ædificent, moueant iſta, illa promoueant. Gaudete in Domino dilectiſsimi, qui inter continua ſuæ pietatis beneficia hominem indulſit mundo, cuius multi ſaluarentur exemplo. Iterum dico gaudete, quòd factus de medio appropiauit Deo, vt multo plures eius interceſsione ſaluentur. In terris viſus eſt, vt eſſet exemplo, in cœlum leuatus eſt, vt ſit patrocinio, hic informat ad vitam, illic inuitat ad gloriam. Hæc dies glorioſæ migrationis eius, dies lætitiæ cordis eius, exultemus & lætemur in ea. Hodie ſanctus iſte poſito corpore, quo ſolo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, tanto alacrior, quanto expeditior penetrauit in ſancta, ſimilis factus in gloria Sanctorum. Hodie de nouiſsimo loco, quem ſibi ex conſilio Saluatoris elegerat, ipſo ſummo patrefamilias euocante verus amicus aſcendit ſuperius, & eſt illi gloria coram ſimul diſcumbentibus. Hodie deſpecto mundo, & mundi principe triumphato ſupra mundum mundi victor aſcendit, accipiens de manu Domini coronam gloriæ. Aſcendit autem clarus triumphis, miraculis glorioſus. Pauſat miles emeritus, & poſt labores, ſudoréſque ſacræ & peractæ militiæ, locatur feliciter, ſublimiter coronatur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria cum Patre & Spiritu ſancto, per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

Annus Chriſti.

Annus Christi.

CAPVT IV.

Sermo in exceptione eius tempore quadrageſimæ.

Ex Codice Ms. Reomaenſi.

QVID prodeſt homini ſi totum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur. Non retardauit illecebra ſæculi feſtinantes, tranſitura migrantes. Quantumlibet & quomodolibet fulgens felicitas hîc dimittenda, & ad aliam vitam non transferenda; aliquando hîc etiam à viuentibus relinquenda. Contemnite ergo ſæculum Chriſtiani, contempſerunt Martyres, contempſerunt Apoſtoli, contempſit beatus Ioannes, cuius exceptionem hodie celebramus Fuit enim in eo ſicut conſpectum habemus, & contra errores diaboli ſpiritalis ſapientiæ plenitudo, & aduerſus perſequutiones mundi Chriſtiani pectoris infatigata conſtantia. Quis non eiuſmodi virum quantis valet præconiis proſequatur? cuius eloquentia inſpirata diuinitus, & Eccleſias docuit, & ſæculum confutauit. Verè hic mirabilis, atque omnium vbique ſtudiis celebrandus, quem ſanctitas ſacerdotem, peritia Doctorem, fides religioſum conſecrauit. Pretioſa, inquit Dauid, in conſpectu Domini mors Sanctorum eius. Videte, cariſsimi, quantum venerabilis ſacerdos Prophetarum ſupergreſſus ſit laudem, cuius in conſpectu Domini non ſolùm mors, ſed & vita extitit pretioſa. Quid hoc clarius ſacerdote, qui inter hominum turbas cæleſti conuerſatione emicuit, atque inter Angelorum cœtus, & ſua factus eſt & aliorum morte conſpicuus. Iuſtiſsimè hic cum Patriarcha Dauid cantauit Domino Deo ſuo dicens. Cor meum & caro mea exultauerunt in Deo viuo. Exultauit vtique cor eius in Deo viuo, cùm morientis, & morituri ſæculi vanitate deſpecta totum ſe diuinis mancipauit obſequiis, exultauit & caro eius in Domino, quæ de hoc mundo non miſeri corruptione languoris confecta, ſed piis pro religione ſuppliciis conſecrata migrauit. Hic eſt ille Euangelicus paterfamilias proferens de theſauro ſuo noua & vetera,

tera, qui veteris nouique testamenti vnum atque idipsum mysterium prædicans Ecclesias Christi locupletissima disputatione ditauit. Incorruptibilis atque indefectus illius est hodiéque thesaurus, pecuniam Domini sui nummulariis fœnerans quotidie in corde fidelium cælestium diuitiarum sanctam conquirit vsuram. Quid igitur fratres tanto speciosius viro, cuius hæc fuit regula & mensura sermonis, vt inter varias hominum causas motus diuersos conciperet, & nunc affectione patris, nunc autoritate Doctoris consolaretur humiles, superbos comprimeret, negligentes argueret, increparet infideles. Tanto denique decore sacerdotium vitámque suam vir fidelissimus adornauit, vt doctrinam suam subsequentibus confirmaret operibus Dominicam illam sententiam tenens. Qui docuerit & fecerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Multos adhæc promiscui sexus quos membrorum debilitas miseranda contraxerat, vsibus restitutis virtus medicantis indiscreta soluebat. Crebrius etiam oculorum captis lumine purgatis tenebris præsidiũ contemplationis indulsit, & rediuiuæ lucis compendia deserto habitaculo restaurauit. Multa quoque immo innumera virtutum insignia, quæ diebus singulis ex more succrescunt relatio nostra præteriit, vt nec lateret silentio magnitudo operis, nec diei consumeret spatium tanta prolixitas dictionis. Illi laus, illi gloria Domino Deo nostro regi sæculorum creatori ac recreatori hominum, qui suo tali sacerdote ditauit Ecclesiam, & tam sancto corpore huius loci amplitudinem consecrauit. Illi laus, illi gloria, qui dignatus est illum virum prædestinare inter sanctos suos ante tempora, creare inter homines opportuno tempore, vocare errantem, mundare sordentem, firmare credentem, docere obedientem, regere docentem, adiuuare pugnantem, coronare vincentem. Illi laus, illi gloria, qui talem hunc fecit, in quo maximè ostenderet Ecclesiæ suæ, quantis malis opponenda, & quantis esset caritas bonis præponenda, & quàm nulla esset caritas Christiani, à quo non custodiretur vnitas Christi. Quàm sic ille dilexit, vt & malis pro caritate non par-

Annus Christi.

Annus Christi.

ceret, & malos pro pace toleraret, liber in dicendo quod ipse sentiret, & pacificus in audiendo quod fratres sentire cognosceret, meritò in Ecclesia Catholica tanti honoris celsitudinem meruit, cuius concordissimum vinculum tanta humilitate seruauit. Tantis itaque per beatissimi Ioannis Confessoris merita beneficiis cumulati gratias inexplicabiles omnipotenti Domino & agimus & habemus, qui nobis sibi famulantibus nostræ gentis, nostri ordinis peculiarem dignatus est præparare patronum, qui loci istius & à fundamentis propagator existeret, & sua illum habitatione proueheret, exemplis beatissimis illustraret, obitu sanctissimo consecraret. Quique viuens signorum dote refulserat, mortuus immo immortalis locum suum & præsentia lætificaret, & patrocinio protegeret, & miraculis indeficientibus perornaret. Horum omnium autore, auspice, & cooperatore immortali Deo cui perpes gloria, infinita victoria, maiestas & dignitas sempiterna ex tunc & nunc, & in omnia sæculorum sæcula, Amen.

Capvt V.

Sermo in translatione S. Ioannis.

Ex Codice Ms. Reomaensi.

Sermonem à nobis debitum auribus cordibúsque vestris exigit grata & religiosa solemnitas, qua translationem corporis beati Ioannis Confessoris celebramus. Sanctissimus & solemnissimus dies, atque huic Ecclesiæ ornamento familiarior & præclarior lætificandis nobis hodie illuxit, gaudeamus dilectissimi fratres in Domino, & spiritali iucunditate lætemur, qui nobis talis vitæ donauit patronum, qui nos in hoc sacratissimum ouile congregaret, & pietatis magisterio erudiret. Nullus dubitet in fide, nec de veniæ largitione hæsitet, nec de piæ petitionis fluctuet effectu. Qui talem nobis patronum concessit illius nos precibus concedit exaudiri, quia quanto fidentius deprecamur, tanto citius exaudimur. Fides enim omnia impetrat, sicuti ab hoc sanctissimo viro cuius hodie festiuam

celebramus diem certissima ante oculos habemus exempla. Qui mox ab infantia sua per fidem Deo placere contendit, patriam, cognationem, & amicos feruente fide pro amore Dei dereliquit, terrena contempsit, vt cœlestia acquireret, in pace quieuit, qui in spe laborauit, vitam inuenit æternam, qui temporalem contempsit, nobis ablatus & Angelis sociatus. O beatissime Christi sacerdos ne nos relinquas in terris laborantes, sed precibus de cœlis adiuuare non cesses. Vita tua apud homines semper probata fuit pro Deo, sint preces tuæ apud Deum semper intentæ pro hominibus. Meditatio tua fuit in lege Domini die ac nocte, & sicut palma floruisti in domo Domini. Sicut cedrus Libani multiplicasti filios tuos, qui ad te tota mentis intentione clamant, tu illos pia attentione adiuuare digneris. Sentiamus tuum nobis adesse auxilium, qui tuis deuotissimè instamus officiis. Felix anima quæ sæculi labores reliquisti, & cœlestem cum multiplici sudoris fructu requiem intrasti, talenta tibi commissa multiplicasti, præmia promissa accepisti. In pauca fuisti fidelis in terris, supra multa constitutus gloriaris in cœlis. Gaudia Dei tui quæ semper optasti, semel habere cepisti. Te continuis ô Pater prosequimur laudibus, tu nobis assiduis auxiliare precibus. Credimus te in præsentia Domini tui omnia posse impetrare, quæ poscis, qui tanta potuisti in præsentia nostra per eius gratiam miracula perpetrare. Tu modò ciuis Angelorum, tu socius Sanctorum, tu lætus cum illis canticum nouum cantas. Sicut audiuimus, ita & vidimus, beati qui habitant in domo tua Domine, in sæculum sæculi laudabunt te. Videte, fratres carissimi, quanta sit gloria Deum sequi. Iste pro amore Dei patriam contempsit, peregrinationem elegit, diuitias sæculi paruipendit, paupertatem voluntariam amauit. Et cognouimus qualem postea honorem habuerit inter homines. Sed melior est gloria, quam æternaliter possidet inter Angelos. Huius nos Doctoris exempla ab ignauiæ torpore suscitent, faciant nos forti animo pro vita decertare cœlesti, temporalia despicere, & æterna desiderare, vt quod in illo prædicamus,

Annus Christi.

Annus Christi.

impleamus in nobis. Agones laboris illius laudamus, vias nostras in vestigia eius corrigamus, quatenus qui sanctitatis eius sequemur exempla, beatitudinis sociemur & præmiis.

CAPVT VI.

Hymnus de S. Ioanne.

Cuiusmodi fuerint hi hymni & prosæ, Illust.n. 86.

EXVLTEMVS & lætemur,
Et in ipso gloriemur
Communi lætitia,
Qui Ioannem Confessorẽ,
Almũ nostrum susceptorẽ,
Coronauit gloria.
Læti ergo decantemus,
Decantando enarremus
Ioannis magnalia.
Claro ortus hic genere,
Deo vero adhærere
Cepit ab infantia.
Quem tum Deus exaltauit,
Cum Cœnobium fundauit,
Cuius rexit munia.
In qua luce emicuit,
Vel quali vita clatuit,
Testantur sequentia.
Anguem primò interfecit,
Et de loco aquam iecit
Diuina potentia,
Quæ nunc vsque epotatur,
Et in Christo reformatur
Sitiens familia.
Qui cũ signis crebrescerct,
Vita verbo instrueret,
Suos plenus gratia,
Multo melius subesse
Censet ille, quàm præesse
Vitans mundi gaudia.
Cessit loco, quem coluit,
Apud Lirinum latuit,
Sed Dei clementia
Tandem gregem visitauit,
Et pastorem restaurauit,
Cum magna lætitia.
Quæ per eum declarare
Cepit Deus, enarrare
Nequimus miracula.
Cæci visu decorantur,
Aures tusæ reserantur,
Soluuntur & vincula,
Mutus verbo renouatur,
Lingua cæsa reparatur,
Fugantur dæmonia,
Claudus gressu hilaratur,
Lepra pressus emundatur,
Per eius suffragia,
Omne genus infirmantum,
Piè petens patrem sanctum
Recipit salubria,
Iure debent honorari,
Et à cunctis exaltari,
Tanta natalicia.
Ergo pater gloriose
Vallis huius ærumnosæ
Nos deme miseria.
Vt lætemur triumphantes,
Te pastorem venerantes
In cælesti curia.

Annus Christi.

CAPVT VI.

Prosa de S. Ioanne in Translatione.

AVE stella gloriosa, gemma Sanctorum pretiosa,
Ioannes pater spes vnica, adest nûc tibi plebs deuota,
Adesto famulis, & cantica fac Deo digna nostra.
Iubilat caterua palliata, dulces alternat cantus,
Sonora coniungit & organa. O te Regum Rex bone
Nos vna benedicimus semper trinitas alma, mente
Deuota. Quam præclara & pulcra munera nobis sacra
Das tuî Ioannis membra. Tibi gloria. Cœlica &
Terrea plaudite. Symphonia plaudat & canora, &
Hymnizet nectarea diatessaron cum diapente
Sua iuncta, diapasson deinde clara ex his facta.
Surge tinnula, dulcis melodia & suauis ede
Carmina. Nunc te ô Ioannes dilecta precatur turma
Vbique nos guberna. In Angelica curia, nostra
Opera excusa fragilia, post te nos trahe manu
Ter beata ad æterni regis regna illa superna.
Illic albescunt lilia, rubet & rosa, redoléntque
Mira balsama, felix patria Iesus qua sua gaudet
Cum sponsa, eius sola summa gratia. Laus melliflua
Illi per cuncta sæculorum nunc & in sæcula amen.
Clamemus voce magna salue ô cœlestis margarita.

CAPVT VII.

Altera de eodem Prosa, in Octaua.

ADEST ecce dies alma, & magno gaudio plena,
In qua sancta Deo grata congaudet hæc Ecclesia.
Hodie cælestis lætatur turba, quæ gloriam cantat
In excelsis voce dulcissima, cúm symphonia clara.
Hodie polorum sancta agmina collaudant regem
Deum natum ex virgine. Aue inclite confessor

Annus Christi. Christi Ioannes flos pulcherrime, tu vestigia Christi
Sequutus es fide deuota æterni regis adeptus
Regna, iam gratularis in domo superna possidens
Sedes almas. Iam postulamus & deposcimus vna.
Adiuuent nos tua suffragia, consona voce nostra.
O beate, ô sancte Ioannes salua cateruam istam.
O beate, ô sancte Ioannes sit tibi gloria.
Nos vna mereamur sancta Polorum altaria
Possidere læti, cernentes alma gaudia quàm sint plena.
Sit Deo laus, honor, & iubilatio casta, qui regnat
Per omnia sæculorum sæcula. Amen dicant omnia.

S. SILVESTRI ABBATIS II. REOMAENSIS.

Rerum gestarum excerpta ex variis.

CAPVT I.

Vita S. Siluestri Epitome.

Ex Codice Ms. Reomaensi.

POST obitum gloriosissimum Domni Ioannis suffectus est in locum eius Abbas, Siluester nomine, quem ipse antea viuens fratrum cœtui præesse præceperat, qui & 537. De anno creationis S. Siluestri, Ill. n. 87. religionis forma & Regulæ tenore per vestigia magistri gradiens longæuo floruit tempore. Diligebatur autem à Clotario atque Childeberto Christianissimis Regibus Francorum, ob meritum eius sanctitatis. Miracula autem ab eo acta non amplius legimus, nisi in vno tantummodo clerico, quem contractio neruorum, & debilitas manuum totum reddiderat inofficiosum, qui ad venerabilem Siluestrum adminiculo vehiculi est delatus, & ab ipso sanctificati olei liquore perunctus. Mox omnis contractio neruorum, atque incuruatio poplitum extenta, & plantæ pedum eius solidatæ sunt, sanitatique est restitutus. A debilitate verò manuum per beatum Germanum Parisiacæ ciuitatis

Episcopum postea meruit curari. Scriptum in gestis habetur præfati beati Germani. Quieuit igitur venerabilis Siluester septimo decimo Calendas Maij, & sepultus est in Ecclesia S. Ioannis regnante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in sæcula.

Annus Christi. circa 572.

De anno mortis S. Siluestri, Illust. n. 88.

CAPVT II.

Miraculum à S. Siluestro editum.

Ex Venantio Fortunato in S. Germano Parisiensi.

QVIDAM Clericus de iuxta Monasterium B. Siluestri in Tornodorensi, cùm die Dominica, vt loquimur ex consuetudine caligas circinasset, debilitatem manuum ac pedum incurrit. Sed per beatum Siluestrum gressuum recepit officium. Deinde per soporem admonitus occurrit Parisiis S. Germano, poscens reliquum salutis compendium. A quo interrogatus, causam culpæ confessus est. Tunc imperat sanctus Clericum clamare per populum. Ne quis temere die Dominico operaretur, cui quinto die transacto superfuso oleo palma erigitur, & sic ad propria cum libertate eundi dimittitur.

CAPVT III.

Præceptum Chlotarij Regis Francorum.

CHLOTARIVS Rex Francorum vir inlustris. Omnibus Episcopis, Abbatibus, & illustribus viris, magnificis Ducibus, Comitibus, Domesticis, Vicariis, Grafionibus, Centenariis, vel omnibus Iunioribus vestris, tam præsentibus, quàm & futuris. Si petitionibus Sacerdotum, quod ad profectum Ecclesiarum pertinet, auditum mente deuota præstamus, retributorem omnium bonorum Iesum Christum ex hoc nos habere confidimus. Igitur notum sit omnibus, quoniam diuæ memoriæ genitor noster-

Qui iuniores Iudicũ, n. 89.

Annus Christi. Clodoueus Monasterium Domini nostri Ioannis ex dono ipsius sub sua emunitate recepit, tenuit, & honorauit, suisque posteris Regibus per præceptum hæreditarium reliquit. Ita & nos venerabilem Siluestrum Abbatem ipsius loci, & Domini Ioannis nostri generis peculiaris patroni, & oratoris discipulum, ac successorem sub nostra & nostrorum successorum Regum emunitate, & defensione recipimus, & reuocamus, decernentes vt semper sub nobis & Regibus nostris successoribus tam Abbas, quàm Monachi, quámque omnes qui pro ipsa casa Dei, aut ipso Abbate spectare videntur, seu in reliquum esse debent, semper maneant, & ex suis Abbatem constituant. Nullásque requisitiones nec nos, nec publici iudices ab ipso loco, vel à dominis eiusdem Monasterij requiramus. Sumptus verò quos genitor noster monachis ad vestiendum, calciandúmque, & victum, præbuit, similiter & nos nostrique successores Reges ex nostra camera, vel fiscalibus reditibus Abbati Siluestro, eiúsque Monachis & successoribus liberaliter conferemus, vt pro nobis, nostróque progenitore & Regno Dominum iugiter exorent.

Cur S. Ioãnes orator, n. 90.

✠ Signum incliti Regis CHLOTARII.

N. Ego attuli obtuli & subscripsi. Datum sub die VIII. Kal. Maij anno v. Regni nostri Actum Suessionis.

537.

MVMMOLI ABBATIS III.

circa 573.

Rerum gestarum excerptum.

Ex S. Gregorio Turonensi Historiarum, Lib. V.

Insignis fuit in omni virtute.

Cur Mummolus bonus dictus, n. 91.

MVMMOLVS Abbas quem Bonum cognomento vocant Episcopus substituitur, quem multi magnis lau-

laudibus prosequuntur. Esse eum castum, sobrium, moderatum, ac in omni bonitate promptissimum, amantem iustitiam, charitatem omni intentione diligentem. Qui accepto Episcopatu cognoscens, quòd Lampadius multum de rebus fraudasset Ecclesiæ, ac de spoliis pauperum agros, vineásque, vel mancipia congregasset eum ab omni re nudatum à præsentia sua iussit abigi. *Annus Christi.*

LEOPARDINI ABBATIS IV.

Rerum gestarum excerptum.

Ex Libro I. Miraculorum sancti Ioannis.

Transtulit corpus S. Ioannis.

POST primariam Ioannis beatissimi sepulturam sacrum corpus eius à Leopardino, qui quartus post ipsum Abbas loci eius suffectus est venerabiliter noscitur transinutatum, vbi quid diuinæ euidentiæ fuerit demonstratum ad autoris laudem fideli putatur relatione condignum. Nam cùm sepulcrum illud à loco in quo positum erat auellere, ac commutare voluissent, & sublata humo vndique, nequaquam tamen sarcophagum mouere possent, triduani ieiunij subire laborem consilium fuit. Cúmque iam tertius dies ieiunij illuxisset, (erat enim decimus Calend. Octobris, quo die veneranda festiuitas B. Mauritij Martyris cum sociis suis mundo clara nitescit) & fessa iam ieiunio membra, post matutinorum cantus rursum sopore quiescerent, quidam senex Ecclesiam introiens cernit beatos senes, vt sibi videbatur, Ioannem & Siluestrum, qui ei in regimine loci successerat, ante sepulcrum stare; atque iis, qui cum eis erant albis vestiti stolis, imperare vt sepulcrum mouentes in locum perducerent destinatum. Cúmque ille audaci animo cerneret quid ageretur, à Ioanne, vt ipse arbitrabatur, increpatus est. Cur, inquit, ausus es Ecclesiam introire? Sed quia simplici corde tuum co-

Annus Christi.

gnoui introitum, Vade, inquit, & concito gradu tam Leopardinum quàm sodales excitato, vt cœptum opus peragant. Festinus ille frater ad Leopardinum Abbatem cucurrit, ac rei gestæ causam deprompsit. Ille cum suis ouans surrexit, & agnita voluntate sancti viri, atque permissu propriæ deuotionis, surgentes & sepulcrum amouentes in locum destinatum illud commutarunt, vbi & sanctum altarium cum consilio Episcoporum struxerunt, quo Christi hostiæ litantur, atque orationum officia persoluuntur, vbi & remedia ægris, & quorumcumque votis solamina beneficiorum attribuuntur.

SICHARII ABBATIS V.

Rerum Annotatio.

Hunc Abbatem soli Catalogo Reomaensi debemus, cùm nulla eius alibi occurrat mentio. Vixere circa huius tempora alij Sicharij, vt is cuius funestam cladem recitat Gregorius Turonicus Historiæ lib. 7. & 9. Sed quid ille habeat cum hoc Abbate commune non liquet, vt pote vir terrenis planè rebus, ac vitiis addictus. Alius apud Lugdunum Episcopus hoc nomine donatur in Martyrologio Vsuardi Aprilis vndecimo, quem ad ista tempora quidam reuocant. Sed an illi quoque aliquid sit rei cum isto obscurum manet.

BOBONIS ABBATIS VI.

Rerum Annotatio.

Scribitur hic distinctè in vetere Catalogo sextus Abbas huius Monasterij. Et in Tabulis funerariis mense Iunio sic legitur. Obierunt Bouo & Robertus nostræ congregationis. Nec de eo vsquam plura occurrere hactenus.

Annus Christi.

HVNNÆ ABBATIS VII.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Lib. I. Ionæ de sancto Ioanne.

CVM ad vrbem Cabilonensem mitteretur noni mensis secunda hebdomada Ionas Abbas disciplinis beati Columbani eruditus, atque per Monasterium S. Ioannis quod vocatur Reomaus præteriens paucis diebus inibi pro labore itineris quieuisset, ductus precibus Domni Hunnæ Abbatis fratrúmque ipsius Cœnobij, vt quæ per discipulos memorati Confessoris Christi, vel posteros eorum veraciter comperta erant conscriberet, tandem articulum scribendi ita conuertit.

CAPVT II.

Ex Catalogi veteris Abbatum Notis Chronicis.

HVNNA fuit de discipulis sancti Columbani Monasterij Luxouiensis, & præsidebat anno Domini sexcentesimo sexagesimo quarto, tempore Clotarij secundi (melius tertij) Regis Francorum.

CELSI ABBATIS VIII.

Rerum Annotatio.

Octauum in præfectura Reomaensi locum tenuisse Celsum Catalogus testatur, nec de eo alibi vlla est mentio.

MASCHARÆ ABBATIS IX.

Rerum Annotatio.

Ad huius vel superioris Abbatis tempora spectare existimo Priuilegium à Sigoaldo Lingonensi Episcopo in Mo-

Annus Christi. nasterij huiusce gratiam latum, de quo longè postea Guillencus successor eius ita meminit. Priuilegium Sigoaldi de consecratione Abbatis, de Fraterna dilectione, de charitatiua fratrum castigatione & emendatione.

DEODATI ABBATIS X.
Rerum Annotatio.

De hoc præter nomen & ordinem nihil memoriæ proditum sese obtulit.

SAMVELIS ABBATIS XI.
Rerum Annotatio.

Cur custos Regius dictus, n. 93. 691. Catalogus Abbatum custodis illi Regij munus tribuit, nihilóque secius præsedisse velut Abbatem scribit tempore Dagoberti (scrib. Childeberti aut Clodouei) Regis Francorum circa annum Domini sexcentesimum nonagesimum primum.

EVSTORGII ABBATIS XII. ET EPISCOPI LINGONENSIS.
Rerum Annotatio.

Astoricum ex Eustorgio fecit vulgaris vocum corruptela, quæ etiam in Catalogos Episcoporum Lingonensium
710. irrepsit. Habuit enim in eis locum suum Eustorgius, in illam sedem ex Reomaensi præfectura traductus post annum Christi septingentesimum decimum.

CHRISTIANI ABBATIS XIII.
Rerum Annotatio.

720. Christiani præfecturam decennio posteriorem illa quæ præcessit Eustorgij tenemus, ex Catalogi Abbatum notis Chronicis, sed illius finem præcisè non licet assignare,

multo minus res ab eo gestas, nisi quod sedis incompertæ *Annus Christi.*
Episcopatu est functus.

MAVRELLI ABBATIS XIV.

Rerum Annotatio.

Maurelli & Christiani præfecturæ nullis quidem inter se limitibus secernuntur, sed vtrinque anno septingentesimo decimo, & septingentesimo quinquagesimo primo circunscribuntur, vt singulis liceat attribuere annos plusquam viginti, si nullius alterius nomen eo interuallo excidit, sed vt prioris, ita & posterioris res gestas obliuio sepeliuit.

VALDONIS ABBATIS XV.

Rerum Annotatio.

Cùm rei familiaris angustiis monasticæ disciplinæ, ac ordinis incrementa præpedirentur, primus inter huius Monasterij Abbates Valdo eam rationem excogitauit rei familiaris amplificandæ, quæ apud posteros subinde impendio est propagata, vt nec Principis fisco, quod ad sancti Ioannis & Siluestri tempora factum docent Præcepta Clodouei & Clotarij, nec Episcopis, onerosa esset monachorum multiplicatio. Ecclesias enim in agris, vel conditas à monachis, vel excultas, Monasterio in perpetuum attribui depoposcit, ratus, quod euentus docuit, populum exemplis, ac virtutibus Monachorum pellectum copiosius illuc suas, seu decimas, seu dona alia conuecturum, laxatisque angustiis plures ad Dei cultum, & Ecclesiarum subsidium conuolaturos. Placuit tum vulgo id inuentum Episcopis. Itaque Valdoni vt suspicor primus è Lingonensibus Episcopis Guidricus, quem alij Gualdricum, aut Valdricum efferunt, tres Ecclesias Asiaci, Similiaci, & apud vineas, ad monachorum sustentationem addixit.

Annus Christi.

HEIRARDI ADALARDI DVCIS FILII ABBATIS XVI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Catalogo Abbatum Reomaensium.

Heirardus Adalardi filius.

796. HEIRARDVS præsidebat tempore Leonis Papæ tertij, circa annum Domini septingentesimum nonagesimum sextum, fuitque filius Adalardi Ducis Burgundiæ.

CAPVT II.

Ex Annalibus Fuldensibus Sigeberto, aliis.

Vaifarius Dux Aquitaniæ ab Adalardo cæditur.

Anno DCCLXI. VAIFARIVS iuramenta mentitus Pipino molestus efficitur, & ferro & igne cuncta vastando Cabillonem vsque peruenit. *Annales*. Chilpingus Aruernensis & Amingus Pictauensis Comites congressi, cum militibus Pipini perimuntur cum multis. *Sigebertus*. Adalardus Comes & Austradius Vaifarij exercitum vincunt & fugant. *Du Chesne ex aliquo veteri in Burgundicis.*

CAPVT III.

Ex Aimoino Lib. IV. Cap. LXVIII. & aliis.

Adalardus inter primates Burgundiæ Carolo Magno paret.

PER'ACTO secundum morem generali conuentu super fluuium Scaldem, in villam Vallcschemarum Rex

Carolus ad hiemandum proficiſcitur. Cúmque ibi aliquandiu moraretur, Carlomannus frater eius pridie Nonas Decembris deceſſit in villa Salmonciaca, & Rex ad capiendum ex integro regnum animum intendens, in Carbonacum villam venit. Ibi Vuilharium Epiſcopum Sedunenſem, & Fulradum Capellanum, & alios plures ſacerdotes, Comites etiam, atque primates fratris ſui (inter quos vel præcipui fuere Vuarinus & Adalardus) ad ſe venientes ſuſcepit. *Aimoinus*. Domnus Carolus Rex Synodum habuit ad Valentianas, & ipſo anno Carlomannus Rex frater eius defunctus eſt in villa Salmuntiaco. Et Domnus Carolus venit ad Carbonacum villam. Ibique venerunt ad eum Vailerius Archiepiſcopus & Folradus Capellanus, cum aliis Epiſcopis & ſacerdotibus, Varinus, & Adalardus Comites cum aliis primatibus Carlomanni. *Monachus S. Eparchij in vita Caroli Magni*. Anno Chriſti DCCLXXI. Carlomannus Rex deceſſit ſecundo Nonas Decembris in villa Salmuntiaco, ſepelitur Remis. Vxor eius & filij in Italiam pergunt. Carolus habita Synodo in Valentianas Corbanacum venit, vbi omnes Epiſcopi, Abbates, Comites, & Duces qui fuerunt fratris ſui ad ſe venientes ſuſcepit, exceptis paucis, qui cum vxore Carlomanni perrexerant. *Annales Fuldenſes*. Hæc ab Adalardo Comite palatij noſtri ad eorum ſatisfactionem vna cum aliis fidelibus noſtris præcipi noſtra vice & publicè annunciari iuſſimus. *Carolus Magnus, lib. 5. Capitul. cap. 151.*

Annus Chriſti.

Adalardus an Comes vel Dux, fuerit, Illuſt. n. 93.

CAMMVNDI ABBATIS XVII. Rerum Annotatio.

Cammundo vt breuiſſima fuit præfectura, ita & rerum geſtarum nec momenta fortè maxima, nec vlla quod ſcitum ſit ad poſteros tranſmiſſa monumenta.

APOLLINARIS ABBATIS XVIII. Rerum Annotatio.

Coniecimus alio loco Apollinarem Clericum potiùs

Annus Christi. fuisse quàm Monachum, quod Flauigniacensibus simul & Reomaensibus præesset. Facilius enim multo est ad ista Magni Caroli tempora reperire exempla Clericorum, qui plura simul obtinerent Monasteria quàm Monachorum. Monachis quippe id voluit Carolus interdictum Capitularibus suis, Clericis non item. Nam quod quis suspicetur Apollinarem laicum fuisse, frustra fit. Tametsi enim post Caroli Magni tempora prauus mos inualuit, vt laici plurium simul Monasteriorum Rectores constituerentur à Regibus, id tamen ad Ludouici demum tempora inductum videtur, libro secundo Capitularium, quæ Ludouicus edidit capite octauo, legitur primùm admonitio ad Abbates & laicos pro Monasteriis ex regali largitate sibi commissis, quæ repetitur libro quinto, cap. 181. Perseuerauit id vitium, ac latiùs porro diffusum est temporibus filiorum Ludouici, vt docet querela Episcoporum in Synodo Verni Palatij capite 12. Causas verò huius mali detegunt Episcopi Remensis, & Rotomagensis prouinciæ, in Epistola ad Ludouicum Regem Germaniæ, capite octauo, Caroli Calui partim iuuentutem, partim fragilitatem, partim aliorum callidam suggestionem, & minarum necessitatem, quia dicebant petitores, quòd nisi eis illa loca sacra donaret, ab eo deficerent.

VIGILII ABBATIS XIX.
Rerum Annotatio.

Vigilius, vt in Catalogo Reomaensi, ita & in Flauigniacensi excipit Apollinarem, vt coniectura sit vtroque in Monasterio illi suffectum fuisse, & iis quas iam diximus, ex causis Clericum potiùs quàm Monachum censendum.

DEIDONI ABBATIS XX.
Rerum gestarum excerptum.

Ex subscriptionibus Priuilegij S. Remigij Senonensis.

Aldricus Senonensis, Landramnus Turonensis, Bartolomæus

Iomæus Narbonensis, Ionas Aurelianensis, Ragnoardus Rotomagensis, Rotualdus Suessionensis, Aldricus Cenomanensis, Careiultus Baiocensis, Radulfus Lexouiensis, Erchanradus Parisiensis, Stephanus Bituricensis, Altaldus Geneuensis, Adalelmus Catalaunensis, Ragnerius Ambianensis, Elias Trecassinus, Hubertus Meldensis, Alduinus Virdunensis, Delricus Basiliensis, Fulco Vormaciensis, Tengrinus Albensis, Atto Namnetensis, Gerfredus Niuernensis, Facona Episcopus, Boso Abba S. Benedicti, Adreualdus Abbas Nouiacensis, DEIDONVS REOMENSIS COENOBII ABBA, Christianus Abba S. Germani, Bernoinus Carnotensis Episcopus, Ragnemodus Abba S. Carilephi, & Ingelnomus Sagiensis Episcopus.

Annus Christi.

Cui Synodo Vormaciensi subscripserit Deidonus, Ill. ft n. 94.

Datum est in Synodo apud Vormatiam & confirmatum à Ludouico Imperatore Aquisgrani XVI. Cal. Decembris, anno Imperij XXII. Indictione XIII. 835.

MODOINI ABBATIS XXI. ET EPISC. AVGVSTODVNENSIS

Rerum gestarum excerpta ex variis.

CAPVT I.

Ex Priuilegio Ludouici Imperat. pro Ecclesia Augustodunensi apud Robertum.

A Carolo Magno & Ludouico priuilegia obtinet.

VENERABILIS Modoinus Augustodunensis vrbis Episcopus obtulit obtutibus nostris autoritatem immunitatis Domini, & genitoris nostri beatæ memoriæ Caroli piissimi Augusti illi concessam, in qua erat insertum, quod non solùm idem genitor noster, verùm & antecessores Reges Francorum Ecclesiæ S. Nazarij Martyris, cui

Quando fuerit factus Abbas Modoinus, Illust. n. 95.

Annus Christi.

autore Domino ipse Modoinus præest, sub suo nomine & defensione cum Monasteriis, & cellulis, seu parochiis sibi subiectis, & rebus, vel hominibus ad se pertinentibus, vel aspicientibus consistere fecerunt, & earum immunitatum autoritatibus hactenus ab inquietudine iudiciariæ potestatis eadem munita, atque defensa fuisset Ecclesia. Sed pro rei firmitate postulauit à nobis præfatus Episcopus Modoinus, vt paternum, seu prædecessorum nostrorum Regum, morem sequentes eiusmodi nostræ immunitatis præceptum ob amorem Dei, & reuerentiam ipsius sancti loci circa ipsam Ecclesiam fieri censeremus. Cui petitioni libenter assensum præbuimus, & hoc nostræ autoritatis præceptum erga ipsam Ecclesiam immunitatis & tuitionis gratia, pro diuini cultus amore & animæ nostræ remedio fieri decreuimus. *Et infrà.*

Data XI. Calend. Augusti anno Christo propitio II. Imperij Domini Ludouici piissimi Augusti Indictione VIII. Actum Paderburno in Saxonia, in nomine Dei feliciter.

CAPVT II.

Ex Theodulfi Aurelianensis Epistola.

Modoini laus & obsecratio.

HOc Modoine tibi Theodulfus dirigit exul
Summo Pontificum cernuus ecce melos.
Ito Thalia celer celeri transcurre volatu,
Nec mora nec tibi sit vlla in eundo quies,
Donec peruenias Modoini ad tecta beati
Præsulis eximij Pontificisque pij.
Ad quem perueniens genibus reuoluta iacebis
Iusserit & si te surgere, surge celer.
Basia confestim manibus donabis amicis,
Et spectans patulam fessa iacebis humum.
At si te rogitet quæ sis, & cuius, & vnde?
Fare age prome animo singula dicta tuo.

Sum Theodulfi Erato veniens de carceris antro *Annus Christi.*
Eius vbi immensus hunc tuus vrit amor.
Exul, inops, pauper, tristissimus, anxius, algens,
Spretus, & abiectus est vbi, siue, dolens.
Forsan & ipse roget, quid agam? me viuere dices
Vita, qua melior mors bona fortè foret.
Aut legit, aut docet, aut laudum pia munia complet
Cunctipatri Domino, qui regit arua, polum.
Hunc pro se poscit, pro te, siue ordine Cleri
Pro populi, & Regis, próque salute Ducum.
Me tibi transmisit, huius tibi dico salutem,
Subdita sunt cuius verba canenda tibi.
Obsecro frater amans nostri memor esse memento,
Frater certè animi portio magna mei.
Mens tua semper erat nostros miserata labores
Nostræ nota tibi, quod bene causa rei.
Quo mage res nota est, magis inde adhibeto dolorem.
Sic medicus morbum dum videt, arte fugat.
Fumea præsentis pereunt, scis, gaudia mundi,
Nunquam fraternus sed perit almus amor.
Me modo pluris amas, quamquam me semper amasses,
Ægrum aliis natum plus, pia mater amat.
Fessis, opto libens, certa succurrere rebus,
Et fratrum mentes sollicitato pias.
Vnus ego quamuis sim, non est vnius hæc res
Quod factum est mihimet esse potest alij.
Est commune malum, communis cura petenda est.
Quod nostrum est hodie, cras erit alterius.
Hæc ni quis frater timeat contagia, demens,
Ne illi, quæ nobis irrepat illa lues.
Febre solet febris, seu vulnere crescere vulnus,
Sic multa ex vno fonte fluenta fluunt.
Hæc mea si placidam sit plaga nacta medelam,
Pristinus & veniat morbo abeunte vigor,
Tale quid vlterius non pars inimica valebit
Appetere, & scelus hoc non leue prorsus erit.
Seruus habet propriam, & mendax ancillula legem

Quandiu carcere clausus manserit Theodulfus, Illust. n 96.

Annus Christi.

Opilio, piſtor, nauta, ſubulcus, arans;
Pro dolor amiſit hanc ſolus Epiſcopus ordo.
. . . . . .
Debuit & qui aliis legalia promere iura,
Officij perdit ius ſine iure ſui.
Culpa facit ſæuum confeſſa perire latronem,
Non eſt confeſſus præſul & ecce perit.
Cúmque ſuis egeant mundana negotia rebus,
Cauſa quibus iuſtum poſſit habere modum.
Noſtra eguit iuſto rationis pondere cauſa,
Sæuitia excepta, nullum habet iſta modum.
Non ibi teſtis ineſt, iudex nec idoneus vllus,
Non aliquod crimen ipſe ego faſſus eram.
Eſto, forem faſſus? cuius cenſura valeret
Dedere iudicij congrua fræna mei?
Solius illud opus Romani præſulis extat,
Cuius ego accepi pallia ſacra manu.
Mittere chare tibi libuit mihi carmina quædam
Noſtra quibus luſit muſa iocoſa parum.

CAPVT III.

Epiſtola Modoini.

Reſpondens Theodulfo.

LVDERE nemo poteſt verſu ſine lege polito.
Nempe loqui rectè nec valet arte carens.
Sed prius accipiter nec tentat viuere in aruis,
Quam inſtructus, proprij hoc more parentis ag.
Vtiliter puer in primis non militat annis,
Digna ſed expertus præmia tiro capit.
Non audet intrare ratem nauta abſque paratu,
Tentans nauigeras Tiphis inermis aquas.
Arte rudis cùm ſim, ſic iam me poſſe negabo
Reſpondere tuis verſibus eximiis.
Vilis apud doctos namque eſt mea muſa poëtas,

Condere ob hoc nullum carmine nitor opus. *Annus Christi.*
Sed me cunctantem compellit epiſtola veſtra
Scribere diſparibus carmina iam numeris,
Et molli durum nunc ceræ inducere ferrum
Cogor, & inſueto texere verba modo.
Quin immo immodicus, dicendum eſt, rite libellus,
Attulit emiſſus quod mihi veſter opus.
Audiſti antiquos verbis ita ludere amicis,
Sæpe etiam didici hoc & ab ore tuo.
Muſarum quod inops norit non antra poëta,
Sed dici de me hoc quoque iure poteſt.
Nonnulli affirmant ſed & inſanire poëtas,
Carmina dum ſtatuunt mente carere ſua.
At nobis integra manet mens ipſa, nec audet
Longius amiſſo ordine abire ſuo.
Scandala ſed propter vitanda nec appetit alta,
Contenta eſt modico nam moderata loco.
Sic Theodulfe meos verſus aduerte benigne;
Nec ſint deſpecta carmina noſtra tibi.
Nolo venenato noſtra vnquam dente laceſſas,
Sed ſint iudicio carmina tuta tuo.
Si qua meis fortaſſe inerunt errata camænis,
Cernuus hæc æquis reſpice quæſo oculis.
Sæpe queror caſum deflendo inſontis amici,
More fluunt lacrimæ amnis ab ore meo.
Sæpe tuam ingeminans luxi flens ipſe ruinam,
Prô dolor amiſſo exul honore peris,
Exilium innocuus pateris pertriſte ſacerdos,
Inclitus expertus præſul anorme malum.
Nonnulli prodeſſe ſolet prudentia multa,
Læſus ab ingenio es tu pater alme tuo.
Præcipuè tua magna tibi ſapientia ſoli
Obfuit, & quod habes triſte parauit onus.
Liuor edax petit alta fremens conſternere tentans
Id quod ouans ſimplex pectore turba colit.
Pertulit an neſcis quod longos Naſo labores,
Inſons eſt factus exul ob inuidiam.

Annus Christi.

Ipse Seuerinus magna est deiectus ab vrbe,
  Consul Romana clarus ab arce procul.
Magnus ab infesto est agitatus milite vates
  Virgilius, propriis expoliatus agris.
Vulnera sæua suo fertur sumpsisse tyranno,
  Seneca præcipuus cæde Neronis obit.
Quid memorem è nostris plures sudasse nefandum
  Pro nostra exilium religione pios?
Qui magis à magno colitur pius ipse magistro
  Ioannes durum pertulit exilium.
Hilarius sensisti ergastula tu quoque dura,
  Missus in ignotum Rege iubente locum.
Clauiger ipse Petrus iam, necnon & populorum
  Doctor erat Paulus carceris in gremio.
Sed tamen hoc egit feritas inculta repugnans
  Gentilis, fidei namque inimica piæ.
Adde etiam quod adhuc rudis Ecclesiasticus ordo
  Informisque sua lege careret iners
Deposita, iam pace frui, feritate, serena.
  Debuit & proprium iure tenere modum.
Culpa sacerdotum fecit quod vilis habetur
  Ordo ministerij maximus ille sacri.
Inter eos effectus nullus fidus habetur,
  Commendat sacro gratia quosque loco.
Nemo gemit miserans alienæ incommoda vitæ
  Pro fratris pulsans vtilitate sui.
Vnusquisque studet terreno incumbere lucro,
  Sectatur fragiles delitiosus opes.
Ex quorum me nolo putes numero tamen esse
  Qui fucata leui pectore verba ferunt.
Sed qui cessabo nunquam certare precando,
  Pro reditu vestro, quique laboro libens.
Ergo ego solicito veteres tibi semper amicos,
  Próque tuis damnis ambitiosus ero.
Hæc te nosse reor, quoniam cito spargitur orbe
  Fama celer toto, aulica dicta gerens.
Sis quod ab infesta hac demum regione mouendus

Annus Christi.

Cæsaris ad nitidum limen iturus item.
Illius ante oculos venies, lætúmque videbis
Iamdudum vultum, qui tibi tristis erat.
Commissum scelus omne tibi dimittere mauult,
Si peccasse tamen te memorare velis.
Nam prodesse tibi confessio pura valebit,
Si te voce probas criminis esse reum.
Si te dissimulas de quo tibi crimine dicam
Scire, nota pro quo huc itur, ipse feres.
Elige sed quid agas, tibi & quodcumque videtur
Consilium melius mente teneto precor.
Sed mihimet melius visum est id sponte fateri;
Quódque negari vllo non valet ingenio.
Nullo alio superare modo puto principis iram
Posse, probes nisi te criminis esse reum.
Promittit si te peccasse fateberis ipse
Consilium Cæsar dedere velle tibi.
Non tibi promittit redeat quod pristina virtus,
Amissum vt possis rursus adire gregem.
Nescio frater amans mage quod tibi scribere possim,
Cùm sint hæc tota non tibi nota minus.
Luce mihi magna tu solis carior extas,
Nil fateor quod amem te mage mundus habet.
Mathfridum crebris appellat Epistola dictis,
Lectáque sunt vestra verba frequenter ei.
Ille valet lapsis optatam adhibere medelam,
Nauifragóque pium ferre patrocinium.
Flebilis exhausto resonat vix carmine Musa,
Dicere quid possit non habet illa magis.
Sed mandare aliquid dubitaret epistola vestra
Mirabor vestri cur mihi seruitij?
Nullum vnquã obsequium tibi namq; negem, mihi crede,
Sed quodcumque iubes ipse libenter ago.
Idcirco hunc nostrum Missum direximus ad te
Quæcumque vt mandes, ille mihi referet.
Quique procul dubio satis est vt credo fidelis,
Cuius ab ore mea currere verba vides.

Annus Christi.

Ipse tibi quæcumque roges sine fraude recensens,
Absque dolo nostra cuncta vice expediet.
Imber habet liquidas quot guttas, flumina pisces,
Emittit frondes quot nemus omne virens.
Area grana solet quot habere æstate, salutes
Tot tibi mitto pater. Semper vbique vale
Serue Dei summi, semper sis, digne perenni
Tempore, quæso mei frater amande memor.
Nunc in calce precor supplex nam carminis huius,
Vt vestris precibus tutus vbique ferar.

CAPVT IV.

Ex Flodoardo lib. II. Histor. cap. 20.

Modoinus ab Ebbone Remensi electus depositionis suæ arbiter.

Cuiusmodi essent hi cōfessores, M.l.n. 97.

EGo Ebbo indignus Episcopus recognoscens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum testes confessores meos Aiulfum videlicet Archiepiscopum, & Badaradum Episcopum, necnon & Modoinum Episcopum constitui mihi iudices delictorum meorum, & puram ipsis confessionem dedi quærens remedium pœnitendi, & salutem animæ meæ, vt recederem ab officio & ministerio Pontificali; quo me recognosco esse indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccasse secreto ipsis confessus sum, eo scilicet modo vt ipsi sint testes alij succedendi & consecrandi in loco meo, qui dignè præesse & prodesse possit Ecclesiæ, cui hactenus indignè præfui, & vt inde vltra nullam repetitionem, aut interpellationem autoritate canonica facere valeam manu propria mea subscribens firmaui. Ebbo quondam Episcopus subscripsi. *Et infrà.*

Helias hæc quæ sequuntur conscripsit. Acta est hæc Ebbonis professio, eiúsque propriæ manus subscriptione roborata in conuentu Synodali generaliter habito apud Theo-

Theodonis villam anno Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo triceſimo quinto, anno etiam Imperij glorioſi Cæſaris Ludouici XXIII. *Annus Chriſti.*

Capvt V.

Ex Lupo Ferrarienſi Epiſtola 28.

Modoinus Aruernis Præpoſitus.

AQVITANIÆ tutela tripartito diuiſa, eſt ſecundùm opportunitatem locorum, militarium virorum multitudine diſtributa. Quarum vni parti, quæ apud Clarummontem agit, præeſt Modoinus Auguſtodunenſium Epiſcopus, & Autbertus Auallenſium Comes, cum aliis quibuſdam: alteri quæ Lemouicis verſatur Gerardus Princeps quondam & carus Pipini Regis cum ſociis ad idem negotium idoneis: tertiæ verò prælatus eſt Reindardus Comes Engoliſmæ conſtitutus. Dominum autem Regem eodem die hoc eſt IV. Iduum Auguſtarum ad S. Martinum venire nunciauerunt. 840.

Quis annus præfecturæ Modoini Aruernicæ, Ill.n.98.

MAXIMINI ABBATIS XXII.

Rerum Annotatio.

Obſcura eſt omnino huius Maximini memoria, ſiue quia præfectura illi non adeo fuit diuturna, ſiue quia inter eas turbas quæ Ludouici Pij mortem exceperunt functo Modoino, cuius ab eo tempore nulla occurrit mentio, electus eſt à Monachis non adeo ſpectabilis.

Annus Christi.

BERNI SEV BERNARDI I. ABBATIS XXIII. ET EPISCOPI AVGVSTODVNENSIS.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Catalogo Abbatum Reomaensium.

Quo tempore præfuerit.

846. BERNARDVS Augustodunensis Episcopus præsidebat Reomaensibus circa annum Domini octingentesimum quadragesimum sextum.

CAPVT II.

Ex Epistola Guenilonis Senonensis ad Amulum Lugdunensem apud Lupum Ferrariensem LXXXI.

A Carolo Caluo datur Episcopus Augustodunensibus.

De Berni sede, Illust. n.99.

REVERENDISSIMO & Clarissimo præsuli Amulo, Guenilo Episcopus, & Gerardus Comes plurimam Salutem.

Multa & magna iussu Domini nostri Regis, ex eius parte familiarissimè vobis mandata reuelassemus, si quod ipse optauit, quod etiam suis vobis literis significauit, nos quoque plurimum voluimus, ad Augustodunensem vrbem vacuum fuisset vobis expectationi nostræ occurrere. Sed quod nuncij vestri certissimas impossibilitatis vestræ causas nobis prodiderunt, quæ copiosè, multiplicitérque dicenda vobis nobis commisit sensuum veritate seruata co-

nati sumus vestræ sapientiæ compendiosis literis aperire. *Annus Christi.*
Præcepit itaque vt eius vobis sermonibus diceremus, se fideliter tenere quod Rex Regum idémque sacerdos sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam regere quam redemit, postquam humanitatem suam in cœlum euexit, semper cum suis futurus diuinitate, potestatem suam ad eandem gubernandam Ecclesiam, in Sacerdotes diuisit & Reges; vt quod sancti docerent Pontifices & ipsi implerent, & impleri facerent deuotissimi Reges. Quamobrem se cupere debitam sanctitati vestræ impendere reuerentiam, sicut ei quem sciat diuinitatis cultum integrè velle seruare; atque vicissim postulare, vt cum eo tale concordiæ fœdus ineatis, vt vbicumque Ecclesiasticæ vtilitati in portione regni diuinitus sibi collata vestræ autoritatis dispositione in re tanta cupit consulere, vnanimitate vestri consensus continuo adiuuetur.

CAPVT III.

Ex eadem Epistola.

Bernus Caroli Calui propinquus & honoribus clarus.

ET ne vos longis ambagibus diutius fatigemus; recens incommodum Augustodunensis Ecclesiæ, & prolixa perturbatio flexit eius pietatem, vt sua largitate vestráque promotione talem ei præficiat, qui ruinas illius & spiritualiter & sæculariter strenuè sarcire sufficiat. Est autem quem benignitati vestræ plurimum commendat propinquus eius Bernus ab ætate memoriæ gloriosæ Imperatoris Ludouici tenerè educatus, & claris ornatus honoribus, quem & ipse hoc suo tempore multis experimentis inuenit idoneum, & opitulante gratia Dei tanto negotio credit aptissimum. In hoc probatissimorum eius consiliariorum acquiescit consensus; idque vestræ prudentiæ Dominus noster nobis iussit suggerere. Non esse nouitium aut

Annus Christi. temerarium quod ex Palatio, honorabilioribus maximè Ecclesiis, procuret Antistites. Nam Pipinus à quo per Maximum Carolum & religiosissimum Ludouicum Imperatorem duxit Rex noster originem, exposita necessitate huius regni Zachariæ Romano Papæ in Synodo, cui martyr Bonifacius interfuit, eius accepit consensum, vt acerbitati temporis industria sibi probatissimorum, decedentibus Episcopis, mederetur, ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere; quod in hac Eduorum vrbe; cuius nos nunc cura exercet, euenit. Proinde se petere vt honorem à Papa Romano maioribus eius & Regibus & Imperatoribus concessum, & à Lugdunensis Ecclesiæ Metropolitanis, cui autore Deo præsidetis, nunquam hactenus infirmatum, à vobis nulla vestra iniuria consequatur. Quod si in hac parte spretus non fuerit, facturum se vt in Regno eius vestrum ministerium debitam semper venerationem obtineat, & optatum exitum sortiatur.

CAPVT IV.

Ex eadem Epistola.

Pro Berni ordinatione Amulo supplicant Guenilo & Gerardus.

CVIVS petitioni nostras nos supplices iungimus preces, vt quod tantis viris videtur optimum, vobis quoque complaceat, vt in obsequendo vobis non solùm nos, verùm etiam illos faciatis, quod optamus, cupidissimos debitores. Idque impetratum à vestra fidissima nobis familiaritate volumus, vt quod vobis Deus inspirauerit nobis quàm celerrimè literis ostendatis, vt per nos citius Dominus noster Rex, quod plurimùm cupit, beneuolam in se vestram cognoscens voluntatem dignas Deo referat gratias, & antequam necessitate regni longius abductus damnosam Præsulis dilationem recipiat, vobis fidissimum adiutorem dirigat ordinandum.

Annus Christi.

LOTARII FILII CAROLI CALVI ABBATIS XXIV.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex veteri Chronico à Pipino ad annum DCCCLXXXII.

Fit Clericus.

ANNO DCCLXI. Carolus Rex filium suum Lotarium claudum, in Monasterio Sancti Ioannis Clericum fieri iubet.

CAPVT II.

Ex Catalogo Abbatum Reomaensium.

Fit Abbas Reomaensis.

LOTARIVS filius Caroli dicti Calui, filij Ludouici primi Imperatoris, & Francorum Regis Abbas.

CAPVT III.

Ex Erico Altisiodorensi in Prologo vitæ S. Germani ad Carolum Caluum.

Traditur educandus Monasterio S. Germani.

DIVÆ memoriæ Lotarium tuæ maiestatis filium annis puerum, mente philosophum, ingenuè confiteor animi indole, & solertiæ opibus, vt tibi vni concedat, præ cæteris sui æui mortalibus extitisse pretiosum. Is quòd tua

Annus Christi.

Lotarius non Monachus, sed Clericus fiduciario nomine Abbas, Illust. n. 100.

dispositione, & Deo deuotus, & beato Germano ad eāducdum fuerat commendatus, tantum deuotionis in Sanctum, tantum ardoris in locum conceperat, vt vitam illius mors liuida nobis meritò inuidisse putetur. Cúmque esset diuini puer ingenij, atque erga rerum notitiam summè studiosus, contigit eum in vna dierum libri cuiusdam abdita perscrutantem geminas Epistolas offendisse. In altera earum sanctissimus Aulnarius sextus post Beatum Germanum Autisiodori Episcopus Stephanum Africanum presbyterum, vt vitam eiusdem sanctissimi Patris nostri Germani metrica ratione digereret precibus ambiebat; in altera, idem Stephanus præfato se pariturum Pontifici ex rescripto significabat.

CAPVT IV.

Ex eodem Prologo.

Fuit etiam Abbas S. Germani Autisiodorensis.

HIs solicita lectione decursis, tandémque relatu assistentium huiusmodi opus penes nos nunquam & nusquam paruisse comperiens multa animositate correptus, quod tantum opus frustra hominum notitiæ deperisset, per dies aliquot internis animi angoribus carpebatur, tandémque me, qui tum recens scholis emerseram conuocato, dolorem aperit intestinum, vtque ei siqua possem ratione mederer importunius contestatur. Scilicet vt quod elaboratum quondam in præfatis Epistolis legerat iterarem, actúsque Germani præcellentissimos à prosa in metrum desiderio illius satisfacturus transfunderem. Expaui fateor negotium, & supra vires esse reputans quod imponebatur, quoad potui colla subduxi. Obiectu tandem Regularis Capituli adductus, quód etiam impossibilia præcepta Abbatis minimè refugienda præscribit, suscepi quidem, vt par erat, iubentis imperium, quamquam nulla virium conscientia, verùm vt institutio præmouet Regularis

de charitate confidens, & de adiutorio obediens. Vix primas operis partes attigeram, &, heu misera humanæ conditio sortis, Abbas ille meus, propediem futurus in orbe terrarum mirabilis teneros excedens artus intempestiua sæculum morte deseruit. *Annus Christi.*

CAPVT V.

Ex eodem in inuocatione Dei.

Lotario dedicat vitam sancti Germani versu scriptam Ericus.

PRÆSENTES operas tui indigentes
Componas petimus fauénsque voto,
Et sensus cumules, & ora soluas,
Vt mutis liquidæ fluant loquelæ
Largiri solitus, nec impotenter.
Germano titulum parare laudis
Vrget materies, amor coartat
In te, mirificus puer Lotari,
Cui fas non fuerit negare quidquam
Non os, non animum, nec illa certè
Quæ sunt officiis amica pulcris.

Lotarius annos propè vicenos vixit, Illust, n.c.1.

CAPVT VI.

Ex Chronico à Pipino ad annum DCCCLXXXII.

Mors Lotarij.

Anno DCCCLXV. Carolus dimissis custodibus contra Normannos Siluanectos reuertitur Natiuitatis Dominicæ solemnia celebraturus, vbi ei Lotarius filius suus & Abbas Monasterij S. Germani mortuus nunciatur. 865.

Annus Christi.

CAPVT VII.

Ex Adone Viennensi ætate sexta.

Mater & fratres Lotarij qui fuerint.

CAROLVS Caluus ex Regina Hermentrude quatuor filios suscepit Ludouicum, Carolum Carlomanum & Lotarium. Ex his Deo in Clericali habitu duos obtulit Carlomanum & Lotarium. Sed Lotarius puer bonæ indolis im natura morte præreptus est. Carolus quoque satis honestæ formæ iuuenis, Rex Aquitanis iam constitutus aduersa primum molestatus & dehonestatus iniuria moritur. Anno igitur Incarnationis Dominicæ DCCCLXV. regnante eodem Carolo Ludouici filio duo filij illius, vt dictum est, moriuntur Lotarius Abbas, & Carolus Rex Aquitaniæ.

HINCMARI ABBATIS XXV. ET EPISCOPI LAVDVNENSIS,

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Flodoardo lib. III. *Histor. Remensis, cap.* XXI.

Primordia ætatis & Episcopatus Hincmari.

AD mentis eius oculos reuocans (alter Hincmarus eius patruus Remensis Episcopus) qualiter illum orphanum dulci dilectione sub religione nutrierit, literis erudierit, per singulos gradus Ecclesiasticos vsque ad Episcopatus apicem prouexerit, nunc, inquit, retribuentem mihi mala pro bonis & odio me habentem gratis, quoniam non

non faueo tuis infructuosis operibus, quandiu te patiar multis à te afflictus iniuriis. Etenim ab ipsa die tuæ ordinationis tam verbis, quàm scriptis, & inordinatis actibus, ac motibus tuis frequentibus adeo sum grauatus lacerationibus atque contusionibus, vt tædeat me vitæ meæ, quia sic pro loci mei officio tuæ insolentiæ sum connexus, vt non solùm post primam & secundam correptionem iuxta Apostolum, verùm nec post plurimas priuatim & coram communibus familiaribus nostris; sed & coram Rege & Episcopis, ac plurimis aliis verbis, & scriptis commonitiones te valeam deuitare. *Annus Christi.*

CAPVT II.

Ex Epistola Hincmari patrui.

Obtinet à Carolo Caluo Præfecturam Reomaensem.

STATIM vt à paternæ nido educationis factus Episcopus euolasti, & me & eos qui te nutrierunt deseruisti, & sæculares amicitias, atque familiaritates quæsisti & acquisisti, & sic subinde alios, & alios deserens, & acquirens non solùm de comparibus, sed etiam & de tibi commissis, ad hoc emersisti, vt contra sacras Antiochenas regulas præcipientes, vt præter me agere nihil debeas, secundum antiquam patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantùm quæ ad tuam parochiam pertinent possessionésque subiectas; sine mea, vel coepiscoporum nostrorum conscientia Administrationem in Palatio Domni Regis obtinueris. Quam Administrationem tibi coram eodem Domno Rege, & aliis qui adfuerunt ex sacris regulis interdixi, & aliquandiu ab Administratione cessasti. Postea autem per exteras, id est sæculares potestates contra Sardicenses canones eandem Administrationem cum Abbatia in tertia prouincia vltra Remensem prouinciam, sine mea conscientia obtinuisti. Ad quam Abbatiam, sine mea *Quæ administrationes Episcopis & Clericis vetitæ, Illust. n. 102.*

Annus Christi. licentia quoties tibi placuit perrexisti, & quandiu tibi placuit, ibidem fuisti immoratus, contra Hilari Papæ decreta dicentis. Illud non potuimus præterire quod solicitudine diligentiore curandum est, ne præter Metropolitanorum suorum literas aliqui Episcopi ad quamlibet prouinciam audeant proficisci.

Quomodo peccarit contra Canones Sardicenses Hincmarus, Illust. n.103.

CAPVT III.

Ex Catalogo Abbatum Reomaensium.

Quo anno Abbas fuerit Reomaensis.

867. HINCMARVS Lugdunensis Episcopus præsidebat Monasterio Reomaensi anno Domini octingentesimo sexagesimo septimo.

CAPVT IV.

Ex Epistola Hincmari patrui.

Priuatur Abbatia Reomaensi à Carolo Caluo.

POST hæc more tuæ instabilitatis, ac inconstantiæ contra Dominum Regem in tantum te sine ratione contumaciter erexisti, vt & Administrationem Palatinam, & ipsam Abbatiam tibi auferret, & à te exaggeratus duriora ingerenda tibi proponeret. Vnde & scriptis & verbis pro te satagens illum tibi reconciliaui. Indéque sicut sciunt plurimi contra illum te iterum erexisti, & mandata sua, vt ad eum venires contemnens adeo illum ad iracundiam prouocasti, sicut omnes in istis regionibus sciunt, vt coactus te per fideles suos sicut infidelem appeteret. Tu autem, ante inauditam excommunicationem, in meos & multorum Archiepiscoporum & Episcoporum parochianos; sed & in ipsum Regem sine mea conscientia contra sacras regulas iaculasti. Vnde multos scandalizasti; & ma-

circa 868.

Quando & cur deiectus præfectura Hincmarus, Illust. n.104

ximum ſcandalum non ſolùm Eccleſiæ, ſed & Regi & regno intuliſti. *Annus Christi.*

CAPVT V.

Ex eadem Epiſtola.

Variis modis Regem & alios offendit.

SED tu addens peiora prioribus ſic Dominum Regem, ſicut mihi longum eſt enarrare, & multi ſciunt iterum exaggeraſti, vt cauſa tuæ caſtigationis te ſine mea voluntate, ſinéque meo conſenſu aliquantulum detineri iuberet. Tu verò cauſa tuæ iniuriæ me inconſulto, & ſine conſenſu coepiſcoporum Remenſis prouinciæ, ſicut petitio à Clericis Laudunenſis Eccleſiæ mihi porrecta demonſtrat, presbyteros & comminiſtros Eccleſiæ tibi commiſſæ excommunicaſti, vt nemo in eadem parochia Miſſarum officia celebraret, neminem paruulorum etiam in mortis cogentis periculo conſtitutum baptizaret, nullum ad pœnitentiam quiſquam ſuſciperet, nec etiam obeunti communione viatici muneris ſubueniret, nulli defuncto in ſepeliendo humanitatis obſequium exhiberet. *Et infrà.* A Domno Rege es impetitus, quoniam iuramenta illi à te ſupra ſacra præſcripta non obſeruaſti, ſed & quia res ſuæ proprietatis contra leges diuinas & humanas inuaſiſti. Et à Normanno in Synodo accuſatus, quoniam eum de rebus tua conceſſione, atque conſenſione à Domno Carolo ſibi beneficiatis ſine autoritate regia armata militari manu, & turba vulgi collecta cum gladiis & fuſtibus, primùm quidem vxorem ſuam, quæ ibi ſine vllo erat, & poſtea illum ipſum contra leges, & regulas repuliſti, & omnia ſua, quæ ibi habuit abſtuliſti, ſed & à tuis hominibus accuſatus, quia contra leges diuinas, & mundanas eis ſua beneficia abſtuliſti.

Annus Christi.

CAPVT VI.

Ex Reclamatione Hincmari ad Ioannem VIII. *Papam in Synodo Trecaßina.*

Deponitur apud Duziacum, truditur in carcerem, excæcatur.

871. A Remorum Archiepiscopo ad Synodum sum vocatus ad Duziacum villam, quam constituit hebdomada prima mensis Augusti, & monuit me de certis causis paratum esse ibidem vt responderem. Ad quam cùm festinassem violentia hostili in medio itinere segregatus sum, ab ouibus meis, priuatus sum, & spoliatus omnibus rebus meis, perductus sum ab eisdem hostibus vsque ad præfatam villam. In qua cùm consisterem, iam stabat Rex Carolus ante ipsum Archiepiscopum tenens in manu scripturam, reputans me esse periurum, quia Romam sine sua voluntate miserim, & imputans quòd eum accusauerim. Ad quæ idem Archiepiscopus me respondere iussit. *Et infrà.* Et ego reclamaui quia non docebat Canonica autoritas nudatum, & suis rebus spoliatum, insuper & ab hostibus detentum respondere vllatenus debere. Sed addidi quia non solùm suspectum, sed manifestissimè illum infestum habebam; vnde & Apostolicam sedem appellaui pro amore Dei & honore S. Petri, tam de ipsa accusatione Regis, quàm de præiudicio quod ab ipso patiebar Archiepiscopo. Legi manibus tenens autoritates Iulij Papæ & Felicis Papæ; videlicet ea quæ ipsi in eis præfigunt de appellationibus Episcoporum, quæ mihi seruari appellando sedem Apostolicam prostrato corpore expetij. Sed nihil horum mea petitio obtinuit. Sed neque literæ Apostolicæ, quas mihi præsentialiter dederat, quoniam me vocabant, vt procrastinando venire non differrem, si status mei iacturam sustinere non vellem, quidquam præualuerunt. Iudicium præfatus Archiepiscopus super me imposuit, vt ab Episco-

pali remouendus essem officio. Sed alij gemebant flebántque, inter quos nullum merebar pati inimicum. Scripta quidem ab eodem Archiepiscopo ipsis imposita manibus tenentes, sed ore proferre nolentes, inuiti vix verba singultiebant, aditum tamen ad sedem Apostolicam minimè sperantes mihi posse denegari; vnde saluo per omnia sedis Apostolicæ iudicio ipsi finem lectionis terminauere. Posthæc transmissus sum in exilium, in quo per duos annos sanus, sed aliquanto tempore ferro vinctus custoditus sum. Duobus annis fermè peractis insuper cæcatus sum.

Annus Christi.

Quis exitus Hincmari Laudunensis, Illust. n.105.

Capvt VII.

Ex Epistola Adriani II. Papæ.

Vetat Adrianus alium substitui Hincmaro, antequam causam eius Romæ recognosceretur.

Grave mentibus vestris videri non debet in præsentia sedis Apostolicæ, vt illius retractetur iudicium, quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in lucem, & pernicies reuocata in iudicium grauius, & sine pœnitentia condemnatur. Nam fructus diuinus est iustitiam sæpius recenseri, nullúmque bonum est quod non pulcrius elucescat, si plurimorum fuerit sententia comprobatum, vnde quousque causa illius, sicut prætulimus, fuerit iterum refricata, atque finita, alter Episcopus in ipsa Laudunensi Ecclesia nullatenus ordinetur.

Capvt VIII.

Ex Epistola Ioannis VIII. Papæ ad Hincmarum Remensem.

Ioannes potestatem facit alium Hincmaro Episcopum subrogandi.

Qvamvis de sanctitatis tuæ iudicio nihil dubitassemus, quia tamen carissimus filius noster Carolus in-

Annus Christi. uictissimus Imperator à nobis diligentissimè percunctatus, circumstantiam iudicij à beatitudine tua, Coepiscopisque tuis in Hincmarum dudum Laudunensem Episcopum prolati Apostolatui nostro retulit, agnouimus iustum fuisse omnino iudicium. Neque enim tantus Princeps nisi veritate fultum quidpiam potuit affirmare. Vnde nefas
876. esse duximus eius relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo iam nunc Ecclesiam Laudunensem viduatam, & sine regimine pastorali dimittere, sed indifferenter & de Laudunensis Ecclesiæ Clero virum idoneum, & in quo omnium vota consentiant eidem Ecclesiæ præfice prorsus Episcopum. Cui electioni volumus etiam Missum prælati piissimi Imperatoris interesse; vt sine sæcularium strepitu omni latere, talis eligatur, qui aptus sacris Canonibus esse modis omnibus approbetur.

CAPVT IX.

Ex Aimoino lib. 5. cap. 37.

Hincmaro facultas sacra faciendi, & pars redituum Laudunensium redditur.

DIXIT Papa Ioannes, vt Hedenulfus sua autoritate ordinatus Episcopus sedem suam teneret, & Episcopale ministerium gereret, & Hincmarus cæcus si vellet Missam cantaret, & partem de rebus Episcopij Laudunensis haberet. Et cùm Hedenulfus apud eundem Papam peteret, vt eum ab illa sede absolueret, dicens se esse infirmum, & velle intrare Monasterium, obtinere non potuit, sed præceptum est illi ab eo consentiente Rege, atque Episcopis Hincmari fautoribus, vt sedem suam teneret, & Episcopale ministerium ageret. Qui fautores Hincmari audientes, quòd Papa Ioannes dixerit, vt si vellet,
878. Hincmarus cæcus Missam cantaret; & Rex consenserit vt partem de Episcopio Laudunensi haberet, insperate aliarum prouinciarum Episcopi; sed & aliarum regionum me-

tropolitani siue præceptione Papæ Hincmarum vestimentis sacerdotalibus indutum in præsentiam ipsius Papæ adduxerunt, indéque sublatum cantantes in Ecclesiam illum duxerunt, & signum benedictionis super populum dare fecerunt. *Annus Christi.*

CAPVT X.

Ex Flodoardo lib. 3. cap. 24.

Mors Hincmari anno DCCCLXXXI. vel sequente.

HVGONI Abbati (scribit) pro electione Nouiomensis Episcopi, post decessum Ragenelmi, petens vt hortetur Reges Ludouicum, & Carlomannum, quatenus voluntatem Dei, & antecessorum suorum consuetudinem in hac causa conseruent. Notificat etiam illi obitum Hincmari nepotis sui Laudunensis Episcopi rogans, vt pro eius animæ remedio per subiectos ac familiares suos Domini misericordiam deprecari satagat. 881.

CARLOMANNI ABBATIS XXVI. qui fuit etiam filius Caroli Calui.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Chronico Reginonis.

Clericus & Diaconus creatur.

CARLOMANNVS cùm adhuc esset puerulus iussu patris attonsus Clericus effectus est. Deinde proce-

Annus Christi. dente tempore ad Diaconatus officium, quamuis inuitus, atque coactus in præsentia genitoris ordinatus est, legitque publicè Euangelium, & Pontifici Missam celebranti iuxta morem ministrauit.

Capvt II.

Ex Catalogo Abbatum Reomaensium.

Donatur Abbatia Reomaensi.

899. CARLOMANNVS Caroli Calui filius Abbas Reomensis.

Capvt III.

Ex Aimoino lib. 5. cap. 24.

Hac & aliis Abbatiis in Synodo Attiniacensi priuatur.

870. CARLOMANNVS Regis Caroli filius, & plurimorum Monasteriorum Abba, reputatus quoniam insidias erga patrem suum infideliter moliretur, Abbatiis priuatus in ciuitatem Siluanectensem est custodiæ mancipatus.

De Carlomanni Clericatu & præfectura, III. 106.

Capvt IV.

Ex eodem lib. 5. cap. 26.

Carcere emissus Pontificis interuentu, fugit & regnum vastat.

DEPRECANTIBVS Legatis Adriani Papæ, & quibusdam fidelibus suis Carlomannum filium suum à custodia ex Siluanectensi ciuitate absoluit, & secum manere præcepit. *Et infrà.* Carlomannus nocte à patre fugiens in Belgicam prouinciam venit, & congregans secum plurimos

rimos satellites, ac filios Belial, tantam crudelitatem & deuastationem secundum operationem sathanæ exercuit, vt credi non possit, nisi ab ipsis qui eandem depopulationem viderunt atque sustinuerunt. *Annus Christi.*

CAPVT V.

Ex Chronico Reginonis.

Fit Apostata à Clericatu.

POST hæc per Apostasiam recedens ab Ecclesiastica religione, abiiciens, atque spernens negligenter gratiam, quæ ei data erat per impositionem manus, alter Iulianus efficitur. Collecta quippe prædonum non modica turba Ecclesias Dei cepit deuastare, ea quæ pacis sunt impugnare, cuncta diripere, inaudita mala perpetrare.

CAPVT VI.

Ex Aimoino lib. 5. cap. 26.

Carlomanni Satellites plectuntur, ipse regni propellitur finibus.

CAROLVS autem iudicium quærens de talibus, qui suum filium scilicet Diaconum, & Ecclesiæ sanctæ ministrum à se Domino traditum, furati fuerunt, & tanta ac talia flagitia, atque facinora, & depopulationes in regno suo fecerunt, post iudicium mortis omnia quæ illorum erant infiscari præcepit, & ordinatis scaris, qui eundem Carlomannum cum suis complicibus à regno propellerent, iudicium Episcopale de illis expetiit, & quoniam Apostolus præcepit cum eiusmodi nec cibum sumere, eosdem Episcopi in quorum parochiis tanta mala commiserunt secundum sacros canones priuarunt communione, sicut in Epistolis continetur, quas inde iuxta sacras regu- *Quis exitus rerum Carlomanni, Ill. n. 107.* 871.

Annus Christi. las ad alios Episcopos transmiserunt. De Carlomanno autem, quia dioeceseos Senonensis erat Diaconus, & post præstita per duas vices sacramenta periurus erat, sicut pater eius publica annunciatione omnibus, qui adfuerunt intimare curauit, & tantam rebellionem, & infidelitatem contra illum, & tanta flagitia in regno suo commiserat, iudicium Episcoporum illius prouinciæ expetendum decreuit.

CAPVT VII.

Ex Epistola 23. Adriani II. Papæ.

Carlomannum ad se appellantem propugnat apud Patrem Adrianus.

INTER cætera excessuum tuorum, quibus aliena vsurpando inuasisse crederis, illud quoque nihilominus obijcitur, quod etiam bestiarum feritatem excedens, contra propria viscera, id est contra Carlomannum genitũ tuum, sæuire minimè verearis, ita vt more struthionis, quod ex libro beati Iob discimus, obduraueris ad filium tuum, quasi non sit tuus; eum videlicet non solùm paterna gratia, & beneficiis priuans, verùm etiam regni finibus eliminans, atque quod impium est, vt excommunicationi submittatur affectans. Verùm quia idem Carlomannus sedem Apostolicam legatis suis, tanquam quibusdam pedum suorum passibus adiit, & per proprias literas nos appellat, quin potiùs interpellat; primo quidem ab huiuscemodi conatum tuum intentu autoritate Apostolica refrænamus; deinde verò ne aduersus Apostolum ad iracundiam prouoces, filium tuum salubriter exhortamur. Atque ideo & gratiam ei tuam, sicut conuenit, redde, & illum vt reuera proprium filium paternis affectibus suscipe, necnon & pristinis beneficiis, ac honoribus restituere satage, donec saltem Apostolatus nostri Missi ad te veniant, & saluo debito vtriusque vestrûm honore, quidquid de illo salubrius

inuentum fuerit competenti executione, ac dispensatione ordinetur ac disponatur. Data 3. Idus Iulij Indict. 14. *Annus Christi.*

Capvt VIII.

Ex Epistola 24. eiusdem.

Proceres Caroli à bello contra Carlomannum intentata excommunicatione deterret.

Avditvi nostro sonuit quod Carolus Rex, etiam belluarum furorem transcendens contra propria viscera, id est contra Carlomannum filium suum, sæuierit, hunc videlicet non modò paterna gratia, & beneficiis priuans, verùm etiam regni sui metis eliminans, quin etiam conetur aduersus illum exercitum congregare, & vos omnes aduersus eum totis nisibus destinare. *Et infrà.* Ea quæ pacis sunt inter genitorem, & genitum si potestis constituite; porro si non potestis saltem bellis cedite, prælia dissipate. Alioquin quisquis vestrûm contra Carlomannum castra mouerit, arma sustulerit, vel læsionis exercitia præparauerit, ac per id vt effundatur, fidelium sanguis construxerit, non solùm excommunicationis nexibus innodabitur, verùm etiam vinculis anathematis in gehenna cum diabolo deputabitur. Optamus vos in Christo bene valere. Data 3. Idus Iulij Indict. IV.

Capvt IX.

Ex Epistola 25. eiusdem.

Episcopis vetat ne Carlomanno excommunicationem intentent.

Qvia Carlomannus nos Missis suis, quasi quorundam pedum suorum gressibus adiit, & per syllabas proprias Apostolicam sedem appellat, quin potiùs inter-

Annus Christi.

pellat, decernimus nullam vos in eum excommunicationis iaculaturos omnino sententiam, quousque videlicet nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, vniuersa quæ gesta sunt veraciter agnoscamus. Alioquin inualidam Apostolicæ pondere autoritatis futuram, contráque reuerentiam vestram potiùs non immeritò sæuituram. Satius autem & sine dubitatione præstantius est ne Carolus proprium filium spernat, ne domesticos seminis sui despiciat, ne iura propinquitatis solito more corrumpat, ne pacis & charitatis fœdera violet, ne caduca mansuris anteferat, ne temporalia æternis præponat. Præterea præfatus Carlomannus insontem quidem se circa patrem multipliciter asserit. Verùm vt nos non astruendo, sed ratiocinando quæ animaduertimus fateamur. Quid mirum si Carolus præcepta Dei præfixos metis suis terminos transferendo, aliena inuadendo contemnens, ex suis reperit, qui eius voluntatibus contrairet, & de lumbis suis procederet, qui ipsius nutibus resultaret. Data eadem die & Indictione.

CAPVT X.

Ex Flodoardo Histor. Remensis, lib. 3. cap. 25.

Hincmarus Remensis pacem inter Carolum & Carlomannum statuere satagit.

HINCMARVS Engelranno, Goslino, & Adelelmo, Comitibus scribit, mittens eis cum literis suis literarum Regis exemplar, in quibus continebatur, vt Episcopos conuocaret, & laicos fideles Regis ad prohibendum, vel resistendum Carlomanno diacono Regis filio, qui insurrexerat contra patrem suum, in quibus literis quærens quid eis super hoc Regis sit agendum præcepto, designat Carlomannum non esse suæ prouinciæ, vt pote qui sit ordinatus ab Hildegario Meldensi Episcopo. Et secundum canones non possit aliquid disponere de illo. Episcopos

quoque de alia prouincia conuocandi potestatem non habeat; sed neque suffraganeos suæ sedis tunc tempus habeatur conuocandi, cùm dies instet Natalis Domini, & licèt Episcopi conueniant, & Carlomanno suas parochias interdicant, non sibi videtur, vt pro eo quod cepit dimittat, si alia potestas illi non contradicat. Considerandum verò monet rationabiliter, quid iuxta mandatum regis super hac re sit agendum, ne malum maius accrescat, significans qualiter conueniendum, & alios eis sit conuocandum, dánsque consilium, vt idem Carlomannus aduersum se non prouocet Deum, & patrem suum, Episcopos quoque regni huius & populum ad iracundiam contra se, ne & in animo & in corpore tam ipse, quàm illi qui eum sequuti fuerint pereant. Ipse verò Præsul, & hi Comites mittant ad Regem, vt eum faciant prout melius potuerint placabilem. *Annus Christi.*

CAPVT XI.

Ex eodem lib. 3. Historiæ cap. 18.

Hincmarus colloquium init cum Carlomanno de pace.

QVANDO filius suus Carlomannus Clericus aduersus eum consurrexit, & ipse Rex ad Viennam contra Gerardum Comitem, qui à se defecerat, profectus erat, huic Præsuli nostro literas suas misit mandans, vt conuocaret Episcopos regni ac laicos ipsi fideles; vt Episcopi secundum ministerium suum prohiberent Carlomanno ne aliquod damnum in hoc regno faceret; & laici resisterent illi, ne hoc facere posset. Qua de re Engilranno, Goslino, & Adelelmo, Comitibus scripsit quærens ab eis, immò consilium dans, quid super hac re foret illis agendum. Literas quoque deprecatorias Regi, iam pro eodem Carlomanno direxerat, & pro pace inter ipsum, & patrem eius laborabat. Multa tamen mala, & deprædationes ab ipso,

Annus Christi. eiúsque complicibus patiebatur. Accedens autem cum aliis fidelibus Regis ad ipsius Carlomanni colloquium obsides ei dedit, & accepit ab eo, vt pax fieret in regno, & homines ipsius Carlomanni pacificè in regno consisterent, & idem Carlomannus in villis sancti Medardi cum paucis pacificè maneret, donec Missi Regis venirent, & Carlomannus cum fidelibus Regis ad patrem suum pergeret, & placitum cum eo faceret, vt sanus rediret ad suos. Susceptis autem Missis Regis misit literas ad Carlomannum, vt veniret ad eius colloquium auditurus ibi quid Rex mandaret. Vbi etiam fideles Regis conuocauit, vbi quod de pace stabilire possent agere certarent, quod tunc quidem factum est.

CAPVT XII.

Ex Aimoino lib. 5. cap. 29.

Carlomanno diaconatus abrogatur.

873. EPISCOPOS apud Siluanectensem ciuitatem, in qua idem Carlomannus morabatur, conuocauit, vt secundum sacros canones, à quibus nulla, vt dicit Leo, aut negligentia, aut præsumptione licet eis discedere Episcopale ministerium de illo exequerentur. Quod sane ipsi fecerunt, deponentes eum secundum sacras regulas ab omni gradu Ecclesiastico, laica sibi communione seruata.

CAPVT XIII.

Ex eodem ibidem.

Orbatur oculis.

COMPLICES illius post depositionem eius ardentiùs se ceperunt iterum coniungere, & alios in societatem suam etiam de aliis regnis, quos volebant adducere, quatenus, vbi primum locum inuenire possent, illum è custodia in qua seruabatur, donec videretur si se à malis suis

conuertere vellet, educerent, & sibi Regem constituerent. Quapropter necesse fuit, etiam de quibus ab Episcopis iudicatus non fuerat in medium deuocare, & secundum sacrarum legum decreta pro admissis suis iudicio mortis addictum mitiori sententia, vt locum & spatium pœnitendi haberet, & grauiora admittendi locus & spatium, sicut meditabatur, non daretur luminibus acclamatione cunctorum, qui adfuerunt orbari. *Annus Christi.*

Capvt XIV.

Ex Chronico Reginonis.

Fugit ad Patruum Ludouicum Regem Germaniæ.

CVM crebro à patre correptus fuisset, nec tamen vllatenus cepta prauitas cessaret, nouissimè ex præcepto patris ei oculi eruuntur, vt suprà meminimus. Iusto Dei iudicio lucem exteriorem amittens, qui interiorem qui Christus est, à suo pectore effugauerat, in tenebras exteriores missus, qui interioribus sua sponte se tradiderat. Orbatus, Ludouicum auunculum suum adiit, miseriarum, & calamitatum suarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans. Ille miseratione motus Epternacum Monasterium S. Vilibrordi ei ad subsidium vitæ præsentis concessit, vbi non multo pòst tempore mortuus est & sepultus.

VVLPONIS ABBATIS XXVII.

Rerum Annotatio.

NON res tantùm gestæ Vulponis obliuionis tenebris sunt obscuratæ, sed initia etiam ac finis præfecturæ. Nemo enim satis distinctè tradidit, an Carlomanno successum fuerit eo præcisè anno quo præfectura est deiectus, an eo quo oculos perdidit; an eo quo viuere desiit. Quamquam non sit admodum verisimile suffectum quemquam

Annus Christi. in eius locum quamdiu Adrianus secundus superstes fuit, qui pro eius in pristina beneficia restitutione tam animosè decertauit. Cùm igitur Adrianus non desierit esse ante annum DCCCLXXII. fieri potest vt non sit antea Carlomanno successum.

VVLFARDI SEV VVLFRIDI ABB. XXVIII.

Rerum Annotatio.

VVLFRIDVS aut Vulfardus præfuit simul Flauigniacensi Monasterio, in cuius monumentis duo obseruantur de illo. Alterum fratrem fuisse Adelaidis posterioris coniugis Ludouici Balbi, ex qua sustulit postumum
878. filium Carolum Simplicem. Alterum eo præsidente consecratam fuisse Flauigniacensem Ecclesiam à Ioanne Octauo Pontifice Romano anno Christi DCCCLXXVIII. Ita obseruauit Claudius Robertus vir eruditus & diligens in Flauigniaco suo.

INGEBRANNI ABBATIS XXIX.

Rerum Annotatio.

956. RES gestæ Ingebranni penitus exciderunt, tempus tantum præfecturæ ipsius retinuit Catalogus Reomaensium Abbatum, annum DCCCCLVI. Itaque inter hoc illius tempus, & id quo Vulfridus præerat anni intercessere sex & octoginta, quibus quis gesserit præfecturam nusquam est notatum, vt magnopere videatur simile vero venisse Monasterium, vt tunc moris ferè fuit, in manus Laicorum. Nam obseruatum est ab Aimoino lib. 5. cap. 36. Iam ab anno DCCCLXXVI. Ludouicum Balbum viam sibi parasse ad regnum paternum retinendum per concessionem Abbatiarum. Et eo fato functo Boso regnum Burgundiæ ambiens anno DCCCLXXIX. conuenit cum Theodorico Augustodunensi Comite, vt sibi comitatu cederet, inque

inque eius vicem Abbatiis, quas Boso in illis partibus possidebat, potiretur, vt ibidem cap. 39. scribitur. Haud diu postea habuit Burgundia Duces Hugonem magnum, & Robertum, & alterum Hugonem magnum, qui coniugati & plurium in regno dignitatum compotes, tamen titulis suis addebant Abbatis nomen, pluresque simul Abbatias, ac fortè etiam Burgundicas possidebant. Cæterùm incidit in huius Ingebranni, vel successoris tempora priuilegium Acchardi Lingonensis Episcopi, quo donauit Reomaensibus Ecclesiam de Scolis, vt refert Guillencus in alio priuilegio infra recitando. *Annus Christi.*

AVRELIANI ABBATIS XXX.

Rerum Annotatio.

CENSETVR Aurelianus in Catalogo post Ingebrannum nulla rerum gestarum, aut temporis nota. Videri tamen potest & hic, & ille fuisse monachus, & iuxta canones à Monachis electus, cùm iam Laici dissipatis per incuriam Monasteriorum facultatibus ea retinere, aut inuadere negligerent. Sic enim Aimoinus aut eius Cōtinuator memorat lib. 5. cap. 45. Hugonem Ducem Franciæ, qui postea Rex fuit, passum esse Gualonem Abbatem dari Monasterio S. Germani Parisiensi quod possidebat; cùm iam, vt inquit, prope ad nihilum redactum esset.

S. MAIOLI ABBATIS XXXI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex veteri Autore Anonymo.

Eius ortus & infantia Auenione.

BEATVS Maiolus regione, quæ Prouincia nuncupatur oriundus, oppidanorum Auennicorum alumnus,

Annus Christi.

De natali solo sancti Maioli, Illust. n. 108.

Gallicana generositate conspicuus, patre Fulcherio procreatus, nobilis parentelæ germen eluxit nobilius. Hunc parentes literarum studiis in ipsis infantiæ rudimentis extemplo destinauerunt, mentémque pueruli tenerrimam talibus negotiis occupari decreuerunt. Docili quoque puero diuina non defuit gratia, qui syllabarum elementis vix adhuc informatus vltra ætatem literas combibebat, & quodam sapientiæ fulgore insignitus prænitebat, & præclaris morum ornamentis iam florebat. Non enim ætatulæ illius leuitatem sectabatur, sed Domino Deo duce, qui sibi eum iam peculiauerat, honestatis grauitate dotabatur, & mirandis virtutum præsagiis ditabatur. Verborum obscœnitates deuitabat, & vt magis stupeas quidquid honestum auribus hauriebat, pectoris armariolo commendabat. His nimirum gazis animi sui thesaurum cumulabat, infantulus, à se duntaxat remotis iocositatibus, & ineptiis. Integritatem quoque corporis in eo Dominus ita conseruauit, vt nulla carnalis spurcitiæ macula fuscatus liliorum floribus candidior Christo suo complacuerit super niuem dealbatus, ipsis magistris suis moralitatis honorificentia præeminebat. Qua de re coætaneis suis, immo & prouectioribus admirabilis habebatur. Extollebant igitur eum magnis præsagiis, atque ipsum olim cooptandum diuinabant præcelsis magisteriis.

Capvt II.

Ex eodem.

Canonicus & Archidiaconus Matiscone creatur.

Quis Sarracenorum incursus, Illust. n. 109.

IN illis ferme diebus, vtrisque suis parentibus mortis articulo præuentis, regionéque ipsa gentili debacchatione paulò antè deuastata (gens enim Sarracenorum suis finibus exiliens Prouinciam crudeliter præoccupauerat) bonæ indolis adolescens fundis paternis relictis, Burgundiam ingressus Matisconensem applicuit vrbem, vbi à quodam

ſuo propinquo, qui inter ciuitatis proceres honorabilis habebatur hoſpitio receptus, atque vrbis Epiſcopo commendatus in maiori Eccleſia, nec mora, Canonicus eſt ſublimatus. Epiſcopus etiam ſuper eum affectu paterno inuigilans ipſum aliquoties de corporis caſtitate conſeruanda commonebat, & ne quibuſlibet modis carnis ſuæ nitorem obnubilaret, frequentibus alloquiis precabatur. Bonus ager bonum ſemen lætabundus accipiebat, & mandantis mandata fidelis auditor ruminando in ſe traiiciebat. Talibus igitur irrigationibus terra pucrilis pectoris compluta fructificabat; & columbinus adoleſcens ad meliora ſe ſemper erigebat. Caſtitatis igitur afflatus amore nociuas lenocinantium coætaneorum aſpernabatur confabulationes, & non ſuſpectis ſemper adhærebat perſonis. Contubernales etiam ſuos volebat maturos eſſe, & eos rogabat pudicè viuere. Peritorum ſermonibus inhiabat, cordiſque gazophylacium magiſtrorum ſententiis adimplebat. Vnde factum eſt, vt literarum diſcendarum deſiderio inſtigatus audita cuiuſdam Antonij opinione, qui magnæ deditus Piloſophiæ Lugdunenſes regebat ſcholas, illuc greſſum dirigeret, formáque diſcipuli aſſumpta præſidentis magiſterio ſe deuotus committeret. Vbi verò liberalibus diſciplinis aliquatenus eſt imbutus, Matiſconem reuerſus eſt, & in eadem Eccleſia pro virtutum ſuarum, quibus totus redundabat odore Diaconatus ordine, & Archidiaconatus gradu nolens, & adiuratus exaltatus eſt.

Annus Chriſti.

De Lugdunenſibus ſcholis, Illuſt. n. 110.

Capvt III.

Ex Vincentio Bellouacenſi, lib. 26. ſpeculi Hiſt. cap. 67.

Monachus ſubinde & Abbas Cluniaci factus eſt.

HVIVS Aymardi tempore beatus Maiolus Matiſcenſis Archidiaconus, à nobilibus parentibus ab infantia nobiliter enutritus, ſpiritalibus literis imbutus, & virgini-

Annus Christi.

tatis titulo decoratus ad amorem & obseruantiam monastici ordinis est conuersus, & sexto vt ferunt anno suæ conuersionis è sæculo ab ipso Aymardo Abbate, iam tota corporis valetudine destituto, & oculorum lumine priuato habito fratrum consilio in locum Abbatis licèt multùm renitens est subrogatus. Erat autem incessu grauis, voce sublimis, ore facundus, vultu Angelicus, in omni motu, vel actu corporis honestus. Erat fide firmus, spe certus, gemina charitate refertus, sapientia clarus, fortitudine robustus. Erat ei honestas in actione; sobrietas in consuetudine, humilitas in prosperitate, patientia in aduersitate. Mansuetis erat affabilis, superbis terribilis, parcus cùm debuit, diffusus vt decuit. Non diuersus in habitu, non confusus in actu, quantum ad hominem vnus semper & idem. Deuotus imitator Sanctorum, & intentus auditor eorum. Ita placere studuit hominibus, vt Deo non displiceret. Quàm perspicuè autem huius eiúsque discipulorum existat in benedictione memoria, respondeant Monasteria ab ipsis alia à fundamentis constructa, alia de corruptione cum incremento virtutum ad meliorem statum redacta. Multi quoque fidelium, vt testatur fidelissima relatio, diuersis infirmitatibus constricti, etiam de vita desperantes ab eo visitati per gratiam Dei sanati sunt. Multi oculorum caligine detersa per meritum eius clarius videre ceperunt. Multi vt ferunt à veneno serpentum, à morsibus luporum & canum, ab incursione & illusione dæmonum per Dominicæ crucis vexillum dextera eius manu impressum receperunt salutare remedium. Multi quoque in periculis fluminum, ab ictibus fulgurum, & cæteris incommodis per eum sunt liberati.

Quandiu præfuerit Maiolus Cluniacensibus & Reomaensibus, Illust n. 111.

Capvt IV.

Ex S. Petro Damiani, lib. 2. Epistola 17.

De S. Maioli humilitate.

Aymardvs eiusdem rector Ecclesiæ Maiolum sibimet substituit, & grandæuæ iam senectuti suæ quietis

otium procurauit. Hic itaque dum priuatus in infirmorum maneret ædicula quadam aduesperascente die caseum petiit, quem cellerarius pluribus, vt fieri solet, intentus non modò non dedit, sed & duris insuper ministrum eius responsionibus fregit. Conquestus est Abbatum turbam, nec posse se tot dominorum perferre molestiam. Quo senex audito non mediocre scandalum pertulit, & quia lumen oculorum prorsus amiserat dolor in eius corde tenacius hæsit. Nam quo cæcus à visibus vacat, eo quidquid audierit in corde subtilius versat, & quia per exteriora quæque non spargitur, interiori zeli stimulo truculentius inflammatur. Mane verò facto ministro suo, vt sese ad manum in capitulum duceret iussit. Adductus autem talibus Abbatem aggressus est verbis. Frater, inquit, Maiole, non ego te super me, vt persequereris imposui, nec vt tanquam emptor mancipio dominareris, sed vt reuera patri filius compatereris elegi, & post eiusmodi multa propemodum commotus adiecit. Esne quæso meus monachus? quo respondente, sum, tuúmque me non magis fuisse, quam & nunc esse profiteor. Et ille, Si meus, inquit, es monachus, protinus cede sedi, & locum quem antè noueras repete. Quo Maiolus audito repente surrexit humilem locum, prout iussus fuerat expetiuit. Aymardus itaque, quasi postliminio reuersus, vacantem occupat sedem, Cellerarium, cui fuerat infensus accusat, quem mox terræ prostratum durius corripit, tandémque modum pœnitentiæ, qui sibi videbatur iniungit. Perfunctus itaque tam longi tribunatus officio præsto dethronisatus assistit. Maiolo, vt ad suam sedem redeat, præcipit. Ille confestim nihil cunctatus obedit.

Annus Christi.

CAPVT V.

Ex Glabro Rodulpho, lib. 1. Histor. cap. 4.

De captiuitate eius inter Sarracenos.

OTTONIS Imperij tempore egressi audacter Sarraceni ab Africanis partibus occupauere tutiora Al-

Annus Christi. pium montium loca, ibique aliquandiu morantes vastando regionem in gyro diuerso raptu tempus expleuerunt. Contigit ergo eodem tempore, vt beatus pater Maiolus ab Italia rediens in altissimis Alpium eisdem Sarracenis obuiaret. Qui arripientes abduxerunt illum cum suis omnibus ad remotiora montis, ipso tamen patre grauiter in manu vulnerato, dum in ea excepisset vltro ictum iaculi super vnum de suis vegientis. Dispertitis quoque inter se omnibus quæ illius fuerant, interrogauerunt eum si tantæ ei essent in patria facultates rerum, quibus videlicet se suósque valeret redimere de manibus eorum. Tunc vir Dei vt erat totius affabilitatis dignitate præcipuus respondit, se in hoc mundo nihil proprium possidere, nec peculiaris rei se fieri possessorem velle, sua tamen ditione non negans plures teneri, qui amplorum fundorum, & pecuniarum domini haberentur. Quibus auditis ipsimet hortabantur illum, vt vnum è suis mitteret, qui suæ suorúmque redemptionis pretium illis deferret, insuper pecuniæ pondus, atque numerum ei determinantes indixerunt. Fiunt enim mille librarum argenti, vt videlicet singulis libra vna in partem proueniret. Misit quoque vir singularis per vnum de suis ad Monasterium scilicet, cui præerat Cluniacense perparuam Epistolã, ita se habentem. Dominis & fratribus Cluniacensibus, frater Maiolus miser & captus. Torrentes Belial circumdederunt me, præoccupauerunt me laquei mortis. Per hunc verò si placet pro me & iis, qui mecum sunt capti redemptionem mittite. Quæ vt delata est videlicet prædicti Monasterij fratribus, extitit illis pro vita incomparabilis mœror, ac luctus, necnon & totius patriæ pertristis nuncius. Distracta quoque ab eis, quæcumque in omni eiusdem Monasterio ornamentorum erat, suppellectili, præstitutum pij patris quantocius coadunauere pretium.

Capvt VI.

Ex Auctore Anonymo.

De eius ætate prouecti studiis & solitudine.

AEtate prouectus sicut solitis membrorum viribus destituebatur, sic animi virtutibus semper inualescebat, & de die in diem in Dei seruitio indefessus proficiebat. Non enim, vt senum plerique solent, propter ætatis imbecillitatem in aliquibus remisse agebat, neque corpori obluctanti vnquam satisfaciebat. Vigebat animus omnino irreuerberatus, vigebat armis sanctitatis munitus miles inuictissimus. Tanquam nullas huc vsque suo corpusculo indixisset pœnas, ieiunia, vigilias, orationes peculiares sibi assumebat, quæ omnia charitatis iucunditate condiebat. Eleemosynam potissimum diligebat, qui manum vacuam nulli pauperum porrigebat, in omni religionis officiositate miles recens erat, nec in aliquo à perfectioribus sanctis discrepabat. *Et infrà.* Biennio antè, obitum suum præsciuit, vocationémque suam non incertis indiciis appropinquare intellexit. Decreuit ergo in se de cætero non ad publicum procedere, nisi necessitas ineuitabilis coegisset, neque ab incepto labore vel aliquatenus torpere. Persistebat autem in Dei famulatu, vel in ipso Monasterio suo, vt fratribus viam sinceritatis verbis, & exemplis ostenderet, vel in cellis ipsi cœnobio contiguis, quatenus alternatim vel orationi, vel lectioni vacaret. *Et mox.* Sic multum exegit tempus à muniis, temporalibus incentiuis cedere nescius, florebat cigneum Abbatis caput senectutis maturæ albicantibus floribus, & tamen valebat grandæuum corpus illibatis omnino sensibus. Neque siquidem oculorum eius caligauit acies, nec aurium cauernosæ obsurduerunt camerulæ, nec memoria defecit, nec sensus vigor igneus in eo refrixit. Sicut enim vixerat carne incorruptus, sic perstitit omnibus sensibus vsque ad diem vltimam inuiola-

Annus Christi. tus. Fatiscentis igitur corpusculi defectum non sentiebat, quem spes lucri specialis quotidie animabat, & armabat.

Capvt VII.

Ex S. Odilone in vita Maioli.

De celebritate & morte eius.

HIs & eiuscemodi virtutibus clarus Deo & hominibus extitit carus. Multi Catholici & honorabiles clerici, religiosi monachi, & reuerendi Abbates venerabantur illum, vt sanctissimum patrem. Sancti & sapientes Episcopi tractabant illum, vt carissimum fratrem. Ab Imperatoribus, Imperatricibus, Regibus, & mundi Principibus Senior appellabatur & Dominus. Honorabatur à Pontificibus Apostolicæ sedis, & verè erat eo tempore princeps religionis monasticæ. *Et infrà.* Hugo Rex Francorum quoties illum vidit humili deuotione suscepit, & cum magno honore tractauit. Tempore verò suæ vocationis ad se venire rogauit ea intentione, vt Monasterium S. Dionysij eius consilio, & adiutorio meliùs quàm tunc erat ordinari posset. Ille sciens dictum à Domino. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.* (Matth. 22. v. 21.) Et illud Apostoli præceptum. *Deum timete, Regem honorificate,* (1. P. 2. v. 17.) ad illud negotium peragendum gaudens iter suscepit, vsque ad locum Siluiniacum peruenit, vbi se Deo vocante plenus dierum, & sanctitate
992. ex hac vita abiit, v. Idus Maij illucescente feria sexta post celebrationem ipsius sacratissimæ solemnitatis, qua Christus Iesus Dominus noster subacto mortis principe ad dexteram patris ascendit, & fideli suo Maiolo ascendendi post se iter ostendit. Post cuius transitum supradictus Rex Hugo aduentus sui præsentia, & regalibus donis exequias eius honorauit, & tumulum, vbi præstante Domino multa patrata sunt, & patrantur miracula, & plurimis plurima præstita sunt, & præstantur beneficia. Quorum numerositatem & magnitudinem non sufficit per ordinem omnium nostrorum enarrare memoria.

VVIL-

Annus Christi.

VVILLELMI I. ABBATIS XXXII.

Rerum gestarum

LIBER I.

Autore Glabro Rodulpho.

Ex Codice Ms. Diuionensi.

Epistola ad Monachos.

DVLCEDINE sancti Spiritus præditis Patribus venerandis, ac diligendis fratribus vbique Ecclesiæ Dei vniuersalis documentis in charitatiuā spe seruientibus, Monachorum infimus Rodulfus tantillam obeditionis exhibitionem. Autor huius operis Glaber Rodulfus, Illust. n. 114.

Placere vnanimitati vestræ non diffidimus, si de vita vel conuersatione vestri omnium dilectoris domini videlicet sacerdotis, atque Abbatis Vuillelmi, prout diuina pietas largiri dignata fuerit, posteris mandare studuerimus. Plura siquidem à nobis visa, pluriora tamen à veracissimis relatoribus comperta, huius narrationis informabunt seriem. Idcirco communem fidelium virtutigenam obsecramus caritatem, ne simplex contemptui habeatur sermo, neve pro vili canistro puræ respuatur similaginis offa, cuius si prudenti manu exercitaretur materia, omnem valeret excludere inopiam, & sospitatem conferre perennem.

CAPVT I.

Genus & ortus Vuillelmi.

VIR igitur religiosus Domnus Vuillelmus, quem pius Dominus Ecclesiæ suæ filiis pastorem, ac iuris suæ

Annus Christi.

De genere paterno Vuillelmi, Ill. n. 113.

legis propagatorem constituit, natione quidem Italus, auus tamen eius, Vibo nomine, militari industria clarus gente Sueuus fuit. Qui scilicet ob inimicitiarum vltionem natiuam relinquens prouinciam perrexit habitaturus Italiam, ibique copiosè locupletatus opum gratia feliciter deguit. Hic ergo extitit genitor Roberti, qui accipiens sibi vxorem ex Longobardorum nobilioribus, nomine Perinzam, fœcundam prole filiorum, genuit etiam præ cunctis optabilem Vuillelmum. Contigit namque sub ipso tempore illius natiuitatis Berengario Longobardorum Rege defuncto, vt Otto Imperatorum maximus hostili manu omnem sibi subiugandam peteret Italiam. Qui comperiens prædicti Berengarij vxorem in quoddam castrum, situm in lacu vrbis Noueriæ, fecisse confugium, atque cum ea viros, quorum conspiratio rebellis foret eidem Imperatori, ad eos illico diuertens cinxit illud ferocis obsidione exercitus. Erat enim prædictus Robertus in eodem castro cum propria vxore, & liberis, cui etiam quique illorum cum sua Domina curam atque tutelam commiserant sui, cúmque diutius ab vtrisque partibus acerrimè decertatum fuisset, cernens Imperator differri sibi victoriam, tentat largitionibus munerum clam inflectere suorum hostium signiferum. Nam spopondit ei cum maximis donis, etiam apud sublimitatem suam celsitudinis locum, si suos deserens illius parti faueret. Ille verò minimè acquieuit, vt pote miles adiuratus, respondens sibi optabiliorem fore proprij interitum corporis quam sacramentis assertæ fidei desertorem haberi. Post aliquot verò dies habito inuicem pacis consilio in deditionem gratis deuenere Imperatoris. Tunc quoque isdem Robertus, vt erat vir prudens, ac strenuus, suggessit Imperatori, vt filium, quem ei vxor sua intra ipsius obsidionem castri pepererat, catechumenum fieri per manum imperialem præciperet, quod ille libentissimè annuens, vt monitus fuerat impleri mandauit, ac propria puerum sustulit dextera, eique nomen indixit Vuillelmum, quem scilicet postmodum Regina coniunx illius ex sacro fonte suscepit baptismatis. Erat ergo vt diximus eius-

De genere eius materno, n. 114.

Vbi lacus Nouariæ, n. 115.

962.

Quomodo Vuillelmus factus Catechumenus manu Imperiali, n. 116.

dem genitrix non solùm prosapia nobilis, sed etiam morum honestate præcipua. Hæc siquidem referre erat solita de eodem puero huiusmodi verba. Videbam me, inquit, nocte quadam Dalmatica veste indutam, statimque solis radius illustrabat mihi mammillam dexteram, dehinc verò apparuerunt quidam vultus gerentes Angelicos, ipsique filium meum mihi abstrahentes altius efferebant claritate nimia circumfusum. Ego quoque hæc intuens pauore perterrita nihil aliud, quod dicerem reperiebam, nisi tantùm. Sancta Mater Dei Saluatoris tibi committo custodi illum. Alia quoque perplura optimi præsagij, quæ nos fastidium vitantes reticemus, conspiciebantur in illo. Nam & habitudo tenerrimæ ætatis, ita dissimilis videbatur cæterorum, vt nimium admirabilis haberetur. *Annus Christi.*

CAPVT II.

Monastica Vuillelmi rudimenta.

PROPTEREA vterque parens vno consensu, & voluntate cum suorum omnium fauorabili hortatu Christo Domino vouerunt illum in eius domo asiduè seruiturum. Duxerunt autem illum, cum esset ferè septennis, ad Monasterium Sanctæ Mariæ, sanctique Archangeli Michaelis in honorem sacratum nomine Luciacum, in quo etiam veneranda habentur ossa beati Martyris Ianuarij, ibique iuxta morem normæ regularis eum ipsius loci Abbati obtulerunt. Qui satis deuotè illum suscipiens sacræ monachilis religionis etiam veste induit. Hic nempe tradidit ei primos literarum apices, atque huiusce custodiæ addidit præceptorem, cuius animum stupor inuasit nimius, quoniam velocitas sensus sibi commissi pueri ad tantam proficiebat indaginem, vt vniuersa priorum conscholasticorum studia in breui transcenderet spatio. Proinde in admiratione non modica, iam tunc tam Abbati quàm fratribus cæteris habebatur. Præterea in vicino Monasterio quædam anus, cuius erat maritus, iam senior congruum habe- *Voto parentum ante factus monachus, n.117.*

Annus Christi.

bat domicilium, ad quod prædictus puer familiaris curæ prouidentia per dies ducebatur, in quo etiam aliquoties quietis noctium gratia suscipiebatur. Cùm igitur prædicta anus eum aliquando diligentia fouendi in sinu proprio brachiis complexa fuisset, mammæ quæ laxis pendebant, ac rugosis pellibus subitò turgentes lac fudere vberrimè. At illa vt erat piæ mentis, ac Deum timens religiosis quibusque sagaciter intimare curauit, quoniam isdem qui videbatur puer excellentioris vitæ, ac dignitatis gratia esset augmentandus.

CAPVT III.

Tum aliis tum parenti salutarem operam præbet.

IN processu namque temporis, cùm adoleuisset, ac iam in Dei timore obedienter seruire studuisset, non defuere inuidentiæ stimuli, quibus etiam sæpius agitatus constanter tulit illorum probra, in quorum profectum toto conamine laborauerat. Nam olim in Vercellensi vrbe primitus, postmodum verò apud Ticinium sub tuta custodia regulas artis Grammaticæ pleniter didicerat. Constituitur etiã diuini officij assiduus custos ac Scholæ Capitalis illius loci. Et felici virtutum incremento, Deo fauente, proficienti commissa est ei secretarij cura, atque administratio, necnon etiam totius supellectilis sanctuarij, & domi forisque consiliorum diffinitio. Cœpit interim cogitare qualiter suum genitorem à fluctiuaga istius sæculi cura subtraheret, ac quod illi vitæ supererat, secum in Monasterio pro æterna requie laborando consumeret. Nam mater illius iam in pace obierat. Tunc nempe suasit ei vt mente tractauerat, & ille statim dilecto obediuit filio, immo Deo qui ei talem præstitit. Sicque satis accuratè cum plurimis donorum exeniis duxit illum ad Monasterium, vbi deuotissimè à cunctis susceptus in sanctæ conuersationis habitu, & ipse deuotè viuens, non multò pòst, præsente filio, optimo fine vitam compleuit.

Quæ dignitas Capitalis Scholæ, Ill.n.118.

CAPVT IV.

Dum consecratur Diaconus fidelitatem Episcopo iuramento polliceri recusat.

INTEREA petebatur promoueri ad Diaconatus officium, qui reuera ita obsequens extiterat inferiorum præceptionibus graduum, vt etiam ipsis sacerdotibus imitabile fieret exemplum ad iter arripiendum tutum. Sed prædictum Monasterium in Vercellensis vrbis Episcopo situm eiusdem Episcopi ditioni subiacebat. Inoleuerat autem malè arreptæ consuetudinis vsus, vt nullus fratrum loci illius Leuitici ordinis gradum priùs susciperet, quàm sese assertione iurandi promitteret seruaturum fidelitatem Episcopo. Hoc quoque dum suggestum fuisset Vuillelmo, vt iuxta illorum morem faceret, vt erat eleganter affabilis, respondens dixit, se non posse salubriter perpendere, vt pro iis quæ Dei Imperio gratis præstari deberent, eorum ministro alicuius seruandæ fidei assertionem vllo modo exhiberet. Quin potiùs inquit terribilem huiusmodi assentatoribus Saluatoris sententiam imminere. Atque eiusmodi responso prolato, quod omnino hortati erant, facere distulit. Illico nempe oppido ab huiuscemodi suasoribus detractionum corrosionibus lacessitur, ab ipso Præsule redarguitur, ac veluti contumax sui iuris habetur. Ille verò talia pro nihilo ducens, ac magis, magisque in Dei se cultum astringens, ita vt pænè ipsi soli omnis cura, ac solicitudo psallendi, legendi, horásque pulsandi die, noctúque loci illius incumberet.

Cur fidelitatem Episcopo se consecrãti iurare noluerit, u. 119.

CAPVT V.

Equum ex immaui præcipitio saluum recipit.

ERAT enim castissimæ mentis, ac corporis paratus ad omne bonum, ac meditabatur frequenter, si fortè

Annus Christi.

quempiam reperire locum valeret, ad quem transiens deuotius præceptis regularibus inseruire posset. Iam enim inibi feruor disciplinæ regularis admodum tepuerat. Proinde accepta quondam licentia, orationis ac visitationis gratia ad Monasterium beati Archangeli Michaëlis, quod situm constat in altissimis iugis Alpium pergebat. Qui dum ad montis radices deuenisset, atque, vt est, iter arduum ascendendi ad Monasterium iam penè superaret, ipsius equus, quem post se habena dexteræ iniecta trahebat, ab angusto tramite pede luendo paululum deuians excussa habena, quantum est illud immane præcipitium totus ruit. Quod cernens vir Deo deuotus mente quidem exterritus, vultu tamen sereno perrexit ad Ecclesiam, orationi incubuit, ibique diutius, ac si nihil aduersi contigisset, orauit. Deinde verò exiens misit famulum, si fortè de equo aliter, quàm sperare poterant contigisset, vt ei renuntiaret. Qui egressus reperit eum in loco vbi præceps ruerat, stantem incolumem, ita vt nulla omnino læsura in eo videretur, sed neque in locis, aut ligno sedilis aliqua attritio appareret, & quidem cùm milliaria duo, & eo amplius à loco vnde ruinam ceperat, vsque in vallem vbi substiterat computentur. Receptóque, qui missus fuerat equo ei, qui amisit reduxit. At ipse gratias omnipotenti Deo referens alacer ad Monasterium rediit. Quæ res gesta plurimis admirationem præbuit, atque indicium sanctitatis.

Capvt VI.

Cluniacum deducitur à sancto Maiolo.

Avdierat iam fama multiplici personante Monasterium esse cognomento Cluniacum in partibus Burgundiæ, cuius sanctitatis ordo, ac districtio regularis, matérque virtutum discretio præ cunctis incomparabiliter viguerant ab initio. Ad quod etiam ire, illud inuisere toto mentis flagrabat desiderio. Contigit quoque dum hoc meditaretur agere, vt sanctissimus Abba prædicti loci Ma-

iolus ſacra Eccleſiarum loca ex more viſitans ad cœnobium Luciacum diuerteret. Quod cernens famulus Chriſti Vuillelmus, intelligénſque ſuum à Deo deſiderium compleri decretum, ſecretius acceſſit ad Dei virum, eique ſui pectoris patefecit arcanum. At ille nimium alacriter ſpopondit ei iuuamen optabile ad omne, quod in diuini operis cultu decreuerat exercere, de hinc Romam pergens per inde rediturus, vt ſecum ad diu optatum locum illum deduceret. Interim verò Vuillelmus deliberat prudenter de omnibus, quæ ad ſe pertinere videbantur; ac ſi in procinctu miles expeditus, ne fortè ad fidei certamen ei properaturo res diu licenter vſæ, aut neceſſitas parentum, aut ſpecioſitas carnalium fratrum, ſeu vici, ac latifundia, atque caſtella eorum, quæ perplura erant, aut ſaltem pietas natiui ſoli, vel generalis amor cunctorum obſiſterent. Sed vt ab his omnibus liber atque exoneratus viam mandatorum Dei provt diſpoſuerat currere valeret, totum ſe diuinæ commiſit prouidentiæ. Regrediente igitur Roma viro Dei Maiolo, memor vterque propriæ ſponſionis fuit, ſuſcepitque ille Vuillelmum in ſpiritualem Chriſti filiationem & duxit illum ad locorum ſanctiſſimum Cluniacum. Ad quod cùm veniſſet miſit ante ſe ex ſuis vnum denuntians fratribus, vt obuiam ei ex more ornati procederent, quoniam excepturi erant quendam ſecum aduenientem, cui honor diuinitus debebatur. Exceptus denique eſt, vt ſanctus mandauerat, ſolemni apparatu. Promouit autem eum honorificè cum conſilio fratrum, quippe qui vna ſenſere in illo vitæ meritum. Nam & iſdem vir Dei Maiolus peculiare frequenter cum eodem Vuillelmo de iis, quæ veræ ſalutis ſunt exercebat colloquium.

De exceptione Abbatum peregre redeuntium, n. 120.

Capvt VII.

Differt sacerdotium, & Monasterio S. Saturnini datur informator.

IAMQVE expleto in eodem loco plus minus anno cunctis admirabilis, venerabilisque, necnon honestioribus imitabilis habebatur. Tunc namque spiritalis pater iudicauit eum sacerdotio fungi dignissimum, iam enim sacratus fuerat Leuitico ministerio: at ille humiliter pauendóque se subtrahens dixit se omnino non esse dignum tractare tanti mysterij sacramentum. Sanctus quoque nolens placorem animi eius turbare consensit, vt voluit. Interea venit quidam frater Præpositus Cœnobij S. Martyris Saturnini, quod est super Rodanum, precaturus Sanctum virum Maiolum, quatenus ei aliquem è suis commodaret, qui eum cum fratribus sibi commissis ad salutis viam agnoscendam instituere valeret. At vir misericordiæ gemina consideratione prospiciens vnius videlicet iuuamen, alterius quoque obeditionis probationem Domnum ei protinus commisit Vuillelmum. Qui omnino nihil dubitans, aut renitens perrexit humiliter ad patris Imperium obsequuturus ei, qui ad hoc venerat vtilitatis animæ gratia. Habebat enim præfatus vir plures fratres secum simul degentes. Vna tamen voluntas omnium, par consensus similis operatio, modus orandi, ac psallendi, atque edendi, & totus horum habitus caritatis gratia vniformis Vuillelmo reuera, vt ipsis conuenerat, præceptore, Cluniacensi ex more. Enimvero quidquid illorum erat peculij communis in Ecclesia eremus esse videbatur. Atque isdem postquam ad potiora Vuillelmus sublimatus fuisset referre erat solitus nusquam se locum optabiliorem reperisse ad eam, quam obtinere deliberauerat pauperiem, vel extremitatem sanctitatis.

Annus Christi.

CAPVT VIII.

Præficitur Monasterio S. Benigni Diuionensi.

MEMORABILI igitur Patri Maiolo sub eodem tempore suggestum est à Brunone venerandæ memoriæ Lingonis Pontifice, vt Monasterium egregij Martyris Benigni, quod iuxta Diuionense Castrum antiquitus venera- tur ad redintegrandum diuini cultus ordinem, qui in eodem loco omnino defecerat, susciperet, & sicut per plurima Cœnobia iamdudum agere consueuerat, ita & istud in melius reformare satageret. At vir sanctus motus pietate ad preces Pontificis misit continuò, qui ad se reducerent Vuillelmum: iam enim cum eodem fratre, cui illum commiserat annum & semis piè viuendo expleuerat. Cui vtique ad se reuocato prædicti S. Martyris Monasterij, dulci Imperio paterno, ouilis Christi curam commisit. Spopondit insuper, vt quidquid iuuaminis ad spiritalis huius negotij incrementum optaret, ipse libenti animo æquipenderet, Episcopum nihilominus in Dei fide, pariter & sua, contestatus est, vt illi more dulcissimi patris aduocatus, & custos, adiutor, atque consolator in omnibus esset. Qui integerrima obseruatione monitui eius obaudiens, vltra quam credi potuit, illum in vita dilexit. Clemens igitur Domnus Vuillelmus ad sibi destinatum suscipiendi, ac regendi gratia Monasterium missus à S. Maiolo, & cum eo quibusdam ex honestioribus Cluniaci fratribus, ibique honorificè exceptus ab eodem præsule Brunone, Monachorum pater est ex more consecratus.

990. De Brunone Lingonensi, Ill. n. 121.

CAPVT IX.

Præficitur etiam Besuensi & Verziacensi.

CVMQVE acerrimo ac vigilanti studio se, sibique commissos pro Dei amore disciplinis regularibus sub-

R.

Annus Christi.

Quibus Monasteriis disciplinam restituerit Guillelmus, Illust. n.112.

deret, non multò post commissum est ei ab Henrico venerabili Duce Monasterium etiam Verziaci castri ex latere situm, vbi antiquus confessor Christi Sanctus requiescit Viuentius. Illud quoque, veluti primum, moderamine regulari erat destitutum. Illóque in melius reformato, tertio nihilo minus, destituto à recta viuendi lege super fontem posito Besuæ Apostolorúmque Principi sacrato, ab eodem Brunone Pontifice constituitur Pater. Erat id antiquissimum, ac sæpius Paganorum, seu pessimorum quorumcumque hominum infestatione desolatum. Ad huius nempe redintegrationem, dum toto conamine decertaret, contigit, vt prædictus Episcopus cum Comite maximæ partis Burgundiæ Vuillelmo, qui etiam eiusdem patris, de quo sermo est extiterat affinitate propinquus, ipso patre præsente colloquium pacis haberet. Post cætera dixit Præsul in aure Comiti, vt Abbati, vtpote propinquo scilicet suo leniter suggereret, vt elationem, ne fortè pro virtutum gratia, vel rerum copia subreperet, caueret. Ille quoque reuerenter accedens, dixit vt monitus fuerat. Tunc Pater Vuillelmus vultu alacri eidem Comiti huiusmodi responsum protulit. Si inquiens cognoscere potero, quod augmentum terrenarum opum, vel possessionum vnius tantum diei nostræ vitæ protrahat spatium, persuaderi non mihi potest, quin ad harum extollat incrementum. Hoc autem responsum dum Comes retulisset Episcopo, admirati sunt vterque eius prudentiam, paritérque lætati propter illius humilem sapientiam.

CAPVT X.

Præficitur Monasterio Fiscanensi.

CVM igitur fama sanctitatis illius iam latiùs deferretur Normannorum Dux venerabilis illam comperiens Ricardus misit ad eum reuerenter supplicans, vt ad se veniret. Qui tandem libenter, vt rogatus fuerat, pergens venit ad eum, à quo etiam, sicuti decebat, honorificè susce-

ptus est. Cuius sanctissimis, cùm recreatus, vt erat totius boni amator, Dux fuisset alloquiis, obsecrauit illum, vt Ecclesiam sanctæ & indiuiduæ Trinitatis nomini, & honori dicatam in loco, Fiscanensi cognomento, antiquitus constructam, à suo tamen patre Ricardo honorificentius reformatam, ordine Monachorum suscipiens decoraret. Erat enim illic more viuens carnali, iugo soluta regulari Clericorum leuis conciola. Cernens denique Pater Vuillelmus illius animi deuotionem, promisit se cum Dei adiutorio illud quod poscebat impleturum. Qui pariter venientes ad prædictum locum satis sublime, ac solemniter commisit ei isdem Dux, cum aliquibus Episcopis dominium, & curam regiminis totius loci. Tum vir Domini congregauit, ibidem Monachorum regularem cateruam, ita videlicet personis numerosam, ac bonorum studiis copiosam, vt triplici sui numero præteritorum numerum excelleret Clericorum. Quod cernens iam dictus Princeps multorum donorum, ac possessionũ largitionibus ampliauit locum. Monuit etiam tam Abbatem, quàm cæteros fratres sæpiùs, vt ab illo peterent quidquid suorum vtilitati expedire nossent, vtpote quoniam de hac re secundum velle prouenerat ei, & posse.

Annus Christi.

CAPVT XI.

Scholas in Monasteriis instituit Clericis.

PRÆTEREA cernens vigilantissimus Pater non solùm illo in loco, sed etiam per totam prouinciam illam, verùm etiam per totam Galliam, plebeis maximè, scientiam psallendi, ac legendi deficere, & annullari Clericis, instituit scholas sacri ministerij, quibus pro Dei amore assidui instarent fratres huius officij docti. Vbi siquidem gratis largiretur cunctis doctrinæ beneficium, ad cœnobia sibi commissa confluentibus, nullúsque qui ad hæc vellet accedere prohiberetur. Quin potiùs tam seruis quàm liberis, diuitibus, cum egenis vniforme caritatis impenderetur docu-

Cur iis qui non essent Monachi scholas instituerit, n.123.

Annus Christi.

mentum. Plures enim ex ipsis, vtpote rerum tenues è cœnobis accipiebant victum, ex quibus quoque nonnulli in sanctæ conuersationis Monachorum deuenere habitum. Eius denique institutionis labor nimium optabilem diuersis Ecclesiis contulit fructum. Nam præfatum, vt dicere ceperamus locum, taliter claustris, atque officinis regularibus, cæterisque bonorum copiis adornauit, vt præ cæteris illius prouinciæ felicibus semper floreat incrementis.

Capvt XII.

Ecclesiam sancti Benigni instaurans sacrum eius corpus detegit.

Contigit ergo postmodum quatenus pars Ecclesiæ beati Martyris Benigni, cui autore Deo primitus Pater datus fuerat, ruinam corruens daret, quam cùm reformare cuperent artifices cœmentarij, grauiorem pars eadem dedit ruinam. Quod cernens vir Deo deuotus intellexit diuinitus sibi dari indicium, quod totum à fundamentis renouari conueniret templum. Illicoque summo mentis ingenio cepit ipsius Ecclesiæ reformandæ mirificum construere apparatum. Quam denique tum cepit reædificare positione mirabili valde, longiore ac latiore, quàm fuerat. Ignotus tamen erat vniuersis locellus, quo pretiosi Martyris membra claudebantur Benigni, quoniam solerti cura taliter antiquitus fuerat reconditus, vt illic fiducialiter veneraretur martyr per æuum vbi felici morte occubuit propter Deum; sed à quibusdam incautis dicebatur etiam ibi non haberi. Cuius ignoratio rei nimium mœstificabat animum patris Vuillelmi. Tali itaque defectu anxio, reuelatum est visione pulcherrima per ipsum Dei martyrem ipsius honorabile sepulcrum. Erat enim, vt beatus multorum Sanctorum descriptor miraculorum Gregorius Turonorum Pontifex refert, prægrandis arca lapidei sarcophagi continens illum. Pro cuius incredulitate, narrat idem sanctus, alterum sui nominis Gregorium

Lingonicensem Episcopum, acrius quondam fuisse increpatum. Eius namque positionem loci antiqua vetustas occuluit. Nam coram præcipuo illius Monasterij altari profundius habebatur defossum memoratũ sepulcrum, quod continuo requirens inuenit, aperiénsque illud contingere meruit sacratissima egregij Martyris ossa. In cuius etiam cerebro, quod in descripta ipsius passione legitur, vulnus ferreo illatum vecte apparuit. Quæ omnia integra numero præsentibus honestioribus tam Episcopis, quàm cæteris diuersorum ordinum, vel sexuum, cum odoriferis thymiamatibus, ac psallentium choris, in eodem recondidit sarcophago. Indéque paululum ad Orientem illum amouens in pulcherrimo atque incomparabili locauit tumulo. Dehinc namque pater venerandus acriori accensus deuotione reformandæ opus basilicæ instanter, quemadmodum decreuerat, accelerabat perficere. Quoniam, vt diximus, & præsto est cernere totius Galliæ basilicis mirabiliorem, atque propria positione incomparabilem perficere disponebat. *Annus Christi.*

Capvt XIII.

Metensi Monasterio S. Arnulphi restituta disciplina Romam inuisit.

Omnipotentis etiam Dei gratia in ipso cooperante cæpit illius fama sanctitatis circumadiacentes, seu longinquas penetrare prouincias. Nam Præsul Metensium Adalbero reuerenter satis illum euocans commisit eidem S. Arnulfi confessoris regendum, ac meliorandum, vt agere consueuerat, Monasteriũ. Suscipiens ergo illud breui tempore reddidit emendatum. Tunc nempe deuota concepit mente, vt Apostolorum Principis Petri sanctissima limina visitaturus adiret. Stabiliens nempe cœnobia sibi commissa idoneis Præpositorum, seu cæterorum officiorum personis, vt decreuerat Romam orandi gratia perrexit, visitatis quoque Sanctorum sepulcris, vel oratoriis,

Annus Christi.

sacris etiam Missarum per semet celebratis solemniis,(nam præfatus Bruno Episcopus sacerdotium illi imposuerat) cùm Apostolica benedictione consolatus regrederetur ad patriam,cepit febricitans ægrotare. Tandémque ad cœnobium S. Virginis Christinæ perueniens in lectum decubuit. Qui paululum conualescens Vercellas deuenit, rursusque ibidem grauius periclitari cepit. Tunc quoque, vt isdem referre erat solitus, & bonæ memoriæ Geribaldus almi patris Maioli monachus, ac prædicti cœnobij sanctæ Christinæ Abbas perhibebat, dum in Ecclesia S. iaceret Eusebij Præsulis, per quatuor vel quinque horarum spatia, ita factus est exanimis,vt nullum omnino spiramen in ipso cognosceretur. Sed tamen ignoratur quid tunc diuinitatis persenserit, quoniam paululum in se reuersus voce qua, poterat lingua palpitans, hæc personabat verba. Domine Iesu Rex æternæ gloriæ suscipe me si placet, quoniam bonus es. Non dubito ad te ex hoc corpore transire. Sciendum verò est, quia istius mora ægritudinis, vt euentus rei subsequentis demonstrat, non tam fuit impedimentum, quàm gratia specialis lucri.

Capvt XIV.

Fructuariense Monasterium in agro paterno condit.

Qui conditores Monasterij Fructuariensis, n. 124.

OCcvrrentes ei denique illuc tres ipsius germani fratres leni euectione deduxerunt illum ad sui iuris prædia confouendum. Ardenter enim desiderabant videre illum, quoniam compungebat corda eorum diuinæ præsentia pietatis. Conualescente quoque eo ab ægritudine post aliquot dierum spatium, conuenere ad illum quique suorum, ac plures Dominum timentium vicinorum, & suadere illi cœperunt promittentes se plura largituros, si in natiua terra cœnobium sibi, sicut in externa audiuerant, illum fecisse ædificare inciperet. Tunc etiam, quod potissimum fuit, duo ipsius germani Godefredus atque Nitardus, viri spectabiles, secretim illum adeuntes spopondere-

Quis Rex Arduinus, ibidem.

runt se sæcularem relicturos militiam, ac se suáque omnia in omnipotentis Dei peculiare dominium deuenire. His auditis Dei cultor illico fiducialiter cepit tractare de cœnobij, vnde rogabatur, constructione. Qui pariter communi consilio, & voluntate locum quærentes rei eiusmodi aptum, reperere in rure paterno à Pado distantem flumine quaterno milliario solitarium cognomento Fructuariensem. Ibi namque locari præcepit basilicam, quam præsente Arduino Rege cum aliquibus Episcopis, sacrari iussit in honore genitricis Dei Mariæ, sanctique Benigni martyris, atque omnium Sanctorum, in qua etiam idem Rex cum sua coniuge, & filiis humatus quiescit. Ad quam nihilominus tam à Romana vrbe, quàm à diuersis partibus plurima congregauit Sanctorum Martyrum corpora. Breui namque in spatio temporis collecta est ibidem numerosa fratrum congregatio Deum timentium instituta beati Benedicti Abbatis præcipui seruans, quæ isdem pater Vuillelmus à S. Maiolo Cluniaci didicerat.

Annus Christi.

CAPVT XV.

Ad vitam Monasticam tum alios plures, tum Sanctum Odilonem attrahit.

REVERTENS igitur post hæc ab Italia omni studio satagebat è diuersis partibus terrarum colligere viros seruituti Christi idoneos suadendo eis vitæ cælestis gloriam, paritérque comminans inferorum supplicia. Tantam enim ei Dominus, cùm cæteris virtutibus, salutaris verbi virtutem concessit, vt quibusque doctrinam illius suscipientibus summam conferret fidei firmitatem, bonarúmque virtutum augmentum ac vitiorum emendationem. Omnibus enim sicuti expedire nouerat siue leniter, seu asperrimè, caritatiue tamen huiusmodi se exhibebat. Contigit ergo illum aliquando cum viro per omnia desiderabili Domno scilicet Odilone, adhuc illo in Canonicali habitu degente, de vera animarum salute habuisse collo-

Annus Christi.

quium. Intelligens verò illum niti ad ſanctitatis culmina, cepit illi attentius ſuadere, vt quod potiſſimum fore creditur, attentius explere ſatageret, negotiis videlicet ſæculi iſtius abiectis, Chriſtum Ieſum ſequi expeditius. Compunctus illico vir clarus libenter ſe facturum promiſit, quod pater ſuaſerat Vuillelmus. Nam poſt paululum ad cœnobium nominatiſſimum honorificè deueniens Cluniacum, ibi à S. Maiolo eſt deuotè ſuſceptus, atque in habitu ſanctæ conuerſationis monachus ex more ſacratus eſt. Cuius etiam conuerſatio in tantum extitit cara Deo, & dulcis Deum diligentibus, vt iſdem ſanctiſſimus Maiolus ſibi commiſſo gregi allegaret illum in vita, qualiter poſt ipſius obitum haberent patrem atque paſtorem, quod ita manifeſtiſſimè & vtiliter fieri contigit. Quam enim præmaximam exinde dum aduiuerent dilectionem inter ſe habuere, dum alter eorum alterum ſibi vtrinque præferret, exprimi non valet.

CAPVT XVI.

Monita eius ad Ioannem Papam.

PRÆTEREA Pontificibus Romanis Pater Vuillelmus, qui ſuo tempore præfuere in tanta veneratione, & reuerentia eſt habitus, vt quidquid illis ſuggeſſiſſet libentiſſimè implere ſtuderent. Nam & Ioannem Papam ſpiritualia dona per orbem, maximè Italicum, auri vel argenti pretio diſtracta minus curantem, tali inuectione monere ſtuduit per epiſtolam hæc continentem. Parcite, quæſo, parcite, qui dicimini ſal terræ, & lux mundi. Sufficiat hominibus iam ſemel Chriſtum fuiſſe venditum pro communi ſalute vniuerſorum. Iam enim refugæ veri luminis, ſolo nomine paſtores, ouile Chriſti, immo membra illius, videte poſt vos quo eunt. Si iuxta fontem tepet riuus, in longinquum fœtere nulli dubium eſt. Idcirco cura quibuſdam venditur ad ſui interitum. Volo vos Patres, ac Pontifices omnes in commune, iudicis ſecurim geſtantis, ante ianuam

aſſiſtentis

assistentis memores. Quam Epistolam Papa libenter amplectens grates ac benedictiones tanto Patri retulit, Deúmque in illo glorificauit. *Annus Christi.*

Capvt XVII.

Calumniis apud Henricum Imperatorem appetitus eas sola præsentia sua diluit.

Sed & illud denique in eodem Patre fuit valde memorabile, quod multi tunc etiam nobiles, venenatis infecti verbis malorum, dum aduersus illum contumeliarum verba dicenda concepissent, seu iurgia vltionis vice referenda, vt ad conspectum illius ventum fuisset, statim mirabantur semet ab iis, quæ intenderent exprimere, alienatos fuisse, amissáque ferocitate rei præteritæ, quidquid id erat totum procedere ex mansuetudine. Henrico siquidem Imperatori de eo suggestum fuerat, quod illi derogans, illúmque contemnendum iudicans Arduini parti, qui sibi Italiæ regnum præripuerat, faueret, illúmque pro posse defensitaret. Ex hoc quippe viro Dei, quamuis abs re iratus fuerat. Ille verò vt comperit ad illum pergens rei veritatē sese purgando pandit, atque siquid erat odij à corde illius detersit. In tantum etiam idem Imperator postmodum illum dilexit, vt illi dona largiretur plurima, & quidquid ab eodem vellet fieri continuò impetraret.

Capvt XVIII.

Roberto Regi Francorum non dissimili ratione satisfacit.

Pari namque ratione Roberto Francorum Regi de ipso nuntiatum fuerat, quòd Brunoni prædicto Lingonum Episcopo, qui Regi minus acquiescebat talia suaderet, quæ Regali iuri nimium resisterent. Ille verò, simul & Regina coniunx illius, propter hoc illi irati comminati

Annus Christi. sunt aliquoties cœnobiis eius damnum inferre maximum. Adiens ergo intrepidus amborum præsentiam, ita illorum diuini verbi virtute iram compescuit, vt etiam summam dignitatis gratiam apud illos obtineret. Nam cùm illorum filius, qui pro suæ iuuentutis elegantia, ac liberalitate Hugo magnus cognominabatur, iam in Regem vnctus obiisset, ac parens vterque pro morte illius penè vsque in suimet necem cordis dolore, & luctu affligerentur, tunc accessit ad eos spiritualis medicus, & ait. Non infelices enim vos putare debetis, quòd talem amisistis, quin potiùs felices valde, quia talem habere meruistis. Ego, inquiens, ex vllo hominum gradu non tam paucissimos saluos futuros æstimo, sicut de Regum. Qui cùm attoniti responderent. Cur hoc dicis pater? Respondit. Non audistis, inquit sacer canon quomodo refert, vix tres de triginta Regibus bonos extitisse? Idcirco cessate quæso hunc iuuenem flere mortuum, sed potiùs congratulamini ei, sicuti requiei dato, & à malis liberato. His dictis ita consolans illos placabiles fecit, vt viderentur non habere quod plangerent, & Deum dicerent visitasse illos per sanctum virum.

Capvt XIX.

Iis qui exosum illum habuere crebro malè vertit odium.

QVORVNDAM etiam nomina aliquando interpretabatur, siue ad profectum, siue ad detrimentum ipsorum. Cùm igitur post mortem Bertoaldi Tullensis Pontificis, qui ei Monasterium S. Apri Confessoris commiserat, eidem Episcopatui quidam Ermannus præsul datus fuisset, ita cepit exosos huius Patris habere Monachos cum sua institutione, vt etiam honestissimum fratrem Vuidricum nomine, qui post illum eiusdem loci pater deuotus extitit, cui tunc cæterorum cura imminebat, baculo verberaturus eum, impingeret. Quod dum patri relatum fuisset ad nomen illius alludens ait. Secundùm suum nomen facit Episcopus iste. Nam lingua barbara Erman, in nostra

homo errans dicitur; ac deinde, Si enim Christi pastor fuisset, illius ouiculas minimè laceraret. Sinite illum. Verus pastor nouit, & ipse quæ sua sunt colliget. Non multò pòst denique pergens in longinquum sæcularia exacturus negotia, crudeliter obiit peregrina potitus sepultura. Simili quoque inuidia Leo Vercellensis Episcopus ad actus vniuersos istius patris extiterat infensus, de quo etiam talia narrare erat solitus. Hic ergo crudelissimus Leo totus est sine Deo, quia si fuisset Deus cum eo, quæ illius sunt, amaret pro illo. Affirmabat autem post mortem & æternaliter eum esse damnatum. Manifestissimè siquidem in multis claruit, quoniam quisquis illum odio habuit, exinde pœnas luit, sicuti versa vice, si quis illum verè dilexit, mercedem à Christo percepit illius autore sanctitatis. *Annus Christi.*

Capvt XX.

Quàm accuratè suos protexerit & instituerit.

Fertilem igitur gratiam, ac dona vberrima à bonorum omnium largitore pater iste promeruisse euidentissimè passim claruit. Sed nos lectoris tædium cauentes plurima silentio tegimus. Erant namque tam Monasteria, quàm cœnobia atque cellulæ monachorum circiter quadraginta, quæ illius patrocinio tuta cunctorum bonorum affluebant copiis. Fratres vero in ipsis degentes procul dubio plures mille ducentis, quibus inerat fides integerrima, vt quandiu id deuotè exercerent, quod ab eodem patre didicerant, nihil mundi huius formidare deberent, aut cuiuspiam sibi vtilis rei indigentiam pati. Idipsum enim suis sæpissimè inculcabat. In Deo sperare & credere. Quod etiam plurimis probauere experimentis. Nam aliquando per diuersa terrarum euntes itinera dum ex euentus facie perturbari potuissent, dicere erant soliti, Domine in fide Patris Vuillelmi, fac nobis sicut vis, nec vllus illorum vnquam hoc dicens ope caruit. Instituit quoque simplicioribus, vel idiotis è sæculo ad se confugientibus fratribus

Annus Christi.

orandi formam quinque modulis mysticè constantem; vt videlicet quot sensibus humani corporis Deus offenditur, totidem vocum clausulis ad misericordiam rogaretur. Erat autem huiusmodi Domine, Iesu, Rex pie, Rex clemens, pie Deus. Subiungebatur verò singulis Miserere. Supputabatur namque taliter vt si verbi gratia in decemnouennalibus articulorum iuncturis ter quinquies identidem reuoluendo deuotè diceretur psalterij tota series mutuata persolueretur. Vnde etiam pro psalterio apud illos habebatur, vt pater docuit, & cognominabatur. Mortificatio nempe carnis, & abiectio corporis, ac vilitas vestium, ciborúmque extremitas, vel parsimonia in suorum vniuersis, ac si naturaliter viquit.

Capvt XXI.

Dicendi & psallendi egregiè fuit peritus.

IPsivs etiam sermonis habitudo æqualiter cunctis prout videbatur gratia erat condita. Pietati quidem ac misericordiæ explicari nequit quantũ operæ dabat. Cum supernæ dulcedinis nectare artificialis etiam musicæ perdoctus, ac comptus dogmate, quicquid in choris suorum psallebatur die ac nocte tam in Antiphonis, quã in Responsoriis, vel Hymnis corrigendo, & emendando ad tantam direxit rectitudinem, vt nullis decentius, ac rectius psallere contingat in tota Ecclesia Romana. Psalmorum nihilominus concentum dulcissimo, vltra omnes, distinguens decorauit melodemate. Erant igitur, vt diximus, sub eiusdem patrocinio tam maxima, quàm minora perplura Monasteria, atque cœnobia, quæ videlicet ipse omnia, aut à fundamentis innouauit, aut ampliando honestauit. Nam S. Martyris Benigni, vt dicere cepimus, cui Deo autore primitus pastor allegatus fuerat, basilica incomparabili opere pene expleta, iam Brunone defuncto Lambertóque in sede illius subrogato, placuit vt eadem basilica Pontificali ex more benedictione sacraretur. Tunc denique ad votum ipsius

patres conuenere die designato è diuersis prouinciis, non solùm Episcopi, verùm etiam quorumcumque ordinum promiscuæ plebis innumera multitudo. Erat enim autumni dies tertius Calendarum Nouembrium, ante videlicet natale ipsius martyris. Qui omnia ritè, ac solemniter, vt condecens erat, explentes petierunt, qui aderant Episcopi, ac quique religiosi patrem Vuillelmum, vt in die tantæ consecrationis, tam ipsis, quàm vniuersæ plebi inter sacra Missarum solemnia diuini eleemosynam impenderet verbi. Ipse verò, vt erat bonis omnibus obsequens, agere non distulit, sed mente pia, corde contrito, vultu alacri Spiritu sancto plenus in hæc verba cum lacrymis erupit. *Annus Christi.*

Capvt XII.

Concio eius in dedicatione Ecclesiæ S. Benigni.

Convenistis fratres & sorores, grex pretio Christi sanguinis redemptus, conuenistis inquam ad nuptias ipsius sponsæ, matrisque vestræ cælestis, ac sempiternæ Ecclesiæ, quæ idcirco vniuersalis dicitur, non solùm quod in omnes mundi terminos dilatetur; sed etiam pro eo quod nulla immanitas criminum illius superat, si tantum fides adsit, dona misericordiarum. Quæ scilicet Patriarcharum mysticis præsignata figuris, Prophetarum ostensa præsagiis, Apostolorum auctoritate ac labore constructa, & Martyrum sanguine est consecrata. In qua abluti ac renouati à culpa veteris piaculi, per salutaris vndam Baptismatis, sic induimini prima stola Angelicæ beatitudinis, quam amisistis in transgressione parentis primi incolæ paradisi. Deinde verò editis carnem ac potatis sanguinem illius omnipotentis agni, qui vos præ cæteris mundi creaturis formans, & redimens inuicta benignitate elegit ad sui, atque patris regnum, sanctique Spiritus gloriam possidendam. Ad quam dilectissimi tendere vos inuito, moneo, obsecro per caritatis ignem & humilitatis atque castitatis continuam custodiam. Gaudere, inquit, contigisset

Annus Christi. mihi ex vestræ vnanimitatis deuotione in huius sanctificationis concursu. Sed nimius mœror mentem deprimit ex signis Satanæ, quæ euidentissimè apparent in populo Dei. Non, inquiens, aspicitis, quibus est adhuc mens sanior, quæ scissuræ & detruncationes vestium? quæ attonsuræ per ceruices virorum? quàm turpis in barba horripilatio maxillarum? quàm nugacissima penè vniuersorum & insanissima actitatio? quàm lasciua ad omnes penè sermones ore terricrepo iuramenta. Ista etenim vniuersa recentia, & nuper grassata non ex religiositate Christianitatis processere, quin potiùs ex diabolica superstitiositatis rabie emersere. Exinde quoque pullulat radix omnium malorum superbia, cæterorúmque vitiorum fomenta. Atque vos vniuersi iudicate, si non ipsius famuli estis, cuius insignia, & stigmata in vobismetipsis geritis. Nam & me pudet dicere, dum pœnitet reticere, quoniam expectastis dulcedinem verbi; & ego propino vobis generaliter amaritudinem redargutionis. Moneo etiam illum si quis est in tota hac plebe, qui vel quinque solidos, seu quidpiam ad huius sancti Martyris obtulit reædificandam muneris Ecclesiam, quam præ oculis habetis coram cunctis referat. Dum ergo non inueniretur quisquam aliquid contulisse, rursus ait. Videte fratres dilectissimi inter quas spinas, atque incendia pessimorum hæc Aula omnipotentis Dei per fidem sui testis Benigni, ad quæ elegantiæ excreuit ipso cooperante fastigia. Volo vos si placet asiduè esse memores, quàm velox vnicuique sit mundanæ curæ, & ambitionis depositio. Propter quod obsecro cum nostri autoris adiutorio resistite vitiis, & maligno diabolo, virtutes quoque præclaras assumite & colite, benignissimo Deo conditori ac redemptori nostro in cunctis obaudite, qui vos per fidem & orationes, ac merita omnium fidelium suorum dignos faciat introeundi cum eis in sempiternæ gloriæ regnum per Iesum Christum dilectum filium suum. Dúmque ille ista perorasset, ac responsum ab omnibus fuisset amen, qui singultus, quantæ lacrymæ, qui gemitus per totam agebantur Ecclesiam, exprimi non valet. Omni-

búsque ritè perfectis cum gaudio quique rediere ad propria. *Annus Christi.*

CAPVT XXIII.

Miracula quædam S. Benigni & Vuillelmi.

EX illa etenim die in eadem basilica, præcipuè ad tumulum gloriosi Martyris, factæ sunt multimodæ curationes diuersarum infirmitatum, quæ etiam ob multiplicitatem scribi nequeunt. Sed etsi quis cum fide plena sibi deposcat quæque vtilia, proculdubio adipiscitur, si talis sit, vt promereatur Sanctorum meritis, & orationibus iuuari. Nec prætereundum nobis videtur, quod dum Patris Vuillelmi alloquio multi fuerint, in mente recreati, plures etiam in corpore tactu eiusdem redintegrati, oratione refocillati, visitatione confortati, ac benedictione firmati. Et quamuis nunc minus audiatur quod olim Christi sequacibus vsui fuit suscitare mortuum. Pauca tamen è pluribus vt testati sumus, quæ Dominus per ipsum operatus est dicemus. Reuertens namque ille quondam à cœnobio S. Viuentij Confessoris, cùm iam appropinquaret S. Benigni Monasterio obuiam habuit promiscui vulgi turbam plangentem, ac repedantem à spectaculo cuiusdam miserrimi ex eiusdem seruorum familia, videlicet S. Benigni, quem magistratus crimine conuictum mortique suspensionis patibuli adiudicatum deliberauerat. Quod audiens vir misericors miliari distans à loco dimisso equo illuc quantocius accurrens, hoc tantum dicebat, Iesu, Iesu qui pepercisti latroni in cruce, miserere. Iussitque suis velociùs infelicem illum quem cernebant è trabe pendere iam rigentem deponere. Ipse verò toto prostratus corpore orationi incubuit. At illis soluentibus loca guttur illius arctantia, exanimis in terram cecidit. Ad quem accedens vir pius ait Surge, inquit, Dominus imperat. Ille vero aperiens oculos erexit se admirans valde se superesse. Qui cum viro Dei egrediens exultantibus cunctis ad Mo-

Annus Christi. nasterium, plures postea vixit annos. Multos nempe ab eiusmodi patibuli suspendio, ac nece per diuersas prouincias tam interuentu, quàm redemptionis pretio liberauit. Nam & fratribus Monasteriorum vtilitatibus præpositis illud sæpius inculcabat, vt in exactione sibi commissorum forent prouidi, ne fortè nimis tenues pro censu non reddito affligerentur. Dicebat enim se magis velle largiri egenti, quàm exigere quidpiam ab indigente.

CAPVT XXIV.

Vuillelmus vulgo omnibus in amore & veneratione erat.

ITINERA quoque eius seu per ciuitates & vicos, seu aliorsum haberet ingens pauperum, atque infirmorum turba præoccupauerat; at ipse liberalis & largus beneficiorum erat vniuersorum impensa. Desiderabatur enim ab omni hominum ordine, vel sola ipsius præsentia, sicuti vnius è Patriarchis, aut Apostolis Domini. Aliquanti etiam referebant illum sibi per visum in somnis apparuisse, séque de prauis actibus redarguisse, vel monuisse de communi animarum salute. Testor, ego inquam, ipsius, ac virtutum matrem caritatem, quoniam quondam cùm esset meorum culpis facinorum offensus, vt sensi illum ad horam amaricatum, secessi in aliud cœnobium ipsius ditioni minimè subditum. Dúmque illic degerem astitisse mihi vna nocte visus est aspectu placido, ac manu iniecta caput mihi demulcens aiebat. Rogo ne me deseras, si non te amare fingebas. Quin potiùs exercere te cupio quæ promiseras. Ipsius namque imperio maximam, iam partem euentuum quæ circa, & infra incarnati Saluatoris annum contigere millesimum descripseram. Quæ etiam causa ad præsens opus me compulit inflectere articulum. Idcirco omnes pariter oro ne propter hoc præiudicium de me fiat. Beatitudo igitur eximij Patris Vuillelmi, iam ad tantam excreuerat excellentiam, vt cunctas Latij ac Galliarum prouincias ipsius amor ac veneratio penetraret. Nam Reges,

vt Patrem, Pontifices vt Magiſtrum, Abbates, & Monachi, vt Archangelum, omnes in commune vt Dei amicum ſuæque præceptorem ſalutis, habebant. Quis enim vnquam alius præter eum Veneticorum gentem in tam amica familiaritate habuit. Exaggeratiuè ſecundùm Apoſtolum loquimur, quoniam, ſi fieri poſſet, oculos ſuos exuiſſent & dediſſent ei. Siquidem Vrſus Patriarcha illorum, ipſius S. Patris decreuit effici Monachus; ſed ipſe diſpendium illius gentis, quod ferret pro tanti abſentia viri conſiderans illi in ſuo propoſito permanere ſuaſit. Quod etiam de multis ſimilis rei gratia cognitum habetur feciſſe. *Annus Chriſti.*

CAPVT XXV.

Obitus & ſepultura Vuillelmi.

IAM verò in Dei opere magis aſſiduus, quàm frequens cùm eſſet in Italia ſuum biennio præſtolans à ſæculo exceſſum, ſed rerum opportunitatibus exinde euocatus, ægerrimè tamen ad Gallias exinde remeauit. Cúmque reuiſendi caritate cunctos, Gorzenſe vſque Monaſterium à ſe olim cum cæteris ad regulare ſpecimen reformatum, deueniſſet, quæ ſupererant inuiſere curauit. Dehinc ad prænominatum venit Fiſcanum, poſt aliquot verò dies acribus cepit doloribus affligi. Iam quippe imminente ſolemnitate Natiuitatis Dominicæ prænoſcens ſuæ à Chriſto vocationis diem, conuocatis ad ſe fratribus deliberans coram eis prouidè, ac ſapienter de cunctis quæ ipſius innitebantur patrocinio, quid vel qualiter agendum, ſeu ordinandum foret, ſicque vniuerſis præſentibus ſimul, & abſentibus ſua benedictione firmatis, ac Deo commiſſis expetiit ſibi dari ſalutarem, ac viuificum commeatum, expletiſque ſolemnibus, totis octo diebus nihil omnino loquens, oculos tantùm ad Dominum erigebat illi ſoli intendens, illum ſolum mente reſpiciens. Iam enim aſpiciebat felix anima ad illum itura de vaſculo carnis in ſua gloria Deum maieſtatis. Anno igitur eiuſdem Natiuitatis Dominicæ CIↃXXXI. Indictione XIV.

T

Annus Christi. à natiuitate quoque ipsius patris ac Dei cultoris LXX. & ab aduentu illius ad Gallias de Italia XII. regnante Conrado Imperatore, in Francia nihilominus Roberto Rege die Dominicæ Circuncisionis venerabili, atque eiusdem Natiuitatis octauo, VI feria mane, dum aurora superuenientis diei pelleret tenebras è mundo, transiuit à sancto istius Dei amici corpore anima felix, & beata, lucerna videlicet orbis, ad sempiternam & deificam lucem suis lugentibus, sed angelis lætantibus, cum quibus laudans, ac magnificans benedicit Deum, in quo viuit quidquid iustè subsistit. Sepultum namque est sacrum illius corpus honorificè in gremio eiusdem sanctæ Trinitatis Ecclesiæ, in conspectu euntium, & redeuntium fratrum, vt quotidie siquidem præ oculis imitabilem haberent patrem, quem ad æternam iustitiæ mercedem habuere institutorem; ipsiúsque meritis & precibus valeant percipere æternæ vitæ regnum, & gloriam cum Sanctis omnibus donante Domino nostro Iesu Christo Saluatore. Explicit.

LIBER II.

De rebus gestis Vuillelmi I. Abbatis XXXII. à Glabro omissis.

Ex variis autoribus excerptus.

CAPVT I.

Ex Chronico Sancti Benigni Ms.

Quibus virtutibus ornarit primam suam præfecturam.

BRVNONIS pulsatus precibus Maiolus Abbas Cluniacensis quendam fratrem feruentissimum sui ordinis executorem, & totius nobilitatis lampade præfulgi-

dum, atque in vera humilitate, & fraternæ dilectionis caritate, necnon summæ discretionis, quæ virtutum omnium mater esse dignoscitur, honestate, laudabiliter radicatum, & fundatum nomine Vuillelmum huius Monasterij gregi præfecit, & patrem spiritualem sibi poscentibus filiis instituit. Hic Italia extitit oriundus alto satis germine, & nobili prosapia editus, quem supradictus Dominus Maiolus Roma veniens inuenit in Monasterio Luciaco dicto, vbi à puero dicatus fuerat, assuménsque eum ipso deprecante secum abduxit Cluniacum ætate iuuenili florentem. Ordinatus est igitur Abbas à Domno Brunone Episcopo anno ab Incarnatione Domini DCCCCXC. Indictione III. Officio verò Abbatis accepto diuinis seipsum cepit exercere virtutibus. Erat enim corpore castus, mente deuotus, affabilis alloquio, prudentia præditus, temperantia clarus, interna fortitudine firmus, censura iustitiæ stabilis, longanimitate assiduus, patientia robustus, humilitate mansuetus, bonorum operum gratia plenus. Caritatis quidem affluens visceribus, pro pauperibus semper erat solicitus; Christum verò diligens totis visceribus, dum sicut Martha corporaliter non valebat, in egenis quotidie illum reficiebat,

Annus Christi. *990.*

Omnibus hospitij perlargum præbuit vsum,
Nemo est exceptus perpessus nemo repulsam.

Diuinorum præceptorum delectabatur eloquiis, quia ex iis, & suos mores componere, & sibi commissos instruebatur docere, & corrigere. Cunctis seipsum bene viuendi præbebat exemplum, & sicut in ordine, ita primus studebat vt esset in opere, iuxta illud Euangelistæ. Cepit Iesus facere, & docere. Peccantes verò zelo pij amoris coram omnibus arguebat, vt cæteri timorem haberent; sed & verba, quæ sub increpationé proferebat, vt reprehendenda reprehenderet, quasi stimuli, dura videbantur, & aspera vt penè timerentur plusquam verbera, iuxta illud. Verba sapientis quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi: Aliàs quidem blandimentis, aliàs admonitionibus, aliàs terroribus, & ita iuxta Apostolum prædicans verbum insta-

Act. 1. v. 1.

Eccl. 12. v. 11.

Annus Christi. bat opportunè, importunè arguens, obsecrans, increpans in omni patientia & doctrina. Miserorum verò haud secus ac si pateretur, ipse afficiebatur calamitatibus. Os eius replebatur, ex cordis abundantia, vt in eodem ore penè nihil aliud nisi lex resonaret diuina, & quia Scriptura dicit. Qui audit dicat, veni: ideo quoscumque poterat à sæculi nequitia suadendo subtrahebat, & sicut cœleste per desiderium totis ipse viribus ad superna anhelabat, ita omnes homines secum pergere, si fieri posset, exoptabat. Sed nullatenus est fraudata à desiderio quod in se conceperat vera delectatio. Ille enim qui charitas est, qui se timentium complet voluntatem, viri Dei feruentem affectum perduxit ad effectum. Ad eius quippe monita multi, quæ possederant relinquentes regulari se disciplinæ subdiderunt, & beati Benedicti sequentes vestigia semetipsos abnegantes verò Regi totis viribus militarunt. Partibus namque ex diuersis ad eius cœnobium multitudo confluxit innumerabilis, sed nationibus licet diuersi, mente tamen erant vniti, vt illud ad literam impletum videretur, quod de initio nascentis Ecclesiæ in Apostolorum Actis legitur. *Erat illis cor vnum & anima vna.*

Act. Apost. 4. v. 32.

Capvt II.

Ex eodem Chronico.

Qui illi initio laborum adiutores fuerint.

CVM primum Abbatis suscepit officium venerabilis Vuillelmus inter Monachos in hoc loco degentes fuit quidam iuuenculus vocatus Huualdus, quem prædictus pater videns solertis ingenij retinuit sibi cæteris abeuntibus. Hunc præcipuè omni studio doctrinæ imbutum, in domo Dei constituit vas electum. Ad omnia quippe quæ sibi erant necessaria prædicti fratris iuuabatur solertia. Denique iniunxit illi curam huius sacri Periboli, quam tanto prosequutus est studio, vt penè totum quidquid fuit

ornamentorum in hac Basilica, eius studio sit aggregatum. *Annus Christi.*
Ad Vltinum post obitum prædicti patris Abbatiam Tornodorensem assecutus, ibidem quieuit annis viginti septem in regimine transactis. Alter quidam huius Castri Diuionensis ciuis nobili ortus genere Rodulfus, Albus vocatus cognomine, venit ad conuersionem inter ipsa primordia eius nouæ ordinationis, cuius pecuniis releuata est paupertas prædicti patris, & consilio atque adiutorio subleuata solicitudo regiminis huius loci, & Besuensis Monasterij, adhuc quippe erat ei paucitas Monachorum, quem prædictus frater ita iuuabat in exterioribus curis, vt solus supplere videretur solamen plurimorum. Sed præter eius votum hoc solatium abstulit illi paucitas dierum. Alter quoque subiunctus est memorato Patri Theodoricus dictus huius patriæ ciuis, quem post diutinam conditionem Fiscanensi cœnobio constituit Priorem, ad Vltinum Gemeticensium præfecit Abbatem. Alius ex Castro Belno dicto miles Ledbaldus vocatus, & à studio sapiens cognominatus Patri Vuillelmo est adiunctus, cuius imbutus doctrina spiritali per aliquod tempus Archimandrita in Tornodorensi loco est constitutus.

CAPVT III.

Ex eodem Chronico.

Præficitur Monasterio Reomaensi & aliis.

HVGONIS Regis fuerunt fratres duo, Otto, & Henricus, filij Hugonis Magni Ducis Francorum. Post mortem patris accepit Hugo Ducatum Franciæ, & Otto Burgundiæ. Habuit vxorem filiam Gisleberti, qui post Hugonem fratrem Rodulfi Regis Ducatum Burgundiæ tenuit. Sed eo in adolescentia absque liberis defuncto Henricus frater suus successit. Hic fuit comptus bonis moribus præcipuè mansuetudine, vt vir Ecclesiasticus. Ipse deniq; Henricus Dux audita fama religionis eximij Patris

Annus Christi.

Vuillelmi commisit ei Abbatiam Verziacensem pene ad nihilum redactam, vt ab ipso restrueretur in pristinum statum, quod & fecit auxiliante Domino. Domnus autem Episcopus Bruno considerans Patrem Vuillelmum ita feruentem in religione, ac Monastica institutione, & loca ei commissa de die in diem proficere in melius, omnia in suo Episcopatu Monasteria ipsius delegauit prouidentiæ, Abbatiam scilicet Besuensem Apostolorum Petri & Pauli honore dicatam, Monasterium Sancti Ioannis quod Reomaus dicitur, locum S. Michaëlis Archangeli iuxta Castrum Tornodorum, Abbatiam Melundensem vbi S. Valerius Archidiaconus, & Martyr quiescit. Quas omnes ita strenuè gubernauit, vt post eum singulæ singulis Abbatibus distributæ statui illius temporis, quo ab eo regebantur, nequiuerint æquari.

Capvt IV.

Ex eodem Chronico.

Iter eius Romanum & visio.

996. ANNO sexto suæ ordinationis Vuillelmus Abbas Romam perrexit ad Apostolorum limina eorum patrocinia exposcens prece deuota, indéque ad S. Angelum montem petiuit Garganum. Sed Beneuentum veniens grauissimæ infirmitatis astrictus est compede. Cuius infirmitatis diuturno afflictus langore, cùm iam à suis desperaretur posse euadere, quadam nocte raptus in spiritu tribunali metuendi iudicis sistitur, vbi cùm pro aliquibus increparetur excessibus, & maximè pro indiscreta seueritate, pro quibus culpis metueret damnari æternis gehennæ suppliciis, vt sibi visum est, Sanctus Papa Gregorius in sua eum suscepit fide, diligentiori deinceps victurum solicitudine, & priora errata pietatis ac misericordiæ operibus expiando correcturum. Post visionem in semet reuersus & ab infirmitate eadem die cepit conualescere, & priorem

De itineribus Vuillelmi in Italiam, Illust. n. 115.

austeritatem permutauit in maximam pietatem. Sicque postea omni vitæ suæ tempore S. Gregorium speciali coluit dilectione. Ceperunt denique ex sua patria, hoc est Italia, multi ad eum conuenire, aliqui literis bene eruditi, alij diuersorum operum magisterio docti, alij agriculturæ scientia præditi, quorum ars & ingenium huic loco profuit plurimum. *Annus Christi.*

Caput V.

Ex Glabro Histor. Lib. 3. cap. 5.

De industria eius in restituenda Monasteriorum disciplina.

CLARVIT eo tempore in prædicta Domorum Dei melioratione venerabilis Abbas Vuillelmus, à beato siquidem Maiolo primitus Ecclesiæ S. Benigni Martyris pater constitutus, quam Ecclesiam videlicet illico tam mira locatione permutauit vt huiuscemodi altera difficilè queat inueniri. Regulari etiam districtione non minus effloruit, atque incomparabilis huius ordinis suo tempore propagator extitit, sed quantum pro hac re diligebatur à religiosis & piis; tanto magis detrahebatur insidiabatúrque à fraudulentis & impiis. Fuit enim ex Italia ortus nobilem ducens à parentibus prosapiam; nobilior tamen illustrem per assequutam scientiam. Nam in eodem territorio, scilicet in fundo, qui ei parentum iure debebatur, prius vocato Vlpia construxit Monasterium totius gratiæ abundantissimum, postea ab ipso Fructuariense cognominatum, quod cum multigenis locupletasset beneficiis, constituit ibi Monachorum Patrem per omnia se imitantem nomine Ioannem. Erat enim prædictus Vuillelmus acer ingenio, & insignis prudentia. Idcirco summum in palatiis Regum, ac cæterorum Principum locum obtinebat. Quodcumque denique Monasterium proprio viduabatur, pastore statim compellebatur, tam à Regibus vel Comiti-

Annus Christi.

bus, quàm à Pontificibus, vt meliorandi gratia illud ad regendum susciperet, quoniam vltra cætera diuitiis & sanctitate ipsius patrocinio assumpta cernebantur excellere Monasteria. Ipse quoque firma testabatur assertione, quia si huius institutionis tenor quocumque loco à Monachis custodiretur, nullam omnino indigentiam cuiuscumque rei paterentur; quod etiam euidentissimè declaratum est in locis sibi commissis.

Capvt VI.

Ex Chronico S. Benigni.

Præficitur Monasterio S. Arnulphi Metensi.

FAMA sacræ religionis eximij Patris Vuillelmi percitus quidam Metensis Ecclesiæ Clericus generosis ortus nomine Benedictus eius discipulatui est aggregatus, breuique in tempore studendo eum imitari doctrina, & conuersatione, perfectionem attigit Monasticæ vitæ. Per eius igitur relationem comperit Dominus Adalbero Metensis Pontifex Patris Vuillelmi religiosam conuersationem, à quo suppliciter euocatus, atque Arnulphi Abbatia donatus eundem Benedictum ibidem constituit Patrem. vbi per multos annos sacris intentus actibus, vita functus claruit multis virtutibus. Ne verò à tanto Pontifice reuerendus Abbas Vuillelmus rediret vacuus, munere stolam auro textam, duásque cappas purpureas aureo limbo decoratas ab eodem percepit Præsule. Sed & præfatus Benedictus Abbas ordinatus, casulam auro decenter ornatam, atque alia ornamenta obtulit ei pro benedictione. Quæ præfatus Pater tam in hoc loco, quàm Fructuariensi à se nouiter cepto diuisit, vt sibi placuit. Prædictam verò S. Arnulfi Abbatiam post mortem antedicti Abbatis rexit annis multis.

Ca-

Annus Christi.

Caput VII.

Ex Glabro Histor. Lib. 5. cap. 1.

Vuillelmo præsidente Reomaensium incensa Domicilia.

APVD Monasterium Reomaense tempore venerabilis Vuillelmi Abbatis contigit, vt incendium circumiacentia Monasterij depopularetur. Arripientes autem eiusdem loci fratres Chrismale conto impositum eleuauerunt illud contra incendij flammas dirè flagrantes. Statim verò idem ignis se in sese retorquens minimè amplius, quàm inuaserat arripere valuit. Pannus autem ille Dominicus aura flante à contulo elapsus plus minus duobus milliariis auolauit, vsque ad villam cui Tiuulgas vocabulum est, ibique super domum cuiusdam veniens sedit, quo prosequutus ad Monasterium dignanter est delatus. Contigerat enim in ipso anno die Paschæ in Ecclesia, quæ Monasterio adiacet B. Pauli nomini dicata, vt calix viuifici sanguinis de sacerdotis manibus in terram laberetur. Sed vt prædictus pater comperit, vt erat vir solertis ingenij, tribus è suis Monachis huius delicti culpam pœnitere præcepit. Videlicet pertimescens ne culpa insipientis Presbyteri suos inuolueret cum illo ad vindictam vltionis. Quod etiam fecisset, si non obstitisset prouidentia sagacis viri, vt rei probauit euentus. Atque idcirco ista præmisimus, vt intimaremus fidenter credere, sicubi casus huius sacri ac viuifici doni negligenter euenerit, vltionis cladem diuinitus imminere ac subsequi, quemadmodum versa vice quolibet in loco condignè illud tractari contigerit, abundare commodis vniuersis.

De incendio Reomaensi Chrismalis opposito extincto, Illust. 126.

Pœnitentia Reomaensium Monachorum ob lapsum Calicis sacri in terram, Illust. n. 127.

V

Annus Christi.

CAPVT VIII.

Ex Chronico S. Benigni.

Fiscanensi donatus cœnobio multos ad Deum attrahit.

AVDITA viri Dei fama nobilissimus Normannorum Comes Richardus misit ad eum reuerenter supplicans, vt ad se veniret, qui tandem libenter, vt rogatus fuerat, venit ad eum, à quo, sicuti decebat, honorificè susceptus est, multisque eius precibus exoratus est, vt Ecclesiam sanctæ & indiuiduæ Trinitatis nomini & honori dicatam in loco, qui Fiscanus dicitur olim constructam, & à se in ampliorem statum decenter reformatam susciperet, atque Monachorum Collegio decoraret. Cuius precibus annuens ita præfatum locum omnibus religiosis studiis, cæterisque bonorum copiis adornauit, vt præ cunctis illius prouinciæ locis felicibus semper floreat incrementis. In quo loco multi conuenerunt nobiles viri tam Clerici, quàm Laici eius doctrinis cupientes instrui. Inter quos Osmundus Episcopus sanctæ & religiosæ vitæ extitit Monachus, duo quoque Clerici liberalibus artibus apprimè eruditi, aula regis postposita, Vuillelmum patrem expetierunt mente deuota. Vnus eorum vocabatur Lecolinus, alter Berugerius. E quibus prior postmodum Abbas extitit, sequens in eodem loco vitæ finem accepit. De transmarinis etiam partibus hoc est Anglorum terra vir quidam nobilis regali prosapia clarus, Clemens nomine, relictis sæculi pompis ad idem Monasterium venit, Deo inibi cupiens militare. Sed cùm ab hominibus ex sua patria aduentantibus crebrò inuiseretur, magis cupiens Deo seruire cum quiete, quàm vanitates mundi frequenter audire, Diuionense expetiuit cœnobium, vbi laudabilis vitæ compleuit cursum. Fuit itaque secundum etymologiam sui nominis Clemens animo, omnibus virtutibus adornatus, præcipuè humilitate se tam

abiectum & vilem asserebat, vt cùm sacerdotij gradu fungeretur, nunquam in omni vita sua, nisi semel, ad hoc ministerium accedere præsumpserit. *Annus Christi.*

CAPVT IX.

Ex eodem Chronico.

Aliis donatur cœnobiis in Normannia.

COMMISIT & alia loca memoratus Comes Richardus sæpefato Abbati Vuillelmo, scilicet Gemmeticum, vt iam diximus, Monasterium S. Audoeni, Montem Sancti Michaëlis Archangeli, in quo loco post mortem patris prædicti, supradictus Ioannes Abbas constituit Patrem quendam Monachum prænominati Patris Vuillelmi. Vocatus est autem idem frater Sulpo Romanorum patria excitus, & iam dicti magistri institutione in omni sanctitate educatus. Qui postmodum quibusdam contrarietatibus exortis, relicto ipso loco, Fructuariensem Abbatiam annis pluribus rexit.

CAPVT X.

Ex eodem Chronico.

Apud Tullum Leucorum Monasterio sancti Apri disciplinam reddit.

EX Tullensi quoque Clero venit ad eum quidam, Arnulphus vocabulo, literis apprimè eruditus, omnique mundana sapientia doctus. Hic in breui assequutus est perfectioris vitæ institutionem. Commissa autem est ei cura à Domino Patre Vuillelmo, non solùm huius, sed & omnium, quæ sub eius erant prouisione, locorum. Qui quanta in hoc loco egerit bona, pòst referemus. Non enim silentio debent tegi verborum, quæ ipsius clarent studiis

Annus Christi.

operum. Interim prosequamur insignium memoriam enarrare virorum; quia licèt nos eorum sequaces tabescamus desides ab eorum religionis feruore, & vndique interius scilicet, atque exterius, malis ingruentibus ab omnibus bonis studiis torpentes, simili ignauia & pigritia astricti. Erunt tamen forsitan post nos aliqui, qui horum legentes gesta studebunt imitari exempla. Dominus igitur Bertoldus Leucorum, quod Tullum dicitur, Episcopus per querimoniam à se dilapsi Clerici confabulationem quæsiuit sæpefati Abbatis Vuillelmi, in cuius verbis considerans inconcussam, inadulatámque constantiam mentis, cæteráque insignia virtutum in eius actis & moribus resplendentia admiratus, monuit instanti prece, vt Abbatiam S. Apri suscipiens emendare curaret secundum S. Benedicti institutionem. Cuius annuens precibus idem cœnobium paucis annis in regularem commutauit statum. Inuenit ibidem strenuos Monachos, ex quibus vnum Vuidricum nomine post non multos annos in eodem Monasterio constituit patrem Monachorum. Qui egregij magistri docilis discipulus, ita eum studuit imitari in omnibus, vt in suis omnibus vel verbis, vel actibus repræsentari quodammodo videretur pater Vuillelmus. Multos denique erudiens in sancta conuersatione, aliquantos aliorum patres Monachorum ex sua protulit congregatione.

Caput XI.

Ex eodem Chronico.

Sancti Benigni sepulchrum ac templum mox à conditione spoliat ornamentis, vt famem plebis subleuet.

A Primo Gregorio Lingonensi Episcopo fundata hæc Abbatia à Guntramno rege stabilita, & dilatata à Carolo Imperatore, cognominato Caluo, Domino Isaac Episcopo restaurata, ab honorando præsule Brunone; &

Vuillelmo venerabili Abbate, non solummodo in aliis rebus, verùm etiam in noua Ecclesiæ fabrica, est renouata. In cuius basilicæ miro opere Domnus præsul expensas tribuendo, & columnas marmoreas, ac lapideas vndequaque adducendo, & Reuerendus Abbas magistros conducendo, & ipsum opus dictando, insudantes dignum diuino cultu templum construxerunt. Fundatum est autem hoc templum anno Domini CIↃI. Indictione XIV. die XVI. Kalen. Martij. *Et infrà.* Sepulcrum verò S. Martyris ita est constructum. Est tumba ex quadris ædificata lapidibus, cuius cacumen lapideum quatuor sustinet suffragium columnarum. Desuper autem quatuor columnæ marmoreæ locatæ erant antiquitus super lapideos arcus, quos continebant, & absidàm ferebant ligneam sex cubitorum longitudinis, & trium latitudinis, septémque & semis altitudinis, quæ vndique auro & argento vestita historiam Dominicæ Natiuitatis & Passionis præmonstrabat, anaglypho prominente opere, pictura satis eximia. Verùm hoc decentissimum ornamentum, ob recreationem pauperum tempore famis fuit dissipatum à Domino Abbate VVillelmo, cum capsa aurea mirificè gemmis ornata, pariterque tribus tabulis, ac duobus turibulis argenteis, crucibúsque, & omne ornamentum in auro, & argento venundatum est.

Annus Christi.

1001.

CAPVT XII.

Ex eodem Chronico.

Cùm apud Robertum Regem suboffendisset, deiectus est Reomaensi præfectura.

QVANDIV vixit Bruno Episcopus, ita Burgundiam patrocinando protexit, atque defendit, non in clypeo & lancea, sed consilij prudentia, quo sibi principes patriæ omnes deuinxerat, vt cùm Rex Francorum Robertus cum exercitu maximo hanc patriam sæpe intrans incendiis, & rapinis plurima loca vastaret, nihil in ea reti-

De deiectione Guillelmi, n. 118.

Annus Christi. post 1016. nere potuerit, quandiu Bruno Episcopus vixit. Et quia ei nocere non poterat, huius maleuolentiæ causa Domno Abbati Vuillelmo tulit Abbatiam S. Ioannis Monasterij Reomaensis, eo quòd partibus fauebat, vt iustum erat, sui Pontificis.

Capvt XIII.

Ex eodem Chronico.

Episcopi & Abbates eius se subdunt disciplinæ.

Plvres igitur Sacerdotum, vel Abbatum, sibi commissorum locorum vel Ecclesiarum, relinquentes curam, ad patris Vuillelmi confluebant doctrinam. Quidam Episcopus ciuitatis Albingaunæ, quæ est iuxta Genuam ciuitatem super mare sitam in Italia, relicto Episcopatu, prædicti patris se subdidit imperio. Alter quoque Episcopus, Barnabas vocatus, genere Græcus, in hoc Monasterio sub eius magisterio plurimis annis est conuersatus. Alius verò Benignus dictus Episcopus, à Roma huc adueniens per aliquot annos cum ipso commoratus fuit, subiectus & obediens. Abbates etiam perplures ex diuersis partibus venientes sponte se illi subiiciebant, obedire parati. Inter quos fuerunt Abbas Ioannes dictus Capuanus, alter quoque Ioannes Abbas sancti Apollinaris in vrbe Rauenna, Benedictus quoque Abbas Monasterij Sancti Seueri vrbis Classis, Anastasius etiam, & Marcus, & alij Abbates plures, quos longum esset enumerare. Monachorum verò non est numerus, qui ab illis venerunt partibus. Archidiaconus etiam quidam Mediolanensis, nomine Godfredus, vt nobilem decebat, nobiliter venit cum multis thesauris, inter quos altare onychinum auro, & argento decenter ornatum, & quidquid ad capellam pertinebat, ornamentum scilicet Ecclesiasticum, secum detulit. Pluribus annis in hoc Monasterio monachus permansit, ac postea per consensum Abbatis Vuillelmi in patriam reuocatus, Abbas apud Mediolanum est constitutus.

Annus Christi.

Capvt XIV.

Ex eodem Chronico.

Romualdus & alij Eremitæ Itali societatem ineunt cum illo.

IPsi denique sancti viri Patres & Doctores Eremitarum existentes, fama sanctitatis longè latéque notificati, Romualdus scilicet Vuillelmus ac Martinus, quos in magna veneratione habebat vrbs Rauenna, cæterique, quos intra se concludit Italia, Patris Vuillelmi expetebant societatem. Quia Sanctorum coniunctio grata, & iucunda, Ecclesiæque pernecessaria, & è contra societas malorum impedimentum bonorum. Ipsi verò cultores Eremi, relicta quiete solitudinis, gaudebant sub eius magisterio associari cœnobitis. Ex eorum ergo numero adiuncti fuerunt ei duo, Ioannes, & Paulus, literis eruditi; quorum sapientia ad salutem multarum profuit animarum. Horum vterque Monasticæ religionis feruentissimus, & in cœnobiali conuersatione cæteris erat imitandus. Vt in contemplatiua vita lectioni & orationi assiduè attendentes, videntibus exemplo essent pariter, & admirationi. Reuerẽdæ memoriæ Paulus apud nos in pace quieuit. Ioannes verò homo Dei ob sanctam conuersationem, vocatus à Domno Patre Vuillelmo, Fructuariensi cœnobio Abbas est institutus.

Capvt XV.

Ex eodem Chronico.

Fructuariense cœnobium auctum, & alia in Italia condita.

DVo germani fratres fuerunt sæpedicti Abbatis Vuillelmi, vnus vocatus est Nitardus, alter Gotefredus.

Annus Christi.

Primus eorum honore comitatus enituit, alter militiæ ſtipendiis contentus fuit, quos prædictus pater ſæpe admonendo à mundi illecebris abduxit. Venientes ergo vterque ad hoc Diuionenſe cœnobium, exceptis rebus aliis, dederunt ſancto protectori noſtro Benigno, quoddam iuris ſui prædium Vulpianum vocatum, quodam præſagio futurorum. In quo loco Domnus Vuillelmus fundauit Eccleſiam in honorem S. Benigni; vt notitia, & honor ipſius ſancti in illa patria accreſceret, & vt in hæreditate parentum ſuorum aliquid acceptum Deo ædificaret. Deinde, vt oblatio eorum ad animarum proficeret lucrum, atque vt fructus bonorum operum quæ ibi geruntur ſibi, & illis eſſet abolitio peccatorum, & æternæ vitæ digna recompenſatio præmiorum. Vnde & Fructuarienſis ille locus eſt vocatus. In breui ergo tempore factum eſt nobile cœnobium, vbi de hoc loco, & ſpiritualia, & temporalia ſubſidia ſunt delata. Reliquiæ ſcilicet multæ cum corporibus Sanctorum, volumina librorum, omniáque Eccleſiaſtica ornamenta, & Monachi plurimi pariter illuc abierunt. Sed & de aliis ſuæ ditioni ſubiectis locis, & vndecumque oblatis ſupplementis magnificatus eſt locus poſſeſſionibus, & diuitiis, ita vt in vita eius congregatio ipſius loci centum numero conſtaret monachis, exceptis locis cellarum ei loco ſubditis, quæ ferè triginta exiſtunt. Conuocatis ergo Epiſcopis patriæ, Rege quoque Arduino, qui ibi poſtmodum quieuit ſua cum coniuge, & multis nobilibus ipſius regni. In honorem Sanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique Benigni, & omnium Sanctorum fecit locum illum ſacrari. Conſtituit & alia Monaſteria in eadem patria, vbi deputatis monachis, & Abbatibus ordinatis, adhuc ordo viget monaſticus. Sanctimonialium etiam inſtituit Monaſterium.

CAPVT

Annus Christi.

CAPVT XVI.

Ex eodem Chronico.

Qua mente Regum Palatia frequentaret.

AVGVSTORVM seu Regum palatia, cùm adiit in eis non quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi, quæsiuit, vt ex eorum scilicet familiari colloquutione subueniret oppressis sua interuentione, aut certè ex sæculari, vel Clericali habitu Deo lucrifaceret aliquem, vt iuxta Domini præceptum propria relinquerent, & sæcularibus curis semotis Deo in tranquillitate seruire studerent. Conueniebant igitur ad eum plurimi, vt diximus, licet diuersi nationibus, mente tamen vniti. Lætabatur pastor in sui gregis augmento, magisque gaudebat, quòd omnes instabant operi proposito. Verùm quia super gregem sibi commissum solerti vigilauit cura diuinam promeruit gratiam de fructu laborum suorum in hac gaudere vita. Nam regularis vitæ disciplinam, quæ iam penè deciderat per veterum negligentiam, prout beatus Benedictus eam composuit, in pristinum statum corrigendo reparauit, ac per diuersas mundi partes plura Monasteria à regulari tramite deuia tam per se, quàm per suos, quos Abbates ordinauerat, monastico ordini subdidit. In hoc verò gaudens gratulabatur Deo, quòd eorum, quos sua sub cura educauerat, ad monasticum regendum ordinem ferè multos idoneos videbat. Ex quibus nos aliquos dignum iudicauimus huic libro inscribere, vt sciant posteri, quàm strenui ex hac congregatione prodierint Monachi, eorúmque memoria in laude maneat.

Annus Christi.

Capvt XVII.

Ex Glabro lib. 3. Hist. cap. 9.

In insolentiam vestitus apud Robertum Regem eiúsque coniugem inuehitur.

Olim circa millesimum incarnati Verbi annum, cùm Rex Robertus accepisset sibi Reginam Constantiam à partibus Aquitaniæ in coniugium, ceperunt confluere de genere eiusdem Reginæ in Franciam, atque Burgundiam ab Aruernia, & Aquitania homines omni leuitate vanissimi, moribus, & veste distorti, armis & equorum phaleris incompositi, à medio capitis nudati, histrionum more barbis rasi, caligis & ocreis turpissimi, fidei & pacis fœdere omnino vacui. Quorum itaque nefanda exemplaria, heu prô dolor, tota gens Francorum nuper omnium honestissima, ac Burgundionum, sitibunda rapuit, donec omnis foret nequitiæ & turpitudini illorum conformis. Si quilibet verò religiosus, ac Deum timens talia gerentes compescere tentauisset, ab eisdem insaniæ notabatur. Sed vir integerrimæ fidei ac constantiæ pater videlicet Vuillelmus, quem iam supra commemorauimus, reiecto pudore, sumptáque spiritali inuectione Regem pariter, & Reginam cur talia in suo regno permitterent fieri, acerrimè increpat. Quippe quòd cæterorum honestissimum honore, & religiositate diutissimè claruerat regnorum. Cæteros quoque inferioris grâdus, seu ordinis ita redarguens comminabatur, vt plerique monitionibus illius coerciti, relicta superstitiosa vanitate in pristinum se reformarent vsum. Asserebat igitur idem Abbas hæc omnia molimina, cauteria esse Satanæ, ac si quis hominum talibus insigniis canteriatus ex hoc sæculo migrasset, difficulter à diaboli vinculis posse eripi, in pluribus tamen nequam vsus conualuit.

Annus Christi.

CAPVT XVIII.

Ex Glabro lib. 4. Hist. cap. 1.

Episcopo Constantinopoleos vniuersalis nomen ambienti obsistit.

CIRCA annum Domini millesimum vicesimumquartum Constantinopolitanus Præsul cum suo principe Basilio, aliique nonnulli Græcorum consilium iniere, quatenus cum consensu Romani Pontificis liceret Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicuti Romanam in vniuerso, vniuersalem dici & haberi. Qui statim miserunt, qui deferrent multa ac diuersa donorum Xenia Romam, tam Pontifici, quàm cæteris, quos suæ parti fauere conspicerent. Vbi venientes exposuerunt apud Pontificem suæ profectionis querelam. Sed quid non pertentat cæcus amor habendi? Est prouerbium, aureo pugillo murum frangere ferreum. Ac licèt pro tempore philargyria mundi regina queat appellari, in Romanis tamen inexplebile cubile locauit. Mox namque vt videre Græcorum sibi deferri fulgidas opes, versum est cor illorum ad fraudulentiæ diuerticula, pertentantes an fortè clanculo concedere quirent, quod petebatur. Sed nequaquam. Non enim potest falli summa veritas quæ spopondit. *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Dum ergo adhuc leni sub murmure huiusce rei machinatores in conclaui se putarent talia tractasse, velox fama de ipsis per vniuersam Italiam decurrit. Sed qualis tunc tumultus, quam vehemens commotio per cunctos extitit, qui audierunt, dici non valet. Præcipuè tamen vir prudentissimus, pater videlicet Vuillelmus, de quo iam diximus, ad Romanum Pontificem de hac re misit Epistolam corpore breuem, sed materia ingentem, ac sermone pungentem, talia continentem.

1024. Eustathius tunc fuit Constantinopolis Episcopus. Ill. n. 129.

Matth. 16. v. 18.

Annus Christi.

Capvt XIX.

Ex Glabro, ibidem.

Epiſtola Vuillelmi ad Ioannem XIX. aliàs XX. Pontificem.

GRatia Dei, & reuerentia Beati Apoſtolorum Principis Petri, ſedium in orbe terrarum excellentiſſimam indepto Papæ Ioanni, Vuillelmus crucis Chriſti ſeruus, ſedem iudicij cum Apoſtolis, & regni coronam.

Magiſtri gentium dictis inſtruimur ſeniorem non increpandum. Idem tamen aliàs dicit. *Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.* (1. Cor. 12. v. 11.) Idcirco igitur filiationis diligentia hortamur communem veſtram paternitatem, qualiter in vno imitemini cogitationes hominum peruidentem Dominum Saluatorem, vt dicatis ad aliquem vobis vnanimem, quemadmodum ipſe Petro. Quid dicunt homines de me? Si vero reſponſum illius ex fide fuerit, animaduertite qualiter ſonuerit. Si autem clarè, cuſtodite ne offuſcetur, ſi verò obſcurè, lux mundi oranda eſt, qualiter ita fulgeatis, vt vniuerſis in gremio Eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama rei, quæ nuper erga vos accidit, de qua, qui audiens non ſcandalizatur, nouerit ſe longè ab amore ſuperno diſparari. Quoniam licèt poteſtas Romani Imperij, quæ olim in orbe terrarum monarches viguit, nunc per diuerſa terrarum innumeris regatur ſceptris, ligandi, ſoluendique in terra, & in cœlo poteſtas dono inuiolabili incumbit magiſterio Petri. Atque iſta idcirco diximus, vt animaduertatis, non aliter Græcos quàm cenodoxia huiuſce, quam audiuimus apud vos rei quærere impetrationem. De cætero quoque optamus vti vniuerſalem decet antiſtitem, vos acriùs in correctione, ac diſciplina ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ vigere, æternéque ac feliciter valere.

Annus Christi.

CAPVT XX.

Ex Chronico Sancti Benigni.

Plura in Francia Monasteria restituenda suscipit.

ROBERTVS etiam Rex Abbatiam S. Germani apud Parisios precatus est prædictum patrem vt susciperet, & secundum regularem institutionem ordinaret, quod & fecit. Necnon & Odo Comes pari deuotione locum S. Faronis in vrbe Meldorum commisit eidem venerabili patri. Sed & honorabilis præsul Metensis Ecclesiæ Theodoricus Gorziensem Abbatiam eodem zelo Dei commendauit ei defuncto illius loci Abbate. Qui dum præfatum regeret locum, ex clero Metensi quendam Clericum Sigifridum vocatum literis bene doctum ad monasticum attraxit ordinem, qui post eius decessum eandem rexit congregationem.

CAPVT XXI.

Ex Chronico Sigeberti anno 1027.

Restituendæ monasticæ disciplinæ Vuillelmo allaborant alij.

FLOREBAT hoc tempore Ecclesiastica Religio per Abbates nominabiles. In Francia quidem & Burgundia per Odilonem Cluniacensem pietate insignem, per Vuillelmum Diuionensem seueritate reuerendum. In Lotaringia per Ricardum Virdunensem pia grauitate & gratui pietate discretum, per Poponem Stabulensem, per Heliam Coloniensem, per Olbertum & Stephanum Leodicensem, per Bernonem Augiensem.

Annus Christi.

Capvt XXII.

Ex Chronico Sancti Benigni.

Fiſcani ſucceſſorem ſibi conſtituit Ioannem.

1030. POSTQVAM igitur per annos fere triginta Vuillelmus Abbas Fiſcanenſe rexit cœnobium, cùm iam ſenectute ſimul, & ægritudine grauaretur, & elegiſſet ſibi Fructuarienſem locum ad habitandum, deſiderans in patrio ſolo quieſcere, conſiderans Princeps regni Robertus, qui poſt patrem & fratrem defunctos, primatum tenebat Normannorum, petiit per legatos eundem patrem, vt Abbatem ſibi ſubſtitueret, quia loci ſtatus aliter ſine detrimento manere non poſſet. Ad cuius petitionem quendam ſibi valde dilectum monachum eiuſdem loci Priorem nomine Ioannem conſtituit Abbatem, licèt eum alibi magis optaſſet præficere. Hic in Italia partibus Rauennæ ortus, literis eruditus, ac medicinali arte per ipſius patris iuſſionem edoctus, religioſæ conuerſationis eius, doctrinæ quoque, ac omnium virtutum ipſius præ cunctis aliis extitit imitator ſtudioſus, qui ab exilitate corporis Ioannelinus diminutiuo nomine eſt dictus. Sed humilitatis, ſapientiæ, diſcretionis, ac cæterarum virtutum tanta in eo refulſit gratia, vt ſicut ſanctus refert Gregorius, in libro Dialogorum de Conſtantio Preſbytero; ita & in hoc mirum eſſet intuentibus in tam paruo corpore gratiæ Dei tanta dona exuberare. Sed quia adhuc nobiſcum habitat, ſufficit hoc tantùm dixiſſe. Dicit enim ſcriptura. *Ne laudes hominem in vita ſua.*

Eccli. 11. v. 30.

Annus Christi.

CAPVT XXIII.

Ex Glabro lib. 3. Histor. cap. 9.

Monitum Vuillelmi Regi Roberto contra filios bellum gerenti.

CEPIT Rex tractare quis potissimùm ex residuis filiis post se regnare deberet. Constituerat autem secundum Burgundiæ Ducem, Henricum nomine, post Hugonem natum, ipsúmque decreuit pro fratre in regnum sublimare. Sed rursum mater muliebri animositate agitata, tam à patre, quàm à cæteris, qui parti illius fauebant dissentit dicens, tertium ad regni moderamen præstantiorem fore filium, qui & Roberti patris nomine censebatur. Hoc quippe inter fratres discordiæ seminarium fuit. Coadunatis denique Rex in Metropoli Remis regni primatibus stabiliuit regni Coronæ Henricum, quem delegerat. Tunc demum post aliquod temporis spatium illi duo fratres firmato amicitiæ fœdere, præcipuè ob insolentiam matris, cepere vi inuadere vicos, & castella sui patris, ac circumcirca diripere, quæ poterant bonorum illius. Nam ille quem Regem fecerat Drogas illi castrum subripuit. Alter verò in Burgundiæ partibus Auallonense, atque Belnense. Pro quibus Rex graui turbatus amore colligens exercitum ascendit Burgundiam bellum plusquam ciuile patraturus. Interea cum super his venerabilem patrem Vuillelmum consuluisset apud Diuionense castrum, quid agere deberet, oransque, vt erat vir totius mansuetudinis & pietatis, qualiter tam pro se, quàm pro illis Dominum oraret, tale responsum ab eodem suscepit. Meminisse te ô Rex conuenit iniuriarum opprobriorumque patri & matri à te illatorum in tua iuuentute. Quoniam talia tibi iusto iudice Deo permittente à filiis ingeruntur, qualia tu ipse genitoribus ingessisti. Hæc audiens Rex patientissimè tulit, séque vltro culpabilem clamans, non negauit. Deinde

Annus Christi. post obsidionem ac depopulationem vtriusque prouinciæ ad pacem redeuntes paulisper quieuerunt. Anno quoque sequenti mense Iulio Robertus Rex apud castrum Meledunense diem clausit extremum.

CAPVT XXIV.

Ex Chronico S. Benigni.

Quomodo & quo anno obierit Vuillelmus.

SVNT adhuc plurima quæ describi possent, sed quoniam ad finem libri tendimus, his omissis obitum patris Vuillelmi intimare curamus. Postquam per annos quadraginta duos ipse vineam Dominicam sedulò coluit, eámque iugiter propagare amplificaréque curauit, cum iam senio infirmitatibúsque multis prægrauatus optaret dissolui, & cum Christo esse, bonam consummationem laborum suorum adimplere cupiens, per omnia Monasteria, quæ sub eius fuerant magisterio pergere cepit, incipiens ab Italia, circumeundo & fratres exhortando, vt ea quæ ab ipso didicissent mente retinerent, & opere adimplere satagerent. Siquidem eius doctrina fuit, iuxta quod præcipit S. Benedicti Regula, in verbo, in omni oratione, in vestitus qualitate humilitatem videntibus semper ostenderent, & vt honore inuicem se præuenientes dilectionem sine simulatione exhiberent. His & aliis virtutum operibus intentos etiam distinctè legendi, & psallendi magisterio condiuit. Hæc docendo cæteris monasteriis peragratis peruenit ad Cœnobium nomine Fiscannum, vbi plus solitò infirmitate prægrauatus, & sentiens sibi imminere vltimum vocationis diem, conuocatis fratribus per octo dies exhortans eos, atque absolutione & oratione Deo commendans, octauo die Natalis Domini, sumpto Christi corporis, & sanguinis sacramento reddidit Deo spiritum. Cuius corpus à Medicis qui ibi aderant conditum aromatibus, honorifice traditum est sepulturæ in ipso Monasterio

ante

ante altare Sancti Taurini Confessoris. Post cuius obitum *Annus*
Domnus Alinardus suscepit curam regiminis animarum, *Christi.*
quem præfatus pater successorem sibi elegerat cum consilio & laude fratrum, baculúmque pastoralem ei transmiserat. Obiit verò prædictus pater noster Vuillelmus anno ab Incarnatione Domini millesimo tricesimo primo. Et in ipso anno defunctus est Domnus Lambertus Lingonum Episcopus x. Calen. Septembris, antequam ipse Pater expiraret. De anno obitus Vuillelmi, Illust. n. 130. 1031.

Capvt XXV.

Ex Glabro lib. 4. Histor. cap. 4.

Miraculum ad Vuillelmi sepulcrum editum.

IMMINENTE igitur anno Incarnati Christi millesimo tricesimo tertio, qui est à Passione eiusdem Saluatoris millesimus, religionis signiferi Benedictus videlicet Papa vniuersalis, ac Rex Francorum, vt iam diximus, Robertus, Fulbertus quoque Carnoti Præsul incomparabilis, vir sapientissimus, necnon prænominatus pater Monachorum, fundatórque cœnobiorum eximius Vuillelmus. De quo 1033.
etiam perplura dicenda forent vtilia, nisi quod in libello, quem de vita & virtutibus illius edidimus prolata dudum fuisse noscuntur. Vnum restat tamen quod noui ibidem minimè contineri. Migrauit enim prædictus pater à sæculo ad Beatorum requiem in Neustriæ partibus, in Fiscanensi videlicet Monasterio supra mare Oceanum constituto, quod à Rotomagensi vrbe quadraginta fere milliatibus distat, vti tantum condecebat virum, in loco optimo eiusdem Ecclesiæ sepultus. Post aliquot verò dies contigit, vt puerulus fermè decennis valida confectus ægritudine ad sepulcrum illius gratia recuperandæ sanitatis duceretur, ibique à parentibus dimissus decubabat solus, qui subitò respiciens vidit super idem sepulcrum insidentem auiculam formam columbæ præferentem, quam diu intuens obdormiuit. Dehinc leui exolutus somno euigilans, ita se reperit incolumem, ac si nihil ægritudinis persensisset.

Annus Christi. Suscipiunt itaque læti parentes suum, fit omnibus commune gaudium.

Capvt XXVI.

Ex S. Odilone in vita S. Maioli.

Elogium Vuillelmi.

VNvs præcipuè refulsit, qui nuper rebus humanis excessit, & qui plus nobis omnibus laborauit, Domnus videlicet, & Abba Vuillelmus, de cuius clarissimis actibus, & vita laudabili, & mirabili conuersatione paruitas nostra non sufficit, quod sentit ad plenum referre.

Capvt XXVII.

Ex Iotsaldo in Planctu transitus S. Odilonis.

Aliud Elogium.

IIsdem decessit Vuillelmus sorte Calendis
Magnus & ipse pater Monachorum Diuionensis,
Hi fuerant Monachi Maioli denique sancti
Vno florentes in tempore, corpore mundo,
Vnius & fidei, veræ pietatis amici.
Iunxit vtrosque fides, similes habuere recessus
Gloria non dispar, eadem sequitúrque corona.

HELDRICI ABBATIS XXXIII.

Rerum gestarum excerpta.

Cavt I.

Ex vita S. Maioli autore Monacho Siluiniaci.

Heldricus sanatur ad preces S. Maioli.

QVodam tempore pro Monasterij vtilitate beatum Maiolum cum altero fratre Romam dirigi contigit

ab Abbate, qui expleta legatione dum redirent, & Eporediam ad hospitium venirent, frater qui eum comitabatur, Heldricus nomine, febrium correptus langore fatigari cepit acri ardore. Verumtamen ægritudine ingrauescente cùm toto iam pateretur corpore, de vita desperatus circa mortem tenebatur solicitus. Vir autem Dei, qui nihilominus, quàm qui patiebatur de fraterno cruciatu tristabatur, duplicato tunc afficiebatur infortunio, quia hinc eum fratris mœstificauerat ægritudo, inde paterna quæ incepta pendebat legatio. Sed quid ageret nescius diuinam clementiam exorare cepit attentius. Tribus tandem diebus peractis post matutinas laudes cùm se tandem sopori dedisset, quidam vir canitie reuerendus ei visus est dicens. Quid ignauo mœrore deprimeris? Quid è memoria excidit quod frater meus Iacobus de infirmitatibus præcepit? Tristatur aliquis vestrûm? oret. Æquo animo est? psallat. Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus. Hac visione aliquantulum subleuatus animo statim vt surrexit à somno celeri actione duxit ad effectum, quòd Apostolica fuerat reuelatione compertum. Res mira, & vehementer stupenda. Eadem quippe die, qua sanctificato oleo, qui patiebatur est delibutus, ita sanitati pristinæ restitutus conualuit, ac si nullam corporis molestiam pertulisset. Altera die Domini gratulantes virtute conati sunt iter ceptum perducere ad effectum.

Annus Christi. 949.

De tempore Romanæ profectionis Heldrici, III. n. 131.

CAPVT II.

Ex Roberto S. Mariani Monacho.

Præficitur Monasterio S. Germani Autisiodorensi.

AVTISIODORENSI Ecclesiæ post Ricardum præfuit Heribertus filius Hugonis postmodum Francorum Regis. Hic licet curis carnis deditus esset, & pronior ad 983.

Annus Christi. mundana: religiosis tamen quibusque Clericis, & præcipuè Monachis reuerentiam summi impendebat honoris. Sub huius tempore Dux Henricus frater eius, vt erat totius religiositatis amator, Monasterium beati Germani Domno Maiolo commisit Abbati; vt sicut in multis locis tam in Galliis, quàm in Italia fecerat, sic inibi corrigenda corrigeret, & statum ordinis monastici reformaret. Longo enim iam tempore transacto locus idem absque Abbate à Præpositis regebatur. Qui gratanter illum suscipiens regulari districtione quæcumque repererat deuia ad vnguem correxit. Postmodum verò præfecit ibidem virum honorabilem Heldricum Abbatem, qui & ipse prædictum locum ad regularis beati Benedicti tramitis informauit callem.

CAPVT III.

Ex Actis Flauigniacensibus.

Heldrico concedit Valterius Eduensis Episcopus decimas Capellarum Flauigniacensium.

CHARTA Valterij Sanctæ Eduensis Ecclesiæ Præsulis, qua ad deprecationem Heldrici, primi cœlestis aulæ ianitoris, & Apostoli Petri atque Martyris egregij Praiecti, Abbatis cœnobij Flauigniacensis, cum fratribus illic sub norma S. Benedicti degentibus Abbatiæ prædictæ suæ sedi decenter adnixæ, atque in honore prædictorum Sanctorum fundatæ, decimas ex Capellis, quarum beneficium est ex ipsa Abbatia ad victum, & vsum, tam Abbatis, quàm Monachorum ibi Deo famulantium Episcopalis autoritate firmitatis concedit. (De Capellis, Illust. n.133.) Acta Augustiduno feliciter anno Incarnationis Dominicæ DCCCCXCII. Indictione V. (992.)

Anscherius Archidiaconus,	Girardus Archidiaconus,
Hugo Abbas & Comes,	Erpertus Abbas,
Vualterius Abbas,	Vncbaldus Abbas,
Vncricus Abbas,	Hugo Abbas,

Annus Christi.

Ermuinus Abbas,
Landricus Comes Neuernis,
Arlebaldus Sinemuriensis,
Aimus Comes Alsinsis,
Erlequis,
Tetbaldus,
Ardraldus,
Ansedeus,
Enricus,
Vualterius,

Ego frater Flauardus indignus Sacerdos scripsi ad vicem Rodulphi Notarij, in mense Martio, anno v. regnante Rege Rotberto.

Caput IV.

Ex eisdem Actis.

Præstaria ab Heldrico concessa.

De legibus Præstariæ, n. 134.

IVRE firmitatis atque securitatis antiquam Patrum prosequẽtes auctoritatem, omnibus tam præsentibus quàm futuris notum esse volumus, quia adiit Miles quidam nomine Gerardus Domni Hildrici Abbatis præsentiam, omniúmque fratrum Flauigniacensis cœnobij postulans eorum clementiam, quatenus duobus filiis suis concederent potestatem quandam S. Petri ad ipsum locum pertinentem, Fontanas videlicet nuncupatam, Atoariensi Comitatu coniacentem, quam ipse eatenus tenere videbatur per chartis donationem. Ergo prænominatus Abbas, cunctique præscripti Monasterij fratres prædicti viri clarissimi Gerardi suscipientes petitionem, consentiente Domno Valterio serenissimo Eduæ ciuitatis Pontifice, concesserunt duobus filiis illius Gerardo atque Humberto, necnon vni hæredi illorum, qui primus post ipsos vestitus fuerit, præscriptam potestatem Fontanas videlicet cum Ecclesia in eadem potestate sita aliisque duabus Ecclesiis, vna scilicet ex villa Domni Petri, aliáque ex villa Acellis nuncupata, cum omnibus appendiciis ad ipsam potestatem pertinentibus, vel quidquid habere videtur de ipsa potestate. In villa Fiscintiis Diuionense Comitatu consistente, totum

Annus Christi. prædictis concesserunt hæredibus, eo tenore & ratione vt quandiu vixerint teneant, atque possideant soluentes per singulos annos festiuitate S. Petri III. Calend. Iulij in censum, solidos decem. Quem si neglexerint, in duplum componant, & nequaquam perdant. Post obitum verò illorum trium hæredum redeat præscripta potestas ad prænominatum Monasterium cum tribus Ecclesiis, & villa nuncupata Fiscentias, omnique integritate & melioratione, nec non & cum duobus mansis in villa .·.·.·.·. coniacentibus, quos ipse Gerardus volens eam augere de sua hæreditate ipsi apposuit potestati. Vt autem hæc Præsteria per succedentia annorum curricula securior haberetur literarum annotatione, iam dictus Abbas propriisque fratres manibus dignum duxere corroborari.

995. Heldricus Abbas, Amadeus, Letaldus, Letbaldus, Leterius, Gausbertus, Aymo, Rodulfus, Bertuinus, Gausfredus.

Actum Flauigniaco VIII anno, regnante Rege Roberto.

CAPVT V.

Ex Catalogo Abbatum Reomaensium veteri.

Tribus simul Monasteriis præfuit.

1003. *De tempore præfecturatum Heldrici, n. 132.* HELDRICVS S. Maioli discipulus præsidebat anno Domini millesimo tertio, & fuit ręsidens tribus Monasteriis vno & eodem tempore, scilicet sancti Germani Autisiodorensi, & Reomaensi, & Flauigniacensi.

CAPVT VI.

Ex Glabro lib. 2. Histor. cap. 8.

A Roberto Rege Autisiodoro pellitur.

OCCVRRIT interea furenti Regi Odilo venerabilis Abbas Cluniacensis Monasterij, cupiens interuenire

partes vtrasque, siquidem vt Regi exhiberetur honorificentia, solidaretur concordia principum, pax patriæ firmaretur. Qui minùs posse fieri cernens quod decreuerat, hortabatur fratres octo tantummodo, qui ad Confessoris custodiam relicti fuerant. (Nam cæteros cum suo Abbate Heldrico nomine iussio Regis inde exire compulerat) vt orationi instarent assiduè, si fortè Domini pietas eos, pariterque locum à tanta obsidione dignaretur eripere. *Annus Christi.*

GVIDONIS I. ABBATIS XXXIV.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

Ex Glabro lib. 2. Hist. cap. 9.

Notæ temporis quo Vulferius & Guido vixere.

EODEM tempore facta est fames præualida quinquennio in vniuerso Romano orbe, sic quidem, vt nulla audiretur non inops regio, & indigens pane, multique exhausti inedia de populo perierunt. Tunc etiam per plura loca terrarum non solùm immundorum animalium, & reptilium, verùm etiam virorum, ac mulierum, infantiúmque carnes compulit fames horrida sumere in cibum, nulla vel parentum obstante necessitudine. Nam eousque deuenerat huius sæuitia famis, vt iam adulti filij consumerent matres, ipsæque in paruulos remota pietate materna idem exercerent. Subsequente namque tempore gens Sarracenorum cum Rege suo Almuror nomine egressa ab Africanis partibus occupans pene vniuersam Hispaniæ regionem, vsque in Australes Galliarum fines plurimas Christianorum dedere strages. Sed licet impar exercitu sæpius tamen iniit cum illis prælia Vuillelmus Dux Nauarræ cognomento Sanctus. Tunc etiam ob exercitus raritatem

Annus Christi. post 1018.

compulsi sunt regionis illius Monachi sumere arma bellica. Cæsæ denique grauiter vtræque partes, tandem concessa Christianis victoria, post grande suorum dispendium qui superfuere Sarracenorum ad Africam fecere confugium. Sed & in illis diutinis conflictibus præliorum constat Christianorum Religiosos complures occubuisse, qui potiùs ob fraternæ charitatis amorem cupiebant decertare, quàm propter aliquam gloriam laudis pompaticæ.

Capvt II.

Ex eodem.

Visio illustris Vulferio obiecta.

De ætate Vulferij, Ill.n.135.

Erat quippe eo tempore frater quispiam Vulferius nomine, dulcis admodum moribus, & conuersatione in Monasterio cognomento Reomaensi, quod est situm in pago Tornodorensi, cui etiam apparuit die quadam Dominica visio satis credulitati commoda. Nam dum per expletionem matutinalium laudum in supradicto oraturus quieuisset Monasterio, cæteris fratribus inde aliquantulum ad pausam redeuntibus, subitò repletus est totius eiusdem Ecclesiæ ambitus, viris scilicet vestibus albis indutis, ac purpureis stolis insigniter, quorum etiam continentiæ grauitas plurimum de ipsis instituerет eos cernentem. Qui verò eos præcedebat crucem manu gestans Episcopum se esse multarum dicebat plebium, ibique die ipso sacra Missarum celebrare se oportere perhibebat. Referebat etiam tam ipse, quàm cæteri se illius noctis cum fratribus eiusdem Monasterij matutinali interfuisse solemni. Asserebant insuper optimè laudis officium, quod audierant illi diei congruere. Erat autem Dominica dies, octaua Pentecostes, in qua propter gaudij expletionem Resurrectionis Dominicæ eiusdémque Ascensionis, & Aduentus Spiritus sancti, in plerisque diuersarum regionum locis, mos est psallere Responsoria verbis valde honestissimis composita, ac

ac suaui sonoritate referta, & vt mens valet humana, Deificæ Trinitati condigna. Cepit interea, qui præerat Episcopus super altare sancti Mauritij Martyris Missarum solemnia, eiusdem Trinitatis antiphonam intonans, celebrare. Interim verò percunctatus est supradictus frater, qui, aut vnde essent, pro quaue causa illuc deuenissent, cui satis leniter tale dederunt responsum. Professionem, inquiunt, Christianitatis gestamus, sed ob tutelam patriæ, Catholicæque plebis defensionem gladius nos in bello Sarracenorum separauit ab humanorum corporum habitatione. Idcirco nos omnes pariter diuina vocatio nunc transfert in sortem beatorum. Sed ideo per hanc prouinciam nobis contingit habere transitum, quoniam plures ex hac regione infra breue temporis spatium nostro sunt addendi Collegio. Præterea is, qui Missarum explebat officium, finita oratione Dominica pacem omnibus dans, misit vnum, qui ipsi fratri pacis osculum daret. Qui vt fecisset, innuit etiam ei vt sequeretur. His ita completis, cùm vellet eos sequi, disparuerunt.

Annus Christi.

De officio Sanctæ Trinitatis, n.136.

CAPVT III.

Ex eodem.

Alia visio & mors Vulferij.

INTELLEXIT quoque idem frater se in breui spatio exiturum à sæculo, quod etiam sic contigit fieri. Nam mense quinto id est Decembrio, postquam hæc, quæ diximus, viderat sui Abbatis imperio perrexit Autisiodorum gratia medicandi aliquibus in Monasterio beati Confessoris Christi Germani infirmantibus fratribus. Erat enim medicinæ artis studiis instructus. Qui veniens illuc cepit commonere illos fratres, pro quorum causa aduenerat, vt quàm citiùs, quæ pro salute illorum agenda erant, exercere curarent. Cognouerat enim exitum suum proximum fore. Cui dum responderent, quieti indulge iam hodie pro

Annus Christi.

fatigatione itineris, vt dies craſtina te valentiorem inueniat, ipſe ait. Si hodie quantum ſupereſt non expleuero, prout valeo, tum die craſtina noueritis me ex his nihil acturum. Qui ludere illum exiſtimantes, vt erat ſemper alacri mente placidus, quod monuerat, omiſerunt. Die autem altera illuceſcente præuentus acri dolore acceſſit, prout poterat, ad altare beatæ Mariæ ſemper Virginis ſacra Miſſarum celebraturus. Quibus peractis acceſſit ad domum infirmorum fratrum, iámque nimium dolentes artus compoſuit lecto. Cui vt talibus fieri ſolet ceperunt palpebræ ſomnum quærere inter anguſtias. Repente verò aſtitit ei virgo ſplendida coruſcans immenſo fulgore, interrogánſque illum quam mentis dubietatem haberet. Quam cùm ipſe intuitus fuiſſet, adiecit, ſi de itinere metuis, non neceſſe eſt vt paueas, quoniam ego tibi cuſtos extitero. Ex qua viſione ſecurior effectus ad ſe venire mandans loci Præpoſitum, nomine Achardum, eruditiſſimum valde virum, qui poſtea eiuſdem Monaſterij Abbas extitit, narrauit ei non ſolùm præſentem, ſed etiam præteritam viſionem ex ordine. Qui dixit ei, confortare frater in Domino. Sed quoniam ea vidiſti, quæ raro humano viſui conceduntur, neceſſe habes perſoluere vniuerſæ carnis debitum, vt in eorum quos vidiſti poſſis admiſceri conſortium, conuocatiſque cæteris fratribus ſecundum morem ei viſitationem fecerunt. Tertia námque die peracta incipiente nocte migrauit à corpore.

Capvt IV.

Ex eodem.

Dæmonis in morte Vulferij voces.

QVEM dum cuncti fratres ex more abluere, ac pannis componere pararent, ſignáque Monaſterij vniuerſa pulſarent, quidam laicus, ſed religioſus iuxta commanens ignorans obitum fratris, æſtimánſque ob nunciandos ma-

tutinos signa pulsari exsurrexit, vt solebat, pergere ad Ecclesiam. Qui cùm venisset ad pontem quendam ligneum, qui fere in medio erat itinere, audierunt plures ex vicinis voces quasdam ex latere Monasterij proclamantes, huiusmodi. Extrahe, extrahe, & educ ad nos illum quantocius. Quibus etiam vocibus tale responsum redditum est. Hunc interim non queo, alium tamen educam si potero. Statim verò ille, qui ad Ecclesiam pergebat cernit ante se super pontem, quasi vnum vicinorum suorum, reuera ergo diabolum, contra se venientem, de quo etiam dubitare non posset. Quin etiam nomine proprio illum vocans monuit, vt prouidè transiret. Illico autem malignus spiritus turrigera specie in altum se erigens, cupiénsque decipere hominem eius fallacem pompam visibus sequentem, quam tamen dum aspiceret eius pes lapsus grauiter in ponte corruit, qui citissimè se erigens, muniénsque se signo crucis, cognita maligni diaboli fraude regressus domum, cautior est redditus. Paulo pòst nempe & ipse in pace obiit. *Annus Christi.*

ODONIS I. ABBATIS XXXV.

Rerum Annotatio.

HÆc tantùm mihi hactenus de illo occurrit memoria. In veteri Catalogo Reomaensi. Odo, inquit, qui fuit etiam Abbas Autisiodorensis. Et in Catalogo Abbatum S. Germani Autisiodorensis apud Robertum post Thealdum & Achardum, qui viuebat hoc tempore, vt est apud Glabrum lib. 2. Histor. cap. 9. censetur Odo non alius vt puto ab hoc Reomaensi.

MILONIS ABBATIS XXXVI.

Rerum Annotatio.

MIlonis gestorum quæ ætatem tulere summa in eo tantum est quod ab Episcopo Lingonensi Hu-

Annus Christi.

gone, in cuius tempora incidisse videtur ipsius præfectura Ecclesiam Iuliacensem Monasterio suo impetrarit, vt traditur in priuilegio Guillenci.

HVGONIS I. ABBATIS XXXVII.

Rerum Annotatio.

REFERT in eodem Priuilegio Guillencus Lingonensis Episcopus Arduinum præcessorem in throno Lingonensi suum Monasterio Reomaensi addixisse in posterum Ecclesiam Asiacensem & quidquid ad eam attinebat. Quam rem incidisse in huius Hugonis præfecturam temporis ratio persuadet.

HVGONIS II. ABBATIS XXXVIII.

Rerum Annotatio.

RAINALDVS Lingonensis Episcopus quatuor Ecclesiarum Cortennacensis, Ateiensis, Barrensis & Camedonensis decimis ac quotidianis muneribus auctiorem esse Reomaensium rem familiarem voluit, vt testatur ibidem Guillencus, dum secundus iste Hugo, vt verisimilis calculus docet, præsideret.

THEODORICI ABBATIS XXXIX.

Rerum Annotatio.

MERVIT hic quoque Abbas Theodoricus, vt Robertus Lingonensis Episcopus concessa à superioribus priuilegia iuberet nouo priuilegio rata esse atque inuiolata.

Annus Christi.

GODEFREDI ABBATIS XL.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Chronico Besuensi.

De Stephano Abbate Besuensi à quo institutus Godefredus.

STEPHANVS à venerabili Roberto Lingonensi Episcopo & ab Abbate suo huic loco concessus, quamuis renitens Abbas effectus est anno Incarnationis Dominicæ CIↃ 1088.
LXXXVIII, Indictione XI Epacta XXV. Iam verò quanta cura, quanto studio hunc locum emendare & augmentare studuerit, etsi cessent verba, ipsa testantur opera. Nam quamuis Monasterium istud à quingentis aut eo amplius annis primitus fuerit constructum, à tempore omni Stephani Abbatis videtur sumpsisse principium, ita omnia innouata, omnia sunt in melius immutata. Nam quocumque gradiebatur hoc illi erat desiderium, hæc illi mentis cupiditas, vt si alicubi aliquid vidisset honestum aut Ecclesiæ suæ necessarium, aut illud ipse asportaret aut simile in Ecclesia sua ipse construeret. In religione verò ita refloruit locus iste in diebus illis, vt vsque ad mundi dominam Romam famosum nomen haberet Besua, & per totam Galliam vsque ad maris littora. Vnde factum est, vt cùm primũ huc veniret, vix viginti essent Monachi, in diebus verò ipsius quinquaginta seu sexaginta Domino seruientes, & victus ac vestitus necessaria accipientes. Si verò computemus eos qui in Cellis nostris extra Besuam habitant, numerus vsque ad centenarium consurget.

Annus Christi.

CAPVT II.

Ex eodem Chronico.

Godefredus & alij plures ad Præfecturas ex Besuensi Monasterio adoptantur.

De Godefredi ætate & moribus, Ill. n. 137.

SED & illud est ei à Domino præstitum, quod diebus eius aliqui conuersi ad Dominum, & ab eo in hoc loco accipientes religionis habitum, postea facti sunt & ipsi lumen Ecclesiarum. Præficitur namque Ecclesiæ S. Michaëlis Tornodorensi Dominus Vuido Abbas, præficitur Ecclesiæ S. Sequani Domnus Henricus Abbas, præficitur Domnus Eustasius Ecclesiæ Nouiomensi S. Eligij, præficitur Ecclesiæ S. Ioannis Domnus Godefredus, & quamuis ipse non fuisset noster Monachus, de nostro tamen Monasterio est assumptus. Sed & alij complures sub eo æmulatione paterna ducti in ædificando & aquirendo eum imitabantur patrem.

CAPVT III.

Ex Monumentis Reomaensibus.

Præfectura, mores & mors Godefredi.

1098. GODEFREDVS præsidebat circa annum Domini millesimum nonagesimum octauum. *Nota Chronica veteris Catalogi Abbatum.* Godefredus Abbas pacis amicus iacet in Capitulo. *Tabulæ funerariæ Reomaenses.*

Annus Christi.

BERNARDI II. ABBATIS XLI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Chronico S. Petri viui.

Litigium de Ecclesia Ritiacensi inter Bernardum & Arnaudum Abbates.

RAINARDVS de Montebarro censum de Ritiaco simul, & de Pauliaco, qui Monasterio sancti Petri viui debebatur aliquot annis retinuit, postea Pauliacum villam emit Abbas Molismensis à Milone filio Rainardi, Ecclesiam de Ritiaco Rainardus Ecclesiæ auctoritate iudicante perdidit, & Bernardus Abbas sancti Ioannis de Prato eam ab Episcopo expetiit, & inuasit. Quod vbi ad notitiam nostram peruenit, Arnaudus Abbas quia familiaris, & socius nostræ fraternitatis erat, literas ei misit, quarum exemplar hoc est.

Quis Rainardus de Montebarro, Illust. n.138.

Quis S. Ioannes de Prato, ibidem.

1116.

Domno Bernardo amico suo Monasterij S. Ioannis Reomensis venerabili Abbati, frater Arnaudus Monasterij S. Petri viui Abbas salutem in Domino.

Si bene & vos, & vestra valeatis inde gaudemus. Cùm enim præcipuum sit Domini mandatum, vt inuicem diligamus, tamen vos & vestros inter amicos & fratres præcipuos accepimus. Verumtamen cùm in Synodo Lingonensi nouiter habita, cui absens fuistis, clamores renouaremus, quos in anteriori Synodo habuimus, inter cætera de Ritiacensi Ecclesia, quam Rainardus de nobis tenebat, iustitiam Domini Episcopi inuocauimus, à quo vos eam occupasse accepimus. Ex consulto itaque eius, & ei assidentium vos super hac re conuenimus, & vt benignè, & cha-

Annus Christi.

ritatiuè nostra dimittatis vos admonemus. Si enim quod absit post firmatam inter nos, & vos societatem ex industria occupastis nostra, hoc est vnde in nimiam admirationem vertimur. Et quia Monachi vestri Trecis satis contumeliosè nostris Monachis dixerunt, nos in Synodo sine ratiocinatione mutua de persona vestra querimoniam fecisse, id penitus abnegamus, & vt veridicos nos comprobetis, exemplar literarum quas Lingonas misimus, & vobis mittimus. Valete, & nobis super hoc conuenientes literas respondete.

CAPVT II.

Ex eodem.

Vadimonium inter Bernardum Reomensem & Arnaudum S. Petri viui Abbatem.

HAs literas portauit Valbertus Monachus ad Monasterium S. Ioannis, & non inueniens Abbatem dedit eas Priori, & Monachis eiusdem Cœnobij, vt darent Abbati, quod dixerunt se facturos. Nec multò pòst pro Comite de Montebardo, & Clarembaudo de Capis apud Castrilocum conuentu habito, idem Valbertus Episcopo, & Duci aliisque principibus Burgundiæ se præsentauit reiterans clamores, quos erga præfatos Abbates habuerat. Episcopus verò humano pudore magis quàm Dei amore tactus Bernardo Abbati Monasterij S. Ioannis diem, qua ad ius ipse, & Arnaudus Abbas Monasterij S. Petri viui conuenirent, per Archipresbyterum Rainaudum in die Dominica, qua Misericordia Domini cantatur, determinauit. Abbati verò Molismensi sic. Videlicet, quia si diem iuris Abbati Arnaudo denominare defugeret, ipsi Abbati apud Episcopum super hac re nullam spem fore confugij. Huic interminationi Abbas Molismensis se simulans fore obnoxium diem Abbati S. Ioannis itidem denominatam, & apud Ritiacum suscepit. Abbas igitur Arnaudus vtrorumque

Quis fuerit huius litis exitus, Illust. n. 139.

rumque

rumque Abbatum aduentum Ritiaci operiens spe frustratus est. Mainardo Archipresbytero de Bardo super Sequanam attendente, quis Abbatum veniret, & quis venire renueret. Iste etiam Archipresbyter apud Castrilocum, & testis dierum coram Episcopo positarum fuit, & ad diem veniens quomodo vtrimque se haberent vice Episcopi expectauit. De importunitate tantæ iniuriæ omnibus mirantibus Rainardus de Montebardo (intererat enim) nusquam religionem esse acclamauit, & sese vbique omnibus iudicialibus sententiis deratiocinaturum euidenter patefecit, Ecclesiam Riciacensem se & antecessores suos plus centum annis censualem de manu S. Petri viui tenuisse; & eam vi Episcopali ab eo extortam, Abbatem Monasterij S. Ioannis occupasse, Abbate Arnaudo Monasterij sancti Petri viui hoc ignorante. Idem Abbas Arnaudus admirans, quid Molismensis Abbatis absentia significaret, Molismum abiit, sed Abbatem loci non inueniens tanto labore frustra consumpto ad propria rediit. *Annus Christi.*

CAPVT III.

Ex eodem.

Eadem lis ad Legatum & Pontificem Romanum defertur.

ANNO CIↃCXIX Dominus Cono Prænestinus Episcopus, & Legatus Romanæ Ecclesiæ Senonas venit, quem adiit Arnaudus Abbas, vt querimoniam faceret de Lingonensi Episcopo, qui iustitiam diffugiebat sibi facere de duobus Abbatibus suprascriptis, cui misit literas, quarum exemplar hoc est. 1119.

Cono Prænestinus Episcopus & Romanæ Ecclesiæ legatus Ioceranno Lingonensium Episcopo salutem.

Querimoniam venerabilis Arnoldi Abbatis Monasterii S. Petri viui audiuimus de Abbate Molismensi, & Abbate

Annus Christi.

Monasterii S. Ioannis de Prato, quorum vnus Ecclesiam ei aufert, alter villam cum suis appenditiis. Vos autem iam bis diem placiti eis constituistis, sed neque vos, neque Abbates ad vllam illarum venire voluistis, & quia iniuriam huius rei penes vos esse sentimus, mandamus, & mandando obsecramus, vt inde plenariam iustitiam faciatis. Quod si facere nolueritis querimoniam eius ante Dominum Papam, quia de legatione nostra est, me sciatis perlaturum, & causam eius quantumcumque potero prosecuturum.

Eodem anno Calixtus II. Papa post habitum Remis Concilium Senonas venit, quem adiit Abbas Arnaldus, & ostendit illi literas de Pauliaco & Riciaco quas approbauit mittens Episcopo Lingonensi literas suæ autoritatis sigillo munitas, quarum exemplar est.

Callixtus Episcopus seruus seruorum Dei Ioceranno Lingonensium Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem.

Abbatis Arnaudi, & fratrum Monasterii S. Petri viui querelam accepimus, quòd eis Molismensis, & Reomensis Abbates quasdam possessiones, iamdiu à beati Petri Monasterio possessas, iniustè abstulerunt. Vnde fraternitati tuæ præcipimus, vt longa dilatione seposita canonicam eis iustitiam facias, nec Monasterio eidem obesse permittas, quòd secundum antiquam terræ consuetudinem instrumenta sine impressione sigilli composita declarantur. Data Senonis Nonis Decembris.

De antiquo vsu sigilli in Burgundia, Ill. n. 140.

CAPVT IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Bernardus societatem constituit inter suos, & sancti Mansueti Tullensis Monachos.

De societatibus Reomaensibus, Ill. n. 141.

CATHOLICÆ fides Ecclesiæ totum diffusæ per orbem necessariò à se inuicem exposcit, quorumcumque vnum caput Christus est, vniuersa compati ac congaudere

membra sub capite Christo. Huic igitur formæ impressa Ecclesia S. Ioannis Reomaensis, tempore Domini Bernardi Abbatis, statuit cum Ecclesia Tullensi, quæ sub Patrocinio sancti Mansueti fundata est societatem huiusmodi. Capitulum vtriusque commune, statutum est etiam assentientibus vtriusque congregationis Abbatibus, & fratribus vt si frater Reomaensis Ecclesiæ propria voluntate, vel aliquo scandalo commotus Ecclesiæ beati Mansueti refugium petierit, & ibidem morari voluerit, gratanter & honestè quandiu libuerit suscipiatur, etsi postmodum Ecclesiæ suæ reconciliari voluerit, absque vlla satisfactione reconcilietur. Similiter & de S. Mansueti fratribus concessum est. Cùm verò obitus alicuius ex fratribus nunciatus fuerit, illico officium in generali, septem Missæ, & septem Officia, & triginta diebus, Verba mea, pro eo cantentur. Cùm verò obitus Domini Bernardi Abbatis, & Domini Rainaldi Abbatis nunciatus fuerit tricenarium integrum ei fiet. Festiuitas verò beatissimi Ioannis Confessoris & sancti Mansueti ab vtrisque solemniter celebrabitur. Huius autem societatis confœderatio temporibus perpetuis inuiolanda, consentientibus nobis Guidone Abbate & conuentu Reomaensis Monasterii, & Vuillelmo Abbate, ac conuentu Ecclesiæ sancti Mansueti Tullensis in his temporibus est innouata. Actum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo quarto, decimotertio Calendas Iunii.

Annus Christi. 1234.

CAPVT V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Guillenci Episcopi Lingonensis Riciacum & alias Ecclesias Bernardo confirmantis.

In nomine summæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen.

SANCTORVM prædecessorum nostrorum ordinatio labilis memoriæ defectum seu fortunæ mutabilitatem

Annus Christi.

in futurum præcauens, multimodis nos instruit exemplis ea, quæ in Ecclesia Dei solemniter aguntur, literalibus tradere monimentis, & Episcopalibus confirmare munimentis. Eorum igitur meritis, & dignis operibus pro spe, & retributione cœlestium participare desiderans, Guilencus ego nutu Dei almæ Lingonicæ sedis Episcopus, hoc in diuinæ misericordiæ respectu pietatis genere consulendum destinaui, vt eleemosynis, & benegestis prædecessorum meorum Monasterio Reomaensi rationabiliter subscriptis, & deputatis manum fauoris mittam, & per bonæ voluntatis holocaustum iustorum me benefactis intercludam. Laude igitur & consilio fidelium nostrorum totius Lingonensis Ecclesiæ, interueniente Domno Bernardo Reomaensis Monasterii Abbate præstantissimo, Deo primùm, & beatæ Dei Genitrici Mariæ, & beato Ioanni Reomaensis Monasterii, & Monachis ibi in seruitio Dei aggregatis, vel eis in perpetuum successuris, de omnibus rebus subinsertis, secundum priuilegia Sanctorum prædecessorum meorum Lingonensium Episcoporum, huiusmodi testamentum ex parte mea constituo, conscribo, & confirmo. Priuilegium Sigoaldi Episcopi de consecratione Abbatis, de fraterna dilectione, de charitatiua fratrum castigatione, & emendatione, sed & de omnibus, quæcumque Episcopaliter præcepit, & confirmauit, laudamus & confirmamus. Priuilegium Guidrici Episcopi, de tribus Ecclesiis, videlicet de Asiaco, & de Similiaco, & de Vineis. Priuilegium Acchardi Episcopi de Ecclesia Corpus Sancti, de Ecclesia Montis Bertaldi, Betfontis, & Asneriis, Riceij, & Nuidis. Priuilegium Hugonis Episcopi de Ecclesia Iuliaci. Priuilegium Arduini Episcopi, de iure Parochiæ Asiaci, & de integritate ipsius. Priuilegium Raynardi Episcopi de Ecclesia Curtannaci, cum appendicius suis, de Ecclesia Arcienfi, de Ecclesia Barri, de Ecclesia Camedonensi. Priuilegium Ioceranni Episcopi de Ecclesiis Byrrei, Ricei, Curtannaci, cum appendicius suis, Capella videlicet Montis Barri Ecclesiæ subscripta, & subiecta, de iure fundorum, & casamentorum beati Ioannis, de obla-

Cur hæ tabulæ dictæ testamentum, Illust. n. 142.

De exemptione Reomaensium ab Episcopi subiectione, Illust. n. 143. 144.

tionibus, & decimis laicorum personis abiudicatis, & in omnibus parochiis illis per manus Episcoporum saluo iure Ecclesiæ nostræ beato Ioanni redditis, & concessis. Priuilegium Roberti Episcopi de rebus suprascriptis & inferius subiiciendis. Has igitur omnes denominatas Ecclesias, & quæcumque antiquorum Patrum seu Principum pia deliberatione ad proprietatem prædicti Monasterij pertinere cognouimus, pro posse nostro redintegrare, & reformare cupientes, iuxta legem, & determinationem singulorum propriè, & communiter salua consistere, & inuiolata permanere censemus, & præcipimus. Et quidquid boni ratione iustitiæ ex nostra parte superaddere possumus, Spiritus sancti gratia cooperante superaddimus, & concedimus. De duabus verò Abbatiis illis Sanctimonialium, Orbiaci videlicet, atque Rubei montis, quarum vna in proprio beati Ioannis prædio, altera in propria parochia constructa esse cognoscitur, scandalum discordiæ penitus contradicentes, vt debitum honorem, & reuerentiam Domno Abbati & suis exhibeant, mandamus & obsecramus. Non enim licet aliis Monachis subintrare; si aliquando contigerit in Abbatiis illis ordinem immutari ratione aliqua. Cœmiteria verò in suis parochiis antiquitus constructa, & consecrata secundum parochialia iura suos vsus habeant, & obtineant, nec alterius parochianum aliqua Ecclesia recipiat, nisi per consilium Ecclesiæ suæ, Abbas vel minister eius hoc fieri permittat. Hæc autem omnia tam ex prædecessorum nostrorum, quàm ex nostro præcepto generaliter astruentes, chartam subinde plenissimè conscriptam, & adstipulatam. In isto Synodali conuentu manus propriæ tactu, & subscriptione confirmamus, & Archidiaconis nostris ordinabiliter confirmandam donamus. Si quis verò contra istius nostræ definitionis paginam obuius ire præsumpserit, bis vel tertiò commonitus, nisi se correxerit, & ad emendationem venire festinauerit, inferni pœnis subiaceat, & cum misero Diuite Lazarum à longè videat, nec ad illius felicitatem vnquam pertingere valeat.

Annus Christi.

De Monasteriis Virginum subditis Reomaensibus, Ill. n. 145.

Quid confirmatio per tactum manus, Illust. n. 146.

Annus Christi. 1126. Acta sunt hæc Lingonis in plenaria Synodo, anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo vicesimo sexto, Apostolicæ Sedis Cathedram obtinente Domno Honorio II, Francorum excellentissimo Rege Ludouico, Lingonensis Ecclesiæ Episcopo Domino Guilenco.

Quid esset plenaria Synodus, III. n. 147. Quis Archiclauus, III n. 148.

Ego Lambertus Lingonensis Ecclesiæ Archiclauus subscripsi.

Ego Airardus Decanus Lingonensis Ecclesiæ subscripsi.

Ego Gocelinus Archidiaconus subscripsi.

Ego Guido Archidiaconus subscripsi.

Ego Garnerius Archidiaconus subscripsi.

Ego Fulco Archidiaconus subscripsi.

Ego Durannus Notarius ad vicem Fulconis Cancellarij scripsi, dictaui, & recitaui.

CAPVT VI.

Ex Catalogo Abbatum Reomaensium.

Opera eius & tempus Præfecturæ.

BERNARDVS Ecclesiam Reomaensem renouauit à fundamentis, & præfuit Monasterio ab anno Domini
1133. millesimo centesimo nono, vsque ad annum millesimum centesimum tricesimum tertium.

CAPVT VII.

Ex Marmoreo eius sepulchro in claustro.

Epitaphium.

PASTOR Bernardus Reomensis vt optima nardus,
Hac tegitur petra, sed flamine viuit in æthra,
Cuique Calendarum Iani duodecima præbet
Lux obitum, claram sed Christus in æthere sedem.

Annus Christi.

PETRI ABBATIS XLII.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Stephani Eduensis Episcopi, quo Petro Ecclesias nouem donatas olim Monasterio sancit.

SVMMÆ Charitatis est miserias miserorum releuare, pauperibus Christum sequentibus communicare, fidelium piis petitionibus acquiescere. Quapropter ego Stephanus Eduensis Ecclesiæ Episcopus licet indignus, Petre Reomaēsis Ecclesiæ venerabilis Abba, tuæ deuotionis precibus acquiescens Ecclesiam Tisiaci, Ecclesiam de Iox, Ecclesiam Sanctæ Magnentiæ, Ecclesiam de Suenciaco, Ecclesiam Rouuredi, Ecclesiam quæ dicitur sancti Medardi, Ecclesiam sancti Germani de Mundaum, Ecclesiam de Iuniaco, Ecclesiam Charreij in honore sancti Petri constitutam cum appendiciis earum ad nos pertinentibus, pro remedio animæ meæ Reomaensi Ecclesiæ sancti Ioannis, cui præsides concedo. Quas etiam necessitatibus fratrum nostros prædecessores huius sanctæ sedis Præsules concessisse, & easdem ab Ecclesia Reomaensi diu possessas non ignoro. Donationes earumdem consilio Archidiaconorum nostrorum Gaufridi, Siguini, Humberti confirmo, & confirmans Sigilli nostri autoritate corroboro laudante Capitulo; Testantur isti.

De ætate Stephani Eduensis, III.n.149.

Obertus Prior Sancti Symphoriani,
Guido Monachus qui erat cum Abbate,
Ebrardus Aualonensis Archipresbyter,

Annus Christi.

Arnulfus Ecclesiæ Sedeloci Decanns & Archipresbyter,
Girardus Lucciacensis Præpositus,
Galterius Cappellanus,
Ioannes Canonicus,
Iosbertus de Monteforti,
Gentinus Presbyter,
Boso Presbyter,
Rotbertus Capellanus de Monte Regali,
Theobaldus Presbyter de Corentiaco,
Rotbertus de Domno Petro Presbyter,
Albertus Miles de Subernio,
Arnulfus Miles de Liniaco,
Durandus cliens Reomaensis Ecclesiæ,
Lambertus Maior eiusdem Ecclesiæ,
Bernardus de Sancto Georgio,
Vuicardus Seruiens,
Et alij quamplures.

Acta sunt hæc Eduæ publicè anno ab Incarnatione Do-
1139. mini CIↃCXXXIX. regnante Ludouico Rege Iuniore, Odone Duce Burgundiæ mense Maio, VIII. Kal. Iunij, Luna XII, Epacta VII, Indictione I, concurrente V, Innocentio Romanæ sedis Cathedram gubernante.

Hoc Priuilegium totidem verbis innouauit anno post
1147. hunc octauo Humbertus Eduensis Episcopus Eugenio III. Pontifice, testibus, Guillelmo Fontanetensi Abbate, Bauduino Castellionensi Abbate, Guillelmo & Milone Fontanetensibus Monachis, Guidone Clareuallensi Monacho, Theobaldo priore, Guidone, Odone, altero Odone, Drogone Flauigniacensibus Monachis, Gaufredo, Henrico, Nicolao Flauigniacensibus Monachis, Henrico Archidiacono subscribente, eodem Rege & Duce, ideoque hoc loco est omissum.

CA-

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Sententia Godefridi Episcopi Lingonensis Petri causa data, vt componeretur lis inter Ecclesiam S. Ioannis & Rubeimontis.

QVONIAM Deo annuente pastoralis cura nobis commissa est, sollicitè prouidere nos condecet, vt in gregibus nobis creditis, si quæ spinæ discordiarum pullulare ceperint, mox falce sententiæ nostræ recidantur. Ego igitur Godefridus sanctæ Lingonensis Ecclesiæ humilis minister cognita controuersia, quæ inter Ecclesiam S. Ioannis de Pratis, & Ecclesiam S. Mariæ Rubeimontis de parochia Asiaci, cæterisque, quampluribus querimoniis diu exagitata fuerat, assensu, & laude vtriusque partis, ratione, æquitatéque dictante finem imponere curauimus. Præcepimus itaque, quatenus bis in anno, scilicet in festo sancti Germani, festóque omnium Sanctorum de Castro, atque de Burgo omnes de tota parochia ad Ecclesiam Asiacensem, cum debitis oblationibus generaliter conueniant. Præterea confessiones, reconciliationes, puerperarum, nuptiarum, iudiciorúmque benedictiones, cereus, & chrisma, omnia ad parochiam pertinentia, iussione nostra eidem Ecclesiæ collata sunt. De baptizandis infantibus sic definitum est, vt qui potuerint occurrere ad Parochiam, ibidem baptizentur. Si autem necessitas poposcerit à Parochiano Asiaci in Ecclesia S. Mariæ baptizentur. Defuncti omnes ad Ecclesiam Asiaci sepeliantur, exceptis iis qui præmisso iure Parochiæ ad Ecclesiam S. Mariæ sepeliri voluerint, qui redditi à Parochiano, conuentu exeunte recepti fuerint. Sin aliter nullo modo reddantur, immo ad Parochiam sepeliendi deferantur. Hæc à nullo alio præsumantur nisi à Parochiano, vel ab eo cui ipse necessitate exigente iniunxerit. Acta sunt hæc VIII. Calen. Nouemb.

De iis quæ apud Asiacum attribuit Godefridus Reomaensibus, Illustr. n. 150.

Annus Christi. 1141. Innocentio II. Romanæ sedis Papa existente, Regnante Ludouico Rege Iuniore, anno ab Incarnatione Domini CIↃCXLI, vtraque parte laudante.

Præsente Rainardo eiusdem castri Domino. Audientibus his Garnerio Archidiacono, Bosone Decano de Montebarro, Milone Decano de Sisimis. Rainerio milite de Roca, Rogerio de Anciaco. Adfuerunt etiam hi ex parte Ecclesiæ S. Ioannis. Petrus eiusdem Ecclesiæ Abbas, Odo Monachus, Bernardus Claudus, Bernardus Præpositus, Thebaudus filius eius, Galerannus, Stephanus Moran, Theodoricus de Taueniaco. Ex parte Ecclesiæ S. Mariæ Rubeimontis adfuerunt hi. Abbatissa eiusdem Ecclesiæ nomine Damnuis, Maria de Nuceriis, Simon Capellanus eius, Petrus Arnaldus, Milo Faber, Galterius de Garda.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Alterum iudicium Godefridi Episcopi Petro agente in lite Estiuensi pronunciatum.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

EGo Godefridus Dei gratia Lingonensis Episcopus notum facio tam præsentibus quàm futuris, quòd discordia erat inter Rogerium de Anceio, & Garnerium de Diuione, & Humbertum de Mons, maritos sororum suarum, Luciæ, & Margaritæ: & Ecclesiam S. Ioannis Reomaensis de iis quæ capiebant in villa Estiue. Volebat enim Rogerius, & illi plus capere quàm deberent ibi. Cognouit itaque Rogerius in præsentia nostra, quòd ibi deberet habere saluamentum ab Abbate, & illi ab eo pro sororibus quarum viri erant. Fecit autem Rogerius hominium Petro Abbati, pro saluamento, quod tale est. In Mansis sancti Ioannis (excepta terra quæ fuit Heriodi, & Mansis in quibus habitant homines vel habitaturi sunt, in quibus

Quid esset saluamentum, Illust. n. 151.

clamat Heldierius) ſingulis annis ſextarium hordei, vel auenæ, & duo panes, & duo membra carnis porcinæ, ſi porcus in eodem manſo nutritus fuerit, & occiſus. Sin autem duæ gallinæ, & ſextarium vini; quòd ſi vinum deſit, pro vino dent nummos, quantum venditur ſextarius apud Rubeum montem. Manſi qui ſunt in cœmeterio dant dimidium ſaluamentum. Extra cœmeterium ſunt decem & ſeptem Manſi, qui ſimiliter dant dimidium ſaluamentum. Si quis hoſpitatur in aliquo Manſo S. Ioannis, & non habeat illum integrum, dabitur ei extra villam iugerum terræ, & reddet integrum ſaluamentum. Et ſi quis Manſus in pluribus partibus diuiſus fuerit, & hoſpitatur ab hominibus, tale ſaluamentum quod debebat antequam diuideretur, tale poſtea reddat. Annona & vinum redditur in feſto Sancti Martini, panis & caro in feſto Sanctorum Innocentium, vel in die craſtina. Quòd ſi panis non placet eis, pro ſingulis dabuntur ſinguli denarij. Miniſtri militum qui hæc accipiunt de ſuo viuant, & non de ruſticorum. Et ſi ruſtici infra octo dies non dant quod debent, facient clamorem famulis Abbatis, vel ipſi Abbati. Quòd ſi Abbas vel miniſtri eius, intra quindecim dies poſt clamorem, non faciunt eis iuſtitiam, ipſi deinceps per ſe faciant. Et ſciendum quòd ſaluamentum iſtud nuſquam reddetur niſi in eadem villa. Si verò milites vel miniſtri eorum propriam iuſtitiam fecerint ibidem, vel apud Rubeum montem, ipſam facient, & non longius. Hoc caſamentum laudauit Rogerius, & hæc conſuetudo recognita eſt in præſentia noſtra coram multis teſtibus. Vltra hanc conſuetudinem quæ dicta eſt, ſub anathemate interdicimus, ne milites, vel miniſtri eorum aliquid capere præſumant, & vt ratum, & inconcuſſum deinceps habeatur, ſigilli noſtri impreſſione munimus appoſitis teſtibus, qui huic negotio terminando interfuerunt.

Annus Christi.

Engodus Monachus,	Boſo Archipreſbyter,
Odo Monachus,	Rainerius de Roca,
Pontius Archidiaconus,	Hugo Cheualchea,
Stephanus Archidiaconus,	Rainerius de Pulteria,

Annus Christi.

Rainaldus Viceccomes,	Bernardus Præpositus,
Humbaldus Altré,	Galerannus frater eius,
Milo Libornes,	Stephanus Moran,
Helias frater eius,	Henricus Malesmainus,
Bruno Saluages,	Lambertus Maior,
Bernardus Ambesas,	Petrus Maior,
Robertus de Leheli,	Varimbaltus,

1141. Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini CIↃCXLI, Apostolicæ sedis Cathedram obtinente Domno Innocentio, Francorum excellentissimo Rege Ludouico.

CAPVT IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Iterata donatio Ecclesiarum de Asneriis, & de Nuid à Gotefrido Episcopo Lingonensi.

GODEFRIDVS Dei gratia Lingonensis Episcopus, Petro venerabili Abbati Monasterij Reomẽsis, eiúsque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Æquitatis ratio postulat, vt qui Deo familiariùs seruiunt, eis diligentiùs solicitudinis nostræ curam impendamus. Ea propter dilecte in Christo fili, Petre, do & concedo tibi, tuisque successoribus ad vsum fratrum tuorum apud Reomaum Monasterium Deo famulantium, liberè & quietè perpetuò possidendam Ecclesiam de Asneriis, & Ecclesiam de Nuid & præsentationem Presbyteri in eisdem Ecclesiis, saluo iure Lingonensis Episcopi; & vt hoc donum apud posteros ratum maneat, & inconcussum proprij sigilli impressione, & testium adnotatione confirmo.

Signum Nicolai Abbatis Castillionis,
Signum Garnerij Archidiaconi,
Signum Pontij Archidiaconi,
Signum Hugonis de Calma,
Signum Achardi præpositi.

1145. Actum anno gratiæ CIↃCXLV.

Annus Christi.

Caput V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Gotefridi Episcopi Lingonensis de Ecclesiarum donationibus.

In nomine summæ & indiuiduæ Trinitatis Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen.

Sanctorum prædecessorum nostrorum ordinatio labilis memoriæ defectum, seu fortunæ mutabilitatem in futurum præcauens, multimodis nos instruit exemplis ea, quæ in Ecclesia Dei solemniter aguntur literalibus tradere monumentis. Eorum igitur meritis, & dignis operibus pro spe, & retributione cœlestium participari desiderans, Gotefridus ego nutu Dei almæ Lingonicæ sedis Episcopus, hoc in diuinæ misericordiæ respectu pietatis genere consulendum destinaui, vt Eleemosynis, & benè gestis prædecessorum meorum Monasterio Reomaensi rationabili iure subscriptis, & deputatis, manum fauoris mittam, & per bonæ voluntatis holocaustum iustorum me benefactis intercludam. Laude igitur & consilio fidelium nostrorum, & totius Lingonensis Ecclesiæ, interueniente Domno Petro Reomaensis Monasterij Abbate præstantissimo, Deo primùm, & beatæ Mariæ Virgini Dei Genitrici, & B. Ioanni Reomaensis Monasterij, & Monachis ibi in seruitio Dei aggregatis, vel eis in perpetuum successuris de omnibus rebus subinsertis, secundùm priuilegia prædecessorum meorum Lingonensium Episcoporum, huiusmodi testamentum ex parte mea constituo, conscribo & confirmo. Priuilegium Sigoaldi Episcopi de consecratione Abbatis, de fraterna dilectione, de charitatiua fratrum castigatione, & emendatione, sed & de omnibus quæcumque Episcopaliter præcepit, & confirmauit, laudamus & confirmamus. Priuilegium Guidrici Episcopi

Annus Christi.

de tribus Ecclesiis, videlicet de Asiaco, de Similiaco, & de vineis. Priuilegium Acchardi Episcopi de Ecclesia de Scolis cum appenditiis suis. Priuilegium Brunonis Episcopi de Ecclesia Corporis sancti, Montis Bertaldi, Betfontis, Asneriis, Ricei, & Niudis. Priuilegium Hugonis Episcopi de Ecclesia Iuliaci. Priuilegium Arduini Episcopi de iure Parochiæ Asiaci, & de integritate ipsius. Priuilegium Rainardi Episcopi de Ecclesia Curtannaci, cum appenditiis suis, de Ecclesia Ateiensi, de Ecclesia Barri, de Ecclesia Camedonensi. Priuilegium Ioceranni Episcopi de Ecclesiis Byrrei, Ricei, Curtannaci cum appendiciis suis, Capella videlicet Montis Barri Ecclesiæ subscripta, & subiecta, de iure fundorum, & Casamentorum B. Ioannis, de oblationibus, & decimis laicorum personis abiudicatis, & in omnibus Parochiis illis per manus Episcoporum saluo iure Ecclesiæ nostræ B. Ioanni redditis, & concessis. Priuilegium Roberti Episcopi de rebus supra scriptis, & inferius subiiciendis. Priuilegium Guilenci Episcopi de rebus suprascriptis, & de duabus Abbatiis Sanctimonialium, Orbiaci videlicet atque Rubeimontis. Has igitur omnes denominatas Ecclesias, & quæcumque antiquorum patrum, seu principum pia deliberatione ad proprietatem prædicti Monasterij pertinere cognouimus pro posse nostro redintegrare, & reformare cupientes iuxta legem, & determinationem singulorum propriè, & communiter salua consistere, & inuiolata permanere, censemus, & præcipimus, & quidquid boni ratione iustitiæ ex nostra parte superaddere possumus, Spiritus sancti gratia cooperante superaddimus, & concedimus. De duabus verò Abbatiis illis, Orbiaci videlicet, atque Rubeimontis, quarum vna in proprio B. Ioannis prædio, altera in propria parochia constructa esse cognoscitur, scandalum discordiæ penitus contradicentes, vt debitum honorem, & reuerentiam Domno Abbati & suis exhibeant, mandamus, & obsecramus. Non enim licet aliis Monachis subintrare, si aliquando contigerit in Abbatiis illis ratione aliqua ordinem immutari. Cœmeteria verò in suis parochiis antiquitus con-

ſtituta, & conſecrata, ſecundum parochialia iura, ſuos *Annus Christi.*
vſus habeant, & obtineant, nec alterius parochianum aliqua Eccleſia recipiat, niſi per conſilium Eccleſiæ ſuæ Abbas, vel miniſter eius hoc fieri permittat. His etiam præſcriptis addimus Eccleſiam de Spiſſia cum appendiciis ſuis, ſaluis Synodis & conſuetudinibus Eccleſiæ Lingonenſis, & eam cum laude & conſilio Religioſorum virorum & Archidiaconorum ſupradictæ Eccleſiæ Reomaenſi in perpetuum concedimus. Addimus etiam & concedimus Eccleſias de Eſteth, de Cameredo, Eccleſias annexas villæ S. Remigij Betfontis, Viſarnei, Teleiaci. De electione verò ſacerdotum in Eccleſia Spiſſiæ, canonicam poteſtatem eidem Eccleſiæ Reomaenſi concedimus. Hæc autem omnia tam ex prædeceſſorum noſtrorum, quàm ex noſtro præcepto generaliter aſtruentes, chartam ſubinde pleniſſimè conſcriptam, & aſtipulatam manus propriæ tactu, & ſubſcriptione confirmamus, & Archidiaconis noſtris ordinabiliter confirmandam donamus. Si quis verò contra iſtius noſtræ definitionis paginam obuius ire præſumpſerit, bis vel tertiò commonitus, niſi ſe correxerit, & ad emendationem venerit, anathematis vinculo teneatur.

Acta ſunt hæc anno ab Incarnatione milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo, Apoſtolicæ ſedis cathedram obtinente Domino Eugenio, Francorum excellentiſſimo Rege Ludouico. Sub quo omnes fere nationes contra paganorum infidelitatem commotæ ſunt, Lingonicæ ſedis Epiſcopo Domino Gotefrido. 1147. De anno huius priuilegij, Illuſt. n. 152.

Ego Hulricus ſubſcripſi.

Ego Pontius Lingonenſis Eccleſiæ Archidiaconus ſubſcripſi.

Ego Garnerius Archidiaconus ſubſcripſi.

Sunt etiam teſtes huius rei Lingonici Canonici Hugo de Riueria, Vuido Venator.

Gaulterius Trecenſis Canonicus.

Rainaldus Decanus Montis Barri.

Petrus de ſancto Georgio.

Odo de Furno.

Annus Christi. Herbertus Abbas S. Stephani Diuionensis.
Raimbaldus Abbas de Alba Riua.
Clarembaldus Sacerdos.

CAPVT VII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Eugenij III.

Confirmatio Ecclesiarum, quæ ab Episcopis hactenus datæ.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Petro Abbati Monasterij S. Ioannis Reomaensis, eiúsque fratribus tam præsentibus, quàm futuris Regularem vitam professis.

In perpetuum.

DESIDERIVM quod ad religionis propositum & animarum salutem pertinere monstratur, autore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Quapropter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatum B. Ioannis Monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio gloriosorum virorum Clodouei, Caroli, & aliorum Regum Francorum præceptis munitum, & fratrum nostrorum Sigoaldi, Brunonis, Ioceranni, Guilenci, & aliorum Lingonensium Episcoporum scriptis roboratum, ad exemplar prædecessoris nostri felicis memoriæ Papæ Innocentij, cum possessionibus, & bonis suis, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus, statuentes, vt quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus.

ximus vocabulis exprimenda. Ecclesiam videlicet de Villa, quæ dicitur Corpus Sancti, Ecclesiam Ateiensem, Ecclesiam S. Georgij de Simiriaco, Ecclesiam de Beriaco, Ecclesiam de Vineis, Ecclesiam de Tultriaco, Ecclesiam de Asiaco, Ecclesiam de Nuidis, Ecclesiam de Asinariis, Ecclesiam de Cortenniaco, Capellam Montis Barri, Ecclesiam de Bunciaco, Ecclesiam de Riciaco, Ecclesiam de Iuliaco, Capellam S. Medardi, Ecclesiam de Scolis, Ecclesiam Camedonensem, Ecclesiam Estiuei, Ecclesiam de Ester, Ecclesiam de Spissia cum appendiciis suis, Ecclesiam de Barro, quidquid iuris habetis in villis S. Remigij, videlicet Betfontis, Visernei, Teliaci, quidquid etiam venerabilis frater noster Gotefridus Lingonensis Episcopus vobis iustè concessit, & scripto suo firmauit. In Eduensi Episcopatu Ecclesiam de Ionaio, Ecclesiam de Suintiaco, Ecclesiam de S. Germano de Mondaum, Ecclesiam de Tisiaco, Ecclesiam Sanctæ Magnentiæ, Capellam de Rouuredo, Ecclesiam de Cadriaco, cum Capella eiusdem villæ, Ecclesiam S. Medardi, Ecclesiam B. Mariæ in villa Iouis. In Episcopatu Matisconensi, in Saturniaco Ecclesiam S. Andreæ, cum Capella S. Leodegarij, Ecclesiam S. Martini de Cereis, cum Capellis ad eam pertinentibus, Capellam de Busariis cum appendiciis suis. In Episcopatu Niuernensi Monasterium S. Petri de Glanno. In Tullensi Episcopatu Ecclesiam S. Stephani. Concordiam prætereà inter vos, & sorores Ecclesiæ S. Mariæ de Rubeomonte, de Parochia Asiaca, à venerabili fratre nostro Gotefrido Lingonensi Episcopo vtriusque partis assensu rationabili prouidentia factam, nostro munimine roboramus. Decernimus ergo, vt nulli omnium hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt vsibus omnimodis profutura. Salua sedis Apostolicæ autoritate & diœcesanorum Episcoporum Canonica iustitia. Si qua ergo in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona

Annus Christi.

Annus Christi.

hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentauerit secundo tertióve commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reámque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, à sacratissimo Corpore ac Sanguine Dei Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, vtque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen.

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Ego Albericus Ostiensis Episcopus subscripsi.
Ego Imarus Tusculanus Episcopus subscripsi.
Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis Sanctorum Ioan. & Pauli subscripsi.
Ego Iulius Presbyter Cardinalis Tit. Sancti Marcelli subscripsi.
Ego Guido Presbyter Cardinalis Tit. Pastoris subscripsi.
Ego Otho Diaconus Cardinalis S. Georgij ad velum aureum subscripsi.
Ego Octauianus Diaconus Cardinalis Tit. S. Nicolai in carcere Tulliano subscripsi.
Ego Ioannes Diaconus Cardinalis S. Mariæ nouæ subscripsi.

Ego Guido Diaconus Cardinalis Sanctæ Mariæ in porticu subscripsi. *Anno Christi.*

Ego Hiacynthus Diaconus Card. S. Mariæ in Cosmedin subscripsi.

Datum apud S. Florentinum per manum Guidonis S.R.E. Diaconi Cardinalis & Cancellarij III. Idus Octobris Indict. XI. Incarnationis Dominicæ anno CIƆCXLVII. Pontificatus Domini Eugenij tertij Papæ anno III. 1147. De loco dati huius priuilegij, Ill. n. 153.

CAPVT VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Iudicium Godefridi Lingonensis Episcopi in lite Petri Reomaensis Abbatis, contra Luciam de Anceio & filios de iure Estiuei.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

EGO Godefridus Dei gratia Lingonensis Episcopus, notum facio tam præsentibus quàm futuris, quòd discordia erat inter Rogerium de Anceio, & Ecclesiam Sancti Ioannis Reomaensis, de villa quæ dicitur Estiue. Rogerius enim volebat ibi capere plus quàm deberet. Cognitum est & dictum in præsentia nostra, quòd ibi debet habere saluamentum, & quòd ab Abbate illud habere debebat est concessum. Postea orta est contentio inter Luciam sororem ipsius Roberti, & filios suos Rogerium, & Hugonem, contra Petrum Abbatem Reomaensem de eadem villa, iurante illa & filiis eius se facturos de hac controuersia quidquid ego dicerem. Ego autem dixi vt tali consuetudine contenti essent, qualem recognouerat se habere in præsentia nostra prædictus Rogerius. Est autem hæc consuetudo, id est saluamentum in manibus Sancti Ioannis, excepta terra, quæ fuit Hariodi, & exceptis Mansis, in quibus habitant homines, vel habitaturi sunt in quibus clamat Heldierius. Quod saluamentum tale est. Singulis De saluamento, n. 151.

Annus Christi. scilicet annis sextarium hordei, vel auenæ, & duo panes, & duo membra carnis porcinæ, si porcus in eo Manso nutritus fuerit, & occisus. Sin autem duæ gallinæ, & sextarium vini. Huius ergo prædicti saluamenti medietatem habet Lucia cum filiis suis. Quam scilicet ipsa, à prædicto Rogerio habere debebat. Quòd si vinum defuerit, pro vino dant nummos, quantum venditur sextarius apud Rubeum Montem, Mansi qui sunt in cœmeterio dant dimidium saluamentum. Extra cœmeterium sunt decem & septem Mansi, qui similiter dant dimidium saluamentum. Si quis hospitatur in aliquo Manso S. Ioannis, & non habeat illum integrum, dabitur ei extra villam iugerum terræ, & reddet integrum saluamentum. Et si quis Mansus fuit partitus in duabus, vel pluribus partibus, & ibi hospitantur homines, vnum saluamentum persoluunt. Annona & vinum redduntur in festò Sancti Martini, panis & caro in festo Sanctorum Innocentium, vel in die crastina. Quòd si panis non placet eis, pro singulis dabuntur singuli denarij. Ministri militum, qui illud accipiunt, de suo viuent, non de rusticorum. Et si rustici infra octo dies non dant quod debent, facient clamorem ministris Abbatis, vel ipsi Abbati. Et si Abbas, vel ministri eius intra quindecim dies post clamorem non faciunt eis justitiam, ipsi deinceps per se facient, & sciendum quòd saluamentum istud nusquam reddetur, nisi in eadem villa: Si verò milites, vel eorum ministri propriam iustitiam fecerint ibidem, vel apud Rubeum montem illam facient, & non longius. Hæc consuetudo recognita est in præsentia nostra coram multis testibus. Vltra hanc consuetudinem quæ dicta est, sub anathemate interdicimus, ne milites vel ministri eorum aliquid capere præsumant. Et vt hoc ratum & inconcussum deinceps firmiter habeatur, sigilli nostri impressione munimus.

Huius rei testes sunt,
Reinaldus Monachus Claræuallis,
Odo Monachus,
Acchardus Monachus,
Arnulfus,
Gerardus,
Paganus milites,

Annus Christi.

Petrus Magister,
Simeon &
Engelbertus Presbyteri,
Andreas de Montebarro,
Calo de Gency,
Theobaldus de Grisingny,
Matthæus de Castellu,
Ramaldus Vicecomes,
Milo de Castellu,
Hugo de Monz,
Huldierius de Birri,
Iocerannus &
Guido,
Odo,
Simon.

Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini CIↃCL. Indictione XIII, Epacta XX, concurrente V, ciclo XVIII, Apostolicæ sedis Cathedram obtinente Domno Eugenio. Francorum excellentissimo Rege Ludouico. 115

Capvt IX.

Ex Tabulario Reomaensi.

Henricus Eduensis Episcopus conciliat Reomaenses Cistertiensibus.

Qvoniam antiquorum fuit consuetudo ea, quæ commendare memoriæ voluerunt monumentis literarum tradere, eorum doctrinam imitantes notum fieri volumus tam futuris, quàm præsentibus quòd querela illa & discordia quæ fuit inter Cistertiensem & Reomaensem Ecclesiam de loco Sancti Germani de Mundaum, & possessionibus ad eundem locum pertinentibus, in præsentia Domini Henrici Eduensis Episcopi versa est in concordiam. Ego enim Rainardus Abbas Cistertiensis, & conuentus eiusdem Ecclesiæ possessionem supradictam tranquillam, & quietam habere Reomaensi Ecclesiæ concessimus. Nullam enim inquietationem siue à nobis, siue à nostris successoribus Ecclesiam Reomaensem sustinere volumus super his. Vnde ea quæ suprà diximus, & scripto commendauimus, & sigillo nostro confirmauimus. Huius concessionis testes sunt,

circa 1151. De anno huius conciliationis, Ill. n. 134.

Domnus Abbas Airardus de Persenia.

Annus Christi.

Prior Cistertij Lutegerus,
Angelerius eiusdem loci Monachus,
Stephanus Lombardus,
Hugo Pauper,
Aymo,
Simon Præcentor,
Otto Hospitalarius,
Vuillelmus Anglicus,
Thomas Scriptor eiusdem loci Monachus,
Domnus Abbas Petrus Reomaensis,
Boso eius Monachus.

CAPVT X.

Ex Tabulario Reomaensi.

Godefridus Lingonensis duas de nouo Ecclesias Petro donat.

GODEFRIDVS Dei gratia Lingonensis Episcopus Petro venerabili Abbati Monasterij Reomaensis, eiúsque successoribus regulariter substituendis.

In perpetuum.

Æquitatis ratio postulat, vt qui Deo familiarius seruiunt eis diligentius solicitudinis nostræ curam impendamus. Ea propter dilecte in Christo fili Petre concedo tibi, tuisque successoribus ad vsum fratrum tuorum apud Reomaense Monasterium Deo famulantium liberè, & quietè perpetuò possidendam Ecclesiam de Belaun, cum capella de Reu saluo, iure Lingonensis Episcopi, & vt hoc donum apud posteros ratum maneat, & inconcussum nostri sigilli impressione, & testium adnotatione confirmo.

Signũ Pontii Archidiaconi,
Nicolai Abbatis Castellionis,
Seguini Decani,
Achardi Præpositi,
Petri Capellani Castellionis,
Hugonis de Chalma,
Iocelini Clerici,
Hurrici Capellani de Claromonte,
Matthæi Castellionensis,
Rainerii de Puteriis militis,
Henrici Chanlate,
Andreæ Gizelit Præpositi & aliorum multorum.

Actum anno millesimo centesimo quinquagesimo primo Incarnationis Dominicæ. *Annus Christi.* 1151.

Caput XI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Godefridus componit litem Reomaensem cum Sanctimonialibus Fussei.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

EGo Godefridus Dei gratia Lingonensis Episcopus notum esse volo præsentibus, & futuris, quòd inter Monachos Monasterii S. Ioannis & Sanctimoniales Fussei controuersia diutiùs ventilata tandem per manum nostram finem accepit. Monachi siquidem aduersus Sanctimoniales clamabant decimas cuiusdam grangiæ, quam ipsæ construxerant in parochia Iullei, quæ Monachorum est, sed & terram intra curtem eiusdem grangiæ, necnon etiam molendinum quod factum esse dicebant in aqua ipsorum. De his autem omnibus querelis post multas altercationes inter Petrum tunc Abbatem præfati Monasterii, & Helisendem Priorissam Fussei laudante Audeburge Abbatissa Fontis Ebraudi, & vtriusque Capituli Monachorum scilicet, & Sanctimonialium assensu hoc modo facta est compositio. Monachi guerpiuerunt Sanctimonialibus, & quittam dimiserunt terram, quàm supra diximus, quæ erat intrà curtem præfatæ grangiæ, & prædictum molendinum. Ita tamen vt Sanctimoniales prouideant ne molendinum Monachorum per ipsum ingurgitetur, & decimas terrarum, quas eo tempore Sanctimoniales tenebant, & amplius decimas ab eis non accipient Monachi illarum terrarum, quas deinceps de bosco extrahent in ipso finagio. Porrò Sanctimoniales propter hoc reddent monachis annuatim ad festum sancti Remigii quindecim solidos, qui tamen si eo die redditi non fuerint, vsque ad quintum de-

Voces aliquot in his tabulis enodatæ, Ill. n. 151.

Annus Christi. cimum diem recipient eos monachi sine vlla satisfactione, vel occasione. Quòd si etiam tunc eos non habuerint, pro satisfactione non plus quàm denarii duodecim supra capitale eis dabuntur. Huius autem compositionis testes sunt,

Auiuialo tunc Abbas Pultariensis,
Frater Rainaudus cellarius Claræuallis,
Clarembaldus Decanus Musseti,
Iosbertus de Firmitate,
Rainerius de Maresco,
Bartolomeus Kokille.

1155. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo quinquagesimo quinto.

CAPVT XII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Alexandri III. Papæ.

De Ecclesiis Monasterio adnexis.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Petro Abbati Monasterij S. Ioannis Reomaensis eiúsque fratribus tam præsentibus quàm futuris regularem vitam professis.

In perpetuum

DESIDERIVM quod ad religionis propositum & animarum salutem pertinere monstratur, autore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Quapropter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatum B. Ioannis Monasterium, in quo diuino mancipati estis obsequio gloriosorum virorum Clodouei, Caroli, & aliorum Regum Francorum præceptis munitum, & fratrum nostrorum Sigoaldi, Brunonis, Isceranni, Guilenci, & aliorum Lingonensium quondam Episcoporum scriptis roboratum, ad exemplar Patrum & præ-

prædecessorum nostrorum sanctæ recordationis Innocentii & Eugenii Romanorum Pontificum, cum possessionibus & bonis suis, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio munimus, statuentes, vt quascumque possessiones, quæcumque bona idem Monasterium in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis modis iustis præstante Domino poterit adipisci firma vobis, vestrisque successoribus illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Ecclesiam videlicet de Villa, quæ dicitur Corpus Sancti, Ecclesiam Ateiensem, Ecclesiam Sancti Georgij de Simiriaco, Ecclesiam de Berriaco, Ecclesiam de Vineis, Ecclesiam de Tultriaco, Ecclesiam de Asiaco, Ecclesiam de Nuidis, Ecclesiam de Asinariis, Ecclesiam de Cortenniaco, Capellam Montis Barri, Ecclesiám de Bunciaco, Ecclesiam de Iuliaco. Capellam sancti Medardi, Ecclesiam de Scolis, Ecclesiam Camedonensem, Ecclesiam Estiuei, Ecclesiam de Estet, Ecclesiam de Spissia cum appendiciis suis, Ecclesiam de Belaum cum Capella de Reu, Ecclesiam de Barro, cum Capella de Torceio, Ecclesiam de Pisi cum appendiciis suis, Ecclesiam de Marmeiaus, Ecclesiam de Satigny, Ecclesiam de Villamorina, cum appendiciis suis, Ecclesiam Monasterij Sanctis Ioannis, Ecclesiam de Corumblis. Quidquid iuris habetis in villis sancti Remigij, videlicet Betfontis, Visarnei, Teliaci. Quidquid etiam frater noster Gotefridus Lingonensis Episcopus vobis iustè concessit, & scripto suo firmauit. In Eduensi Episcopatu Ecclesiam de Iouiaco, Ecclesiam de Simeriaco, Ecclesiam de Sancto Germano de Mondaum, Ecclesiam de Tisiaco, Ecclesiam Sanctæ Magnentiæ, Capellam de Rouredo, Ecclesiam de Cadriaco, cum Capella eiusdem villæ, Ecclesiam Sancti Medardi, Ecclesiam B. Mariæ in villa Iouis. In Episcopatu Matisconensi, in Saturniaco Ecclesiam S. Andreæ, cum Capella S. Leodegarij, Ecclesiam S. Martini de Cereis, cum Capellis ad eam pertinentibus,

Annus Christi.

De priuilegio Innocentij II & aliis, Illust. n. 156.

Cur hîc nominata Ecclesia de Pisi nondũ ab Episcopo donata ibid.

Annus Christi.

Capellam de Busariis cum appendiciis suis. In Episcopatu Niuernensi Monasterium Sancti Petri de Glanno. In Tullensi Episcopatu Ecclesiam Sancti Stephani. Concordiam praeterea inter vos, & sorores Ecclesiæ S. Mariæ de Rubeomonte, in Parochia Asiaca, à fratre nostro Gotefrido Lingonensi Episcopo vtriusque partis assensu rationabili prouidentia factam, nostro munimine roboramus. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare. Sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa sunt vsibus omni modo profutura, salua sedis Apostolicæ autoritate & Diœcesanorum Episcoporum Canonica iustitia. Siqua igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundo tertióve commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reámque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant.

Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego Hubaldus Ostiensis Episcopus.
Ego Bernardus Portuensis & S. Rufinæ Episcopus.
Ego Gaulterius Albanensis Episcopus.
Ego Hubaldus Presb. Card. tituli S. Crucis in Ierusalem.
Ego Henricus Presb. Cardin. tituli SS. Nerei & Achillei.
Ego Ioannes Presb. Cardin. tituli S. Anastasiæ.
Ego Albertus Presb. Card. tituli S. Laurentii in Lucina.
Ego Guillelmus tituli S. Petri ad vincula Presb. Cardin.
Ego Hiacynthus Diaconus Card. S. Mariæ in Cosmedin.
Ego Odo Diaconus Card. S. Nicolai in carcere Tulliano.

Ego Boso Diaconus Cardin. SS. Cosmæ & Damiani. *Annus*
Ego Cynthius Diaconus Cardin. S. Adriani. *Christi.*
Ego Manfredus Diaconus Card. S. Georgij in Velabro.

Datum Senonis per manum Hermanni S. R. E. Subdiaconi & Notarii III. Kal. Nouemb. Indict. XIII. Incarnat. Dominicæ anno CIↃCLXIV. Pontificatus verò Domini Alexandri Papæ III. anno VI. 1164. An hic fuerit annus VI. Alexandri, n. 156.

CAPVT XIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Galterius Lingonensis Episcopus Petro Ecclesiam donat.

Galterus Dei gratia Lingonensis Episcopus dilectis filiis Petro Reomaensis Monasterii venerabili Abbati & fratribus ibidem Domino seruientibus.

In perpetuum.

DIGNVM est vt fideles filios, & Ecclesias nobis commissas Domino attenta benignitate foueamus, & ad eorum sustentationem pia largitione beneficiis ampliemus. Ea propter dilecti in Domino filii deuotionem vestram erga nos benignius attendentes, iustæ petitioni vestræ clementius accedentes, vobis, & successoribus vestris Ecclesiam de Villamorina cum appendiciis suis donando & concedendo largimur, & ne hoc in irritum veniat, aut possit venire sigilli nostri munimine perpetua successione firmamus. Huius nostræ donationis testes sunt, (Cur Monachis attributæ Ecclesiæ parœciales, Ill. n. 157.)

Hugo, Girardus Lingonenses Archidiaconi.
Guido, Girardus, Nerdunus Canonici.

Annus Christi.

CAPVT XIV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Sanctio Hugonis III. Ducis Burgundiæ de iurisdictione Abbatis in ciues Reomaenses.

De iurisdictione Monachis in laicos concessa à Principibus, Illust. n. 158.

EGo Hugo Dux Burgundiæ notum facio & testificor tam præsentibus quàm futuris, quòd Burgenses Monasterij Sancti Ioannis iurauerunt, quod Abbati & Monachis redderent quidquid iuris atque consuetudinis ipsorum esse scire possent. Præterea iurauerunt quòd in curia Abbatis, iustitiæ starent, & quidquid iustitia dictaret, ei totum exequerentur. Si verò Burgenses istud non tenerent, ego promisi Abbati & Monachis quòd eis inde auxiliator essem. Et præcepi & adhuc præcipio vt vbicumque ego sim seruientes mei auxilium promissum loco & vice mei Abbati & Monachis faciant. Huius rei testes sunt,

Galterus Lingonensis Episcopus.
Petrus Decanus Barri.
Magister Girardus de Vangionis riuo.
Nicolaus Capellanus meus.
Boinus Præpositus Castellionis.
Petrus de Lingonis.

CAPVT XV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Godefridus postquam renunciarat Episcopatui Lingonensi testificatur de concordia Petri cum Monasterio Putei Orbis.

Quando cesserit Godefridus Lingonensis Galtero, Ill. n. 159.

EGo Godefridus Episcopus quondam Lingonensis, præsenti scripto omnibus notificari volo, ob conseruationem pacis, & nunc & in perpetuum qualiter de Molendi-

no subtus Curtãge, de quo inter Petrum venerabilem Abbatem Reomaensem, & Aglentinam Abbatissam Putei Orbis discordia erat, per manum nostram, assensu vtriusque Capituli, talis facta est compositio. Statutum est à nobis, vt Monachi molendinum sibi retineant donantes prædictis Sanctimonialibus propter hoc annuatim tres sextarios bladi, & dimidium, de tali dumtaxat blado quale in eodem molendino molitur, medietatem scilicet de hibernali, & alteram de trimesio. Dabitur autem hoc bladum à Priore de Courtangè nuntio Abbatissæ medietas in crastino festiuitatis omnium Sanctorum, & altera medietas in crastino Sancti Paschæ, vel ex tunc quando competenter fuerit requisitũ, remota omni occasione, & malo ingenio. Si tamen in illis partibus talis fortè fuerit guerrarum malitia, vt molendina, quæ sunt superiùs & inferiùs præfatum molendinum, & ipsum combustum sit, vel destructum, ita vt ea reædificari communis terræ malitia non sinat, interim prædictæ Sanctimoniales donec valeat molendinum reædificari, de prætaxata annona nihil à Monachis exigere possunt. Huius rei testes sunt, *Annus Christi.*

Frat. Gilbertus de Claraualle &
Frat. Vuillelmus de Gisigne Monachi.
Rainaldus Decanus Montis Barri.
Simon de Courtangè miles. 1165.

Actum anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo quinto.

Capvt XVI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Petrus Abbas litem cum Priore Monasterij de Charitate transactione componit.

NOtvm sit omnibus tam præsentibus, quàm futuris, litem fuisse inter Monachos de charitate, qui habitabant tunc temporis apud Brasciacum, & Monachos de

Annus Christi.

Monasterio S. Ioannis super terra quæ dicitur S. Martini, quæ etiam adiacet secus S Germanum de Mundaum. Tandem prædicta lis hoc modo terminata est ex consilio Domni Petri tunc Abbatis de Monasterio S. Ioannis, & ex consensu Domni Rodulfi tunc Prioris de Charitate, & vtriusque conuentus confirmatione. Monachus S. Germani de Mundaum pro pacis prædictæ durabilitate septem libras & dimidiam dedit, & annuatim tres solidos in æternum persoluet Priori de Brasciaco de prædicta terra quæ dicitur S. Martini. Si forsitan prædictos tres solidos retinuerint illi de S. Germano, nec requisiti satisfacere voluerint ad terram quæ dicitur S. Martini vertent se Monachi de Brasciaco, donec sibi satisfaciant Monachi de Monasterio S. Ioannis. Tres isti solidi persolui debent in die S. Mariæ in Martio. In hoc censu continetur quidquid terræ illi S. Martini pertinet tam in pratis, quàm in nemore, & aqua, & tertiis, & decimis, & parochia, & in omnibus terræ illi pertinentibus. Hoc autem vt firmius teneatur laudamus, & sigilli nostri munimine confirmamus ego Rodulfus Prior & Arnulfus Subprior, & Conuentus.

Testes ex parte Monachorum de Charitate.

Rainaldus Prior de Dampetra,
Stephanus de Sancto Ione tunc Prior Brasciaci,
Ioannes eiusdem villæ Capellanus,
Hugo de Sancto Boneto,
Martinus de Viuert,
Besinus de Valle,
Constantius Roclauis,
Vaslinus de Montort,
Simon de Brisun.

Ex parte Monachorum Sancti Ioannis.

Guntardus Monachus,
Seguinus Monachus,
Lambertus Monachus,
Lucius Prior de Sancto Germano,
Adalardus Monachus,
Lambertus Maior,
Achardus Cocus,
Petrus Brutinus,
Martinus Foreters de Sancto Andrea.

Annus Christi.

CAPVT XVII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Stephani Eduensis & Bernardi Niuernensis Episcopi iudicium pro Reomaensibus ex delegatione Pontificis.

EGo Stephanus Dei gratia Eduensis, & ego Bernardus eiusdem prouidentia Niuernensis Episcopi, notum facimus omnibus, ad quorum audientiam literæ istæ peruenerint, quod cùm causa, quæ inter Abbatem Reomaensem de Monasterio S. Ioannis, & Abbatissam Rubeimontis, & Sanctimoniales eiusdem loci agitabatur nobis commissa esset à Domino Papa, ante cætera iudicauimus pacem, quæ facta erat per Godefridum Lingonensem Episcopum inter eos de assensu partium, & sigillo eiusdem Episcopi confirmata, & priuilegiis duorum Apostolicorum Eugenij, & Alexandri roborata, omnino stare debere, nec per nos, nec per alios delegatos iudices aliquo modo posse infringi. Iudicium istud factum fuit apud Pontem Sancti Desiderij super Icaunam, & postea inter Rubeum montem, & Asiacum recordatum, & ex parte Abbatis, & prædictæ Abbatissæ collaudatum. Testes,

Acelinus Abbas Regniaci,
Gaucherius Abbas Flauigniacensis,
T. Decanus Niuernensis,
Hugo Vastini Archipresbyter,
G. Capellanus Episcopi Niuernensis,
Dodo de Cona &
Piscis Canonici Niuerni,
Lambertus de Seelo,
M. Paganus Canonicus Autisiodorensis,
Obertus de Monte Regali,
Milo de Noeriis,
Hugo de Argentolio frater eius,
Iobertus de Anci,
Columius Præpositus Tornodori multi alij,

Actum est verò hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo septuagesimo tertio, & sigillorum nostrorum munimine confirmatum. 1173.

Annus Christi.

CAPVT XVIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Literæ immunitatis ab hoſpitio, Hugonis III. Ducis Burgundiæ pro Eccleſia de Belaon.

EGo Hugo Dux Burgundiæ notum facio omnibus pręſentibus & futuris, quòd cùm quædam controuerſia verteretur inter me ex vna parte, & Eccleſiam Reomaenſem ex altera ſuper Geſtio, quod dicebam me habere in terra prædictæ Eccleſiæ de Belaun, & in hominibus ſuis, in eadem terra manentibus, & ego nolens iniuriam Eccleſiæ facere per homines & ſeruientes meos inquiſiui, quòd de iure geſtium in prædicta terra, & in hominibus ſuis non habebam, prædictos homines à Geſtio omnino quittaui, & literas meas ſæpefatæ Eccleſiæ in teſtimonium tradidi.

De Geſtiorum iure, Ill. n. 160.

Huius rei teſtes ſunt,
Vuillelmus de Leſineis,
Iocelinus de Aualone,
Stephanus de Raueriis,
Petrus Monachus,
Vuillelmus de Quinceio,
Boinus Præpoſitus Caſtellionis,
Petrus Maior Caſtellionis,
Henricus Rufus Burgenſis.

1179. Actum eſt hoc anno incarnati Verbi milleſimo centeſimo ſeptuageſimo nono.

CAPVT XIX.

Ex Catalogo Abbatum.

Petri Abbatis diuturna fuit præfectura.

PETRVS præfuit Monaſterio Reomaenſi per plures annos, ab anno Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo, vſque ad annum milleſimum centeſimum ſeptuageſimum octauum, & vltra.

RAI-

Annus Christi.

RAINALDI I. ABBATIS XLIII.

Rerum gestarum Excerpta.

CAPVT I.

Ex notis Chronicis Catalogi Abbatum.

RAINALDVS præsidebat Monasterio Reomaensi anno Domini millesimo centesimo octogesimo secundo. 1182.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Rainaldus transigit cum Lamberto Priore domus sancti Bernardi de Alpium iugis in lite de decimis.

NOTVM sit omnibus tam præsentibus quàm futuris, quòd discordia, quæ inter Ecclesiam S. Ioannis Reomaensis, & Domum quandam S. Bernardi de Alpium iugis, quæ in Monteregali habetur pro decimis Domus eiusdem Sancti Bernardi, quæ sunt in villa vocabulo Sincuineis nuncupata, quas Canonici debebant & minimè reddebant, ita pacificata est. Vtriusque igitur Domus assensu est definitum, & sigillorum præsentium autoritate firmatum, quòd Domus Sancti Bernardi pro decimis prædictis, quas Ecclesiæ præfati S. Ioannis debebat annuatim, ipsi Ecclesiæ pro vnaquaque carruca tres sextarios redderet mediam partem frumenti, & mediam hordei. Si autem terram prædicti Sancti Ioannis exercere vellent ius Ecclesiæ redderent. Hæc concordia facta est istis audientibus & laudantibus,

Quis S. Bernardus de iugis Alpium, Ill.n. 161.

Ec

Annus Christi.

Ex parte Domus S. Bernardi.

Prior ipsius Domus Lambertus, & Amalricus, & Arnulphus, & alij Conuersi.

Ex parte autem Ecclesiæ S. Ioannis testes isti fuerunt.

Rainaldus Abbas ipsius Ecclesiæ, Petrus Monachus, Vuillelmus Monachus, & alij Monachi eiusdem Ecclesiæ, Teredus Maior, Achardus Cocus, & alij quamplurimi.

Hæc pax facta est in tempore prædicti Rainaldi Abbatis, & Petri Præpositi Montis Iouis, ipsis laudantibus, &
1182. concedentibus anno incarnati Verbi millesimo centesimo octogesimo secundo.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Manasses Episcopus Lingonensis Rainaldum donat Ecclesia de Piseio.

De iure presbyteratus in Parochiis, Illust. n. 162. & 163.

EGO Manasses Dei gratia Lingonensis Episcopus notum facio omnibus, quòd ob salutem animæ meæ, & prædecessorum meorum donaui Monasterio Reomensi in perpetuum Ecclesiam de Pise cum omnibus appendiciis suis, ita vt medietatem prouentuum percipiat, reliqua medietas sit presbyteri cum iure presbyteratus, quod tale est. Peræ peregrinorum, oblationes sponsi & sponsæ, reconciliationes mulierum, oblationes campionum. Ita tamen quòd solus sit in prædictis quatuor. Oblationes sequentium partientur, tricenarij, procurationis mortuorum & nuptiarum. Ita tamen quòd si aliquid proximorum trium præcedentium redimatur, partietur. Confessiones, absolutiones, Baptismatum oblationes, denarius, & candela charitatis, decimæ grossæ, & minutæ partiantur. Si quid residuum fuerit de cereo Paschali partiatur. Prædicto quoque Monasterio concessi electionem presbyteri quoties præno-

minata Ecclesia vacauerit, & inde inuestiui Domnum Re- *Annus*
naudum tunc eiusdem cœnobij Abbatem, testibus *Christi.*
Lamberto Archidiacono, Magistro Hunaudo,
Milone Cantore, Hugone de Chaumont.
Petro Decano Barri.
Actum anno incarnati Verbi millesimo centesimo octo- 1185.
gesimo quinto.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Lucij III. Papæ de Ecclesia S. Thomæ apud Montembarrum.

Lvcivs Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati & Capitulo Reomaensi, salutem & Apostolicam benedictionem.

Iustis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, Ecclesiam quam venerabilis frater noster Lingonensis Episcopus, iuxta Pontem Montisbarri in honorem Beati Thomæ martyris de nouo fundauit, & vobis ad instituendos ibi Monachos de Capituli sui assensu concessit, sicut vobis canonicè collata est, & vos eam cum omnibus pertinētiis suis canonicè possidetis deuotioni vestræ, autoritate Apostolica confirmamus, & pręsentis scripti patrocinio communimus. Statuentes vt nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Veronæ xv. Kal. Octobris.

Annus Christi.

CAPVT V.

Ex Priuilegio Innocentij Papæ III.

Alias Ecclesias à Manasse Episcopo obtinet.

EX donatione Manasserij quondam Lingonensis Episcopi Ecclesiam de Marmaiaus, Ecclesiam de Santigny, Ecclesiam de Pisi cum appendiciis suis, Capellam S. Thomæ apud Turin & Ecclesiam de Corumblis.

CAPVT VI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Præceptum Philippi Augusti de protectione ditionis S. Andreæ Reomaensis.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex. Nouerint vniuersi quòd homines vniuersos qui ad pręsens mansionarij sunt in potestate beati Andreæ, & illos qui deinceps ibidem mansuri venient in protectionem & custodiam nostram per posse nostrum suscipimus, quamdiu per rationem eos tueri poterimus, eisdémque consuetudines Lorriaci concessimus, sub ea conditione quòd omnium prouentuum, qui de potestate illa prouenerint, medietatem percipiemus.

De iure protectionis & custodiæ principum, in rebus Ecclesiasticis, Illust. n.164.

1188. Actum Senonis anno incarnati Verbi millesimo centesimo octogesimo octauo, mense Februario.

Annus Christi.

HVGONIS III. ABBATIS XLIV.

Excerpta rerum gestarum.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Donatio Hugonis III. Burgundiæ Ducis Hugoni Abbati Reomaensi.

NOTVM sit omnibus tam præsentibus quàm futuris, quòd ego Hugo Dux Burgundiæ, & Albonij Comes dedi, & concessi in perpetuum laude & assensu Odonis filij mei iam militis, Alexandri similiter filij mei pro remedio animæ meæ, & antecessorum meorum, & pro anniuersario meo annuatim faciendo Deo & Ecclesiæ Monasterij S. Ioannis gestium quod habebam in villa Monasterij S. Ioannis vna die per annum, & Domum Beati Thomæ quæ est iuxta eiusdem Ecclesiam apud Montembarrum, similiter & furnagium hominum vltra pontem manentium, ita tamen quòd aliquis non possit ibi furnum ædificare præter Monachos præfatæ Ecclesiæ, vel eorumdem mandatorium. Dedi quoque præmemoratæ Ecclesiæ hoc quod habebam in Pressoriis quæ sunt vltra pontem, saluo iure Petri Ioye & hæredum suorum. Dedi adhuc supradictæ Ecclesiæ Robertum, & Radulfum de Ateis cum suis heredibus, & vxorem Vier de Lenne, & heredes ipsius.

Sigillum non habuere authenticum, qui nondum erant milites, Illust. n. 165.

Huius rei testes sunt,

Manasses Episcopus Lingonensis,
Guillelmus Abbas Cistertiensis,
Pontius Cellerarius Cistertiensis,
Guillelmus de Quince,
Durannus de Flauigny,
Guillelmus de Ginum,
Guillelmus de Moneta Monachi S. Iannis,
Simon de Brecun,

Annus Christi.

Aimo de Marrincio Connestabilis,
Rainaudus de Vernei,
Aruius de Safra,
Boinus Præpositus Castellionis,
Petrus Maior Castellionis,
Eurardus Præpositus Diuionensis.

Et vt hoc ratum habeatur sigilli mei munimine præsens scriptum confirmaui, similiter & Odo filius meus id scriptum sigillo suo muniuit.

1189. Acta sunt hæc annò ab Incarnatione Domini millesimo centesimo octogesimo nono, IV. Kal. Augusti, Domno Hugone eiusdem Ecclesiæ existente Abbate.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Manassis Episcopi Lingonensis testimonium de ea donatione.

EGO Manasses Dei gratia Lingonensis Episcopus notum facio omnibus, quòd Hugo Dux Burgundiæ, & Albonij Comes laude, & assensu filiorum suorum Odonis, & Alexandri pro remedio animæ suæ, & antecessorum suorum, pro anniuersario suo annuatim faciendo dedit in eleemosynam Deo, & Ecclesiæ Monasterij S. Ioannis Gestium, quod habebat in villa Monasterij S. Ioannis semel in anno, & Domum beati Thomæ, quæ est iuxta eiusdem Ecclesiam apud Montembarri, similiter & furnagium hominum vltra pontem manentium; ita tamen quòd nullus possit ibi furnum ædificare præter Monachos eiusdem Ecclesiæ, vel eorumdem mandatorium. Dedit quoque memoratæ Ecclesiæ quòd habebat in Pressoriis, quæ sunt vltra pontem, saluo iure Petri Ioye & hæredum suorum, dedit etiam eidem Ecclesiæ Robertum & Radulfum de Ateis cum suis hęredibus, & vxorem Vuier de Lenne, & hæredes ipsius. Hæc autem donatio facta est per manum meam, quæ vt rata habeatur literis annotatam sigilli præsentis impressione muniui. Testes,

Vuillelmus Abbas Cistercienfis,
Vuillelmus de Quince,
Durannus de Flauigni,
Monachi Sancti Ioannis,
Simon de Brecun,
Aimo de Marigny Connestabilis, *Annus Christi.*
Petrus Maior Castellionensis,
Eurardus Prępositus Diuionensis.

Actum anno Incarnationis Dominicæ millesimo centesimo octogesimo nono. *Idē ann.*

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Donatio Clarembaudi de Noers Hugone Abbate.

SCIANT præsentes & posteri quòd nobilis vir Clarembaudus Dominus de Noers, ob remedium animæ suæ, & antecessorum suorum cum laude vxoris suæ, dedit & concessit Deo & Ecclesiæ beati Ioannis Reomensis homines quos apud Rubeummontem habebat, scilicet Gauterium Texerānum, & eius vxorem Ermingardem, & Beatricem vxorem Guidonis de Foro cum ipsorum hęredibus. Abbas verò Reomensis, & totus conuentus eiusdem Ecclesię, pro impenso sibi beneficio concesserunt ei fratrum societatem in orationibus, & omnibus eiusdem Ecclesię beneficiis. Audito autem eius obitu de eo sicut de Professo Ecclesię exequentur, & anniuersarium eius, & patris sui solemniter peragetur. Donationem autem istam laudauerunt Domnus Hugo Autissiodorensis Episcopus, & Domnus Guido frater eius, & sigillis suis confirmauerunt, laudauit etiam mater ipsius Clarembaudi. *Quid esset donari societate à Monachis, Ill.n.166.*

Huius donationis testes sunt,

Durannus,
Godefredus,
Milo,
Vuillelmus eiusdem Ecclesiæ Monachi,
Laurentius,
Leodegarius,
Imbertus famuli Abbatis,
Stephanus de Argentueil,
Iobertus de Mollini,

Annus Christi.

Stephanus le Bornez,	Guido Tardel Milites,
Iobertus de Bar,	Theobaudus de Sanci Præ-
Huo filius eius,	positus de Noers.

Idē ann. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo octogesimo nono, tempore Domni Hugonis Abbatis.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Donatio Guidonis de Noers, Hugone Abbate.

NOTVM sit tam præsentibus quàm futuris, quòd nobilis vir Guido frater Domini Clarēbaudi de Noers, ob remedium animæ suæ, & antecessorum suorum Ecclesiæ Beati Ioannis Reomaensis dedit, & concessit vsuarium in pasturis de Ious tam in nemoribus, quàm in planis vniuersaliter, hominibus eorumdem villæ, scilicet hominibus prædictæ Ecclesiæ & iusticialibus; & in puteo de Huimus similiter vsuarium liberè & absolutè, sicut sui homines habitantes in eadem villa habere solent. Concessit etiam iam dictæ Ecclesiæ mansum vnum, quod est intra clausuram Prioratus eiusdem villæ. Præterea quatuor homines, Ioannem & fratres eius, qui in eadem villa prędictæ Ecclesiæ antea liberi fuerant, & pro sui forefacto in seruitutem prædicto Guidoni se redegerant, Ecclesiæ prænominatæ Guido ipse de voce concessit, ita sanè si prædicti homines ad Ecclesiam redire voluerint, ea conditione vt ipsi homines alterum Dominum, nisi Ecclesiam, deinceps nec facere nec habere possint. Iterum quidam homo in eadem villa prænominatæ Ecclesiæ antea liber se cum vxore in seruitutem prædicto Guidoni redegit filio suo non laudante; horum etiam filium nomine Nazarium, quem sæpedictus Guido propter parentes reclamabat, Ecclesiæ prælibatæ liberè, & absque calumnia concessit. Ob istius autem susceptionem beneficij Hugo Abbas Reomensis, & Capitulum

tulum eiusdem Ecclesiæ prædictum Guidonem de illatis iniustè ab eo Ecclesiæ prædictæ absoluerunt, constituentes illi proprium altare, in quo totius vitæ suæ curriculo singulis diebus sibi Missam celebrare constituerunt de Spiritu sancto, exceptis diebus Lunæ pro fidelibus Dei, diebus Sabbathi de sancta Maria. Audito autem eius obitu, & comperto nomen eius in Regula cum nominibus fratrum scribetur, & sicut de professis ipsius Ecclesiæ fieri solet, de eodem prosequetur; & vlterius pro eius anima & antecessorum suorum Missa pro fidelibus Dei in perpetuum celebrabitur, & eiusdem & patris sui anniuersarum non prætermittetur. Ne autem istud beneficè constitutum malignè restringi valeat vel calumniari, ego Hugo Autisiodorensis Episcopus, & ego Clarembaudus Dominus de Noers, & ego Guido autor huius beneficij & concessor, istud sigillis nostris corroborauimus, laudante hoc vxore Domini Clarembaudi. Hæc omnia facta sunt in præsentia Domini Hugonis Autisiodorensis Episcopi, & fratris sui Clarembaudi Domini de Noers, qui hoc laudauerunt tempore Domini Hugonis eiusdem Ecclesiæ Abbatis.

Annus Christi.

Quid sit scribi nomen alicuius in Regula, Ill. n. 166.

Huius rei testes sunt,

Durannus Flauigniacensis,	Lambertus famuli Abbatis,
Villelmus,	Stephanus de Argentueil,
Milo tunc Prior de Ious,	Iosbertus de Melanni,
Godefredus Prior Cortengiaci Monachi,	Stephanus Libornez,
	Iosbertus de Bar,
Laurentius,	Huo filius eius,
Leodegarius,	Guido Fardel milites.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo octogesimo nono. *Idē ann.*

Ff

Annus Christi.

Capvt V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Canonici Belnenses Hugoni Abbati cedunt Ecclesiam Cadriaci.

NOverint vniuersi præsentes & futuri, quòd Canonici Beatæ Mariæ Belnensis Ecclesiæ per manum Domini Galterij Eduensis Pontificis resignauerunt Hugoni Abbati, & Ecclesiæ Reomaensi, si quid iuris habebant in Ecclesia Cherriaci, & vt hoc ratum perpetuis temporibus habeatur, prædicti Canonici Chartam præsentem fecerunt sigilli sui munimine roborari, si quam autem confirmationem habent super eadem Ecclesia in priuilegiis, vel aliis scriptis similiter resignauerunt.

1190. Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo.

Capvt VI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Decimæ Ecclesiæ de Ious donantur in solidum Hugoni.

EGo Petrus Dei gratia S. Benigni Diuionensis Abbas Domini Lingonensis Episcopi vicarius, notum facio vniuersis, quòd Matthias filius Maioris de Chableia calumniabatur duas partes in decima de Ious, tandem verò recognouit, quod iniustè vexabat Ecclesiam S. Ioannis Reomensis super eadem decima, totámque calumniam guerpiuit, & si quid in ipsa decima iustè, vel iniustè habebat, vel habere debebat, totum ex integro prædictæ Ecclesiæ pro remedio animæ suæ, & antecessorum suorum liberè in eleemosynam tradidit & concessit. Fecit autem

hoc apud Odunum grangiam de Rigneio coram his testibus. Testes, *Annus Christi.*

Hugo Abbas S. Ioannis Reomaensis,	Ioannes de puteo,
Vuillelmus de Quinceio,	Iterius Præpositus de Malleio,
Hugo de Molendinis,	Rainaldus Bucherans vitricus eius,
Simon de Vezeliaco,	Humbaudus Miles,
Milo Prior de Ious.	Laurentius, &
De Laicis, Martinus Pelliparius,	Leodegarius,
Martinus Carnifex,	Famuli Abbatis.

Vt verò hoc firmiùs staret, & quietiùs, fecit istud idem Matthias laude matris suæ Bonæ, & nepotum suorum Ioannis & Odonis qui apud Chableam laudauerunt, vbi coram eis eleemosyna ipsa recognita fuit, & recitata.

Testes de laude ipsorum.

Guarinus Cantor,	Arbertus Pannellus,
Villelmus Brito,	Bertrandus de Ponte,
Magister Menardus,	Stephanus Godarz,
Huelierius Capellanus,	Eruinus & Galterius Præpositi Erui,
Armannus Canonicus,	Martinus Buchars.
Rodulfus Presbyter,	
Hugo de Nugle Miles,	

Nobis etiam apud Castellionem quædam tractantibus accessit prædictus Matthias, & eleemosynam præscriptam se ita fecisse multis audientibus coram nobis recognouit, eámque in manu nostra posuit, & vt de illa Ecclesiam beati Ioannis inuestiremus, & chartam faceremus postulauit. Nos igitur per manum Vuillelmi de Quinceio Ecclesiam beati Ioannis de ipsa eleemosyna inuestiuimus, & vt eam in perpetuum liberè & quietè possideat præsentis Chartæ autoritate confirmamus. Si quis ergo contra eam ire tentauerit, nisi resipuerit, & emēdauerit, anathema sit. Actum est hoc apud Castellionem anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo primo. 1191.

Donationes datæ in manus tertij vt Chartã faceret, Ill. n. 167.

Annus Christi.

CAPVT VII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Hugo Abbas cum Hugone de Vergei permutat iura aliqua.

Cur se Dei gratia Abbatem significate dicat, Illust. n.168.

EGo Hugo Dei gratia Monasterij S. Ioannis dictus Abbas præsentibus, & futuris notum facimus, quòd fauente Capitulo nostro quietum dimisimus nobili viro Domino Hugoni de Vergei, & eius hæredibus, quidquid habebamus apud Vetus Castrum, & in eiusdem castri potestate, & etiam vxorem Hugonis Longi in perpetuum possidendam, præter vxores Alexandri & Petri quæ sunt apud Valonis. Ipse autem iam dictus Hugo, pro recompensatione huius dimissionis, concessit nobis quidquid habebat, vel reclamabat apud Soenci, & apud Monesterel, tam in hominibus, quàm in mulieribus, & etiam filios Ioannis Presbyteri Petrum & Michaëlem. Et vt hoc ratum habeatur, ego Hugo iam dictus Abbas præsentem Chartam sigilli nostri impressione fecimus confirmari.

1192. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo secundo, mense Iunio.

CAPVT VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Odo Dux Burgundiæ III. ius hospitij cedit Hugoni Abbati.

De iure Gestij supra, n. 160.

NOTVM sit omnibus tam præsentibus quàm futuris quòd ego Odo Dux Burgundiæ dedi & concessi perpetuo possidendum Deo & Ecclesiæ S. Ioannis Reomaensis pro remedio animæ meæ, & antecessorum meorum gestium quod habebam in villis scilicet Vineis, Barro, & Ateis

tam in hominibus iam dictæ Ecclesiæ, quàm in hominibus quorumlibet Dominorum, & vt hoc ratum & inuiolabile permaneat præsentem paginam sigilli mei attestatione confirmaui. Huius rei testes sunt, *Annus Christi.*

Rainaldus Vigerius Eduẽsis,
Dominus Huo Miles,
Dominus Odo Caissoth,
Et ex parte Abbatis Bernardus & Hugo sacrista,
Leodegarius,
Laurentius eiusdem Abbatis seruientes.

Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo nonagesimo quarto, Domino Hugone eiusdem Ecclesiæ existente Abbate. 1194.

CAPVT IX.

Ex Tabulario Reomaensi.

Donatio Odonis III. Burgundiæ Ducis Hugoni III. Abbati.

EGo Odo Dux Burgundiæ notum facio, tam præsentibus, quàm futuris, quòd pro Dei amore, & pro remedio animæ meæ, & patris mei, & antecessorum meorum dedi in eleemosynam Deo, & Hugoni Abbati Monasterii S. Ioannis Reomaensis, & eius successoribus Milonem de Montbar filium Pontiæ, & hæredes suos cum possessionibus eorum, quas in potestate mea habent perpetuò possidendos, eos omnino quitans. Et vt hoc in posterum perpetuam habeat firmitatem, præsens scriptum inde factum contra omnes calumniatores autoritate sigilli mei confirmaui. Isti affuerunt,

Vuillelmus de Brenna,
Vuillelmus de Barris,
Maius de Acie,
Rainaudus Vierius Eduẽsis,
Guillelmus de Sainct Bour,
Theobaudus Præpositus de Montbar,
Vuillelmus de Quinciaco,
Hugo Prior de Tisi,
Laurentius,
Leodegarius,
Achardus famuli Abbatis,
Petrus Nicolai & Brictius filius eius.

Annus Christi.

HVGONIS IV. ABBATIS XLV.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

Ex Notis Catalogi & Tabulario S. Stephani Diuionensis.

HVgo IV. præsidebat anno Domini millesimo centesimo nonagesimo sexto, & vnus erat ex signatoribus Actorum Matildis repudiatæ ab Odone III. quæ notantur anno millesimo centesimo nonagesimo octauo.
1198.

Capvt II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Confirmat Dux Odo III. emptiones aliquot Hugonis Abbatis.

EGo Odo Dux Burgundiæ notum facio præsentibus, & futuris, quòd Guiardus Iunain, & Odo filius eius vendiderunt Ecclesiæ Reomaensi, & omnino quitauerunt quidquid habebant in villa de Visarne laudantibus vxoribus suis Petronilla, & Adenorde, & hæredibus ipsius Guiardi. Vnde de bonis ipsius Ecclesiæ habuerunt vsque ad valentiam nonaginta librarum. In hunc modum vendidit Osmundus de Plaanci, laudantibus vxore sua, & hæredibus, quidquid in eadem villa in decimis, & in omni vtilitate habebat, vnde habuit vsque ad viginti septem libras, & vnam vaccam. Hoc autem in præsentia mea fuit recognitum. Sciendum est etiam, quòd Osmundus de Rubeomonte in præsentia mea constitutus dedit, & concessit præfatæ Ecclesiæ quidquid habebat in saluamento de

Cheuigneio in omni vtilitate, in nemoribus ſcilicet, & terris, & hominibus. Hanc conceſſionem laudauit Humbaudus filius eius, vnde habuit viginti libras Prouinenſes. Cognouerunt in præſentia mea, quòd iſta donatio erat de feodo prædictæ Eccleſiæ. Nihilominus Dominus Andreas de Montebarro dedit eidem Eccleſiæ omnem cenſum, quem habebat apud Riceium, exceptis ſeptem ſolidis, quos dederat Eccleſiæ S. Petri Viui Senonenſis. Hoc autem poſtmodum laudauerunt Mabilia relicta ipſius Andreæ, & Dominus Bartolomeus de Poleiſi maritus eius, & habuerunt inde quindecim libras. Et cùm venditiones iſtæ & donationes in præſentia mea recognitæ fuiſſent ad inſtantiam ipſorum prædictorum eas confirmaui manucapiens & promittens per præſentis Chartæ tenorem, quòd ſi quis ipſam Eccleſiam ſuper his vexare voluerit, ego eam manutenebo. *Annus Christi.*

Actum eſt hoc anno Incarnationis Verbi milleſimo centeſimo nonageſimo ſexto. 1196.

Capvt III.

Ex Tabulario Reomaenſi.

Donat Odo III. eidem homines aliquot & prædia.

EGo Odo Dux Burgundiæ notum fieri volo præſentibus & futuris, me dediſſe in eleemoſynam Deo & Eccleſiæ beati Ioannis Reomaenſis quendam hominem apud Belnam Bricium cognomento Tabernarium & eius hæredes cum omnibus ſuis tenementis liberè & abſolutè abſque omni exactione in perpetuum poſſidédos. Dedi etiam eidem Eccleſiæ locum, in quo grangia mea conſtiterat, & hortum qui eſt retrò grangiam eidem grangiæ adiacentem. Præterea dedi eidem Eccleſiæ quendam hominem apud Caſtellionem ſuper Sequanam Angebertum de Chamunt, & eius hæredes cum vxoribus eorum, & omnibus tenementis eadem libertate, qua & ſuperiores in perpe-

Annus Christi. tuum possidendos. Dedi etiam eidem terram, & homines quos possederat Eirardus Floiche apud S. Euphronium, & in Sinemuro, & sicut Radulfus de Pomarz post mortem eiusdem Eirardi in Gageria possidebat, & omnem terram arabilem, quam habebam in meo dominio in finagio Sinemuri. Huius rei testes sunt,

Reinaudus Vigerius Eduensis,
Theobaldus Præpositus Montisbarri,
Robertus Sacerdos Magister domus leprosorum.

Quod vt ratum firmúmque permaneat literis meis annotaui, & sigilli mei impressione firmaui. Actum est hoc
1196. anno millesimo centesimo nonagesimo sexto.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Hugo Pignoratitio contractu quærit Monasterio Villam de Soenci.

EGo Gauterius Dei gratia Eduensis Episcopus, notum facimus præsentibus, & futuris, quòd Ioannes de Garart per manum nostram, & in præsentia nostra inuadiauit Ecclesiæ S. Ioannis Reomaensis villam quæ dicitur Soenci pro trecentis, & viginti libris Prouinensis monetæ, & quidquid habebat in finagio eiusdem villæ, ea videlicet conditione quòd supradictam villam ex alieno censu redimere non posset, nisi ex suo proprio, & tempore Quadragesimæ, scilicet à Dominica qua cantatur, Inuocauit me, vsque ad Octauas Paschæ. Recognouit etiam coram nobis, quòd prædicta villa, & totum ipsius villæ finagium esset de feodo Reomaensis Ecclesiæ, & quòd tale pactum fuit inter ipsum, & fratres eiusdem Ecclesiæ, quòd si ipsa moneta quocumque modo viluerit, pro singulis quinquaginta solidis vna marca argenti reddetur. In hac quidem villa Raimundus de Espissia dicitur habere quandam partem, quam iamdicta Reomaensis Ecclesia tenet sub nomine

De contractus inuadiationis iustitia, Ill. n. 167.

Gageriæ ſeptem librarum & quindecim ſolidorum. Cùm verò præfatus Raimundus voluerit redimere nominatam partem, tantumdem cadet de prædicta pecunia. Hanc autem Gageriam & omnia quæ prædiximus laudauit Flandina vxor iam dicti Ioannis & liberi eorum ad quos prædictorum ſcilicet villæ & finagij ius pertinebat. Fiduciauit & iſdem Ioannes in manu noſtra, quòd bona fide ea, quæ prædicta ſunt teneret, & nunquam contraire attentaret. Huius rei teſtes fuerunt, *Annus Christi.*

Theobaudus Præpoſitus Montisbarri,
Vuillelmus Præpoſitus Sinemuri.

Actum eſt hoc anno incarnati Verbi milleſimo centeſimo nonageſimo ſeptimo. 1197.

CAPVT V.

Ex Tabulario Reomaenſi.

Odo III. iuriſdictionem Cortennaci & Creſpeæ ac Prædia aliquot donat.

EGO Odo Dux Burgundiæ notum facio tam præſentibus quàm futuris, me pro ſalute animæ meæ, & anteceſſorum meorum dediſſe in eleemoſynam Abbati, & Eccleſiæ Monaſterij S. Ioannis Reomaenſis perpetuo & libere poſſidendam omnem iuſtitiam, quam me habere dicebam in villa de Cortengi & in villa de Creſpea, tam in terris, quàm in hominibus, & in omni vtilitate. Eodem modo conceſſi Abbati, & Eccleſiæ prædictæ omnem cenſum quem Andreas portarius de me tenebat, vbicumque eſſet, ipſo Andrea ius ſuum reſignante, & eadem Eccleſia eum propter hoc in Monachum recipiente. Vt autem hæc mea donatio perpetuam obtineat firmitatem, præſentem Chartam inde fieri feci, & ſigillo meo confirmari.

Actum eſt hoc anno incarnati Verbi milleſimo centeſimo nonageſimo ſeptimo. *Idē ann.*

Annus Christi.

GVILLELMI II. ABBATIS XLVI

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Notis Chronicis Catalogi Abbatum.

Tempus Præfecturæ Guillelmi.

1198. GVILLELMVS præsidebat Monasterio Reomaensi anno Domini millesimo centesimo nonagesimo octauo.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Hilduinus Episcopus Lingonensis Domum Dei Espissiensem donat.

EGo Hilduinus Dei gratia Lingonensis Ecclesiæ Electus notum facio, tam præsentibus, quam futuris, nos intuitu pietatis & misericordiæ dedisse Domum Dei de Espissia ædificatam à B. Domino eiusdem villæ Ecclesiæ Reomaensi, quia donatio & dispositio eiusdem Domus ad nos de iure pertinet, & præcipuè quia in Parochia ipsius ædificata est.

1200. Actum est hoc anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Galterus Eduensis Episcopus litem terminat inter Reomaenses & Presbyteros Cadriaci.

EGO Galterus Dei gratia Eduensis Episcopus, attestatione præsentis paginæ ad cunctorum notitiam volumus peruenire, quòd controuersia quæ inter Reomenses Monachos & Capellanum de Cherriaco super eiusdem loci Ecclesiæ prouentibus vertebatur coram nobis, in hunc modum terminata est. Siquidem de omni prouentu memoratæ Ecclesiæ quoquo modo eueniat, habebit Reomensis Ecclesia medietatem, Presbyter verò aliam medietatem, excepto quòd Presbyter habebit extra partem communem denarium baptismi & communionis & panis benedicti. Si autem Capellanus vicarium habuerit & intuitu eleemosynæ aliquid ei concessum fuerit, vsque ad duodecim denarios vicarij erit. Quod autem vltra duodecim fuerit, Monachi & Capellanus per medium partientur. Reomenses quoque Monachi ius habent instituendi Presbyterum in prædicta Ecclesia Cherriaci. Vt autem istud deinceps firmiùs teneatur vtriusque partis assensu, præsentem chartam nostro sigillo fecimus insigniri.

Actum est hoc anno Verbi incarnati millesimo ducentesimo. *Idē ann.*

CAPVT IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus Abbas cum Belnensibus Canonicis transigit de decimis Ginniaci.

NOVERINT vniuersi præsentes & futuri, quòd Abbas Reomaensis & eiusdem loci conuentus super de-

Annus Christi. cimatione Ginniaci in hunc modum pacis conuenerunt, quòd idem Abbas, vel conuentus solueret præfatis Canonicis pro vniuersis prouentibus illius decimæ, qui ad Canonicos pertinent, singulis annis vsque ad tres annos duos modios auenæ, & modium frumenti, & alium modium auenæ, sáluo tamen post illum terminum iure vtriusque Ecclesiæ. Si verò tempestas vel incendium ingruerint, secundùm consuetudinem Eduensis patriæ Canonici concordarent cum Monachis de solutione decimæ. Ad confirmationem huius compositionis actum est hinc inde de illa compositione duas Chartas eiusdem tenoris fieri, ex quibus vnam Chartam habebit memoratus Abbas sigillo beatæ Mariæ Belnensis consignatam. Canonici verò habebunt aliam Chartam sigillo præfati Abbatis roboratam.

Idē ann. Actum est anno Verbi incarnati istud millesimo ducentesimo.

Capvt V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus Monasterio de nouo aquirit Suentiacum alio contractu pignoraticio.

Ego Gaulterius Dei gratia Eduensis Episcopus, omnibus præsentes literas inspecturis notum facimus, quòd cùm Ioannes de Guarart olim inuadiasset Ecclesiæ Reomensi villam de Suence, quæ de ipsius Ecclesiæ casamento est, pro trecentis & viginti libris monetæ Pruuinensium, vxore sua Flandina & infantibus suis inuadiationem istam laudantibus, tandem super præfata Gageria inter ipsum Ioannem & prædictum Abbatem orta est controuersia, quæ postmodum de consensu vtriusque partis hòc modo coram nobis fuit pacificata. Vuillelmus Abbas Reomensis pro bono pacis dedit dicto Ioanni xxv. libras monetæ Diuionensium; & dabit ei annuatim vnum modium

ſegetis in horreo Reomaenſi, medietatem frumenti, & *Annus Christi.*
medietatem hordei: frumentum reddetur ad menſuram eiuſdem villæ, & hordeum ad menſuram Reomenſis horrei, & ipſe Ioannes dedit, & quitauit in eleemoſynam de cætero omnes prouentus ipſius Gageriæ Reomenſi Eccleſiæ, hoc adiuncto quòd villam illam niſi de ſuo proprio redimere non valebit, & ſi eam fortè redimi contigerit, Eccleſia Reomenſis à prædicta penſione ſegetis erit libera & ſoluta. Si verò Pruuimenſes pondere vel libra viluerint, vna marca argenti ad pondus Trecarum pro quinquaginta ſolidis Reomaenſi Eccleſiæ perſoluetur. Quod vt ratum ſit ac firmum, ad mandatum eorum pręſentem Chartam ſigillo noſtro fecimus confirmari.

Actum eſt hoc anno incarnati Verbi milleſimo ducenteſimo ſecundo. 1202.

Caput VI.

Ex Tabulario Reomaenſi.

Donatio Clarembaudi de Capis Iuliaco Reomaenſium.

IN principio naſcentis Eccleſiæ illam conſtat credentium de Gentibus religionem fuiſſe, vt per loca effuſis pecuniis Monaſteria ædificarent ſtudioſè, ædificatis clerum adderent, clero quoque rerum commoda attribuerent, quos non eſt incertum per hanc benignitatis diſpenſationem ad illam veram Eccleſiam quæ Ieruſalem appellatur peruolaſſe, ad quam currentium, iſta quædam via & limes dignoſcitur eſſe. Quippe quos iſta, typica variáque curationum ratione noxis emaculat, illa ſorte hinc euulſos placidiſſima recipit, fouet, & coronat. Quantis poſtmodum perfruantur gaudiis, quibus interſint feſtiuitatum ſolemniis, quàm plena iucunditate præſentiam ſemper aſpiciant creatoris nullo officio humanæ linguæ, vel ſtili poteſt enucleari. Idcirco Dominus Clarembaudus Ca-

De Clarẽbaudis de Cappis, Ill.n. 170.

Annus Christi. parum atque Hermengardis vxor eius ex parte sua concedit Deo atque sanctæ Mariæ Iuliacensis Ecclesiæ quoddam pratum, quod est inter Molendinum & fontem prædictæ Ecclesiæ, & hoc facit dominus Clarembaudus laudare suis hominibus, videlicet Gauterio suo Præposito, Roberto coco, Gauterio Caserio, Herberto Monacho. Insuper Siluester de Iuliaco, Stephanus & Gauterius hoc idem laudant.

Hoc actum est Henrico Trecensi Comite & M. Comite Barri regnantibus. De concessione ista habuit dominus Clarembaudus triginta solidos & vxor eius quinque.

Capvt VII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Donatio Clarembaudi de Capis altera.

Clarembavdvs de Capis, omnibus in posterum. Noscant præsentes & futuri, quòd ego Clarembaudus pro remedio animæ meæ & patris mei & antecessorum meorum trado Deo & Ecclesiæ Beati Ioannis Reomensis in villa Iuliaci de reditibus meis iustis, qui in festo S. Remigij recipiuntur quadraginta solidos singulis annis in perpetuum reddendos. Maior meus hos nummos in die prædicta, vel in crastina Monachis sine vlla occasione, vel impedimento persoluet. Præterea iustitiam, quam in domo Monachorum in prædicta villa Iuliaci habebam, cum omnibus quæ intra clausuram eorum continentur, quietam & liberam omni tempore concedo. Laudauerunt hoc fratres mei Galterius & Vuido.

Et hi testes ex mea parte qui viderunt & audierunt.

Odo de Vendoure,
Tetbaudus du Fraisne,
Siluester Maior,
Aubericus, &
Mornis famuli,
Iocelinus Monachus & Medicus,
Pontius Medicus de Monte Regali.

Annus Christi.

Ethi ex parte Abbatis,
Humbertus Monachus tūc Prior,
Garnerius tunc Prior Iuliaci,
Petrus, & Villelmus Monachi,
Terredus Maior,
Robertus de Ricei,
Petrus Martins,
Thomas Huguet.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guido Reomaensis concedit Guidoni de Capis Presbyterum in Capella Iuliacensi.

ROBERTVS Dei gratia Lingonensis Episcopus, omnibus ad quos præsentes literæ peruenient salutem in Domino. Notum volumus fieri, quòd Guido Abbas, & conuentus Reomensis concesserunt, Guidoni domino de Capis, quod in noua capella sua quam fecit apud Iuleium potest habere proprium Capellanum, ita etiam quòd ille Capellanus iurabit se omnes oblationes, & prouentus qui venient ad altare dictæ Capellæ per manum suam Capellano, vel Priori eiusdem villæ integrè redditurum. Dicti verò Capellanus & Prior in dicta Capella tanquam in sua licitè pro sua voluntate diuina officia celebrabunt. De priuatis Capellanis, Illust. n. 171.

Actum anno gratiæ millesimo ducentesimo sexto. 1206.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guido oppigneratas decimas soluto pretio redimit.

EGo Guido Abbas S. Michaëlis de Tornodoro, & ego Theobaudus Decanus Montisbarri notum facimus vniuersis, tam præsentibus, quàm futuris præsentes literas

Annus Christi. inspecturis, quod dum controuersia agitaretur inter Guidonem Abbatem Reomensem ex vna parte & Petrum Acordatum, ac Siguinam vxorem eius ex altera super medietate decimæ de Tuli & tertiis de Tuli & de Charreres, dictus Acordatus & vxor eius in presentia nostra recognouerunt, quòd supradictam medietatem decimæ, & tertias illas titulo gageriæ possidebant, quam gageriam redemit ab eis memoratus Abbas Reomensis, & de pretio quod erat super gageriam illam, vtrique illorum satisfecit. Quod vt ratum, & inconcussum perpetuò permaneret dicto Abbati ad petitionem memorati Petri Acordati, & vxoris eius inde literas nostras tradidimus sigillorum nostrorum munimine roboratas.

De redemptione decimarum de manu laica, Illust. n 172.

1207. Actum est hoc mense Februario, anno gratiæ millesimo ducentesimo septimo.

GVIDONIS II. ABBATIS XLVII.

Rerum gestarum Excerpta.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Innocentij III. Guidoni & suis datum.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Guidoni Abbati Monasterij S. Ioannis Reomensis, eiúsque fratribus tam præsentibus, quàm futuris Regularem vitam professis.

In perpetuum.

DESIDERIVM quod ad religionis propositum & animarum salutem pertinet autore Deo sine aliqua est dilatione complendum. Quapropter dilecti in Domino filij vestris

vestris postulationibus clementer annuimus, & præfatum *Annus Christi.*
beati Ioannis Monasterium in quo diuino mancipati estis obsequio gloriosorum virorum Clodouei, & Caroli, & aliorum Regum Francorum præceptis munitum; & fratrum nostrorum Sigoaldi, Brunonis, Ioceranni, Guillenci, & aliorum Lingonensium Episcoporum scriptis roboratum, ad exemplar Patrum & prædecessorum nostrorum Innocentij, Eugenij, Alexandri, & aliorum Pontificum, cum possessionibus & bonis suis sub B. Petri, & nostra protectione suscepimus, & præsentis scripti priuilegio communiuimus, Statuentes vt quascunque possessiones, quæcunque bona, idem Monasterium in præsentiarum iustè & Canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitate Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis modis iustis præstante Domino poterit adipisci; firma vobis vestrísque successoribus & illibata permaneant. In quibus hæc propriis duximus exprimere vocabulis. Ecclesiam videlicet de Villa quæ dicitur Corpus Sancti, Ecclesiam Ateiensem, Ecclesiam S. Georgij de Simiriaco, Ecclesiam de Berriaco, Ecclesiam de Vineis, Ecclesiam de Tultriaco, Ecclesiam de Asiaco, Ecclesiam de Nuidis, Ecclesiam de Asinariis, Ecclesiam de Cortenniaco, Capellam Montisbarri, Ecclesiam de Bunciaco, Ecclesiam de Riciaco, Ecclesiam de Iuliaco, Capellam sancti Medardi, Ecclesiam de Scolis, Ecclesiam Estiuei, Ecclesiam Camedonensem, Ecclesiam de Estet, Ecclesiam de Bellaun, cum Capella de Reu, Ecclesiam de Barro, cum Capella de Torceio; quidquid iuris habetis in Villis S. Remigij, videlicet Betfontis Visarnei, Teliaci; quidquid etiã frater noster Godefridus Lingonensis Episcopus vobis iustè concessit, & scripto suo firmauit. In Eduensi Episcopatu Ecclesiam de Ionaio, Ecclesiam de Suentiaco, Ecclesiam de S. Germano de Mundaum, Ecclesiam de Tisiaco, Ecclesiam S. Magnentiæ, Capellam de Rouredo, Ecclesiam de Gadriaco, cum Capella eiusdem Villæ, Ecclesiam sancti Medardi, Ecclesiam S. Mariæ in Villa Iouis. In Episcopatu Matisconensi in Saturniaco Eccle-

Annus Christi.
ſiam S. Andreæ, cum Capella S. Leodegarij, Eccleſiam S. Martini de Cereïs, cum Capellis ad eam pertinentibus; Capellam de Buſariis cum appendiciis ſuis. In Epiſcopatu Niuernenſi Monaſterium S. Petri de Glanno. In Tullenſi Epiſcopatu Eccleſiam S. Stephani. Monaſterium etiam S. Mariæ de Rubeomonte in parochia Aſiaca, in quo à fratre noſtro Godefrido Lingonenſi Epiſcopo vtriuſque partis aſſenſu rationabili prouidentia concordiam factam noſtro munimine roboramus. Ex donatione Galteri quondam Lingonenſis Epiſcopi Eccleſiam de villa Morina cum appendicis ſuis. Ex donatione Manaſſerij quondam Lingonenſis Epiſcopi Eccleſiam de Marmaiaus, Eccleſiam de Santigny, Eccleſiam de Piſi cum appendiciis ſuis, Capellam S. Thomæ apud Turin, Eccleſiam de Corumblis. Ex donatione Hilduini quondam Lingonenſis Epiſcopi Domum Dei de Eſpiſſia. Ex donatione Hugonis quondam Ducis Burgundiæ Geſtium, quod habebat in villa Monaſterij S. Ioannis, & domum S. Thomæ iuxta Capellam apud Montembarrum, Furnagium hominum vltrà pontem manentium, & quod nullus ibi furnum ædificet præter vos, Preſſores Montiſbarri, & prouentus eorum. Ex donatione Odonis Ducis Burgundiæ filij prædicti Hugonis ea quæ habebat in villis, ſcilicet vineis, Barro & Ateia tam in hominibus quàm in poſſeſſionibus quorumlibet aliorum. Ex donatione Garnerij quondam Lingonenſis Epiſcopi in Eccleſia de Eſpiſſia quatuor libras, in Eccleſia de Piſi quatuor libras. In Eccleſia de Corumble quadraginta ſolidos monetæ Ducis. Concordiam quoque inter vos & Canonicos de Eſpiſſia ſuper decem libris monetæ vſualis per terram nobilis viri Ducis Burgundiæ, ſeu aliis rebus, ſicut in authentico Hilduini quondam Lingonenſis Epiſcopi continetur non irrationabili prouidentia factam. Nec non compoſitionem inter vos & nobilem virum Gũidonem de Capis, ſuper Capella quam idem nobilis vir conſtruxit apud Iuliacum, ſicut prouidè factæ ſunt, & ab vtraque parte ſponte receptæ, firmamus. Ad hæc etiam prohibemus ne aliquis Profeſſus, vel Conuerſus ſub profeſſio-

ne domus vestræ astrictus sine consensu & licentia Abba- *Annus*
tis, & maioris partis vestri Capituli pro aliquo fideiubeat, *Christi.*
vel ab aliquo pecuniam mutuò accipiat vltra pretium Capituli vestri prouidentia constitutum, nisi propter manifestam domus vestræ vtilitatem. Quòd si id fortè præsumpserit non teneatur conuentus de his aliquatenus respondere. In Parochialibus verò Ecclesiis quas habetis liceat vobis Sacerdotes eligere, & Diœcesano Episcopo præsentare, quibus si idonei fuerint Episcopus curam animarum committat, vt ei de spiritualibus, vobis verò de temporalibus debeant respondere. Obeunte verò te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars maioris & sanioris consilij: secundùm Deum & Beati Benedicti Regulam prouiderint eligendum. Decernimus ergo vt nulli omninò hominum liceat præfatum Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, vel quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra permaneant eorum pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt vsibus omnimodis profutura, salua sedis Apostolicæ autoritate, & Diœcesanorum Episcoporum Canonica iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentauerit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit potestatis, honorísque sui dignitate careat, reámque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sanctissimo corpore, ac sanguine Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iusta seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ pacis inueniant.

De interdicto fideiubendi aut mutuandi. Ill. n. 173.

Annus Christi. Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Ego Cynthius S. Laurentij in Lucina Presbyter Cardinalis subscripsi.
Ego Centius SS. Ioannis & Pauli Presbyter Cardin. tituli Pammachij subscripsi.
Ego Petrus S. Marcelli Presbyter Cardinalis subscripsi.
Ego Benedictus S. Susannæ Presbyter Cardin. subscripsi.
Ego Leo S. Crucis in Ierusalem Presbyter Cardinalis subscripsi.
Ego Guala S. Martini Presbyter Cardinalis subscripsi.
Ego Pelagius S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis subscripsi.
Datum Laterani per manum Ioannis tituli S. Mariæ in Cosmedin Diaconi Cardinalis S. Romanæ Ecclesiæ Cancellarii xi. Kal. Iunij Indict. xiv. Incarnationis
1211. Dominicæ anno ƆIƆCCXI. Pontificatus Domini Innocentij Papæ III. anno xiv.

Caput IV.

Ex Lib. II. *Innocentij III. Papæ Regesto* XIV. *epist.* LIV. *ad Abbatem & Conuentum Reomensem.*

Vetat ne indebitis exactionibus ab Episcopis grauentur.

CVM à nobis petitur quod iustum est, & honestum tam vigor æquitatis, quam ordo exigit rationis, vt id per solicitudinem officij nostri ad debitum perducatur effectum. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu præsentium auctoritate districtius inhibemus, ne Venerabilis frater noster Lugdunensis Archiepiscopus, & Episcopus Lingonensis, vel aliquis vester Prælatus procurationes, aut exactiones indebitas à vobis extorquere præsumat. Sed iis quæ iuxta Lateranensis statuta Concilii debentur iidem contenti existant. Statuentes ne aliquis in vos, vel villas vestras, sine manifesta, & rationabili causa excommunicationis,

De priuilegio, ne Reomenses censuris peterentur. Ill. n. 174.

ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiam audeat promulgare. Decernimus ergo vt nulli omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ inhibitionis, & conſtitutionis infringere, vel ex auſu temerario contraire, &c.

Annus Christi.

Datum Laterani VIII. Calen. Iunij, Pontificatus noſtri anno XIV. 1211.

CAPVT V.

Ex eodem Regeſto Innocentij III. Epiſtola LV. *Abbati Theoloci & Priori Ciſtertienſi.*

Delegatos ab Inquiſitione in Monaſterium Reomenſe prohibet, quòd ſubreptitia eſſet delegatio.

QVOTIENS per ſuggeſtionem falſitatis, & veritatis ſuppreſſionem circumuenire nos aliqui ſatagunt, circumueniunt potiùs ſemetipſos, quia cognita veritate, quidquid taliter impetrant nullius decernitur eſſe valoris, cùm mendax precator carere debeat impetratis. Sanè cum olim ad noſtram audientiam perueniſſet quòd Reomenſe Monaſterium, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus non modicum foret collapſum, Venerabili fratri noſtro Eduenſi Epiſcopo, & dilecto filio Abbati de Buxeria dedimus in mandatis, vt ad idem Monaſterium accedentes, quæ ibidem corrigenda eſſent corrigerent, tam in capite, quàm in membris, ipſi verò, ſicut ex litteris eorum accepimus, mandatum Apoſtolicum exequentes ad locum perſonaliter acceſſerunt, & inquiſitione præhabita diligenti præfatum Monaſterium, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus inuenerunt multo meliùs ſe habere, quàm ſe longè retroactis temporibus habuiſſet. Quoſdam etiam de fratribus, qui cum dilecto filio eiuſdem Cœnobij Abbate diſcordes erant, ad veram pacem & firmam concordiam reuocarunt. Nuper autem nuncius venerabilis fratris noſtri Epiſcopi Lingonenſis ad præſentiam noſtram accedens à nobis inquiſitionem contra dictum Abbatem

De Guidonis innocentiæ protecta. Illuſt. n. 174.

Annus Christi. ad vos, prædictorum mentione non habita, impetrauit. Cùm igitur sicut ex multorum Religiosorum virorum testimonio, nec non & Capituli Reomensis accepimus idem Abbas Monasterium ipsum sicut vir prouidus, & discretus tam in spiritualibus quàm in temporalibus per Dei gratiam non modicum augmentarit. Discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus supersedentes negotio memorato, in facienda inquisitione auctoritate literarum nostrarum nullatenus procedatis ne innocentia confundatur, aut veritas conculcetur.

Annus idem. Datum Laterani VIII. Cal. Iunij Pontificatus nostri anno XIV.

Capvt VI.

Ex eodem Regesto Epist. LVI.

S. Columbæ Senonensis[1], & S. Germani Autisiodoorensis Abbatibus, & Decano Autisiodorensi.

Committit executionem Priuilegij Reomensibus concessi supra capite quarto.

DVM dilectis filiis Abbati & Monachis Reomensibus duxerimus indulgendum, ne venerabilis frater noster Lugdunensis Archiepiscopus, & Episcopus Lingonensis, vel aliquis eorum Prælatus procurationes, aut exactiones indebitas ab ipsis extorquere præsumat, & districtiùs inhibuerimus authoritate Apostolicâ, statuendo ne aliquis in eos, vel villas ipsorum, sine manifesta, & rationabili causa excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententiam audeat promulgare. Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus illos, qui contra inhibitionem, & constitutionem nostram duxerint temerè veniendum, vt ab huiusmodi præsumptione desistant censura Canonica sublato appellationis obstaculo compescatis. Quòd si non omnes &c. duo vestrûm ea, &c.

Datum Laterani xvi. Calend. Iunij, Pontificatus nostri anno xiv. *Annus Christi.* 1211.

Capvt VII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Ioannis de Garart liberi Suentiacum, & seipsos Guidoni donant coram Duce Odone, Ducissa Aalide, Gauterio Eduensi Episcopo, tribus distinctis chartis, sed verbis & anno istius.

NE in posterum tenebrosum fiat quod præsentialiter agitur, Ego Aalis Ducissa Burgundiæ notum facio vniuersis præsentibus & futuris, quòd Odo filius Ioannis de Garart & Regina, & Adelina filiæ eiusdem Ioannis in præsentia mea constituti cognouerunt se dedisse in eleemosynam Deo, & Ecclesiæ beati Ioãnis Reomaensis, quidquid habebant & reclamabant in omnibus, & per omnia in villa, quæ dicitur Suenci, & finagio, ac pertinentiis eiusdem villæ, quæ de feodo iam dictæ Ecclesiæ erant, & esse recognoscebant. Quæ videlicet omnia Ioannes, & Flandina pater & mater eorũ coram me recognouerunt Odoni, & Reginæ & Adelinæ pro portione patrimonij sui dedisse ipsis Ioanne, & Flandina, & aliis eorum liberis laudantibus. Præterea sæpè dicti Odo, & Regina & Adelina dederunt se prætaxatæ Ecclesiæ, vt liberos in perpetuum possidendos: vt autem res ita contracta firmitatem obtineat, ad instantiam multoties dictorum Odonis, Reginæ, Adelinæ, Ioannis & Flandinæ precum, præsentem paginam sigilli mei feci munimine roborari. *De hominum liberorum deditione. Ill n.175.*

Actum anno Incarnati Verbi millesimo ducentesimo duodecimo. 1212.

Annus Christi.

CAPVT VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Iudicum à Pontifice delegatorum sententia pro Guidone & suis.

EGo G. Decanus de Espissia, & Held. Prior de Tisiaco notum facimus præsentibus & futuris, quòd cùm Abbas & Conuentus Reomaensis ex vna parte, & Theobaldus olim Præpositus Montisbarri litigarent coram Abbate, Decano, Cantore Vizeliacensibus Iudicibus à Domino Papa delegatis super terris, pratis, & rebus aliis, tandem dictæ partes de voluntate, & assensu dictorum Iudicum in nos compromiserunt, & promissionem fide præstita confirmantes, de seruando arbitrio nostro, plegios vsque ad quinquaginta libras dederunt. Nos igitur iura vtriusque partis diligenter inquirentes, cùm constitisset nobis per testes ab vtraque parte productos, quædam fossata sita subtus stagnum Montisfortis, & quendam campum qui esset super fossata, & alium campum, qui est subtus fossata, & quandam terram sitam desuper tramitem iuxta fossata, & quoddam pratum iuxta pascua Montisbarri situm, & partem cuiusdam virgulti siti prope oreum virgulti prænominati Theobaldi ad Reomaensem Ecclesiam pertinere, ea eidem Ecclesiæ adiudicauimus. Introitum etiam præfati virgulti iuxta Dominum Iosbelinum decreuimus fieri. Ita quod idem Theobaldus tenebitur introitum, & cuncta damna eis resarcire. Et vt istud ratum, factum, & inconcussum permaneat, sigillis nostris illud fecimus roborari.

Quorũdam vocum expositio. Ill n. 176.

1214. Actum anno gratiæ millesimo ducentesimo quarto-decimo.

CAPVT

Annus Christi.

CAPVT IX.

Ex Tabulario Reomaensi.

Permutatio inita Guidone Præsidente de vinea Tisiacensi.

EGo Hugo Archidiaconus Tornodorensis omnibus præsentes litteras inspecturis notum esse volo, quòd ego commutationem illam quam Prior Tisiaci, & Ogerus de Teliciaco, inter se fecerunt de vinea, quæ dicitur de Praella ad campum qui est in clauso de Bisgremam, in quo videlicet campo costumam meam habebam, & prætereà qui de caduço meo erat, laudo & concedo Priori nominato. Ita scilicet, quòd nec censum, nec costumam, nec iustitiam in dicto campo mihi retineo: nec dictus Prior in iam dicta vinea similiter nec censum, nec costumam, nec iustitiam sibi vel Ecclesiæ Reomaensi retinet, vel reseruat. In huius verò rei testimonium pręsentes litteras Priori tradidi sigilli nostri testimonio confirmatas. *Quid caducum. Ill.n.176.*

Actum anno gratiæ millesimo ducentesimo quatto-decimo, mense Iunio. *Idē ann.*

CAPVT X.

Ex Tabulario Reomaensi.

Transigit Guido Abbas cum Guidone Domino Iulei de oblationibus Capellæ Iuliacensis.

NOVERINT vniuersi, ad quos litteræ præsentes peruenerint, quòd cùm nos, Abbas, & Conuentus Reomaensis ex vna parte, & ego Guido Dominus de Iuleio ex altera, litigaremus coram Decano Capellæ Diuionensis, & Coniudicibus suis à Domino Papa delegatis, super permutatione oblationum Capellæ de Iuleio, tandem post mul-

Annus Christi.

tas altercationes composuimus in hunc modum. Quòd nos, Abbas, & Conuentus Reomaensis concessimus Domino Guidoni, & Clericis seruientibus in Capella de Iuleio oblationes, quæ ibidem fient à Domino Guidone, & vxore sua, & hospitibus suis, & familia sua, illis scilicet quos Dominus Guido tenebit propriis expensis tam in victu, quàm in vestitu, saluo iure Parochiali Ecclesiæ de Iuleio in omnibus, tam in decimis, quàm in aliis, quæ hîc specialiter non exprimuntur. Si verò alios Parochianos de Iuleio in eadem Capella offerre contingat, Clerici Capellæ tenentur per fidelitatem suam Presbytero, & Priori reddere oblationes eorum. Et ego Guido Dominus de Iuleio in recompensationem oblationum dedi, & concessi dictis Abbati & Conuentui, & Curato de Iuleio dimidium modium bladi in decima de Fulcheriis annuatim percipiendum, tertiam partem frumenti, & tertiam hordei, & tertiam auenæ, cuius medietas Monachorum est, & medietas alia Capellani. Si verò de parte quam ego habeo in prædicta decima tota summa illa non possit persolui, in molendino meo de Ferreio residuum persoluetur. Et hoc laudauit Petronilla vxor mea. Concessi etiam ego Guido, & creantaui, quòd de cætero nec ego, nec alius de mandato meo, vel assensu procurabit augmentum Capellæ sæpè dictæ in detrimentum, vel læsionem matricis Ecclesiæ, nec Monachi similiter, vel Curatus augmentum Ecclesiæ matricis procurabunt in detrimentum, vel læsionem Capellæ memoratæ. Concessi etiam, quòd si Capella prædicta quod absit, remaneat Clericorum seruitio destituta, oblationes prædictæ ad matricem Ecclesiam reuertentur, & istas constitutiones iurauerunt Huo Presbyter, Ioannes Boucharz, Thomas de Fulcheriis se fideliter obseruaturos, & successores eorum, & Vicarij, tam ab illis, quos hîc nominauimus, quàm à successoribus eorum constituti ad obseruandum similiter iurare tenentur antequam dictæ Capellæ beneficio inuestiantur. Et vt factum istud ratum & stabile permaneat, ego Guido Abbas Reomaensis, & ego Guido Dominus de Iuleio sigillorum nostrornm munimine roborauimus.

Quid creãtare. n. 176.

Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo-quinto, die Mercurij ante natiuitatem beatæ Mariæ. *Annus Christi. 1215.*

Capvt XI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Confirmatur superior transactio à Iudicibus delegatis à Pontifice.

Robertvs Capellæ Ducis, Ioannes Christianitatis Diuionensis, A. Oscariensis Decani vniuersis præsentes litteras inspecturis, in Domino salutem. Cùm essemus Iudices authoritate Apostolicâ delegati super causa, quæ vertebatur inter Ecclesiam Reomaensem, & Guidonem Dominum de Iuleio super permutatione oblationum Capellæ suæ de Iuleio, post multam altercationem, bonis viris mediantibus, inter se composuerunt de prædictis querelis, quam compositionem ad petitionem ipsorum, sicut in authentico sigillis suis roborato, & coram nobis recitato, continetur authoritate Apostolicâ, quâ fungimur in hac parte, approbamus & confirmamus. *Qui essent Decani Christianitatis. Ill. n. 177.*

Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo decimo-quinto. *Idē ann.*

Capvt XII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guido redimit iura saluamenti Estiuei.

Ego Hugo Dei patientiâ Lingonensis Episcopus, notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd Ioannes Rubeus miles de Merlegniaco vendidit Guidoni Abbati Reomaēsis Monasterij, quidquid habebat in saluamento de Estiueio. Videlicet in pane & vino, &

Annus Christi. carne, & gallinis, & in omnibus aliis rebus. Istam autem venditionem laudauerunt Adelina vxor dicti militis, & Iobertus de Venosses, à quo idem miles tenebat, & dictus Iobertus tenebat in feodo ab Ecclesia Reomensi. Et ne super ista venditione quæstio de cætero suboriretur, ad preces vtriusque partis præsentes litteras sigilli nostri munimine corroborauimus.

Quid saluamentum, illust. n.

1222. Actum est hoc anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo-secundo, mense Septembri.

CAPVT XIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Arnulfus S. Petri Autisiodorensis Abbas interpretatur iura Reomaensium & Rubeimontis arbiter vtrinque electus.

CVM tempore bonæ memoriæ Godefridi Lingonensis Episcopi quædam controuersia verteretur inter Ecclesiam Reomaẽsem ex vna parte, & Ecclesiam beatæ Mariæ Rubeimontis ex altera, super iure Parochiali Ecclesiæ Asiaci, vt in charta eiusdem Episcopi apparet. Dictus Episcopus, qui Iudex ordinarius vtriusque Ecclesiæ erat, finem dictæ discordiæ imponere volens, partes suas interposuit ad pacem inter dictas Ecclesias reformandam de assensu & laude vtriusque partis, secundùm quod ius & æquitas exigebat, & pacem illam ad memoriam futurorum in quandam chartam redegit, & ad maius robur eandem sigillo suo, vt iudex ordinarius roborauit. Sed quia in eadem charta aliqua videntur aliquibus obscura, de nouo alia est orta controuersia super præmissis, vnde in nos communi assensu & voluntate vtraque pars compromisit, ad tollendam & declarandam dictæ chartæ obscuritatem, concedentes sub pœna quinquaginta librarum, quod dictum nostrum super hoc decreto firmiter obseruabunt.

Nos itaque, diligenter inspecto primæ chartæ capitulo, scilicet quòd omnes homines de Castro & Burgo, & de tota Parochia ad Ecclesiam Asiaci, bis in anno, scilicet in festo sancti Germani, & in festo omnium Sanctorum, cum debitis oblationibus generaliter conueniant, ipsum in primis declarare curauimus, quia quidam dicebant quòd in aliis diebus, nisi in diebus prænominatis secundùm chartæ tenorem, dicti homines non tenebantur venire ad Ecclesiam Asiaci, aliis contrarium dicentibus, & sentientibus. Nos itaque hanc obscuritatem declarando, dicimus quòd de communi iure & consuetudine in partibus istis hactenùs approbata, dicti homines tenentur venire ad Ecclesiam suam Parochialem Asiaci Dominicis diebus & festiuis, & aliis secundùm quod opportunitas eis permiserit. Sed non dicimus cum debitis oblationibus: quia in illis diebus non fiunt debitæ oblationes, sed voluntariæ. Tenentur venire ibi ad audiendum verbum salutare, & præcepta Ecclesiastica, & quæ sunt festiuitates feriales omnibus, & quæ feriales fœminabus, non hominibus, & alia corporibus & animabus vtilia, & ad sciendum qui sunt excommunicati nominatim, vt eos tanquam excommunicatos euitare possint, ne sententiæ in ipsos latæ participes fiant. Et cùm omnia Parochialia iura iussione dicti Episcopi Ecclesiæ Asiaci collata sint, de confessionibus, reconciliationibus puerperarum, nuptiarum, iudiciorúmque benedictionibus, cùm nullâ indigeant declaratione, dicimus, vt sic obseruetur sicut continetur in charta dicti Episcopi. De cereo benedicto, & chrismate, sicut distinctè in Synodo præcipitur Presbyteris dicimus, vt sint in diligenti custodia Presbyteri Asiaci, ne de illis possint fieri sortilegia, vel alia maleficia. De infantibus baptizandis dicimus, vt sicut definitum est à prædicto Episcopo de cætero firmiter obseruetur. Etsi necessitas tanta sit, quòd Presbyter Asiaci non possit tempestiuè venire, baptisetur ab aliquo alio Clerico, vel laico in Ecclesia, vel extra, secundùm quod necessitas poposcerit. Dicit dictus Episcopus in charta sua super hoc confecta, quòd omnes defuncti ad Ecclesiam

Annus Christi.

De festis fœmineis & virilibus III. n. 179.

Annus Christi.

Asiaci sepeliantur, nullo excepto, nisi iis qui præmisso iure Parochiali ad Ecclesiam beatæ Mariæ sepeliri voluerint. Vnde dicimus, quòd de illis, qui peruenerunt ad legitimam ætatem tantummodò intelligendum est, & non de illis paruulis qui non habent discretionem, & velle, nec possunt eligere sepulturam, cùm charta dicat de iis qui voluerint, & non de quolibet alio. Er quia in articulo illo, qui dicit præmisso iure Parochiali reddantur Conuentui beatæ Mariæ, videntur aliqui dubitare quale ius Ecclesia Asiaci debeat habere in illis Parochianis suis; nos ita dignum ducimus declarare. Ius Parochiale tale est de iure communi & consuetudine approbata, quòd inprimis debet facere infirmus testamentum Presbytero suo, & Ecclesiæ suæ, posteà quibus voluerit: mortuus debet primò deferri ad Ecclesiam Asiaci Parochialem, & ibi Missa pro defuncto celebrari. Postmodùm verò Presbyter Asiaci debet reddere corpus defuncti Conuentui Ecclesiæ beatæ Mariæ Rubeimontis, ordine seruato hinc inde, qui continetur in charta dicti Episcopi super hoc confecta. Dicunt aliqui, quòd pueri infra legitimos annos constituti debent sepeliri apud Rubeummontem, si Patres eorum eisdem ibi elegerint sepulturam, dicentes eos hoc iure vsos fuisse per quadraginra annos & ampliùs. Hoc etiam dicunt de confessionibus, & ponunt causam, eo quòd non audent accedere ad Ecclesiam Asiaci propter guerrarum pericula. Sed nos dicimus in his duobus articulis homines Rubeimontis nullam acquisiuisse præscriptionem, quia si quando homines prædicti non sunt ausi accedere ad Ecclesiam Asiaci ad confitendum peccata sua propter guerras, vt superiùs dictum est, dicimus quòd cessante causâ cessat effectus, quia modò non sunt ibi tales guerræ. De sepulturis puerorum dicimus, quòd ipsi, vel patres eorum per hoc nullam acquisierunt præscriptionem, cùm Presbyter Asiaci nullum faciens præiudicium Ecclesiæ suæ, vel successoribus suis, & pueros & adultos possit sepelire in quibuslibet cæmeteriis pro voluntate sua, de assensu tamen parentum & amicorum. Quia delictum personæ non redundat

in detrimentum Ecclesiæ. Vnde per hoc nulla alicui potuit acquiri præscriptio, maximè cùm ipsa semper debeat habere iustum titulum, & bonam fidem, quod dicti homines habere non potuerunt, scientes quòd omnia iura Parochialia tam castri, quàm Burgi pertineant ad Ecclesiam Asiaci, sicut continetur in charta super hoc confecta. De expensis verò in lite factis hîc nihil, & de chatex nihil modò definimus, quia chatex nondum sunt probata, nec expensæ iuratæ, vel taxatæ. Sed potestatem penès nos retinemus de dicendo pro voluntate nostra super his tempore opportuno.

Annus Christi.

Quid fuerit Catalum. Ill. n. 179.

Ego Arnulfus Abbas S. Petri Autisiodorensis huic dicto meo super præmissis coram partibus, & pluribus aliis probis viris solemniter prolato ad petitionem partium, & ad memoriam futurorum, sigillum nostrum apponere dignum duximus.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo vigesimosexto, mense Octobri, die Martis proxima pòst festiuitatem beati Remigij. 1226.

CAPVT XIV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Hugo IV. Dux Burgundiæ Guidoni fit assertor Suenciaci.

EGo Hugo Dux Burgundiæ notum facimus omnibus præsentes litteras inspecturis, quòd in præsentia Andreæ Domini Espisiæ, & mandati nostri à nobis constituti, videlicet Boini Vigerij Castellionis, & Petri de Corbigny Præpositi Aualonis, Ioannes de Vineis, & filij eius, videlicet Andreas, Nicolaus Clericus, Hugoino & Achardus, & omnes alij hæredes sui quitauerunt Ecclesiæ Reomaensi spontanei, non coacti, absque vlla reclamatione, quidquid iuris se dicebant habere in omni vtilitate in villa de Soanceio cum appendiciis suis, & in finagio eiusdem

Annus Christi. villæ, si quid iuris in eodem habebant. Dictus autem Andreas Dominus Espissiæ, Ioannes de Vineis, & filij eius supradicti non humiliter rogauerunt, vt dictam villam de Soanceio cum appendiciis suis aduersùs eos, & aduersùs omnes homines manuteneremus & defenderemus Abbati & Conuentui Reomaensi, & de dictæ quitatione legitimam garantiam eidem Ecclesiæ portaremus. Nos verò precibus supradictorum inclinati, dictam villam de Soanceio cum appendiciis suis tenemur defendere & conseruare bona fide memoratæ Ecclesiæ Reomaensi. Et vt ista quitatio rata maneat & inconcussa, ad instantiam supradictorum præsentes litteras suprà dictis Abbati & Conuentui tradidimus sigilli nostri munimine roboratas.

De Garantiis. III. n. 181.

1230. Actum est hoc anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo, mense Ianuario.

CAPVT XV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Emptio Guidonis de Remundo Abbate Diuionensi.

VNIVERSIS & singulis præsentes litteras inspecturis. Nos Laurentius Curatus de Salmasia Eduensis Diœcesis, & Humbertus Curatus de Charanceio, Lingonensis Diœcesis, notum facimus quòd nos vidimus, examinauimus, & verbo ad verbum legimus quasdam litteras sanas & integras non rasas, non abolitas, nec cancellatas, nec aliqua parte sui litura, vel sigillo vitiatas, formam subsequentem continentes. Ego Guido Reomaensis Monasterij dictus Abbas, & eiusdem loci Conuentus notum facimus omnibus præsentes litteras inspecturis. Quòd venerabilis Pater Remundus Dei gratia S. Benigni Diuionensis Abbas, & eiusdem Ecclesiæ Conuentus dederunt, & in perpetuum concesserunt nobis quidquid iuris Prioratus suus de Salmasia habebat, & habere poterat apud Visarne, & apud Vilen-

Vilennes, & in appendiciis earundem villarum, & quatuor sextarios bladi de eleemosyna Domini Vuilelmi de Salma militis, ad mensuram Montis Regalis annuatim percipiendos in decima sua de Taleccio. Videlicet vnum sextarium frumenti, alterum siliginis, & duos auenæ perpetuò possidendos pro quinquaginta solidis Diuionensibus reddendis singulis annis Priori de Salmasia, & apud Salmasiam infrà octauas Annunciationis Dominicæ. Et si fortè, quod absit, intra dictum terminum non reddamus, nos tenemur prouidere nuncio Prioris supradicti in expensis eundo & redeundo ad nos factis, quoad vsque dictus Prior de quinquaginta solidis se teneat pro se & Ecclesia sua penitùs propagato. In cuius rei testimonium ego Abbas præsentibus litteris sigillum meum apposui. Et quia nos Conuentus sigillum non habemus, sigillo Decani Montisbarri præsentes litteras fecimus sigillari.

Annus Christi.

Cur hactenus sigillum non habuerit Conuentus Reomensis. Ill. n. 182.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo-quarto, mense Martio. Visio nostra anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-nono, mense Martio. 1234.

Capvt XVI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Robertus Episcopus Lingonensis donationem Guidoni factam testatur.

NOTVM sit omnibus præsentes litteras inspecturis, quòd Dominus Hugo Boiche miles, & Domina Petronilla vxor eius, & Huguenius & Vuilelmus filij ipsorum dederunt & concesserunt, & penitùs quitauerunt quidquid iuris habuerant & habebant in furno de Marmeaus, & in molendino nouo, quod est subtus villam quæ dicitur Vineas: & in media parte decimæ de Vasseio, & in media parte tertiarum de Glenon in perpetuam eleemosynam Ecclesiæ Reomaensi. In cuius rei testimonium, ego Robertus Dei gratiâ Lingonensis Episcopus, ad preces & instan-

Donationes cur dictæ eleemosynæ. Ill n. 183.

Annus Christi. tiam vtriusque partis præsentibus litteris sigillum nostrum fecimus apponi.

Annus idem. Actum est hoc anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo-quarto, mense Decembri.

CAPVT XVII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Concordia inter Guidonem Abbatem, & Iterium de Brocia in lite Ricciensi.

ROBERTVS Dei gratiâ Lingonensis Episcopus, vniuersis præsentes litteras inspecturis salutem & notitiam rei gestæ. Noueritis, quòd nos vniuersas discordias, quæ inter Abbatem & Conuentum Reomaensem, ex vna parte; & Dominum Iterium de Brocia militem, ex altera, occasione villæ de Riccio, coram Abbate de Chora & coniudicibus suis anthoritate Apostolicâ delegatis vertebantur, pacificauimus in hunc modum. Quòd excasuræ & talliæ, & questæ quæ factæ fuerint in hominibus Ecclesiæ Reomaensis de Riccio, & placitum generale, & chauagia dictorum hominum, & corueiæ eorundem per medium partientur inter dictos Abbatem, & Conuentum, & Dominum Iterium. Iustitia verò de terra Reomaensis Ecclesię apud Riccium, & hominum ipsius videlicet commorantium in terra, & mansis eiusdem Ecclesię, per medium similiter partientur. Si verò latro deprehensus fuerit, qui debeat mortem subire, tradetur nudus Domino Iterio ad suspendendum, vel si aliquis alius deprehendatur in forefacto, pro quo debeat puniri ad effusionem sanguinis, vel mutilationem membrorum, res illius per medium partientur. Domus verò sancti Ioannis Reomaensis habebit plenum vsuarium in tribus nemoribus, scilicet de Losenna, des Anuers, & de la Forest. Ita quod primò capiet in vno nemore sibi ostenso, quòd possit sufficere ad vsuarium dictæ domus. Illo verò deficiente in alio nemore capiet, &

De excasuris & chauagiis. Ill. n. 184.

posteà in tertio. De terris dictorum nemorum, si extirpata fuerint, dicimus quòd terræ per medium partientur inter prædictas partes. Si verò Abbas Reomaensis venerit ad villam de Riceio, piscationem habebit quandiu fuerit in villa, in tota riparia de Riceio cum rete & lorra. Ecclesia verò Reomaensis habebit ibi seruientem suum liberum, & Dominus Iterius suum, qui facient sibi inuicem sacramentum fidelitatis, quòd seruabunt fideliter ius vtriusque partis. Si autem Dominus Iterius voluerit alicui dare mansum ad domificandum, dabit primò mansum vacuum, si repertum fuerit in villa, posteà si necesse fuerit extra villam ordinatè vnum post alium, secundùm consuetudinem villæ; ita quòd costumæ penes Ecclesiam Reomaensem remanebunt, si terra sua fuerit. Mansus verò & domus Presbyteri de Riceio cum toto tenemento adiacenti, & tota escasura sua remanebunt integrè Ecclesiæ Reomaensi. Res verò supradictas, videlicet escasuras, tallias, iustitiam, placitum generale, corueias, & ea in quibus associati sunt, non poterit Dominus Iterius, vel hæredes sui in eleemosynam concedere, præterquam Ecclesiæ Reomaensi, nec ab alio Domino in feodo recipere. Dominus verò Iterius debet soluere Ecclesiæ Reomaensi decimam de terris propriis & vineis. Si ergo escasura venerit Ecclesiæ Reomaensi, vel Domino Iterio intra annum bona fide tenentur vendere: & si non possunt vendere in primo anno, in subsequenti vendere tenentur. De molendinis verò de quercu dicimus, quòd partem illam, quam neutra pars possidet, acquirent bona fide, & communiter soluent; & communiter partientur, & communiter reficient. Et vt ista compositio rata maneat & inconcussa ad preces & instantiam vtriusque partis, præsentes litteras sigilli nostri munimine fecimus roborari.

Annus Christi.

De piscatione cum Lorra. Ill.n.197.

Actum est hoc anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo-quinto mense Iunio. 1235.

Annus Christi.

CAPVT XVIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guido societatem instituit inter suos & Cellenses Trecarum.

VENERABILIBVS in Christo fratribus Religiosis viris Guidoni Ecclesiæ Reomaensis diuina permissione Abbati, & eiusdem loci Conuentui, Frater Letericus diuina permissione sancti Petri de Cella dictus Abbas, & eiusdem loci Conuentus Trecensis, Salutem & sinceram in Domino charitatem. Noueritis quòd ad petitionem charissimi nostri Guidonis Ecclesiæ Reomaensis Abbatis, & quorundam fratrum Ecclesiæ prædictæ in nomine Domini nostri Iesu Christi vnanimi assensu talem contraximus vobiscum societatem. Si Domnus Abbas Reomaensis ad nos venerit, & Capitulum tenere voluerit, ei licebit, & quæcunque ibi tractanda sunt disponere, & fratres de quacunque sententia absoluere poterit. Similiter nostræ Ecclesiæ Abbati in Ecclesia Reomaensi idem si voluerit, facere licebit. Item, si aliquis Monachus vester, excepto furto, discordatus ab Abbate & Capitulo vestro, ad nos venerit, quoad vsque reconciliatus fuerit, eum retinebimus, & ei necessaria prouidebimus: & vos similiter de nostro facietis. Si autem breuis defuncti ante Capitulum venerit Commendatio, Vigiliæ & Missa matutinalis, ac si præsens esset corpus, pro eo celebrabitur. Breues in Capitulo legentur, post Capitulum omnes campanæ pulsabuntur, generale fiet officium. Si autem post Capitulum quacunque hora venerit vsque ad collationem statim Vigiliæ cantabuntur, cætera vsque in crastinum differentur. In Conuentu septem Vigiliæ & septem Missæ fient, inter fratres tricenarius Missarum diuidetur, pro eo triginta diebus in Refectorio præbenda dabitur, vnusquisque Sacerdotum Missam vnam, vnusquisque Diaconorum, Subdiacono-

De societatibus Reomaensibus. Illust. n. 185.

rum, Acolythorum Psalterium vnum, Conuersi centum *Annus*
Miserere mei Deus, vel totidem *Pater noster* dicent. In Calen- *Christi.*
dario nomen defuncti scribetur, & anniuersarium quasi pro nostro professo celebrabitur. In Anniuersariis Abbatum magnæ Vigiliæ fient. Ad hanc societatem confirmandam & retinendam festiuitas sancti Ioannis Reomaensis hominis Dei in duodecim Lectionibes celebrabitur apud nos, & festiuitas S. Frodoberti apud vos in duodecim Lectionibus similiter. In cuius rei testimonium & memoriam præsentes litteras sigillorum nostrorum munimine fecimus roborari.

Anno gratiæ millesimo ducentesimo tricesimo sexto, 1236.
mense Februario.

GVILLELMI III. ABBATIS XLVIII.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Robertus Lingonensis Episcopus de donatione Guillelmo facta dicit testimonium.

ROBERTVS Dei gratia Lingonensis Episcopus vniuersis præsentes litteras inspecturis, salutem in Domino. Vniuersitati vestræ notum facimus, quòd in nostra constitutus præsentia Ioannes de Riccio Capellanus, nepos Stephani quondam Curati de Riccio, dedit & concessit in perpetuam eleemosynam, pro remedio animæ suæ, Monasterio Reomaensi domos suas, cum omnibus appendiciis, & porprisio dictarum domorum sitas apud Riccium, iuxta domos dicti Monasterij Reomaensis. Tradidit etiam dictus Ioannes Capellanus in nostra præsentia V villelmo Abbati

Annus Christi.

De Vuillelmi initiis. Ill. n. 185.

Reomaensi nomine Monasterij Reomaensis veram possessionem dictarum domorum, & porprisij, & ipsum Abbatem de eisdem inuestiuit, promittens per iuramentum suum in manu nostra corporaliter præstitum se eiusmodi donationem bona fide inuiolabiliter seruaturum, & nunquam per se, vel per alium de cætero contra dictum Monasterium se moturum quæstionem, volens & nobis supplicans, vt si contingeret, quod absit, ipsum contra dictam donationem venire, & erga dictum Monasterium quæstionem mouere; quod in ipsum animaduerteremus, & excommunicaremus eundem. In cuius rei testimonium præsens instrumentum ad preces, & instantias dicti Abbatis, & dicti Ioannis, sigilli nostri munimine fecimus roborari.

1238. Actum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo-octauo, mense Ianuario.

Capvt II.

Ex Tabulario Reomaensi

Concordia Guillelmi cum Domino Rupis fortis.

Ego A. Dominus Rupis fortis omnibus præsentes litteras inspecturis notum facio, quòd cùm discordia esset inter Religiosos viros Abbatem & Conuentum Reomaensem ex vna parte, & nos ex altera, super Borda sita iuxta molendinum sancti Ioannis apud Asiacum, & super clausura prati sui iuxta Prioratum de Asiaco per bonos viros, videlicet Abraham Priorem de Vaucia, & Dominum Andream de Sauuoisiaco pacificati sumus in hunc modum. Quòd Borda iam dicta ita maneat, quòd Abbas, vel Prior de Asiaco non possunt aliquem in eadem amasire, & quòd dicta clausura prati maneat, & fiat sicut est incepta. Et ad maiorem firmitatem huius rei ad instantiam supradicti Abbatis, & supradictorum mediatorum, videlicet Prioris de Vaucia, & Domini de Sauuoisiaco in testimonium huius rei præsentes litteras sigillaui.

Quid esset in Borda amasire. Ill. n. 185.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo-nono, mense Martij. *Annus Christi.* 1239.

Caput III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Iudicium Decani Reomaensis pro Guilelmo & Monachis.

T. Decanus Reomaensis Presbytero de Crie salutem in Domino. Cùm Abbas & Conuentus Reomaensis Laurentium de Crie piscatorem coram nobis authoritate Domini Lingonensis, super terris tercialibus sitis in finagio de Crie, in quibus dictus Laurentius dicebat se tractum habere, & super Serganteria ad Prioratum de Asiaco spectantibus traxissent in causam, lite super præmissis coram nobis legitimè contestata, testibus productis, attestationibus publicatis, omnibus ritè peractis. Nos de consilio prudentium virorum, prænominatis Abbati & Conuentui, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, dictas terras tertiales, tractum & Serganteriam per sententiam definitiuam adiudicauimus, contradictores, rebelles, & perturbatores sententiæ excommunicationis decreuimus supponendos. Inde est quòd vobis mandamus, quatenus dictos Abbatem, & Conuentum in dictis terris tercialibus, tractu, & Serganteria authoritate nostra tueamini, contradictores, rebelles & perturbatores per censuram Ecclesiasticam compescendo.

De terris tercialibus. III.n.210.

Quid tractus & Serganteria. III.n.187.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo-nono, mense Maij, die Martis ante Ascensionem Domini. Reddidi litteras. *Annus idem.*

Annus Christi.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus ius Feudalis Dominij in allodia quædam Estiuensia commutat.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis, Robertus Dei gratia Lingonensis Episcopus, salutem in Domino. Vniuersitati vestræ notum facimus, quòd in nostra constituti præsentia Milo de Lania miles, & Ioanna vxor eius, quidquid habent & possident in terris, pratis, hominibus, nemoribus, & aliis rebus in villa Estiue, & eius finagio, quæ mouent de capite dictæ Ioannæ, cœperunt in feodum à viro Religioso Guillelmo Abbate Reomaensi, nomine Ecclesiæ Reomaensis, & eidem Abbati in nostra præsentia de rebus dictis homagium fecerunt, recognoscentes se dicto Abbati & Ecclesiæ Reomaensi feodum omnium rerum prædictarum, quas de Alodio tenebant pro quadraginta libris Diuionensibus vendidisse. Renuntiauerunt etiam per iuramenta sua omni exceptioni, quæ sibi de iure posset competere, & deceptioni vltra dimidium iusti pretij. Renunciauit autem dicta Ioanna, &c.

An licuerit ius feudi in allodio emere. III. n. 188.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo nono, mense Iunio.

Annus idem.

Capvt V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus censum in tria nemora Monasterio restituit.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis, Guido Dei gratia Eduensis Episcopus, salutem in Domino. Vniuersitati vestræ notum facimus, quòd cùm discordia verte-

verteretur inter Abbatem, & Conuentum Reomaensem, ex vna parte, & Ioannem Dominum de Rocha, de Brunim ex altera, super quibusdam nemoribus sitis in territorio de Valeriis, quæ vocantur nemus de Valeres, nemus de dorso asini, nemus de Booloy, tandem Vvilelmo Abbate Reomaensi, & dicto Ioanne in præsentia mea constitutis, dictus Ioannes recognouit se tenere ad censum dicta nemora pro duobus solidis Diuionensibus censualibus in annunciatione Dominica soluendis, &c. Hoc autem dictus Ioannes Dominus de Rocha, de Brunim, & Galterius filius eius per iuramenta sua in nostra præsentia corporaliter præstita, & Sibilla vxor dicti Ioannis, per iuramentum suum in præsentia mandati nostri, videlicet Dauid Archipresbyteri Corbiniaci præstitum, promiserunt se bona fide seruaturos; promiserunt etiam per iuramenta sua, quòd nunquam in posterum per se, vel per alium contra huiusmodi venirent, nec dictam Ecclesiam scienter molestarent, nos rogantes, quòd si contingeret, quod absit, eos vel eorum hæredes contra superiùs nominata venire, quòd nos ipsos, & eorum hæredes ad instantiam Abbatis & Conuentus Reomaensis excommunicaremus, & eos tandiu teneremus excommunicatos, quovsque de excessu, & iuramenti violatione ad condignam venirent satisfactionem. In cuius rei testimonium ad preces, & instantiam vtriusque partis præsens instrumentum sigilli nostri munimine fecimus roborari.

Annó Domini millesimó ducentesimo tricesimo-nono, mense Decembri. *Idē ann.*

Caput VI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium à Gregorio Papa IX. Guillelmo datum de Noualium decimis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati, & Conuentui Monasterij sancti

Annus Christi. Ioannis Reomaensis ordinis sancti Benedicti Lingonensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm à nobis petitur quod iustum est, & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, vt id per solicitudinem officij nostri ad debitum perducatur effectum. Quapropter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu præsentium vobis authoritate concedimus, vt in Parochiis Ecclesiarum vestrarum pro ea portione, qua in eisdem veteres iustè percipitis, decimas Noualium, de quibus aliquis hactenùs non perceperit, sine iuris præiudicio alieni, percipere valeatis. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

1240. Datum Laterani VIII. Cal. Martij, Pontificatus nostri anno duodecimo.

CAPVT VII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus societatem sibi & suis instituit cum Monachis S. Rigaudi Matisconensis.

De societatibus Reomensibus. Ill. n. 141.

HÆC est societas, quæ Monachos Monasterij sancti Ioannis Reomaensis, & Monachos S. Rigaudi connectit Si fortè aliquis fratrum Monasterij S. Ioannis in Ecclesia sua turbatus ad S. Rigaudum venerit, cum eis quasi vnus ex eis morabitur, donec cum gratia ad Ecclesiam suam redierit. Similiter fratres S. Rigaudi apud Monasterium S. Ioannis. Pro defunctis verò id agitur. Cùm breuis defuncti ad alterutram venerit Ecclesiam, statim post recitationem fiet officium, & signa pulsabuntur, & septem Missas, & septem officia habebunt in Conuentu, & septem diebus habebunt præbendam, siue vnus, siue

plures fuerint. Capitulum, Dormitorium, Refectorium, vtrumque commune erit. Abbates verò suum alternatim tricenarium habebunt. *Annus Christi.*

Hæc autem societas acta est Guillelmi videlicet Monasterij sancti Ioannis Abbatis, & Ioceranni Abbatis S. Rigaudi temporibus, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo. 1240.

Capvt VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Robertus Lingonensis probat acta Decani Reomaensis de Suentiaco.

ROBERTVS Dei gratia Lingonensis Episcopus, vniuersis præsentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noueritis quòd T. Decano Reomaensi ad mandatum nostrum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo octauo, die Veneris ante ramos Palmarum apud Espissiam, sicut nobis per suas litteras insinuauit, accedente in ipsius Abbatis Reomaensis pręsentia constituti Ioannes de Espissia dictus de Vineis, & filij eius, videlicet Nicolaus, Andreas, & Huguinio, & Achardus, & filiæ eiusdem Ioannis, videlicet Haramburgis, Maria, & Agnes: & vxores Andreæ & Huguinionis, videlicet Margarita, & Adelina, quitauerunt omnes successiuè in manu eius, quasi in nostra quidquid iuris habebant, vel habere poterant in villa de Suence, & in appendiciis eiusdem villæ, & in finagio, & in villa de Cordois, sponte, ac proinde non vi, non metu compulsi, non dono inducti, sicut ipsi concorditer asserebant. Iurauerunt insuper omnes supradicti super sancta Euangelia, quòd contra eiusmodi quitationem per se, vel per aliós aliquo modo non venirent. Processu verò temporis Robertus Præpositus de Rupe, & Robinus leprosus generi supradicti Ioannis omnia supradicta sub eadem forma quitauerunt, & modo consimili iurauerunt.

De sigillis Roberti Episcopi & Tirrici Decani. Illust. n. 189.

Annus Christi. Idē ann.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo, mense Iunio, die Veneris ante octauas Pentecostes.

RAINALDI II. ABBATIS XLIX.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Andreas Rubei noneis Dominus Rainaldo & suis læsis satisfacit.

De iis quæ Rainaldus à Domino Rubeimontis vẽdicauit. Ill.n.190.

EGo Andreas Dominus Rubeimontis miles notum facio vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd cùm inter me ex vna parte, & Rainaldum Abbatem, ac Conuentum Reomaensem, & homines ipsorum ac fœminas de Estiueo ex altera, contentio verteretur super hoc quòd inquietabam & impediebam supradictos homines & fœminas & eorum animalia, super vsuagiis in pascuis animalium, & pasturis de toto territorio & finagio, qui vocatur Boscus Dei, & de finagio de Sarragneio; & super hoc quòd inquietabam eosdem super vsuagio ad adaquandum animalia sua, & ad agiandum lina sua, & canabos, & ad abluendum pannos suos, & lanas in Riparia mea de Rubeomonte, & ad ipsam aquam bibendam & portandam, prout sibi expedire videretur. Tandem habito bonorum consilio, factâ compromissione hinc inde in bonos viros, & per ipsos super præmissis inquisitâ diligentiùs veritate, per ipsorum relationem, & alio modo mihi constitit euidenter, quòd ipsos Abbatem, & Conuentum, & maximè homines & fœminas eorundem de Estiueo super præmissis indebitè molestabam, vtpote nullum ius habens penitus in prædictis. Inde est, quòd ego volo, dono, & concedo, quòd

tamdiu ... Abbas, & Conuentus, quàm ipsorum homines, & fœminæ de Estiucio vti valeant prædictis vsuagiis in perpetuum liberè & quietè. Promittens iuramento præstito, quòd ipsos, vel eorum alterum super præmissis per me, vel per alium nullatenùs molestabo. Sed ad maiorem explanationem volo, dono, & concedo eisdem in toto terragio, & finagio, qui dicitur Boscus Dei, & in toto finagio de Sarregneio vsum prædictum in pascuis animalium, & pasturis, & aliis vsuagiis ad animalia necessariis, & quòd vsum suum habeant in perpetuum liberè & pacificè in dicta Riparia de Rubeo-monte, ad adaquandum animalia sua, & ad agiandum lina sua, & canabos, & ad abluendum pannos suos, & lanas, & ad bibendum aquam, & portandum, prout sibi viderint expedire: & hæc in ea libertate eisdem iuramento præstito garantire promitto, & hæredes meos ad hæc in perpetuum volo teneri. Et hoc voluerunt & concesserunt, & laudauerunt Elisabeth vxor mea, Andreas, & Ioannes filij mei in mea præsentia constituti. In cuius rei testimonium præsentes litteras sigilli mei munimine roboraui, & in forma consimili eisdem facere, & tradere teneor quàm citò se facultas obtulerit, litteras sigillo Archiepiscopi Lugdunensis sigillatas, vel alicuius personæ authenticæ, quæ ad hoc sufficerent, si dictæ litteræ Archiepiscopi haberi non possent. Et quàm citò fuerit Archidiaconus in Archidiaconatu Tornodorensi alias litteras eisdem facere & tradere teneor in eadem forma suo sigillatas sigillo continentes, quòd tam in me, quàm in hæredes meos, & in terram meam excommunicationis, vel interdicti sententiam valeat promulgare, si me vel hæredes meos à supradictis contigerit resilire.

Annus Christi.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo-tertio, mense Februario. 1243.

Annus Christi.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Rainaldi contractus de Hominio libero.

NOs Frater Rainaldus humilis Abbas Reomaensis, totúsque eiusdem loci Conuentus, notum facimus omnibus præsentes litteras inspecturis, quòd nos dedimus & liberaliter concessimus Pariseto nato de Ciuitate Lingonensi domum illam quam tenebat Dominus Barengerius, qui erat Curatus de Birreia, sibi & Agneti vxori suæ, & hæredibus suis iure hæreditario in perpetuum possidendam. Dictus verò Parisetus spontaneus dedit, & concessit se pro homine libero Ecclesiæ nostræ Reomaensi, & ipse, & hæredes sui erunt homines liberi nostri Conuentus pro quinque solidis Diuionensibus nobis annuatim in festo S. Remigij ab eisdem persoluendis. Ita quòd nos, vel successores nostri vltrà quàm dictos quinque solidos ab ipsis non poterimus per exactionem aliquam reclamare. Imò tenemur ipsos, tanquam liberos homines nostri Conuentus aduersùs omnes homines pro posse nostro, defendere, manutenere, & bona fide garantire. Quod vt ratum permaneat, & firmum præsentibus litteris sigilla nostra fecimus apponi.

De hominio libero. III. n. 175.

Annus idem. Actum est hoc anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo-tertio, mense Septembri.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Sub Præfectura Rainaldi quinto post anno euacuatoriæ litteræ.

NOs Frater Ioannes humilis Abbas de Chora notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd

Annus Christi.

in nostra præsentia constitutus Gerardus Burgensis de Saceio, dictus Lifretrex, recognouit se recepisse à Domino Lamberto Sacrista Reomaensi triginta libras Turonenses, quas tenebatur reddere dicto Gerardo pro Domino Achardo Priore de Iugis. Et cùm dictus Gerardus de dicta pecunia litteras haberet, sigillo venerabilis viri Rainaldi Abbatis Reomaensis sigillatas, prout ab ore ipsius audiuimus, dictas litteras dicebat se amisisse. Cùm ergo dictus Gerardus pecuniam à dicto Lamberto integrè recepisset, abrenunciauit litteris supradictis, & voluit, vt si à quolibet inuentæ fuerint, & palàm ostensæ, quòd omninò inanes sint, & prò nihilo reputentur. In cuius rei testimonium ad petitionem dicti Gerardi & instantiam, præsentes litteras dicto Lamberto tradidimus sigilli nostri munimine roboratas.

Actum est hoc anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo-octauo, die Iouis post festum B. Nicolai. 1248.

GVILLELMI IV. ABBATIS L.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Adelina Guillelmo resignat iura Suentiaci.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis, Terricus Decanus Christianitatis, Montisbarri veritati testimonium perhibere. Noueritis quòd Adelina relicta Andreæ de Espissia in præsentia nostra constituta quitauit in manu fratris Vvilelmi Abbatis Reomaensis sponte, & prouidè quidquid iuris habebat, vel habere poterat in villa de Suence, & in appendiciis eiusdem villæ, & in finagio, & in villa de Cordoes, non vi, non metu, non dono inducta,

De Decanis Christianitatis. Ill. n. 177.

Annus Christi. sicut asserebat iuramento firmans super sacrosancta Euangelia, quòd contra huiusmodi quitationem per se, vel per alios aliquo modo non veniet. Quapropter ad petitionem dictæ Adelinæ sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum.

1250. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo, mense Iunio.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Sententia arbitri recuperatoria pro Guillelmo.

Cur interciderit in Catalogis hic Guillelmus. Ill. n. 191.

EGo Gaufridus Espissiæ Decanus notum facio præsentibus & futuris, quòd cùm inter Dominum Guillelmum Abbatem Reomaensem ex vna parte, & Petrum Decanum de Vineis ex altera, controuersia verteretur super quibusdam possessionibus ad Ecclesiam Reomaensem de iure pertinentibus, quas dictus Decanus minùs iustè retinebat. Pluribus hinc & inde propositis super dictis querelis, dictus Abbas & Decanus in inquisitionem legitimorum virorum terminantium compromiserunt. Factâ autem inquisitione diligenter & studiosè, & ea publicata, præfatus Decanus à sæpè dicta inquisitione non veritus est resilire. Domnus verò Abbas ius Ecclesiæ non permittens deperire, voluit à Decano securus esse de dicto prætaxatæ inquisitionis tenendo, qui non valens securitatem hominum in manu Abbatis ponere, assignauit eidem quandam vineam suam de Fornet pro quadraginta libris, quam non licebat ei vendere, aut pignori obligare, vel etiam quoquo modo alienare: si dictum inquisitionis pacificè non teneret. Si autem, quod absit, à dicto inquisitionis resilierit, Reomaensis Ecclesia dictam vineam iure hæreditario de cætero possidebit. Hoc verò sæpè fatus Decanus, & vxor sua fide bona iureiurando se tenere firmarunt. Ego autem ad instantiam precum vtriusque partis, vt res ita peracta robur

robur firmitatis obtineat, præsenti paginæ sigilli mei apposui firmamentum. *Annus Christi.*

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo-primo, mense Octobris. 1251.

ODONIS II. ABBATIS LI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Odonis testimonium de donatione fratribus Vallis Callium facta.

NOs Odo Abbas Monasterij Reomaensis, & Thirricus Decanus eiusdem villæ, notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd Dominus Philippus miles de Monte-medio in præsentia nostra cõstitutus recognouit se dedisse Deo, & fratribus Vallis Callium laude & assensu Agnetis vxoris suæ tres sextarios frumenti receptibilis ad mensuram Monasterij Reomaensis pro eleemosyna Dominæ Adelinæ matris suæ, quos assignauit annuatim percipiendos infra festum omnium Sanctorum in terragio suo, & in parte terrarum suarum de Visarneio. Voluit autem Philippus prænominatus, & concessit, vt quicunque tenuerit prædictum terragium, & partem terrarum suarum prædictis fratribus Vallis Callium, sine contradictione aliqua prænominatos tres sextarios frumenti persoluere teneatur. In cuius rei testimonium præsentes litteras sigillauimus. De Annona vallis Callium. Illust. n. 192.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo-secundo, mense Iunij. 1252.

Annus Christi.

Capvt II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Innocentij IV. Papæ.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati & Conuentui Monasterij Reomaensis Ordinis sancti Benedicti Lingonensis Diœcesis, Salutem & Astolicam benedictionem.

De priuilegio nō soluēdi debita, quæ in euidentem vtilitatem non contracta. III. n. 195.

INDEMNITATI vestri Monasterij paterna diligentia præcauere volentes, authoritate vobis præsentium indulgemus, vt ad solutionem aliquorum debitorum compelli per litteras Apostolicas non possitis, nisi huiusmodi debita in vtilitatem eiusdem Monasterij conuersa legitimè probatum fuerit, & ostensum. Non obstante si à vobis, vel prædecessoribus vestris iuramento interposito renunciatum sit indulgentiis, & litteris Apostolicis super hoc impetratis, & etiam impetrandis. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

1253. Datum Perusij VI. Kal. Octobris, Pontificatus nostri anno decimo.

Capvt III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guido Lingonensis patronatum Ecclesiæ Belaun Odonis esse agnoscit.

GVIDO Dei gratia Lingonensis Episcopus, vniuersis ad quos præsentes litteræ peruenerint, salutem in Domino. Vniuersitati vestræ significandum duximus, quòd

nos ad præsentationem viri Religiosi fratris Odonis Abbatis Monasterij S. Ioannis Reomaensis Miletum de Lingonis Clericum ad Ecclesiam de Belaun vacantem admisimus, cuius ius patronatus ad memoratum Abbatem dignoscitur pertinere. *Annus Christi.*

Datum anno Domini millesimo, ducentesimo quinquagesimo-quinto, mense Augusto. 1255.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Hugoni IV. Duci Burgundiæ dat Odo tertiam partem decimæ Montis-barri, vt reliquum tueatur.

EGo Hugo Dux Burgundiæ notum facio vniuersis, quòd cùm Religiosi viri Abbas & Conuentus Monasterij Reomaensis nobis ac hæredibus nostris dederint in perpetuum liberaliter, & concesserint tertiam partem decimæ, quam habebant, vel habere debebant in Parochia, siue in finagio Montis-barri, tam in blado, quàm in vino. Nos verò liberalitatem prædictam benigniùs attendentes, promittimus quòd partem prædictam extra manum nostram non ponemus, nec alienabimus vllo modo, & bona fide quoscunque rebelles compellèmus, provt de iure poterimus, ad soluendam nobis, ac Reomaensi Monasterio decimam supradictam. De donation e decimarum laicis. Illust. a, 194.

Actum apud Castellionem super Sequanam anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo-sexto, mense Augusto. 1256.

Annus Christi.

CAPVT V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Præstaria Odonis de domo Cadriaci Clerico ad vitam certis conditionibus.

OMNIBVS præsentos litteras inspecturis. Gerardus Dei gratia Eduensis Episcopus in Domino salutem. Vniuersitati vestræ notum facimus, quòd coram nobis propter hoc constitutus Petrus de Belna Clericus, dictus de Arneto, recognouit quòd domum, siue Prioratũ de Charreio, prope Belnam nostræ Diœcesis, cum suis pertinentiis, tenebat & possidèbat ad vitam suam tantummodò nomine donationis à Religiosis viris Abbate & Conuentu Reomaensi, sibi factæ. Ita quòd post decessum ipsius Clerici dicta domus cum dictis pertinentiis & meliorationibus ibidem factis, vtenũlibus & supellectilibus in loco prædicto repertis, ad dictos Abbatem & Conuẽtum liberè & pacificè reuertentur. Recognouit siquidẽ dictus Clericus coram nobis, & bona fide promisit domum, siue Prioratum prædictum, ædificia, domos, prata, & vineas, & alia bona loci prædicti se tenere, & conseruare in eodem statu, vel meliori, in quo erant tempore donationem antecedente, & eandem domum dimittet liberam, quitam & absolutam ab omni onere debitorum. Nihilominùs dictus Clericus recognouit & promisit bona fide coram nobis, quòd cuidam Monacho Reomaensi in loco prædicto commorãti, vel non commoranti, in viginti libris Diuionensibus, & duobus modiis vini annuatim infra festum omnium Sanctorum persoluendis, integrè & pacificè prouidebit. Et insuper idem Clericus quandiu dictam domum tenebit ad soluendum quascunque procurationes, seu alias missiones à dicta domo debitas, se coram nobis specialiter obligauit. Præterea memoratus Clericus dictorum Religiosorum deuotionem super præmissis liberaliter sibi factam benignè

considerans, partem illam & totum ius, quod habet, vel habere potest in decima bladi de Sarrigneio, vel feudo ipsius decimæ, pro remedio animæ suæ, & antecessorum suorum in eleemosynam perpetuam eisdem Religiosis coram nobis dedit in perpetuum, & concessit, & eosdem super hoc coram nobis inuestiuit, retento tamen ad vitam suam tantummodò vsufructu, & dictam donationem idem Clericus tenetur bona fide iam dictis Religiosis erga quoscunque garantire. Super his autem omnibus & singulis firmiter tenendis & obseruandis iuramento in manu nostra super hoc præstito, obligauit se dictus Clericus, & omnia bona sua coram nobis supponendo se & sua nostræ iurisdictioni, vt ad tenendum, & seruandum omnia, & singula supradicta ad requisitionem dictorum Religiosorum eundem Clericum, si necesse fuerit, per excommunicationis sententiam compellamus. In cuius rei notitiam ad requisitionem & instantiam ipsius Clerici præsentes litteras sigilli nostri duximus munimine roborandas.

Annus Christi.

De sigillis Episcopi Eduensis. III n. 595.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo-nono, mense Iunij. 1259.

CAPVT VI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Cessio nemorum Monasterio Reomaensium Englanno.

OMNIBVS præsentes litteras inspecturis, Magister Theobaldus Clericus Curiæ Archiepiscopalis Senonensis in Domino salutem. Notum facimus quòd in nostra præsentia constituta Laura de sancto Martino relicta Petri de Pacis vidua, mater Guillelmi de sancto Martino super Orosam Domicelli compositionem, & quitationem factam à dicto Domicello fratri Henrico Priori de Monasterio Englanno nomine ipsius Prioratus super nemoribus de Monasterio Englanno laudauit, voluit, & concessit ex-

Annus Christi. presſè, & eidem Priori nomine Prioratus ſui quitauit quidquid iuris habebat, vel habere poterat in nemoribus antedictis; prout in litteris ſigillo nobilis viri Petri de Roccio militis Balliui Niuernenſis ſigillatis, & ſuper hoc confectis, continetur, vt dicebat dicta Laura. Promittens ipſa Laura per fidem ſuam in manu noſtra præſtitam, quòd contra prædicta, vel aliquid de prædictis per ſe, vel per alium non veniet in futurum ſupponens ſe, quantum ad hoc, iuriſdictioni Curiæ noſtræ vbicunque maneat, vel exiſtat.

1267. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo ſexageſimo-ſeptimo, menſe Ianuario.

Capvt VII.

Ex Tabulario Reomaenſi.

Tranſactio Odonis cum Andrea de Brocia de rebus Ricei.

Vniversis præſentes litteras inſpecturis. Guido Dei gratia Lingonenſis Epiſcopus ſalutem in Domino. Nouerint vniuerſi, quòd Dominus Andreas de Brocia miles, propter hoc in noſtra præſentia conſtitutus, confitetur coram nobis, quòd cùm cauſa verteretur inter ipſum Andream ex vna parte, & viros Religioſos Abbatem & Conuentum Reomaenſem ex altera, coram Officiali Lingonenſi ſuper iis quæ ipſi Religioſi petebant à dicto milite in villa, & finagio de Riceio in omnibus talliis, corueis, iuſtitiis, piſcariis, & vſibus nemorum, & pluribus aliis, & ſententiatum ſiue pronunciatum fuiſſet à dicto Officiali ſuper prædictis pro ipſis Religioſis. Dictus miles, conſideratâ ſuper hoc vtilitate ſuâ, & commodo euidenti, non dolo inductus, nec in aliquo circumuentus, vult & expreſsè conſentit coram nobis, quòd pro prædictis rebus, quæ ſententialiter dictis Religioſis adiudicatæ fuerant, prædicti Religioſi Abbas & Conuentus ſingulis annis habeant, & percipiant viginti quinque libras Turonenſium legalium in pe-

cunia numerata. Quam pecuniæ summam coram nobis promittit per solemnem stipulationem prædictis Religiosis, vel eorum mandato apud Riceium singulis annis reddere, & gratum suum facere in quindena festi beati Andreæ Apostoli, provt singulis annis veniet successiuè. Promittit etiam dictus miles per stipulationem prædictam, quòd si in solutione prædictæ pecuniæ deficeret, vel in toto, vel in parte, se decem solidos Turonenses pœnæ nomine redditurum. Concedit etiam dictis Religiosis plenum vsuarium in tribus nemoribus, videlicet de Lansonna, des Enuers, & de la Forest, ad vsum domus suæ de Riceio. De terris autem dictorum nemorum, si fuerint extirpata, dictus miles vult & consentit expresse, quòd per medium inter se partiantur: vult etiam & concedit, quòd si Abbas & Conuentus Reomaensis ad villam de Riceio venerit, quandiu ibidem moram fecerit, quòd in tota Riparia piscationem habeant cum rete, lorra & artificiis, seu ingeniis piscatoriis quibuscunque. Concedit item dictus miles, quòd prædicti Religiosi teneant & habeāt domos, mansos, census, costumas, terras, vineas, & omnes alios reditus, prata etiam cum ædificiis quæ in villa & finagio de Riceio tenere & habere consueuerunt. Pro quibus omnibus faciendis & fideliter obseruandis obligat prædictus miles se & successores suos, & omnia bona sua mobilia & immobilia, præsentia & futura vbicunque poterunt inueniri. Renuncians in hoc facto omni actioni & exceptioni doli, & fraudis, omníque consuetudini & statuto, priuilegio fori, indulgentiis, & gratiis à Sede Apostolica concessis & concedendis. Promittit etiam dictus miles pro se & hæredibus suis omnia ista fideliter obseruare iuramento interposito super sancta Dei Euangelia. Promisit etiam soluere decimas dictis Religiosis pro parte, quæ eos contingit de omnibus fructibus, & prouentibus, de quibus consuetum est solui in dicta villa de Riceio, & quantum ad hæc prædicta se & successores suos iurisdictioni nostræ supponit, quòd nos possimus ipsum & ipsos excommunicare vbicunque se transferrent, & terram suam ponere sub districtæ senten-

Annus Christi.

De piscatione cum lorra III n. 197.

Annus Christi. tiæ interdicto. In cuius rei testimonium ad preces dicti militis præsentibus litteris sigillum nostrum duximus apponendum.

1267. Datum anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, mense Februario.

Capvt VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Bona omnia Ioannis de Sedeloco obtinet Odo Abbas sub pensione annua.

De Decanis Christianitatis Illust. n. 177.

NOs Frater Tierricus Prior de Vaucia, Nos Magister Galterus Decanus Christianitatis Reomaensis, & Nos Magister Guillelmus Decanus Christianitatis Molismensis, notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd Magister Ioannes de Sedeloco Clericus in nostra præsentia propter hoc specialiter constitutus, non vi, non metu, non dolo inductus, spontaneus, non coactus, nec in aliquo circumuentus, sed suâ consideratâ vtilitate, & commodo euidenti, dat, tradit, cedit & concedit Ecclesiæ B. Ioannis Reomaensis omnia bona sua mobilia, & immobilia, habita & habenda, vniuersa & singula vbicunque ea habeat, vel fuerit habiturus pro vndecim modiis, & quinque sextariis frumenti eidem Ioanni, vel mandato suo, quandiu vixerit singulis annis reddendis in Granario Reomaensi, quotiescunque dictum bladum leuare voluerit, à Natiuitate Domini vsque ad festum beati Ioannis proximè subsequens, transferendo in prædictam Ecclesiam quidquid iuris actionis, dominij vtilis, vel directi in prædictis rebus habet, vel quoquo modo habere potest, ponendo occasione prædicta dictam Ecclesiam de prædictis omnibus in possessionem vacuam, ac etiam corporalem. Ita tamen quòd trecentas libras monetæ poterit retinere, de quibus si voluerit testari poterit, vel suam aliam facere voluntatem. Si autem expressè non retinuerit, tota prædicta pecunia

 Annus Christi.

cunia Monasterio remanebit; vel si expressè retinuerit, & de tota pecunia testari noluerit, vel suam non fecerit aliam voluntatem, residuum quod non diuiserit Monasterio similiter remanebit. Vnde de prædictis omnibus se deuestit, & prædictam Ecclesiam coram nobis inuestit, promittens bona fide, & stipulatione solemni, necnon etiam per iuramentum suum super sancta Dei Euangelia coram nobis solemniter præstitum prædictas donationem, traditionem, cessionem, concessionem, deuestituram & inuestituram pro se & suis in perpetuum tenere, & inuiolabiliter obseruare. & contra prædicta, vel aliquod de prædictis per se, vel per alium in posterum non venire, & facere, & præstare omnia quæ in causa euictionis debent fieri & præstari. Omnia autem prædicta & singula, provt superiùs sunt expressa, prædictus Ioannes coram nobis confessus est esse vera.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo-nono, mense Augusto. 1269.

CAPVT VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Professio seruitutis quæ dicitur manus mortua Odoni facta.

NOs Hugues Darci Baillis d'Ausois façons sauoir à tous çaus, qui verront & orront ces presantes lettres, que en nostre presance por ce especiaument establis Milon li fis au Baut de Quincé a recogneu de sa propre volunté, sans nulle force, sans contraignement, sans paor, & sans nulle autre contrauention, que il est homs à l'Abbé & au Conuent de Montier sainct Iean taillables & esploitables, haut & bas, en la main morte de ladite Eglise aus vs, & aus coustumes des aultres hommes, que li dis Abbés & li Conuents ont en ladite ville de Quincé. Et s'il auenoit chose que li dis Milon s'auouoit, ou se faisoit auoer por autre Seigneur que por loudit Abbé, & por loudit Conuent,

Annus Christi. il quitte & ottroie audit Abbé, & audit Conuent les sues choses toutes mobles, & non mobles en quelque leu, quil fussent trouué. Renonce en ce faict li dis Milon à toutes frainchises, à tous percors, & à toutes aides de droict escrit, & non escrit. Et por ce que ce soit chose ferme & establе à tous iors, nous auons seelees ces presantes letres de nostre seel, à la priere & à la requeste doudit Milon.

1270. Ce fu faict en lan de grace mille deus cens sexante & dis ou mois de Mars.

CAPVT IX.

Ex Testamento Hugonis IV. Ducis Burgundiæ.

Odo fuit vnus ex signatoribus Testamenti eius.

HVIC vltimæ voluntati meæ interfuerunt testes vocati & rogati, Girardus Dei gratia Eduensis Episcopus, Fratres Iacobus Cistertiensis, Guillelmus Flauigniacensis, Radulfus Fontineti, Odo Reomaensis, Hugo S. Benigni Diuionensis, Guillelmus Vergiacensis, Iacobus beatæ Mariæ Castellionis Abbates. R. Dominus de Larreio, Guillelmus de Rupe Dominus de Nolay, Iacobus Seneschallus Eduensis, Guillelmus Decanus Sedeloci, & sigilla sua vnà cum meo vno contextu apposuerunt.

1272. Acta sunt prædicta apud Villanas en Dumois die Lunæ ante festum beati Michaëlis, anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo-secundo.

Annus Christi.

Caput X.

Ex Tabulario Reomaensi.

Altera professio Hominij manus mortuæ Odoni facta.

IN nomine Domini, Amen. Anno Incarnationis eiusdem millesimo ducentesimo septuagesimo-quarto, 1274.
mense Nouembri, Ego Girardus de Belone, gener Guerneri, notum facio omnibus præsentes litteras inspecturis, quòd ego sum Homo manus mortuæ Domni Abbatis Reomaensis, & me aduoco pro ipsius homine ad vsus & consuetudines aliorum hominum suorum de Belone, & pro Homine Ecclesiæ Reomaensis. Et si, quod absit, accideret, quòd ego me pro alio Domino aduocarē, siue dominium dictorum Abbatis & Ecclesiæ subterfugerem, volo & concedo spontaneus, sine aliqua coactione facta mihi, quòd quidquid ab ipsis possideo, quidquid mihi dederunt, quodcunque sit, quidquid acquiram in ipsius dominio, & iustitia territorij, & Villæ prædictæ de Belone ipsis Abbati, & Ecclesiæ prædictis remaneat, & possideant omni contradictione remotâ, & de ipsis omnibus suam faciant voluntatem, provt sibi meliùs videbitur expedire. Promisi autem & promitto per stipulationem legitimam & solemnem sub obligatione bonorum meorum omnium mobilium & immobilium, præsentium & futurorum, vbicunque sint, aut vbi poterunt inueniri per iuramentum meum corporaliter præstitum, me contra tenorem præsentis instrumenti non venire per me, vel per alium verbo, facto, consensu, tacitè, vel expresè, seu modo alio qualicunque. Sed dictum præsens instrumentum pro posse ab omnibus faciam irreuocabiliter obseruari.

De Hominio manus mortuæ. Ill-n.197.

Annus Christi.

CAPVT XI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Ioannes Cabilonensis Comes Autisiodorensis, Villam Iouis retrocedit Odoni.

Quis hic Ioannes, & quæ Alais Ill. n. 200.

NOs Ieans de Chalon Cuens d'Auceurre, & Sires de Rochefort, & nos Alais de Neuers Contesse d'Auceurre façons sauoir à tos ces qui verront ces presantes letres que com l'Abbés, & li Conuents de Moutier seint Iean, eussoint acheté de noble homme Guillaume de Ionuille Seigneur de Iuley, & de Dame Marie sa femme de Tanlay, tout çau que il auoint en la ville & ou finage de Ious en Auceurrois por lo preis de quatre cens liures de tournois, & nos deuandis Iehans eussiens ladite terre recosse por deuant gré de ligneige, & eussions paié lesdites quatre cens liures de tournois audit Abbé & au Conuent, & li dis Abbés & Conuent requeist que nous entressiens en son homeige desdites choses, cum nobles homs Miles Sires de Noiers lor eust donné en pure & perpetuelle armone, audit Abbé & au Conuent lou fié des choses dessusdites, si com il appert par les lettres dou deuant dit Seignour de Noiers, & nous ne vousissions mie entrer en l'homeige doudit Abbé & dou Conuent pour si poul de chose. Nos façons à sauoir à tos, que nous auons eu & receu arriers doudit Abbé & dou Conuent lesdites quatre cens liures de tournois, & lour auons ladite terre randue quite & deliure, & tout ce que nous y auons, & poons auoir pour la reison de ladite rescosse, ou por aultre reison; saul çou que nos retenons por nos, & por nos hoirs, à nos & à nos hoirs permenablement nostre garde és choses dessusdites. Et por ce que ceste chose soit ferme & estauble à tousiours, nos li deuandis Cuens & la Contesse auons mis nos seauls en ces presantes letres.

Quis Guilelmus de Iouis villa. Ibidem & 195.

De Milone de Noyers. Illust n. 201

1176. Cau fu faict en lan de grace courant par mille doucens & sexante & seze ou mois d'Octobre.

CAPVT XII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Priuilegium Nicolai Papæ tertij.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Abbati & Conuentui Monasterij Reomaensis ordinis sancti Benedicti Lingonensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm à nobis petitur quod iustum est & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, vt per solicitudinem officij nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, omnes libertates & immunitates à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus iure per priuilegia, seu alias indulgentias vobis & Monasterio vestro concessas, necnon libertates & exemptiones exactionum à Regibus & Principibus, ac aliis Christi fidelibus rationabiliter vobis indultas, sicut eas iustè ac pacificè obtineris, vobis & eidem Monasterio authoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentis scripti patrocinio corroboramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum se nouerit incursurum.

Datum Viterbij x. Cal. Octobris, Pontificatus nostri anno II. 1279.

GAVDRICI ABBATIS LII.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Emptio agrorum de Philippo de Monte-medio pro Infirmario.

1280. IN nomine Domini Amen. Anno Incarnationis eiusdem millesimo ducentesimo octuagesimo, mense Maio. Ego Philippus dictus de Mont-moien miles, notum facio omnibus præsentes litteras inspecturis, quòd consideratâ vtilitate meâ, & commodo euidenti, non vi ad hoc inductus, nec in aliquo circumuentus, vendo, & titulo puræ ac perfectæ venditionis trado, cedo & concedo Religiosis viris Abbati & Conuentui Reomaensi mediam partem pro indiuiso vineæ meæ, quam habeo apud Viserneum in finagio dictæ villæ iuxta vineam Guillelmi de Grignone armigeri quondam mei ex vna parte; & vineam Rufi de Sulleio militis, ex altera, provt ex partibus lateralibus protenditur hinc & inde, item contiguam ex parte superiori vineæ Iacobi dicti Genni de Viserneo, & ex parte inferiori contiguam campo, qui quondam fuit à la Saincte de Viserneo. Item pratum quod habeo apud Viserneium situm in dicto territorio, quod dicitur du Brueil, iuxta pratum familiæ dicti Lansugler ex vna parte, & pratum liberorum quondam Ioannis dicti Bandelini ex altera parte, provt ex partibus lateralibus protenditur hinc & inde. Item contiguum ex parte superiori campo maioris de Viserneo, & ex parte inferiori contiguum prato dicti Escharni de Viserneo. Quam vineam & pratum pridem à prædictis Religiosis in feudum teneo, & de ipsorum

Prædia officiis Monasticis attribuit Gaudricus. Ill.n.201.

feudo dignoscitur esse pretio sexaginta librarum Turonensium tenenda, & habenda in perpetuum, ab Infirmario dicti Monasterij pro tempore futuro, ad opus & vtilitatem Infirmariæ Monasterij prædicti. Quam pecuniæ summam ego prædictus miles confiteor me habuisse, & recepisse à dictis Religiosis in bona & legitima pecunia numerata. Volens & concedens ad obseruantiam omnium præmissorum me compelli, quasi ex re adiudicata, per curiam Domini Ducis Burgundiæ, cuius iurisdictioni, quoad hoc, me & hæredes meos suppono. In quorum omnium testimonium litteris istis signum dictæ Curiæ supplicaui, & obtinui apponi. *Annus Christi.*

Actum in præsentia Stephani de Sinemuro Notarij.
Magistri Hugonis Curati de Gennaio.
Mag. Petri Maioris de Chiuanches.
Mag. Lamberti Curati Reomaensis.
Testium ad hoc specialiter vocatorum anno & mense prædictis.

Caput II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Statuta Gaudrici Abbatis cum Capitulo de Camerario Monasterij.

NOs Frater Gaudricus humilis Abbas Monasterij Reomaensis, vnà cum Conuentu nostro eiusdem loci constituimus Camerarium in dicto Monasterio tali modo.
I. Quòd ille qui obedientiam tenebit Camerariam, recipiet omnes reditus, & omnes prouentus, qui pertinent, & pertinebunt ad domum S. Thomæ de Monte-barro, & omnes reditus & prouentus, qui ad dictum Monasterium de Villis de Belaun, & de Reu pertinent, & pertinebunt cum terris, pratis, vineis, salicetis, & domibus sitis in villis, & finagiis de Ateis, quæ Reuerendus Pater Odo bonæ memoriæ quondam Abbas prædicti Monasterij posuit in augmentationem prædictæ Cameræ.

Annus Christi.

II. Item volumus & concedimus, quòd quicunque prædictam Cameram tenebit, & ipse habeat quandocunque voluerit & placuerit suam residentiam in nostra prædicta Abbatia, & habeat pro se præbendas panis & vini, & ab omnibus aliis pitantiis, sicut vnus fratrum nostrorum, & pro seruitoribus, pro Sutore, pro Pellipario, & pro quolibet vnam præbendam panis, sicut consueuerunt habere.

III. Item volumus & concedimus quòd prædictus Camerarius habeat fenum & auenam pro vno equo, quandocunque ipsum in Abbatia nostra prædicta contigerit commorari, & quòd ipse Camerarius habeat Cameram suam iuxta infirmariam nostram ex vna parte, & iuxta Dormitorium nostrum ex altera.

IV. Item volumus & concedimus, quòd dictus Camerarius habeat, teneat, & possideat omnia quæ habemus in villis de Asneriis, & de sancto Remigio, & in finagiis, qualiacunque sint, excepto dono Ecclesiæ de Asneriis.

V. Item volumus & concedimus, quòd dictus Camerarius habeat, teneat, & possideat sexdecim sextarios frumenti & auenæ, quos habemus apud Corpus sanctum, pro Fonteneten sibus, & vnum sextarium bladi, quos habemus apud Iulcium, & sex sextarios bladi qnos habemus apud Vietclum, & omnia quæcunque alij Camerarij tenuerunt tempore retroacto.

VI. Et quicunque Camerarius fuerit debebit pro supradictis redditibus & prouentibus prouidere Conuentui hoc modo.

VII. Videlicet quòd debebit mappas in Refectorio, & manutergia in Claustro, & pelium seu patellas ad lauandum pedes ad Mandatum, & lintheamina ad tergendum, & ad Pascha quolibet anno tradere cuilibet Monacho cucullam & frocum de panno rosseto, & vnam telam de remiset, & vnum stramineum lecti, & sotulares, & cuilibet Conuerso, & cuilibet Conuersæ sotulares. Et si fortè contigerit quòd dicti panni non possent inueniri innundinis Campaniæ ad vendendum, dictus Camerarius dare tenebitur de

Color vestitus Reomaensium. III.n.202.

de alio panno ad æstimationem Domini Abbatis, & Prioris. *Annus Christi.*

VIII. Et in festo beati Remigij cuilibet Monacho nouem vlnas telæ, & caligas, & duo paria pedulum. Item in festo omnium Sanctorum annuatim vno anno pellicias, cum dimidia pelle migicij, & sotulares, alio anno tunicas & sotulares, & cuilibet Conuerso quinque vlnas Burelli, & quinque vlnas telæ, & sotulares; & cuilibet Conuersæ tres vlnas Camelini, & quinque vlnas telæ, & sotulares, prout ab antiquo habere consueuerunt.

De vestitu Conuersorum virorum, ac mulierum. Ill.n.205.

Et vt istud quod statuimus ratum & firmum in æternum permaneat, sigilla nostra præsentibus litteris duximus apponenda.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo-quinto, mense Iunij. 1285.

Pueri semper habebunt prout consueuerunt. Datum vt suprà.

Caput III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Gaudricus ligium hominem acquirit.

NOs Frater Gaudricus humilis Abbas Monasterij Reomaensis, totúsque eiusdem loci Conuentus, notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd nos omnia bona quæ Petrus de Ateis pro maioritate, & nomine maioritatis dictæ villæ nostræ de Ateis à nobis in Casamento tenebat, habebat, & possidebat, volentes eidem tanquam benè merito gratiam facere specialem, dicta bona vniuersa & singula eidem, & eius hæredibus Casamentum, quod tenet, tenentibus damus, & concedimus in perpetuum tenenda, habenda, & possidenda à nobis in feudum, recipientes ipsum in hominē nostrum ligium & fidelem ad osculum, sicut homo ligius recipi consueuit, retentis tamen nobis iustitia magna & parua, & dominio, censibus, tertiis, costumiis, & decimis, prout primitùs habebamus.

Homo ligius quis. Ill.n.204.

Annus Christi. Promittentes bona fide prædictas donationem & concessionem dicto Petro & hæredibns suis sic factas inuiolabiliter & in perpetuum obseruare. Sciendum verò est, quòd hæredes ipsius, provt quilibet eorum in bonis prædictis succedet, tenetur intrare in homagium nostrum, & fidelitatem nostram sine medio, tanquam hæredes nostri ligij & feodales. Et vt ratum ac firmum permaneat in futurum, præsentes litteras dicto Petro tradimus nostris sigillis sigillatas.

1285. Datum & actum anno Domini CIↃCCLXXXV. mense Maio.

CAPVT IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Hugo Eduensis Episcopus in Gaudrici gratiam vnit Ecclesias sancti Germani & Suentiaci, ac Rectoris stipendia definit.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis, Hugo miseratione diuina Eduensis Episcopus salutem in Domino sempiternam. Nouerint vniuersi, quòd cùm Prior de Mundaon nostræ Eduensis Diœcesis, & prædecessores sui curam Ecclesiæ S. Germani de licentia & tolerantia prædecessorum nostrorum Episcoporum Eduensium, propter paupertatem, & tenuitatem Ecclesiæ prædictæ, & redituum ad ipsam pertinentium tenuerint vsque ad confectionem præsentium litterarum, & tanquam Curati rexerint in eadem. Nos, habito consensu Religiosi viri fratris Gaudrici Abbatis Monasterij Reomaensis Lingonensis Diœcesis, à quo Monasterio mouere dignoscitur Prioratus S. Germani prædicti, considerato etiam quòd Ecclesia de Suenceio adeò est pauper & tenuis in redditibus, quòd Rector ipsius Ecclesiæ inde non poterat commodè sustentari, Curam dictæ Ecclesiæ S. Germani, & Ecclesiæ Parochialis de Suenceio duximus perpetuò vniendam. Ita quòd

Rector de Suenceio, qui nunc est; & qui pro tempore erit, Curam vtriusque Ecclesiæ S. Germani, & de Suenceio pleniùs obtinebit perpetuò & habebit, ac oblationes, legata, sepulturas, confessiones, & nuptias, seu illa quæ pro benedictionibus nuptialibus percipi debent, & consueuerunt, & quæcunque ad Altare de S. Germano prouenient idem Rector perpetuò leuabit, & integraliter possidebit, excepto vno bicheto siliginis (in quo dictus Curatus & successores sui tenebuntur dicto Priori, & suis successoribus) annuatim infrà natiuitatem Domini persoluendo. Ita tamen quòd dictus Rector, qui nunc est, & qui pro tempore erit in dicta Ecclesia de S. Germano, tenebuntur perpetuò per se, vel per alium deseruire, & facere luminare, vel procurare erga Parochianos Ecclesiæ S. Germani, vt faciant secundùm quod consuetum est fieri temporibus retroactis. Et si cõtingat aliquam personã in dicta Ecclesia de S. Germano tradi Ecclesiasticæ sepulturæ, Prior dicti loci & eius socius post Missam dicti Curati diuina, si voluerint, celebrabunt, & oblationes suas integraliter percipiẽt, & habebunt. Reseruato tamen iure patronatus in prædictis Ecclesiis Abbati supradicto. Rector verò prædictus qui nunc est, & qui pro tempore erit habebit & percipiet perpetuò Mansum, quod quondam fuit Benedicti Presbyteri defuncti, prout dictus Presbyter possidere consueuit, & tenere, vel aliud Mansum ad valorem dicti Mansi. Et quòd dictus Curatus, & sui successores, qui pro tempore erunt, possint excolere de terris essartis in finagio dictæ villæ, prout homines ipsius villæ excolere & essartare consueuerunt. Vsagium plenarium in omnibus locis, terris, ripariis, nemoribus, & vbicunque Parochiani de sancto Germano vtuntur, & vtentur in futurum, quandiu in dicta villa de sancto Germano idem Rector vel eius Vicarius facient mansionem. Ac etiam idem Rector solus percipiet mutonos de Romenaio totaliter, & habebit. Volentes insuper quòd decimas dictæ Parochiæ, quas Prior dicti loci vsque ad hæc tempora percepit, solus integraliter percipiat, tam in noualibus, quàm antiquis; & quòd idem Rector in dictis no-

Annus Christi.

Annus Christi. ualibus non possit ius aliquod de cætero reclamare. Nos autem hæc omnia volentes, laudantes, ac etiam approbantes & confirmantes, præsentibus litteris sigillum nostrum fecimus apponi in testimonium veritatis.

1289. Datum anno Domini millesimo ducentesimo octogesimo-nono, mense Februario.

CAPVT V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Milo Comes Barri super Sequanam damna data Reomaensibus restaurat.

De Milone & Gauchero Comitibus Barri. Ill. n. 206.

EGo Milo Comes Barri super Sequanam notum facio omnibus præsentes litteras inspecturis, quòd ego laude & assensu Helixandis vxoris meæ Comitissæ, & Galcherij filij mei dedi & concessi in perpetuam eleemosynam Deo in Prioratu de Iuleio Castro, & Monachis ibidem Deo seruientibus decem solidos Pruuinenses annuatim percipiendos in censibus meis de villa noua infrà octauas S. Remigij, pro restauratione damnorum quæ ego feci dicto Prioratui in guerra mea. Quod vt ratum permaneat, & stabile perseueret in futurum, præsentem chartam feci sigilli mei munimine roborari.

1290. Actum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo, mense Martio.

CAPVT VI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Camerarius probante Gaudrico commutat iura Belaonis cum Duce Roberto Magistratu Sinemuri fideiubente.

REligiosis viris & honestis Fratri Gaudrico Abbati Monasterij sancti Ioannis Reomaënsis Lingonensis

Diœcesis, Ordinis sancti Benedicti, totique Conuentui dicti loci, Maior, Scabini, & Communitas de Sinemuro salutem in Domino sempiternam. Noueritis quòd cùm nobilis vir Robertus Dux Burgundiæ dominus noster teneatur nobis in quater viginti libris Turonensibus annui reditus singulis annis reddendis, & soluendis Camerario Monasterii vestri prædicti, vel eius vices gerenti, aut certo mandato vnius ipsorum à prædicto Domino Duce & hæredibus suis villam de Sinemuro tenentibus apud dictum Sinemurum in Ecclesia beatæ Mariæ ante horam sextam, prima die Dominica post Resurrectionem Domini super Marcis, & aliis reditibus, qui prædicto Domino nostro debentur singulis annis ab hominibus & communitate prædicta de Sinemuro pro parte vestra villæ de Belaone super Vrsiam versùs Castellionem, & finagii dictæ villæ, & pro omni iure, actione, dominio vtili, vel directo quæ vos habebatis, & habere poteratis in dictis villa & finagio, hominibus, mansis, terris, pratis, vineis, nemoribus, riparia, iustitia magna & parua, & aliis commoditatibus quibuscunque, exceptis iure patronatus, & dono Ecclesiæ, oblationibus, legatis, annaciis, & decimis dictæ villæ de Belaone, necnon terrarum & vinearum, quas in dictis villa & finagio ipsi Religiosi possidebant, quæ vos prædicto Domino Duci dedistis, tradidistis, cessistis, concessistis pro prædictis octoginta libris Turonensibus soluendis, prout superiùs continetur. Nos vocati in vnum propter hoc specialiter in loco consueto pulsata campana, prout moris est concorditer, & vnanimi assensu pro prædicto Domino Duce, & de mandato ipsius constituimus nos vobis fideiussores, & principales debitores nomine nostro, & Communitatis prædictæ de octoginta libris Turonensibus soluendis & reddendis dicto Camerario, vel eius vices gerenti, aut certo mandato alterius ipsorum à nobis singulis annis apud Sinemurum post tres dies, postquam à vobis, vel à dicto Camerario, vel eius vices gerente, aut alterius ipsorum certo mandato fuerimus requisiti. Constituimus etiam nos, & promittimus per iuramenta nostra à nobis Maiore & Sca-

Annus Christi.

De Marcis Sinemuri. III.n.107.

Annus Christi.

binis prædictis nomine nostro & Communitatis prædictæ corporaliter præstita super sancta Dei Euangelia, & sub pœna vnius Marcæ argenti (quam pœnam volumus, & expressè consentimus per prædicta iuramenta nostra contra nos, & successores nostros committi, reddi, & solui priusquam debitum principale à nobis & successoribus nostris dicto Camerario, vel eius vices gerenti, aut certo mandato alterius ipsorum, singulis diebus, quibus post prædictos tres dies deficiemus in solutione pecuniæ supradictæ) prædictas quater viginti libras reddere & soluere dicto Camerario, vel eius vices gerenti, vel certo mandato singulis annis termino, & loco prædictis, si, quod absit, prædictus Dominus Dux, vel sui hæredes in solutione dictæ pecuniæ deficerent, facienda, vt superiùs est prædictum. Donec prædictus Dominus Dux, vel sui hæredes pro prædictis rebus de Belaone vobis assignauerint, assederint, & deliberauerint quater viginti libratas terræ ad valorem Turonensium in redditibus, & prouentibus aliis singulis annis in perpetuum leuandis, ac percipiendis à vobis, & successoribus vestris, quos duxeritis acceptandos. Supponentes nos & successores nostros immediatè districtui illustrissimi Principis Philippi Dei gratia Regis Francorum, & hæredum suorum Regum Francorum, vt ipse Rex & hæredes sui Reges Francorum, Balliuus suus Senonensis, Præpositus & Seruientes ipsius possint nos compellere per bonorum nostrorum captionem, tanquam de re confessa & cognita coram ipso nullis allegationibus, seu exceptionibus admissis sine strepitu causæ post tres dies, postquam à vobis, vel mandato vestro super hoc fuerint requisiti ad præstationem, & solutionem prædictarum quater viginti librarum, necnon dictæ pœnæ, quæ commissa fuerit, si, quod absit, prædictus Dominus Dux, vel sui hæredes deficerent in solutione dictæ summæ, vt superiùs dictum est, facienda. Renunciantes in hoc facto & ex certa scientia per dicta iuramenta nostra nos Maior & Scabini prædicti nomine nostro & Communitatis prædictæ omni actioni & exceptioni doli & in factum, constitutioni, Præsente vtroque, & omnibus aliis

De libratis terræ. Ill. n 207.

exceptionibus, pro enumeratis specialiter habitis, quæ contra præsens instrumentum vel factum possent obiici, siue dici, & iuri dicēti, generalem renunciationem non valere. In cuius rei testimonium sigillum Reuerendi in Christo Patris ac Domini Hugonis Dei gratia Episcopi Eduensis supplicauimus & rogauimus vnà cum sigillo Communitatis prædictæ præsentibus litteris apponi, & nos & successores nostros ipsius Domini Episcopi iurisdictioni supponimus, vt ipse & successores sui Episcopi, nullâ monitione præmissâ, possint nos & successores nostros nomine Communitatis prædictæ compellere, tanquam de re adiudicata, confessa, & cognita coram ipso per sententias excommunicationis in nos, & interdicti in vxores, & familias nostras ad obseruantiam omnium & singulorum præmissorum, qui relaxari non possint donec nobis, vel Camerario prædicto, vel eius vices gerenti, aut alteri ipsorum Mandato de sorte & pœna prædictis quolibet anno, vt prædictum est, fuerit plenariè satisfactum. Et nos prædictus Episcopus ad petitionem & requisitionem prædictorum Maioris, Scabinorum, & Communitatis sigillum nostrum præsentibus litteris apposuimus in testimonium prædictorum.

Annus Christi.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-primo, mense Ianuario. 1291.

CAPVT VII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Philippus Pulcher Rex Francorum alienationem Camerarij probat, & solutioni pretij cauet.

PHILIPPVS Dei gratia Francorum Rex, vniuersis præsentes litteras inspecturis, Salutem. Notum facimus, quòd in nostra præsentia propter hoc personaliter constitutus, dilectus & fidelis noster Robertus Dux Burgundiæ asserens, & recognoscens coram nobis, quòd viri Religiosi, Abbas & Conuentus Monasterij sancti Ioannis

Annus Christi.

Reomaensis Lingonensis Diœcesis, Ordinis sancti Benedicti dederunt, tradiderunt, cesserunt, & concesserunt eidem Duci, & suis hæredibus, & successoribus quibuscunque in hæreditatem perpetuam partem suam villæ de Belaone sitæ super Vrsiam versùs Castellionem. *Et infrà.* Pro octoginta libris Turonensibus annui & perpetui reditus reddendis, & soluendis singulis annis à prædicto Duce, & suis hæredibus seu successoribus villam Sinemuri in Aussesio tenentibus Camerario dicti Monasterij, vel ipsius vices gerenti, vel alicuius ipsorum certo mandato apud Sinemurum prædictum in Ecclesia Beatæ Mariæ, ante horam sextam, prima die Dominica post resurrectionem Domini super Marcis & aliis reditibus, exitibus, & prouentibus debitis dicto Duci singulis annis ab hominibus & Communitate dictæ villæ de Sinemuro. *Et infrà.* Promisit idem Dux solemniter pro se, suisque hæredibus, seu successoribus dictam villam de Sinemuro tenentibus, quos ad hoc obligauit specialiter, & expresse per iuramentum suum super sancta Dei Euangelia corporaliter pręstitum, & sub pœna vnius Marcæ argenti, quam ipse vult & consentit per dictum iuramentum suum contra se & hæredes suos committi, reddi, & solui priusquam debitum principale ab eodem Duce, & suis hæredibus præfato Camerario, vel eius vices gerenti, vel eorum certo mandato singulis diebus, quibus post dictum terminum deficerent, quod absit, in solutione prædicta, dictum annuum reditum prædicto Camerario, vel eius vicem gerenti, aut eorum certo mandato singulis annis modo, termino, & loco prædictis reddere & soluere integraliter, pacificè, & quietè. Nec aliquid recipere aut leuare de prædictis Marcis, nec dictas Marcas diminuere, aut distrahere, aut alicui alij de ipsis Marcis assignare, vel tradere, seu cum aliis reditibus permutare, vel alias quoquo modo alienare, per quæ pędicta solutio posset in aliquo diminui, impediri in posterum, vel differri. *Et infrà.* Petrus verò de Monteherio Maior, Guido Fornerij, Ancelinus dictus Comes Barri, Galterus Ronselli Draperius, Guillelmus Canis, Iacobus Aynardi, &

& Guillelmus Guitera Scabini de dicta villa Sinemuri *Annus*
nomine suo, & Communitatis dictæ villæ Sinemuri, asse- *Christi.*
rentes ipsos, & dictam Communitatem in vnum propter hoc specialiter in loco consueto, ad pulsationem campanæ, provt moris est, conuocatos fuisse, concorditer, & assensu vnanimi se constituerunt erga dictos Religiosos, & Camerarium prædictum, & eius vices gerentem, seu eorum Camerarij, & vices gerentis mandatum, fideiussores, & principales debitores. *Et infrà.* Nos verò cessionem, traditionem, deliberationem, & assignationem prædictas, necnon omnia & singula, provt superiùs exprimuntur ad supplicationem, & requisitionem dictorum Ducis Maioris & Scabinorum suo, & quo supra nomine volumus, approbamus, & tenore præsentium confirmamus, saluo iure nostro, & quolibet alieno, præfatósque Ducem, Maiorem, Scabinos, & Communitatem Sinemuri prædicti, eorúmque hæredes, & successores, quatenùs eos tangit ad omnia prædicta & singula faciemus compelli, quoties ex parte dictorum Religiosorum super his fuerimus requisiti. Quæ vt firma & stabilia perseuerent, præsentes litteras sigilli nostri fecimus impressione muniri, ad requisitionem, & supplicationem Ducis, Maioris, & Scabinorum suo, & quo suprà nomine prædictorum.

Actum Parisiis anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-primo, mense Ianuario. 1291.

CAPVT VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Gaudricus partem Menesterelli Monasterio acquirit.

NOs Soror Margareta humilis Abbatissa Ecclesiæ beatæ Mariæ de Crisinone Autisiodorensis Diœcesis, Notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd Simonetus de Aisiaco prædictæ Diœcesis Domicel-

Annus Christi.

ilus, & Iaqueta eius vxor vendiderint, & titulo puræ & perfectæ venditionis tradiderint & concesserint viris Religiosis Abbati & Conuentui Monasterij S. Ioannis Reomaensis Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, partem suam villæ de Menesterello, iuxta villam de Corpore sancto, & quidquid habebant in finagio dictæ villæ de Menesterello, & quidquid iuris, actionis dominij vtilis, vel directi in prædicta villa de Menesterello, & in finagio eiusdem villæ habebant, & quoquo modo habere poterant in hominibus, mansis, terris, pratis, vineis, nemoribus, censibus, costumis, tertiis, corneis, laudibus, ventis manumortua, talliis, seruitute, vsagiis, pasturis, iustitia, dominio, & aliis commoditatibus quibuscunque habenda, tenenda, & possidenda à prædictis Religiosis, & successoribus suis in perpetuum pretio triginta librarum Turonensium eisdem venditoribus à prædictis Religiosis solutarum in bona pecunia numerata, quæ omnia & singula supradicta vendita à prædictis Religiosis tenebant de feudo venditores supradicti; & se deuestierint dicti venditores de prædictis omnibus & singulis venditis, & dictos Religiosos inuestierint. *Et infrà.* In quorum omnium testimonium & munimen nos prædictam obligationem de prædictis vineis in nostro dominio, & iustitia sitis factam volentes, & concedentes, quantùm nostra interest ad requisitionem prædictorum Simoneti & Iaquetæ, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum.

1293. Datum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-tertio, mense Iunio.

Annus Christi.

Caput IX.

Ex Tabulario Reomaensi.

Procuratio resignandi causa in manus Gaudrici Abbatis.

IOANNES miseratione diuinâ Lingonensis Episcopus vniuersis præsentes litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam. Noueritis quòd facimus, constituimus, & ordinamus nostros veros, & legitimos procuratores, ac nuncios speciales dilectos nobis in Christo, viros venerabiles & discretos Ioannem de Saffris Canonicum & Sacristam Lingonensem carissimum nepotem nostrum, & Ioannem de Saffris Rectorem Ecclesiæ de Arboto nostræ Lingonensis Diœcesis, necnon dominum Aimonem de Altari Capellanum nostrum, & quemlibet eorum in solidum, ad resignandum purè & liberè in manibus Religiosorum virorum Abbatis Gaudrici, & Conuentus Reomaensis, vel Abbatis solùm prouentus & exitus, quos habemus, & tenemus ab eisdem ad vitam nostram in villa de Chamonce nostræ Lingonensis Diœcesis in decimis, terris, censiuis, & aliis quibuscunque, tam ex ratione iuris patronatus, quàm ex quacunque alia ratione, qnandocunque eis, vel eorum alteri videbitur expedire; promittentes bona fide, & sub hypotheca & obligatione omnium bonorum nostrorum nos ratum & gestum pleniùs habituros quidquid per dictos procuratores nostros, & eorum alterum factum fuerit, seu etiam procuratum in præmissis, vel altero præmissorum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum.

Actum & datum apud Rupem fortem, post festum beati Barnabæ Apostoli, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-sexto. 1296.

Annus Christi.

REGMVNDI DE CVMMINES ABBATIS LIII.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Regmundus consiliarium sibi asciscit Sacristam Lingonensem, concesso illi ad vitam Camedonensi prouentu.

EGo Ioannes de Safris Canonicus & Sacrista Lingonensis, notum facio vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd cùm viri Religiosi Frater Regmundus humilis Abbas Monasterij Reomaensis, totúsque eiusdem loci Conuentus mihi dederint & concesserint quidquid habent, seu habere debent apud Chamooncé, & in eiusdem loci Parochia, tam in decimis, quàm in quibuscunque aliis, tam ex ratione iuris patronatus, quàm ex quacunque alia ratione, ad vitam meam tantummodò possidenda, exceptâ præsentatione Parochialis Ecclesiæ dictæ villæ, quam sibi retinent prædicti Abbas & Conuentus, si eam vacare contigerit, me viuente. Ego ratione prædictorum per iuramentum meum super sancta Dei Euangelia corporaliter præstitum sum, ero, & esse debeo Clericus & Consiliarius dictorum Abbatis, & Conuentus, & Monasterij supradicti, ac prædicta manutenere, & defendere pro posse meo promitto, & teneor contra omnes. Confiteor tamen quòd post meum decessum prædicta mihi concessa ad eosdem Abbatem & Conuentum, & successores suos, & dictum Monasterium quietè & liberè reuertentur, & debent reuerti, cum omni melioratione, & augmento. In cuius rei testimonium sigillum meum duxi præsentibus litteris apponendum in testimonium veritatis.

De Præfectura Regmundi. ill. n. 208.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo sexto, die Dominica post festum S. Barnabæ Apostoli. *Annus Christi.* *1296.*

Capvt II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Charta libertatis, seu abbonagij Hugonis de Fonteneto.

TRanscriptvm litteræ infrascriptæ. Nos Frater Regmundus miseratione diuina humilis Abbas Reomensis, Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, totúsque eiusdem loci Conuentus, Notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd nos ad preces Reuerendi in Christo Patris Domini Hugonis Dei gratia Eduensis Episcopi, ac venerabilis viri Magistri Ioannis de Borbonio Archidiaconi Aualonensis in Ecclesia Eduensi. Attendentes etiam & considerantes seruitia, quæ Hugo de Fonteneto dicto Archidiacono vtiliter fecit, & impendit; & quòd idem Archidiaconus & dictus Hugo nobis, Ecclesiæ nostræ, & Prioratui nostro de Tiseio possunt esse in posterum fructuosi, ipsum Hugonem & Beneuenutam de Tiseio eius vxorem, de voluntate etiam fratris Hugonis Prioris nostri Tisiaci abbonamus, & liberos esse volumus, & quemlibet ipsorum qui superuixerit ab omni tallia, corueia, questa, & ab omni alio genere & onere seruitutis, ac etiam omnia bona mobilia & immobilia quæ acquisierint ante mortem suam tam coniunctim, quàm diuisim pro quatuor libris ceræ dicto Priori, ac successoribus suis Prioribus dicti loci, seu mandato ipsorum à prædictis coniugibus, vel ab altero ipsorum qui superuixerit in festo beati Remigij annis singulis persoluendis. Saluis tamen dicto Priori, & successoribus suis in prædictis bonis immobilibus, censiuis, costumis, manu mortua, iustitia, & dominio, & aliis iuribus consuetis. Volumus etiam & concedimus primum superstitem liberorum ipsorum coniugum, & descendentium ab ipso superstite cuiúsque sexus successi- *De Abbonagio. K n 109.*

Annus Christi. uè; & in perpetuum prædicta libertate congaudere. Hac tamen conditione appositâ, quòd si dicti coniuges, vel alter eorum, aut etiam ab ipsis causam habens de cætero alium Dominum, quàm Priorem Tisi facerent, seu auoarent, vel personas suas, vel personam suam alibi transferrent, prædicti Prioratus iustitiam & dominium euitando, omnes res & bona quæ ipsi, vel alter eorum sub iurisdictione & dominio dicti Prioratus tenerent & possiderent, eidem Prioratui remanerent ratione excasuræ, non obstante libertate, seu abbonagio antedictis. Præterea volumus & concedimus de voluntate & assensu dicti Prioris, ac etiam Domini Ioannis de Tisi Presbyteri, & auunculi prædictæ Beneuenutæ, quòd excasura omnium bonorum mobilium & immobilium, quæ dictus Dominus Ioannes habebit tempore quo decedet ad prædictos coniuges, vel ad superstitem ipsorum, ac etiam ad liberos ipsorum, si quos habuerint legitimos deueniat, sine reclamatione aliqua super hoc facienda, & eandem excasuram teneant in perpetuum, tanquam rem suam propriam, & voluntatem suam faciant de eadem. Vnde dictus Dominus Ioannes de omnibus bonis suis mobilibus & immobilibus se deuestiuit in manu dicti Prioris. Qui Prior de voluntate & assensu nostro, & dicti Presbyteri, præfatos coniuges inuestiuit de eisdem. Vult etiam & concedit idem Dominus Ioannes, quòd prędicti coniuges ex nunc dicta bona teneant, & intrent saisinam eorundem, retento tamen dicto Domino Ioanni vsufructu bonorum omnium prędictorum, quandiu vitam duxerit in humanis, vt de ipso vsufructu gaudeat, & explectet ad voluntatem suam, tanquam dominus & possessor. Et si contigerit ipsos coniuges absque liberis ante dictum Presbyterum decedere, dicta bona mobilia & immobilia ad eundem Presbyterum deuenient in possessione & proprietate vt priùs, non obstante deuestitione supradicta. Post decessum autem dicti Presbyteri, & amborum coniugum prędictorum, si ipsos sine liberis legitimis decedere contigerit, prędicta excasura ad Priorem dicti loci, qui tunc erit nomine manus mortuę deueniet pleno

iure. Quæ vt rata & firma permaneant in futurum, nos Abbas & Conuentus prędicti sigilla nostra vnà cum sigillo prefati Prioris, qui præmissa omnia voluit, & concessit, pręsentibus litteris apposuimus in testimonium præmissorum. *Annus Christi.*

Datum & actum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-octauo, mense Aprili. 1298.

Data huiusmodi transcripti sub sigillo Curię Domini Ducis Burgundiæ per manum Andreæ Remundi de Monte-regali Clerici dictæ Curiæ Iurati, mense Ianuarij, anno Domini millesimo trecentesimo decimo-nono.

Capvt III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Roberto Duci Burgundiæ protectionis titulo donat ad vitam prouentus de Ioux.

EGo Robertus Dux Burgundiæ notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd cùm dilecti nostri in Christo Frater Regmũdus Dei gratia Abbas Monasterij Reomaensis Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, totúsque eiusdem loci Conuentus, nobis ad vitam nostram duntaxat dederint & concesserint prouentus & exitus Prioratus sui de Ioux, Eduẽsis Diœcesis, cum omnibus iuribus, iurisdictionibus, & pertinentiis eiusdem, nos quoad præmissa procuratorem in rem nostram constituentes tenemur, & promittimus bona fide possessiones, iura, iurisdictionésque eiusdem Prioratus manutenere, & contra perturbantes, quicunque sint, defendere propriis nostris sumptibus, & tueri. Tenemur insuper cuidam Monacho prædicti Monasterij in dicto Prioratu commoranti, & inibi Deo seruienti viginti libras Turonenses, pro necessariis omnibus annis singulis ministrare. Si quas etiam nouitates seu Burgesias indebitas, nos vel gentes nostræ retroacto tempore in villa de Ioux, vel in dicto Prioratu minùs iustè

De contractu vsufructuario cum Roberto Duce ibid.

Annus Christi. fecimus, tenemur eas penitùs reuocare. Actum est etiam inter nos, quòd post decessum nostrum dictus Prioratus cum omnibus possessionibus, iuribus, iurisdictionibus, pertinentiis, acquisitionibus, Burgesiis, & meliorationibus vniuersis, & singulis per nos in anteà faciendis, cum omnibus mobilibus in dicto Prioratu tempore obitus nostri existentibus, qui ex fructibus & prouentibus, vel exitibus dicti Prioratus obuenerint, ad Monasterium prædictum sine retentione & reclamatione qualibet reuertetur, ac etiam in dicto Prioratu remanebunt. Et si, quod absit, aliquas nouitates fecerimus minùs iustè, vel faciemus in prædicti Prioratus præiudicium, quandiu ipsum tenebimus Prioratum, volumus eas penitùs esse nullas. In cuius rei testimonium sigillo nostro præsentes litteras fecimus sigillari.

1298. Datum anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo-octauo, mense Nouembri.

CAPVT IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Regmundus societatem init cum Monachis sancti Martini Eduensis.

IN nomine Domini nostri Iesu-Christi, Amen. Nos frater Hugo miseratione diuina humilis Abbas Monasterij sancti Martini Eduensis, totúsque eius Conuentus, notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd nos ex vna parte, & Reuerēdus in Christo Pater Regmundus Dei gratia Abbas Monasterij S. Ioannis Reomaensis, Lingonensis Diœcesis, prædicti Ordinis, totúsque eiusdem loci Conuentus, ex altera, de vnanimi assensu, & voluntate partium nostrarum prædictarum, & pro salute animarum nostrarum, & successorum nostrorū talem societatem inter nos partes prædictas contraximus. Videlicet quòd si Abbas S. Ioannis prædicti Monasterij Reomaensis ad Monasterium nostrum supradictum venerit, & Capitulum tenere volue-

De societatibus Reomaēsibus. Illust. n. 141.

rit, & licebit, & quæcunque ibi tractata fuerint dispone- *Annus*
re, & fratres de qualibet sententia absoluere, de qua pos- *Christi.*
sit absoluere Abbas noster. Similiter nostri Monasterij Abbati in Monasterio S. Ioannis eadem si voluerit facere licebit. Quòd si aliquis Monachus dicti Monasterij Reomaensis, excepto furto, discordatus fuerit ab Abbate & Conuentu suo, & ad Monasterium nostrum venerit, quovsque reconciliatus fuerit eum recipere tenebimur, & ei necessaria ministrare. Et ipsi Religiosi Monasterij S. Ioannis similiter de nostris fratribus facere tenebuntur. Si verò Breuis defuncti venerit ante Capitulum, Commendatio, Vigiliæ, & Missa matutinalis, ac si præsens esset corpus, pro eo celebrabuntur, Breuis in Capitulo legetur, post Capitulum omnes campanæ pulsabuntur, generale fiet officium. Si autem post Capitulum quacunque hora venerit vsque ad collationem, statim Vigiliæ cantabuntur, cætera in crastinum differentur. In Conuentu septem Vigiliæ, & septem Missæ fient, inter fratres tricenarius Missarum diuidetur, pro eo triginta diebus in refectorio præbenda dabitur, vnusquisque Sacerdotum Missam vnam celebrabit, vnusquisque Diaconorum, Subdiaconorum, & Acolythorum Psalterium vnum dicet, Conuersi verò centum *Miserere mei Deus*, & totidem *Pater noster*. In Calendario nomen defuncti scribetur, & anniuersarium quasi pro nostro professo celebrabitur. In anniuersario Abbatum magnæ Vigiliæ fient. Ad hanc etiam societatem confirmandam & retinendam, festiuitas beati Ioannis prædicti Monasterij Reomaensis cum duodecim lectionibus celebrabitur in ipsorum Monasterio supradicto. In quorum testimonium ac perpetuam memoriam nos Abbas & Conuentus dicti Monasterij S. Martini Eduensis sigilla nostra præsentibus litteris duximus apponenda.

Actum & datum anno Domni millesimo trecentesimo- 1308.
octauo.

Annus Christi.

Caput V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Huilardinus de Quinceio Tertias quasdam Reomaensibus donat.

VNiversis præsentes litteras inspecturis, Officialis Lingonensis salutem in Domino. Noueritis quòd in præsentia Stephani Curati de Tectis Clerici Curiæ nostræ Lingonensis Iurati, cui quantum ad infrascripta, seu etiam ad maiora fidem plenariam adhibemus, propter hoc personaliter constitutus Huillardinus de Quinceio Vicecomitis prope Rubeum montem Domicellus recognouit, & confessus est, quòd ipse Huillardinus attendens & considerans quamplurima dona, bona, grata, & curialitates quæ dicto Domicello contulit, & impendit temporibus retroactis Frater Guido de Salmasia Monachus Reomaensis Reomaensis Ordinis S. Benedicti, nunc Prior Prioratus de Aseio subtus Rubeum montem Lingonensis Diœcesis, & adhuc de die in diem conferre non cessat, in recompensationem dictorum seruitiorum, necnon & ob remedium animæ suæ, & prædecessorum suorum dedit, donauit, cessit, & in perpetuum concessit donatione pura, irreuocabili, facta inter viuos dicto fratri Guidoni, & successoribus suis Prioribus dicti Prioratus de Aseio omnes, & singulas Tertias suas, quas habet annuales in terris tertialibus existentibus in finagio de Rubeo monte subtus vetus castrum Rubei montis vltra flumen, quæ quidem Tertiæ olim pertinebant ad Dominum Lou Roide de dicto Quinceio Domicellum, quæ terræ mouent de franco & libero allodio dicti Huillardini cum omni iure, iurisdictione, & dominio, quæ dictus Huillardinus habet, habere potest, & debet, quocunque titulo, vel causa in eisdem, nihil iuris, iurisdictionis, seu dominij, aut proprietatis, ac etiam possessionis retinendo in eisdem, se de ipsis Tertiis deuestiens, & di-

Quæ fuerint terræ tertiales. Ill. n. 211.

ctum Priorem pro se Prioratu prædicto, & successoribus *Annus*
suis prædictis de ipsis Tertiis, inuestiendo perpetuò, & in *Christi.*
possessionem corporalem inducendo traditione præsentium litterarum. Promittens dictus Huilardinus per iuramentum suum propter hoc super sancta Dei Euangelia præstitum corporaliter, necnon & sub expressa obligatione hæredum & omnium bonorum suorum tam mobilium, quàm immobilium, præsentium & futurorum vbicunque existentium, solemniter stipulando dictas Tertias dicto Priori & eius successoribus perpetuò garantire contra omnes, contra donationem huiusmodi non venire per se, vel per alium tacitè, vel expresse, nec contrauenienti in aliquo consentire, reddere & persoluere omnia damna, & interesse quæ propter hoc se dixerit incurrisse, & super ipsis sibi & latori præsentium credere suo simplici iuramento. alia probatione non exacta.

De missione in possessionem per chartæ traditionem. Illust. n. 212.

Datum & actum anno Domini millesimo trecentesimo tertio decimo, die Iouis post festum Purificationis beatæ Mariæ Virginis, præsentibus fratre Odone Priore de Cortengiaco, & fratre Iterio de Fontanis Monachis Reomaensibus testibus ad præmissa vocatis & requisitis, anno & die prædictis. 1313.

CAPVT VI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Ioannes de Cabilone Comes Autisiodorensis, & Tornodorensis Regmundo immunitatem alicuius domus donat.

NOS Fratres Ioannes Monasterij Melundensis, & Galterus Monasterij de Chora, humiles Abbates Ordinis S. Benedicti, notum facimus vniuersis, quòd nos vidimus & diligenter inspeximus, ac de verbo ad verbum legimus quasdam litteras non cancellatas, non rasas, non abolitas, non in aliqua parte vitiatas, sigillo magno illustrissimi Prin-

Annus Christi. cipis Domini Ioannis de Cabilone Comitis Autisiodorensis & Tornodorensis sano, & integro sigillatas, prout prima facie apparebat, formam quæ sequitur continentes.

Nous Iean de Chalons Cuens d'Auxerre & de Torneure faisons à sauoir, que nous attendans la dilection, & affection que Religieus homs Frere Remons de Cummines Abbes de Moutier S. Iean, & si ancessours hont heu, & hont à nous, & à nos ancessours, de grace especiaul vne maison, ensemble le pourpris seant en la ville de Ricé ou leu, que l'on dit dessus lou chemin dessus la maison au Religieus Moutier S. Iean de lez la maison Marion famme do feu Brunot le Tonnelier d'vne part, & de lez la maison Perrot le Marchant fil feu Gallier d'autre part, estant en nostre Seignourie, & en nostre fié auons amortie & amortissons, & voulons, & ottroions que l'Eglise & li dit Religieus de Moutier S. Iean & leur successour tiegnent & possedient perpetuellement la dessus dite maison, & pourpris, sans faire aucune finance d'icy en auant à nous ne à nos successours, & sans aus contraindre à vendre, ne à mettre hors de leurs mains, & sans donner à nous, ne à nos successours aucune finance pour les chouses dessus dites, sauue à nous, & à nos successours nostre Baronie, nostre Seignorie, nostre ressort, nostre garde, & nostre souueraineté, & prometons pour nous, pour nos hoirs, & pour nos soucces-sours, que nous ne vendrons, ne fairons venir iamais ou temps à aduenir contre les chouses dessus dites. En tesmeing de laquelle chouse nous auons faict mettre nostre grand seaul en ces presantes lettres.

De magno sigillo, seu authẽtico. Ill. n. 204.

1315. Donné à Longui le Chasteaul le Lundy vigile de la feste de la Magdeleine, l'an de grace mil trois cens & quinze.

Datum visionis nostræ cum appositione sigillorum nostrorum, die Dominica qua cantatur *Oculi*, anno Domini millesimo trecentesimo sexto-decimo, mense Martij.

Annus Christi.

GVILLELMI V. ABBATIS LIV.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Prioratus Reomaensis de Mundaum declaratur immunis à procurationibus Legatorum Pontificis.

NOs Petrus de Vico Canonicus Lingonensis, Commissarius, & exequutor à Reuerendo in Christo Patre, ac Domino Nicolao miseratione diuina tituli S. Eusebij Presbytero Cardinali, Apostolicæ Sedis Nuncio ad partes Regni Franciæ pro negotio terræ sanctæ destinato, in Prouinciis Lugdunensi & Viennensi à parte Regni prædicti deputatus, de & super procurationibus ipsius Domini Cardinalis eidem à Sede Apostolica concessis in dictis Prouinciis per se, vel per alium, seu alios recipiendis in pecunia numerata: Notum facimus, quòd nos per discretum virum Petrum dictum Petit Clericum iuratum Curiæ Eduensis fecimus diligenter inquiri, vtrùm domus, seu Prioratus S. Germani de Mundaum Eduensis Diœcesis teneretur ad procurationem dicti Domini Cardinalis, vel non, & per inquestam ab ipso factam, à nobis apertam, & inspectam, & per testes idoneos coram eo productos in loco prædicto inuenimus, & didicimus prædictam domum, seu Prioratum S. Germani de Mundaum non teneri ad procurationem Archiepiscopi, Episcopi, Archidiaconi, Archipresbyteri, seu subuentiones aliquas. Quare nos authoritate quâ fungimur, monitionem à nobis emissam in dictam domum, seu Prioratum, & tenentem eum, pro procurationibus prædicti Domini Cardinalis cum suo effectu suspendimus, & pro suspensa habemus, ipsum tenentem do-

Cur aliquæ Ecclesiæ essent immunes à procurationibus Legatorum Papæ. Ill. n. 213.

Annus Christi. mum, seu Prioratum prædictum à sententiis suspensionis, & excommunicationis à prædicto Domino Cardinali, vel à nobis latarum, si quam ob defectum solutionis procurationum prædicti Domini Cardinalis incurrerunt in his scriptis absoluentes, & sententiam interdicti à dicta domo, seu Prioratu amouentes. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum.

1316. Datum Lingonis die Lunæ in festo Inuentionis S. Crucis, anno Domini millesimo trecentesimo sexto decimo.

Capvt II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus Priori Tisiaci ius erigendi patibuli concedit.

NOs Frater Guillelmus permissione diuina humilis Abbas Monasterij S. Ioannis Reomaensis, Lingonensis Diœcesis, Ordinis S. Benedicti, Notum facimus vniuersis, quòd nos Fratri Guidoni de Salmasia Priori Prioratus nostri Tisiaci Commonacho nostro pro se, & suis successoribus in perpetuum, qui pro tempore erunt dicti Prioratus nostri Priores erigendi patibulum, seu furcas infra metas Iustitiæ dicti Prioratus, vbi dicto Priori meliùs visum fuerit expedire, damus & concedimus licentiam pleniorem, mallentes territoria sub dicto Prioratu constituta de malefactoribus, qui in dominio dicti Prioratus fuerint deprehensi, potiùs quàm territoria nostra nobis, seu Monasterio nostro propinquiora deinceps occupari. In cuius rei testimonium sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum.

Annus idem. Datum & actum die festo beati Remigij in capite Octobris, anno Domini millesimo trecentesimo decimo-sexto.

Annus Christi.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Transactio Guillelmi Reomaensis cum Guillelmo Regniacensi Abbate.

A TOVS ceuls qui verront & orront ces presantes letres. Nous Frere Guillaumes humbles Abbes de Reigny, & tous li Couuens de ce leu de l'Ordre de Citiauls de la Diocese d'Auceurre, Salut en nostre Seigneur. Cum descors fut mehu entre nous d'vne part pour raison de nostre Eglise de Reigny, & des appartenances d'icelle; & Religieuses personnes & honestes l'Abbé, & le Couuent de Mostier S. Iean de l'Ordre S. Benoist de la Diocese de Langres d'autre part, pour raison dou Priouré de Ioux, & des appartenances doudit Priouré appartenant és dis Religieus de Mostier S. Iean. Sachent tuit, que nous de tous les descors, toutes les actions, querelles, controuerses que l'vne partie pouuoit auoir à l'autre de tout le temps passé iusques au iour de la confection de ces presantes letres, auons accordé en la forme & maniere qui s'ensuit. Premierement est accordé que nous dessusdits Abbé & Couuent de Reigny hauons, & haurons perpetuellement ou nom de nostre Eglise de Reigny la mitié de la basse Iustice auec tous les emolumens d'icelle, laquelle estoit de ladite Eglise de Mostier S. Iean, & dou dit Priouré de Ioux, & que li dis Religieus de Mostier S. Iean hauient en la terre que l'on appelle la terre Sainct Pere, auecquës nous Religieus dessus dis de Reigny par non deuis, demeure à nous dis Religieus de Reigny franchement, & quittement à tous iours. Et la haute Iustice de cedit leu demeure és dessusdits Abbé & Couuent de Mostier S. Iean, de laquelle Iustice lesdits hauront seuls l'execution en quatre cas. C'est à sçauoir en larrecin, murtre, rapt, & en champ de bataille, desquex quatre cas li emolumens qui itra d'eus, ou de l'vn

De duelli probatorij ortu, ritu interdicto. III. n. 213.

Annus Christi. d'iceus la mitié en sera baillée à nous dessus dis Religieus de Reigny, sans rien metre du nostre pour la main desdits Religieus de Mostier S. Iean, ou pour leur commandemant, &c.

1318. Données l'an de grace mille trois cens dix-huit ou mois de Iuillet.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Pacta conuenta inter Priorem Tisiaci, & Dominum de Marmellis, Guillelmo Præsidente.

1319. IN nomine Domini, Amen. Anno Incarnationis eiusdem millesimo trecentesiuo decimo-nono, die Martis incrastino festi beatæ Matthiæ Apostoli: Nos Guido de Salmasia humilis Prior Tisiaci ex vna parte, & Milo de Marmellis Domicellus ex altera, omnibus notum facimus, quòd cùm lis esset inter nos Priorem & Milonem, de bonis quæ li Quinquenas in iustitia de Marmellis ipsius Milonis tempore mortis suæ possidebat, quæ ego Milo dicebam esse mea, pro eo quòd idem Quinquenas morte criminali succubuerat, inter nos pro bono pacis in hunc modum concordatum est, & ordinatum. Quòd omnia bona mobilia & immobilia in Iustitia dicti Milonis existentia, quæ fuerunt ipsius Quinquenas, dicto Miloni perpetuò remanebunt, & de ipsis suam faciet voluntatem. Si verò contingeret aliquem hominem ipsius Milonis mori morte criminali, omnia bona ipsius morte criminali mortui in Iustitia dicti Prioris existentia Priori Tisiaci pro tempore existenti remanebunt perpetuò quæcunque sint, vel fuerint, & de ipsis suam faciet omnimodrm voluntatem. Promittentes per iuramenta nostra super sacra Euangelia corporaliter data, & sub obligatione omnium bonorum hæredum, & successorum nostrorum concordiam & ordinationem nostram in perpetuum tenere firmiter & immobiliter obser-

De familiis de Marmellis, Beauuauoir & Castellu. III. n. 214.

obseruare, & contra non venire, nec contrauenienti consentire aliqua consuetudine generali, vel speciali in contrarium faciente, non obstante. Renunciamus autem omnibus iis & singulis quæ contra præsentes litteras, vel ipsarum tenorem dici possent, vel opponi, & præcipuè iuri dicenti generalem renunciationem non valere. Volentes nos compelli ad præmissa, quasi ex re adiudicata per Curiam Domini Ducis Burgundiæ, nos & nostros hæredes ac successores eius iurisdictioni supponendo. In cuius rei testimonium sigillum dictæ Curiæ litteris præsentibus rogauimus & obtinuimus apponi.

Annus Christi.

De sigillis Curiæ, Cōsilij, & Præ-torum Burgundiæ. III. n. 115.

Actum in præsentia Andreæ Remondi de Monte-regali Clerici dictæ Curiæ iurati, Ioannis Picardi de Santigny, Iacobi Torti, & Milonis de Ancèio testium ad præmissa vocatorum anno & die prædictis.

Capvt V.

Ex Tabulario Reomaensi.

Vindicias obtinet Guillelmus iurisdictionis Curtis Morini à Duce Burgundiæ Odone IV.

A Tovs cels qui verront, & orront ces presantes letres: Nous Guillaume li Fors d'Ostun Baillis d'Auxois, & de la Montaigne pour noble Baron Eude Duc de Bourgoigne façons sauoir, que com plaiz fut par deuant nous en nos assises d'Aualon entre Frere Iean de Vignoles Moigne & Procureur de Religieuses personnes l'Abbé & lou Couuent de l'Eglise de Mostier S. Iean, en nom de Procureur desdits Religieus pour eaus, & pour lor dite Eglise d'vne part. Et Maistre Iean Sadom d'Aualon Clerc Procureur, & en nom de Procureur de Monsieur lou Duc de Bourgoigne, & pour luy d'autre part. Sur ceu que li dis Procureur des dis Religieus disoit & proposoit en iugement par deuant nous en nom de Procureur encontre ledit Procureur Monsieur le Duc en nom que dessus, que

De Curte Morini. III. n. 216.

Annus Christi.

com li dis Religieus fussient & hussient esté en possession & en saisine de la haute Iustice de toute la ville de Courmarien, & dou finage d'icelle, exceptes les Mes Monsieur lou Duc de ladite ville & moisinement au temps que vne Truie fut trouuée despaue à Courmarien fors des Mes lou Duc. Nous qui de droict ne voulons, ne debuons estre defaillans en nom dou Pere, & dou Fils, & dou sainct Esprit, Amen. Disons & prononceons, & à droict que li dis Procureur des dis Religieus, en nom que dessus a bien & soufisamment prouuée sentention dessus dite, & que li Procureur Monsieur le Duc en nom de Procureur n'a prouuée de la soie entention chose que li puisse ne doiue valoir. Parquoy nos la main Monsieur le Duc souueraine mise en la haulte Iustice de toute la ville de Courmarien, & dou finage excepte es Mes Monsieur le Duc de ladite Ville, & ainsit ladite main mise en la Truie & és Porcels, dont mention est faicte ou proces dessus dits, ostons au profit desdits Religieus, & condamnons par nostre sentence definitiue Monsieur le Duc en la personne de son dit Procureur, & lou dit Procureur en nom que dessus à cesser dou trouble & de l'empeschement que ils mettoint és dits Religieus en lor dite saisine de ladite haulte Iustice de la Ville de Courmorien, & dou finage, excepté les Mes Monsieur le Duc, & ansit en ladite saisine de ladite Truie, & des Pourceaus. Sauue à Monsieur le Duc la question de la proprieté. En tesmoignage de laquelle chouse, nous auons mis lou seaul dou Baillage d'Auxois en ces presantes lettres.

De Espauis seu animalibus aberrantibus. Ibid.

1326. Faictes & données en nos assises dessus dites l'an de grace mille trois cens vint & sex.

Annus Christi.

CAPVT VI.

Ex Tabulario Reomaensi.

Sententia arbitri inter Priorem Glanonis Reomaensem & Parochum.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis. Officialis Curiæ Niuernensis salutem in Domino. Noueritis quòd coram Guillelmo dicto Pomeu Clerico, Curiæ prædictæ Niuernensis Notario iurato, cui quoad hoc commisimus vices nostras, constituti Religiosus vir Frater Bartholomæus Prior Prioratus de Monasterio in Glanone tam suo, quàm Prioratus sui prædicti nomine ex vna parte, & Dominus Ioannes Curatus Ecclesiæ Parochialis de Monasterio in Glanone nomine suo, & dictæ suæ Ecclesiæ ex altera parte, dicentes & asserentes, quòd cùm super pluribus discordiis & contentionibus natis inter ipsas partes, tam super quibusdam decimariis & noualibus existentibus intra fines Prioratus & Parochiatus prædictorum, quàm super aliis rebus occupatis inter ipsos prædictæ partes nominibus, quibus suprà compromisissent in Religiosum virum fratrem Adam de Medanto Priorem S. Petri de Disesia; pro parte dicti Prioris de Monasterio in Glanone, & in Perrinum Laurentij Clericum pro parte dicti Curati, vt ipsi, tanquam arbitri, arbitratores, seu amicabiles compositores, & tractatores super prædictis discordiis ordinassent, provt viderent ordine obseruato, vel non obseruato faciendum. Qui arbitri, arbitratores, seu amicabiles compositores, & tractatores in se suscipientes onus huiusmodi compromissi, volentes pro bono pacis super dictis discordiis, & ad remouendas futuras lites, & contentiones inter dictas partes, pacem & concordationem iustam, & legitimam interponere, & ipsas partes concordare, idem Perrinus de voluntate, consensu, & assensu dicti fratris Adæ præsentis in hoc vnà cum dicto Perrino de authoritate eisdem arbi-

Annus Christi.

tris, seu tractatoribus à dictis partibus data super hoc, & concessa de & super dictis contentionibus, & discordiis dictum suum ordinationem & sententiam suam protulit, pronunciauit, & ordinauit inter prædictas partes ipsis partibus præsentibus in modum, qui sequitur, & in formam. Primò videlicèt quòd omnes decimæ de Monasterio in Glanone, & de Escolis in Parochia de Monasterio in Glanone, & in pertinentiis vniuersis remanebunt ex nunc perpetuò dicto Fratri Bartolomæo eiúsque successoribus, & Prioratui suo prædicto de Monasterio in Glanone absque aliqua reclamatione à dicto Curato facienda, etiam in noualibus, seu rupticiis, siue sint in bladis, vinis, seu rebus aliis quibuscunque. Item per eandem pronuntiationem omnes decimæ de Rôseriis, & tertia pars decimarum de Taintes perpetuò remanebunt dicto Curato, eiúsque successoribus, & Ecclesiæ suæ Parochiali de Monasterio in Glanone supradictæ. Ita tamen quòd dictus Prior, & successores sui amodò non habebunt, nec poterunt sequi, & habere aliquam sectam ratione decimarum, seu alia de causa in dicta decima de Roseriis. Et similiter dictus Curatus & successores sui amodò non habebunt, nec poterunt sequi, & habere aliquam sectam in decimato de Monasterio in Glanone. Item per eandem pronuntiationem dictus Prior de Monasterio in Glanone, & successores sui tenebuntur dicto Curato, & successoribus suis, Vicarióque, vel Clerico dicti Curati, & eius successorum Curatorum dictæ Ecclesiæ expensas suas dare, videlicet in vigilia festi Paschæ, & in die dicti festi, in die Pentecostes, & in vigilia dicti festi, in vigilia festi omnium Sanctorũ, & in die dicti festi, in vigilia festiuitatis Natiuitatis Domini, & in die dictæ festiuitatis. Et per eandem pronũtiationem dictus Prior de Monasterio in Glanone, & successores sui reddere & soluere tenebũtur dicto Curato, & successoribus suis ex nunc perpetuò anno quolibet tempore vindemiarum duas summas vini boni & puri capiendi in cuppa dicti Prioris, & eius successorum super decimis vini de Monasterio in Glanone. Quod dictum & quam sententiam, ordinationem, pronunciationem di-

De Noualibus & rupticiis. III. n.217.

cti Perrini de voluntate dicti fratris Adæ præsentis pronunciatam, provt superiùs continetur, dictæ partes certè, prouidè, & beneconsultè nominibus, quibus suprà voluerunt, laudauerunt, & approbauerunt, & rata & grata perpetuò habuerunt, & asseruerunt iustè & legitimè facta esse, & in ipsis se non fuisse in aliquo læsas. In quorum testimonium ad ipsius Iurati relationem, qui præmissa nobis retulit esse vera, sigillum Curiæ Niuernensis prædictæ præsentibus litteris duximus apponendum. *Annus Christi.*

Datum die Martis post festum Resurrectionis Domini, anno Incarnationis eiusdem millesimo trecentesimo tricesimo-secundo. 1332.

Confirmatio Episcopi Niuernensis.

BERTRANDVS miseratione diuina Niuernensis Episcopus, vniuersis præsentes litteras inspecturis, Salutem. Litteras sigillo Curiæ nostræ sigillatas, non vitiatas, non corruptas, sed omni suspicione carentes vidimus, quarum tenor his præsentibus est insertus. Cuiusmodi litteras sic confectas laudamus, ratificamus, ac tenore præsentium confirmamus.

Datum Niuernis sub sigillo nostro in domo nostra Episcopali, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo-secundo, die Veneris post festum Decollationis beati Ioannis Baptistæ.

CAPVT VII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus successionem in bona illegitimorum ciuium Reomai, & Vinearum vendicat Monasterio à Duce Burgundiæ Odone IV.

NOvs Eudes Dux de Bourgoigne Contes d'Artois, & de Bourgoigne Palazins, & Sires de Salins façons sauoir à tous, que com cause fut à Beaulne por deuant nous à nostre Pallement, qui commencit lou Diemonge apres la sainct Andrie entre lou Procureour de Religieuses per-

Annus Christi.

sonnes l'Abbey, & lou Couuent de Moustier sainct Iean d'vne part, & nostre Procureour d'autre. Sur ce que comme li Procureour des dis Religious se fut traiz por deuers nous en compleniant, & nous heheust requis, que comme li dis Religious fussoint en possession & en saisine de hauoir & perceuoir tous les biens des bastars mors en la terre de Moustier sainct Iean, & especiaulment en la Ville de Moustier sainct Iean, & de Vigne, & Maistres Guillaumes Maistres de l'Escoule de Moustier sainct Iean, qui estoit bastars, fust mors, nostre Preuoz de Semur nostre main auoit mise & assise és biens doudit bastar, comme à cels qu'il cuidoit & entendoit appartenir à nous pour la cause de ce que il disoit que nous estiens saisis de hauoir les biens de tous les bastars, qui muroint en nostre Duchief, en troublant & empoichant les dis Relligious en lour saisine, & possession dessus dite. Si nous hauoit requis li dis Procureour des dis Religious, qu'il nous plahut à cesser, ou faire cesser dou trouble & de l'empoichement dessus dit, à la fin qu'il se peussoint ioüir de lour possession & saisine. Et si nous nous en doubtiens en riens, il estoit prais de nous anformer, & mettre en verité la fin de lour entention. Sur lou quel faict hauoit esté ordonné & comis de nous à nostre Baillif d'Auxois, que appellé nostre Procureour les dis Religious, & ces qui facient à appeller, des chouses dessus dites de por los dis Religious pousées, & de nostre droict se hust la veritey, & rapporté par deuers nous pour faire droicture, laquelle anqueste faicte & complette & rapportée por deuers nous à nostredit Pallement pour faire droict. Nous ladite anqueste vehuë & diligemment examinée, consideré vn Arrest, qui fuit donnez por los dis Religious l'an mil trois cens & dix, & fuit consoillies au viuant de nostre chier & bien amey Pere lou Duc Roubert, cui Dieux absoille, à son Pallement, qu'il tint l'an mil trois cens & dix, ou quel est contenus que li dis Religious ont meoz & plus souffisamment prouée lour entention, des leus dequoy debas estoit sur la saisine des biens des bastars. Et plus n'y ayant à esclaircy ce louquel ils hont

De iure succedendi illegitimis Reomensi. Ill. n. 218.

De antiquo Burgundiæ Parlaméto. Ill. n. 219.

mis en mene de preuue. Disons par Arrest donné de nostre Court, que li dis Religious ont meoz & plus souffisamment prouué lor entention, quant és villes de Moustier S. Iean & des Vignes, que nostre Procureour. Et par ainsint adiugeons és dis Religious la saisine des biens des bastars des dites Villes de Moustier sainct Iean & des Vignes, & condamnons nostredit Procureour à cesser des dis troubles & empoichemens, que il leur mettoit és dites dous Villes. Sauue la question de la proprietey, & leuons nostre ditte main qui estoit mise és biens doudit bastard, au proufit desdits Religious. Ou tesmoignage de laquel chose nous auons faict mettre lou seaul és causes de nostre Cour en ces presantes lettres.

Annus Christi.

Sigillum Curiæ diuersum à sigillo Ducis. Ill n. 215.

Faictes & données à nostre-dit Pallement l'an de grace mil trois cens trante & huit. 1338.

CAPVT VIII.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus Monachos Reomaenses ad triginta numero redigit, iúsque eos admittendi sibi vendicat.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis. Nos Frater Guillelmus permissione diuina humilis Abbas Monasterij sancti Ioannis Reomaensis Lingonensis Diœcesis, Ordinis sancti Benedicti, Salutem in Domino. Notum facimus, quòd precibus totius nostri Conuentus, Administratorum dicti nostri Monasterij, Priorúmque omnium Prioratuum nostrorum in Capitulo nostro generali in crastino festi beatissimi Ioannis patroni nostri, vt moris est, celebrato, ob hoc & alia negotia Ecclesiæ, seu Monasterij nostri antedicti expedienda specialiter congregatorum, nobis humiliter, vnanimiter, & concorditer supplicantium, vt in dicto nostro Monasterio certum numerum Monachorum statueremus, tanquam iustis, rationabilibus,

Annus Christi.

iuríque consonis inclinati, facultatibus, & redditibus Monasterij nostri antedicti, administrationúmque omnium eiusdem nunc & pro tempore futuro existentibus, oneribus incumbentibus, ac etiam expensis in eisdem necessariò faciendis diligenter inspectis. Supplicationibus & rogationibus Regum, Principum, Baronum, Prælatorum, & aliorum Superiorum nostrorum nobis sæpissimè porrectis insuper consideratis, quibus, vt deteriùs euitemus, iuráque nostri Monasterij illibata seruare valeamus, obtemperare nos oportet, Monasterium & administrationes antedictas in receptione, seu tractatione multitudinis Monachorum multipliciter prægrauando. Necnon obuentionibus & litibus nostris Monasterio & administrationibus prædictis quotidie excrescentibus incessanter. Statuimus & ordinamus cum prædictis tractatu habito diligenti, consensúque eorundem expresso interueniente de cætero numerum triginta Monachorum in iam dicto nostro Monasterio residentium, & non ampliorem permansurum, minorem verò numerum propter hoc non excludendo, saluo tamen iure omnium superiorum nostrorum. Promittentes nos pro nobis, & successoribus nostris Abbatibus dicti Monasterij sub voto Religionis nostræ dictum numerum Monachorum non augmentare, sed ipsum, vt præfertur, in posterum obseruare, inuiolabilitérque tenere. Nobis tamen & successoribus nostris sine consensu dicti nostri Conuentus seu alterius cuiuscunque creandi, seu faciendi Monachos quotiescunque casus euenerit, potestate plenariâ reseruatâ. In quorum omnium & singulorum præmissorum testimonium sigillum nostrum magnum duximus apponendum vnà cum sigillo prædicti nostri Conuentus, quod ad maiorem corroborationem & firmitatem requisiuimus, & obtinuimus apponi. Et nos Conuentus prædictus sigillum nostrum ad requisitionem dicti Domini Abbatis cum sigillo suo præsentibus his apposito duximus apponendum.

De tricenario numero Monachorum. III. n. 220.

1346. Datum die & Capitulo prædictis anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo-sexto.

STEPHA-

Annus Christi.

STEPHANI DE VARENNIS ABBATIS LV.

Rerum gestarum excerptum.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Professio fit Stephano seruitutis & abonnagij manus mortuæ.

NOs Thomas Bertheri dictus Garnon de Reomo, & Iohanneta eius vxor, videlicet ego Iohanneta ex authoritate, voluntate & licentia prædicti mariti mei, notum facimus quòd nos sumus homines manus mortuæ Religiosorum virorum Abbatis & Conuentus Reomaensis, ad instar aliorum suorum hominum terræ suæ Reomaensis, saluâ superuiuenti nostrorum duorum excasurâ primi defuncti, prout in litteris sigillo Domini Abbatis & Conuentus prædictorum sigillatis continetur, quarum tenor talis est. Nos Frater Stephanus Dei & Apostolicæ Sedis gratia humilis Abbas Monasterij sancti Ioannis Reomaensis Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, totúsque eiusdem loci Couuentus, notum facimus vniuersis, quòd nos nostro & prædicti Monasterij nostri nomine Thomam Garnon Bertheri Bullienee & Ioannetam eius vxorem de Reomo, ac vnum hæredem ex propriis corporibus ipsorum procreatum, seu procreandum, ac superuiuentem ipsorum liberamus, & liberatos esse volumus ab omni tallia, questa, corueia, & ab omni alio pondere seruitutis, quandiu ipsi coniuges, ac hæres, seu superuiuens ipsorum vitam duxerint in humanis, pro vna libra ceræ annuali nobis aut successoribus nostris à prædictis coniugibus, & hærede ipsorum, seu altero ipsorum coniugum soluenda, qui succedet alteri defuncto, tanquam si esset hæres legitimus in omnibus &

De familia Stephani Abbatis. Ill n. 111.

Annus Christi. singulis bonis mobilibus & immobilibus quibuscunque, de quibus tempore mortis erunt in possessione, non obstante manu mortua nostra, & consuetudine terræ nostræ in contrarium fundata & præscripta. Hanc autem gratiam facimus & concedimus prædictis coniugibus & hæredi eorum nomine quo suprà, non solùm ex gratia, sed etiam pro decem & nouem florenis ad scutum boni auri & ponderis, de quibus persoluit electo quondam Monasterij nostri vndecim, & nobis similiter persoluit octo florenos ad scutum, de quibus nos tenemus plenariè propagatis, & asserimus ipsos in vtilitatem dicti nostri Monasterij totaliter fore versos, quittantes ipsum Thomam & hæredes ipsius de summis supradictis solutis tam Clerico, quàm nobis. Promittentes nos nomine antedicto pro nobis & successoribus nostris præmissa omnia & singula tenere & firmiter obseruare, & contra eadem & tenorem præsentium inposterum non venire. Renunciantes in hoc facto expresse omnibus priuilegiis & exceptionibus iuris & facti, iurique dicenti generalem renunciationem non valere. In quorum omnium & singulorum præmissorum testimonium sigilla nostra præsentibus litteris duximus apponenda. Datum die Lunæ post festum beati Matthæi Apostoli, anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo primo. Quibus litteris suprascriptis non obstantibus confitemur nos esse homines manus mortuæ prædictorum Religiosorum. Ita tamen quòd si contigerit alterum nostrorum decedere absque hærede, quod absit, quòd superuiuens nostrorum duorum habeat excasuram primi defuncti, provt in dictis litteris continetur, & post decessum amborum excasura nostra, videlicet vltimi defuncti dictis Religiosis liberè & pacificè reuertatur, &c. In cuius rei testimonium sigillum dictæ Curiæ Domini Ducis Burgundiæ his præsentibus litteris rogaui, atque obtinui apponi. Actum in præsentia Hugonis Morelli de Ateis dictæ Curiæ Iurati Coadiutoris, Guillelmi Chafoti Notarij Montisbarri, Huguenetì Bertherij de Reomo Maioris de Cheuegneio, Ioannis Morelli de Ateis, Roberti Malpigniæ, Ioannis Staboni, Bellæ de Reo-

mo ſupradictorum teſtium, ad præmiſſa vocatorum & rogatorum. *Annus Christi.*

Anno Domini milleſimo trecenteſimo quinquageſimoprimo, die Veneris poſt feſtum beati Michaëlis Archangeli. 1351.

GVIDONIS III. DE IACVRIA ABBATIS LVI.

Rerum geſtarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaenſi.

Iuribus Iuliacenſibus proſpicit Philippus Dux.

PHILIPPE Duc de Bourgoigne, Conte d'Artois, de Bourgoigne, Palatin de Boulogne, d'Auuergne, & de Salins, Au Receueur de noſtre terre d'Iſles en Champagne, Salut. Nous vous mandons que ce qui eſt deu au Prieur de Iuilly de la rante de blé, qu'il dit auoir & a acouſtumé prendre chacun an ſur les moulins & tierces de Iuilly, à cauſe de ſondit Prioré, vous la payez, ou à ſon certain mandement, ſans delay pour les termes eſcheus. Depuis que nous eumes le gouuernement de nos terres, & auſſi ce que deu luy en ſera pour les termes auenir, quand ils eſcherront en la maniere acouſtumée. Et ce que ne payé ly en ſera nous voulons & mandons eſtre aloüé en vos comptes, rapportant quitance auec ces preſantes.

De Philippe poſtremo Duce Burgundiæ in prima ſtirpe. III. n.222.

Ibidem de ætate maiori Ducũ.

De die mortis eius. ibid.

Donné à Iuilly en Champagne le XIX. iour d'Aouſt, l'an de grace mil trois cens ſoixante & vn. 1361.

Par le Conſeil où eſtoint Meſſieurs de Montfort, de Mauoilly, Maiſtre Pierre Cuiret, & autres.

Annus Christi.

Capvt II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guido de officio appariturę hęreditario pecunia transigit.

1363. IN nomine Domini, Amen. Anno Incarnationis eiusdem millesimo trecentesimo sexagesimo-tertio, die Iouis, in vigilia festi beatæ Mariæ Conceptionis, Ego Guido Macuars de Barro omnibus notum facio, quòd sim seruiens liber Religiosorum virorum Dominorum meorum Abbatis & Conuentus Monasterij Reomaensis, secundùm quod continetur in litteris super hoc confectis, & mihi traditis & deliberatis, quarum tenor talis est. Nos Frater Guido miseratione diuina humilis Abbas Monasterij S. Ioannis Reomaensis, Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, totúsque eiusdem loci Conuentus, omnibus notum facimus, quòd nos nostro, & Monasterij nostri prædicti nomine, tam in recompensationem & remunerationem bonorum & gratorum seruitiorum nobis, & dicto nostro Monasterio à Guidone Macuardi de Barro prope Reomum homine nostro, & dicti nostri Monasterij, Petronillâ eius vxore, & prædecessoribus factorum, & fideliter impensorum, quàm pro gratitudine centum florenorum de Florentia boni & puri auri, ac iusti & legitimi ponderis nobis ab ipsis coniugibus legitimè solutorum, de quibus nos nostro & quo suprà nomine ab ipsis coniugibus nos tenemus, & meritò pro contentis. Quos prædictos centum florenos confitemur & asserimus in vtilitatem dicti nostri Monasterij totaliter fore versos, quittantes ipsos coniuges, & eorum hæredes nostro & quo suprà nomine perpetuo de eisdem donamus, cedimus, vendimus, & concedimus purè & liberè quittamus nomine antedicto, ac superuiuenti eorum, pro se & suis hæredibus Sergenteriam nostram de Barro cum franchisia & libertate, pertinentiis & appenditiis e-

De familia Guidonis. III. n. 123.

iusdem Sergenteriæ quibuscunque. Ita tamen quòd dictos coniuges propter dictam Sergenteriam liberamus, & liberatos esse volumus ab omni tallia, questa, corueia, & ab omni alio pondere seruitutis pro dimidia libra ceræ in festo beatissimi Ioannis patroni nostri in nostro Monasterio duntaxat annuatim persoluenda. Quæ siquidem Sergenteria, franchisia & libertas olim fuerunt Thomæ dicti Roussey, de dicto Barro quondam hominis nostri, & seruientis, ac Monasterij antedicti iamdudum defuncti, & quæ nobis, & dicto Monasterio nostro obuenerunt per puram, veram, liberam, & voluntariam resignationem legitimè & solemniter nobis factam per Dominum Guillelmum de Barro Presbyterum, hominem nostrum, & dicti nostri Monasterij olim successorem possessiuum earundem. Nos & dictum Monasterium nostrum de dictis Sergenteria, libertate, & franchisia cum earum iuribus, pertinentiis, & appenditiis deuestiendo perpetuò dictos coniuges, & eorum superuiuentem pro se & suis hæredibus inuestiendo per competentem eadem cum onere & honore animum transferendi in eosdem, & per traditionem præsentium litterarum. Iure tamen manus mortuæ, & omnium aliarum, & singularum reddiuentiarum, & saisinarum realium, ac reddituum nobis, & dicto Monasterio nostro, prout est assuetum toties quoties casus aduenerit semper, & totaliter remanente. Volumus autem quòd omnes hæredes dictorum coniugum non eorum lineæ descendendo, si plures sint, de Sergenteria, franchisia, libertate, & pertinentiis gaudeant insimul, sed solus hæres successiuè de hærede in hæredem perpetuò, qui tenebitur onus & officium dictæ Sergenteriæ assuetum, prout moris est, exercere. Promittentes bona fide nomine quo supra pro nobis & successoribus nostris dicta omnia & singula tenere, & inuiolabiliter obseruare, & non contra de cætero dicere, vel venire, imò contra omnes nostris propriis sumptibus perpetuò garentire, & tueri, prout superiùs est expressum. In quorum & singulorum præmissorum testimonium sigilla nostra his præsentibus litteris duximus apponenda. Datum & actum anno Do- 1363.

Annus Christi.

De missione in possessionem per chartæ traditionem. IK. n 204.

Annus Christi.

mini CIↃCCCLXIII. die Lunæ post festum B. Martini hiemalis. Ego non gaudebo, nec gaudere potero de maiori libertate, nisi de ea quæ continetur in dictis litteris superiùs transcriptis, ac etiam declaratis. Et promitto per meum corporale iuramentum pro me & hæredibus, necnon & sub expressa obligatione hæredum, & omnium ac singulorum meorum mobilium & immobilium, præsentium & futurorum quoruncunque solemniter stipulando prædicta adimplere, nec maiorem libertatem allegare quoquo modo tempore futuro. Volens me ad præmissorum obseruantiam per Curiam Domini Ducis Burgundiæ, quasi ex re adiudicata compelli, iurisdictioni, cuius Curiæ quoad hoc suppono me hæredésque meos, & omnia bona mea. In cuius rei testimonium sigillum dictæ Curiæ his præsentibus litteris rogaui apponi.

Actum in præsentia Hugonis Morelli de Ateis dictæ Curiæ Iurati Coadiutoris Guillelmi Chafoti Tabellionis Montisbarri, Odonis de Barro Domicelli, Stephani Serarij de Reomo, Girardi Coffe de Barro, Roberti Paille de Reomo testium ad præmissa vocatorum & rogatorum, anno & die prædictis.

Capvt III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Aimo Rabutinus Camerarius Reomaensis.

De Aimone Rabutini & toto stemmate gentis eius. Ill. n. 214.

CAROLVS Dei gratia Francorum Rex, Vniuersis præsentes litteras inspecturis, Salutem. Notum facimus quòd cùm à quadam sententia per Auditores & Commissarios carissimi germani nostri Ducis Burgundiæ pro Fratre Aimone Rabutini Monacho Camerario, & Procuratore Abbatis & Conuentus Monasterij sancti Ioannis Reomaensis, Ordinis sancti Benedicti, & ad causam dicti sui officij, & contra Maiorem, Scabinos, & communitatem de Sinemuro in Aussoto, ac Procuratorem dicti Germani

nostri appellantes lata; ratione octoginta librarum fortis monetæ, grosso Turonense pro duodecim denariis computato, eidem Camerario ad causam dicti sui officij Dominica post Resurrectionem Domini in Ecclesia beatæ Mariæ Sinemuri ante horam sextam, per dictos appellantes soluendarum, nomine carissimi nostri Roberti quondam Ducis Burgundiæ, & suorum successorum villam de Sinemuro tenentium, quousque dictæ octoginta libræ per dictos successores ad voluntatem dictorum Religiosorum alibi fuissent assidatæ. Et pro quibus dicti Religiosi partem suam villæ de Balone supra Vrsiam cum omnibus suis iuribus, & emolumentis tradiderant & cesserant, iure Patronatus, & collatione Ecclesię dictę villę de Balone dũtaxat exceptis. Per quam dicti Auditores dictos de Sinemuro ad soluendum annuatim dicto Camerario nomine & termino quibus supra dictas octoginta libras ad valorem monetæ tempore obligationis contractæ per Ducatum Burgundiæ tunc communiter currentis, & in medietate expensarum per dictum Camerarium factarum condemnauerant, fuisset pro parte dictorum Maioris, Scabinorum, ac Communitatis de Sinemuro ad nostram Curiam Parlamenti appellatum. Partibus igitur in nostra Curia comparentibus in causa appellationis prædictæ, processúque verùm benè vel malè fuisset appellatum ad iudicandum recepto. Eo viso & diligenter examinato per iudicium dictæ Curiæ nostræ dictum fuit, dictos Auditores malè iudicasse, & dictos appellantes benè appellasse. Et emendabit dictus germanus noster, dictos appellantes ab impetitione fortis monetæ per dictum Camerarium petitæ absoluendo. Et per idem iudicium dicta Curia nostra dictos de Sinemuro ad reddendum & soluendum annuatim dicto Camerario ad causam sui officii antedicti tempore, & loco superiùs declaratis, dictas octoginta libras de moneta nostra per Ducatum Burgundiæ communiter in mense Martii currente condemnauit, & condemnat, dictum Camerarium in expensis causæ principalis condemnando, earum taxatione dictæ Curiæ nostræ reseruata. In cuius rei testimonium præsentibus litteris

Annus Christi.

Annus Christi. 1373. nostrum iussimus apponi sigillum.

Datum Parisijs in Parlamento nostro die XIV. Maii, anno Domini millesimo trecentesimo septuagesimo-tertio, & Regni nostri decimo.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Transactio in lite de custodia castri Reomaensis inter Guidonem, & Visarnenses.

1383. En nom de nostre Seigneur, Amen. En l'an de l'Incarnation d'iceluy mil trois cens quatre-vingts & trois, le XXVII. iour du mois de Mars, Nous Iaquot Lespon, Iean Piton, Iean le Suaue, Iean le Seurre, Iean Bernart, Huguenin Cameel, Guiot le Clerc, Robert le Suaue, Perrenot Cameal, Guyart Billoy, Adeline famme feu Philippe Perrenot habitans de Visarney, & chasqu'vn de nous pourtant comme il luy touche, faisons sauoir à tous ceux qui ces presantes lettres verront & orront, que comme plaid & discors fut meu entre Reuerend Pere en Dieu Monsieur Guy de Iaucour Abbé de Moustier sainct Iean d'vne part; & nous dessusdits d'autre, sur ce que nous disiens & mainteniens que nous n'estiens tenus de guettier, voillier par nuit, ne ouurer és fosses de la forteresse de Moustier sainct Iean, & que nous n'estiens tenus de contribuer és reparations & enforcissemens d'icelle forteresse. Ledit Reuerend Pere disoit au contraire, que comme les aultres habitans nous estiens tenus, & aussi comme les aultres retrahans en ladite forteresse, pourquoy grans proces auient esté à Beaulne deuant les Auditeurs des appels dou Douchié de Bourgogne, & à present pend à mouuoir ou Parlement Real à Paris, sur certaines appellations faites par nous habitans dessusdits, desquels debas & descors, s'il plaisoit au Roy nostre Sire, & nos Seigneurs de Parlement, nous auons ja accordié, & traictié entre nous parties dessusdites, si

De Auditoribus appellationum Belnensibus. III. n. 225.

si comme apperira, & peut apparoir par vn contract receu & signé par Maistre Simon de Ginuray Clerc iuré de la Cour Monsieur de Bourgoigne; & Coadiuteur de Nicolas Chiflet Tabellion de Montbart pour ledit Monsieur le Duc, & scellé du seel de ladite Cour. Et depuis ledit contract ainsi faict nous dessusdits habitans auons faict appeller & adiourner ledit Reuerend Pere en Dieu Guiot de Bar, à presant Cheualier, lors Capitaine de Moustier S. Iean, & plusieurs autres en Parlemẽt à Paris à respondre à nous, & au Procureur du Roy sur certaines demandes en cause d'appel, & sur deus attentats que nous disiens que iceus Monsieur l'Abbé, Guiot de Bar & les autres auoint commis. Nous non deceus, non circonuenus, non contrains, de nos bons grez & sans force confessons, que sans cause aucune raisonnable, mais par mauuais conseil auons faict appeller les dessusdits oudit Parlement, & que aucun grief, force, ou contrainte ils ne nous ont faict, pourquoy ils, ou aulqu'vn d'eus puisse auoir cõmis attentat, & sans cause auons appellé. Et pource que indeuement nous les auons fait appeller, & traictier pour les despens faicts en ceste seconde poursuite cognoissons deuoir, & estre tenus nous, & va chasqu'vn de nous audit Reuerend Pere en Dieu en la somme de quinze frans de bon or, & iuste pois, à payer par nous, & vn chasqu'vn de nous à la volonté dudit Reuerend Pere en Dieu, & ouurerons és fosses de cy en auant, ainsi comme les autres habitans, & retrahans, & payerons les defauts qui seront trouuez, que faicts y aurons, & ou cas, qu'il plaira au Roy & à sadite Cour, nous nous departons desdites appellations & poursuites, & consentons ledit premier traicté contenu és dites lettres seelées dou seel Monsieur le Duc, ensemble lesdites lettres demourront, & voulons demourer en leur force & vertu, sans qu'aucune innouation en soit pour ce faicte. Mais iceluy ratifions, & approuuons, & renonçons expressément à tout le procez, & impetrations que sur ce presant discord ont esté faictes, tant en la premiere impetration, qu'en ceste secõde, & tant en ladite Cour de Parlement à Paris, comme autre part. *Annus Christi.*

Tt

Annus Christi.

LVDOVICI DE IACVRIA ABBATIS LVII.

Rerum gestarum excerpta.

Caput I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Decima pro Rege Siciliæ soluitur à Reomaensibus.

NOs Ioannes Iolis Licentiatus in Legibus, Sacrista Ecclesiæ sancti Nicetij Lugdunensis, Sedis Apostolicæ Nuncius, ac in Lugdunensi, Viennensi, Bisuntinensi, ac Tarentasiensi prouinciis iurium Cameræ Apostolicæ debitorum collector: Notum facimus vniuersis præsentes litteras inspecturis, quòd nos confitemur habuisse & recepisse à Priori de Aiseio Lingonensis Diœcesis per manus venerabilis in Christo Patris Domini Abbatis Reomaensis dictæ Lingonensis Diœcesis tres francos auri, & quatuor solidos Turonenses, in quibus dictus Prior præfatæ Cameræ tenebatur, pro decima per Dominum nostrum Clementem Papam septimum imposita ad vtilitatem Serenissimi Principis Domini Ludouici Regis Siciliæ, & hoc de anno Domini currente CIↃCCCXCII. nuper lapso. De quibus tribus francis & quatuor solidis Turonensibus dictum Priorem & suos, nomine tamen præfato quittamus, ac penitùs absoluimus per præsentes. In cuius rei testimonium præsentibus litteris signum nostrum manuale apposuimus, ac sigilli nostri fecimus appensione præsentes muniri.

De Siciliēsi decima. III. T. 126.

1393. Datum Lugduni die XXVI. Iunij, anno à Natiuitate Domini CIↃCCCXIII. Pontificatus præfati D. nostri Papæ anno XV. Ioannes Iolis.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Feodum Reomaense ex Senatusconsulto Parisiensi recuperat.

CAROLVS Dei gratia Francorum Rex, vniuersis præsentes litteras inspecturis, Salutem. Notum facimus, quòd cùm in certa causa mota & pendente coram Bailliuo nostro Senonensi in sede sua Villæ nouæ Regis inter Religiosos Abbatem & Conuentum Monasterij sancti Ioannis Reomaensis in Auxeto actores, & conquerentes in casu nouitatis & saisinæ ex vna parte : & Magistrum Guidonem Guilliere defensorem, & opponentem in dicto casu ex altera, plures rationes & facta pro parte dictorum Religiosorum propositæ fuissent ad finem quòd dicti Religiosi in possessione & saisina tenendi, tanquam feodum mouens de eorum feodo nobili, & de Dongerio secundùm consuetudinem patriæ Burgundiæ totam terram, quæ quondam fuerat Huguetæ de Darteio Petri Bridouardi relictæ, in villa & territorio de Iocis propè dictum Monasterium sancti Ioannis existentem, cum pratis, terris, nemoribus, Iustitia alta, media, & bassa, necnon pluribus personis seruilis conditionis de corpore, & tailliabilibus, costumis, & censiuis, terragiis, & aliis iuribus cum suis pertinentiis, necnon in possessione, & saisina dictum feodum ad eorum manum tam pro defectu hominis nobilis, quàm deueriorum ad causam ipsius feodi eisdem minimè factorum, prout natura feodi nobilis requirebat, ponendi & tenendi quotiescunque eueniebat casus, ac fructus ex dicto feodo durante dicta manus appositione prouenientes leuandi, & ad suam vtilitatem applicandi, quousque hominem nobilem ad eis faciendum pro dicto feodo fidem & homagium, ac deueria consueta haberent, vel sufferentiam concessissent pro prædictis, manutenerentur & conseruarentur, &c. Et in tan-

De seruis corpore in Burgundia Ill. n. 226.

De viro ignobili feudũ poscente. ibid.

Annus Christi. tum processum extitisset quòd idem Bailliuus, seu eius locum tenens partibus auditis, &c. prædictos Religiosos in dictis suis possessionibus & saisinis manutenuisset & confirmasset impedimentum & manum nostram in dictis rebus contentiosis appositam ad eorum vtilitatem, leuando & amouendo, ipsúmque defensorem ad tradendum & restituendum dictis Religiosis fructus quos virtute recredentiæ perceperat, & in expensis instantiæ condemnasset, fuit à dicta sententia pro parte dicti defensoris ad dictam nostram Parlamenti Curiam appellatum. Auditis igitur partibus antedictis in dicta Curia nostra in causa appellationis prædictæ, processúque an benè vel malè fuerit appellatum ad iudicandum recepto. Eo viso & diligenter examinato per iudicium dictæ Curiæ nostræ dictum fuit dictum Bailliuum nostrum benè iudicasse, & dictum defensorem malè appellasse. Et emendabit appellans, ipsum in expensis huiusmodi causæ appellationis condemnando, earundem expensarum taxatione dictæ Curiæ nostræ reseruata. In cuius rei testimonium præsentibus litteris nostrum iussimus apponi sigillum.

1404. Datum Parisiis in Parlamento nostro, vltimâ die Februarij, anno Domini millesimo quadringentesimo-quarto, & Regni nostri vicesimo-quinto.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus Damax ratione feodi Ludouico subditur.

Annus idem. EN nom de nostre Seigneur, Amen. L'an de l'Incarnation d'icelui courant mille quatre cens & quatre, & le second iour du mois d'Octobre, Ie Guillaume Damax Escuier Seigneur de Sisery fais sçauoir à tous ceuls qui ces lettres verront, comme Reuerend Pere en Dieu Frere Louis de Iaucour Licentié en Droict, humble

Abbé du Monastere de Moustier sainct Iean de l'Ordre de *Annus*
sainct Benoist, en l'Euesché de Langres, heust faict mettre *Christi.*
parmy sa main ma terre de la Ville de Vignes, laquelle il dit estre de son fié, à cause de sondit Monastere pour defaut de reprinse de fié à luy non faicte, que ie Guillans pour auoir la recreance en main leuée de madite terre ay promis & promes par ces præsantes par mon serment pour ce corporellement donné aus saincts Euangiles de Dieu, & sous l'expresse obligation de tous mes biens meubles & non meubles, presans & aduenir quelconques, & des biens de mes hoirs prandre droict, & faire droict audit Reuerend, ou à son Procureur par nom de luy, audit lieu de Vignes, par deuant le Preuost ou Bailly dudit Reuerend, sur tout ce qu'il me voudra demander à cause dudit fié comparoissant à toutes iournées, que sur ce me seront assignées, & payer l'adiugé, se mestier est. Et pour plus grande seurté, ie Hugues de Troncion Escuier me suis estably & constitué, me establis & constitue pleige & principal vendeur audit Reuerend Pere presant & acceptant, pour & à la requeste dudit Guillaume de faire, tenir, & garder les choses dessus dites, tout par la forme, maniere, & sous l'obligation que i'ay, sans plaid mouuoir, & auec ce randre & paier audit Reuerend tous cousts, dommages, mises, interests que ledit Reuerend se dira sur ce auoir encourus par default des choses dessus dites non faictes, ne accomplies par la maniere que dit est, ou autrement par mon defaut.

Annus Christi.

SIMONIS ABBATIS LVIII.

Rerum gestarum excerptum.

Capvt I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Prioratum Tisiacensem Monasterio annecti curat.

Quis Antonius de Chalanco. Ill. n. 227.

Antonius miseratione diuinâ sanctæ Mariæ in via lata Diaconus Cardinalis de Chalanc vulgariter nuncupatus, Sedis Apostolicæ Nuncius, cum plena Legati à latere ad Regnum Franciæ potestate concessâ specialiter destinatus: Dilecto nobis in Christo venerabili Patri, Fratri Simoni Abbati Monasterij sancti Ioannis Reomaensis Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, Salutem in Domino sempiternam.

Merita vestræ Religionis exposcunt, vt eum paterna beneuolentia prosequentes illam, gratiam vobis libenter concedamus, quam vestris commoditatibus fore conspicimus opportunam. Exhibita siquidem nobis vestra ex parte petitio continebat, quòd reditus & prouentus vestri Monasterij prædicti à sui fundatione pro maxima parte, vel potiùs suæ cellæ sunt diminuti, quódque vos desideretis in fauorem dictæ Religionis, & diuinæ laudis augmentum, numerum Religiosorum in vestro Monasterio degere solitorum augmentare, quod facere nequitis, sine Monasterij vestri magno dispendio, nisi vobis de aliquo subuentionis auxilio succurratur. Et sicut eadem petitio subiungebat, ad Monasterium præfatum pertinet & spectat locus vocatus des Vignes, à dicto vestro Monasterio satis remotus, & propter ipsius distantiam homines illius loci tempore guerrarum ad dictum Monasterium vestrum

non possunt confugere; imò coguntur confugere ad quoddam castrum ibi vicinum & propinquum, de dominio Ducis Burgundiæ, & ibi excubias facere, & alia onera soluere coguntur in ipsius Monasterij non modicum præiudicium & grauamen. Præfatúsque locus est satis vicinus, & quasi contiguus Prioratui de Tiscio Eduensis Diœcesis à dicto Monasterio dependenti, quod fortificari posset, & ad eum homines prædicti loci tempore guerrarum possent recurrere, & ab inuasoribus defendere. Nobis humiliter supplicantes quatenus dictum Prioratum, cuius fructus, reditus, & prouentus triginta librarum Turonensium valorem annuam eius supportatis oneribus non excedunt: quódque dictus Prioratus tot debitis oneratus existit, quod commodè per Priorem, vel alium eius Rectorem releuari non potest, vobis & mensæ vestræ Abbatiali vnire, annectere, & incorporare in perpetuum dignaremur. Nos igitur de præmissis ad plenũ informati dictũ Prioratum cum omnibus iuribus & pertinẽtiis suis cellæ vestræ in perpetuum vnimus, incorporamus, & annectimus. Ita quòd per cessũ vel decessum Prioris ipsius Prioratus, qui nunc est, vel ipsum dimittentis per vos, & successores vestros corporalem possessionem ipsius Prioratus, iuriúmque atque pertinentiarum liberè ingredi & apprehendere, ipsúmque Prioratum in perpetuum retinere, & ipsius fructus in vestros vsus, ac successorum vestrorum conuertere valeatis Diœcesani loci, & cuiuslibet alterius, licentia minimè requisita, prouiso tamen quòd seruitium diuinum ibidem fieri solitum non negligatur, decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis authoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, contradictores per censuram Ecclesiasticam compescendo.

Annus Christi.

Datum in Caroloco Matisconensis Diœcesis III. Idus Septembris, Pontificatus Domini nostri Domini Benedicti Papæ decimi-tertij anno XII. 1406.

Annus Christi.

GVIDONIS IV. DE LVGNIACO ABB. LIX.

Rerum gestarum excerpta.

Ex Tabulario Reomaensi.

Catalogum fato functorum mittit ad Ecclesias socias.

De Guidone Illustr. n. 228.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis, Catholicæ fidei cultoribus præcipuè societatem nobiscum habentibus, ad quorum notitiam præsentium litterarum series deducta fuerit: Frater Guido de Lugniaco miseratione diuina humilis Abbas Monasterij S. Ioannis Confessoris Reomaensis, Ordinis S. Benedicti, Lingonensis Diœcesis, totúsque eiusdem loci Conuentus, sinceram in Domino caritatem & dilectionem. Nomina fratrum nostrorum defunctorum penes nos & Ecclesiam nostram per carum fratrem nostrum Religiosum virum Philippum Macé Commonachum nostrum expresse professum latorem præsentium, quem ad hoc nuncium constituimus specialem in quodam rotulo descripta, vobis mittimus, vos in Domino exorantes, quatenùs apud nos debitè & solemniter diuinum Officium celebretur, prout hactenus apud vos est fieri consuetum. Nomina verò illorum, qui apud vos decesserunt ad dictum nostrum Monasterium per eundem nuncium remittetis, vt Missæ & alia diuina Officia pro eorum animabus per nos deuotè celebrentur, & alia debita persoluantur. Et ne dictus Frater Philippus noster Monachus præsentium lator defectu alimenti suum iter rumperet inaniter, & interim in animarum graue præiudicium Ecclesiæ suspenderentur Orationes, vestras manus in refectionibus, & aliis necessariis porrigite supplicamus fraternitatis intuitu adiutrices. Et si ipsum fortè mori contingeret, Ecclesiasti-

siasticæ sepulturæ apud vos eundem tradere, ac rotulum nostrum per certum nuntium sub debita salarij remuneratione remittere dignemini; & velitis. In cuius rei testimonium nostra litteris præsentibus duximus apponi sigilla. *Annus Christi.*

Datum in nostro Reomaensi Capitulo ad sonum campanæ hora consueta, nobis insimul more solito propter hoc aggregatis die .... mensis .... anno à Natiuitate Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo quinto. 1445.

HVGONIS V. ABBATIS LX.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulis funerariis Reomaensium.

OBIIT Hugo bonæ memoriæ Reomaensis Ecclesiæ Abbas soluens vltima spiramina vitæ carcerali custodia Romæ. De Hugone V. Ill. n. 118.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guillelmus de Corpore sancto Reomaensis Prior de Iugis decimas, & res inuentas vendicat Prioratui per sententiam conseruatoris priuilegiorum Vniuersitatis Parisiensis.

IN nomine Domini, Amen. Visis libello actoris fratris Guillelmi de Corpore sancto Prioris de Iugis, & responsionibus Rei Ioannis Courtois, aliàs Ioigny, ad positiones ipsius actoris factas, necnon depositionibus testium, & tenoribus litterarum pro parte ipsius actoris productarum, ac toto processu, & meritis causæ præ-

Annus Christi. ſentis cum cæteris, quæ videnda erant in hac parte, & quæ nos animúmque noſtrum rationabiliter mouere poterant, & debebant, communicato cum Iuriſperitis conſilio per hanc noſtram ſententiam definitiuam, quam pro tribunali ſedentes, & Deum ſolum præ oculis habentes ferimus in his ſcriptis ipſum Reum ad reddendum, tradendum, & ſoluendum actori nomine, quo agit ſex ſolidos, & octo denarios Pariſienſes pro valore atque æſtimatione quatuor vellerum facientium duas partes decimæ vellerum ex ouibus & mutonibus dicti Rei infra metas Prioratus, ac Parochiæ de iugis, ac tempore de quo in libello actoris mentio habetur nutritis prouenientium, & per eundem Reum habitorum; & quatuor ſolidos Pariſienſes pro æſtimatione duorum agniculorum facientium duas partes decimæ agniculorum ex dictis ouibus per dictum Reum ſuſceptorum, necnon ſexaginta quatuor ſolidos Pariſienſes pro valore, ſeu æſtimatione equi iuuenti, & in dicto libello declarati; vnà cum expenſis dicti actoris in eiuſmodi cauſa, & eius occaſione factis earum taxatione nobis in poſterum reſeruata, condemnamus, præfatum Reum à plus petitis abſoluentes.

Actum anno Domini milleſimo quadringenteſimo qua-
1447. drageſimo ſeptimo, Indictione decima. Die verò Iouis poſt feſtum beatorum Ægidij, & Lupi Confeſſorum, ſeptima menſis Septembris, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Nicolai diuina prouidentia Papæ quinti, anno primo.

Annus Christi.

PHILIBERTI HVGONETI EPISCOPI MATISCONENSIS, CARDINALIS ET Abbatis LXI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Saniuliano Historiæ Matisconensis. Cap. 1.

Philiberti Hugoneti institutio & promotio.

STEPHANVS Hugonetus Episcopus Matisconensis tantæ fuit in nepotum suorum Guillelmi & Philiberti institutione sedulitatis ac solertiæ, vt virtute atque eruditione summos deinceps in suo quisque vitæ genere apices promeriti sint dignitatum. Nam maior natu Guillelmus, cùm se Matisconẽsi foro dedidisset, causásque diligentia ac fide eximia in eo diutissimè egisset, in Principis cõsistorium laudatissimæ famæ patrocinio euocatus ad Cancellarij dignitatem, quæ Burgundicæ iuridicinæ summa erat, tandem est euectus. Quo in munere Espissiæ, Salliantij, aliisque non paucis auctus ditionibus honore simul & opibus vberrimè floruit. Sed cæso ad Nanceium Carolo Burgundiæ Duce extremo dum filiæ eius Mariæ in annis minoribus fidam cum Imbercurtio tutelam ex parentis testamento præstare t seditiosis atque impotentibus Gandauensium tumultibus vnà cum illo est sublatus. At Philibertus Hugonetus, nepotum Stephani natu minimus, doctrina & probitate inter paucos suæ ætatis excelluit, & suo patruique consilio Ecclesiasticis addictus muniis tum minores aliquot initio dignitates, tum Patrui decessu Matisconensem nactus est Episcopatum. Quo tempore cùm Guillelmus eius frater apud Ducem Burgundiæ gratia & authoritate plurimùm posset, interposita sui Principis flagitatione non ægrè

Annus Christi. obtinuit à Sixto IV. Pontifice vt anno CIϽCCCCLXXIII. Philibertus frater in Cardinalium Collegium cooptaretur. Sed Carolo Duce quarto pòst anno cæso, & Guillelmo Hugoneto non multo posteà sublato censuit Philibertus tutiorem sibi Romam, quàm patriam, captáque salutandi Pontificis & ineundi Collegij occasione domicilium eò transtulit, plurimáque illic pro dignitate cùm gessisset, anno demùm CIϽCCCCLXXXIV. Septembris XV. rebus humanis excessit.

CAPVT II.

Ex Tabulario Reomaensi.

Ioannes Rolin Episcopus Eduensis, à Ioanne de Cussigniaco fundatas ad B. Virginem laudes ac preces confirmat.

Ioannes Rolin miseratione diuina tituli S. Stephani in Cælio monte Presbyter Cardinalis Episcopus Eduensis, vniuersis præsentes litteras inspecturis, salutem in Domino sempiternam.

VIRGO venustissima, & omnium virtutum floribus circumamicta, Virgo Dei genitrix, cuius pulchritudinem sol & luna mirantur, cuius precibus populus Christianus adiuuatur, fructum pretiosissimum & immarcessibilem æternum Dominum nostrum Iesum Christum Spiritus sancti gratia benedicta concepit, & intemerata produxit. Propter quod spiritualia opera ad laudem eius ordinata præcipua sunt deuotione à Christi fidelibus meritò veneranda, vt ipsius piissimæ aduocatæ indefectiuis coadiuti præsidiis, æternæ retributionis præmia consequi mereantur. Cùm itaque consulta, sancta & salubri deuotione ductus, & tota mente intentus ad ea quæ salutis sunt, dilectus noster Magister Ioannes de Cussigny in Iure Canonico Licentiatus, & Prior de Braigniaco ad honorem & laudem

De Ioanne de Cussigny. Illust. n. 190.

sacratissimæ Virginis Mariæ hanc deuotissimā orationem, *Annus Christi.*
Alma Redemptoris mater, cum versiculo *Post partum*, & Collecta *Gratiam tuam*, subiuncto Psalmo, *De profundis*, versu *Requiem*, & oratione *Fidelium*, pro commemoratione fidelium defunctorum, pro quibus exorare sancta & salubris est cogitatio, in Monasterio S. Ioannis Reomaensis, Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, dietim finitis Vesperis, alta voce per Religiosos eiusdem Monasterij, pro sua, suorúmque desideranda salute canendam fundauerit, & menu larga de bonis sibi à Deo largitore illorum collatis dotauerit, cupientes vt oratio prædicta vnà cum Psalmo, versiculis, & Collectis prætactis, ad laudem ipsius piissimæ Virginis, cæli Reginæ deuotè canatur, & ad illam audiendam supplici corde Christi fideles conueniant, vtque Christi fideles ipsi eò libentiùs gratia laudes impendendi præfatæ gloriosissimæ Virgini illuc tunc affluant, quo ex hoc ibidem cælestis gratiæ dono vberiùs se refertos conspexerint de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, Apostolicáque in hac parte nobis expresse concessa authoritate, sanctorúmque Martyrum Nazarij & Celsi, Lazari atque Leodegarij patronorum nostrorum meritis, & intercessionibus confisi, omnibus & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus verè pœnitentibus & confessis, qui in præfato Monasterio interfuerint, & intenta mente sæpè dictam orationem cum Psalmis, Versiculis, & Collectis prædictis audierint, orationem Dominicam vnà cum Angelica salutatione pro intentione prædicti fundatoris deuotè dixerint, quoties id fecerint, toties centum dies Indulgentiarum, vt Cardinalis, & quadraginta vt Episcopus, quoad dictos quadraginta dies, Diœcesani interueniente consensu de iniunctis eis pœnitentiis misericorditer in Domino relaxamus, præsentibus perpetuum robur habituris. In quorum fidem, robur, & testimonium præmissorum has nostras præsentes litteras per Secretarium nostrum subscribi, sigillique nostri oblongi iussimus, & fecimus appositione communiri.

Datum Eduæ in nostro Episcopali Palatio XXVI. mensis 1463.

Annus Christi. Decembris, annno Domini cIↄcccclxIII. Pontificatus sanctissimi in Christo Patris Domini nostri Domini Pij diuina prouidentia Papæ II. anno VI.

1463.

Capvt III.

Ex Tabulario Reomaensi.

Guido Lingonensis Episcopus preces ac laudes ad B. Virginem fundatas à Ioanne de Cussigny probat, ac firmat.

GVido miseratione diuina Episcopus, Dux Lingonensis, & Par Franciæ, vniuersis Christi fidelibus præsentes litteras inspecturis & audituris, salutem in eo qui est omnium vera salus. Cordi nobis est, & zelo ferimur præcipuo fidelium corda ad laudes & præconia inuiolatæ, integræ, ac sacratissimæ Dei genitricis Virginis Mariæ, quæ salutis nostræ extitit exordium, quantum possumus intenta reddere & deuota, vt suos semper misericordes oculos ad nos piè conuertat, & immarcessibilem ac pretiosissimum fructum suum æternum Dominum nostrum Iesum Christum nobis post hoc exilium gloriosè ostendat. Cùm igitur consulta, sancta & salubri deuotione ductus, & tota mente intentus ad ea, quæ salutis sunt, dilectus nobis in Christo Magister Ioannes de Cussigny in Iure Canonico Licentiatus, & Prior de Braigniaco, ad honorem & laudem sacratissimæ Virginis Mariæ hanc deuotissimam orationem *Alma Redemptoris mater*, cum versiculo *Post partum*, & Collecta, *Gratiam tuam*, subiuncto Psalmo, *De profundis*, versu *Requiem*, & oratione *Fidelium*, pro commemoratione fidelium defunctorum, pro quibus exorare sancta & salubris èst cogitatio, in Monasterio sancti Ioannis Reomaensis, Ordinis sancti Benedicti, nostræ Lingonensis Diœcesis, dietim finitis Vesperis alta voce per Religiosos eiusdem Monasterij pro sua suorúmque desideranda salute canendam fundauerit, & manu larga de bonis sibi à Deo illorum

largitore collatis dotauerit, cupientes vt oratio prædicta *Annus*
cum Psalmis, Versiculis, & Collectis prætactis, ad laudem *Christi.*
ipsius piissimæ Virginis cæli Reginæ deuotè canatur, & ad illam audiendam supplici corde fideles conueniant, vtque Christi fideles ipsi gratia lauds impendendi præfatæ Virgini illuc tunc affluant, quo ex hoc ibidem cælestis gratiæ dono vberiùs sese refertos conspexerint. De omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, Mammetisque Patroni nostri precibus & meritis in Domino confisi, omnibus & singulis vtriusque sexus Christi fidelibus verè pœnitentibus & confessis, qui in præfato Monasterio interfuerint, & intenta mente sæpè dictam orationem cum Psalmo, Versiculis, & Collectis prædictis audierint, orationémque Dominicam, vnà cum salutatione Angelica pro intentione prædicti fundatoris deuotè dixerint, quoties id fecerint, toties quadraginta dies de iniunctis sibi pœnitentiis, vel quæ meritò iniungi deberent, in Domino misericorditer relaxamus; aliorum quadraginta dierum Indulgentiarum per Reuerendissimum in Christo Patrem Dominum Cardinalem & Episcopum Eduensem, pro præmissis factæ concessioni consensum nostrum præbentes pariter & assensum, præsentibus perpetuis temporibus duraturis.

Datum in Castro nostro de Musseio sub sigillo Cameræ 1463.
nostræ, die vicesima-quarta mensis Ianuarij, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo-tertio.

Capvt IV.

Ex Tabulario Reomaensi.

Prioratum Tisiaci Abbatis dignitati rursum annecti curat Philibertus Hugonetus.

Sixtvs Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ex iniuncto nobis desuper Apostolicæ seruitutis officio ad ea libenter intendimus, per quæ Ec-

Annus Christi.

clesiis & Monasteriis, ac illis pro tempore præsidentibus personis vtiliter & salubriter valeat prouideri. Cùm igitur hodie dilectus filius Ioannes de Cussigniaco Monachus Monasterij de Balma Cluniacensis Ordinis, Bisuntinæ Diœcesis, qui Prioratum de Tisy Ordinis sancti Benedicti ex concessione Apostolica in commendam obtinebat, commendæ eiusmodi in manibus nostris sponte & liberè cesserit, nósque cessionem ipsam duxerimus admittendam, & proptereà cessante eiusmodi commendâ, Prioratus prædictus adhuc eo quo vltimo ante eiusmodi commendam vacauerat, modò vacare noscatur, & sicut exposuit nobis nuper dilectus filius noster Philibertus tituli S. Luciæ in Silice Presbyter Cardinalis, qui Monasterium S. Ioannis Reomaensis eiusdem Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis ex simili concessione in commendam obtinet fructus, reditus & prouentus mensæ Abbatialis dicti Monasterij S. Ioannis propter guerrarum turbines, & alios sinistros euentus, quibus partes illæ plurimùm pręgrauatæ fuerunt adeò tenues, ac diminuti sint, quòd illi ad Abbatis dicti Monasterij sancti Ioannis pro tempore existentis, iuxta Abbatialis dignitatis exigentiam, commodam sustentationem, & onerum ei incumbentium supportationem non sufficiunt, in ipsóque Prioratu sit quoddam fortalitium, quod magna pro Monasterij sancti Ioannis, & Prioratus eiusmodi, necnon vasallorum, & aliorum subditorum dicti Monasterij S. Ioannis, ac bonorum ipsius conseruatione, indiget custodia, quam Prior dicti Prioratus pro tempore existens per seipsum, vt opus esset quandoque facere, & onera propterea ei incumbentia supportare non potest. Verùm si dictus Prioratus, qui ab eodem Monasterio sancti Ioannis dependet, & ad omnimodam Abbatis dicti Monasterij sancti Ioannis collationem, seu aliam dispositionem, dum vacat, pertinet; ac aliàs eidem Monasterio vnitus, & certis de causis dissolutus fuit, cuiúsque possessiones ipsius Monasterij possessionibus partim sunt contiguæ, eidem mensæ perpetuò vniretur, annecteretur, & incorporaretur præfatus Abbas se commodiùs sustentare, & onera eiusmodi

De Præfectura Philiberti. III. n.229.

modi faciliùs perferre, necnon fortalitium ipsum tutiùs conseruare posset. Abbatique ac Monasterio, Prioratui, vasallis, & subditis propterea non modica prouenirec vtilitas. Quare dictus Philibertus Cardinalis asserens quòd fructus, reditus, & prouentus dicti Prioratus quinquaginta ducatorum auri de camera, secundùm communem æstimationem, valorem aureum non excedunt, nobis humiliter supplicauit, vt Prioratum prædictum cum omnibus iuribus, ac pertinentiis suis eidem mensæ perpetuò vnire, annectere, & incorporare, aliásque in præmissis oportunè prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur, qui dudum inter cætera voluimus, quòd petentes beneficia Ecclesiastica aliis vniri tenerentur exprimere verum valorem, secundùm communem æstimationem tam beneficij vniendi, quàm illius cui vniri peteretur, alioquin vnio ipsa non valeret, & in vnionibus semper commissio fieret ad partes, vocatis quorum interest, eiusdem mensæ verum valorem annuum, necnon verum vltimum eiusdem Prioratus vacationis modum, etiamsi ex illo generalis reseruatio resultet, præsentibus pro expressis habentes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Prioratum prædictum, qui Conuentualis, aut dignitas non est, quouis modo, aut ex cuiuscumque persona, seu per liberam resignationem alicuius de illo extra Romanam Curiam coram Notario publico, & testibus sponte factam, aut constitutionem felicis recordationis Ioannis Papæ XXII. quæ incipit, Execrabilis, vel assecutionem alterius beneficij Ecclesiastici ordinaria autoritate collati, vacet, etiamsi tanto tempore vacauerit, quòd eius collatio, iuxta Lateranensis statuta Concilij, ad Sedem Apostolicam legitimè deuoluta, ipséque Prioratus dispositioni Apostolicæ reseruatus existat, eíque cura immineat animarum, & ad illum consueuerit quis per electionem assumi. Super eo quoque inter aliquos lis, cuius statum præsentibus haberi volumus pro expresso, pendeat indecisa, dummodo tempore datæ præsentium non sit in eo alicui specialiter ius quæsitum, cum omnibus iuribus & pertinentiis supradictis, eidem mensæ autoritate

Annus Christi.

Annus Christi. Apostolicâ tenore præsentium perpetuò vnimus, annectimus, & incorporamus. Ita quòd ex nunc liceat præfato Philiberto Cardinali, & pro tempore existenti ipsius Monasterij sancti Ioannis Abbatis per se, vel alium, seu alios corporalem Prioratus, iuriúmque & pertinentiarum prædictarum possessionem autoritate propriâ liberè apprehendere, & perpetuò retinere, illiúsque fructus, reditus, & prouentus eiusmodi in suos, ac mensæ & Prioratus vsus, & vtilitatem conuertere, Diœcesani loci cum suis, alteriúsve licentia minimè requisita. Non obstantibus, &c.

1476. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ CIↃCCCCLXXVI. XV. Cal. Iunij, Pontificatus nostri anno V.

Capvt V.

Ex Historia Pontif. Alphonsi Ciaconi in Sixto IV.

Cardinalatus & mors Philiberti Hugoneti.

PHILIBERTVS Hugoneti Gallus Burgundus, Protonotarius Apostolicus, Episcopus Matisconensis, Presbyter Cardinalis tituli S. Luciæ in Silice creatur à Sixto IV. anno millesimo quadringentesimo septuagesimotertio. Et infrà in creatione Innocentij VIII. anno millesimo quadringentesimo octogesimo-quarto, Philibertus, inquit, Hugoneti Gallus Episcopus Matisconensis, Presbyter Cardinalis tituli sanctorum Ioannis & Pauli tituli Pammachij. Et mox. Philibertus Hugoneti Gallus Presbyter Cardinalis tituli SS. Ioannis & Pauli tit. Pammachii obiit Romæ tertio Idus Septembris, anno millesimo quadringentesimo octogesimo-quarto, Pontificatus primo, sepultus ad S. Mariam de Populo.

Annus Christi.

IOANNIS II. DE CVSSIGNIACO ABB. LXII.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Formula donationis conuersæ mulieris.

EN nom de nostre Seigneur, Amen. L'an de l'Incarnation d'iceluy courant mille quatre cens soixante seze, le vint & septiesme iour du mois de Decembre, Ie Ieannete vefue de feu Iean Bauldot demeurant à Moustier S. Iean, sçauoir fais à tous presans & aduenir : que ie de ma certaine science, & bon propos ay baillé, cedé, donné, quitté, & transporté, & par la teneur de ces presantes letres baille, donne, cede, quitte, transporte, deliure par donation pure, parfaite, & irreuocable faite entre les vifs ; & pource qu'il me plait ainsi le faire à Reuerend Pere en Dieu Frere Iean de Cussigny Abbé de l'Eglise & Monastere dudit Moustier sainct Iean, Maistre Estienne de Longueuille Procureur dudit Reuerend Pere en Dieu, stipulant & acceptant pour ledit Frere Iean de Cussigny Abbé dessus dit, tous mes biens immeubles, quelque part qu'ils soint assis, ou situez, ou de quelque nom ou valeur qu'ils soint dis, nommez, ou appellez. Moyennant, & parmy ce que iceluy Reuerend Pere en Dieu est & sera tenu de moy nourrir, & gouuerner, & administrer toutes mes necessitez corporelles ma vie durant ; c'est à sçauoir boire, manger, coucher, leuer, vestir, & habiller, ensemble toutes mes autres necessitez corporelles quelconques, & à la fin de mes iours moy faire inhumer, & mettre en terre saincte, & faire ou payer mes frais funeraux. Dont & de laquelle donation ie Ieannete suis & me tiens pour bien conten-

1476.

De Ioanne de Cussigny. Illust. n. 230.

Annus Christi. te, & d'iceuls immeubles ie deuests & desaisis moy, mes hoirs, & ayans cause perpetuellement; & ledit Frere Iean de Cusigny Abbé dessus dit, & ses successeurs en reuests, & saisis perpetuellement par ces presantes lettres. Promettant ie ladite Ieannete par mon serment pour ce donné corporellement aus saincts Euangiles de Dieu, & sous l'expresse hypotheque & obligation de tous mes biens, & des biens de mes hoirs meubles & immeubles quelconques: lesquels quand à ce ie soumets & oblige à la iurisdiction, & contrainte de la Chancellerie du Roy nostre Sire pour son Duchié de Bourgoigne, pour en estre contrainte & executée comme de chose cognuë, & loyaument adiugée, à tenir & auoir agreable ferme, & stable à tousiours ceste presante donation, & à la garantir, deliurer, & defandre, & faire en paix tenir audit Reuerend Pere en Dieu, & à ses successeurs enuers & contre tous à mes missions & despens, sans iamais aller ou venir à l'encontre en aucune maniere. En renonceant quant à ce à toutes exceptions de fraudes, & deceptions, à tous faicts, & droicts donnés, & introduits en la faueur des fammes, & mesmement au droict, disant generale renonciation non valoir, se l'especial ne precede. En tesmoin de ce i'ay requis & obtenu le seel de la Cour de ladite Chancellerie estre mis & appendu à ces presantes lettres.

Faictes & passées par deuant Simonet Farier Notaire public & Iuré d'icelle Cour, presans Reuerend Pere en Dieu Hugues Tiard Abbé de sainct Martin d'Auxerre, & Maistre Guillaume d'Aubenton Licentié en Loix, témoins à ce appellez & requis l'an & iour dessus dit.

Annus Christi.

CAPVT II.

Ex capite xii. fœderis Caroli VIII. Regis Franciæ cum Maximiliano Rege Romanor. anno CIϽCCCCLXXXIX.

Ioannes de Cuſſigny poſtliminio reſtituitur Monaſterio.

ITem touchant Frere Iean de Cuſsigny Abbé du Mouſtier ſainct Iean, Meſsire Claude de Toulongeon Seigneur de la Baſtie, Antoine Rolin Seigneur d'Eſmeriers, Claude de Toulongeon Seigneur de Traues, le Seigneur Villerual, Frere Iean de Goumebault, Eſtienne Dunereſt, & Iean Breſeille, pour leſquels les Ambaſſadeurs & Commis du Roy des Romains ont requis qu'ils fuſſent comprins en ce preſant traicté de paix. A eſté reſpondu qu'ils y ſont comprins, & pourront retourner ſeurement aus Royaumes, Pays & Seigneuries du Roy Tres-Chreſtien à leurs biens, ou qu'ils ſoint, tant audit Royaume, qu'au Dauphiné, & ailleurs. 1489.

CAPVT III.

Ex Tabulario Reomaenſi.

Ioannes de Cuſſigny particeps fit meritorum Ciſtertij apud Deum.

NOs Frater Ioannes Abbas Ciſtertij in Cabilonenſi Diœceſi, totúſque Conuentus Abbatum Capituli generalis Ciſtercienſis Ordinis, Reuerendo in Chriſto Patri Domino Ioanni de Cuſsigny Abbati Monaſterij Reomaenſis, aliàs Monaſterii ſancti Ioannis Lingonenſis Diœceſis, Salutem in Domino, & ſuffragiorum felices effectus ſalubriter experiri. Quamquam lege diuina charitatis ad intercedendum pro omnibus generaliter obligemur; pro

Annus Christi. illis tamen multò singulariùs astringimur, qui nobis ac Ordini nostro, necnon locis, ac personis regularibus eiusdem Ordinis piâ humanitate affici dignoscuntur. Eapropter exigente piæ deuotionis affectu, quem ad nos & dictum Ordinem nostrum intelleximus vos habere, piæ petitioni vestræ nobis per venerabilem, & in Christo nobis probatissimum Abbatem nostri Monasterij de Fonteneto oblatæ, deuoto concurrentes assensu vobis concedimus plenariam participationem omnium bonorum spiritualium, videlicet Horarum Canonicarum, Missarum, ieiuniorum, vigiliarum, pœnitentiarum, disciplinarum, abstinentiarum, eleemosynarum, hospitalitatum, laborum, cæterorúmque diuini cultus obsequiorum, quæ fiunt ac Domino concedente de cætero fient in toto Ordine nostro, in vita vestra pariter & in morte. Ita quòd cùm obitus vester, vtinam in Domino felix, nostro fuerit generali Capitulo nunciatus, ibidem sicut vnus nostrûm absoluemini, omniúmque Missarum, & Orationum, quas pro nobis, fratribúsque familiaribus nostris annis singulis iniungimus faciendas, efficiemini particeps & consors.

1490. Datum in nostro definitorio eiusdem nostri Capituli generalis apud Cistertium celebrati die XIII. mensis Septembris, anno Domini CIↃCCCCXC.

PETRI II. D'ALIGNY ABBATIS LXIII.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

Acta electionis eius.

VNIVERSIS præsentes litteras inspecturis, pariter & audituris, Nos Frater Ioannes de Bobe, aliàs Bois-

feau humilis Supprior Claustralis Monasterij sancti Ioannis Reomaensis, Ordinis sancti Benedicti, Lingonensis Diœcesis, necnon infrascripti Religiosi & Monachi dicti Monasterij, videlicet Frater Reginaldus Subbot Prior de Courtengy, Adrianus de Bullon Infirmarius, Ferricus de Cussigniaco Sacrista, Henricus de Longuay Eleemosynarius, Antonius de Torcy Prior de Monasterio Englanon, Laurentius de Guiens Cantor, & Philibertus de Caua Presbyteri. Necnon Christophorus l'Abbé, Guillelmus de Bussepot, Petrus de Fussy, Erardus Chaillot, Philibertus de Surfangy, Guillelmus de Villa sur Aise, & Ioannes de Tentes Nouitij eiusdem Monasterii, omnes vnanimes Capitulariter congregati, Salutem in Domino. Cùm Monasterium nostrum Pastoris solatio destitutum esset per bonæ memoriæ Fratris Ioannis de Cussigniaco Abbatis obitum, volentes indemnitatibus eiusmodi Monasterii obuiare ad electionem futuri Abbatis celebrandam in vnum conuenimus, & diffusa Spiritus sancti gratia omnes per viam Spiritus sancti, seruatis seruandis, Venerabilem & Religiosum virum Fratrem Petrum d'Aligny Confratrem nostrum elegimus in Abbatem & Pastorem nostrum, solemnitatibus ad hoc, tam de iure, quàm de stilo & consuetudine seruatis, prout in instrumento eiusmodi electionis desuper confecto latiùs seu pleniùs continetur. Quapropter nos omnes & singuli præfati Religiosi ibidem Capitulariter, priùs vt præfertur, congregati, citra tamen quorumcunque Procuratorum per nos hactenus quomodolibet constitutorum reuocationem, non vi, dolo, metu, aut aliqua sinistra machinatione circumuenti, sed gratis & sponte, ac ex nostra, & cuiuslibet nostrûm certa scientia omnibus melioribus modo, via, iure, causa, & forma, quibus meliùs, validiùs, tutiùs, & efficaciùs potuimus, & debuimus, fecimus, constituimus, & creauimus nostros certos Procuratores, ac certos Nuncios speciales & generales. Ita tamen quòd specialitas generalitati non deroget, nec econtrà, videlicet venerabilem & Religiosum virum Fratrem Ludouicum de Monserual Priorem Prioratus Blanniaci, & ....

Annus Christi.

De Petro d'Aligny. III n. 230.

Annus Christi. præsentes & onus eiusmodi procurationis in se sponte suscipientes, & eorum quemlibet in solidum specialiter quidem & expresè ad pro nobis, & nomine nostro dictam nostram electionem prosequendam, decretúmque ipsius Reuerendo in Christo Patri & Domino D. Ioanni miseratione diuina Episcopo, Duci Lingonensi, ac Pari Franciæ, seu eius in spiritualibus & temporalibus Vicariis generalibus, cum humilitate & reuerentia, quibus decet præsentandum, ipsiúsque confirmationem, ac munus benedictionis præfato Fratri Petro electo impertiri petendum, requirendum, & obtinendum, litteráſque desuper necessarias gratiam, siue iustitiam continentes impetrari faciendum, quæcunque iuramenta ad hoc necessaria in animam omnium nostrûm præstanda, & generaliter omnia alia eiusmodi electionis negotium tangentia, necessaria, & opportuna prosequendum. Promittentes habere ratum & gratum quidquid per dictos nostros Procuratores, & eorum Procuratores actum, dictum, factum, gestum fuerit in præmissis, seu aliter quomodolibet procuratum. Releuamus nihilominùs eosdem Procuratores nostros, & eorũ quemlibet ab omni onere satisdationis, sub omnium & singulorum nostrorum bonorum mobilium, & immobilium, præsentium & futurorum quoruncunque, præsertim ipsius Conuentus obligatione & hypotheca. In quorum omnium fidem & testimonium præmissorum præsentes litteras fieri, & per Notarium publicum infrascriptum subscribi, sigillíque nostri Conuentus quo in talibus vtimur, iussimus, & fecimus appensione communiri.

Datum in dicto nostro Monasterio, & loco Capitulari, die vicesima quarta mensis Septembris, anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo primo: præsentibus
1491. honestis viris Hugone Barbier de Viserneio, & Milone Bilon testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

IOVINE.

SEBA-

Annus Christi.

SEBASTIANI DE RABVTIN ABB. LXIV.

Rerum annotatio.

ORTVS est Sebastianus nobili, cum primis, atque antiqua apud Burgundiones familia, cuius stemma dedimus in notis ad Guidonem de Iacuria Abbatẽ capite 3. dum ageretur de Aimone Rabutini, quinto ante hunc gradu eadem in familia progenito. Parentes habuit Sebastianus Hugonem viri inter Burgundos celeberrimi Amati Baronis d'Epiry filium; matrem Ioannam Claudij Montacutij filiam, qui stirpe mascula à primis Burgundiæ Ducibus, & Francorum Regibus Capetianis erat propagatus. Memoria est in Rabutinorum monumentis longam ei contentionem fuisse cum vno quopiam ex Ambosianis, qui Præfecturam Reomaensem commendatitio nomine impetrarat à Romano Pontifice, sed peruicisse electionem Sebastiani sine vitio factam. Ratio temporis exigit, vt dicatur Ambosianum illum fuisse vel Georgium tunc Archiepiscopum Narbonensem, posteà Cardinalem celeberrimum, vel Ioannem Episcopum Lingonensem, qui post fratrem Carolum Prorex Burgundiæ per hosce annos à Rege fuerat institutus.

GVILLELMI MACHECOT ABBATIS LXV.

Rerum gestarum excerptum.

Ex Claudio Roberto in Decanis Capellæ Regiæ Diuionensis.

GVILLELMVS Machecot receptus in Canonicum anno CIƆCCCCLXXVIII. in Decanum CIƆIƆ. Iulij IV. ex Canonico Vergei paulò post dedicationem Ecclesiæ, de

Annus Christi. qua dedicatione suprà in Episcopo octogesimo-sexto Lingonensi. Obiit decimo-quarto die Septembris in festo Exaltationis sanctæ Crucis anno CIↃIↃV. Lingonis. Fuit prætereà Abbas Commendatarius Reomaensis, Canonicus Eduensis, Decanus Lingonensis, & Capellæ Diuitum Diuionensis, ac Consiliarius in Parlamento Diuionensi anno
1488. CIↃCCCCLXXXVIII. per obitum Philiberti de l'Assertey. Iacet in Æde beatæ Mariæ Parœciali Diuione centum & sex funalibus sepultus, anniuersarium habens in hac Ecclesia Regali XVI. Cal. Octobris.

PETRI III. DE LA BAVME CARDINALIS ET ABBATIS LXVI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ex Tabulario Reomaensi.

LOCATIO redituum Abbatiæ Reomaensis facta ab Abbate de la Baume Miloni de Genay rata deinceps est habita ac probata à Conuentu, seu Capitulo Monasterij sancti Ioannis Reomaensis eam in rem legitimè congregato ad sonitum tintinnabuli, vocatis vocandis, & quorum intererat, nulláque ex solemnibus iuris formulis, ac consuetudinibus prætermissa. Eæ verò omnes vsurpatæ fuerunt de communi omnium Monachorum sensu, vt contractui locationis vis atque authoritas adderetur, quòd is contractus ad commodum & vtilitatem Monasterij illis institutus esse videretur. Qua de re constat ex tabulis eiusce ratihabitionis quæ contractus tabulis sunt annexæ. Facta autem fuit eius rei potestas Capitulo & Conuentui à suprà dicto de la Baume Cardinali sanctæ Sedis Apostolicæ, qui tunc erat Abbas. Data porrò est à Conuentu ratihabitio
1527. VIII. Februarij, anno CIↃIↃXXVII. subscribente de la

Porte, & sigillo in viridi cera impresso ex ea pendente. *Annus Christi.*

CAPVT II.

Ex Historia Pontificia Ciacconij anno CIƆIƆXXXIX.

PETRVS de Bauma ex Comitibus Montis Reuelli Burgundiæ, Gebennensis Episcopus, & Archiepiscopus Vesuntinus, Presbyter Cardinalis Sanctorum Ioannis & Pauli, tituli Pammachij. Et infrà. Petrus de Bauma Burgundus Presbyter Cardinalis tituli Pammachij obiit Arbosij in Burgundia, anno CIƆIƆXLIV. Pontificatus Pauli III. decimo. 1544.

HIERONYMI DE CAPITEFERREO CARDINALIS S. GEORGII, ET Abbatis LXVII.

Rerum gestarum excerptum.

Ex Antonij Petramellarij Paulo IV.

HIERONYMVS Capoferreus natione Italus, patria Romanus, Recanatis filius, natus est Cal. Iulij, anno Domini CIƆIƆII. ab ipsis ætatis suæ primordiis à patre seruituti Alexandri primi Cardinalis Farnesij commissus, ingenio perspicaci, & disciplinis litterarum, perquam eruditus, sub eodem Farnesio posteà summo Pontifice renunciato, vt anteà etiam Clemente VII. sedente, in variis Curiæ muneribus, necnon in diuersis ad Principes grauissimis de rebus legationibus vitam egit. In quibus cùm ex votis, & ipsorum Pontificum, & Principum, ad quos legatus fuerat, se gessisset ab eodem Pontifice Thesaurarius Apostolicus declaratus, vnà cum Guidone Ascanio Sfortia Pontificis nepote, ad sustinendum bellum, quo

Annus Christi. Turcæ ad Pannoniam, Germaniæ fines, atque Italiam inuadendam sese accingebant, deputatus est cum facultate extinguendi Canones, census, & alia eiusmodi Cameræ Apostolicæ, Ecclesiæ Romanæ, & aliis Ecclesiis & piis locis in statu, & dominio S. Romanæ Ecclesiæ existentibus, debita, atque etiam de nouo locandi, atque infeudandi bona Ecclesiastica. Electus posteà Niciensium Episcopus, & Papæ Datarius, cùm vtrobique sapientissimè se habuisset, in decima Cardinalium tredecim ordinatione anno
1544. Domini CIↃIↃXLIV. Pontificatus vndecimo, XIV. Calen. Ianuarij habita, Diaconus Cardinalis S. Georgij ad velum aureum creatus est, ac paulò pòst Legatus missus in Galliam, vt Franciscum I. Galliæ Regem Pontificis nomine rogatum iret, vt suæ ditionis Episcopos Bononiam ad Concilium Tridento eò translatum mitteret. Quo etiam iterum pòst venit ad Henricum Regem Francisci filium pro rebus Senensium, & pace inter ipsum & Cæsarem componenda à Iulio III. Pontifice missus. Quo regnante, & Marcello secundo Pontifice, honestissimam Romandiolæ legationem multos annos prudenter egit; extántque adhuc constitutiones pro bono eius Prouinciæ regimine ab ipso editæ, quæ passim ab omnibus obseruantur & commendantur. Ad Morinensem posteà Episcopatum translatus diem suum extremum clausit Romæ in Conclaui, dum Comitia pro nouo deligendo Pontifice fiunt, die Veneris, Calendis Decembris, anno Domini CIↃIↃLIX. hora noctis X. dum ætatis annum ágeret LVII. sepultus in Templo S. Mariæ de Pace. De Hieronymi Cardinalis virtutibus præclara in epistola Iacobi Cardinalis Sadoleti anno CIↃIↃXLIII. ad Paulum III. ex Feliciano Carpentoratensis Diœcesis missa, in qua hunc, & Thomam Campegium Bononiensem, Episcopum Feltrensem, Pontifici commendat, illique narratis eorum virtutibus sacra eos purpura dignos demonstrat. Extat nunc etiam Romæ Regio sumptu fabricatum ab eodem Palatium de nomine eius Capoferreum dictum præclaris insigne lapidibus ac imaginibus.

Annus Christi.

FRANCISCI DE TVRNONE CARDINALIS ET ABBATIS LXVIII.

Rerum gestarum excerpta.

Caput I.

Genus & ortus Francisci, ac prima institutio.

GEneris Turnonij claritatem qui perspectam non habeant puto paucos in Gallia reperiri, eò minùs mihi laborandum, vt illustrissimæ familiæ totam ab stirpe seriem repetam, & clarissimo rerum ab ea gestarum soli faces adiicere contendam. Quod tantùm ad Francisci res pernoscendas necessarium videtur hîc memorabo. Iacobum II. Turnonis Dominum Guillelmo V. prognatum habuisse in matrimonio Ioannam de Polignac, Guillelmi Vicecomitis Poligniacensis, & Amadeæ de Salutiis filiam. Ex eo coniugio tum alij antè ac deinceps octo liberi; tum secundo loco prodiit Franciscus, quem etsi illustrem fecit stirps Turnonia insignibus bello Ducibus copiosa, & quatuor Francisco viuente Episcopis, præter ipsum exornata. Tamen Poligniaca etiam origo Ducibus Burgundis, Francisque Regibus immiscuit. Etenim Polignacenses per Isabellam de la Tour, Mariæ Boloniensis filiam genus retulere ad Matildem Odonis II. Burgundiæ Ducis filiam, cuius stemma ad Hugonem Capetium Regem Franciæ reuoluebatur. Hinc Michaël Hospitalius Franciæ Cancellarius Franciscum his verbis compellabat. Sammarthani.

Turnoni genus Heroûm qui sanguine ducis.

Et Petramellarius Galliæ Regum affinem faciebat. Quanquam hic etiam fortè respexit ad coniugium Iusti II. qui nepos fuit Francisci, & Claudiam à Turre Vicecomitis Turenniæ filiam vxorem duxit, cuius Maiores à Ioanna Nauarræ Regina, Ludouici X. Regis Franciæ filia fuerant

Annus Christi. rint prognati. Porrò Francisco annus natalis fuit
Christi. cIↃcccclxxxix. à quo illi vsque ad primam adolescen-
1489. tiam pietatis ac literarum exercitiis innutrito, non vanæ, atque ambitiosæ rerum fluxarum cupiditates, sed religiosæ vitæ amores, ac studia fuere instillata. Itaque maturè subductus humanorum affectuum corruptelæ, addictus est, cùm primùm per ætatem potuit Ordini Religioso sancti Antonij Viennensis, vbi copiosissimæ tota vita frugis præclaram in se generosámque sementem est complexus.

Aimarus Falco.

Capvt II.

Res eius gestæ & dignitates ante Cardinalatum.

PRimam eius iuuentutem ornauit Religiosa Ordinis Antoniani Præfectura, quam vocant Generalem Fori Segusianorum Præceptoriam. Non defuêre qui scriberent iam tum totius Ordinis Abbatem à fratribus renunciatum, nullo vel ætatis ipsius, vel historiæ respectu. Etenim vt est verisimile, tantam dignitatem tam immaturæ ætati non permissam; ita ex illius Ordinis Historia constat Theodorum de sancto Chaumondo Abbatem Antonianum fuisse ad annum cIↃIↃxvi. quo epistolæ S. Antonij à Symphoriano Campegio eius autoritate, ac studio sunt euulgatæ, nec dignitate abiisse ante annum post hunc vndecimum, quo vitam deposuit, conditúsque est in Ecclesia quæ posteà Societati nostræ est Mussiponti contributa. Ita conficitur non potuisse Franciscum Antonianis Abbatem præfici ante annum ætatis suæ octauum & tricesimum, quo, vt mox dicam, Bituricensibus iam præerat Archiepiscopus. Verùm suspicari possumus ante Episcopatum fuisse illum lectum Abbatem Casæ Dei in agro Aruerno, quòd ea fuerit
1525. antiquissima eius Præfectura in Monachos, tametsi mihi non satis constet quo propriè anno illi obtigerit. Dehinc annis aliquot ante cIↃIↃxxv. electione Cleri Ebredunensis Archiepiscopus est consecratus, breuíque posteà ad Regium accitus consistorium, eam probitatis, prudentiæ, ac

solertiæ famam collegit, vt cùm ad eum, quem dixi nunc, *Annus Christi.*
annum Franciscus Rex in exitiabili pugna Papiensi captus,
atque in Hispaniam ex Italia esset traductus, Procerum
Regni iudicio delata fuerit legatio Francisco ad Carolum
V. Imperatorem cum Margarita Regis sorore Alenconij
Ducis vidua, Montmorancio, Brionio, & Senatus Parisiensis Principe Selua, vt aliquæ Regis liberandi rationes inirentur. Tenuit eum legatio annum solidum, nonnullísque in Galliam remeantibus, ipse cum Selua, nouóque Legato Tarbæ Episcopo & aliis, reditum tandem Regi expediuit icto ad diem XIV. Ianuarij anno CIↃIↃXXVI eo fœdere, quod ad Regis tunc salutem erat necessarium. Quæ ille dum sedulò curaret, iniecta est Bituricensi Clero mens, vt orbatam tum maximè Francisco Buellio Sancerrano Ecclesiæ suæ Præfecturam Turnonio deferrent. Itaque Bituricensis Archiepiscopi nomen iis primum in tabulis vsurpauit, quæ de illo fœdere ea die fuêre conscriptæ. Reuertit exeunte Ianuario Rex in Galliam, missis in Hispaniam, vt conuenerat, obsidibus filiis, habuítque subinde Regni Comitia, quibus cùm interfuisset Franciscus, Regémque aliquandiu esset affectatus, vertente demum anno CIↃIↃXXVII. ad Bituricenses suos diuertit, atque vt erat muneris sui diligentissimus Synodum illicò ad VI. Idus Martij suis indixit, vt maturè agnosceret quibus potissimùm partibus ea capere posset Ecclesia detrimentum, eíque paterna solicitudine præuerteret. Arbitror in hunc quoque proximumve annum incidisse illius in Abbatem Antonianum electionem. Nam Abbatem fuisse eius Ordinis docent verba Ioannis Buteonis Antoniani Monachi, quibus egregium opus de Arca Noetica eius nomini inscripsit anno CIↃIↃLIV. Francisco, inquit, Turnonio Cardinali Galliarum Primati, Abbati nostro. Enimuerò hanc ei Præfecturam obtigisse circa annum CIↃIↃXXVII. duo sunt quæ suadeant. Alterum quòd Theodorum de S. Chaumondo, qui tunc Abbas decessit proxima cognatione attingeret, vt Campegius in epistolas S. Antonij scribit; vulgati autem tunc moris essent dignitatum Ecclesiasticarũ in cognatos

Belaius lib. 3.

Guichard. lib. 17.

Annales Franciæ.

1527.

Annus Christi.

deriuationes. Alterum quòd non alio tempore esse potuerit Abbas Antonianus. Extat enim Parisiis in Ecclesia sancti Antonij Epitaphium Ludouici de Langiaco Abbatis Antoniani, qui fato dicitur functus anno CIↃIↃXCVII. duobúsque patruis ordine successisse. Cùm ergo Abbas anno CIↃIↃLIV. fuerit, vt docuimus, Franciscus tres hosce Langiacos præcesserit est necesse. At in Catalogo Antoniano nullus Langiacos proximè anteit, nisi is quem dixit Theodorus. Itaque inter hunc & ipsos interuenit Franciscus, ab illius, vt ratio docet, decessu institutus.

CAPVT III.

De Francisci Turnonij Cardinalatu.

ERAT Franciscus Rex inter omnes retrò Principes vt magnificentia erga exteros præcipuus, ita nullis vnquam suorum obsequiis beneficentia inferior. Igitur redditus per hæc tempora libertati Encolismam aliquandiu secessit, vt iis qui vel funesta illa in pugna, qua captus est, vel in eius posteà liberatione egregiam illi operam præbuisse viderentur per otium prospiceret. Itaque tum alios aliis honoribus, tum Montmorancium Magisterio Domus maximo, & Prouincia Landgottia, tum Brionium Præfectura maris suprema, & Prouincia Burgundica donauit. Restabat socius legationis Hispanicæ, & liberationis Regiæ momentum potissimum Turnonius, cui Rex à Pontifice Cardinalatum ab eo tempore flagitauit, sed vt lenta solent esse ea Romæ negotia, ad annum demum CIↃIↃXXIX. ante XIV. Cal. Ianuarij impetrauit. Quo die, vt scribit Petramellarius, in Francisci Regis gratiam Bononiæ absens à Clemente VII. qui eò venerat coronandi Caroli V. Imperatoris causa, Presbyter Cardinalis tit. Sanctorum Petri & Marcellini creatur. Cuius opera & ante & post adeptam dignitatem (erat enim præstantis ingenij, singularis prudentiæ, eximióque rerum ciuilium vsu præditus) idem Franciscus Rex & eius successores ita vsi sunt, vt totius

Annales Franciæ.

1529.

In Clemente VII.

Galliæ

Galliæ summa apud ipsũ cõstituta videretur. Hę ille pro rei dignitate, ac veritate eleganter. Sed multò copiosius atque explicatius Iacobus Sadoletus ad Franciscum ipsum. Gratulor, inquit, tibi, & valdè gratulor, quòd istum gradum honoris amplissimi ita es consecutus, vt non laus tua in illo honore posita, sed fortuna virtutem tuam secuta videatur. Nec verò vlla est verior, & magis te digna gratulatio, quàm quòd tu is homo es, iis ingenij, virtutis, nobilitatis, prudentiæ ornamentis præditus, vt nullus sit tantus honor, qui tibi non ita debitus sit, vt tamen dignitati tuæ par esse non queat. Sed vt hæc mittam quæ hoc etiam maiora in te ac præstantiora existunt, quòd omnis doctrinæ, & omnium artium optimarum comitatu, ac scientia sunt instructa; illud in tua natura præclarum, ac magnificum, quòd opes, & gratiam, & authoritatem tuam, quæ magna est, omnibus semper bonis vis esse adiumento, atque præsidio. Quanam id hominum laude, & quibus tandem honorum insignibus potest compensari? Equidem de tuo honore ita sentio, vt eo omnes bonos magis, quàm teipsum lætari putem oportere. Siquidem illi fructus vberiores liberalitatis tuæ sibi in eo propositos esse sciunt, tu isti honori plus splendoris affers, quàm ipse honor tibi. Quàm verus hæc vates cecinerit Sadoletus docuerunt viri litterati magno numero, quibus Francisci post hæc benignitas non solùm ad eruditionis, sed etiam ad dignitatis omne genus aditum patefecit.

Annus Christi.

Lib. VI. epist. X.

Capvt IV.

Alia Francisci in Rempublicam officia, & prima Romam legatio.

Non planè liberum videbatur Regnum, quamuis recepto Rege, quandiu regni hæredes liberi eius in Hispani erant potestate: itaque anno demùm CIↃIↃXXX. 1530.
cùm fœdus, quod quadriennio ante ictum, & posteà fractum fuerat, nonnullâ pactorum moderatione sancitum

Annus Christi. esset, legatus est denuò Turnonius cum Montmorancio in Hispaniam, vt Regis liberos eo pro Patre obsides missos maxima vi pecuniæ redimeret, atque in Galliam reduceret. Cōfectum est cum Hispani ministris extremo Iunio, & Regij liberi cum Eleonora Caroli V. sorore Francisco Regi desponsa ad montem Marsanum adducti, nec inde procul in Monasterio quod vocant Captiaux matrimonium Regis cum Eleonora, concipiente verba solemnia Turnonio copulatum fuit. Auctior deinceps facta est Turnonii dignitas, Præfectura Monasterii S. Germani Parisiensis, & biennio post hæc grauissima illi decreta est legatio Romam ad Clementem VII. addito Collega Cardinali Grandimontano, qui erat anteà Tarbensis Episcopus. Eius legationis potissima causa fuit, tum vt Henrico VIII. Angliæ Regi ad defectionem ab Ecclesia præcipitanti prospiceretur, tum vt colloquium Pontificis cum Rege apud Massiliam propter hanc aliásque causas curaretur. Anno demum CIↃIↃXXXIII adductus quidem est Clemens, vt Massiliam veniret, ibique Turnonio quasi pronubo nuptiæ Catarinæ Mediceæ Pontificis neptis cum Henrico Regis secundo filio fuerunt conciliatæ, sed pro Anglo in deterius quotidie prolabente, nihil est confectum. Quies dehinc triennio circiter fuit à bellis Gallos inter & Hispanos. Sed anno rursum CIↃIↃXXXVI cùm omnia suspicionibus & odiis turgerent, in apertum bellum res erupit, quod cùm prosperè cessisset in Gallia, creatus est Turnonius Lugdunensis Prouinciæ Præfectus, vt belli vim totam ad Insubres translatam curaret, inque omnes militantium necessitates inuigilaret. Indoluit vehementissimè qui tunc Ecclesiæ præerat Paulus III. tantum hactenus Christiani sanguinis fusum, tantum inposterum, vt erant ambitiones & offensiones animorum, profundendum. Itaque anno CIↃIↃXXXVIII. cùm ad Nicæam Massiliensium, Regi atque Imperatori condixisset pacis inter eos conciliandæ gratia, venit eò Regis iussu Turnonius, ac diu cum Imperatore colloquutus, tum etiam cum Pontifice, author fuit, si minùs pacē, at certè inducias in proximos decem annos sanciēdi.

Litteræ Regis in Miscella Hist. Camusati.

1533.

Annales Franciæ.

1538.

Annus Christi.

Capvt V.

Graues Francisci pro Catholica fide labores.

INcredibilem Germanicæ pietati labem attulerat lues Luterana per annos antehac circiter vicenos, nec illis iam contenta finibus bellorum turbis ac licentia sese occultans in Galliam sensim proserpebat. Hanc igitur sibi inprimis prodendam ac reprimendam sumpsit Turnonius, non pro ea solùm, qua in Ecclesia erat dignitate, sed pro eo cum primis studio quo erga diuinum honorem, hominúmque salutem incensus erat. Itaque cùm eruditionis, ac litteratum nomine, quas Francisco Regi in pretio & amore esse notum erat, plurimi in Regnum se infunderent, quorum haud satis sincera esset erga Deum fides, fuit Turnonius in perpetua vigilia, nequid vel in Regis animum, vel in Regnum hinc redundaret detrimenti. Irrepserant in aulica gyneceæa nónnulli fucata eruditione viri, & subdolis suasionibus perfecerant apud Margaritam Regis sororem, & Annam de Pisseleu Stampensem Ducissam magnæ apud Regem gratiæ fœminam, vt Melanchthoni fallacissimo Religionis omnis interpolatori veniendi in Galliam, & disputandi cum Parisiensibus Theologis daretur à Rege commeatus. Eam machinationem non præsente minùs peccato, quàm futuro exemplo perniciosam, vt inaudiit, discutiendam sibi, ac dissipandam Turnonius censuit, & sumpto commodum in manus S. Irenæi libro contra hæreses, Regem manè salutatum iit. Non distulit Rex, vt primùm in conspectu fuit, quærere quidnam id libri esset? Excellentissimus est, inquit Turnonius, Galliæ tuæ Episcopi, & hominum Apostolicorum discipuli commentarius. Qui cùm præclarè cætera, tum illustrissimè illud scripsit libro tertio, nullum homini Catholico cum hæreticis aut commercium esse oportere, aut colloquium; Ioannem Apostolum, Polycarpum, & alios vno cum illis tecto subesse veritos, pedem ab ædibus quas illi incolerent

Genebrardus, Florimundus Remūdus, & alij.

Annus Christi. illicò extulisse. Hinc exorsus subiecit obscura ad se fama delatum Melancthoni factam ab ipso potestatem Parisios veniendi, eam se famam abominatum non dubitasse, quin siue falsa esset, siue vera, libentes sibi præbiturus esset aures sui hac in re animi æstus in Regio ipsius sinu deponenti. Fac enim, inquit, Rex Christianissime, neminem vnum è Gallis tuis fallaci facundia, simulata humanitate, & versipelli Melancthonis acumine circumueniendum. Tamen quænam erit illa de te apud Pontificem, apud Romanum Senatum, apud Italos vniuersos opinio? quàm suspiciosa! quàm sinistra! cùm te viderint eius hominis consortio colloquióque delectari, cuius ipsi doctrinam & Magistrum Lutherum diris omnibus deuouerunt. Quænam verò professi illius hostis tui atque æmuli Imperatoris Caroli, aut exultatio, aut insultatio, dum te in hæresis inuidiam apud Catholicos Principes adducere laborabit? Denique quis tuorum omnium mœror, & abiectio animi, dum iniustas calumnias rebus ipsis refellere parum cumulatè valebunt. Penetrauit in Regis pectus hæc oratio, & litteras commeatus Melancthonici iam obsignatas discindi iussit, sanctéque deierauit, nullum sibi tota vita, nisi cum Ecclesia Catholica fore commercium. Hinc iam renouatæ apud omnia tribunalia contra Lutheranos quæstiones, cúmque in Prouincia Arelatensi Merindolenses sopitos Valdensium errorum cineres nouis Lutheri flabellis suscitarent, ac iam publicas regno flammas perfidis concionibus intentarent, consultus Turnonius legum seueritate obruendam primo in conatu perfidiam persuasit. *Annales Franciæ.*

CAPVT VI.

De aliis eius Francisco I. regnante rebus.

FVERAT apud Franciscum Regem magno semper existimationis & gratiæ loco Turnonius, ex quo ad Rempublicam accesserat. Sed posteaquam Rex nonnullis offensionibus abalienatus fuit ab Annæo Monmorancio

Magiſtro Equitum ad annum CIƆIƆXL. potiſſimam curarum Regiarum partem in Turnonij ſinu depoſuit, nec quidquam domi foriſque dehinc ſuſceptum, cuius ille caput & author non ſit factus. Plura toto ſeptennio geſta ſunt cum Hiſpanis bella, plura ſapientiſſimè inita eius conſultu fœdera: ſed nulla ei frequentior, vtiliórque opera fuit, quàm in hæreſi vndequaque Galliæ in ſolo pullulante reſecanda; inſtitutum enim hoc circiter tempore Pariſiis fuit Quæſitorum Capitalium tribunal, Ardens vulgò appellatum, in quo de hæreticis anquireretur, qua re accommodatior nulla poterat excogitari ad infinitam hominum circa res diuinas curioſitatem, quæ tunc vigebat, coërcendam. Legatus tunc quoque eſt Vormatiam ad Imperij Ordines Ludouicus Adhemarus Griniani Comes, qui Turnonij neptem habebat in matrimonio, vt Principibus Germanis Eccleſiæ reformationem in Conuentu, vt obtendebant, libero, ſed vt res erat, hæretico inſtitui poſtulantibus, Regis nomine ſuaderet Tridentini Concilij tum primùm incepti authoritati deferre, totámque ea de re quæſtionem illi permittere. Inter hæc non ille magis publicis vtilitatibus, quàm Rex priuatis eius honoribus, ac commodis augendis incumbebat. Nam Præfecturam Monaſterij Bellilocenſis apud Virdunũ ad hæc tempora illi attribuit, quam cùm Robertus de Lenoncour Cardinalis iunior rationibus ſuis commodiorem Trenorchienſi, quam olim obtinuerat, exiſtimaret. Turnonius autem Trenorchienſem ſibi quàm Bellilocenſem mallet, legitima inter ſe permutatione de illis tranſegere. Nec multò poſteà in Nouempopuloniæ Metropoleos poſſeſſionem Franciſci de Claromonte obitu vacuam Regia nuncupatione Turnonius eſt inductus. Sub hæc tempora nihil fuit, quòd hæreticorum natio non tentaret, vt Franciſcum Regem infortuniis aliquot mœſtum & Pontifici, quaſi in Cæſarianas partes nimiùm procliui ſuboffenſum, ſua poſſet infuſcare fuligine. Itaque cùm Landricus quidam Eccleſiæ S. Crucis apud Pariſios Parochus, garrulæ vir facundiæ multa de Purgatorio auſus eſſet pro ſuggeſto blaterare, quidam aulici ea iam labe aſ-

Annus Christi. Annales Franciæ. 1540.

Iacobus Thuanus lib. 2 Hiſt.

Petrus Saninlianus.

Claudius Robertus.

Annus Christi. persi tam multis eum laudibus apud Regem extulere, vt ille sibi hanc vocem excidere pateretur, aures se illi nomini libenter præbiturum, iuberétque eum sibi præsto esse. Perducere eum nulla mora aulici satagebant, sed Turnonii non anteuertere vigilantiam, qui hominis animum ita per suos antè permouit, vt coram Rege solita garrulitate excidens, nihil contra veritatem Catholicam mutire sit ausus, atque ab illo ad Quæsitores fidei, ac Theologos, qui eius dicta iam ad censuram vocarant reiectus, paucis pòst diebus, Parisiensi Senatu retractatis, damnatísque erroribus, iussus sit concionibus abstinere.

Historiæ Hæretic.

CAPVT VII.

Henrico II. regnante aula semotus prodesse publicæ rei Romam secundo legatus non cessat.

1547. FLORVIT Turnonius gratia apud Regem Franciscum integra vsque ad extremam eius diem pridie Calend. Aprilis CIↃIↃXLVII. sed vt sunt rerum humanarum vices, cùm longè alio esset apud Henricum II. successorem loco, misso aulæ nuncio in Monasterium Trenorchiense secessit, tum vt nonnullam animo quietem caperet, tum vt res eius Monasterij sacras, ac familiares per superiorum temporum incuriam nonnihil lapsas in integrum restitueret, quod egregiè accurauit, etsi non longa illi eo loco quies fuerit. Nam paucis pòst mensibus Rex ætati Pontificis, qui octogenario maior erat, diffisus è duodecim Gallis Cardinalibus, qui tunc supererant, septenos atque in iis Turnonium Romam ire iussit, vt si quid humanitùs Pontifici contingeret, Romanæ Sedi, virum Ecclesiæ toti ac regno vtilem darent, & dedere demùm anno CIↃIↃL. Iulium III. Quo tempore Merindolenses hæretici in quos Turnonii consultu lege actum aliquot antè annis fuerat, per eius ab aula absẽtiam meliora sibi ominati retractari iudiciũ antea pronunciatũ in suos, cùm postulassent causa iterùm ceci-

P. Saniulianus.

1550. Historiæ Hæretic.

dere, effreníque licentia multa tum de Cardinali Turnonio, tum de Griniano eius nepote suis in historiis mentiti, illustri Cardinalem laude præter mentem affecerunt, dum capitalissimum sibi illum hostem fuisse sunt testati. Anno posthæc ciↄiↄLI. cùm Iulius III. nepotis sui Ioannis Baptistæ Montani artibus, atque ambitione eò esset adductus, vt Octauio Farnesio Parmam, quæ sub Regis erat tutela, ipsique Regi Mirandulam, quam permutationis iure haud pridem quæsitam, præsidio tenebat, niteretur adimere, quo in earum possessionem Montanum mitteret; Turnonius, qui Regia Romæ negotia tunc gerebat, grauissima Iulium oratione conuenit, cúmque nihil promoueret Venetias se subduxit, vbi auxiliaribus Heluetiorum copiis iter per agrum Brixianum cùm impetrasset Parmæ saluti fuit. Cum enim his atque aliis Regiis copiis longiùs opinione trahitur bellum, pertæsum est Romæ tumultuum & expensarum, fortéque accidit, vt malorum incentor Ioannes Baptista Montanus tumultuario in certamine cæderetur. Quarum rerum occasione arrepta, Turnonius Pontificis tandem animum eò perpulit, vt anno ciↄiↄLII. fœdus cum Rege sanciret, pactus se in posterum inter ipsum & Imperatorem pro mediatore futurum, Parma & Mirandula copias abducturum, neutri parti noxæ, aut subsidio fore, nihil vel delectuum, vel commeatuum, in alterutrius detrimentum in ditione sua permissurum, & Farnesiis res ac dignitates suas restituturum. Quod fœdus incredibili Regem voluptate, regnum dignitate atque existimatione auxit. Quantum verò fœderatis placerent, quæ Turnonius egerat, declararunt, honores vtrinque illi collati: nam & Iulius Pontifex eum Albano Episcopatu tunc donauit, & Rex Henricus cedente Hippolyto Atestino, eum Lugdunensem Archiepiscopum nuncupauit. Gratiam vtrique cumulatam Turnonius mox reposuit, suscepta ac felicibus consiliis perfecta Senensium ab Hispano dominatu liberatione, quæ vt Regi eo tempore non parum erat accommodata, ità Pontifici fuit periucunda.

Annus Christi.

1551.

1552.

Ciacconus Seuertius.

CAPVT VIII.

Reditus eius in Galliam, & tertia Romam legatio.

1553. AD annum CIↃIↃLIII. transiit ex Albano Episcopatu in Sabinum, nec multo pòst tempore ad Lugdunenses suos Roma digressus peruenit, vbi illi abundè fuit laborum, & contentionum cum hæresi, vicina è Geneua, vbi Caluinus impietatis sedem fixerat, in plebem suam mille per cuniculos proserpente. Venerant eò aliquot antè mensibus clancularij de illa schola præcones quinque hæreticis dogmatibus à Caluino, Besa, Farello altè imbuti, atque ad pestem exitiosissimam latè spargendam omni arte parati, sed non fefellerant Ecclesiastici officij vigilantiam, à quo illicò detecti carceribus conditi tenebantur. Verùm ne in eos ageretur lege Bernates Heluetij suis apud Regem intercessionibus, aliique ex aula suspectæ fidei homines præpediebant. Vbi adfuit Turnonius nulla fuit mora, quin omnes, quòd Galli essent, & contra Regis grauissima interdicta perniciem Regno inferrent, meritissimas flammis pœnas luerent. Acres deinde adeò fuere tum ipsius, tum plurium, quos in eam operam ipse asciuerat, vigiliæ, quo nihil ibi Ecclesia Catholica detrimenti sentiret, omnésque errorum fibræ conuellerentur, flammísque vltricibus absumerentur, vt Geneuenses illæ pestes nihil diutissimè haberent exosius, nihílque fugerent longius, quàm tractum Lugdunensem. Itaque conuenticula hæretica quinquennio antequam Lugduni Turnonius præesset cogi cepta, statim ac ille fuit Episcopus penitùs dissipata, non coiere denuò, nisi illo è viuis demum subducto. Has aliásque haud paulò grauiores curas Lugdunensium saluti biennio impendit, quarum cùm vtilitatem, ac potiùs necessitatem haberet perspectam, vix inde euelli potuit anno CIↃIↃLV. quo iussus est cum Cardinali Carolo Lotaringo extra ordinem Romanam suscipere legationem. Obtendit diutissimè non esse dignitatis suæ, vt Romæ conspiceretur Cardinale

Historiæ Hæreticorum. (margin note beside the line "eos ageretur lege…")

1555. (margin date beside the line "haberet perspectam…")

Annales Franc. (margin note beside the line "nem Romanam…")

nale Bellaio posterior, qui erat per eius absentiam Decanus Cardinalium factus, cùm post eum in Collegium esset ascitus. Sed hoc ille tantùm obtendit: nam vera legationis defugiendæ causa fuit, vel Lugdunensium salutis studium, vel quod aliqui scribunt, ne ambitiosis, atque infelicibus Carafarum Pauli IV. nepotum conatibus operam præberet, quibus pacem Ecclesiæ turbandam præsagiebat. Iussus tamen iterato à Rege Romam iit. Vbi dissentiente Turnonio, sed Carolo & Carafis authoribus, ictum est inter Regem ac Pontificem fœdus arcanum, quo & Pontifex Regi ad Neapolitanum regnum recipiendum opem & consensum, & Rex Pontifici, ac Carafis tutelam, & rei familiaris multiplicem accessionem despondit. Sed inductis post ista inter Regem Gallum & Hispanum ad longum tempus de pactis nihil contra eas tentari passus est Turnonius, donec Carafarum & Columniorum dissidia Romam Hispanos euocarunt, ac Pontificem eò periculi adduxerunt, vt non aliter, quàm Regis Franci, Romanæ iam olim Ecclesiæ protectoris, copiis eximi posse videretur. Quam in rem sedulam, vt par erat, operam Turnonius impendit, Rege per litteras nunciósque excitato, vt valido in Italiam exercitu, si aliter non posset, submisso, Hispanos ad Romanas portas volitantes abigeret; restitutóque in libertatem Pontifici redintegrandæ honestis conditionibus pacis redderet facultatem. Sed præstat de hoc eius consilio Lambinum, qui tunc Romæ aderat cum ipso Turnonio disserentem audire. Memoria, inquit, tenebant te cùm Pontificem Maximum in belli studium incumbere videres, instigante præsertim fratris eius filio Cardinali Carafa, cui Deus immortalis dignum flagitiosa vita, sceleratísque factis, exitum dedit, Regi per litteras suasisse vt in sententia maneret, pactáque & sibi honestissima, & populo suo vtilissima sanctissimè, religiosissiméque obseruaret. Sua quidem omnia Pontifici Maximo bellum Columniis inferre meditanti pro sua dignitate ac maiestate polliceretur, laborantíque sedulò subueniret, eum tamen precibus omnibus obsecraret, ne bellum renouando spem pacis pænè

Anni Christi.

Lambin. in Satyr. Horatij.

Annus Christi. exploratam turbares, atque ex manibus extorqueret. Quòd si ille de belli gerendi sententia, neque difficultate deterreri, neque precibus dimoueri posset, ita Rex illum pecunia, virisque iuuaret, vt neque eum desertum esse pateretur, neque Induciarum pactum infirmaret. Hæc tua fuit de bello illo Romanis calamitoso nobis propè funesto sententia.

CAPVT IX.

De Romana eius mora, Præfectura Reomaensi, & Decanatu Cardinalium.

NEMO hæc vel certiùs vel elegantiùs descripserit, quàm Lambinus comes eius assiduus. Tu autem, inquit, cùm passim bellicum caneretur, passim delectu habito milites conscriberentur, neque, vt inquit ille, audiret currus habenas tempestatem futuram multò antè prospiciens voluntate, & consensu ipsius Pontificis Maximi, cuius apud te grauissima semper & sanctissima fuit authoritas, quamuis multa eius instituta, actáque non admodum tibi, vt credibile est, probarentur, ex vrbe discessisti, triennium & eo ampliùs Roma abfuisti, menses circiter quindecim in Vmbria, sex Venetiis, in oppido Corneliano annum moratus es. Inde longo itinere valetudinis causa suscepto ad aquas Lucenseis de Medicorum sententia profectus es. Vbi cùm de Pontificis Maximi obitu multorum literis certior factus esses, tibíque instarent non solùm tui, verùm etiam alieni, & tamen tui amantissimi, vt Romam ad Comitia Pontificia mari contenderes (nam te terra iter facere aduersa valetudo prohibebat) vix tandem peruicerunt. Ita Romam nauigasti, non spe Pontificatus adipiscendi, quem sperauisti nunquam, ac nec optauisti quidem, sed Ecclesiæ Romanæ laborantis iuuandæ studio incensus; & in comitium Cardinalium ad v. Idus Septembris expectatus introisti.
1559. Vertebatur tunc annus CIↃIↃLIX. quo exeunte cùm Turnonius, vt addit Lambinus, plurium promeruisset suffragia, superior tamen eo fuit ac potior suffragiis Angelus

Medices, cui nomen Pij IV. mox fuit. Is Turnonium, vt par erat, fecit maximi. Non enim, vt scribit Lambinus, audierat solùm id quod omnium sermone celebratum, omniúmque testimonio confirmatum, ac comprobatum est, cum singulari sapientiâ, animi magnitudine, grauitate, constantia, iustitia, integritate præditum esse, sed quotidie in priuatis & publicis de Religione, de Ecclesiæ Romanæ statu, negotiis experiebatur, & in consilio dando fide, & in sententia dicenda sapientia, prudentiáque singularem. Ac ne suum de eo sensum sola contineret mente, duplici illum dignitate auctiorem per hæc Pontificatus initia esse voluit. Nam cùm in ipsis Comitiis, quibus lectus fuit fato cessisset Hieronymus de Capiteferreo, qui Reomaensi Monasterio præfectus erat, eam dignitatem ad Franciscum Turnonium transtulit Pius IV. statim ac Pontifex fuit renunciatus. Nec multò posteà, cùm Cardinalis Bellaij decessu vacuus esset Ostiensis, ac Veliternus Episcopatus, in eum inductus est à Pio Turnonius, & Romani Collegij Decanus factus. *Annus Christi.*

CAPVT X.

De postrema eius reuersione in Galliam.

PAVCIS antè diebus, quàm creando Pontifici indicerētur Romæ Comitia, funestissimo infortunio desierat esse in viuis Henricus II. Rex Francorum, locúmque eius adierat Franciscus II. penè puer, móxque, vt in tenera Regum ætate solet, aula in factiones, ambitiosáque studia diuulsa, secretis odiis inter Regni Proceres certabatur, nec vanus metus erat, rem breui in apertas discordias, intestináque bella erupturam. Ergo dum partium studiis laborant consilia, visum est Regni moderatoribus è re esse, vt Cardinalis Turnonius vir profundæ prudentiæ, ac longo rerum vsu perspectus, nullisque addictus partibus Roma ad consilium Regium accerseretur. Idque eò prochiuiùs prouisum, quod miserabili fato hæresis causa in hasce aulicas

Ann. s. Christi.

factiones se insinuasset, cuius fraudi atque impotentiæ amoliendæ, ac frangendæ ille cùm primis idoneus videretur. Ægrè impetratum est à Pio IV. vt eo carere vellet, sed tristibus, vt ait Lambinus, iisque crebris è Gallia allatis ad se de Religione litteris, ac nunciis commotus, cùm cuperet florentissimo, potentissimóque Regno pro paterno in omnes Christianos amore consulere, eum vnum ad eas partes aptissimum iudicauit, cùm præsertim Rex ipse Franciscus II. & mater, Consiliariíque Regij eum quotidianis literis à se flagitarent, eámque ob causam triremes quatuor in portum Ostiensem partim ventis prouectæ, partim remis appulsæ essent, quarum erant duæ Regiæ è portu Massiliensi profectæ, reliquarum duarum altera à Cosmo Florentiæ regulo, altera à Ciuitate Genuensi rogatu Regis erat missa. Ita eum Pontifex Maximus Pius IV. à se discedere, atque in Galliam reuerti passus est, vt hominem sibi carissimum non libenter, vt ad sedandas discordias, Ecclesiæque Romanæ authoritatem sartam tectam conseruandam accommodatissimum, non inuitus. Vix Massiliam præteruectus erat Rodano Lugdunum petens, cum causa illi doloris oblata à Carolo Podiensi Mombrunio, qui proxima affinitate iunctus Turnoniis, arma pro hæreticis primus ea in regione mouit. Sed eum Cardinalis nunciis ac litteris ab impio tunc ausu abduxit, eodémque posteà relapsum non cessauit reuocare, donec sua illum facinora perdidere.

Lambinus in Satyr. Horatij.

CAPVT XI.

Collegium Turnonense Societati IESV attribuit.

ALTERA illi in hoc itinere doloris causa fuit à Collegio Turnonensi: cùm enim anno CIↃIↃXLII. partim popularium suorum miseratione, qui Magistrorum inopia, vel imperiti consenescebant, vel ad Magistros non sanæ fidei extra prouinciam adire cogebantur, partim doctorum hominum consortio, quod maximi semper fecit, frui peroptans Turnone gentilitia vrbe splendidissimas ædes ex-

ædificasset, in quibus viri doctrina excellentes humanas omnes disciplinas auditoribus vndequaque confluentibus traderent, antiquámque in illis pietatem ex præscriptis ab ipso legibus confouerent. Atque anno subinde CIƆIƆLII. vt ardor studiis splendórque cresceret, iura Vniuersitatis à Rege ac Pontifice Collegio illi suo impetrasset. Hoc demum anno CIƆIƆLX. quo Roma rediit, & Turnone iter habuit, adeò spes omnes, consiliáque sua comperit euanuisse, vt Ioannes Pelissò vir eruditus quem Collegio præfecerat, Professores prope omnes Luteranismo infectos, discipulos eodem præcipitare, rogatus de statu Collegij testaretur. Quin & res ipsa, quantum in Collegio labis esset illicò patefecit, cùm eò impudentiæ processerint, siue discipuli, siue Magistri, vt ad ipsas castri Turnonij portas, dum adesset Cardinalis, maledica quædam in Pontificem & Cardinales schedia affigere non dubitarent. Quæ res ita illius animum conuulnerauit, vt crebrò ædes illas suas in quiduis aliud quàm Collegium se mutaturum minaretur. Verùm cùm Petrus Villarius, qui posteà fuit Viennensis Archiepiscopus, & Vincentius Laureus, qui posteà factus Cardinalis, aliique viri grauissimi, ac literatissimi, quos domi plures alebat, ei de Collegio illo Societati IESV addicendo suggessissent, in hac statim cogitatione, consilióque conquieuit. Etenim cùm ab anno CIƆIƆXLII. qui alter fuit à Societate confirmata suauissimum de ea gustum cepisset in Alphonso Salmerone, & Paschasio Broeto, quos ex Hibernia Pauli III. Pontificis legatione reduces, ac pro exploratoribus Lugduni captos carcere exemerat, domi aliquandiu secum habuerat, equisque ac viatico Romam abeuntes liberaliter instruxerat: tum Romæ posteà cum sancto Ignatio, ac Lainio sæpè versatus, quantum in Societate esset, contra enascentes tunc hæreses præsidij, quantúmque in promouendis cum pietate litteris industriæ perspectum habebat. Itaque Vincentio Laureo illicò imperat, vt ad Iacobum Lainium Societatis Præpositum suo nomine det litteras, quibus significet se Turnonium Collegium Societati tradere, optaréque vt optimi eò Magistri quam-

Annus Christi.

Annales Societat. tom 2 lib. 4. n. 85.

1560.

Annales Societat. tom. 2. lib. 5. n. 190.

Annus Christi. primùm mitterentur. Scripsit Laureus Calendis Octobris anni CIↃIↃLX. & proximo pòst anno Lainius in Galliam à Pontifice Legatus Eleuterium Pontanum, Emundum Augerium, Ioannem Baptistam Violam, & alios Turnonem misit, qui adita Collegij possessione docendi initium v. Nonas Maias fecere. Nec multò posteà dum ad S. Germanum in Laya degeret, solemnibus literis nostros in iura Vniuersitatis induxit signatoribus præter Villarium & Laureum quos dixi, Ioanne Fournerio Parisiensi Doctore, & Bono Broueo Senatus Parisiensis Præside.

CAPVT XII.

Comitiis Regni Aurelianensibus interest.

INTEREA post scriptas à Laureo quas dixi litteras, accelerauit Turnonius iter Lugdunum, atque inde Aureliam, quo Rex Comitiorum causa ad xv. Cal. Nouembris erat accessurus. Præuertit paucis diebus Rex Turnonium, cúmque aduenientem exquisitis honoribus est prosequutus. De iis Lambinus qui aderat sic scripsit. *In Satyr. Horat.* Quis fuit nuper tuus in Galliam ex Italia reditus? Quæ Aureliani, qua in vrbe trium Regni ordinum conuentus habebatur, à Principibus & Nobilibus facta tibi gratulatio est? Qui plausus, quæ ex tuo aduentu perceptæ lætitiæ significatio? Quo te vultu Rex Franciscus II. paucis antequam diem suum obiret diebus, quo Catharina Medicæa mater eius excepit? Qui complexus, quæ lacrymæ, partim gaudio, partim eorum quæ in Gallia te absente acciderant recordatione profusæ? Lætabuntur omnes scilicet eum difficilibus & turbulentis Reipublicæ temporibus saluum & incolumem longo interuallo patriæ esse redditum, qui non vinculis, non terrore, non pœna, non cruciatu, sed ratione, consilio, prudentia, sapientia, ciuiles discordias sedare, belli intestini incendium restinguere, dissensionibus de religione modum finémque constituere posset. Vertere se tamen hæc omnia breui in mœrorem, siue ob principum virorum

dissidia, siue ob iuuenis Regis fatum, qui die Decembris quinta sublatus Carolo IX. locum cessit. Huius primordiis ob teneritudinem ætatis electi rectores Regni, ac Consiliarij, inter quos Turnonius non vltimo loco fu[illegible]um Comitia Francisci II. morte nonnihil interpellata coiere Idibus Decembris, in quibus magno Turnonij dolore illa primùm est vox audita, vt iis qui ex Protestantibus nobiles essent, Templa conuentuum suorum causa habere ne esset interdictum. Quam vocem illo, aliisque Ecclesiæ Proceribus agentibus ita repercussit Orator Ecclesiastici Ordinis, vt ij quoque qui authores fuerant, eius abs se inuidiam amoliri omni ope conarentur. Dimissa dehinc ad tempus Comitia, & ad proximum Maium reiecta. Quo interuallo Turnonius non solùm paci conciliandæ inter Principes Galliæ viros, qui perniciosis inter se odiis diffidebant, omnem operam posuit. Sed diuisa etiam in suos Lugdunenses solicitudine statuta Synodalia olim abs se, suisque Episcopis sancita euulgauit. Reuocata subinde sunt anno CIↃIↃLXI. Regni Comitia, non Maio, vt erat condictum, sed Septembri mense, primùm ad Pontem Esiæ, tum ad S. Germanum, in quibus Primarij Cardinalis dignitatem insigniter est tutatus Turnonius.

Annus Christi. Petramollarius. Robertus. 1561.

Capvt XIII.

Egregiam Ecclesiæ operam præbet in Conuentu Pisciacenci.

INtvmescentibvs magis quotidie, ac magis Sectariorum in Regno tumultibus, ac factionibus, visum est Regni moderatoribus esse è Republica, vt Ecclesiæ Prælati Pisciacum haud procul Parisiis conuocarentur, non solùm vt Ecclesiæ facultatibus ærarij Regij egestatem subleuarent, sed eo etiam maximè, vt dispicerent quibus modis virorum Ecclesiasticorum mores componi possent, quorum lapsus & coruptelas, hæresum buccinatores, schismati ac tumultui suo velut causam prætexebant. Verùm

Annus Christi.

ambiguum est cuius malûm suggestione factum fuerit, vt Nouatores qui nihil aliud in ore haberent, quàm liberum Concilium eò quoque, vt de erroribus suis contra Theolo-g[illegible]ceptarent, tanquam ad liberum Conuentum sint accersiti. Quæ res vt laudis non vulgaris, ita molestissimi negotij Turnonio seges fuit. Nam primùm nihil non egit, vt consilium exemplo insolens, ausu temerarium, euentu perniciosum disturbaret. Ita vbi ex improuiso ad diem Septembris septimam Regni Cancellarius ad Prælatorũ cœtum de hæreticis disceptandi causa eundemin cœtum admittendis sermonem fecit, Turnonius Regi quidem, ac Reginæ, qui adfuere magnas Ecclesiastici eiusce cœtus nomine gratias habuit, quòd illam sua cohonestare præsentia dignarentur. Sed quòd Cancellarius verba fecisset de hæreticis eò admittendis, quódque alias longè ob caussas cœtus ille coactus esset, æquum dixit sibi videri, vt quæ proposuerat scripto ederet, quo Ecclesiastico cœtui fas esset ea de re ire in consilium. Negauit abruptè Cancellarius quod petebàtur, multúmque instanti Turnonio totam hanc dissipandi negotij viam præclusit. Ergo posteaquam hæretici nebulones Ecclesiastici Ordinis, Conciliorum ac Patrum iudicia libello dato cierarant, coacti fuere Cardinales sex, Episcopi sex & triginta, magnóque numero alij Presbyteri, ac Doctores audire Theodorum Bezam ore impuro blasphemos errores suos sine probationibus, & argumentis, quasi ex indiculo lapsando interim, ac balbuciendo horam benè longam recitantem. Inter quæ dum ausus esset homo perfidissimus eam vocem effutire, Tantum ab Eucharistiæ Sacramento abesse Christi corpus, quantum à terra cœlum. Cohorruit videlicet Turnonius, & in pedes erectus Regi supplicauit, vt vel illi os obstrueretur, vel Ecclesiastico cœtui eò liceret abire, vbi has vocum impietates non audiret. Quæ obtestatio, etsi fucato publicæ pacis studio, quod huius colloquij authores obtendebant, non est audita, tamen Bezanum in dicendo frigus multò congelauit ampliùs, longámque illi posteà ineptarum excusationum, atque apologiarum materiam suppeditauit.

ditauit. Dixit impius Bambalio, & Turnonius Regem compellans præſagiſſe dixit animum non ſolùm ſibi, ſed toti etiam Eccleſiaſtico cœtui, non ſine Dei iniuria abiturum hoc colloquium, quod tanta omnium hominum inuerecundia ſuſceptum eſſet. Cuiuſmodi enim illud eſſet quod coram Rege Chriſtianiſſimo tam aliena à Chriſtiana pietate auſi ſint impudentiſſimi homines blaterare. Cuiuſmodi verò etiam quòd leuiſſimi Nouatores non antiquorum Patrum traditionibus, non Conciliorum decretis, ſed futilibus ſuis tantùm Scripturæ interpretamentis fidem eſſe in eo Regno poſtularint, cuius fides tot Patrum, tótque Conciliorum doctrina ſit fundata. Denique quantæ illud eſſet temeritatis, atq; abſurditatis, quòd hæreſeos inſimulati, ac rei laica ſibi tribunalia flagitantes Eccleſiaſticum Ordinem non pro iudice, vt par erat, ſed pro actore coram laicis eſſe velint. Itaque mandatum ſibi à ſacro Ordine dixit, vt eius Maieſtati ſignificaret non alio ſe, quàm auguſtæ ipſius præſentiæ reſpectu ductum, vt eorum verba auribus admitteret. Sed quando eo eſſet proceſſum poſtulare vt eorum, quæ dicta erant confutationi diem certam dicat. Deſcenſurum enim Ordinem ſacrum in omnem conditionem, vt non ipſi modò de cuius religione à Maioribus tam procul deriuata nihil ambigat, ſed vt cæteris quoque omnibus quantum præ mendacio valeat veritas, liquidò ſit perſpectum. Dicta eſt dies decima-ſexta Septembris, ad quam diem Carolus Cardinalis Lotaringus acerrima, fundatiſſimáque oratione docuit, non Regum, non Magiſtratuum, ſed eorum tantùm qui ſacro Ordini ſint aſcripti munus eſſe ea quæ ad fidem pertineant diiudicare. Eam verò ad rem non nudas tantùm Scripturæ ſacræ voces, ſed veterum etiam Patrum interpretationes ac traditiones vſui eſſe oportere. Tum delapſus ad Euchariſtiæ Sacramentum omni argumentorum genere validiſſimè confecit veram in eo eſſe corporis Chriſti ac ſanguinis præſentiam, Regem extremo obteſtatus, ne quid de tam veteri, támque conteſtata veritate delibari in Regno ſuo pateretur, atque in eo maximè tot ſibi à Regibus hæreditario tranſmiſſum Chri-

Annus Chriſti.

Annus Christi.

ſtianiſſimi nomen repræſentaret. Acceſſit poſtquam ille dixerat, Turnonius ad Regem toto ſe Ordine Eccleſiaſtico circunfundente, teſtatus hanc Catholicæ, hanc Gallicæ cum primis Eccleſiæ fidem ſemper fuiſſe, & pro ea paratos, qui adſint omnes ſanguinem fundere, authoréſque illi eſſe, ſi qui huic fidei obſtrepant, damnet eos ſilentio, atque abs ſe procul ablegat. Audiit pro eo ac debuit Rex Cardinalem, nec aliis conuenticulis, quæ frigida deinceps ibi, ac colluſionibus cum dubiæ fidei hominibus plena fuere, ſuam poſteà commodauit præſentiam.

Capvt XIV.

Franciſci Cardinalis Turnonij extremus morbus.

Non ſolùm ſarciendæ Religionis concordiæ fruſtra fuit Colloquium illud Piſciacenſe, cuius iniquitas hoc tantùm obtentu velabatur, ſed regnum è contra maioribus multò diſcordiis implicauit. Nam eo tantùm quòd in illo Regni theatro facta eſſet poteſtas perditiſſimis hominibus, vt errores, quos in luſtris antè, ac tenebris vix mutire audebant, impunè euulgarent, factus eſt vbique animus iis, quos illa peſtis afflauerat, Catholicorum tentandi patientiam. Itaque perſonare iam cœperunt vbique compita profanis Clementis Maroti Canticis, nec aulæ tantùm, ſiquæ in vrbibus erant ampliores, ſed etiam ipſæ Catholicorum Eccleſiæ ab hæreticis præconibus alicubi ſunt inſeſſæ. Quod cùm vi atque iniuria fieri ſibi conſciæ eſſent conciones hæreticorum armatæ videlicet conueniebant, ne à Catholicis loco pellerentur. Hinc vulgatus inter hæreticos primum, tum & inter Catholicos edictorum Regis, quæ arma in pace geſtari vetabant contemptus, nec diu poſteà irritatis animis ex immodica licentia ſentiendi ac diſceptādi de religione armis alicubi ac cædibus eſt tranſactum, cui malo vt iretur obuiam coactus eſt ad S. Germanum cœtus, vt Galli vocant Notabilium[1], qui tunc fuere Præſes vnus è quolibet Senatu, & Conſiliarij duo. Horum con-

fultu concinnatum est Edictum anno CIↃIↃLXII. cui à mense Ianuario, quo fuit promulgatum, indita est appellatio. Eo facta potestas hæreticis cœtus, ac conciones habendi extra vrbes, templa Catholicorum, quæ inuaserant adempta, vrbium occlusa septa, Imaginum amolita iniuria, disceptationes de Religione interdictæ, armorum gestationi, omníque conflictui pœnæ additæ. Verùm non tantùm superauit remedia malum, sed ex ipsis etiam suscepit incrementa. Dum enim hæretici quæ vsurparant obstinatè retinent, & Catholici quæ olim sua erant non deserunt, exarsit toto Regno intestini belli funesta flamma. Cuius conspectu ita contabuit Turnonius, qui ad id tempus nihil non egerat ad fidei Catholicæ, Ecclesiæque ruinam prohibendam, vt nihil deinceps illi esset in vita suaue. Silentibus enim inter arma consiliis, ac vi dominante nullus ei supererat gubernaculi tenendi modus. Itaque dolore pressus animi morbum contraxit, quo est ad extrema perductus. Narrationem verò fortunatissimæ mortis eius aliis, quàm Historiæ Societatis verbis non facilè possim meliùs instituere, quæ Tomo II. lib. 6. §. 38. sic habet.

Annus Christi. 1562.

CAPVT XV.

Polancus è Societate IESV morienti adest.

POLANCVS Parisiis, assiduè concionibus Latinè habendis ad varia discentium Collegia salutarem nauabat operã, cùm à Cardinali Turnonio ad S. Germani grauiter ægrotante raptim accitur. Eum bonus senex generalem totius suæ vitæ confessionem excipere, & supremo tempore sibi adesse voluit. Non destitit reuocare in mentem illi Polancus Christianum officium, atque inprimis vt famulis, quorum plerique annorum flore apud ipsum consumpto valdè ab re imparati relinquebantur, prouideret; reditus autem Ecclesiasticos, vti sacra postularent iura, distribuendos curaret. Quæ diligenter Cardinalis exequutus est. Et quoniam ad Turnonium Gymnasium quidam ac-

Annus Christi.

cedebant in amictu ouium lupi rapaces, summam Catholicæ doctrinæ inuisa hæreticis capita disertè complexam, quàm omnes, qui Turnone esse vellent profiterentur eidem Pater autoritate sua confirmandam, vnáque decreta quædam spectantia ad honestatem morum proposuit, quod item libenter fecit pius Princeps, & Iusto Turnonensi Domino, vt obseruanda curaret plurimùm commendauit. Mirum est sanè quantum alterius amore vitæ arderet, cùm iam se præ senio & infirmitate corporis Reipublicæ superuacaneum diceret. Rogauit Polancum vt Parisiensibus Sociis preces ad Deum indiceret, sibi vt contraheret vitæ diem. Miserebatur laborum, quos in se curando domesticos videbat subire. Medicamenta, & quæ alia vitæ adminicula præbebantur, eo tantùm sumebat quod id Deum velle sciret, iubentem quoad ipse euocet in custodia corporis permanere. Quanquam interim videre se dicebat migrationem ad cœlestem patriam ea re inuito sibi differri. Ita exuerat immodicum erga cognatos amorem, vt neptem quæ Parisiis ad eum visendum venerat haud læto animo viderit, & abire confestim iusserit. Denique multis pro sancta Ecclesia perfunctus laboribus, & tum maximè periclitanti patriæ solicitudine, & angore animi ingenti, pristinum Catholicæ fidei tueri decus contendens annis cumulatus, ac benefactis, mortuus est x. Calen. Maij annum agens, vt Vincentius Laureus, qui valetudinem eius regebat, prodidit, tertium & septuagesimum. In templo Collegij sui Turnonensis, quod Societati tradiderat humari voluit, & grato animo Societas non tanquam fundatori modò Collegij, sed etiam veluti Ordinis totius parenti, ob singularem erga se pietatem meritos suffragiorum honores liberaliter soluit.

Annus Christi.

Caput XVI.

Insignes Turnonij virtutes.

ITa desiit esse illustre Galliæ lumen diuina prouisione iis maximè temporibus Regno commodatum, quibus & Religio, & eruditio, & Reipublicæ status maximè laborabant. Erat enim in eo inprimis tam incensum Religionis erga Deum studium, vt qui eius ætate emerserunt Nouatores, nullum conatibus suis senserint infensiorem. Itaque ij Galliæ historici, qui vel ipsi fuere hæretici, vel fauorem hæreticis impendere, hoc vnum in eo notare solent vitium, quod nimiũ in causa Religionis timeret. Quasi rerum fides nõ docuerit nullum ea in re timorem esse nimium potuisse Si enim, vt ille postulabat, Francisci & Henrici Regũ semper obtinuissent interdicta, & perniciosæ prurigini dubitandi, ac disceptandi de rebus fidei facta fuisset, vt in primordiis, ita in progressu medicina, nunquam extitisset illud tempus, quo repentè Episcopi Arelatensis, Trecensis, Niuernensis apparerent hæretici, aliisque aliquot labaret fides, nec potuissent hæretici iactare apud Catharinam Medicæam per hæc extrema Cardinalis tempora, Ecclesias, vt vocabant, sibi in Regno esse bis mille centum quinquaginta. Verùm hæc religioni est illata labes, dum genus omne hominum impune de ea audet vel disserere, vel audire, vel legere quidlibet Magistratu, aut dissimulante, aut conniuente. Quam labem cum eo progressam videret Turnonius, vt virorum Principum etiam animos occuparet, & audacia effrænata in Pissiacensi Colloquio ita porrò spargeretur, vt blasphemis in sacrosanctam Eucharistiam vocibus audiente Rege, & Aula tota non parceretur, nullam posteà cœpisse animo scribitur voluptatem. Politiorem ad hæc eruditionẽ eius cõsilio magni faciebat, vt & hoc etiam ornamento Catholicã pietatẽ excoleret, & vanitatem Nouatorum retunderet, qui hominem hoc genere eruditum, eundem suæ peruersitatis non posse sectatorem non esse

Annus Christi.

mentiebantur. Hæ illi causæ fuere non solùm Collegij Turnonensis instituendi, sed etiam viros complures omni scientiarum genere celebres domi forísque officiis, ac beneficiis prosequendi. Nullum enim fuit tempus, quo etiam inter peregrinationes non plures eorum aleret, librósque illis inter pretiosas sarcinas comportaret, quo statim vt equo descenderant, ad studium transire possent, atque erudita coram se colloquia inter cœnandum miscere. Huic illi vsui fuere Petrus Danesius posteà Vaurensis Episcopus, Dionysius Lambinus Parisiis Professor Regius, Vincentius Laureus postmodum Cardinalis, Arnoldus Ferrerius, Guillelmus Rondeletus, & alij. Denique ad gerendam Rempublicam ea vnus simul attulit omnia, quæ vel singula alium quemlibet rebus magnis facere possent idoneum. Vis enim illi erat animi nulli non multitudini, ac ponderi negotiorum ferendo apta. Vt meritò de illo scripserit Michael Hospitalius,

Cuius consilio res omnis publica nostra
Dirigitur foris, atque domi, quæcunque gerantur.

Deinde ea erat eius in negotiis assiduitas, vt nulli vnquam fas esset cessantem reperire, quod pergit asseuerare Hospitalius,

Sed qua te vacuum deprehendet nuncius hora
In tanto quæ te circunstant agmine rerum?

Sed hæc duo quorum est in paucissimis coniugium comitas & integritas tam apud illum insigniter coaluere, vt cùm nihil ab eo posset obtineri, quod vel minimum ab æquitatis linea detortum esset, tum si quæ id genus postularentur ea tam rationabili, támque comi, vrbanáque oratione, negaret, vt pluris apud multos esset illius recusatio, quàm aliquorum concessio. Itaque rarissimi illud fuit exempli, vt cùm ab Henrico II. Republica est amotus, nec inuidia laborarit, nec contemptu, eáque potestate non tam eiectus, quàm molliter depositus in portum existimaretur.

Annus Christi.

PHILIBERTI NALDII BABOI BORDESERII CARDINALIS ET ABBATIS LXIX.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

De Bordeseria gente & ortu Philiberti.

CLARISSIMA fuit iam olim apud Turonenses gens Baboa, cui à Toparchia factum est postea nomen Bordeseriæ, sed non aliàs magis eluxit, quàm Francisco I. rerum in Gallia potiente. Quo tempore illustris cum primis fuit Philibertus Babous, non solùm domui Ludouicæ Regis Matris Præfectus, sed etiam generalis Regiarum pecuniarum Quæstor. Salmonius Macrinus lib. 4. carm. 24. absolutè Quæstorem Franciæ nominat: Annales nunc Thesaurarium, nunc Generalem Franciæ. Quæ appellationes gessisse illum munus Quæstoris largitionum, seu vt Galli vocant, *de l'Espargne*, videntur insinuare. Huius enim generis vnicus tunc erat in Francia Quæstor, à Francisco Rege recens institutus. Cæterùm sic illũ Macrinus compellat.

Nos opum Baboe inopes, & harum
Nescij rerum pretiosiorum
Mittimus versus, & inociosæ
Dona Thaliæ.
Tu modò, ô fautor, Philiberte, vatum,
Arduas quo cum Ludouica curas
Vsque partitur, domui & regendæ
Præficit vnum.
Fac, precor, quando potes ipse, sortem,
Vt meàm Herois iuuet illa præstans
Pauperem, ne me malesuada quondam
Vexet egestas.

Annus Christi. Philiberto filij fuere duo, & maioris quod sciam nomen nondum est proditum, licèt satis constet eum Regiis substructionibus quæ frequentes tunc ac magnificæ fuere præfectum. Minor Iacobus est dictus, qui admodum iuuenis inter libellorum supplicum Magistros allectus, breui posteà Episcopatu Encolismensi Regia est nuncupatione donatus. Egit in Episcopatu annos nouem, nescio an facta ætatis gratia consecratus, sed tamen anno XXI. non maior decessit è viuis CIↃIↃXXXII. Nouembris XXI. vt legitur in eius tumulo ad S. Martini Turonis, cui etiam Ecclesiæ Præpositum illum fuisse docent hi versus ibidem inscripti.

Exta sepulta iacent Iacobi Præsulis olim
Encolismensis de Baboo genere,
Qui templo Martine tuo Regisque libellis
Præfuit, hunc iuuenem mors inopina rapit.

Prodiit ex filio Philiberti Quæstoris natu maiore & Maria Gaudina coniuge primo loco Ioannes Babous, qui Regio Henrici II. cubiculo fuit, vt infrà dicam, Præfectus: secundo loco is de quo agimus Philibertus Babous Cardinalis ad annum Christi CIↃIↃXIII. quem auus ac pater nul-
1513. lo institutionis atque eruditionis genere à prima pueritia carere sunt passi, vt res ipsæ subinde docuere.

CAPVT II.

De primis honoribus Philiberti Cardinalis Bordeserij.

ERANT eius sæculi ij mores, vt Sacerdotalibus infulis donarentur nuncupatione Regia, qui viriles etiam annos nondum attigissent. Itaque Philibertus Latinis, Græcisque litteris in Parisiensi Academia egregiè excultus, Ia-
1532. cobo Patruo suffectus est in Episcopatum Encolismensem annos vix natus decem & nouem. Nec ea illi dignitas studiorum, vt pluribus, cessationem, sed accessionem attulit. Nam sexto pòst anno Ioannes Gilotus Iurisconsultus, dum sua eius nomini iuris Themata inscripsisset, miris laudibus studia

eius, atque eruditionem commendabat. Nihilóque secius prudentiam illi ac gerendarum rerum peritiam addebat ætas, siquidem annis circiter post hæc nouenis, cùm Henricus II. ad Regni gubernacula manus primulum admouisset, adeò est in agro Encolismensi, Santonensi, aliisque aliquot Aquitanicis à plebe, propter Salinarium vectigal exasperata, tumultuatum, vt nec à Publicanis, nec à Iudicibus, nec à Prouinciæ Præfectis manus abstineret. Quòd si vt in agris ita in vrbibus grassata esset rebellio, timebatur meritò non leuis pernicies. Egit itaque Philibertus Encolismensis Episcopus, & oratione qua plurimùm poterat apud suos, & authoritate apud vicinos nobiles, & acri omnem in partem vigilantia, vt ciuitas Encolismensis perstaret in officio, & perduellium turbæ disiicerentur. Hæc illi causa ad Regis gratiam primùm viam aperuit, nec longæ intercessere moræ, quin Parisios euocatus, in Regium asciseeretur consistorium, in quo dum ingenij ac prudentiæ suæ vim maximam Regi, Proceribúsque egregiè probat, idoneus est visus, qui ad Paulum IV. Pontificem Legatus ad annum CIϽIϽLVII. mitteretur. Tanta verò etiam tunc in aula gratia florebat frater eius Ioannes Babous Bordeserius secreto Regis cubiculo Præfectus, vt cùm Andelotius Gasparis Colinij frater esset posthæc ausus coram Rege Caluinismum præfractè profiteri, eum Rex Bordeserio, vtpote gratiosissimo, & Catholicæ Religionis studiosissimo tradiderit custodiendum. Integra fuit Rex in fratrem vtrumque gratia donec aduixit, cúmque à Philiberto Legato mox expetiisset, vt omnem adhiberet artem, ne Philippus Rex Hispaniæ, qui Elisabethæ Angliæ Reginæ nuptias ambire credebatur, legibus cognationis, quam ex coniugio cum sorore eius contraxerat, à Pontifice solueretur, eam est expertus in illo industriam, vt si vsus fuisset, nihil hinc Regno timere oportuisset detrimenti. Sublato subinde Hērico II. ac breui posteà Francisco eius filio, cùm Nouatores erumperent vndequaque, nihilque aliud tota Gallia fremerent, nisi Concilium liberum, eâque voce ipsos etiam Catholicos, qui minùs eorum nequitiam perspi- *Annus Christi.*

Annus Christi. cerent, non parum commouerent. Incredibile dictu est, quantum Philiberto Romæ molestiarum fuerit concoquendum, ne vel Pontificis, vel Magnatum Galliæ offensioni pateret.

CAPVT III.

Cardinalium Collegio adscribitur, Autisiodorensi Episcopatu, & Reomaensi Præfectura donatur.

GRATIAM verò ab vtrisque iniisse non vulgarem e-
1561. uenta docuere, cùm anno CIƆIƆLXI. qui Carolo IX. & Pio IV. Pontifici secundus, prona istius voluntate, & benigna illius postulatione inter Cardinales ascitus IV. Calen. Martij, ac titulo S. Sixti sit attributus. Anno circiter
1562. post hæc lapso vacuam Cardinalis Turnonij morte Reomaensis Præfecturæ possessionem iniit, vt Monasterij indicant monumenta. Atque res interim Gallicas dum Romæ gerere pergeret calamitatem multis antè sæculis inauditam in Encolismensi perpessus est Ecclesia. Nam cùm inde ab anno CIƆIƆLIX. quo viuere desiit Henricus II. supina Præfectorum negligentia permissus esset Encolismensis quidam ciuis hæresim inter suos disseminare, eáque per Regum qui successere pueritiam incredibiliter succreuisset, vbi primùm hæreticus furor prætextu violati Ianuariensis Edicti propalàm cepit armatus volitare, tanta se rabie anno CIƆIƆLXII. in sacra omnia Encolismæ effudit, vt non solùm sacramenta die, & palam profanarit, sacras Imagines contriuerit, Ecclesias igne corruperit, sed etiam Principum Regij sanguinis, quorum illa erat ditio, sepulcra violârit, Ioannis Encolismensis viri optimi, ac integerrimi, qui Francisci I. Regis auus fuerat, corpus cui naturalis corruptio pepercerat, despectui ac ludibrio habuerit, nihílque auaritia & crudelitate intactum reliquerit. Præfuisse enim adhuc Encolismensibus Philibertum Bordeserium, cùm hæc fierent, testatus est Belloforestus Cosmographus in Encolisma sua, ex quo conficitur Autisiodorensem Episcopa-

tum, quem illi Petramellarius & alij attribuunt, non multò ante extremos annos potuisse obtingere. Quo tempore cùm Philippum Lenuncurium aliquot ab annis Autisiodori præfuisse, ac diutissimè Philiberto superstitem vixisse sit compertum, videlicet dicendum est, de Episcopatu inter eos cessione, vel permutatione transactum. Atque hæc dum in Gallia absenti tribuuntur, non deerant etiam quæ præsenti Romæ conferrentur, ex S. Sixti titulo ad S. Martinum in montibus, atque inde ad S. Anastasiam traducto. *Annus Christi.*

CAPVT IV.

Virtutes eius & honorificæ cognationes.

NON vulgares sunt virtutes, quibus eum insignem fuisse Scriptores asseuerant. Qui enim è Gallis æuo illius propior fuit Belloforestus sic tradit. Præesse Encolismæ vidimus Episcopum Beboum Bordeserium Cardinalem virum illustrem probitate, comitate, atque omni genere litterarum, qui maximis rebus gerendis adhibitus, insignibúsque legationibus Henrico II. Francisco II. & Carolo IX. regnantibus est perfunctus. Petramellarius duplici eum laude prudentiæ, & doctrinæ commendabilem fuisse scribit, alij Græcè Latinéque doctum. Porrò per Ioannem fratrem longa illi atque honorifica cognationis series ad hanc vsque ætatem est propagata, siue minorem natu eius filium Georgium spectes, qui Carnutum Præfectus hactenus stirpe in mascula familiæ nomen conseruauit, siue maiorem Ioannem Comitem Sagonæ; qui per filiarum alteram Franciscam gentem Bordeseriam inseruit non solùm Marchionibus de Cœuure, ex quibus hodie superest Hannibal d'Estree Equitum Tribunus, sed etiam Ducibus Vindocinensibus: per alteram verò Isabellam Bordeseriam coniunxit gentem suam familiæ d'Escoubleau, in qua nepos illi fuit Franciscus Cardinalis de Sourdis, vir pietatis, ac dignitatis, disciplinæque Ecclesiasticæ singulariter retinens: Henricus olim Maleacensis Episcopus, nunc

Annus Christi. Burdegalensis Archiepiscopus fraternis vestigiis ad merita ac decora Ecclesiastica proficiscens, & vtroque natu maior Marchio de Sourdis militari gloria familiæ nomen adaugens. Eundem in numerum venit nobilis etiam Romæ familia, in qua omnibus virtutis, eruditionis, æquitatis, prudentiæ, ac rerum gerendarum scientiæ luminibus conspicuum hodie nouimus Fabritium Bordeserium Cauallicensem Episcopum.

Capvt V.

Obitus Cardinalis Bordeserii.

PERGEBAT res Galliæ gerere Romæ Legato Regio Domino de l'Isle, aliisque postmodum quod factu opus esset suggerentibus. In quo illud fuit egregium, quòd anno antequam fato fungeretur, à Pio V. Pontifice optimo, eius admonitu contra bacchantes toto regno hæreticos Duci Andium Regis fratri submissæ auxiliares copiæ peditum IV. CIↃ. equitum IↃCCC. Quæ pars fuit exercitus quo ad Monconturium hæreticæ copiæ fuerunt profligatæ. Lapso post hæc circiter anno ad diem XXVI. Ianuarij repentina humorum in cor ruina oppressus occubuit, eiúsque corpus ad S. Ludouici Gallorum sepultum lapide tectum est, cui hoc inest Epitaphium.

D. O. M.

Philiberto Naldio Bordeserio S. R. E. Cardinali, trium Galliæ Regum Henrici II. Francisci II. & Caroli IX. apud Paulum IV. & Pium IV. Pontifices Maximos legatione perpetua egregiè functo, Maria Gaudin mater, Philibertus, & Fabritius nepotes posuerunt.

1570. Vixit annos LVII. obiit anno CIↃIↃLXX. VII. Cal. Februarij.

Annus Christi.

PHILIPPI DE LENONCOVR CARDINALIS ET ABBATIS LXX.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

De Philippi ortu, ac iuuentute.

GEnti Lenoncuriæ & nomen, & prima origo fuit à cognomine oppido Lotaringico, cui post longam maiorum seriem dominabatur Henricus Lenoncurius Philippi auus, cùm Robertus frater Henrici Cardinalitiam dignitatem in suam primus inuexit familiam anno Christi cIↃIↃXXXVIII. Quanquam longè antè dignitatum Ecclesiasticarum decora in eam induxisset Robertus alter, qui post Turonenses infulas Remensibus adornatus, desierat viuere ad annum cIↃIↃXXXII. Horum in honores, qui succederet Philippus Lenoncurius lucem primò vidit haud procul Parisiis in auito oppido Coupuray anno cIↃIↃXXVII. 1527.
patre Philippo, Henrici quem dixi filio, & matre Ioanna Dinteuillia è Trecensi nobilitate primaria fœmina. Is cùm primores annos litteris egregiè impendisset, vt primùm per ætatem potuit ad Antonium Borbonium Nauarræ Regem à patre est deductus, vt inter honorarios illius ephebos censeretur. Quo in munere eam Philippus à Rege Nauarræ gratiam iniit, vt magno Galliæ bono nullum tota deinceps vita Rex ille habuerit, cuius in sinum res suas omnes, ac publicas quibus præerat, maiore confisione deponeret. Vbi iã planè adolcuerat, atque ex ephebis excesserat, Robertus Cardinalis non patris eius frater, vt scripsit Petramellarius, sed patruus, Romam concedens eum secum duxit, qui tunc, vt idem author asserit, vel propter nobilitatem familiæ, morésque ingenuos, vel ob egregiam mem-

Annus Christi. brorum compositionem elegantissimus pulcherrimúsque Gallorum, qui in Italia degerent, equitum dicebatur.

CAPVT II.

Primæ eius in Ecclesia dignitates.

REVERTIT in Galliam cum propatruo Philippus haud diu posteà non omnibus solùm nobilitatis exercitamentis, sed litteris etiam impensè excultus, nec distulit, quin animum à militaribus votis breui auerteret, atque ad diuini cultus studium applicaret, quæ res propatruo persuasit, vt renunciata in eius gratiam Monasterij Charitatēsis ad Ligerim Præfectura, eum Ecclesiæ autoraret, dumque magis in dies ac magis suum illi pronepos Ecclesiasticæ vitæ, ac pietatis propositum probat, duas item alias ditium Monasteriorum, Vngiacensis, vt puto, & Rebacensis Prçfecturas paucis pòst annis in eum abs se transferret. His iam moribus atque opibus subnixum non difficile fuit Roberto ad Regem Henricum II. producere Philippum anno
556. CIↃIↃLVI. vt Catalaunensem Episcopatum, quem ipse multis iam aliis donatus deserebat, nuncupatione Regia promereretur. Debere se credebat Henricus Roberto, quòd Metensis Episcopus egregiam præbuisset quadrienno ante operam in reuocanda ad Franciæ Reges Mediomatricum ditione, vt eius precibus prolixa beneuolentia satisfaceret. Itaque nullæ moræ sunt interiectæ, quin is Episcopatus Philippo decerneretur, atque eo quem dixi anno eius possessio ab illo post inaugurationem adiretur. Anno dehinc CIↃIↃLX. Episcopatum quoque Autisiodorensem, quo non diu erat potitus, Philippo Robertus detulit. Quo
1560. etiam anno post Francisci II. Regis fata Antonius Borbonius Rex Nauarræ ad Regni Franciæ gubernacula, dum Carolus IX. adolesceret, propter sanguinis propinquitatem euocatus, Philippum sibi ad intima omnia consilia adesse iussit, adeóque res omnes, ac studia sua cum eo esse coniuncta voluit, vt cùm intercederet Philippo grauissima

lis recuperatoria aduersùs Ducem Guisium ob Comitatum Nantoliensem, quem iniquis conditionibus de Margarita Broia auia sua emptum contendebat, non dubitarit Rex Nauarræ contra Guisium pro Philippo suscipere contentionem. *Annus Christi*

CAPVT III.

Egregia Regno opera præbita in Regis consistorium adsciscitur.

NVLLA erat per hæc tempora Regni calamitas maior, quàm ex intemperantissima circa res diuinas curiositate, immensa quædam incertitudo, & vacillatio ingeniorum, qua fieret vt hæresis administri ex impudentiæ, omniúmque flagitiorum colluuione conflati, nihil artibus suis non peruium rati, omnium hominum, sed eorum cum primis, qui magno dignitatis loco essent, animos pertentare non vererentur. Itaque cùm Rex Nauarrus ob Regiæ cognationis prærogatiuam Regno moderaretur, nihil fecere reliqui, quo non eius animum oppugnarent, vt se in fratris Condæi factiones abduci pateretur. In quo, quia erat extrema Regni labes, Philippus, quo nemo plus poterat in Nauarri ingenium, non solùm eum in officio erga religionem, ac Regem validissimè continuit, sed etiam contemptis omnibus rei familiaris rationibus, ita eum cum Guisio, Montmorancio, & aliis consociauit, vt certa inde extiterit Regni salus, hęreticæq; perfidiæ manifesta pernicies. Hinc videlicet manarunt authorum hæreticæ historiæ amara in Philippum conuitia. qui tamen dum hac in re, vel externorum Principum artes, vel eorum qui Philippo allaborarent auaritiam intercessisse commiscantur, Philippo quid vitij impingant non habent. Sensit Nauarrus vtilitatem consiliorum Philippi, tùm ex ipso rei honestissimæ ac laudatissimæ genere, tum ex eorum fortunato euentu. Itaque cùm nihil Regni salutem morari magis subinde aduertisset, quàm nonnullos versutiæ apud homines, & prauæ

Annus Christi. fidei apud Deum suspectos, qui se aulicis artibus in summas Regni dignitates, Regiúmq; consistorium insinuarant, animum induxit, iis submotis alios auitæ sinceræque fidei studiosiores, atque inter eos principem Philippum ad an-
1561. num CIↃIↃLXI in Regium consistorium aduocare.

CAPVT IV.

Alii honores Philippo delati cum Præfectura Reomaensi.

MAGNO quidem dignitatis suæ præsidio carruit eo, quem iam dixi anno, Philippus, cùm Robertum illi Lenoncurium Cardinalem mors subduxit, sed multò ma-
1562. ximè anno CIↃIↃLXII. ad mensem Septembrem, in quem inauspicata Antonij Borbonij Regis Nauarræ, quo maximè nitebatur, cædes incurrit. Sed vt virtuti ferè comes est honor, ita octauo pòst anno, cùm esse in viuis desiisset Cardinalis Bordeserius, delata est virtuti eius à Carolo IX. Reomaensis Præfectura, quæ ob Autisiodorensis Episcopatus, quem regebat vicinitatem, rebus eius magnoperè commodabat. Luctuosum subinde atque asperum non Regno minùs vniuerso, quàm priuatim Philippo annum
1574. CIↃIↃLXXIV. ob Caroli IX. decessum mitigauit Henrici III. successoris erga eum comitas ac beneuolentia. Is enim cùm viros eloquentes, ac moribus suaues magni solitus esset facere, tum Philippũ his aliisque de causis medul-
1579. litus est complexus. Itaque anno CIↃIↃLXXIX. cùm ex toto Episcoporum Galliæ numero quatuor tantùm in equestrem S. Spiritus ordinem, quem tunc instituit, cooptaret, Philippum cùm primis inter illos censeri voluit, ac sexto pòst anno dum molestæ illum factiones non hæretico-
1585. rum modò, sed etiam Catholicorum vndequaque vrgerent, vt aliquam pacis Regno conciliandæ rationem iniret, Philippum delegit, quem ad iuuenem Nauarræ Regem Henricum legaret, pro antiqua sua in Antonium patrem, & ipsum obseruantia consilia pacis perlaturum. Et exce-
ptus

ptus ab Henrico Philippus fuit ea animi propensione, vt si quam tunc per fœderatos Catholicos discedendi ab armis spem concipere licuisset, non esset obscurum eum animum reuertendi ad Catholicam Ecclesiam, quem sensu iam ac verbis præferebat, quémque illi posteà Gallia abundè est gratulata, ab illo fuisse suscipiendum. *Annus Christi.*

CAPVT V.

Cardinalatus & res in eo gestæ.

ADITVS hinc Philippo ad Cardinalatum patefactus, quem Henrico III. plurimùm efflagitante assecutus est à Sixto V. in tertia octo Cardinalium promotione VI. Cal. Ianuarij anno CIↃIↃLXXXVI. Nec longo pòst interual- 1586.
lo volente Rege Romam profectus exquisitis honoribus à Pontifice exceptus est, atque ei congregationi mox Præfectus, quæ librorum prohibitorum indici conficiendo fuerat destinata. Inter illas Romæ moras audiit illum crebrò Sixtus V. de Henrico IV. quem anno antè vrgentibus Regni factionibus ab Ecclesia proscriptum diris deuouerat. Cúmque Lenoncurius, qui parenti Antonio, illíque fuerat intimus, tum de eius erga auitam religionem mente optima, quam ex necessariis causis tunc in apertum proferre non poterat, tum de animi magnitudine, militari peritia, ac fortitudine plura diceret, facilè animaduertebat, non leui Sixtum pristini iudicij pœnitentia pulsari. Quæ deinceps causa fuit, vt nullis hostium Henrici artibus adduci potuerit ad quidquam inclementius contra eum mortuo decessore statuendum. Nec dubium peritis morum Sixti fuit, quin si ad Ecclesiam illo superstite Henricus, vt posteà, reuerti voluisset, obuiis illum vlnis fuerit admissurus. Minùs biennio Romæ egit Lenoncurius, quippe qui anno CIↃIↃLXXXVIII. Henrico III. post Parisiensem sedi- 1588.
tionem, & nonnullas Carnoti moras, Rotomagi præsto fuerit, atque inde mox digressus Blesensibus cum ipso Comitiis XVII. Cal. Nouembris interfuerit. Assiduas verò Consisto-

Annus Christi. rio Regio operas dedit post dimissa Comitia, cùm ob rebellionem Parisiensem & Consistorium, & Senatus essent in Turones translata, sed vt erant illis temporibus inter factiones infida omnia, Henrico III. ad sequentis anni Augustum detestabili parricidio sublato ambigendum sibi non censuit, quin Henrici IV. cuius iampridem sensa intima habebat perspecta partibus adhæreret, eandémque illi quam decessori in consistorio operam impertiret, ratus, quod euenta docuere, animum eius instando, & adhortando citiùs multò ac faciliùs, quàm deserendo, aut obnitendo à sectariorum consortio posse reuocari. Verùm, quæ erat temporum perfidia, vix September proximus adfuit, cùm graue illi periculum creauit secreta conspiratio, non in illius tantùm, sed & in totius Consistorij, ac Senatus caput atrocissimè, ni Deus auertisset, grassatura. Ea tamen detecta ac discussa perrexit porrò Lenoncurius, Regi in Consistorio adeò vtilis esse, vt Veneti cùm mox de ineunda cum ipso amicitia disceptatio esset Cardinalium maximè Vindocinensis, & Lenoncurij exemplo, atq; apud Regem constantia, sua in illum officia contra obtrectatores in tuto esse posse non dubitarint. Quin & Sixtus V. cùm anno
1590. cIↃIↃxc. Cardinalem Caietanum legasset in Galliam, atque ille neglecto Rege, ac Regiis cū aduersariis, tantum sermonem commutaret, grauiter illum increpuit, quod non etiam cum Cardinali Lenoncurio de legationis suæ capitibus communicasset, memor videlicet eorum, quæ ab illo olim audierat, & nonnullam rebus turbatis tranquillitatem ab eius sibi interuentu despondens.

Capvt VI.

Philippi Lenoncurii extrema.

Penetraverat altissimè in Regis consilia Philippus, cúmque eius cum Ecclesia conciliationem, aliquando fore non dubiam certò sibi persuasisset, tum inter infesta factionum contra illum studia, quæ sectariorum co-

piis illi opus esse astruebant, non satis eam hactenus erat arbitratus maturam. Sed posteaquam Catholicos qui cum Rege militabant, ipsósque adeò Regij sanguinis Principes prolixas hac in re moras pertæsos discessionem ab ipso, nouámque in Regno factionem apud Turones meditatos non obscuris indiciis est subodoratus, tum verò rem ab exordio per secretas litteras Regi non distulit aperire, ratus nulla potentiore machina nutantem iamdudum animum ad id, quod Regno totique Christiano orbi adeò erat salutare posse permoueri. Nec eum sua fefellit coniectura; nulla enim toto hoc dissidio res fuit, quæ Regis animum altiùs pupugerit, quæque illi maiorem profitendæ propalam eius, quam animo olim fouebat Catholicæ fidei procliuitatem attulerit. Verùm vt quidam sæpè casus incidunt omni humanæ solertiæ improuisi: ita nescio quomodo euenit, vt Lenoncurij litteræ à Rege amissæ in Principum, de quibus scriptæ fuerant, manus peruenirent. Quæ illi res, & atrocissimam in præsens contentionem conuiciorum, ac contumeliarum plenissimam, & infensissimum in posterum apud illos odium conciliauit, cui malo cùm non parum difficilem videret medicinam, & re vulgata à factiosis iniquissimè consilium eius in contrarium interpretantibus Romæ traductus esset, quasi scissionem à Romana Ecclesia meditatus Patriarchatum sibi in Gallia ambiret, incredibili vndique mœrore oppressus morbum contraxit, qui illum rebus humanis eripuit mense Decẽbri anni Christi CIↃIↃXCII. 1592.
ætatis LXV. cúmque scripto anteà testamento corpus suum Durocottorum Remorum deferri imperasset, vt in familiari sacello, quod olim Robertus Lenoncurius exædificaret, conderetur, Canonici aduersariis Henrici IV. etiam tum adhærentes cùm viuum triennio ante Remensi Archiepiscopatu donatum non admisissent, mortui etiam cineres eo sepulcro prohibitos Turonibus condi compulere.

Annus Christi.

Annus Christi.

De Oeconomo Monasterij vacante Præfectura.

ANNOTATIO.

NON leuis fuit in Gallia rerũ ac Præfecturarũ Ecclesiæ
1595. labes ab anno CIƆIƆLXXXIX. quo Henricus III. vita & Regno decessit ad annnm CIƆIƆXCV. quo eius successorem Henricum IV. aduersas olim Ecclesiæ partes sequutum Clemens VIII. reconciliauit. Cùm enim neque fœderati Principes Regio iuri in nominatione ad Præfecturas legitimè possent derogare, nec iis, qui à Rege nominabantur Præfecturas eo interuallo concedere vellent Pontifices, destituta ferè Præfectis Monasteria Oeconomorum suberant prouisioni. Itaque ab anno CIƆIƆXCII. quo desiit esse Philippus Lenoncurius vacanti Reomaensi Præfecturæ Oeconomum substituit Petrus Ianinus Diuionensis Præses fœderatorum Principum, qui tunc in Burgundia plus poterant, concessione. Sed pauculis pòst annis inclinante ad Regem Henricum IV. victoria, captóque à Regiis Reomao Forgetius Fraxineus Regis intimus Secretarius pulso Ianini Oeconomo suum suffecit, eóque genere administrationis annis haud minùs duodecim Abbatis facultatibus est potitus.

Annus Christi.

GVILLELMI VII. FOVQVET DE LA VARENNE EPISCOPI ANDEGAVENSIS, Abbatis LXXI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ortus eius & primæ dignitates.

GVILLELMO Fouqueto patria fuit Flexia Andegauorum non ignobile hodie municipium, parens vir clarissimus Guillelmus Fouquetus Dominus de la Varenne Andegaui Rector, qui in Regis Henrici IV. gratia egregiè florens filium suum omni disciplinarum, quæ Ecclesiasticum virum decent genere adornatum, inter egregia virtutum exempla educauit, vt dignitatum Ecclesiæ, quas illi de Regis beneuolentia despondebat, compotem faceret. Ergo cùm principio Athanatensis apud Lugdunum Monasterij, ac subinde S. Nicolai apud Andegauos donatus esset Præfectura, anno demum CIↃIↃCVII. in Reomaensem an- 1607.
nos iam quindecim vacantem commendatitio nomine est introductus. Haud procul ab hoc tempore auctus etiam est Floriacensi Præfectura, quæ est inter Gallias nominatissima. Accedebat ætas illi iam maior, cùm pater egregia eum caritate complexus, morúmque eius integritate delectatus, ad maiora eum destinans, in Senatum Parisiensem cooptari curauit. Dehinc Launomarensis apud Blesas Monasterij ornatus extremo Præfectura, cùm iam Ecclesiasticos prouentus per ætatem liberè posset dispensare, magni opus animi Ecclesiæ Launomarensis restitutionem est aggressus, de qua nihil certius possim dicere, quàm quod diuturnæ memoriæ ea in Ecclesia verbis hisce fuit inscriptum.

Annus Christi. Hocce Templum, quod structura cum sumptuosissimis totius Regni certabat, anno CIↃIↃLXVIII. cæcis hæreticorum furentium ad odia mutua armis & animis incensum, aris & Imaginibus confractis, supellectile omni sacra confracta, cùm posteà tot intercurrentibus, sibíque inuicem succedentibus publicarum cladium momentis per XLIV. annos in parietinis deformatum, non sine acerbissimo bonorum omnium doloris sensu iacuisset, tandem Guillelmus Fouquet de la Varenne cinerum miserandorum deflagrati cœnobij pertæsus, ad Dei omnipotentis gloriam in hanc formam renouari curauit
1612. anno salutis CIↃIↃCXII.

CAPVT II.

Alij eius honores, & immaturus obitus.

MORA illi in Senatorum subselliis non fuit diuturna, vtpote qui paterno subnixus fauore pauculis pòst annis inter supplicum libellorum in aula Magistros est accersitus, ne hoc quidem gradu diu substitit, ad Episcopatum Andegauensem cessione Caroli Mironis ad annum
1616. CIↃIↃCXVI. qui ętatis eius erat XXIX. die Octobris XXI. prouectus. Quod in munus incredibile est quantam ille morum integritatem, actionum dignitatem, omnis officij accurationem attulerit. Sextum in ea dignitate annum laborando non impleuit, merendo longè plures excessit. Sed id aliunde meliùs, quàm ex Epitaphio elogio Andegauensis eius tumuli nemo didicerit. Sic enim habet,

Memoriæ Sacrum.

Guillelmo Fouqueto Varano Episcopo Andegauensi, sanctissimis moribus, & pietatis zelo supra hominem flagrantissimo, solutam in sua Diœcesi sacram disciplinam instaurandi auidissimo, improbo labore, & vigiliis exinanito corpore, indesinentibus ad Deum precibus, clericis suis exemplo præire contendenti; vim à natura seue-

riore acceptam, quam latè patuit officij regula, perpetua & inexorabili constantia acerrimè roboranti, contemptu sæculi ad futuram gloriam sententia ineluctabili anhelanti, priuatis caritatibus nunquam delinito. *Annus Christi.*

Maturinus Simonius turbato mortalitatis ordine, discipulo præceptor, hunc titulum, & tumulum mœrens posuit.

Vixit annos xxxv. menses xi. dies xv. obiit Andegaui iv. idus Ianuarias cIↄIↄcxxi. 1621.

CAROLI MIRONIS ARCHIEPISCOPI LVGDVNENSIS, ABBATIS LXXII.

Rerum gestarum excerpta.

Capvt I.

Ortus eius & progressus ad dignitates.

Marco Mironi Henrici III. Francorum Regis politissimo, eruditissimóque Archiatro filij fuere duo, Franciscus Miro Prætor vrbanus Parisiis Henrico IV. dilectissimus, qui fidei eius tribuit vt eum Ædilibus, Decurionibúsque vrbis turbulento maximè ac suspecto tempore Præfectum vellet, & Carolus Miro vitam à prima ætate complexus Ecclesiasticam. Francisco filia fuit Maria Mironia, quæ paternis opibus ditissima Claudio Gouffier Comiti de Carauas antiqua Gallicæ nobilitatis familia orto in manum conuenit, eúmque duorum liberorum parentem fecit. Carolus verò in Parisiensi Academia artium scientiarúmque omnium, quibus vir Ecclesiasticus aut ornari potest, aut ad dignitates idoneus fieri orbem complexus, iis naturæ, industriæque opibus à prima iuuentute fuit cumulatus, vt facilè appareret primis eum Ecclesiæ Magistratibus non imparem fore. Erat enim in rebus intelligendis celer ingenio, memoria tenax, acer & acutus iudicio, in

Annus Christi. rebus verò gerendis ea peruidendi eius, quod probum, ac rectum esset perspicacitate, ea tuendi constantia, ea persuadendi solertia, vt quocunque eius incubuisset sententia, aut peruinceret, aut obnitentibus non leue negotium facesseret. Itaque partim paterno, partim suo merito commendatissimus visus est Henrico III. qui eum tum aliis minoris nominis dignitatibus, tum Cormeriacensis Monasterij Præfectura maturè honestauit.

CAPVT II.

Andegauensi Ecclesiæ præponitur.

VIx dum iustos annorum numeros erat assecutus, cùm anno CIↃIↃLXXXVII. Guillelmus Ruzæus rebus humanis, atque Andegauensi throno decessit, & Henricus III. qui illi volebat optimè in Guillelmi locum illicò eum suffici imperauit. Gratus itaque initio omnibus Andegauensibus aduenit, mascula eius eloquentia, quam crebro populis de superiore loco communicabat impensè delinitis. Sed cùm per superiorum temporum incuriam, ac licentiam multa sensim in hominum Ecclesiasticorum mores irrepsissent, quæ Episcopi censura vehementiore viderentur indigere, eóque illam quā diximus vim animi Carolus attulisset, in graues ac diuturnas incidit cum multis contentiones, in quibus cùm dignitatem Episcopalem non facilè summittendam, & rectum semper gubernaculum sibi esse tenendum contra ingruentes tempestates existimaret, plurimis diu iactationibus, iisque molestissimis se, suáque exposuit. Verùm ingentem animum res nulla infregit, quin & idoneis se tutaretur remediis, & suas in re publica partes intereà generosè obiret. Nam & anno CIↃIↃCX. elegantem habuit sermonem funebrem in Henricum IV. infando parricidio sublatum, & quinto pòst anno cùm generalia Regni Comitia Parisios conuenissent, oratione sanguinis ac nerui plena edocuit, quantum Regis ac Regni interesset, ne res quæ ad Ecclesiam pertinent,

nent alij quàm Ecclesiastici, aut tractare auderent, aut *Annus*
decidere. *Christi.*

CAPVT III.

Reomao & haud longè ante obitum Lugduno præficitur.

DIMISSIS comitiis cùm plures Andegaui animorum aduersùs se offensiones ex præteritis contentionibus non ignoraret esse reliquas, ratus se adeò exulceratis affectibus haud satis vtiliter allaboraturum, vel quod vero est similius ad tranquillitatem, quam annorum iam septem ac viginti labor postulabat propendens, remisso Episcopatui nuncio Guillelmum Fouquetum Varanum, de quo dixi, sibi subrogari postulauit, legitima vicissim permutatione, Reomaensem sibi Præfecturam ab illo stipulatus. Et re ad ineuntem annum CIƆIƆCXVI. transacta sex annos ea in Præfectura suauiter conquieuit. Iis lapsis Guillelmum Varanum sua, vt diximus, fata è viuis subduxerunt, & consenescente iam inuidia, sanatísque Andegauensium ferò offensionibus, Regio simul ac Pontificio calculo in Sedem pristinam Carolus Miro fuit reuocatus. Sanè Vrbanus Pontifex operam eius tanti ad Ecclesiæ commoda esse censuit, vt cùm aliquot post annis Dionysius Simon Cardina- 1622.
lis de Marquemont de Lugdunensi Throno, qui est in Gallia primarius, morte decessisset, enixè apud Regem per Nuncium Apostolicum egerit, vt Carolum Lugdunensibus vellet iuberétque Pontificem dari. Nimirùm plurima ille sibi de imperterrita illius in propugnandis Ecclesiæ priuilegiis constantia pollicitus erat, ac cùm in Pontificis sententiam Rex iuisset, exeunte demùm anno CIƆIƆCXXVI. Ec- 1626.
clesiæ Lugdunensis Primas est creatus. Verùm egregium virtutum eius cursum, & in longum porrectas expectationes omnes biennio ferè posteà mors intercepit.

Annus Christi.

DE LVDOVICO II. GOVFIER DE BOISY ABBATE LXXIII.

ANNOTATIO.

NVNC dehinc Præfectorum Reomaensium res gestas, quod Dei beneficio sint superstites non, vt hactenùs, vsque ad extrema, sed vsque ad renunciatam tantùm Præfecturam, vt prosequamur res postulat. In iis verò princeps locus est Ludouico Goufier de Boisy Caroli Mironis ex nepte pronepos. Is antiqua ortus familia, in qua magni Regiæ domus Magistri, magni Hipparchi, Præfecti maris, Præsides prouinciarum, Duces, Marchiones, Comites, aliíque grandibus titulis illustres vixere, non minùs proauunculi Caroli, quàm patris Claudij Goufier Comitis de Carauas destinatione Ecclesiasticam amplexus vitam, atque inde ab adolescentia ad virtutes, ac disciplinas ei vitæ consentaneas egregiè factus, atque institutus Præfectura primùm Cormeriacensi, deinde etiam Reomaensi, ex Caroli Mironis renunciatione fuit cohonestatus. Verùm geminatis intra non multos annos hinc patris, inde maioris natu fratris sine stirpe funeribus, ne familia illustris esse desineret, vtraque Præfectura dimissa in nomen ac fortunas Comitis de Carauas succesſit Ludouicus.

Annus Christi.

ARMANDI IOANNIS DV PLESSIS CARDINALIS DE RICHELIEV, Abbatis LXXIV.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Ortus eius & institutio.

ARMANDVS Ioannes Cardinalis de Richelieu admirabilis vir animi, solertiæque incredibilis, Reomaensem Præfecturam ad annum CIↃIↃCXXIX. excepit, cuius si 1629.
res omnes domi & foris bello ac pace ad hanc diem gestas prosequi velim, nec mei, vt opinor, moduli, nec instituti memor fuerim. Suscepto itaque in hac Abbatum Reomaensium recensione muneri fecero, vt arbitror satis, si quæ ille decora ac commoda Ecclesiæ Regnóque contulit, donec hac Præfectura cessit, quantum mihi compertum erit repræsentem. Igitur sol illi primùm illuxit Parisiis anno CIↃIↃLXXXV. parente Francisco du Plessis Domi- 1585.
no de Richelieu, quem non tantùm paternum Plessæorum stemma longa nobilium auorum, ac proauorum serie propagatum; sed etiam maternum Franciscæ de Rupe Cauardi Regiis Principibus Drocensis familiæ insertum, illustrabat; mater fuit Susanna de la Porte Vezins cordatissima ac grauissima fœmina. Sed parens eius cùm à prima adolescentia Regis Caroli IX. honorarius fuisset ephebus, tum Henrici III. & IV. maximis deinceps in rebus obsequio semper præsto fuit. Nam priorem ad suscipienda Poloniæ sceptra pergentem, atque ad Francica subinde remeantem fidissimè assectatus permouit inprimis, vt in sanciendo fœdere cum Germanis equitibus, qui duce Casimiro irruperant in Galliam, sua opera honorificè vteretur; tum vt se habere vellet magnum rerum capitalium in aula Præto-

Annus Christi. rem, nec multò posteà vtriusque Ordinis Francici Equitem Torquatum. Posteriorem varias rebellantibus vrbibus obsidiones molientem nunquam deseruisset, nisi morte immatura anno cIↄIↄXC. in obsidione Lutetiæ interceptus esset. Quinquennem ad ista patris fata Armandum primis literis, paucísque deinceps euolutis animis, politioribus studiis sedula mater admouit: in quibus cùm & ingenio Magistrorum præuerteret officia, & suauitate ac gustu magis quàm necessitate teneretur, eos breui edidit progressus, vt quanquam militaribus rudimentis hunc studiorum cursum posteà interpellarit, tamen ad literas identidem recurrere posset. Itaque cùm post annos aliquot Alphonsus maior natu frater, Iacobo Plessæo parentis patruo in Episcopatu Lucionensi Henrici IV. nuncupatione subrogatus, Cartusianam solitudinem Pontificiis infulis prætulisset, ac regia nuncupatio esset in Armandum conuersa, non fuit illi difficile literis animum restituere. Quin ista etiam cessatione vegetior in Philosophica, ac subinde Theologica adeò se immersit, vt quæcunque esse solent eorum studiorum exercitamenta ex iis ille insignem siue ingenij, siue sedulitatis laudem reportarit.

CAPVT II.

Res gestæ in Episcopatu ante aulicas dignitates.

TRIBVIT aliquot sub hæc annos domesticis studiis, nullúsque fuit qui eum vel eruditione, vel virtute maturum destinatæ dignitati non existimaret, si non defuisset ætas, quam leges Ecclesiæ annariæ ei ordini præscripsere.
1607. Ergo consultum est, vt anno cIↄIↄCVII. Romana ab eo susciperetur peregrinatio, siue vt intereà ætas accresceret, siue vt nonnullus ex ea ciuitate sacri Ordinis fonte fructus hauriretur. Præerat tunc Ecclesiæ Paulus V. qui Armandi ingenio ac colloquio captus, pati noluit vt eius indolis bonis diutiùs careret Ecclesia, sed facta biennij quod deerat gratia consecrationem iussit accelerari. Excepit redeun-

tem Rex humanissimè, cúmque illum Mariæ Mediceæ coniugi, quasi Episcopum, vt loquebatur propriè suum, prolixè commendasset, passus est ad Ecclesiam suam proficisci. Hic ille cùm per bellicas hæreticorum vastitates, non in agris solùm, sed etiam in vrbibus Ecclesias fide, moribus, ac ruinis miserè deformatas cōperisset, egit tum disertissimis concionibus, ac disceptationibus, vt ad fidei puritatem, officiíque perfectionem omnes reuocaret, tum sollicitudine & autoritate, vt hæreticos nonnullis Ecclesiis, quas inuaserant, eliminaret, tum sedula visitatione, vt præpositos Ecclesiis Presbyteros doctrina atque exemplo saluti populorum collaborantes haberet. Parisios triennio pòst reuisit, vbi exercitata iam lingua ac mente ad dicendum, conciones habuit in Ecclesia sancti Andreæ aulæ toti acceptissimas, nihilóque secius cum suis se, quàm alienis plus debere intelligeret, ad excolendos Lucionenses breui reuolauit. Nec ante inde extulit pedem, quàm anno CIↃIↃCXIV. publica Regni Comitia Lutetiæ cogerentur, ad 1614. quæ ille cùm prouinciæ suæ delectu venisset, tam illustre ab ordine Ecclesiastico commeritus est opinionis, ac iudicij de se publici testimonium, vt inter tot natu aut dignitate priores vnus sit delectus, qui peractis Comitiis solemni oratione (quam ille habuit disertissimam) Ordinis Ecclesiastici ad Regem postulata deferret.

CAPVT II.

Primæ eius in aula dignitates, & res in eis gestæ.

HINC iam illi se via aperuit ad ea dignitatum fastigia, quibus non tam ipse extolleretur, quàm in plurimos prospectus eius, ac prouidentia funderetur. Nam cùm anno CIↃIↃCXV. Ludouici XIII. cum Anna Austriaca Hispani 1615. Regis filia maturarentur nuptiæ, magni inprimis Eleemosynarij munere apud illam fungi est iussus, ac deinceps cùm inter Hispanum & Sabaudum non pauca in Italia controuerterentur, résque ad arma spectarent, quibus Regem

Annus Christi.

quoque oporteret implicari, decreta illi est in Hispaniam legatio, pacis conficiendæ causa, quam tamen idcircò non obiit, quod & ipsius opera circa Regem necessaria, & res breui in Italia componi aliter posse viderentur. Itaque hæsit deinceps in aula iussus fungi munere vnius è quatuor Ammanuensibus, qui secreta Regis mandata perscribunt. Sed conuerso haud multò posteà rerum aulicarum orbe Reginam matrem Regis Blesas pergentem, affectatus magni apud eam Eleemosynarij, aulæque eius Præfecti munus gessit, ac plusculum mox nactus otij libris se inuoluit, cúmque Caluiniani Parisiensium Ministri propugnandis erroribus suis epistolam ad Regem ausi essent perscribere, eam ille disertissimo ac vehementissimo commentario confutauit. Auenionem subinde commigrauit, vbi otij impatiens dixit plerunque ad Religiosas familias publicè, suis verò Lucionensibus quam præsens ore non poterat, eam scripto operam præbuit, molitus egregiam eorum Institutionem ad Christiana officia.

CAPVT IV.

Pace Regno restituta fit Cardinalis.

CVM subinde turbatum esset nonnihil in Gallia, quod inuito Rege Mater Regina Blesas deseruisset, Auenione reuocatus non solùm pristinas apud eam dignitates tenuit, sed etiam pacis ac tranquillitatis publicæ quasi Interpres, ac curator illi adesse est iussus. In quo tam præclarè illius opera enituit, vt cùm posteà suas plerique Magnatum offensiones cum Reginæ causa miscuissent, eámque improuiso impetu ad nouos tumultus abripuissent, Armandus cum primis idoneus fuerit iudicatus, qui omnia in tranquillitatem referret, animósque exulceratos ad lenitatem comitatémque reuocaret. Qua ex re cùm illi quæsita esset apud Regem iuxta ac Reginam insignis de nouo gratia, egit Rex apud Pontificem, vt Cardinalibus Romanis accenseretur, idque volente ac lubente Gregorio XV. im-

petrauit ad annum Christi CIↃIↃCXXII. Contulit se etiam per hæc tempora in tutelam eius, ac prouisionem Schola Sorbonica; nec multò postea potissimam publicæ rei curam in eius sinum Rex deposuit, ratus illius in primis prouidentia obtineri posse, vt nec auita Religio, nec maiestas imperij quidquam ab hostibus caperent vspiam detrimenti. *Annus Christi.*

Capvt V.

Caluinianos, Deo ac Regi perduelles, apud Ream Insulam consilio & opera domat.

INCREDIBILIS fuerat adolescente Rege Caluinianorum in Gallia impudentia ac ferocia, querimoniis ac minis omnia complere, cum exteris fœdera coire, militem cùm libitum erat legere, ciuitates contra regiam autoritatem munire, exilium ciuibus indicere, viros Ecclesiasticos bonis suis vel deturbare, vel interdicere; nullius audire imperia; denique Regnum alterum in Regno condere. Tenuit hæc peruersitas ad annum CIↃIↃCXX. quo Rex autoritatis suæ detrimenta videre non sustinens ad Benearnenses Regij consistorij imperia detrectantes, ac Episcopos facultatibus suis restituere renuentes, infesto exercitu conuolauit, factionem oppressit, sacra religionémque reparauit, & diuina, regiáque iura vendicauit, Hinc exasperati perduelles conueniunt in solita conciliabula Iuliodunum, ac deinde Rupellæ duces bello destinant, Regni illis prouincias distribuunt, hostilia omnia machinantur. Sed Regiis impares viribus Salmurium, Angeriacum, Neracum, atque alia in Santonibus, Burdegalensibus, ac Nouempopulis oppida propè sexaginta ad annum CIↃIↃCXXI. amittunt, nihilóque secius animis obstinatis impiam fouent coitionem Rupellæ rebellionis arce, Regiam ad se autoritatem rapiunt, vectigalia inuadunt, sigilla publica adulterant, nihilque inausum relinquunt. Itaque Regiis exercitibus terra marique bis cincti Ream insulã anno CIↃIↃCXXV. 1625.
perdunt, qui illis molitionum deinceps omnium scopulus

Annus Christi. 1626. ac naufragium fuit. Cùm enim ea in Insulâ arcem geminam Martinianam & Pratensem exædificassent Regij ad annum CIↃIↃCXXVI. ira ac desperatione in transuersum acti Rupellani Anglos in belli societatem accersunt, factâque in Insulam exscensione arcem Martinianam arcta obsidione premunt. Superabant nostri animis, sed commeatuum vrgebantur penuria, quod omnes ad arcem aditus terra marique hostes obstruxissent. Hic ergo incredibilis fuit, tum solertia, tum fortitudo animi Cardinali Richelio, vt delusis, vel perruptis Anglorum obstaculis, commeatus inueheretur obsessis, Galli plures atque exteri in hoc negotium euocati frustrà fuere, sed peruicit tandem constantia, visque ingenij omnia impedimenta, ternâque transuectione tantum nostris est suppeditatum commeatus quantum ad hostes spe victoriæ, atque Insula deiiciendos satis esset. Nihil enim tum abfuit, quin transportari in Insulam exercitum suaderet Cardinalis, quo vna die, & soluta obsidio, & cæsus fugatúsque est Anglus, atque ea ex victoria tanta extitit hæreticarum partium debilitatio, vt certam deinceps in ruinam præcipitarint.

CAPVT VI.

Rupella hæreticæ factionis caput eius consiliis obteritur.

FRVSTRA sperabatur Ecclesiæ tota Gallia restitutio, Regnique constans tranquillitas quandiu staret erroris ac rebellionis receptaculum Rupella. Itaque eo aduertendum necessariò animum pulsis Gallia Anglis Rex & Cardinalis censuere; sed ea erant vrbis siue à natura, siue ab arte munimenta, vt non dubium esset, quin aliis quibuslibet ingeniis, ac manibus inexpugnabilis videri posset. Prima tamen naturæ vis facta quadrati lapidis aggere æstuantis Oceani fluctibus obiecto, cuius ostia muniret obex quadruplex nulli nauigiorum generi facilè penetrabilis, tum ex tignis arrectariis, qui ad aggeris medium decussatim fistu-

cis

cis, essent defixa, tum ex aliis tignis in transuersum iacentibus, quæ catenis deuincta ferreis fluitarent; tum ex nauibus quæ lapidea substructione oneratæ, medióque mersæ alueo fluctibus murum altiorem opponerent; tum denique ex nauibus fluitantibus ferróque cuneatim vinctis, quæ magnam tormentorum æneorum vim permeare volentibus intentarent. Tam multiplici obstaculorum arte coercitis fluctibus versa subinde est industria in propugnacula, quæ manus firmarat, & ducta circum fossa communitáque castellis, omnis commeatui aditus fuit interclusus. Nullus erat tot molitionum fructus, si Anglorum quæ Rupellensibus subsidio bis aduenere vires valuissent; sed alter illis mari, alter terra obiectus est exercitus, in quibus ea floreret militiæ disciplina, eáque stipendiorum fides esset, vt non multò difficiliùs ad vrbis obsidia excubare, quàm domi degere viderentur. Obtinuit verò hæc prouisio, vt mense postquam circumsederi cœperat duodecimo ad diem primam Nouembris anno CIↃIↃCXXVIII. Rupella fame edomita sub Regis sui manum redierit, perfidiam eierarit, Sacra, Religionésque sexagesimum iam annum exilio aut captiuitate pressas quo par erat loco admiserit, munitiones rebellionis, ac peruicaciæ irritamenta solo æquarit, æmulásque Regno fasces adeò abiecerit, vt ne in vrbibus quidem Gallicis nomen deinceps haberet.

Annus Christi. *1628.*

CAPVT VII.

Italiæ Principes ad pacem reducuntur.

DVM hæc ad Rupellam gererentur, recruduit in Italia malè obductum olim vulnus dissidij de Principatu Montisferrati inter Sabaudiæ ac Mantuæ Duces: pro illo stetit Hispanus, pro isto Francus. Sed Hispanus dum Rex hæreret apud Rupellam, captis aliquot vrbibus, & Casali obsesso susceptas à se partes egregiè promouerat, Regi subacta etiam Rupella, multa supererant domi componenda, vigente etiamnum plurimis ac munitissimis in vrbibus Cal-

Annus Christi. uiniana rebellione, & alioqui claustra Italiæ militum copiis, prodigiosísque operibus, Sabaudus ac Hispanus obstruxerant. Ea tamen fuit tum in Rege animi, tum in Cardinali vis consilij, vt commoto raptim à Rupella exercitu, magnis itineribus Italiam propè improuisus inuaserit, Segusiana claustra perruperit, hostilem exercitum fuderit, Segusianam vrbem ac propugnaculum cœperit, tantóque sui terrore omnia compleuerit, vt dissidentes Principes breui ad concordiam spectarint. Itaque dictæ statim concordiæ leges fuerunt, Casalis soluta obsidio, Italia metu liberata, Regis apud hostes pauor, apud socios amor, apud omnes autoritas, & fama immensum excreuere.

CAPVT VIII.

Hæreticæ perduellionis reliquiæ extinguuntur.

1629. HIs inter Alpinas niues confectis, ineunte anno CIↃIↃCXXIX. recepit se Rex in Galliam, & aperiente se vere exercitibus suis omnibus præfecit Cardinalem, vt toto Regno cum hæretica perduellione debellaretur. Adesse tamen ipse voluit dum Priuatæ vrbs Heluiorum, vnde rebellionis origo fuerat, ferro & flamma deleretur, & perduellium Dux conspiratione dirempta, ad veniam pacémque recurreret. Inde Ecclesiæ latè ac Regno pacem, ac tranquillitatem perpetuam Cardinalis circumtulit, Vcetiæ, Nemausi, Ceseroni, Montalbani Ecclesias Episcopis, Episcopos populis, omnes Regiis imperiis, obsequiisque restituit. Vrbes alias tricenis plures in deditionem accepit, munitiones ac propugnacula, quorum fiducia coaluerat rebellio, æquauit solo, Religiosis viris, ac fœminis ædium antiquarum vindicias dedit, Templa vel profanis ritibus violata, vel diruta restaurauit, sacra iampridem exulantia postliminio reduxit. Hæresis præcones qui Galli non essent Gallia pepulit, Gallorum factiosa consilia dissipauit, & impudentiam, audaciámque confregit. Francos nobiles, quos hæreticæ olim partes abduxerant, partim obiecto

Regiæ Maiestatis respectu, à perduellium seuinxit consi- *Anni Christi.*
liis, partim eruditis de fide & religione disceptationibus,
ad Catholicas partes traduxit. Populos intolerabilibus tributis
factionem sustentare diutissimè coactos suis simul facultatibus,
Regiisque obsequiis redintegrauit.

CAPVT IX.

Læsa iterùm pax Italiæ restauratur.

PACE tota Gallia composita, turbæ iterùm in Italia 1630.
subortæ ad annum CIↃIↃCXXX. dum Imperator Mantuanum Gallicæ originis Principem in fidem non admittit, & iunctis cum Hispano copiis hinc Mantuanum agrum vastat, inde Casale premit obsidione. Eas ob res bello Dux lectus à Rege Cardinalis florentissimum exercitum in Italiam transfert, & viam Fœderatorum tergiuersationibus, ac fallaciis hostium obstructam ferro aperit. Alpignanum primò in potestatem venit, tum Briquerassum, ac demum Pignarolum, & castrum Perusæ. Itaque apertus aditus commeatui, qui ex Gallia ad exercitum conuehebatur. Parte alia Rex altero exercitu Sabaudicas vrbes subegit, & Cardinalis qui ad ipsum venerat consulto victorem exercitum in Italiam misit. Is breui interuallo pugna duplici ad Villanam, & Carinanum hostilem exercitum fudit, atque insigni clade affecit. Has victorias deinceps est sequuta harum aliarúmque vrbium deditio, tantáque hostium consternatio, vt aliquandiu nulla de re, nisi de pace ageretur. Quam cùm victores non recusarent, tamen hostilis exercitus Ducum mutua æmulatio, atque ambitio perdiu est morata. Capta est à Germanis inter moras Mantua, & pacis obtentu, dum Rex grauissimo Lugduni morbo conflictaretur, vrbs Casalis Hispano permissa propugnaculo eius Regiis interim copiis communito. Diuturna posteà fuit pacis frustratio, dum Spinola Hispanici Dux exercitus capti propugnaculi gloriam affectat, sed Regius intereà exercitus insignibus supplementis Cardinalis industria auctus,

Annus Christi. ad Casalis vicina penetrat, Hispanum exercitum cingit, atque ad pugnam prouocat, nulláque dehinc mora fuit, quin ipsa in acie pugnæ pax conficeretur. Itaque Mantua & Casali restitutis, Dux in fidem ab Imperatore est admissus. Dehinc de agro Montisferrati cum Sabaudo transactum, Pignarolum Regno Franciæ contributum, euulsisque dissensionum fibris, solida Italiæ pax sancita.]

CAPVT X.

Plurimi inde vim aut iniuriam metuentes in Regis tutela ac præsidio esse ambiunt.

DETVLIT per hæc tempora, Armandus Cardinalis Alphonso fratri Purpura itidem anno antè à Pontifice donato, Reomaensem Præfecturam. Quæ mihi res tantùm gestas Abbatum Reomaensium prosequenti, necessaria causa est stili hoc loco sustinendi. Quanquam inuitus, atque identidem respectans animus ægrè sibi patiatur eripi mentionem ingentis illius decoris, quod in Regem Franciæ ex Rupellensi & hoc Italico bello est deriuatum, vt à Christiana Europa communis quasi tutela ac præsidium habeatur eorum omnium, quos potentiorum vis, & iniuria terrefecit. Qua laude nulla illi vel ad Ecclesiæ tranquillitatem opportunior, vel ad Principum securitatem commodior, vel ad Francici nominis maiestatem amplior, vel ad æternæ gloriæ præmium vberior potuit, vt opinor, obuenire. Quam ad rem cùm subseruire Rex sibi Armandi consilia, industriámque voluerit quæcunque deinceps posteritas huius decoris memoriam conseruabit, ea de Armandi nomine nunquam conticescet.

Annus Christi.

ALPHONSI DV PLESSIS CARDINALIS, ARCHIEPISCOPI LVGDVNENSIS, & Abbatis LXXV.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

De rebus eius antequam renuntiaretur Cardinalis.

ALPHONSVS du Plessis de Richelieu Armando natu prior lucem Parisiis vidit, patrémque, vt dixi, impubes amisit, nihilóque secius impigra matris sollicitudine egregia literarum ac pietatis in primis rudimenta posuit. Quæ cùm ætatis accessu non mediocres acciperent accessiones visus est Henrico IV. post aliquot ab adolescentia annos idoneus, qui Romano Pontifici nominaretur successor Iacobi Plessæi Propatrui, qui in Lucionensibus insulis paulò antè erat demortuus. Et Regis quidem iudicium amplexus est ac veneratus Alphonsus, sed cùm illi à puero tranquillitas animi, atque erga Deum pietas impensè cordi essent, pertæsum est breui illius vitæ, in qua & fluxa rerum curanda, & non leuia salutis pericula essent adeunda. Itaque infusi de cælo spiritus flatu impulsus, mutata velificatione ad tranquillum Cartusianæ vitæ portum mentem appulit. Quæ illi statio & tutissima tandiu fuit, & gratissima, quandiu publicæ rei non interfuit, vt priuata eius commoda communibus postponerentur. Sed posteaquam grauissima Regni negotia Armandi humeris incubuere, Regia factum est prouidentia, vt fraternis vel solatiis sustentaretur, vel honoribus augeretur. Itaque Alphonsus frater Aquensem primò Metropolim in secunda Narbonensi Prouincia regere iussus, quamuis repentinò ex vmbra esset adductus ad solem, tamen oculis tam vigilantibus,

Annus Christi. quæ Pontificij essent muneris perspexit semper, vt meditata iampridem omnia ex solitudine pristina attulisse videretur. Paucis inde pòst annis ad primariam Galliarum Sedem Lugdunum traductus, omnes eius muneris partes accuratissimè est perfunctus.

CAPVT II.

Ab Vrbano VIII. dictus est Cardinalis.

GRADVS illi hinc factus ad Romanam Purpuram, quam anno CIƆIƆCXXIX. exeunte ab Vrbano VIII. est promeritus, posteaquam & honorificis Regis litteris id fuisset flagitatum, & legi quæ fratres duos in Cardinalium numero simul censeri vetabat, ab Vrbano esset cum hoc elogio derogatum. Fecisse Armandi Cardinalis in Ecclesiam merita, vt ius ei esset cæterorum legibus non teneri. Iam vt dignitati suus non deesset splendor tum alios Ecclesiasticos prouentus, tum Reomaensem Præfecturam abs se in fratrem transferri Armandus voluit. Et ea erat Alphonso tum actæ anteà vitæ integritas, tum in amplissima fortuna moderatio, vt suis alioqui luminibus plurimùm omnem in partem resplenderet. Optauit post hæc vir integerrimus Cardinalis de la Rochefoucauld prouecto iam senio, corporéque aulicis laboribus impari de munere maximi Eleemosynarij decedere; atque illud mox in Regis vnde ad se profectum erat, libera potestate reposuit. Nihil abfuit, quin illo statim munere Alphonsi Purpuram Rex ornaret, sibique admotum propiùs tum ad alia plurima, tum ad Romanam in qua nunc agit legationem destinaret.

Annus Christi.

FRANCISCI DE LA ROCHEFOVCAVLD CARDINALIS ET ABBATIS LXXVI.

Rerum gestarum excerpta.

CAPVT I.

Genus eius & ortus.

FRANCISCVS Cardinalis de la Rochefoucauld, cui Alphonsus du Plessis Præfectura Reomaensi cessit, ortus est è primaria Pictauorum apud Aquitanos nobilitate, quæ in varia nomina familiásque propagata gentis caput agnoscit Rupifucaldum olim Comitem, nunc Ducis ornamentis à Ludouico XIII. ob egregia Francisci V. apud Resiam Insulam facinora cohonestatum ad annum Christi CIƆIƆCXXVII. Parens fuit Cardinali Carolus Rupifucaldus Comes Randani Francisci II. filius ex Anna Poligniaca, qui equitibus cataphractis quinquaginta primùm Præfectus, tum Ordinis Regij torquatus Eques, mox centum leuis armaturæ Equitum Dux, dum à Carolo V. Imperatore obsideretur ciuitas Metensis, egregiam singularis pugnæ cum Hispano Equite laudem retulit. Demum supremus peditum Francorum Magister factus in obsidione Bituricarum, quas hæretici milites inuaserant, grauiter vulneratus, sed multò grauiùs in ea quæ deinde sequuta est Rotomagi, mortem oppetiit anno CIƆIƆCLXII. Ex eius coniugio cum Fuluia Pica Galeatij Mirandulæ & Concordiæ Principis, & Hippolytæ Gonsagæ filia natus est Parisiis secundo inter quinque liberos loco Franciscus anno CIƆIƆLVIII. Ac Fuluia quidem non maior annis duobus & 1558.
viginti marito viduata à Catarina Medicæa Regum matre, cui teneris ab annis honoraria puella fuerat, in aulam est reuocata, paucisque pòst annis ab Henrico III. domui Ludouicæ Lotharingicæ coniugis suæ, ob pietatis, pruden-

Annus Christi.

tiæque eximia decora Præfecta fuit. Egit laudatissimam viduitatem annis XLV. fato demum functa anno CIƆIƆCVII. atque Aruernis in Ecclesia Societatis IESV Billomensi in melioris expectationem vitæ composita.

CAPVT II.

Adolescentiæ eius studia & primæ dignitates.

PARISIIS aliquandiu priuato Magisterio institutus Franciscus, publicis posteà Collegij Claromontani Societatis IESV Scholis est adhibitus, emensisque pro dignitate rei, & bonitate ingenij litterarum politiorum studiis, ad Philosophicas breui conuolauit. Quas dum enixè percurrit prima illi dignitas Ecclesiastica obuenit Præfectura Monasterij Trenorchiani, qua illi Ludouicus Cardinalis Guisius sponte cessit, postquam annos circiter vndecim illam administrasset. Vix dignitatem adierat, cùm de illa augenda, & ornanda cogitationem suscepit. Nam cùm vetustum xenodochium Trenorchij Caluiniani perduelles Gallia tota miserabiliter debacchantes, rebúsque sacris omnibus vastitatem inferentes solo æquassent, Franciscus autore patruo Ioanne Rupifucaldo Abbate maioris Monasterij apud Turonos, & matre Fuluia, illud à fundamentis & solidiùs & illustriùs restituit. Omninò verò autor est SanIulianus Cabilonensis eum dum studia peregit præter annuos quadraginta aureos, quibus se suósque sustentabat, reliquum illius Monasterij prouentum resarciendis ædificiis, puellis egestate periclitantibus in coniugium dandis, pueris pauperum, aut litteris, aut vtili opificio, quo se in posterum alerent, informandis planè impendisse. Hinc videlicet ab illo iacta semina illius in miseros beneficentiæ, quæ mirifica post hæc suscepit apud ipsum incrementa. Hinc à Deo fortunata eius studia, quæ ille ita confecit, vt in hoc Parisiensi Theatro Episcoporum, Aulicorum, Magistratuúmque celeberrimo cœtui laborem atque ingenium suum egregiè probarit, dum conclusiones totius

totius Philoſophiæ publicè propugnaret. Inter quæ Henricus III. ad ſummam Capellæ ſuæ Præfecturam, quæ primariis in Regno Prælatis Eccleſiæ ſolet attribui, eum vix ſexto-decimo anno maiorem aſciuit. Theologica deinde ſtudia ingenti animo, fructúque non diſpari proſequutus eodem in Collegio, eam ſibi ſacræ eruditionis copiam congeſſit, quæ & longæuam deinceps vitam inſigniter exornaret, & complurium rei publicæ commoditatum eſſet inſtrumentum. Dehinc in Italiam cum fratre peregrinatus, litterarum ſimul & ſtudiorum quæ virum nobilem decent, guſtum cepit vberiorem ac fructum.

Annus Christi.

CAPVT III.

Res in Epiſcopatu Claromontano geſtæ.

CVM primùm ad annos Epiſcopales peruenit, vacuæ illum Claromontis apud Aruernos Sedi deſtinauit Henricus III. anno Chriſti CIↃIↃLXXXIV. proximóque pòſt 1584.
anno inter Regij Conſiſtorij Conſiliarios allegit. Sed ille aula eodem anno derelicta populo ſuo ſe præſentem ſiſtit, poſſeſſionéque ad diem VII. Octobris adita perpetuus deinceps negotiis Eccleſiæ ſuæ incumbit. Ac eò primùm ſuas impensè curas confert, vt ſacro Ordini imperitiæ, ac nimiæ licentiæ fama illo in Epiſcopatu grauiter laboranti ſeueriſſimo ordinandorum delectu mederetur. Nulla propè fuerat anteà nobilium, nulla plebis familia, quæ ſibi Presbyterum, non tam ad ſacra, quàm ad rem familiarem regendam non depoſceret, inde ſuccreuerat in Eccleſiis ineruditа, atque vt ſolet malè morata ſacrorum hominum turba, quàm imminutam eſſe, & Ordinis ſacri, & publici exempli intererat. Ergo occluſo interceſſoribus aditu, acríque candidatorum examine illud breui obtinuit, vt nemo indignus ad ſacra auderet adrepere. Nihilóque ſecius omni ope egit, vt qui iam erant conſecrati abiectis viliſſimis negotiis ordinem ſuum, dignitatémque recognoſcerent, maléque neglecta litterarum ſtudia, vel adirent, ſi

Annus Christi. ætas pateretur, vel legendis vulgaris sermonis libris resarcirent. Hæc illi, vt opinor, occasio fuit vt inter ista administrationis initia libros duos euulgaret, alterum de statu dignitatéque Ecclesiastica, alterum de autoritate Ecclesiæ. Iam illam quoque habuit antiquissimam curationem, ne subsidiariis Religiosorum Ordinum copiis atque operis destitueretur. Itaque primus Capuccinos Patres Aruernis intulit, cœnobio illis Billomi exædificato, nec destitit quin eorum domicilia tota latè Diœcesi statueret aliquo ferè pecuniario subsidio ad eos admittendos, ac fundandos vrbes allectans. Nimirum erat hæc quoque pars quædam benignitatis illius in pauperes, quæ illi ab adolescentia fuit congenita, atque his maximè temporibus enituit. Non enim facilè inaudiit quempiam è suis, vel abiectissimæ fortunæ hominem molestia atque ægritudine corporis conflictari, quin vel ipse inuiseret, vel visendum, solandum, atque aliqua ope subleuandum curaret. Contigit anno quodam magna annonæ caritas, & mercatores lucri auidi toto Aruernensi agro diffusi etiam Mosunum, vbi Episcopi annona erat manu pecuniis instructissima adiere. Sed ille renunciari iussit melioribus iam sibi cum mercatoribus conuentum esse, pauperes innuens, qui de annona non æris, sed cæli pretio transigerent, & nihil abfuit quin concurrentem ad huius rei famam egenorum multitudinem ingenti largitate pasceret anno illo & vestiret. Venit interim aliquoties ob publica Cleri negotia in aulam, ibique toti Clero spectaculo fuit, dum nobilis, ac iuuenis Episcopus quotidie, nisi morbus vetaret, incruentam offerret hostiam, factóque suo illos argueret, qui sacra obire munia, aut nobilitati suæ, aut iuuentuti indecorum arbitrarentur. Quæ opinionis peruersitas sensim eius exemplo aula incepit exulare.

Annus Christi.

CAPVT IV.

Nouis honoribus, Cardinalatus, & aliis auctus.

FLVXERE anni aliquot subinde in Gallia turbulenti, quibus cùm id egisset Franciscus, vt Catholicæ atque auitæ fidei nullo loco deesset; tum vt primùm Henricus IV. Ecclesiæ est restitutus, quod satis constaret ipsum non studio partium, sed religionis ac fidei amore ab illo priùs abductum, nouis est à Rege dignitatibus exornatus, Regiísque rursum obsequiis deuinctus. Nam & tunc rescripto desponsa est illi Præceptoria dignitas Equitum sancti Spiritus, & aliquot pòst annis enixè apud Paulum V. Pontificem actum, vt in Cardinalium Romanæ Ecclesiæ album referretur. Narrabat autem Rex in litteris, quibus eum Pontifici commendabat, non id se priuatæ amicitiæ causis permotum postulare, cùm Episcoporum extremus ad suam venisset gratiam, sed vitæ illius, meritorúmque respectu. Itaque haud diu posteà cùm suo gregi intentus nihil cogitaret eiusmodi, renunciatus est Cardinalis mense Decembri anno CIↃIↃCVII. Venit posthæc in aulam, vt misso Roma 1607. pileo Regia manu indueretur, vbi cùm intelligeret in animo esse Regi, vt ad communia Ecclesiæ negotia sibi præsto esset, non putauit Claromontanum Episcopatum, quod Parisiis procul abesset, sibi retinendum, sed Pontificis, Regísque voluntate eum mox cum Siluanectensi commutauit.

CAPVT V.

Mox à Cardinalatu Romam ad Ecclesiæ negotia missus.

VISVM deinde est Regi anno CIↃIↃCIX. vtilem eius 1609.
Romæ operam fore Ecclesiasticis Regni negotiis. Et verò non illis minùs, quàm totius Ecclesiæ commodis

Annus Christi. Romæ fuit opportunus. Vbi enim eò aduenit Congregationibus sancti Officij, Episcoporum, ac Regularium à Pontifice addictus operam illis indefessus præbuit Bellarmini inprimis Cardinalis, & consuetudine delectatus, & exemplo permotus. Sed insignis inter alias ea cura fuit, qua Ordinibus Religiosis studuit. Cùm enim florere tum primùm in Gallia cæpisset Congregatio Franciscana, quam Recollectorum vocant, eáque non mediocriter aduersantes pateretur eos, qui tam arctis disciplinæ vinculis nollent obstringi, tutissimũ rerum suarum præsidium Romæ apud Cardinalem Rupifucaldum inuenit, qui à Cardinali Arigonio Ordinis Protectore vocatus in cõsilium autor fuit, vt ne ea Congregatio minùs religiosè viuentibus Præfectis subesset, sed suos haberet seorsim arctiori vitæ assuetos, vtque nonnulla illorum domicilia istis in vnaquaque Prouincia contribuerentur. Quibus ex rebus is posteà fructus extitit, quem nunc Galliæ gratulamur. Desiit etiam per ea tempora in viuis esse Cardinalis de Giury Gallus, cui Protectio Cistertiensis Ordinis erat concredita, eam Paulus V. in Cardinalem Rupifucaldum illicò transtulit, cuius in eum Ordinem innumera posteà fuerunt officia. Nam & Præfecturas eius viris non Religiosis extra Regnum attribui crebrò vetuit, & intra Regnum piè ac religiosè viuentes fouit semper ac promouit. Erga Societatem IESV iam olim & verbis & rebus fuit prolixissimus. Cùm enim à prima adolescentia persuasum illi esset plurimas ab ea in publicum vtilitates proficisci, viderétque Pontificum, ac Tridentini Concilij in eius Instituto commendando conspirationem, nec facilè tolerabat Catholici nominis homines illius famæ detrahentes, nec cessabat labores eius, ac certamina, quibus poterat rebus subleuare. Iam illud Ecclesiæ communiter contulit, quod pars Basileensis Concilij post schisma habita, & in vetustis editionibus vano quodam offensionum metu hactenùs conseruata, vt deinceps expungeretur Pontifici, & Cardinalibus autor fuit.

Annus Christi.

CAPVT VI.

Reuersus in Galliam Regni Comitiis interest.

FVNGEBATVR Romæ Protectoris Franciæ munus, cùm in Regnum est reuocatus anno CIↃIↃCXIII. tan- 1613.
túmque illic sui reliquit apud omnes desiderium, vt nulla esset natio, quæ & beneficentiam eius quadriennio quo adfuit, non esset experta, & absentiam non deploraret. Trenorchio dum iter haberet, Franciscanorum qui Recollecti dicuntur Monasterio primum lapidem posuit, & pecuniæ vim non minimam in ædificium numerari iussit. Inde Parisiis flexit Siluanectum, vbi non longè posteà delectus est ad Comitia toti Regno indicta in annum CIↃIↃCXIV. Sed 1614.
priusquam illa haberentur, cùm Rex egressus ex Ephebis Maiorem se in Senatu Parisiensi declararet, locum Franciæ Parium cum aliis Cardinalibus Regis mandato occupauit. Sequuta sunt eo anno, die XIII. Octobris Comitia, & altero pòst eorum initium mense dum Ecclesiastico Ordini præsideret Cardinalis Rupifucaldus, quæsitum est de Tridentino Concilio admittendo, ac publicando, postulatúmque à Rege non Ecclesiæ tantùm, sed illius suasu, nobilitatis etiam nomine, vt eam ad rem Regia autoritas interponeretur. Verùm cùm lentum posteà visum esset id negotium Rege grauibus alibi Regni necessitatibus distentissimo, egit post soluta Comitia Cardinalis cum Episcopis, qui ad Ecclesiastica negotia Parisiis anno CIↃIↃCXV. conue- 1615.
nerant, vt pro se quisque Tridentinum Concilium in sua Diœcesi admittere ac promulgare, interposito sacramento sponderent. Nec distulit quin Siluanecti in ea, quæ mox habita est Synodo primus id ipse præstaret. Eodem commendationis loco ponenda sunt, quæ in iisdem Comitiis ab ipso, ac toto Ordine Ecclesiastico conspirante nobilitate generosissimè peracta fuere, ne laicorum de Theologicis atque Ecclesiasticis rebus vlla cognitio esset, aut definitio.

Annus Christi.

CAPVT VII.

Res ab eo gestæ in Episcopatu Siluanectensi.

VERTIT deinde curas in Siluanectensem Ecclesiam, cui sexto antè anno Præfectus fuerat, cúmq; ante hac nullas optimi Episcopi partes omisisset, tum hoc tempore in illud inprimis incubuit, vt Parœciarum Presbyteros haberet ad munus quod gerebant instructissimos. Ea propter & ipse quotannis singulos domi inuisit, horásque benè prolixas illis priuatim instituendis impendit, & dum abiret vicinos inter se aliquot conuenire ad vnum ex eruditioribus aliquoties in hebdomada iussit, vt fierent mutuis de officio dissertationibus peritiores. Quos verò inuenerat imperitissimos eos mensibus singulis Siluanectum ad se euocabat, vt quantũ ex priuatis congressibus profecissent agnosceret, atque ad meliora animaret. Iam quia praua inoleuerat consuetudo, vt Canonici vrbani Parœcialibus Ecclesiis, vnde ferè aberant, præficerentur, pugnauit tam acriter contra eum morem Cardinalis, vt cùm Magistratu abiit, nullus esset Parochus, qui in sua non resideret Ecclesia. Non dispar fuit eius in Religiosos Ordines studium, siue vt nouos Ciuitate donaret, siue vt veteres disciplinæ, splendoríque pristino restitueret. Capuccinos collata de suo ad ædificium non parua pecunia eò induxit, cellulámque sibi apud eos nihilo aliis maiorem reseruauit, in quam, dum sinebant negotia, se abscondebat victu contentus religioso, id est pauperrimo, mediæ noctis precationes frequentabat, nullúmque religiosi illius Instituti morem missum faciebat. Erat Siluanecti vetus sancti Vincentij Monasterium, in quo Religiosi plures sancti Augustini Canonici parum degebant religiosè, sed pauci aliquot tandem ex eis ad vitæ religiosæ integritatem respectum habuere, quos adeò consiliis, præsidiisque suis sustentauit Cardinalis, vt non id tantùm Monasterium, sed plura etiam alia fœcunda sanctitatis sobole obstetricante illius manu compleuerint. Virginum subin-

de Monasteriis tum in cæteris rebus, tum quòd hactenùs deerat, in virorum ad illa ingressu, seuerè ab eo est prouisum. Denique populo vniuerso non tantùm perpetuos fidei, officiique Christiani monitores tota Diœcesi adhibuit, qui è Societate Iesv crebrò fuere; sed etiam si quid inciderat egestatis ita prospexit, vt nullum faceret beneficentiæ finem. Medicum, Chirurgum, Pharmacopæum, annuis stipendiis conduxit, vt ægros pauperes nullo eorum sumptu curarent, coquinam peculiarem in eorum cibos instituit, vestium, ac lectorum copiam tantam erogauit, vt iniri numerus non potuerit. *Annus Christi.*

Capvt VIII.

Magnus Regis Eleemosynarius creatus multa præclarè gerit.

Fvnestvs post hæc fuit viro insigni Cardinali Perronio annus cIↃIↃCXVIII. fecitque vacuum magni Eleemosynarij locum quem ille in aula tenebat. Eò statim accersitus est Cardinalis Rupifucaldus, & defuncto suffectus; sed mox veritus ne Episcopalibus curis aulica negotia officerent, quamquam erant viri docti benè multi, qui in tanta Diœcesis vicinitate, támque angustis eius finibus, id minimè censerent metuendum, tamen persuaderi non potuit, quin abdicato Episcopatu totum se nouo muneri pro dignitate gerendo dederet. Itaque Iurisperitorum ac Theologorum aduocato consilio xenodochia Regni, quæ in Eleemosynarij potestate sunt seriò inspicere, legibus ac moribus componere, priuilegiis non dubiis communire, quidquid eò vel imperitia, vel incuria, vel peruersitas hominum vitij attulerat pro virili parte emendare, rectores spectatæ virtutis domibus præficere, ac pauperum commodis, quacunque licuit, prospicere est aggressus. Ambiebant tunc plurimi Eleemosynarij minoris ordinis nomen, non vt Regiis obsequiis quidquam conferrent; sed vt fori priuilegio vti, & litigantes tribunalis fauore, vel lon-

Annus Christi. ginquitate liceret frangere, aut de iure dimouere. Ea res, cùm Cardinali visa esset periniqua, egit quàm maximo potuit opere, vt isti nomine solo Eleemosynarij in posterum ne à Rege crearentur. Diuinis officiis, quæ in aula agebantur, vt grauitas ac dignitas inesset multùm sategit, eámque ob rem ornatum omnem ad pietatem, ac splendorem multò accommodatissimum semper accurauit. Pecunias eleemosynis Regiis destinatas, ne alio, vt fit, deriuarentur, impensè laborauit, magnáque solicitudine in pauperes dispensauit. Si quando, quod in Regum nuptiis aliisque celebritatibus solet, custodia essent aliqui liberandi incredibiliter expendebat, an quid inde in partes maneret detrimenti, at si quid id esset, in Regem, cuius liberalitate hoc agebatur, haud dubiè deriuabat. Aulicorum pœnitentium confessiones ne quilibet promiscuè Sacerdotes exciperent seriò cauit, ac si quando adesse ipse non poterat per litteras Episcopos locorum vbi aula hæserat rogauit, vt probatos Sacerdotes eam ad rem in aulam summitterent. Ecclesiasticas Præfecturas nullas sibi verbo, aut signo vnquam depoposcit; sed vbi alicuius doctrinam, ac mores probarat, non segniter eum Regis notitiæ inferebat, decoráque eius claro in lumine collocabat. Aulæ spes, ac metus ex æquo semper despexit, nec aliam promerendæ gratiæ artem agnouit nisi probitatem.

Caput IX.

Pacem cum Regina Matre conciliat, & præficitur Monasterio S. Genouefæ Parisiensi.

1619. TVRBATVM est nonnihil in Gallia ad annum CIↃIↃCXIX. quòd Regis mater biennio antè Regni administratione mota, plures obtendens eorum, qui tunc in aula plus poterant in se offensiones, deserta quàm filius præscripserat statione, ad Procerum quorundam præsidia perfugisset. Visus est Cardinalis idoneus, qui animos vtrinque exulceratos deliniret, atque ad concordiam reuocaret. Itaque Enco-

Encolismam ad Regis matrem legatus tam suauiter, atque ingeniosè mentem sensúsque eius pertractauit, vt euulsis omnibus suspicionum, atque offensionum fibris nihil illa se tunc profiteretur habere antiquius, quàm vt in filij conspectum veniret, paucísque subinde perscriptis conditionibus apud Turones mater in amplexum filij, Regnúmque in pristinam tranquillitatem reuerteret. Excepit inde redeuntem Cardinalē Rex amantissimè, cúmque per eos dies audita esset mors Episcopi Laudunensis, qui Monasterio Parisiensi sanctæ Genouefæ Præfectus fuerat, ac Monachi fratrem defuncti, qui Monachus non erat, sibi Abbatem postulassent; Rex qui Monasticam disciplinam ei Monasterio restitutam esse magnoperè volebat, censuit ad id negotium nullum plus voluntatis, atque efficacitatis afferre posse, quàm Cardinalem, reiectáque illorum postulatione, ei detulit Præfecturam. Verùm ipse antiquum retinuit institutum, ac cùm plura Beneficia semper refugisset, Archiepiscopatum Lugdunensem sibi ab Henrico, ac Ludouico Regibus oblatum, in alios lubentissimè passus esset trāsferri, & de Pręfecturis S. Arnulphi Metensis, & S. Mansueti Tullensis sibi à Pontifice donatis iure experiri neglexisset; tum istam S. Genouefæ Præfecturam, quòd nunquam anteà commendatitio nomine collata esset, negabat à se posse admitti. Victus tamen est ad extremum Regis constantia, & piorum doctorúmque hominum suasione, qui præ disciplinæ eo in Monasterio restauratione, nihili ducendam censebant illam commendatitiæ Præfecturæ nouitatem.

Annus Christi.

CAPVT X.

Paci rursum & Monastico Ordini restaurando operam dare iubetur.

LABEFACTATA fuerat anno CIↃIↃCXX. factionibus Procerum Regis cum matre concordia, quam anno antè sanxerat Cardinalis; sed Rex tranquillitatis publicæ

Hhh

Annus Christi.

referre arbitratus, ne impunè toties in Regno turbaretur, cæsis fugatísque apud Andegauos factiosorum copiis, pacem matri, quibus à Cardinali priùs concepta fuerat conditionibus reddidit. Quæ dum fieren, taliam Cardinalis pacem cōflabat inter Marchionem Rosnium Ducis Sullij filium, & Ecclesiam Catholicam, à qua ille ob errores Caluinianos hactenùs fuerat abalienatus. Actum est posthæc Romæ anno cIↃIↃCXXI. apud Gregorium XV. Regis nomine, vt Cardinali potestas attribueretur restituendæ Religiosæ disciplinæ iis in Regni Monasteriis, quæ vel bellorum calamitate, vel hæresum contagio, vel temporis longinquitate, hominúmque desidia à primæuis Institutis plurimùm desciuissent. Nam biennio antè cùm Rex Turonis celeberrimum illud sancti Martini Monasterium, quod Maius vocant, rei sacræ causa adiisset, offensus videlicet est non leuiter, vt res tunc erant, multis, quæ vel audiebat, vel videbat, veterémque pietatem, quam illic olim viguisse discebat plurimùm desiderauit, quam occasionem adeptus Cardinalis Radesianus qui tunc Regio Consistorio præerat vehementer author fuit, vt Cardinali Rupifucaldo Pontificia ac Regia autoritate munus imponeretur Monasteria ad pristinas institutiones reuocandi. Cuius rei cùm anno cIↃIↃCXXII. ad diem VIII. Aprilis potestas illi facta esset rescripto Gregorij V. perscriptæ sunt mox Regiæ litteræ, quibus cauebatur, ne quæ illi à quoquam eo in negotio conficiendo moræ, aut impedimenta iniicerentur.

CAPVT XI.

Regis Consistorio præficitur, & sanctæ Genouefæ Monasterium illustrat.

CARDINALEM Radesianum mors abstulerat XVI. Augusti in obsidione Montis Pessulani, & anno qui sequutus est proximè cIↃIↃCXXIII. locum eius in Regis Consistorio subire iussus est Cardinalis Rupifucaldus Præses consilij factus. Ab hoc munere quantum illi superfuit

temporis, id ille ferè in restituenda Religiosorum Ordinum integritate, ac nitore impendit. Cùm enim Pontifex Romanus Canonicorum sancti Augustini. & Monachorum Cluniacensium, Cisterciensium, atque omninò Benedictinorum reformationis causa curationem illi esse voluisset, orsus à lare proprio, id est à sanctæ Genouefæ Monasterio, quod ab annis aliquot inhabitabat, Canonicos sancti Augustini, quibus Siluanecti olim ad veterem disciplinam Monasterio sancti Vincentij reddendam erat impensè opitulatus, eo accersit, Ecclesiam, claustrum, cellulas, aliáque, vt vocant, regularia loca illis attribuit. Eos verò, qui antiquæ disciplinæ minùs assuefieri poterant iis locis cõstituit, vnde nullo aliorum incommodo opportunis pietatis ac religionis exemplis informari possent. Conuertit inde studium ad exornandam Ecclesiam, qua nulla est Parisiis vel antiquitate spectabilior, vel religione augustior. Ac primùm S. Genouefæ Virginis celeberrimæ, cuius patrocinio Lutetia nititur, monumentum in tenebricosa olim atque humili defossum specu, noua atque illustri crypta exædificata spectabile reddidit, columnisque marmoreis ac picturis præclarè exornauit. Suprà cryptam tetrastylo ex insigni marmore operi capsam, in qua S. Genouefæ corpus est auro, ac gemmis longè quàm olim cultiorem imposuit. Altaris prætereà gradus marmore strauit, cancellósque illi ex ære ac marmore circumposuit, apsidem & circunstructas cellas auro ac picturis decorauit. Pronaon Altaribus octo, marmoreis columnis, coronis, tectoriis marmore incrustatis, tabulisque elegantibus ipsum demum vestibulum pulcris emblematis illustrauit. Nam quæ ille vasa, & capsulas reliquiarum ex argento quamque diuitem condendis Sacramentorum vasis thecam aræ præcipuæ imposuerit, nullis satis verbis descripserim. Sanè illud non videtur ambiguum, quin diutissimè plus in eius Ecclesiæ ornamenta contulerit, quàm quanti essent Monasterij ad ipsum pertinentes prouentus.

Annus Christi.

Annus Christi.

CAPVT XII.

Canonicos ſancti Auguſtini Inſtituti ſui ſtudioſos in congregationem cogit.

NIHIL opis erat, neque in Pontificiis, neque in Regiis mandatis ad reſtaurandam in Gallia vitæ Religioſæ diſciplinam, ſi non aliqui in ſingulis Ordinibus reperti eſſent, qui diuina perfuſi luce vitæque perfectioris ſuauitate allecti, ad Maiorum ſuorum mores, primóſque in obſeruando Inſtituto feruores animum accommodaſſent. Soli quippe Deo efficax eſt in animos imperium, & reformatio morum animo potiùs, quàm externa legum obſeruatione conſtat. Ergo quos optimè à Deo animatos ad Religioſæ vitæ integritatem agnouit, eos ſibi cenſuit Cardinalis vnam in ſocietatem colligendos, ex qua facultas ſubinde eſſet varias alio colonias deducendi, atque ei cùm nomen feciſſet Congregationis Pariſienſis, conſtitutiones quæ ad Regulam ſancti Auguſtini addendæ videbantur, pro facta ſibi à Pontifice poteſtate ſanxit, Monaſteria eius Ordinis, quæ inſignis diſciplinæ labes deformaſſet, à probatis viris inſpici, ac deſcribi iuſſit, accitis in conſilium tum eius, tum aliorum Ordinum, in quibus Religionis ardor ineſſet, compluribus Patribus, quid ei labi remedij eſſet accuratè diſpiciendum propoſuit, eóque rem incredibili diligentia ac ſolicitudine promouit, vt paucis pòſt annis rara eſſent in Prouinciis Pariſios ambientibus id genus Monaſteria, in quibus ſanctitas, integritáſque Canonicæ ſancti Auguſtini diſciplinæ non refloreſceret. Verùm vt id bonum, quo erat amplius eò fieret diuturnius, egit inprimis cum Rege Cardinalis, vt Canonicis regularibus Monaſterij ſanctæ Genoueſæ liberam eſſe ſineret Abbatum ſuorum inpoſterum electionem. Quod cùm impetraſſet, ac maximo ſubinde opere, vt ratum haberetur à Romano Pontifice perfeciſſet, Abbatem tertio quoque anno deligi, eúmque de Pontificis ſententia ei, quam dixi Congregationi

Generalem esse Præpositum voluit. Sed ne vllæ essent Religiosæ vtilitatis, susceptique consilij moræ, iam inde ab eo tempore Coadiutor sibi vt vnus ex Canonicis Fratrum suffragiis adoptaretur, postulauit, nec multis pòst annis perfecit. Nihilo secius iis quoque Monasteriis, quæ extremis in Regni Prouinciis sita essent, sua cautum voluit prouisione. Cùm enim vices suas ad id negotium viro Religiosissimo, & antiqui Instituti diligentissimo commisisset, plurima per eum Monasteria detersâ rubigine in nitorem pristinum illis quoque in prouinciis reuocauit. *Annus Christi.*

CAPVT XIII.

Ordini sanctæ Trinitatis, & viduarum hospitio ad sanctiorem vitam opem præbet.

QVOD aliis vulgò Ordinibus Religiosis antiquitate sua nonnihil labefactatis, hoc S. Trinitatis Ordini per hosce ferè annos contigerat, vt nonnulli laxioris disciplinæ pertæsi ad mores antiquos, primúmq; Ordinis feruorem aspirarent. Sed videlicet bonorum omnium hostis dæmon sanctis eorum consiliis multa opponebat obstacula, dum vel Ordinis Capita, vel priuati plerique aliis moribus imbuti horum se Religione, atque Institutis suggillatos interpretati omni ope ad pristina eos itinera reuocarent, nouósque progressus interpellarent. Quod cùm fuisset Pontifici Maximo renunciatum, visus illi est Cardinalis Rupifucaldus idoneus, qui & à nouellis hisce pietatis stirpibus arceret iniuriam, & suis eas consiliis, atque autoritate vegetaret. Ergo ille pro facta sibi à Pontifice potestate indicto ad vallem Montis-Morentiaci eorum, qui ad meliora niterentur conuentu, collectísque singulorum suffragiis, virum egregiè probum, honorísque minimè omnium appetentem Vicarium nuncupat, selectæ eum suorum Congregationi præficit, aliis Ordini Præpositis qui laxiore viuerent disciplina, omni cognitione atque inquisitione in mores & instituta eius Congregationis interdicit, aliáque

Annus Christi. eam in rem conducentia sancit. Ita pace Congregationi data lætissimis eam pietatis ac Religionis prouentibus breui conspexit cumulatam. Iam cùm Parisiis domus Hospitalis viduis mulieribus Deo per vota consecratis ab Stephano Audrico Parisiensi sub tempora S. Ludouici destinata magni Eleemosynarij cura ac prouisione regeretur, atque earum mulierum instituta vetera eiusmodi essent, vt non tantùm hodiernas eius sexus leges à posterioribus Ecclesiæ Conciliis latas conuellerent; sed etiam multa continerent ei sexui in huius æui corruptela parum tuta, consultius visum est Cardinali, nouis eas, ac receptis legibus adstringere, quam veteres ac iampridem à consuetudine, vsúque submotas reuocare. Itaque decretum à Pontifice impetrauit, quo illis S. Augustini Regula præscribebatur, atque ad eam constitutiones aliquot hodiernis moribus consentaneæ adiiciebantur.

Capvt XIV.

Clero Franciæ consilio & autoritate assiduè præsto est.

FVit domus eius tum maximè cùm ad S. Genouefæ agere instituit, quasi commune quoddam oràculum, ad quod vulgò concurrerent & ij, qui ab hæresi resipiscentes aliquod rebus suis vel præsidium, vel subsidium deposcerent; & ij qui claro loco nati ad Ecclesiæ obsequia animum applicarent, & ij quibus Rex beneficia ex Cardinalis, vt solebat, consilio deferre vellet. Sed multò maximus eo fiebat Episcoporum conuentus, siue laboranti aliqua Regni parte Religioni subueniendum, siue Ecclesiæ tutanda priuilegia, siue hæreticorum conatibus obuiam eundum, siue alicuius Episcopi propulsanda iniuria, siue communes Ecclesiæ facultates procurandæ, siue aliquid à Rege in illius incolumitatem, splendorémque esset impetrandum. Sanè illa fuit in eiuscemodi cœtibus omnium erga illum veneratio, illa eius in sentiendo, dicendóque integritas ac

moderario, vt pari eo voluptate, atque vtilitate cogeren- *Annus*
tur. Nullam verò rem ægriùs tulit, quàm cùm quid inci- *Christi.*
disset inter illos Ecclesiæ Præsides, Pontificémque dissidij,
quo eorum conspiratio in subditorum salutem, aut retar-
dari, aut aliqua parte labefactari videretur. Itaque cùm
anno CIↃIↃCXXV. nescio quo casu in Comitiis Ecclesiæ ge- *1625.*
neralibus semina quædam dissensionum inter illa Ecclesiæ
columina, & Religiosos Ordines à Pontifice subsidij causa
summissos infeliciter iacta essent, nec deessent viri doctri-
næ sibi nomine blandientes, qui & iam olim, & dimissis
maximè his Comitiis dogmata vulgare non cessarent vni-
tati, ac concordiæ parum amica, non tenuit dolorem Car-
dinalis, sed publico scripto detestatus hominum quietis
impatientium molitiones maximos quosque Regni Ma-
gistratus præsentis admonuit periculi, atque vt in hisce
schismatis fibris stirpitus conuellendis collaborare omnes
vellent, est magnoperè adhortatus.

CAPVT XV.

Probos ac doctos viros amplectitur, sed Religiosos cum primis, eósque qui è Societate IESV essent.

PROVECTA iam admodum ætate, viribúsque corpo-
ris non parùm debilitatis, cùm itineribus conficiendis,
quæ Rex ad domandam hæreticorum perduellionem post
annum CIↃIↃCXXVI. toto triennió crebrò suscepit, satis va- *1626.*
lidus non esset, domum sanctæ Genouefæ frequens inco-
luit; nec tamen solitam intereà de Republica sollicitudi-
nem intermisit. Doctis enim ac probis viris in consilium
accitis, si quæ fortè inciderant Catholicæ pietati aduersa,
eis strenuè obsistebat, & schismatum semina, quæ subdo-
lis quorundam doctrinæ nomen vsurpantium propositioni-
bus, in vulgus spargebantur, conuellere, atque extirpare
magnoperè satagebat. Scientiarum verò Professores, qui
Regiis mererent stipendiis, quòd magni Eleemosynarij cu-
ra ac diligentia regerentur, semper elegit quam licuit opti-

Annus Christi. mos, & Catholicæ pietati addictissimos, neque vnquam in eorum Collegium pedem inferre quemquam est passus, qui fidei esset minùs exploratæ. Fouere autem non cessauit eos, quorum mores, atque eruditionem probarat, tum omnibus aliis officiis, tum æquissima stipendiorum cùm res tulerat, attributione. Sed multò maxima illi tum erat cum Religiosis viris cõsuetudo, quos ad se frequentes euocabat, vt de restituẽdis antiquis Ordinum moribus, atque institutis consilium caperet, vnde extitere & nõnullæ leges eam ad rem accommodatæ, & plurimorum Monasteriorum Ordinis sancti Augustini ad ea quæ iam erant restituta accessio. Societatem Iesv cum insignibus semper beneuolentiæ argumentis complexus esset vniuersam, tum Collegium Claromontanum, cui vnus è præcessoribus Aruernensis Ecclesiæ Episcopis nomen dederat, insigni beneficentia obstringere olim aggressus, nullo posteà tempore prouidentiæ, ac benignitatis suæ fructibus passus est manere destitutum.

Capvt XVI.

Decedit magni Eleemosynarij munere, & fit Abbas Reomaensis.

Posteaqvam annis tredecim Regiis eleemosynis integerrima fide & circunspectissima charitate præfuerat, nec iam patiebatur valetudo ipsum affectationis aulicæ perferre molestias, de dignitate decedere statuit
1630. anno CIↃIↃCXXX. Et obstitit Rex aliquandiu ei consilio memor, quanto sibi solatio in distribuendis Ecclesiasticis honoribus illius esset prouidentia, ac solicitudo. Non enim quidquam hac in re fieri præcipitatò, atque inconsideratè, neque dignitatibus homines magis, quàm dignitates hominibus honestari patiebatur. Virorum quippe plurium piorum, proborúmque testimonia de iis, qui ad dignitates aspirarent exigebat, nec facilè adducebatur, vt sine illis suam de quoquam sententiam diceret. Enimuerò cùm

satis esset Regi perspectum posteà vires illius debiliores *Annus*
esse, quàm vt aulam tolerarent, & renunciatio dignitatis *Christi.*
Eleemosynarij admissa, & honorifica ei missio est concessa. Hac ille Regis gratia præstanter vsus, & secum enixiùs habitare exorsus spiritalia ad cœlum viatica pluribus hactenùs modis eo in otio congerere non cessat; nec tamen interea oculos interdum non aduertit, tum ad Monasteria, quorum Præfecturas hactenùs gerit, tum ad alias Ecclesiæ vtilitates. Ac Reomaensis quidem Monasterij Præfecturam anno CIƆIƆCXXXI. Regia nactus nuncupatione, statim 1631.
quæ in eo vel longinquitas temporis, vel incuria hominum labefactarat, orsus est restituere. Ecclesiam rudiore tectam opere præclaro decorauit lacunari, Sancti Ioannis ossa ornamentis omnibus Caluiniano furore spoliata, argenteo inclusit loculo, ruinas ædificiorum non domi tantùm, sed in agris etiam restaurauit, religiosam disciplinam iampridem exulantem accersitis de sancti Mauri Congregatione Monachis postliminio restituit; nihil denique non egit, vt antiqua reuiuisceret pietas, honores sancto Ioanni repararentur, Deo cultus accrésceret, comprimeretur peccandi licentia, sanctissimísque exemplis populorum animi ad vitam piè Christianéque instituẽdam pellicerentur. Quam in rem non suos tantùm ille prouentus, sed multò maximè solicitudinem prolixè impendit.

CAPVT XVII.

Monasterio S. Dionysij propè Parisios Religiosam disciplinam reddit.

EMINET inter Galliæ Monasteria Dionysianum apud Parisios, Regum tumulis illustre, opibus copiosum, & sanctorum hominum corporibus venerandum. Id cùm iam inde à Ludouici Pij Imperatoris temporibus ex sancti Benedicti institutis ad pietatem Religiosam esset excultum; tamen siue temporum, siue hominum vitio eam erat disciplinæ labem perpessum, vt non tantùm eorum instituto-

Annus Christi. rum vsus exoleuisse videretur; sed ipsa etiam religiosa professio, non iam ad S. Benedicti Regulam, sed ad nescio quas Monasterij consuetudines obstringeretur. Erant iam pridem Regi molestæ in eo quasi Franciæ oculo tam con-
1632. spicuæ maculæ. Itaque anno demum CIↃIↃCXXXII. Pontificium rescriptum impetratum, quo Francisco Cardinali Rupifucaldo mandabatur de nouo, vt Benedictinis ac Cistertiensibus Monasteriis antiquam redderet disciplinam. Ei rescripto cùm Regium diploma fuisset annexum, quo eius negotij peragendi ratio præscribebatur, consultò institutum est, vt à Dionysiano Monasterio reformationis initia ducerentur. Ergo primarios ad se Monachos cùm euocasset Cardinalis facilè obtinuit, vt faterentur hæc duo; alterum, Monasterij disciplinam ab antiqua norma plurimùm desciuisse; alterum, non facilè posse inter ipsos reperiri, qui ei malo facerent medicinam. Quæ cùm satis viderentur esse confessa, illud fuit consequens, vt decerneretur aliunde accersendos, qui ex Pontificia Regiáque sanctione Monasterium in lumine pristino Religionis, ac pietatis collocarent. Et erat ad manum religiosissima sancti Mauri Congregatio, quæ propè totam iam Galliam luculenta primigenij Benedictinorum instituti face collustrabat. Inde igitur cùm quinque circiter ac triginta viros ad eius instituti normam præclarè directos eduxisset, Monasterium illis Dionysianum attribuit, veteres incolas pecuniaria pensione aspersos suas sibi res extra regularia claustra habere, ne quietem religiosam interpellarent imperauit, nouámque ei domui faciem approbante cœlo, Rege gratulante, totáque applaudente Gallia breui concinnauit.

CAPVT XVIII.

Cistertiensi Ordini restituendo præbet operam.

HÆc quoque Cardinali cura à Pontifice erat demandata, vt videret ne quid Ordo Cistertiensis tot iam olim nominibus in Ecclesia illustris cepisset in moribus, &

disciplina detrimenti. In eam vt seriò incumberet præsto *Annus Christi.* sibi esse Parisiis voluit Abbates quinque totius Ordinis Præsides, cum quibus vbi multam de iis, quæ ad rem pertinerent instituisset disquisitionem, consilium iniit, vt rationes, quibus ei Ordini pristinus feruor, ac splendor restitui posset, scripto publico euulgaret. Ac cùm ei negotio moræ deinceps aliquæ essent iniectæ, constare tamen omnibus voluit quænam esset animi sui de illo sententia. Nihilo verò secius quod tunc licuit, id egit in primis, vt qui arctiorem vitæ ac disciplinæ rationem in Cistertiensi Ordine adamassent, ij in vnam quasi familiam & Congregationem collecti, quietam Deo seruitutem seruirent, enatantibus è laxioris vitæ fluctibus portum ac perfugium præberent, & noua ac probè instituta sobole Ordinem adaugerent. Deinde quod erat in promptu Collegium Parisiense, in quo totius Ordinis iuuentus litterarum studiis imbuebatur, eorum qui primigenias institutiones in vsum reuocarent, moderationi summisit, vt dum litterarum lacti religiosarum obseruationum austeriorem cibum admiscent, robustis sanisque animi viribus vitæ sanctioris exercitationes tota subinde ætate tolerare possent.

LVDOVICI DE ROCHECHOVARD

ABBATIS ADIVTORIS

Rerum Annotatio.

GRAVI annis iuxta ac meritis propatruo Francisco Cardinali Rupifucaldo attributus est ab Vrbano VIII. Pontifice, ex Regis Ludouici XIII. nuncupatione, adiutor Ludouicus de Rochechouard ad annum Christi CIƆIƆCXXXV. Quem iuuenem qui norit intimè, fateatur 1635. opinor egregium in eo certamen esse nobilitatis cum virtute, virtutis cum ingenio, ingenij cum animi moderatione. Pater illi fuit Ioannes Ludouicus de Rochechouard Vice-

Annus Christi. comes de Champdenier, Ludouici & Mariæ Syluiæ Rupifucaldiæ filius, qui septimo gradu à Beatrice Drocensi Regij sanguinis fœmina genus propagarat. Mater Ludouica de Montberon Ludouici Domini de Fontaines Chalandray filia. Parentum sollicitudinem in se, vel litteris, vel probis moribus informando superauit industria, ac indole Ludouicus, cúmque hactenus præclara eruditionis in politioribus & Philosophicis disciplinis exempla præbuerit, tum eum ad Theologicas attulit animum, iudicium, sedulitatem, vt nullum ei Ecclesiasticæ vitæ ornamentum, diuino aspirante fauore, breui defuturum, meritò sperare possimus.

ANTIQVVS CATALOGVS
ABBATVM MONASTERII S. IOANNIS REOMAENSIS,

Cum antiquis notis Chronicis.

Hæc sunt nomina Abbatum Reomaensis Monasterij.

SANCTVS Ioannes primus Fundator, qui rexit præfatum [a] Monasterium per centum annos, vixítque centum viginti annis à tempore Imperatorum Romanorum [b] Valentiniani & Martiani, vsque ad tempus [c] Iustini & Iustiniani, quorum tempore cepit florere sanctus Benedictus, regnante in Gallia [d] Clodoueo primo Rege Francorum Christiano, & Sixto tertio Papa.

[e] Sanctus Siluester Abbas II. discipulus sancti Ioannis.

Mummolus Abbas III. S. Ioannis discipulus, posteà Lingonensis Episcopus.

Leopardinus Abbas IV.

Sicharius Abbas V.

Bobo Abbas VI.

[f] Hunna Abbas VII.

Celsus Abbas VIII.

QVI [a] locus seu cœnobium fundatum fuit anno Domini CCCCXV. *sicut in quodam libro antiquo reperitur, qui liber dicitur* Compoti. [b] *Isti ceperunt imperare anno Domini* CCCCLI. *& imperarunt annis* VI. [c] *Iustinus cepit imperare anno Domini* DXI. *& imperauit annis* XXXIII. *cui successit Iustinianus, qui imperauit annis* XXXVIII. [d] *Clodoueus verò vnctus fuit in ciuitate Remensi ab Incarnatione Domini* CCCCXCIX. *ergo Reomaus Monasterium erat fundatum* LXXXIV. *annis antequam Christianus fieret Clodoueus, qui Monasterium ditauit primo suæ Christianitatis anno, vt patet in litteris inde scriptis, quas obtinuit sanctus Ioannes.*

[e] *Sancti Ioannis successor rexit tempore Clotarij Regis Francorum, qui cepit regnare anno Domini* DXIV.

[f] *Fuit de discipulis S. Columbani Luxouiensis Monasterij, & præsidebat anno Domini* DCLXVI. *tempore Clotarij tertij Regis Francorum.*

Mafchara Abbas IX.

Deodatus Abbas X.

g Samuel Abbas XI. *

h Euftorgius Abbas XII. poftcà Lingonenfis Epifcopus.

i Chriftianus poftcà Epifcopus.

Maurellus.

x Valdo.

l Heirardus.

Cammundus.

m Apollinaris.

Vigilius.

Deidonum.

Modoinus poftcà Auguftodunenfis Epifcopus.

Maximinus.

n Bernardus I. poftcà Auguftodunenfis Epifcopus.

Lotarius filius Caroli dicti Calui filii Ludouici primi Imperatoris, & Francorum Regis.

o Hincmarus Lugdunenfis Epifcopus.

Carlomanus filius Caroli.

Vulpo.

Vulfardus.

p Ingebrannus.

Aurelianus.

S. Maiolus Abbas etiam Cluniacenfis.

q Guillelmus I. Abbas fancti Benigni Diuionenfis.

r Heldricus fancti Maioli difcipulus.

g *Ifte cuftos Regius præfuit Monafterio Reomaenfi circa annum Domini* DCXCI. *tempore Dagoberti* * *Regis Francorum.*

* leg. Childeberti.

h *Præfuit Monafterio Reomaenfi circa annum Domini* DCCX.

i *Ifti duo Chriftianus & Maurellus præfuerunt Monafterio Reomaenfi poft annum* DCCXX.

x *Præfidebat circa annum* DCCLI.

l *Tempore Leonis Papæ tertij circa annum* DCCXCVI. *fuitque filius Adalardi Ducis Burgundiæ.*

m *Præfidebat tempore Caroli Magni circa annum Domini* DCCCLV.

n *Circa annum Domini* * DCCCLVI.

* leg. DCCC. XLVI.

o *Præfidebat anno Domini* DCCCLXIX.

p *Circa annum* DCCCCLVI.

q *Fuit primus Abbas Monafterij Fifcanenfis Rotomagenfis Diœcefis, & obiit anno* CIↃXXXIII. *cepit autem regere Monafterium fancti Benigni circa annum Domini* CIↃ.

r *Præfidebat anno Domini* CIↃIII. *& fuit præfidens tribus Monafteriis vno & eodem tempore, fcilicet fancti Germani Antifiodorenfi, Reomaenfi, & Flauigniacenfi.*

Guido I.
Odo I. Abbas Autiſiodorenſis.
Milo.
Hugo I.
Hugo II.
Theodoricus.
[s] Godofredus.
[t] Bernardus II.
Girardus.
[u] Petrus.
[x] Rainaldus.
[y] Hugo III.
[z] Hugo IIII.
[aa] Guillelmus II.
[bb] Guido II.
Guillelmus III.
Odo II.
Gaudericus.
Remondus.
Hugo V.
Guillelmus IV.
Stephanus poſteà Autiſiodorenſis Abbas.

s *Circa annum* CIↃXCVIII.

t *Eccleſiam Reomaenſem renouauit à fundamentis, & rexit ab anno Domini* CIↃCIX. *vſque ad annum* CIↃCXXXIII.

u *Præfuit Monaſterio Reomaenſi per plures annos ab anno Domini* CIↃCXL. *vſque ad annum* CIↃCLXXVIII. *& vltrà.*

x *Præſidebat Monaſterio Reomaenſi anno Domini* CIↃCLXXXII.

y *Anno Domini* CIↃCXCII.

z *Anno Domini* CIↃCXCVI.

aa *Anno Domini* CIↃCXCVIII.

bb *Præfuit ab anno Domini* CIↃCCXIII. *vſque ad annum Domini* CIↃCCXXXIII.

Gaufredus Abbas pacis amicus iacet in Capitulo Monast.
Varinus.

MENSE MARTIO.

Henricus Eduensis Episcopus.
Hugo Abbas iacet in Capitulo Monasterij.
Hugo Abbas iacet in Claustro Monasterij.
Theobaudus nostræ Congregationis Monachus.
Girardus Abbas.
Vvido Abbas.
Odo Abbas.
Gibaudus Monachorum pater benignissimus.
Ioseph.
Odo Abbas.
Apollinaris Abbas.

MENSE APRILI.

Ludouicus de Iacuria Abbas laudabilis vitæ, venerabilisque memoriæ.
Rainaldus Lingonensis Episcopus.
Manasses Lingonensis Episcopus.
Girardus.
Lambertus.
Guido de Iacuria nostræ Congregationis Abbas.
Richerius.
Euerardus.
Ioannes.
Gaufridus Abbas.

MENSE MAIO.

N. de Saulx magnæ circunspectionis & prudentiæ, & tenacis memoriæ, qui dedit Conuentui cc. libras, iacet in Ecclesia ante Altare S. Ludouici.
Hugo Abbas nostræ Congregationis Monachus, qui dedit Conuentui quadraginta libras pro anniuersario. Iacet in Monasterii Capitulo.
Hugo Abbas iacet in Capitulo Monasterii.
Huifredus.
Petrus de Aligny laudabilis vitæ, venerabilisque memoriæ, nostræ Congregationis Abbas.

MENSE IVNIO.

Bonno nostræ Congregationis Monachus.
Robertus nostræ Congregationis Monachus.
Durannus nostræ Congregationis.
Arnaldus nostræ Congregationis.
Guido de Iaucuria Abbas nostræ Congregationis Monachus iacet in Capitulo.

MENSE IVLIO.

N. Preuost nostræ Congregationis Monachus.
Siguinus nostræ Congregationis Monachus.
Hugo nostræ Congregationis Monachus.
Rainardus de Castro Lucio.
Galterius de Barro nostræ Congregationis iacet iuxta maius Altare Ecclesiæ.

MENSE AVGVSTO.

Hugo des Noes laudabilis vitæ memoriæque, nostræ Congregationis Monachus.
Guido nostræ Congregationis Monachus.

MENSE SEPTEMBRI.

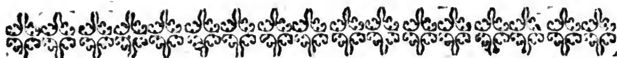
Hugo bonæ memoriæ Reomaensis Ecclesiæ Abbas soluens vltima spiramina vitæ carcerali custodia Romæ.
Landricus.
Siluester.
Petrus nostræ Congregationis Abbas laudabilis vitæ, venerabilisque memoriæ.

MENSE OCTOBRI.

Ioannes de Cussigny Abbas iacet in Ecclesia ante Altare B. Mariæ.
Garnerius Angelicus nostræ Congregationis Monachus iacet ante altare B. Mariæ.

MENSE NOVEMBRI.

Petrus Cartilus nostræ Congregationis Monachus iacet in Capitulo.
Franciscus de Rabutin nostræ Congregationis Monachus iacet ante maius Altare.

NOVVS ET INTEGER CATALOGVS ABBATVM REOMAENSIVM.

Cum Chronicis Characteribus Præfectura eorum.

S. IOANNES Reomaensis.	*Anno Christi.*	*Pontificis.*	*Imperat. Occident.*	*Regis Franciæ.*	*Regis Burgundiæ.*
Nascitur.	425.	Cœlestini I. 3	Valentinia. 3. 1	Pharamundi. 6	Gundicarij. 13
Condit Monasterium.	448	Leonis I. 9	Valentinia. 3. 24	Merouei. 1	Gundicarij. 36
Ditat.	497	Anastasij. 2	Theodorici. 5	Clodouei I. 16	Gundebaldi. 26
Abdicat in sancti Siluestri gratiam.	537	Syluerij 3	Vitigis. 1	Childeber. I. 7	Clotarij I. 5
Moritur.	545	Vigilij. 6	Totilæ. 4	Childeber. I. 35	Clotarii I. 13
S. Syluester.					
Praeest iam anno nono.	546	Vigilii. 7	Totilæ. 5	Childeberti. 36	Clotarij I. 14
Moritur.	572	Sede vacãte.	Ducũ Long. 1	Chilperici. 3	Guntramni. 11
Mummolus.					
Praeest.	573	Benedicti I. 1	Ducũ Long. 2	Chilperici. 4	Guntramni. 12
Abdicat.	579	Pelagij II. 3	Ducũ Long. 8	Chilperici. 10	Guntramni. 18
Leopardinus.					
Praeest.	580	Pelagii II. 4	Ducũ Long. 9	Chilperici. 11	Guntramni. 19

	Anno Christi.	*Pontificis.*	*Imperat. Occident.*	*Regis Franciæ.*	*Regis Burgundiæ.*
		Bonifacii IV.	Agilulfi.	Clotarii II.	Theodori. I.
Moritur circiter.	610	5	24	26	14
Sicharius.					
		Bonifacii IV.	Agilulfi.	Clotarii II.	Theodori. I.
Praest circiter.	611	6	25	27	15
		Honorii I.	Rotarit.	Dagoberti I.	Dagoberti.
Moritur circiter.	636	6	3	7	14
Bobo.					
		Vacãte Sede.	Rotarit.	Dagoberti I.	Dagoberti.
Praest circiter.	637		4	8	15
		Vitaliani.	Ariperti.	Clodouei II.	Childerici.
Moritur circiter.	660	7	6	16	5
Hunna.					
		Vitaliani.	Ariperti.	Clodouei II.	Childerici.
Praest circiter.	661	8	7	17	6
		Vitaliani.	Gundiperti.	Clotarii III.	Childerici.
Res sancti Ioannis scribi curat.	664	11	1	3	9
		Vitaliani.	Grimoaldi.	Clotarii III.	Childerici.
Moritur circiter.	666	13	2	5	11
Celsus.					
		Vitaliani.	Grimoaldi.	Childerici.	Childerici.
Praest circiter.	667	14	3	1	12
		Doni.	Pertarit.	Theod. Iter.	Theodorici.
Moritur circiter.	676	2	2	7	7
Mafchara.					
	677	Agathonis.	Pertarit.	Theodorici.	Theodorici.
Praest circiter.		1	3	8	8
	686	Cononis.	Pertarit.	Theodorici.	Theodorici.
Moritur circiter.		1	12	17	17
Deodatus.					
	687	Sergii.	Pertarit.	Theodorici.	Theodorici.
Praest circiter.		1	13	18	18
	690	Sergii.	Pertarit.	Theodorici.	Theodorici.
Moritur circiter.		4	16	21	21
Samuel.					
		Sergii.	Pertarit.	Clodou. III.	Clodou. III.
Praest circiter.	691	5	17	1	1

	Anno Chriſti.	*Pontificis.*	*Imperat. Occident.*	*Regis Francia.*	*Regis Burgundia.*
Moritur circiter.	709	Conſtantini. 4	Ariperti II. 5	Childeb. II. 15	Childeb. II. 15
Euſtorgius.					
Praeſt.	710	Conſtantini. 5	Ariperti II. 6	Childeb. II. 16	Childeb. II. 16
Moritur.	720	Gregorii II. 7	Luitprandi 4	Chilper. II. 5	Chilperici 5
Chriſtianus.					
Praeſt.	721	Gregorii II. 8	Luitprandi. 5	Theodor. II. 1	Theodor. II. 1
Moritur circiter.	735	Gregorii III. 5	Luitprandi. 19	Theodor. II. 15	Theodor. II. 15
Maurellus.					
Praeſt circiter.	736	Gregor. III. 6	Luitprandi. 20	Interregni. 1	Interregni. 1
Moritur circiter.	750	Zachariæ. 10	Rachis. 4	Childer. III. 8	Childer. III. 8
Valdo.					
Praeſt.	751	Stephani III. 1	Rachis. 5	Childer. III. 9	Childer. III. 9
Moritur circiter.	795	Leonis III. 2	Caroli Mag. 23	Caroli Mag. 28	Caroli Mag. 25
Heirardus.					
Praeſt.	796	Leonis III. 3	Caroli Mag. 24	Caroli Mag. 29	Caroli Mag. 26
Moritur circiter.	799	Leonis III. 6	Caroli Mag. 27	Caroli Mag. 32	Caroli Mag. 29
Cammundus.					
Praeſt circiter.	800	Leonis III. 7	Car. M. Imp. 1	Caroli Mag. 33	Caroli Mag. 30
Moritur circiter.	803	Leonis III. 10	Car. M. Imp. 4	Caroli Mag. 36	Caroli Mag. 33
Apollinaris.					
Praeſt.	804	Leonis III. 11	Car. M. Imp. 5	Caroli Mag. 37	Caroli Mag. 34
Moritur circiter.	819	Paſchalis I. 4	Ludouici Pii. 6	Ludouici Pii. 6	Ludouici Pii. 6

	Anno Christi.	*Pontificis.*	*Imperat. Occident.*	*Regis Franciae.*	*Regis Burgundiae.*
Vigilius.					
Praeest circiter.	820	Paschalis I. 5	Ludouici Pii. 7	Ludouici Pii. 7	Ludouici Pii. 7
Moritur circiter.	834	Gregorii IV. 7	Ludouici Pii. 21	Ludouici Pii. 21	Ludouici Pii. 21
Deidonus.					
Praeest.	835	Gregorii IV. 8	Ludouici Pii. 22	Ludouici Pii. 22	Ludouici Pii 22
Moritur circiter.	839	Gregorii IV. 12	Ludouici Pii. 26	Ludouici Pii. 26	Ludouici Pii. 26
Modoinus.					
Praeest.	840	Gregorii IV. 13	Lotarii. 1	Caroli Calui. 1	Caroli Calui. 1
Moritur circiter.	841	Gregorii IV. 14	Lotarii. 2	Caroli Calui. 2	Caroli Calui. 2
Maximinus.					
Praeest circiter.	842	Gregorii IV. 15	Lotarii. 3	Caroli Calui. 3	Caroli Calui. 3
Moritur circiter.	845	Sergii II. 2	Lotarii. 6	Caroli Calui. 6	Caroli Calui. 6
Bernardus.					
Praeest.	846	Sergii II. 3	Lotarii. 7	Caroli Calui. 7	Caroli Calui. 7
Moritur.	860	Nicolai I. 3	Ludouici II. 6	Caroli Calui. 20	Caroli Calui. 20
Lotarius.					
Praeest.	861	Nicolai I. 4	Ludouici II. 7	Caroli Calui. 21	Caroli Calui 21
Moritur.	865	Nicolai I. 8	Ludouici II. 11	Caroli Calui. 26	Caroli Calui. 26
Hincmarus.					
Praeest.	866	Nicolai I. 9	Lndouici II. 12	Caroli Calui. 27	Caroli Calui. 27
Abdicatur.	868	Adriani II. 1	Ludouici II. 14	Caroli Calui. 29	Caroli Calui. 29
Carlomanus.					
Praeest.	869	Adriani II. 2	Ludouici II. 15	Caroli Calui. 30	Caroli Calui. 30
Abdicatur.	670	Adriani II. 3	Ludouici II. 16	Caroli Calui. 31	Caroli Calui. 31

	Anno Christi.	*Pontificis.*	*Imperat. Occident.*	*Regis Franciae.*	*Regis Burgundiae.*
Vulpo.					
Praeest.	871	Adriani II. 4	Ludouici II. 17	Caroli Calui. 32	Caroli Calui. 32
Moritur circiter.	874	Ioannis VIII. 3	Ludouici II. 20	Caroli Calui. 35	Caroli Calui. 35
Vulfardus.					
Praeest.	875	Ioannis VIII. 4	Caroli Calui. 1	Caroli Calui. 36	Caroli Calui. 36
Moritur circiter.	877	Ioannis VIII. 6	Caroli Calui. 2	Caroli Calui. 37	Caroli Calui. 37
Praefectura laica ab anno iam dicto. Cessauit.	955	Agapiti II. 10	Berengarii. 6	Lotarii IV. 2	Lotarii IV. 2
Ingebrannus.					
Praeest.	956	Ioannis XII. 1	Berengarii. 7	Lotarii IV. 3	Lotarii IV. 3
Moritur circiter.	969	Ioann. XIII. 4	Ottonis I. 8	Lotarii IV. 16	Lotarii IV. 16
Aurelianus.					
Praeest circiter.	970	Ioann. XIII. 5	Ottonis I. 9	Lotarii IV. 17	Lotarii IV. 17
Moritur circiter.	982	Bened. VII. 8	Ottonis II. 9	Lotarii IV. 29	Lotarii IV. 29
S. Maiolus.					
Praeest circiter.	983	Bened. VII. 9	Ottonis II. 10	Lotarii IV. 30	Lotarii IV. 30
Moritur.	992	Ioannis XV. 7	Ottonis III. 9	Hug. Capeti. 5	Henr. Ducis. 5
Guillelmus I.					
Praeest.	993	Ioannis XV. 8	Ottonis III. 10	Hug. Capeti. 6	Henr. Ducis. 6
Abdicat.	1002	Siluestri II. 4	Henrici I. 1	Roberti. 5	Roberti. 2
Heldricus.					
Praeest.	1003	Ioann XVI. 1	Henrici I. 2	Roberti. 6	Roberti. 3
Moritur aut abdicatur.	1016	Bened. VIII. 5	Henrici I. 15	Roberti. 19	Henrici II. 6

	Anno Christi.	*Pontificis.*	*Imperat. Occid.*	*Regis Franciæ.*	*Reg. Burg. mox Ducis.*
Guido I.					
		Bened. VIII.	Henrici I.	Roberti.	Henrici II.
Præest circiter.	1017	6	16	20	7
		Ioan. XVIII.	Conradi.	Roberti.	Henrici II.
Moritur circiter.	1030	7	4	33	20
Odo I.					
		Ioan. XVIII.	Conradi.	Roberti.	Henrici II.
Præest circiter.	1031	8	5	34	21
		Gregorii VI.	Henrici II.	Henrici I.	Roberti II.
Moritur circiter.	1044	1	5	11	14
Milo.					
		Gregorii VI.	Henrici II.	Henrici I.	Roberti II.
Præest circiter.	1045	2	6	12	15
		Stephani X.	Henrici III.	Henrici I.	Roberti II.
Moritur circiter.	1058	1	2	25	28
Hugo I.					
		Nicolai II.	Henrici III.	Henrici I.	Roberti II.
Præest circiter.	1059	1	3	26	29
		Alexandri II.	Henrici III.	Philippi I.	Roberti II.
Moritur circiter.	1072	12	16	12	42
Hugo II.					
		Gregor. VII.	Henrici III.	Philippi I.	Roberti II.
Præest circiter.	1073	1	17	13	43
		Gregor. VII.	Henrici III.	Philippi I.	Hugonis I.
Moritur circiter.	1085	13	29	25	10
Theodoricus.					
		Victoris III.	Henrici III.	Philippi I.	Hugonis I.
Præest circiter.	1086	1	30	26	11
		Vrbani II.	Henrici III.	Philippi I.	Odonis I.
Moritur circiter.	1097	10	41	37	19
Godefredus.					
		Vrbani II.	Henrici III.	Philippi I.	Odonis I.
Præest.	1098	11	42	38	20
		Paschalis II.	Henrici IV.	Philippi I.	Hugonis II.
Moritur.	1108	10	2	48	7
Bernardus II.					
		Paschalis II.	Henrici IV.	Ludouici VI.	Hugonis II.
Præficitur.	1109	11	3	1	8
		Innocent. II.	Lotarii II.	Ludouici VI.	Odonis II.
Moritur.	1133	4	8	25	1

Girar-

	Anno Christi.	Pontificis.	Imperat. Occid.	Regis Franciae.	Ducis Burgundiae.
Girardus.		Innocent. II.	Lotarii II.	Ludou. VI.	Odonis II.
Præficitur.	1134	5	9	26	2
		Innocent. II.	Lotarii II.	Ludou. VII.	Odonis II.
Moritur.	1138	9	13	1	6
Petrus.		Innocent. II.	Conradi II.	Ludou. VII.	Odonis II.
Præficitur.	1139	10	1	2	7
		Alexand. III.	Friderici I.	Ludou. VII.	Hugonis III.
Moritur.	1179	19	28	42	17
Rainaldus I.		Alexand. III.	Friderici I.	Ludou. VII.	Hugonis III.
Præficitur.	1180	20	29	43	18
		Celestini III.	Henrici V.	Philippi II.	Hugonis III.
Moritur.	1191	1	1	11	29
Hugo III.		Cœlest. III.	Henrici V.	Philippi II.	Odonis III.
Praest.	1192	2	2	12	1
		Cœlest. III.	Henrici V.	Philippi II.	Odonis III.
Moritur.	1195	5	5	15	4
Hugo IV.		Cœlest. III.	Henrici V.	Philippi II.	Odonis III.
Praest.	1196	6	6	16	5
		Innocēt. III.	Henrici V.	Philippi II.	Odonis III.
Moritur.	1198	1	8	18	7
Guillelmus II.		Innocēt. III.	Philippi.	Philippi II.	Odonis III.
Praest.	1199	2	1	19	8
		Innocēt. III.	Ottonis IV.	Philippi II.	Odonis III.
Moritur.	1212	15	4	32	21
Guido II.		Innocēt. III.	Ottonis IV.	Philippi II.	Odonis III.
Praest.	1213	15	5	33	22
		Gregorii IX.	Friderici II.	S. Ludouici.	Hugonis IV.
Moritur.	1236	10	18	9	18
Guillelmus III.		Gregorii IX.	Friderici II.	S. Ludouici.	Hugonis IV.
Praest.	1237	11	19	10	19
		Cœlest. IV.	Friderici II.	S. Ludouici.	Hugonis IV.
Moritur.	1241	1	23	14	23

	Anno Christi.	Pontificis.	Imperat. Occident.	Regis Franciæ.	Ducis Burgundiæ.
Rainaldus II.					
Praeest.	1242	Sede vacãte.	Frederici II. 24	S. Ludouici. 14	Hugonis IV. 24
Moritur.	1249	Innocen. IV. 6	Frederici II. 31	S. Ludouici. 21	Hugonis IV. 31
Guillelmus IV.					
Præficitur.	1250	Innocen. IV. 7	Friderici II. 32	S. Ludouici. 22	Hugonis IV. 32
Moritur.	1251	Innocen. IV. 8	Guillelmi. 1	S. Ludouici. 23	Hugonis IV. 33
Odo II.					
Præficitur.	1252	Innocen. IV. 9	Guill. Batavi. 2	S. Ludouici. 24	Hugonis IV. 34
Moritur.	1279	Nicolai III. 3	Rodulfi. 7	Philippi III. 9	Roberti III. 7
Gaudricus.					
Præficitur.	1280	Nicolai III. 4	Rodulfi. 8	Philippi III. 10	Roberti III. 8
Moritur.	1296	Bonifa. VIII. 3	Adolfi. 5	Philippi IV. 11	Roberti III. 24
Regmundus de Cummines.					
Præficitur sexto mense ante.	1297	Bonifa. VIII. 4	Adolfi. 6	Philippi IV. 12	Roberti III. 25
Moritur.	1315	Vacãt. Sedis. 2	Lud. Bauari. 6	Ludouici X. 1	Hugonis V. 6
Guillelmus V.					
Præficitur.	1316	Ioann. XXII. 1	Lud. Bauari. 7	Ludouici X. 2	Odonis IV. 1
Moritur.	1346	Clement. VI. 5	Lud Bauari. 37	Philippi VI. 19	Odonis IV. 31
Stephanus de Varennis.					
Praeest.	1351	Clement. VI. 10	Car. Lutsẽb. 4	Ioannis. 2	Philippi I. 2
Moritur circiter.	1359	Innocen. VI. 8	Car. Lutsẽb. 12	Ioannis. 10	Philippi I. 10
Guido III. de Iacuria.					
Praeest.	1363	Vrbani V. 2	Car. Lutsẽb. 16	Ioannis. 14	Ioannis R. F. 2
Moritur circiter.	1384	Vrbani VI. 7	Venceslai. 6	Caroli VI. 3	Philippi II. 20

	Anno Christi.	Pontificis.	Imperat. Occid.	Regis Franciæ.	Ducis Burgundiæ.
Ludouicus I. de Iacuria.					
Præest.	1404	Innoc. VII. 1	Roberti. 5	Caroli VI. 23	Ioannis. 1
Moritur.	1405	Innoc. VII. 2	Roberti. 6	Caroli VI. 24	Ioannis. 2
Simon.					
Præest.	1406	Gregor. XII. 1	Roberti. 7	Caroli VI. 25	Ioannis. 3
Moritur circiter.	1440	Eugenij IV. 10	Frider. Austr. 1	Caroli VII. 18	Philippi III. 20
Guido IV. de Lugniaco.					
Præest.	1445	Eugenij IV. 15	Frider. Austr. 7	Caroli VII. 23	Philippi III. 25
Moritur circiter.	1446	Eugenij IV. 16	Frider. Austr. 8	Caroli VII. 24	Philippi III. 26
Hugo V.					
Præest. Incertum quandiu præfuerit.	1447	Nicolai V. 1	Frider. Austr. 9	Caroli VII. 25	Philippi III. 27
Philibertus Hugonetus Cardinalis.					
Præest circiter.	1455	Callisti III. 1	Frider. Austr. 16	Caroli VII. 33	Philippi III. 35
Abdicat.	1475	Sixti IV. 5	Frider. Austr. 37	Ludou. XI. 14	Caroli. 8
Ioannes de Cussigniaco.					
Præficitur.	1476	Sixti IV. 6	Frider. Austr. 38	Ludou. XI. 15	Caroli. 9
Moritur.	1491	Alexand. VI. 3	Frider. Austr. 53	Caroli VIII. 8	*Dehinc Reges Franciæ.*
Petrus de Aligny.					
Præficitur quarto mense ante.	1492	Alexand. VI. 4	Frider. Austr. 53	Caroli VIII. 9	
Moritur circiter.	1496	Alexand. VI. 8	Maximiliani. 4	Caroli VIII. 13	
Sebastianus de Rabutin.					
Præest circiter.	1497	Alexand. VI. 9	Maximiliani. 5	Caroli VIII. 14	
Moritur circiter.	1501	Pij III. 1	Maximiliani. 9	Ludou. XII. 3	

	Anno Christi.	*Pontificis.*	*Imperat. Occident.*	*Regis Franciæ.*
Guillelmus VI. de Machecot.				
		Iulii II.	Maximilian.	Ludou. XII.
Praeſt circiter.	1502	1	10	4
		Iulii II.	Maximilian.	Ludou. XII.
Moritur.	1505	4	13	7
Petrus III. de la Baulme Cardinalis.				
		Iulii II.	Maximilian.	Ludou. XII.
Praeſt.	1506	5	14	8
		Pauli III.	Caroli V.	Franciſci I.
Moritur.	1544	11	26	30
Hieronymus de Capite-ferreo Cardinalis.				
		Pauli III.	Caroli V.	Franciſci I.
Praeſt.	1545	12	27	31
		Pauli IV.	Ferdinandi.	Henrici II.
Moritur.	1559	5	1	12
Franciſcus I. Turnonius Cardinalis.				
		Pij IV.	Ferdinandi.	Franciſci II.
Præficitur.	1560	1	2	1
		Pij IV.	Ferdinandi.	Caroli IX.
Moritur.	1562	3	4	2
Philibertus Bordeſerius Cardinalis.				
		Pij IV.	Ferdinãdi I.	Caroli IX.
Præficitur.	1563	4	5	3
		Pij V.	Maximil. II.	Caroli IX.
Moritur.	1570	5	7	10
Philippus Lenuncurius Cardinalis.				
		Pij V.	Maximil. II.	Caroli IX.
Præficitur.	1571	6	8	11
		Innocen. IX.	Rodolfi II.	Henrici IV.
Moritur.	1592	1	16	4
Oeconomus.				
		Clem. VIII.	Rodolfi II.	Henrici IV.
Imponitur.	1593	1	17	5
		Pauli V.	Rodolfi II.	Henrici IV.
Deſinit.	1606	1	30	18
Guillelmus VII. Fouquet de la Varenne.				
		Pauli V.	Rodolfi II.	Henrici IV.
Præficitur.	1607	2	31	19
		Pauli V.	Matthiæ	Ludou. XIII
Abdicat.	1615	10	4	6

	Anno Christi.	Pontificis.	Imperat. Occident.	Regis Franciæ.
Carolus Miron.				
		Pauli V.	Matthiæ.	Ludou. XIII.
Præficitur.	1616	11	5	7
		Pauli V.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Abdicat circiter.	1620	15	2	11
Ludouicus II. Goufier.				
		Pauli V.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Præficitur circiter.	1621	16	3	12
		Vrbani VIII.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Abdicat.	1628	5	10	19
Armandus de Richelieu Cardinalis.				
		Vrbani VIII.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Præficitur.	1629	6	11	20
		Vrbani VIII.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Abdicat.	1630	7	12	21
Alphonsus du Plessis Cardinalis.				
Præficitur.	eodem anno.	Vrbani VIII.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Abdicat.	1631	8	13	22
Franciscus II. de la Rochefoucauld Cardinalis.				
		Vrbani VIII.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Præficitur.	1632	9	14	23
Ludouicus III. de Rochechouard.				
		Vrbani VIII.	Ferdinan. II.	Ludou. XIII.
Adiutor cooptatus.	1635	12	17	26

NOTITIA DIGNITATVM,
OFFICIORVM ET ECCLESIARVM MONASTERII S. IOANNIS REOMAENSIS,
vt habebant anno Christi CIↃIↃCXXXIV.

Dignitates tres.

PRIMA Abbatis.
Secunda Prioris.
Tertia gerentis vices Prioris.

Sex Officia quorum est constitutio penes Abbatem solum.

Primum Præfecti Infirmorum.
Secundum Præfecti Eleemosynarum.
Tertium Præfecti rerum sacrarum, seu Sacristæ.
Quartum Præfecti Cantorum.
Quintum Præfecti Thesauro.
Sextum Præfecti Refectorio.

PRIORATVS ET CAPELLÆ TREDECIM,
quorum collatio est Abbatis pleno iure.

In Diœcesi Lingonensi.

Cappella de aurora diei in Monasterio ipso.
Prioratus Regularis sancti Martini de Asiaco.
Prioratus Regularis S. Stephani de Cortenniaco.
Prioratus Regularis de Iuliaco.
Prioratus Regularis S. Aniani de Scolis.

In Diœcesi Eduensi.

Prioratus Regularis S. Magnantiæ.

Prioratus Regularis de Cadriaco.
Prioratus Regularis B. Mariæ de Villa Ionis.

In Diœcesi Matisconensi.

Prioratus Regularis S. Andreæ in Saturniaco.
Capella de Buffariis cum appendicibus suis.

In Diœcesi Niuernensi.

Monasterium S. Petri de Glanno.

In Diœcesi Tullensi.

Prioratus Regularis S. Stephani.

In Diœcesi Vesontionensi.

Cappella aut Prioratus S. Ioannis de Rosieres in loco Purgereto.

ECCLESIÆ PAROECIALES VIGINTI-quinque, & aliæ viginti quæ sunt in patronatu Abbatis.

In Diœcesi Lingonensi.

Ecclesia Parœcialis S. Mauritii de corpore sancto.
Ecclesia Parœcialis S. Matthæi de Barro.
Ecclesia de Torceio succursus eius.
Ecclesia Parœcialis B. Mariæ de Fanis.
Ecclesia S. Georgij & S. Iusti succursus eius.
Ecclesia Parœcialis S. Ioannis Baptistæ de Berriaco.
Ecclesia Parœcialis S. Germani de Pisiaco.
Ecclesia de Vasseio succursus eius.
Ecclesia Parœcialis B. Michaëlis de Marmolio.
Ecclesia B. Mariæ de Santiniaco succursus eius.
Ecclesia Parœcialis B. Mariæ de Corumblis.
Ecclesia Parœcialis B. Christinæ de Visarneo.
Ecclesia S. Cassiani de Ateio succursus eius.
Ecclesia Parœcialis B. Petri de Vineis.
Ecclesia B. Martini de Toltriaco succursus eius.

Ecclesia Parœcialis B. Fidoli de Estiueo.
Ecclesia Parœcialis B. Martini de Asiaco.
Ecclesia B. Mariæ de Rubeo-monte succursus eius.
Ecclesia Parœcialis S. Petri de Asinariis.
Ecclesia de Nuidis succursus eius.
Ecclesia Parœcialis S. Stephani de Cortenniaco.
Ecclesia de Monte-Barro succursus eius.
Ecclesia Parœcialis S. Bartholomæi de Estez pro parte.
Ecclesia Parœcialis B. Mariæ de Balaun.
Ecclesia de Reu les haults succursus eius.
Ecclesia Paræcialis B. Martini de Calmomonte, aliàs in Bosco.
Ecclesia Parœcialis B. Mariæ de Villa Morina.
Ecclesia de Iuliaco succursus eius.
Ecclesia Parœcialis S. Petri de Riciaco.
Ecclesiæ succursuum eius.
Ecclesia Parœcialis B. Mariæ de Oreriis.
Ecclesia S. Aniani de Scolis succursus eius.

In Diœcesi Eduensi.

Ecclesia Parœcialis B. Lupi de Ionaio.
Ecclesia Parœcialis B. Ioannis Confessoris de Simuriaco.
Ecclesia S. Germani succursus eius.
Ecclesia Parœcialis S. Desiderij de Rouuredo.
Ecclesia S. Magnantiæ succursus eius.
Ecclesia Parœcialis de Cadriaco.
Cappella de Cadriaco.
Ecclesia Parœcialis B. Mariæ de Villa Iouis.

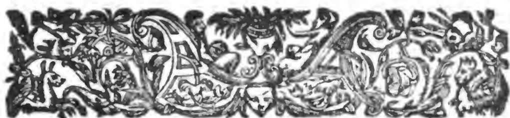
In Diœcesi Matisconensi.

Ecclesia S. Andreæ.
Cappella S. Leodegarij.
Ecclesia Parœcialis B. Martini de Cereis.
Cappellæ ad eam pertinentes.

In Diœcesi Tullensi.

Ecclesia B. Stephani.

ILLV-

ILLVSTRATIONES HISTORIÆ MONASTERII S. IOANNIS REOMAENSIS. IN LIBROS II. IONÆ ABBATIS.

Ad Annotationem de ætate eius.

I. ANNO *tertio Regni Domini Clotarij Regis.*] Clotarium hunc Batichildis, & Clodouei secundi filium natu maximum ad Regiam peruenisse dignitatem anno Christi sexcentesimo sexagesimo docet cōputatio annorum, quibus Reges singuli à Clodoueo priore ad ipsum, Regno sunt potiti. Eius autem anno tertio superstitem fuisse Ionam S. Columbani sectatorem, & scribendis sanctorum illius æui hominum historiis operam impendisse diuturnam; liquidò conficitur ex iis, quæ ipse scribit in vita Eustachij Luxouiensis. Spondet enim ad initia se Valdeberti, qui Eustachio, seu Eustasio in Luxouiensi Præfectura successit, historiam scripturum, virtutésque in eo factas enarraturum. Quæ verba innuunt iam tum vita cessisse Valdebertum, cùm hæc Ionas sponderet. Virtutes enim in eo factas de miraculis accipiendas suadet similis loquutio Scripturæ, Virtutes operantur in eo. Nemo autem viuentis adhuc hominis miracula scripto publicè se proditurum facilè recipiat, qui humanæ virtutis dum viuitur norit inconstantiam. Enimuerò Valdebertum Luxouiensem peruenisse ad tempora huius Clotarij tertij docet historia S. Batichildis capite quinto, vbi narratur eam fundando Corbeiæ Monasterio, impetrasse à Valdeberto Luxouiensi Abbate Theodofredum, quem nouo præfecerit cœnobio, regnante tum primum Clotario filio. Itaque vidit, & excessit primos huius Clotarij annos Ionas noster, qui Valdeberto tunc viuenti superstes fuit, & historiæ Eustachij decessoris illius scribendæ posteà incubuit. Pag. 1.

Nihilominùs fuisse illum ad ista tempora grandiorem æuo facilè intelligitur ex iis quæ ipse scribit in vita S. Attalæ Abbatis Bobiensis, de suscepto à se sub S. Columbani disciplina religiosæ vitæ instituto. Narrat enim moriente Attala annum se decimum iam egisse in vita religiosa. Cùm ergo Attala Præfecturam Bobiensem susceperit anno Christi sexcentesimo decimo-quarto, quo functus est fato Columbanus, viderítque initia Arioualdi Regis Longobardorum, vt Ionas in Bertolfo innuit, quæ contigere ad annum sexcentesimum vicesimum-sextum, conficitur Ionam religiosam vitam adiisse sexcentesimo decimo-sexto, à quo anno ad tertium Clotarij tertij fluxere anni quadraginta septem, quibus si addas tredecim, quos ille verisimiliter exegerat ante vitam religiosam, dicendum erit hanc S. Ioannis historiam ab eo iam sexagenario elaboratam.

Ionas diuersus ab aliquot aliis eiusdem nominis.

Pag. 1. II. *Ionas Abbas disciplinis sancti Columbani eruditus.*] Dum Abbatem se hoc loco nuncupat Ionas, qui Annotationem istam Historiæ S. Ioannis præmisit; ab aliis se quibusdam eiusdem nominis separat. Vixit enim haud procul ab ætate huius Autoris Ionas alius, qui acta sancti Vulfrani Senonensis Episcopi memoriæ non ineleganter commisit. Sed eum ab hoc nostro S. Columbani sectatore diuersum fuisse non pauca suadent. Inprimis enim Ionas ille, qui Vulfrani res prosequitur, ad extremam historiam suam meminit anni Christi septingentesimi vicesimi noni, ad quem verisimile non est, aut pertigisse Ionam Columbani asseclam, aut eo adhuc animi fuisse robore, vt scribendis id genus libris par esse posset. Qui enim anno sexcentesimo sexagesimo-secundo, quo scriptum est opus istud, sexagenarius erat, is anno septingentesimo vicesimo-nono cëtenario adiecisset vicesimum primum annum. Quam ille ætatem aut non attigit, aut scribendis hisce rebus parum idoneam habuit. Adde eo nostrum Ionam Abbatem fuisse, quam ipsi nuncupationem tribuit is, qui vitam S. Valerici scripsit haud diu post ætatem S. Columbani, & Beda. At scriptor historiæ S. Vulfrani Monachus erat tantùm, cùm illam scriberet, vtpote Baïno Abbati Fontanellæ obnoxius, eiúsque mandato id opus, vt profitetur, aggressus. Nec minimum discriminis huius argumentum duci potest ex eo quòd scribendi character in Vulfrano multò sit quàm in hoc, aliísque nostri Ionæ operibus, excultior, atque nitidior. Præter hos duos Ionas tertius fuit ambobus suo æuo celebrior, qui Ecclesiæ præfuit Aurelianensi, nec potest ambigi, quin diuersus ab ipsis fuerit, cùm longo pòst interuallo, nempe anno octingentesimo quadragesimo-primo in ea Ecclesia sederit. Quartus multò à nostro remotior præfuit Augustodunensibus anno ɪↄcccLIII. Denique de nullo aliorum dicitur quod de nostro, eum disciplinis beati Columbani fuisse eruditum. Quæ verba non fauent lapsui Tritemij libro

de Scriptoribus Ecclesiasticis, asserentis Ionam hunc nostrum Hibernum gente, & Columbani inde ab Hibernia discipulum extitisse. Hæc enim duo falsitatis coarguit ipse Ionas. Nam Italum se gente fuisse, non Hibernum liquidò affirmat in Attala, dum scribit se flagitantibus parentibus missum ab illo in patriam, cuius situm ita describit. Ad destinatum, inquit, peruenimus locum, à Monasterio distantem centum quadraginta millibus, vbi cùm venimus gratuita pietate à genitrice post tantorum interuallum annorum susceptus sum. Erat id Monasterium Bobiense ad fluuium Trebiam haud procul Placentia, à quo si metiaris, in quem voles orbis cardinem centum quadraginta millia, non tantùm procul ab Hibernia aberis, sed etiam in aliquam Italiæ regionem incides. Iam quòd scribit Tritemius Ionam inde ab Hibernia discipulum fuisse Columbani, aduersatur etiam ipsi Ionæ, qui in Attala asserit se in Monasterio Bobiensi nomen dedisse religioso cœtui decennio ante mortem Attalæ Monasterio Præfecti. Quod tempus biennio posterius est morte S. Columbani, vt diximus. Non potuit ergo Columbani inde ab Hibernia discipulus esse, sed vt circunspectè hoc loco dicitur, disciplinis tantùm eius fuit eruditus, id est regula ab eo condita, moribúsque ab eo inuectis imbutus. Itaque prudentissimè scripsit Author historiæ S. Valerici. De sancti, inquit, Columbani virtutibus, & factis admirandis, si quis plura nosse velit, cùm ea narratio à nostro instituto sit aliena, ad eruditi discipulorum eius discipuli Ionæ Abbatis præclari sanè viri opusculum perlegendum se conferat.

Quo loco, & quibus adiutoribus scripta sit hæc historia.

III. *Monasterium quod vocatur Reomaus.*] Scriptam S. Ioannis vitam in ipsius Monasterio, cui nomen esset Reomaus, asserit hæc Annotatio. Id nomen formam habet eo ac posteriori æuo non insolentem, cùm & Stabulaus, & Gemblaus, & eiusmodi alia tunc, ac posteà sint vsurpata. Sed an inde inflectendum sit Reomense, vt Stabulense; an Reomaense, vt Gemblaense; an Reomacense, vt aliàs Gemblacense, ambiguum fecere libri scripti & editi aliud aliàs repræsentantes. Ego vt distinguam à Reomensi in Aruernia, Reomaense ferè appellabo. Fuisse verò hoc nomen riuulo, qui Monasterium præterfluit, rati sunt quidam; sed multò est similius vero locum ipsum & agrum, cui inædificatum est Monasterium hoc olim nomen accepisse. Verba præcepti Clodouei Magni hoc potiùs suggerunt. Locellum, inquit, suum in pago Tornotrinse sub Regula beati Macarij, ad habitationem Monachorum constructum, qui Reomaus vocatur, &c. nostræ celsitudini tradidit. Ex quibus verbis illud etiam habetur S. Ioanni proprium fuisse eum agrum, in quo Monasterium excitauit, nec falsò iam olim notatum in Catalogo Episcoporum Lingonensium apud Monasterium Diuionense S. Stephani, Patiencio Episcopo Hilarium, & Quietam dedisse locum, qui Pag. 1.

dicitur Reomaus, ad agendam Abbatiam pro filio suo S. Ioanne. Quam notam se legisse testatur vir eruditus Claudius Robertus. Quos verò eorum, quæ scripsit monitores, & autores habuerit Ionas apud Reomaum, his ipse verbis expressit. Per discipulos, inquit, memorati Confessoris Christi, vel posteros eorum veraciter comperta. Enimuerò multos discipulos S. Ioannis superstites fuisse, cùm hanc historiam conscriberet Ionas, nemo facilè crediderit, cùm anni iam fluxissent à morte eius plures quàm centum viginti. Nihilominùs eò videri potest dixisse per discipulos eius comperta fuisse, quæ hîc scribuntur quod à discipulis ad posteros, atque ab istis ad Ionam eorum memoria esset deriuata. Itaque verba Prologi extrema, quæ in vno exemplari sic leguntur. Nullius me inuidia refellente, si virum singularem multorum, qui illum viderunt viuorum, ac præsentium memoria teste commendem, emendanda sunt planè ex alio exemplari, quod ita habet. Qui illum viderunt viuum ac præsentem. Cogit tamen liber II. huius Historiæ, vt fateamur Lætum Diaconum ea longitudine ætatis fuisse, vt S. Ioannem, & Ionam ista scribentem videre potuerit, quod non fuisse tunc insolitum docet sancti Ioannis ætas, de qua nunc agimus.

In Libri I. Prologum.

De longitudine vitæ sancti Ioannis.

Pag 3. IV. LONGÆVO *mansit tempore.*] Ortum S. Ioannis operæ pretium fuerit certo semel annorum charactere designare, vt ea lux, quæ ex temporum nota historiæ solet accedere, ad eius etiam fidem, ac certitudinem affulgeat. Eum porrò characterem non facilè licet aliunde sumere, quàm ex longitudine vitæ S. Ioannis, & anno obitus eius, de quibus vbi dixero, certam, vt opinor, temporum omnium, ac rerum gestarum epocham originibus huius Monasterij apposuero. Ac de altero quidem breuiter agam hoc loco, de altero posterius. De illo sic scribit Ionas. Obiit circiter centum viginti annorum v. Kal. Februarij. S. Gregorius Turonensis præcisiùs loquitur. Vixit, inquit, vir hic iustus, & religiosus sicut Legislator Moyses, centum viginti annos. Epitome huius vitæ apud Surium eodem sensu. Obiit, inquit, S. Ioannes Abbas anno centesimo vicesimo. Posteriores hi duo autores vocem illam, *circiter*, à Iona adiectam docent, non vt in annorum numerum dubitationis quidpiam inueheretur, sed vt intelligeretur aliquid de anno extremo defuisse. Siue enim is annus à Christi Passione, siue à Natiuitate, aut Kalendis Ianuarij initium duxerit, perspicuum est eum quinto Kalendas Februarij nondum fuisse confectum, præbuisseque locum Ionæ, vt centum circiter potiùs, quàm centum præcisè diceret: quod tamen aliis visum est negligendum.

De anno obitus, ac proinde ortus S. Ioannis.

V. *Vt à tempore Valentiniani Cæsaris atque Martiani, vsque ad tempora Justiniani Augusti permaneret.*] Ex his solis Imperatorum temporibus nihil stati ac fixi haberi posse vnde ortus ac obitus S. Ioannis liquidò designetur, nulli non constat. Itaque accersendæ mihi huc videntur suppetiæ aliorum verborum Ionæ, quibus ad extremum librum secundum ita annum obitus eius circunscripsit, vt non solùm temporibus horum Imperatorum congruat, sed etiam facilem aperiat viam, qua ex anno obitus ad annum ortus recurramus. Fato enim defunctum ac sepultum S. Ioannem tradit *anno Domini quingentesimo duodecimo, iuxta quod in ciclo Victorij numeratur.* Quæ verba, vt penitus perspiciantur, paulò altiùs petenda est tractatio. Victorium enim hominem Aquitanum constat, agente Hilaro Romanæ Ecclesiæ Archidiacono, ac subinde Pontifice, ciclum Paschalem annorum quingentorum triginta duorum excogitasse, & expansis tabulis euulgasse in eum præcipuè vsum, vt principis illius festiuitatis certi, ac perpetuò recurrentes limites comperirentur; sed ea etiam interim commoditate, vt rerum gestarum tempora per dispositos eo in ciclo annos liceret computare. Itaque non solùm Ionas hic noster, sed etiam Cassiodorus ad finem Chronici, Gregorius Turonensis in Prologo Historiæ, & Fredegarius in eius Appendice eo Victorij ciclo ad Historiæ tempora designanda vsos se esse profitentur. Verùm illud in hoc ciclo planè cecidit incommodè, quòd Victorius errore tunc peruulgato eundem fecerit annum Geminorum Consulum cum anno Passionis Christi, cúmque ciclo suo caput præstituerit, cùm tamen satis constet Geminorum Consulatum triennio à Passione dissitum fuisse. Hinc enim factum posteà, vt nulla esset constantia autorum in annis huius cicli Victoriani ad annos Natiuitatis Christi accommodandis, dum alij ad caput cicli tricenos, alij tricenos ternos, alij quiddam his inferius aut medium adiecerunt. Sanè Cassiodorus à natali Christi ad Geminos Consules paria Consulum triginta, ad Passionem autem triginta tria computans, totidem ciclo Victorij, quem sequitur, præmittendos significat. Gregorius verò Turonicus natale Christi quadragesimo-tertio Augusti, & Passionem decimo-septimo anno Tiberij connectens, eidem ciclo, quem sibi fuisse propositum scribit, annos triginta summum innuit præponendos. Sed Fredegarius diuersus est ab vtroque, dum ita scribit, A Passione Domini vsque in istum annum præsentem in ciclo Victorij anni centum septuaginta septem Kalendis Ianuarij, die Dominica anni septingentesimi tricesimi-quinti. Nam si ad periodum Victorij primam DXXXII. annorum, quæ iam fluxerat, adiicias annos repetitæ periodi centum septuaginta septem, fient anni septingenti nouem, qui, vt voluit Fredegarius, congruebant cum septingentis triginta quinque computatis à Natiuitate, seu Kalendis Ianuarij.

Mmm iij

Ergo Fredegarius annos tantùm sex & viginti adiiciendos censuit ciclo Victorij, vt ad Natiuitatem Christi promoueretur. In has diuersitates cùm incidisset Ionas noster, Cassiodoro, vtpote antiquiori, adhærere maluit, quàm cæteris. Itaque ciclo Victorij annos triginta tres solidos adiiciens, pronunciauit hæc tria. Primum S. Ioannem annos centum & viginti vixisse. Secundum fato functum anno quingentesimo duodecimo cicli Victorij. Tertium cœpisse viuere tempore Valentiniani eius, qui imperauit cum Martiano, fuítque Placidiæ filius, & nominis illius tertius. Hæc enim tria, vt simul congruant, necesse est eos quos dixi annos ad ciclum Victorij ab illo additos, vt is ciclus cum annis Christi conueniret. Nam Valentinianus tertius non venit ad Imperium ante annum Christi quadringentesimum vicesimum-quintum, vt Prosper, & alij vno consensu astruunt. Igitur S. Ioannes, qui eo imperante cœpit viuere ante hunc Christi annum nasci non potuit. Iam cùm vixerit annos centum viginti, perspicuum est eum fato defungi non potuisse ante annum Christi quingentesimum quadragesimum-quintum. Cùm ergo hic annus non differat à quingentesimo duodecimo cicli Victorij, nisi annis triginta tribus solidis, sequitur non potuisse plures adiici, vt initium vitæ S. Ioannis non præcederet imperium Valentiniani. Verùm non pauciores etiam, quàm tres & triginta addi potuisse ad annos cicli, vt conuenirent cum annis Christi facili ratiocinatione conficitur. Si enim mortuus est S. Ioannes anno cicli Victorij quingentesimo duodecimo, oportet eum natum esse trecentesimo nonagesimo secundo eiusdem cicli. Ab hoc verò anno ad primum Valentiniani, qui fuit iuxta aram Christi, quadringentesimus vicesimus quintus, vt scribunt omnes Chronographi, anni intersunt non pauciores, quàm tres & triginta. Ergo vel S. Ioannes non vixit annos centum viginti, vel non pauciores, quàm tres & triginta adiici potuerunt à Iona ad annos cicli, vt cum annis Valentiniani, & Christi componerentur. Quòd si ille tres præcisè ac triginta addidit, constat annum Victorij, quem dicit ıↄxıı. eundem esse cum Christi ıↄxlv. Ex hac porrò ratiocinatione conficitur S. Ioanni natalem centum viginti annis priorem, fuisse præcisè annum Christi ccccxxv. Valentiniani Placidiæ filij i. Coss. Theodosio xi. & Valentiniano i. cicli Victoriani cccxcii. Indict. viii. annum verò extremum, vt Christi dxlv. ita Iustiniani xix. post Consulatum Basilij iv. cicli Victoriani ccccxii. Indict. viii.

Quibus Principibus vixerit S. Ioannes.

Pag. 3. VI. *Quo etiam tempore Franci cum Clodoueo Galliam inuasere.*] Vt penitus perspiciantur, quos hîc Ionas adiicit characteres ætatis S. Ioannis Reomaensis ex Principum regnis, iuuat singulos accuratiùs expendere. Nam præter annum primum Valentiniani tertij, quo egregiè designat natiuitatem S. Ioannis, vt ex dictis constat, disquirendum nobis

offert alium characterem temporis Martiani. A tempore, inquit, Valentiniani Cæsaris atque Martiani Imperatoris. In quo qui existimet Ionam significare initia S. Ioannis incidere in illud tempus, quo Martianus Valentiniano Collega est datus, longissimè fallatur. Id enim non contigit ante annum ipsius Valentiniani vicesimum quintum, quo anno si natus esset S. Ioannes, dici non posset obiisse quingentesimo duodecimo cicli Victorij, sed quinto repetiti cicli. Itaque character Martiani, quem adhibet Ionas, non designat annum natiuitatis S. Ioannis; sed eo tantùm, vt puto, adiicitur, vt Valentinianus à cæteris eiusdem nominis discernatur. Solus enim Valentinianus tertius cum Martiano imperauit. Addit Ionas. Quo etiam tempore Franci cum Clodoueo Rege, postpositâ Republicâ, militari manu terminos Romanorum irrumpentes, Gallias inuasere. Quæ verba ad sancti Ioannis natiuitatem accommodari non posse nulli est dubium. Vixerat enim S. Ioannes annos iam sex & septuaginta, cùm Regnum auspicaretur Clodoueus. Sunt igitur referenda ad tempus, quo permansit in vita, de quo ibidem dixerat eum ad tempora Iustiniani permansisse. Nam ab anno CCCCXXV. quo natus est S. Ioannes tentata est à Francis Gallia, atque ex parte occupata Regibus Clodione, Meroueo, & Chilperico; sed decedente posteà Clodoueo ad annum DXI. & multò potiùs filiis eius regnantibus ad annum DXLV. qui fuit vltimus S. Ioanni, tota in Francorum peruenerat ditionem, præter secundam Narbonensem, quæ tribus pòst annis ad eos concessit tota. Denique subdit Ionas. Sicque vsque in tempora Theodorici Regis, qui filius extitit præfati Clodouei, & filij eius Theodeberti perdurauit. Tempus sanè Theodorici, quod annorum fuit XXIII. vt scribit Turonensis libro tertio, præteriit totum superstes S. Ioannes. Ex annis verò XIV. Theodeberti, vndecim cum illo transegit. Itaque si quis ætatem sancti Ioannis Regum Francorum temporibus velit designare, is dicat oportet natum Pharamundi anno V. qui, vt scribit Prosper Tiro, regnare cœpit CCCCXX. obiisse Theodeberti XI.

In Caput I.

De Nobilitate eius.

VII. GENEROSISSIMIS *parentibus est procreatus.*] Vigebant adhuc in Gallia per hæc sancti Ioannis initia Romani mores, quibus nobilitas sanguinis stirpe Senatoria censebatur. Eucherius enim ad ista ferè tempora Clementis Romani nobilitatem sic describit libro de contemptu mundi. Clemens vetusta prosapia Senatorum. Nec diu posteà Theodoricus Rex Gottorum apud Cassiodorum Variarum lib. I. 21 commendans eum, quem in Senatum asciscebat, quod Constantinopolitanis & Romanis Senatoribus ortus esset. Quò enim, in- Pag. 4.

quit, se aliqua vis nobilitatis vltrà distendat, quàm hæc, quæ in vtroque orbe clara esse promeruit. Athalaricus verò, qui illum in regno Italico excepit lib. 8. 19. Senatum sic alloquitur. Antiquitas vos fecit nobiles haberi, nos Senatum volumus etiam de numerositate prædicari. Denique perseuerauit eadem persuasio ad ætatem Gregorij Turonici, qui lib. 2. Historiæ cap. 2. sic scribit. Puella religiosa, prædiues opibus, ac secundùm sæculi dignitatem nobilitate Senatoria florens. Hanc tamen de nobilitate sententiam Romanorum fuisse, non Francorum, innuit idem Gregorius lib. de Gloria Confessorum cap. 5. Senatores, inquit, vrbis Aruernæ, qui tunc in loco illo nobilitatis Romanæ stemmate refulgebant. Romanæ dixit, non Francicæ, vt intelligeremus iam ab eo tempore nobilitatis decus apud Francos in eis maximè resedisse, qui armorum gloria à Maioribus clari essent. Generositatem S. Ioannis Romana hac nobilitate stetisse nunc est docendum.

Quis pater sancti Ioannis.

Pag. 4. VIII. *Pater eius Hilarius nomine.*] Illustrem fuisse Hilarium sancti Ioannis patrem, non tantùm sæculi, sed etiam, vt loquitur citatus Eucherius, sæculorum nobilitate, quæ æternitate censetur, fidem facit vetus Chronicum S. Benigni, vbi legitur S. Hilarium Senatorem, & Sanctam Quietam eius vxorem iuxta Eustadium primum cœnobij Benigniani Abbatem fuisse sepultos. Quæ verba de hoc Hilario S. Ioannis patre enunciata esse multa persuadent. Inprimis ratio temporis, nam Ecclesiam S. Benigni rexit Eustadius viuente S. Gregorio Lingonensi eius Ecclesiæ fundatore, qui S. Ioanni coæuus fuit. Deinde nomen coniugis Quietæ. Quis enim facilè crediderit eodem tempore, eodem loco aliud coniugum tam illustrium par eiusdem planè nominis, nulláque vulgò discriminis nota ab hoc seiunctum, vixisse. Fuit igitur Hilarius humano censu Senator, diuino Sanctus. Quibus verò moribus sanctitatis ille sibi nomen quæsierit, præclarè enarrauit Gregorius Turonensis libro de Gloria Confessorum cap. XLII. Omnem, inquit, domum suam ita in castitate, atque omni puritate, tam animi, quàm corporis excolebat, vt nullus ibi adulterium exercere præsumeret, essétque impletum in hac domo quod dudum Sancto repletus Spiritu Apostolus prædicauit. Honorabile connubium, & thorus immaculatus. Hæc itaque tam inter dominos, quàm inter famulos castitate pollente, obiit vir ille, qui qualis quantúsque fuerit iuxta sæculi dignitatem, sepulcrum eius hodie patefacit, quod marmore Pario sculptum retinet.

Quæ mater sancti Ioannis.

Pag. 4. IX. *Mater Quieta est vocitata.*] Præclara sunt quæ de illa mox adiicit Gregorius. Quo, inquit, defuncto, & iuxta humanam consuetudinem sepulturæ mancipato mulier deducto anni circulo ægrotauit, obiit-

obiitque atque abluta est; & quoniam sepulcrum illud tam immensum erat, vt ipsam iuxta imperium viri susciperet, amoto opertorio dum locaretur in tumulo, subitò eleuata vir dextra, coniugis ceruicem amplectitur. Quod admirans populus deposito cessit opertorio, cognouítque quæ eis castitas, qui timor in Deum, quæ etiam inter ipsos dilectio fuisset in sæculo, qui se ita amplexi sunt in sepulcro. Laudat hoc loco Gregorius Quietæ timorem in Deum, quem Ionas in hac Historia constantissimum fuisse obseruauit lib. 1. cap. 7. Cùm enim illa materno affectu filij sui iam Monachi conspectum ambiret. Ne fidem, inquit, matris, quam in Christi amore, & timore fixam nouerat, contemnendo perturbaret, transiens ante eam parumper obtutibus eius apparuit. Quòd verò post Dei timorem idem Gregorius mutuam Hilarij & Quietæ dilectionem censuerit prædicandam, illud sanè existimarim quod subinde Ionas commendat. Quorum, inquit, animos cultu religionis catenatos, atque sub omni deuotione Christianus timor innexos tenebat. Hæc Historiarum Gregorij & Ionæ παραλληλία mihi videtur esse eiusmodi, vt quamuis alia deessent argumenta, quæ Hilarium & Quietam apud vtrumque autorem eosdem fuisse docerent, tamen hæc vna morum, & religionis paritas diuersos non fuisse abundè suaderet.

Patria S. Ioannis Diuio.

X. *Cùm adhuc in domo parentum indole ætatis frueretur.*] Vnde Pag. 4.
domo fuerit S. Ioannes parùm disertè videtur significasse Ionas, dum dixit ortum illum esse sub territorio Lingonicæ vrbis, eadémque humo genitum, quà sepultum. Videri enim posset insinuasse in agro Tornodorensi genitum, cùm illic sepultum esse nemo dubitet. Sed ille parùm definitè loquutus videtur. Apertius verò quiddam ac magis definitum habent verba S. Gregorii Turonici libro de Gloria Confessorum cap. 42. Apud Castrum, inquit, Diuionense Hilarius quidam ex Senatoribus habitauit, habens coniugem, ex qua filios dicitur suscepisse. Est hic Hilarius S. Ioannis parens, de quo diximus, qui si Diuionensis castri fuit incola, dum coniugem haberet, & filios susciperet, atque ibidem vnà cum coniuge posteà sepultus fuit. Nulla sanè causa est suspicandi S. Ioannem alibi, quàm in paterna Diuionensis castri domo lucem aspexisse. Nec Ionas quidquam scripsit aduersùm, cùm eadem humo sepultum tradidit, qua genitum. Nam Lingonicum territorium totum pro eadem humo habet, in qua genitum simul, ac sepultum S. Ioannem verum est, etiamsi Diuione genitus, in agro posteà Tornodorensi sit sepultus.

In Caput II.

De prima secessione sancti Ioannis in Eremum.

Pag. 5. XI. CVM *esset annorum circiter viginti*, & infrà. *In remoto villa propriis manibus sibi cellam summo labore ædificauit.*] Vertebatur ergo annus Christi circiter quadringentesimus quadragesimus quintus, Valentiniani tertii vicesimus, Theodosii minoris tricesimus septimus, cùm S. Ioannes hac Anachoresi præludere instituit vitæ cœnobiticæ, quam posteà duxit. Ac solitarios quidem ex Cœnobitis fieri Monasticæ ferè militiæ lex fuit. Sic enim S. Hieronymus ad Rusticum. De ludo Monasteriorum eiusmodi volumus egredi milites, quos Eremi dura rudimenta non terreant. Et Cassianus Collatione XIX. cap. X. negat illos ritè solitudinem appetere, qui non anteà in Cœnobiis instituti, nec excoctis prioribus vitiis, ad solitariam se vitam immaturo desiderio transferunt. Verùm quos Deus ad magna destinat, eos ferè communi cæterorum hominum lege non coercet. Cœnobitas enim ex solitariis contrario more existere plerunque voluit, quos religiosæ vitæ columina, atque autores esse toto terrarum orbe cupiebat. Ita Antonium ex Nilotica, Pachomium ex Thebana. Basilium ex Pontica, Hilarionem ex Palæstina, Macarium ex Scetica, alios alia ex Eremo, ad instituendas in Oriente Cœnobitarum acies euocauit. Ita Martinum Turonica, Honoratum Lerinensis, Romanum Iurensis, Benedictum Sublacensis, Columbanum Luxoniensis, aliósque non paucos aliæ solitudines Cœnobiorum Patres Occidenti dedere. Ad quorum exemplum noster etiam Ioannes duplicis se solitudinis inhabitatione ad religiosæ vitæ magisterium informauit. Quæ tamen fuerit hæc Villa, cuius in remoto primam sibi Cellam & Oratorium extruxit, nondum est mihi compertum. Sed quòd propriis ea manibus ædificarit, id antiqui fuit Anachoretorum exempli, & Monastici ἐργοχείρα egregium tyrocinium.

De Ioanne Consule Galliarum tunc Rectore.

Pag. 5. XII. *Sub eodem namque tempore Gallias sub Imperij iure Ioannes Consul regebat.*] Rectorem omnium Galliarum per hæc tempora fuisse, vel Præfectum Prætorio Galliarum, qui simul Hispaniæ & Britanniæ præerat, vel Vicarium peculiariter Galliarum, res est notissima, tum ex Codicis Theodosiani rescriptis lib. 7. tit. 13. Viuentio Præfecto Prætorio Galliarum, & tit. 18 Vincentio alibique passim, tum ex notitia imperii Occidentis. Quid ergo sibi vult hoc loco Ionas, dum Galliarum Rectorem tunc facit Ioannem Consulem? Ego nihil aliud coniicere possum, nisi loquutum esse illum de sola Prouincia Lugdunensi prima,

quæ Lingonensem tractum, vbi S. Ioannes vixit, complectebatur. Nam cùm illam olim rexissent Præsides, vt intelligitur ex rescripto Constantini ad Antonium Marcellinum Præsidem Prouinciæ primæ Lugdunensis Codicis Theod. lib. xi. tit. 3. tamen facta est subinde consularis, vt exprimit Notitia Imperij Occidentalis circa tempora Theodosij, & Valentiniani tertij. Enimuerò cùm Prouincias Consulares regerent, vel ij qui Consulatum Romæ gesserant, vel qui ornamentis Consularibus donati erant, Ioannem hunc fuisse Romæ Consulem ad hæc tempora, quibus S. Ioannes primò secessit in Eremum, nemo sibi facilè persuaserit. Nam hæc secessio contigit, vt dixi anno Christi quadringentesimo quadragesimo quinto. Fuit autem breuissimi temporis, quia & Ionas scribit finiisse illam transacto aliquo temporis spatio, & vetus liber Computi Reomaensis Monasterij secundam S. Ioannis secessionem in locum Reomaum, quæ initium dedit Monasterio, collocat ad annum cicli Victorij quadringentesimũ decimum quintum, qui est Christi CCCCXLVIII. iuxta computationem Ionæ. Atqui nullus ab vrbe condita ad hunc Christi annum occurrit Ioannes Romæ Consul, nec ordinarius, nec suffectus. Igitur is, qui hoc loco rexisse Gallias Consul scribitur, nomen id Consulis gerebat, eo tantùm quòd ornamentis Consularibus honestatus esset. Moris enim fuit, vt ij quoque, qui sola obtinuissent ornamenta, Consulum nomine donarentur. Zeno Imperator lib. 12. Cod. tit. 3. l. 3. dignitatem Consularem, quæ per ornamenta tribuebatur appellat Consulatum honorarium, & l. 4. virum hoc modo Consularem nominat Consulem. Cæterùm Ioannis istius Consulis nescio an alibi vlla sit mentio. Primus tamen qui hoc nomine Consulatum gessit ordinarium, incidit in annum Christi CCCCLVI, qui hac prima secessione sancti Ioannis in Eremum vndecim annis posterior fuit. Nec longè posteà eandem dignitatem nactus est alter Ioannes Anthemio imperante anno Christi CCCCLXVII. fieri autem potest, vt ante Consulatum ordinarium alter istorum Prouinciam illam Lugdunensem cum dignitate Consularis gubernarit. Sed nihil mihi hac de re liquet aliunde.

De secunda secessione S. Ioannis in Eremum.

XIII. *In deserto quod axe Lingonico iacet, & à Castro cui Tornodoro nomen est, triginta ferè M.M. distat, nouus se condidit hospes.*] Secunda hæc fuit S. Ioannis Anachoresis non prioris fastidio, sed loci secretioris atque asperioris studio suscepta. Nam sicut in magna domo, vt scribit ad Hilarium Eucherius, pretiosa quæque claustris obsignata in remotis habentur. Ita magnificentia Sanctorum abditorum Eremo, quam difficultatibus suis natura obserauit, deponitur intra quoddam conclaue deserti, ne conuersationis humanæ vsu obsolescat. Erat tunc iugum Reomaense manu incultum, siluis asperum, ab hominum fre- Pag. 5.

quentia semotum, & feruentibus illis S. Ioannis studiis planè accommodatum. Id Ionas Tornodorensis Castri vicinia designandum censuit, non alia, vt opinor, ex causa, nisi quòd iura inde Ecclesiastica, ac fortè etiam ciuilia à Reomaensibus peterentur. Est enim eo in castro hodiéque sedes vnius è Lingonensibus Archidiaconis, & Clodoueus in præcepto sancto Ioanni concesso Reomaum in pago Tornotrinse collocat. Pagus autem tum regio erat, in quam ab vno loco iurisdictio, vel Ecclesiastica, vel secularis deriuabatur. Hic verò pagus ab vrbe præcipua nunc Tornotrinsis, vt à Clodoueo, nunc Tornodrisus, vt à Carolo Caluo, nunc Ternodorensis, nunc Trenodorensis, frequentiùs tamen Tornodorensis est vocatus.

In Caput III.

Cœnobiticam vitam iniit anno ætatis XXIII.

Pag. 5. XIV. DVx *ipse cælestis militiæ collocatur.* Et infrà, *Monasterio fidei firmitate constructo.*] Ea ferè fuit antiquissima Monasteriorum origo, vt vnius cuiusdam religioso vitæ exemplo pellecti alij societatem coirent, ac de Episcopi ferè consensu eum cuius sequuti erant exempla, vitæ sibi Magistrum deligerent. Hilarius Arelatensis de origine Cœnobij Lerinensis sic scribit. Vacantem itaque insulam ob nimietatem squaloris, & inaccessam venenatorum animalium metu, Alpino haud longè iugo subditam petit, præter secreti opportunitatem sancti ac beatissimi in Christo viri Leontij Episcopi oblectatus vicinia, & charitate constrictus. Et infrà. Certatim se iam illuc omnis regio quærens Deum dirigebat. Honoratum expetiit quisquis Christum desiderauit, & planè Christum quisquis Honoratum expetiit, inuenit. Ab hoc principio vitæ, ac Præfecturæ cœnobiticæ S. Ioannis, vsque ad eius obitum annos centum computat is, qui Catalogum Abbatum Reomaensium, quem infrà dabimus, concinnauit. Sed vel ratio illi non constat, vel initium Præfecturæ à primo eius secessu in solitudinem repetit, cùm ille duos tantùm pueros sibi obsequentes haberet. Nam à tempore, quo post secundam secessionem in Eremum Reomaensem Conuenæ Monachi eum sibi in Abbatem præfecere, vsque ad obitum anni fluxere septem tantùm & nonaginta. Conditum quippe est tum primùm Monasterium, cùm variis è locis Monachi ad S. Ioannem conuenerunt. Atqui Monasterij conditus incidit in annum cicli Victoriani quadringentesimum decimum quintum, vt liber citatus Computi testatus est, qui annus est Christi CCCCXLVIII. & ab anno S. Ioannis extremo, qui fuit quingentesimus quadragesimus quintus Christi, non plus distat quàm annis septem & nonaginta. Itaque Præfectura S. Ioannis hoc annorum numero finita est, cùm anno ætatis eius vicesimo-tertio initium habuisset.

Disciplinam religiosam ab antiquioribus Galliæ Cœnobiis petit.

XV. *Monasteriis Galliæ visitatis.*] Rara fuere tunc in Gallia Monasteria, eáque omnia ad Orientalium Monachorum leges informata, cùm aliunde vitæ exempla ducere nondum vlli in mentem venisset, ratis omnibus non posse aquas alibi, quàm in fonte hauriri puriores. Treuerense quoddam Monasterium S. Maximino hodie sacrum, inde à Constantini temporibus extitisse in Gallia quidam scribunt, sed ambigo an id autoribus sat certis probent. Anachoretas enim quosdam vixisse in Treuerensibus suburbiis ad tempora Valentiniani senioris meminit sanctus Augustinus in Confessionibus, sed de Cœnobiis silet. Itaque antiquissima, vt opinor, eorum, de quibus certa est authorum fides, censeri debent, quæ ab Hilario & Martino Pictauis cœpta, ac subinde à Martino apud Turonos fuere aucta ac propagata. Sed palmam religiosæ exercitationis tulit Lerinense cœnobium S. Honorato magistro haud diu posteà institutum. Nec multùm abfuere ab eo Insularum Stœchadum Monasteria à Mineruio, Iouiniano, Leontio, & Theodoro instituta, vt scribit Cassianus in Præfatione Collationis 18. His verò supparia fuere ætate quæ ipse Cassianus apud Massilienses, & Aptenses suis institutionibus excoluit. Eodémque ferè æuo prodiere apud Viennam Grimanensium, seu Grimniacensium Cœnobia, ab Episcopis vrbis illius instituta Suum quoque habuit Autisiodori Cœnobium S. Germanus vicenis circiter annis ante Reomaense excitatum. Senonenses etiam Episcopos quædam per hæc tempora apud se habuisse Cœnobia nonnulli tradidere. An alia tunc fuerint in Galliis, quorum celebre nomen, laudatáque essent instituta, non satis est compertum. Vt facile sit intelligere quibus è locis S. Ioannes disciplinam cœnobiticam ad suos reportarit. Pag. 6.

In Caput IV.

Lerinum clam suis petit.

XVI. IN *Insulam marinam, quæ Lerinus nuncupatur, Monasterium petiit.*] Retinet huius secessus S. Ioannis memoriam Hymnus Lerinensis. Pag. 6.

Ioannes mente pura
Derelictâ Prælaturâ
Hæsit Lerinensibus.

Non est autem dubium, quin anno vno & sex mensibus Reomao abfuerit, cùm id Ionas hoc loco asseueret. Sed quo Christi anno abscesserit id verò est obscurissimum, nec intelligi satis potest ex huius Historiæ ductu, quæ ita hoc loco connectit hanc secessionem Lerinensem cum

institutione Monasterij Reomaensis, vt non magnum videatur inter vtramque interponere interuallum. Verùm ex ætate S. Gregorij Lingonensis Episcopi, qui sanctum Ioannem ab illo exilio voluntario reduxit ad suos, intelligi potest non paucis à condito Monasterio annis, eam secessionem contigisse. Etenim cùm Venantius Fortunatus de Gregorij Sede sic tradiderit in eius Epitaphio,

Triginta & geminos direxit ouile per annos.

Extremáque illius mentio habeatur in subscriptionibus Concilij Aurelianensis tertii, ad annum Christi quingentesimum tricesimum octauum, perspicuè conficitur non potuisse sanctum Gregorium pro munere Pontificio S. Ioannem à Lerinensibus repetere ante annum Christi quingentesimum sextum, & S. Ioannem Reomao non excessisse ante quingentesimum quartum; itaque sexagenis plus minùs annis præesse potuit Monasterio ante illam secessionem. Porrò ea, quæ post Lerinensem reditum gessit S. Ioannes tam multa referuntur à Iona, vt non sinant nos admittere longè post initia Pontificatus S. Gregorii eũ ad suos reuertisse.

A quo Abbate Lerinensi repetitus sit S. Ioannes.

Pag. 6. XVII. *Vnam ad Patrem eiusdem Monasterij.*] Quædam exemplaria adiiciunt hoc loco, nomine Honoratum, quædam tamen his verbis carent. Epitome huius Historiæ apud Surium, & Bibliothecam Lerinensem Abbatis nomen reticent. Sanè si de Honorato Lerinensis cœnobii primo parente egit is, qui hæc verba adiecit, toto cœlo aberrauit. Nam tempora S. Gregorii Lingonensis, qui ad hunc Monasterii Lerinensis Patrem litteras dicitur hoc loco dedisse, multùm absfuere à primi illius Honorati Præfectura. Desierat enim Honoratus esse nõ tantùm Abbas, sed etiam Episcopus Arelatensis, ante annum quadringentesimum tricesimum nonum, quo Hilarius eius successor præfuit Concilio Regensi. Gregorius autem Lingonensis ante annum quingentesimum quartum, vt dixi, Episcopus non fuit. Ergo anteuertit Honorati Præfectura apud Lerinum annis plusquam sex & septuaginta Episcopatum Gregorii. Suspicati sunt aliqui Honoratum, quem aliqua, vt dixi, exemplaria hîc habent, non fuisse primum illum Monasterij Parentem, sed alterum, qui posteà fuit Massiliensis Episcopus, vt est apud Gennadium, libro de Scriptoribus Ecclesiasticis capite vltimo. Displicet hæc suspicio, tum quia nemo scripsit hunc posteriorem Honoratum fuisse Abbatem Lerinensem, tum quia Episcopus fuit Massiliensis, antequam Gregorius esset Lingonensis. Eius enim iam Episcopi fidem probauit Gelasius Pontifex, vt habet ibi Gennadius, cùm tamen ille desierit esse Pontifex ante annum Christi quingentesimum. Quis ergo, inquies, fuit ille Pater Monasterii Lerinensis, à quo S. Ioannem Gregorius vendicauit? Dabo hîc nominã & tempora Abbatum Lerinensium, qui circa S. Ioannis

tempora præfuerunt, vt ex iis coniici possit, ad quem scriptæ fuerint Gregorij litteræ. Honoratus cœnobij fundator regere illud desiit ascitus in Episcopum Arelatensem anno Christi CCCCXXVI. quo periit Patroclus prædecessor Episcopus, & Theodos. 12. Valentinianus 2. Consul fuit, vt notauit Prosper in Chronico. Successit Maximus, gessitque Præfecturam solido septennio, vt tradit Faustus in Homilia de ipso. Desiit proinde præesse Monasterio factus Episcopus Regensis anno Christi CCCCXXXIII. Hunc excepit Faustus, gessitque Præfecturam ad annum circiter CCCCLXI. Nam quadringentesimo sexagesimo-tertio primùm inter Episcopos Galliæ reperitur nominatus. Fausto suffectus est Porcharius, non is quem Sarraceni sustulere, sed alius antiquior, qui authore Cypriano S. Cæsarium admisit in disciplinam Lerinensem anno ætatis suæ vicesimo, qui fuit Christi CCCCXCI. & consensit consecrationi eius, tum in Presbyterum anno DI. tum in Episcopum anno DIV. ætatis ipsius tricesimo-tertio. Marinus Porchario proximus fuit. De illo enim agit author vitæ S. Eugendi narrans se instituta Agaunensia eius hortatu collegisse. Quò fit, vt fatendum sit eum præfuisse, post Monasterii Agaunensis vel institutionem, vel restitutionem à Sigismundo Rege Burgundionum. Cùm igitur id contigerit ante Concilium Epaunense, vt Chronicum S. Benigni tradit, videri potest Marinum præfuisse ante annum Christi DXVII. quo id Concilium est coactum. Vt meritò existimare liceat, aut Porcharium, aut Marinum fuisse, ad quem Gregorius Lingonicus repetendi S. Ioannis causa litteras dedit. Illæ ergo voces nomine Honoratum in quædam exemplaria videntur irrepsisse ex glossemate margini ascripto ab homine imperito, quod frequenter factum notabis tum alibi, tum in historia Aimonij.

In Caput V.

Subesse mauult S. Ioannes, quàm præesse.

XVIII. FLENTEM *quòd non meruerit vitam suam in illa quam arripuerat subiectione finire.*] Dignitatem, ac Præfecturam defugere laudi fuit iam olim viris sanctis. Inprimis cùm oblatum recusarent, non alienæ vtilitatis neglectu, aut oneris metu, sed obediendi, suique deiiciendi studio. Presbyteri Ticinenses apud Ennodium, cùm audissent S. Epiphanium ista de se enunciantem. Licèt parendi vobis magis quàm iubendi habuerim voluntatem, mutaui tamen per officium personam, seruiendi animum non amisi. Exclamarunt omnes. Probatissima, atque optima eloquia! Et S. Paulinus natali quinto, vbi descripsit S. Felicem Episcopatum Nolanum recusantem, sic ait, Pag. 7.

------meritum sublime quieto
Corde premens, velut indignus, non audet honore
Crescere.

Et mox. ----*creuit meritis qui crescere sede*
Noluit.

Sidonius cùm S. Simplicium Bituricensem renunciaret Episcopum lib. 7. epist. 9. Maximè, inquit, ambiendus, quia minimè ambitiosus, non studet suscipere Sacerdotium, sed mereri. Deinde qui susceptam eodem obedientiæ & demissionis studio deseruerunt Præfecturam, altero à prioribus gradu laudis non dicam, an sublimiore, an æquali, an humiliore sunt semper collocati. Pinufio egregium hoc loco Encomium eam ob causam ex Cassiano concinnauit Ionas. Nec dissimilia sunt quæ de Macario Alexandrino desertâ Scitensi Præfecturâ ad Pachomij Thebennesiotæ disciplinam confugiente scripsit Palladius. Sanctum quoque Fulgentium diu peregrinatum prædicat Edinerus, vt ad Orientales Monachos perueniret, atque apud eos, deposito Abbatis nomine, Regulæ subderetur.

In Caput VI.

De Basilisco à sancto Ioanne enecato.

Pag. 7. XIX. VBI *etiam pessimus serpens Basiliscus habitabat.*] Gregorius Turonensis, & duplex huius vitæ epitome, Basiliscum etiam vocant serpentem à S. Ioanne peremptum. Quod mirum sanè videbitur iis qui scierint Basiliscum animal esse regionum tantùm æstuantium, vt Africæ, & Ægypti; nec locis humidis, ac subterraneis, sed arenosis & apertis prouenire. Lucanus describens Libyam libro nono:

In vacua regnat Basiliscus arena.

Et Plinius libro octauo, capite vicesimo primo. Eadem, inquit, & Basilisci serpentis vis est, Cyrenaica hunc generat Prouincia. Ælianus item libro quinto de animalibus capite tricesimo-primo, de Basiliscis ait, Λιβύην ὁδοιποροῦντες τὴν τῶν τοιούτων τροφόν. Denique Ammianus libro vicesimo-secundo. Serpentes, inquit, alit Ægyptus innumeros, vltra omnem perniciem sæuientes Basiliscos, Amphisbænas, Scytalas. Hæc cùm ita se habeant, mirum sit vnde in puteo agri Lingonici extiterit Basiliscus. Sed illis tantùm hoc sit mirum, qui non aduerterint nomen Basilisci priscis quidem illis sæculis serpenti Africano, qui halitu, visu, tactu, atque, vt aiunt aliqui, auditu perniciosus esset, fuisse attributum. Sed vocis quadam catachresi subinde traductum ad alia serpentium genera, quæ illi essent aliquo perniciei genere consimilia, quamuis nec ortu, nec aliis rebus paria. Sanè serpentes visu, aut halitu pestiferos ab aliis viris sanctis enecatos historiæ plures commemorant. Nam Sozomenus libro quarto capite decimo-quinto sanctum Anachoretam Arsacium serpentem Nicomediæ extruxisse solâ suâ præsentiâ tradit, cuius hæc esset natura, δράκων ἦν ἢ ἕτερον ἑρπετοῦ γένος, ὃ πρὸ τῆς ὄψεως τοὺς παρόντας τῷ φυσήματι ἀπόλλυσι. Draco erat, vel aliud serpentis genus, quod

ante.

antequam cõſpiceretur prætereuntes ſolo halitu necabat. Atq; hoc fortè eſt, quod in vita S. Vigoris primo Nouembris necatus ſcribitur ſerpens, qui flatu ſuo homines, & pecora ita adureret, vt locum vbi illi cubile erat nemo accedere auderet. Porrò genus id omne ſerpentum Baſiliſci nomine donatum intelliges ex Luitprando in Leone quarto Pontifice, & ante illum ex Anaſtaſio Bibliothecario. Iuxta Baſilicam, inquit, B. Luciæ Martyris, quæ in Orphea ſita eſt; in quibuſdam tetris, abditiſque cauernis diri generis ſerpens, qui Baſiliſcus Græcè, Latinè Regulus dicitur, ortus eſt, qui flatu ſuo ac viſione omnes, qui ad eaſdem properabant cauernas, celeriter necabat, mortiſve tradebat periculo. Addit eum S. Leonis cauernæ faucibus inſiſtentis precatione effugatum. Non diſputabo hoc loco an hæ ſerpentum vires naturæ, an Dæmonis artibus aſcribendæ, maximè in regionibus algidioribus. Vt enim multiplex eſt Dæmonis vbique nequitia, ſic & naturæ magna diuerſitas. Cæterùm non ſolùm ob perniciei ſimilitudinem, ſed etiam ob nonnullam coronati capitis analogiam Baſiliſci appellatio ad alia genera traducta fuit. Aiunt enim authores Baſiliſco illi Libyco nomen datum, vel quòd diadematis in modum caput maculis candentibus quaſi præcinctum habeat, vt Plinius, vel quòd acuminato quaſi in rectæ tiaræ formam capite aſſurgat, vt Nicander in Theriacis vocat, τὸ μὲν δέμας ὀξυκάρηνον, corpus habens acuti verticis. Atque ad hoc exemplum Oppianus libro ἁλιευτικῶν Baſiliſcum piſcem, alij verò Baſiliſcum auem nominarunt. Quare Chriſtophorus Encelius libro tertio de re metallica cap. LIV. viſum à ſe ſcripſit ſerpentem capitis acuminati in Germania, & Italia, qui vulgò Baſiliſcus diceretur, & tamen ſine pernicie conſpiceretur viuus, atque à paſtoribus necaretur. Vt hinc appareat multiplicem eſſe, ac ſemper fuiſſe nominis Baſiliſci abuſum. Omnem tamen abuſum ſuperaſſe videtur, vel pictorum audacia, qui Baſiliſcum ſerpentem alatum, bipedem, & Galli in modum criſtatum effinxere, vel quorundam Hiſtoricorum credulitas, qui eum ex vetuſti Gallinacei, aut Ibidis ouo progeneratum tradidere.

In Caput VII.

Regula S. Macarij à ſancto Ioanne ſuis tradita.

XX. SVB *Regulari tenore quem beatus Macarius Ægyptiorum indidit Monachis.*] Teſtatus eſt hoc ipſum Rex Clodoueus in Præcepto S. Ioanni conceſſo, narrans Reomaenſe Monaſterium, ſub Regula beati Macarij ad habitationem Monachorum conſtructum. Nimirùm, vt ſuprà dixi, reuocabatur per hæc tempora omnis inſtitutio Monaſtica ad fontes è quibus emanarat, nec vllus quidquam ſibi audebat vendicare perfectionis, quod non eſſet ad Orientalium Patrum normam exactum. Sanè ſapientiſſimè, ſi ea quæ animum religioſis virtuti- Pag. 9.

bus informant, attendantur; sed corporeas externásque institutiones, quibus iuuantur internæ regionum ac corporum diuersitati, proximorúmque saluti accommodandas posteriores censuere; atque inde suborta posteà Institutionum in Occidente potissimùm multa diuersitas. Per hæc tamen initia Paulum, Antonium, Pachomium, Macarios, Paphnutium, omnes respiciebant. Ac licèt illi aut pauca, aut fortè nulla vitæ Monasticæ instituta scriptis mandásset; tamen ex iis quæ ab eorum ore, vel more in Monasteria inuecto excepta erant, perscriptæ sunt ab iis, qui viderant, vel compererant Regulæ, quas Occidentis Monasteria auidissimè sunt complexa. Huius generis extitisse arbitror Regulam sancti Macarij, quam S. Ioannes Monasterio Reomaensi, & ab initio præscripsit, & deinde sublapsam restituit. Ego illam ad hanc diem conseruatam à calumniis vendicabo, & pluribus infrà illustrabo.

S. Ioannes renuit se matri in conspectum diu dare.

Pag. 10. XXI. *Transiens ante eam parumper obtutibus eius apparuit.*] Parentum, & cognatorum non tantùm colloquia, sed etiam conspectus penitùs defugere Anachoretici olim fuit rigoris; mitior erat lex cœnobitica, quæ salubria colloquia, non conuictum, & familiaritatem nimiam indulsit. Mixtum quiddam inter Anachoresim & cœnobiticam vitam sectabatur initio S. Ioannes. Idcircò rigidius quidpiam sibi hoc loco sequendum duxit, quàm soleret in Cœnobiis, & mollius quàm in Anachoresi. Etenim iuxta Macarij normam apud Scetin, & Nitriam S. Ioannes ita distinctas in Cellas Monachos tribuit, vt vnum tamen in Oratorium psallendi causa conuenirent. Clodoueus in suo Præcepto. Monachis, inquit, ibidem per diuersas Cellulas manentibus, seu mansuris, omnia necessaria, &c. præbeantur. Et libro primo capite 2. S. Ioannes apud Reomaum in paruo quodam tugurio cœpit habitare, cæteris, vt opinor, non aliter habitantibus, vt seruaretur Regula Macarij XIII. quæ sic loquitur de Fratrum domiciliis. De Fratribus, inquit, vel qui in Oratorio sunt, vel qui per Cellulas consistunt. Ergo ex hoc quasi mixto viuendi Instituto videndum quidem se matri, sed in transcursu tantùm concessit S. Ioannes. Quanquam illud quoque sanctis viris, qui aliis præessent, familiare fuit, vt minùs sibi semper, quàm aliis indulgerent, ne eorum, quos formam gregis fieri oportebat facto quopiam, aut dicto vigor religionis, vt Ionas hîc loquitur, emolliretur. Omninò voluit docere sanctus Ioannes altè sibi in animum descendisse Regulam Macarij sextam. Cellam vt Paradisum habeas, fratres tuos vt æternos parentes.

In Caput VIII.

Castitatem suorum tutatur multiplici operatione.

XXII. SANCIVNT *Monachum iugi mannum operatione exerceri.*] Pag. 10.
Causam huius sanctionis fuisse asserit hîc Ionas castimoniæ puritatem. Nempe hoc hauserat S. Ioannes ex Lerinensi Magisterio, ex quo & Hilarius Arelatensis, in seipso, vt scribit Honoratus Massiliensis, primùm monstrauit quemadmodum congregatio mundum contemneret, corpus despiceret, & vitia superaret, fatigaretur laboribus, manuum quoque operibus continuis vexaretur, sanctis paginis inhæreret, ieiuniis & vigiliis studium commodaret, vnius tegmine tunicæ æstatis ardorem, & hyemis rigorem contenta toleraret, iter pedibus conficeret, talia sibi suísque ingerens documenta. Manducandi necessitas incumbit, semina iaciamus; vini perceptio præsumenda est, vineas excolamus. Vides quàm multa superandis vitiis, tutandæque castimoniæ suggerere solerent Lerinenses adiumenta. Non enim sola operatione manuum, quamuis illam eò accerserent, sed pluribus aliis nitebantur. Quamobrem Ionas quoque hoc loco scribit, ex sanctione veterum Patrum, Monachum iugi manuum operatione, & contritione, non modò corporis, sed etiam cordis adhibitâ perfectæ castimoniæ puritate exerceri. Vt facilè hinc pateat religiosis illis veterum laboribus non vitæ, sed animæ commoda quæsita fuisse. Quod eleganter expressit Macarius Regula quinta, & octaua. Nam cùm in illa dixisset. Non te extollas, aut magnifices vtilem aliquàm operam fecisse, non in acquirendo aliquid lucri congaudeas, aut in damno contristeris. Addit in altera vnde intelligatur quid prosit operam fecisse. Non oderis laboriosa opera, otium quoque ne secteris. In vigiliis confectus, in opere iusto affectus ambulans, quasi dormitans, lassus ad stratum venias, & cum Christo requiescere te credas. Quid enim est cum Christo quiescere, nisi edomita laboribus corporis pugna, victorem mente Christum fouere.

Quo sensu dederit Eulogias cum benedictione.

XXIII. *Eulogias cum benedictione largitus est.*] Eulogiæ Ecclesia- Pag. 11.
stico, ac Monastico vsu, etsi munuscula sunt, non tamen omnis generis munuscula esse docet Regula S. Benedicti quinquagesima quarta. Litteras, inquit, aut Eulogias, vel quælibet munuscula accipere, aut dare. Differunt verò ab aliis munusculis, quòd Eulogiæ in cibo solo sint. Libro primo Vitarum Patrum in Frontonio omnia bona, quibus serui Dei vesci possunt, Eulogiæ nominantur. Et libro secundo Historiæ huiusce Reomaensis capite tertio. Eulogiarum, inquit, munus acceptum sanè

lautissimum vnum paximatium, & quinque pomula. Ac ne in solidis tantùm cibis Eulogias putes positas, vide etiam vinum Benedictionem dictum in eleganti S. Carilephi Historia. Modicus, inquit, vini liquor expressus in paruulo vase habetur, petimus vt pro Benedictione cum iis omnibus, qui tecum sunt inde sumas. Sed hic vsus nominis non adeò est vulgatus. Nam qui omnium est frequentissimus, is ad panem propriè Eulogiarum nomen restringit. Qui vsus iampridem est notatus apud S. Paulinum epistola prima, & tricesima-prima, & apud sanctum Augustinum epistola tricesima quarta, aliósque plures. Quare panis in Ecclesia benedictus Eulogiæ nomen excellenter obtinuit in Concilio Laodiceno Canone decimo-quarto, & tricesimo secundo. Nescio an vocis corruptione, an nominis mutatione factum sit, vt idem panis etiam Oblagiæ nomen obtineret. Sed ita nihilominùs vocatur in Regula antiquissima Magistri capite septuagesimo-sexto. Cùm Oblagiæ, inquit, à Pontifice summo, vel à Sacerdotibus sequentibus Monasterio aduenerint, mox Abbas osculans transmissum Oblagiæ munus, & leuans secum, omnibus qui ibi astant orantibus dicat hunc versum: *Suscepimus Deus misericordias tuas in medio Templi tui.* Et complens sedeat. Hæc planè referunt morem antiquum Ecclesiarum, quo inter se communicabant per Eulogias. Sed cur Eulogiæ apud hunc authorem transierint in Oblagias, non est facile dicere, nisi quòd licet coniicere ex Eulogiis primò factas Eblogias, ac deinde Oblagias, vnde hodiéque Galli panem tenuissimum vocant *Oblies.* Quod verò Ionas hoc loco scribit dedisse S. Ioannem Eulogias cum Benedictione, id vel significat non tantùm pane benedicto donatum hominem, sed ipsum etiam seorsim benedictione consignatum, vel Eulogiæ nomen sumitur vniuersè pro munere, cui subinde tributa sit benedictio.

In Caput X.

Cur Agrestium excluserit S. Ioannes synaxi precum & Sacramenti.

Pag. 12. XXIV. EGREDERE, inquit Ioannes, *Agresti foras.*] Venerat hic Agrestius in Monasterium, ambiens, vt Ionas loquitur, ab ore Ioannis consecratum Christi corpus accipere, sed repulsam duplicem tulit. Alteram à synaxi precum, alteram à synaxi Sacramenti. Non enim tantùm corpore illum Christi participare renuit, sed ab ipsa etiam mysteriorum celebratione excludit. Et causam adiicit duplicem: Quo secretiùs, inquit, vt Monasterij vtilitas poscit, sacra mysteria peragamus, & ne videamur Sanctorum Patrum irrita præcepta facere. Sanè illud Orientalibus Monachis non solùm Anachoreticam, sed etiam Cœnobiticam professis vitam in more fuit, vt ad precum synaxim secu-

lares viros non admitterent. Nam Pachomius Præcepto 28. de Clericis, & Monachis peregrinis ſic habet. Si voluerint orationis tempore, atque Collectæ venire ad Conuentum Fratrum, ſi eiuſdem fidei fuerint, Miniſter Xenodochij nunciabit Monaſterij Patri, & ſic deducentur ad adorandum. At econtrà de ſæcularibus cap. 29. Si ſæculares homines, aut debiles, aut vaſa infirmiora, id eſt mulierculæ, ad oſtium venerint, ſuſcipient ſingulos in diuerſis locis. Cauſam mox addit. Vt grex Fratrum liberè ſuo officio ſeruiat. In Occidẽte S. Columbanus, vt narrat Ionas capite 20. adductus eſt in inuidiam apud Theodoricum Regem, quòd ſæculares intra ſecretiora ſepta non admitteret, atque ille ſe regularis Inſtituti, & religioſæ quietis eſt exceptione tutatus. Hæc de precum ſynaxi. Sed de ſynaxi Sacramenti ſancitum quoque olim videtur, non tantùm ne ſæculares apud Monachos communicarent, ſed etiam è diuerſo, ne Monachi apud ſæculares Presbyteros. Nam inprimis ſæculares à Monachis communionem capere vetabat Carthaginenſis primi Concilij Canon ſeptimus, his verbis. Clericus vel Laïcus ne communicet in aliena plebe. Non enim plebs Clericorum, aut Laïcorum erant Monachi. Et in Concilio Calcedonenſi capite quarto hoc videbatur ſignificari, cùm interdiceretur Monachis μήτε ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν ἐπικοινωνεῖν, ne rebus Eccleſiaſticis communicarent. Ac neſcio an eodem pertineat Canon vndecimus Tarraconenſis Concilij per hæc S. Ioannis tempora editus. Monachi à Monaſterio foras egredientes, ne aliquod miniſterium Eccleſiaſticum præſumant agere. Cùm enim illis id liceret apud Monachos intra Monaſterium, declaratum eſt non licere extra apud ſæculares. Iam è contrario vetitum etiam fuiſſe ne Monachi ad ſæculares Presbyteros communicaturi accederent, docet antiqua Epitome μοναστικῶν ἐπιτιμίων S. Baſilij, quæ ſcripta manu extat in Collegio noſtro Pariſienſi, vbi ſic legitur, μήτε μεταλαμβάνειν τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων ὑπὸ κοσμικοῦ ἱερέως, ἀλλ᾽ ὑπὸ μοναχοῦ ἢ ἐπισκόπου, neque participari diuinis & immaculatis myſteriis à ſæculari Sacerdote, ſed à Monacho, vel ab Epiſcopo.

In Caput XI.

Seruum ad Eccleſiam confugientem lege & miraculo tutatur.

XXV. CLARI *cuiuſdam ſeruus ad Monaſterium S. Ioannis culpa compellente confugit.*] Seruis ad Eccleſiam confugientibus, propter loci honorem impunitatem indulſere ad S. Ioannis tempora Imperatores Theodoſius, & Valentinianus lege latâ Aëtio & Valerio Conſulibus anno Chriſti CCCCXXXII. quæ eſt in Codice Theodoſiano lib. 9. l. 5. Hanc Imperatorum pietatem, atque humanitatem amplexa Eccleſia Galliæ primo Concilio Arauſicano Can. v. ſanxit eos, qui ad Eccleſiam confugerent tradi non oportere, ſed reuerentia loci, & interceſſione defendi. Quòd ſi quis ſeruos Clericorum pro ſuis ad Eccle- Pag. 13.

siam confugientibus, occupare auderet, sanxit Canon VI. districtissimâ damnatione feriendum. Cæterùm, ne fortè minùs, quàm par erat, vel benignitati, honorique Ecclesiæ, vel Dominorum damnis cautum esset, multa deinceps eas ad res fuere prouisa. Nam pro Ecclesiæ honore sancitum inprimis, vt à Dominis exigeretur iuramentum de eius culpæ, ob quam confugerant, impunitate. Ita concessum ab Imperatoribus in Basilicis lib. 5. tit. 1. καὶ τῇ τοῦ ὅρκου βοηθείᾳ ἀμεριμνῆσαντες, iuramenti ope liberantes solicitudine seruum confugam. Idque est ab Ecclesia approbatum in Gallia Concilij Aurelianensis primi Can. III. Sed maioris cautionis ergo adiectum est deinde in eodem Concilio ad hunc modum. Posteaquam, inquit, datis à Domino Sacramentis fuerit consignatus, si aliquid pœnæ pro eadem culpa, quæ excusatur, probatus fuerit pertulisse pro contemptu Ecclesiæ, & præuaricatione fidei à communione & conuiuio Catholicorum, sicut superiùs comprehensum est, extraneus habeatur. Hactenùs cautio pro Ecclesiæ honore. Iam ne iniuriæ, vel damno esset Dominis, Ecclesiæ honor, alia eorum gratia cauta fuere. Inprimis vt serui confugium primo quoque tempore nunciaretur Domino. In Basilicis iam citatis indefinitè præscribitur huic renunciationi breuissimum tempus, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν εὐθέως, iuxta Ecclesiæ institutionem citissimè, sed lex Theodosiana iam citata sic definit. Non plus vno die ibidem dimittatur, quin Domino eius, vel cuius metu pœnam imminentem visus est declinasse à Clericis, quorum interest nuncietur. Deinde vt moderata defensione, aut intercessione Dominus conueniretur. Sic in Basilicis, ἢ ἐκδικήσει ἁρμοδίᾳ ἢ ἱκετείᾳ φιλανθρωποτάτῃ περιποιοῦντες τὴν τῆς συγχωρήσεως συγγνώμην, vel congrua defensione, vel intercessione humanissimâ veniam obtinentes. Denique eò quoque descendit Ecclesia, vt nollet deprecari seruis ea, quæ interdum non habebantur pro pœna, sed extra culpam quoque irrogabantur, vt erat opus rusticum, & capitis derasio. Itaque in Epaunensi Concilio Can. XXXIX. placuit, vt à corporalibus tantùm suppliciis excusarentur, de capillis verò, vel quocunque opere à Dominis iuramenta non exigi. Fecit acerbitas huius Clari, vt cautiones istæ omnes suo non possent ordine procedere. Instituerat S. Ioannes renunciationem suam, atque intercessionem per litteras. Paucis, inquit Ionas, diebus delitescens deprecatur, vt ad Clarum S. Ioannes epistolam transmitteret rogatoriam, quatenùs culpa donata ad Domini seruitium reuerteretur seruus excusatus. Hic Clarus cùm debuisset, sicut loquuntur Imperatores loco citato impertita indulgentia peccatorum, & nullis residentibus iracundiæ menti reliquiis in honorem loci; & eius respectu, ad cuius auxilium conuolarat, seruum abducere, maluit in epistolam S. Ioannis iram vertere, iustúmque eius patrocinium despuere. Verùm pro excommunicatione, quam ex lege, vt diximus, Ecclesiastica merebatur, Deum sensit iniuriæ seruo suo illatæ vltorem, diuturnas de profano atque impuro ore pœnas exigentem.

De Nicasio Auallonensi Comite.

XXVI. *Erat Nicasius vir ferocis ingenij.*] Describit huius Nicasij ingenium Venantius Fortunatus in Vita S. Germani Parisiensis, vbi Comitem nominat, quem Ionas hoc loco regendæ Reipublicæ Auallensis curam habuisse dixit. Cùm regrederetur, inquit Fortunatus, aliquando de sancto Symphoriano Castello Auallone iter agens, egreditur, vbi reorum multitudo tenebatur in ergastulo. Hinc humiliter à Nicasio eiusdem loci Comite inuitatus ad prandium, statim vir Dei cœpit cum eo de misericordia habere colloquium, vt videlicet datis fideiussoribus, qui tenebantur, laxarentur de vinculo, atque partem culpæ cederet pietatis intuitu. Quod ille facere distulit obstinato admodum spiritu. Duo hîc argumenta vides ferocis ingenij, & quòd carceres multitudine reorum haberet confertos, & quòd obstinatè animum pœna eorum pasceret. Sed Deum faciliùs mouit S. Germanus, quàm hominem, interpositâ enim precatione feruentissimâ ad Deum, mox, inquit, Catenarum baccæ franguntur, vinctis ianuæ reserantur, dies obscurum in carcerem reducitur, damnati è tenebris in lucem procedunt, nec diutiùs pœna tenuit quos torqueret. Sic erepti Parisiis sancto occurrerunt Pontifici, qui nuper Auallone Castro tenebantur inclusi. Ferocem animum non compressit, sed irritauit miraculum. Venit ad S. Germanum, vt de reis liberatis conquereretur; sed præsentatus, vt ait Fortunatus, grauissimo subito casu in terram prostratus corruit, omnibus penè salutis destitutus solatiis. Sed ipso Sancto intercedente, homini prostrato mox virtus, & sensus regreditur. Et infrà. Qui verè didicit casu proprio ærumnis succurrere alienis. Ita Nicasius in seipso est eruditus à sancto Germano. Sed non minùs luculenter eum subindè in seruo S. Ioannes erudiit, vt pergit narrare Ionas. Pag. 13.

In Caput XII.

Quomodo dæmoni in energumeno flammas exaggerarit sanctus Ioannes.

XXVII. FLAMMARVM *quoque inuisibilium vndique incumbentibus globis exuritur.*] Non sanè energumenus, sed dæmon in eo latens. Hi enim ex S. Paulino natali 3. S. Felicis audiuntur. Pag. 14.

Clamantes proprios aliena per ora dolores.

Nam etsi inextinctæ eos flammæ semper ambiant, tamen certior sententia est, toties vera exaggerari circa illos incendia, quoties nouis se criminibus aduersùs Deum aut homines implicant. Meruit enim dæmon illis sceleribus, ob quæ primum est essentiali, vt aiunt Theologi, damnatio-

ne perculsus, vt nouis sceleribus, quasi quibusdam primorum effectis, noua debeatur secundariæ, atque accidentalis pœnæ accessio. Hæc fuit iam olim mens Sanctorum. Nam S. Cyprianus epistola secunda asserit. Christianis datam potestatem erraticos spiritus, qui se expugnandis hominibus immerserint, incremento pœnæ propagantis extendere, flagris cædere, igne torrere. Ac ne in his verbis esse suspicemur, solam apprehensionem subdit. Res illic geritur, nec videtur, occulta plaga, & pœna manifesta. Et S. Paulinus eodem natali,

Orantum veniam latet vltor, pœna videtur.

Multò verò apertiùs excludit S. Cyprianus genus omne apprehensionis, libro de vanitate Idolorum. Videas illos nostra voce & operatione Maiestatis flagris cædi, igne torreri, incremento pœnæ propagantis extendi, & epistola 76. Hodie, inquit, etiam geritur, vt per Exorcistas voce humana, & potestate diuina flagelletur, vratur, torqueatur diabolus. Non enim opus esset potestate, & operatione Maiestatis diuinæ ad nudam apprehensionem. Quòd verò flagris cædi, igne torreri, & torqueri dæmones asseuerat, id, vt opinor, nihil est aliud, quàm eadem ignis actio multis modis exaggerata, atque intentata. Porrò accedere illis hæc incrementa pœnarum, ob scelera, quæ admittunt quotidie in homines, & in Deum censuit S. Augustinus libro 20. de Ciuitate cap. 1. vbi præter iudicium, quo primùm addicti sunt æterno igni, & illud extremum, quo perpetuis inferni carceribus concludentur nunquam exituri, medium quoddam iudicium memorat de singulorum sceleribus. Iudicat, inquit, Deus non solùm vniuersaliter de genere dæmonum, atque hominum, vt miseri sint propter primorum meritum peccatorum, sed etiam de singulorum operibus propriis, quæ gerunt arbitrio voluntatis. Nam & dæmones ne torqueantur precantur, nec vtique iniustè, vel parcitur eis, vel pro sua quique improbitate torquentur. Iam id tormentum quandoque eis infertur per orationem, dum, vt scripsit, Minutius Felix orationum incendiis de corporibus exiguntur, quandoque solâ rerum, aut hominum præsentiâ: quo sensu dixit sanctus Athanasius ad Marcellinum. Vrebantur dæmones, vel præsentem tantùm Dominum contuentes. Atque hoc non infimi ordinis priuilegium Sancti etiam Ioannis præsentiæ videmus hoc loco tributum.

In

In libri II. vitæ ſancti Ioannis Prologum.

De charactere Dialogiſtico huius libri.

XXVIII. SVPERVENIT *chariſſimus noſter Lætus Diaconus.*] Quod Seuerus Sulpitius aut primus, aut inter primos piorum hominum, qui in Latina Eccleſia vitam abſque ſanguine finiiſſent, res geſtas litteris tradidiſſet, eo factum, vt Hiſtoriam eius de S. Martino aliqui poſteà Scriptorum eiuſdem modi ſibi in exemplum propoſitam eſſe voluerint. Itaque cùm multa alia, mutuatis ex Sulpitio verbis, & ſententiis exprimunt, tum miracula plura, ac mortem ſanctorum hominum Dialogiſtico charactere eum imitati deſcribunt. Quamobrem Cyprianus, qui ſancti Cæſarij Arelatenſis vitam elaborauit, ſecundum operis ſui librum Meſſiani Presbyteri, & Stephani Diaconi interloquutione pertexit, eâ ferè ratione, quâ Sulpitius Gallo & Poſtumiano partes concludendæ S. Martini Hiſtoriæ attribuit. Delectatus eſt hoc exemplo Ionas hic noſter, Lætum Diaconum, vt mortem, & miracula plura S. Ioannis enarraret, inducens. Pag. 15.

In Caput I.

De Patricio Secundino.

XXIX. QVAM *Epiſtolam Secundinus Patricius manibus comprehenſam vt cognouit*, &c. *ſcabellum pede ferire.*] Moris fuit per hæc tempora Regibus primùm Gottis, tum Burgundis, ac deniqne Francis, vt exercituum interdum ac Prouinciarum Præfectos Patriciatus dignitate ornarent. Quam dignitatem ex Imperatorum Romanorum moribus ductam nonnullis priuilegiis fecerant auctiorem. Nam inprimis non erat perpetua Zenone rerum potiente, vt conſtat ex l. 3. tit. 24. lib. 3. Cod. vbi nominatur vir Patricius & Expatricius, qui ſcilicet Patriciatu ceſſiſſet. Sed Gotti eam voluerunt eſſe perpetuam. Caſſiodorus enim de eo honore ſic loquitur lib. 1. Variar. 2. Felicitas perpetua naſcitur, dum ſucceſſoris ambitio non timetur. Nam mox vt datus fuerit in vitæ tempus reliquum homini fit coæuus. Deinde Patriciatus apud Romanos non tantùm Conſulatui, ſed etiam Magiſterio militiæ cedebat lib. 6. Codicis Theodoſiani tit. 6. l. vnica, Conſulatus & Præfectura, ſeu culmen militare anteponuntur Patriciatui; & in veteri inſcriptione Treuerenſi ſic ordinatur. Ælius Conſtantius vir Conſularis, Comes & Magiſter vtriuſque militiæ, atque Patricius. At Gotti ſoli Conſulatui Patriciatum poſtpoſuere. Caſſiodorus ibidem. Vni, inquit, tantùm cedens fulgori, quem à nobis interdum conſtat aſſumi. Huius Pag. 16.

dignitatis magnitudine, aut morum impotentia tumidus Secundinus contra S. Ioannis Epistolam insaniit, mihíque his moribus persuasit, non fuisse diuersum ab ipso eum, quem Gregorius Turonicus lib. 3. Historiæ cap. 33. describit his verbis. Asteriolus & Secundinus magni cum Rege habebantur. Erat autem vterque sapiens, & Rhetoricis imbutus litteris. Sed Secundinus plerunque legationem Imperatori à Rege missus intulit, &. ob hoc iactantiam sumpserat, ac nonnulla contra rationem exercebat. Meritò verò habet pro miraculo Lætus, quòd Secundinus in tremorem ac pallorem repentè sit coniectus, postquam intercessionem Epistolæ sancti Ioannis pro viro paupere despexerat, scabellum pede feriens, & palma femur collidens. Erant enim hæc impotentis ac superbi animi indicia. Miles gloriosus apud Plautum,

Dextera digitis rationem computat feriens femur
Dexterum.

Et apud Ezechielem cap. 25. vers. 6. ad gentem Ammonitarum insolescentem contra Israelitas, ait Deus. Pro eo quòd plausisti manu, & percussisti pede, &c. Ecce ego extendam manum meam super te. Hos audaciæ ac superbiæ motus repentè in tremorem & deiectionem animi conuerti, res sanè fuit digna miraculo.

In Caput II.

Quo tempore S. Ioannes Lætum à peste exemerit.

Pag. 17. XXX. LVE *illâ, quam vtinam nesciretis! nostros irato Deo populos, patriámque vastante.*] Geminam pestilentis morbi luem commemorat circa hæc tempora Gregorius Turonicus alteram lib. 4. Historiæ cap. 5. ad tempora S. Galli Aruernorum Episcopi, qui precibus obtinuit, ne Aruerni eius contagione læderentur. Alterum eiusdem libri cap. 31. ad initia Regni Guntramni. Vtraque agrum Lingonicum peruasit, quia & priorem tota latè Gallia, exceptis Aruernis, peruagatam, & posteriorem Lugduno, Cauilloni, Diuioni exitialem fuisse Gregorius scribit. Vtramque videre Lætus potuit, ideóque ambiguum esse alicui potest vtram hîc designet. Sed narrationis eius consequentia postulat, vt de priore tantùm intelligatur. Nam satis apertè indicat Lætus S. Ioannem adhuc superstitem fuisse, cùm ipse hac lue est afflatus, & epota putei Reomaensis aqua persanatus. Aquam enim illam S. Ioannis benedictione conditam fuisse dicit. Et capite proximo apertè affirmat se in fratris morbo confugisse ad notum iam præsidium, & paximatia à S. Ioanne expetiisse benedictione item ipsius consecrata. At S. Ioannes ad Regis Guntramni tempora non peruenit. Ergo de priore tantùm pestilentia sermo est Læto. Cæterùm illam priorem octauo ante S. Galli mortem anno attribuit Gregorius Turonensis, eius autem

mortem initio Regni Theodebaldi adhuc pueruli, ex quo fit, vt intelligenda sit contigisse ad annum septimum, vel octauum Theodoberti, qui fuit Christi quingentesimus quadragesimus-primus, aut secundus, quo S. Ioannes annis adhuc quatuor aut quinque aberat à morte.

In Caput III.

De morbo Fidamioli in expeditione Italica contracto, & à S. Ioanne sanato.

XXXI. THEODOBERTVS *Italiæ Claustris disruptis, bellum Ausoniis intulit.*] Meminerunt belli huius Italici Scriptores plurimi, & initium eius Theodoberti ipsius ductu factum consentiunt. Sic Procopius libro 2. Gotticorum, Turonensis Gregorius libro 3. Historiæ cap. 32. Iornandes & alij. Sed Theodeberto Gallias mox repetente, auspiciis eius bellum cõtinuarunt Buccelenus & Leutaris fratres, vt Agathias scripsit, Alemanni, quibus Aimoinus adiicit Amingum lib. 2. cap. 34. Eos è Gallia post Theodoberti reditum missos in Italiam, ait Gregorius Turonensis; sed Lætus hic noster atque Aimoinus relictos ad bellum in Italia conficiendum asseruere. Solus quòd sciam Lætus supplementa militum eis è Burgundia missa Mummoleno duce scribit hoc loco. Quis autem fuerit hic Mummolenus non satis liquet. Gregorius quidem Turonensis Mummoleni meminit libro sexto, quem patrem vocat Bobonis Ducis viri magnifici. Venantius item Fortunatus Mummolenum in aula potentem, & Regiis consiliis clarum frequenter celebrat, sed hic viuebat cum Fortunato, nec videtur posse congruere cum Mummoleno Læti. Prioris tempus non repugnat. Sed mirum esse possit, quemadmodum Fidamiolum fratrem suum, Burgundum patria, dicat Lætus ab Italica expeditione Theodoberti morbum hausisse, addátque totam eam patriam depopulatum cùm Theodobertus Austrasiis præesset, non Burgundis. Verùm id rectè conuenit cum Procopio libro 2. Gotticorum asserente Theodobertum solitum habere delectum militum in Burgundia, Alemanniia, & aliis Gentibus, quæ Francis parebant, τῷ μὴ δοκεῖν ἀδικεῖν τὰ βασιλέως πράγματα, ne videretur iniuriam facere Imperatoris negotiis. Quippe narrauerat antè libro primo Iustiniano Imperatori iurata fœdera intercessisse cum Francis, ne se bello Gottico immiscerent. Quæ fœdera sic elusa scribit, vt non Francos, sed gentes Francis subditas commouerent in bellum. Sed quantum Græcæ fidei sit tribuendum satis est notum. Porrò morbum in Burgundiam ab ea expeditione deriuatum Procopius dysenteriam vocat, sed Turonensis varias febres, in quo rectè illi conuenit cum Læto nostro dicente hoc loco Fidamiolum fratrem suum quartanam inde contraxisse, & à Ioanne sanatum. Pag. 18.

In Caput IV. & V.

Egestatem subleuat duplici miraculo sanctus Ioannes.

Pag. 19. XXXII. VT *nequaquam deinceps, quæ ei necessaria erant deessent.*] Duplici prouisione homines egestate subleuauit sanctus Ioannes hoc & sequenti capite, altera augendo laborandi animum, altera augendo cibum. Prior tantò maioris est miraculi, quantò difficiliùs humana libertas Deo sese accommodat, quàm rerum natura. Sed quod impresso ad pectus signo crucis hominem ex desidioso ac pusillanimi in strenuum, ac magnanimum commutauit, eius rei causam sic explicat S. Audoenus in Eligio libro 1. Vbi signum, inquit, crucis cum fide & timore Dei præcesserit, nihil ibi inimicus nocere poterit. Tepidis verò & negligentibus ideò nocere potest, quòd relinquentes Dei præcepta per vitæ suæ negligentiam praua exercendo opera ipsi se Dæmonum potestati sponte tradunt, qui si in Christi seruitio perseuerarent, & eius niterentur auxilio nihil prorsùs mali paterentur. Iam frumenti in vsus pauperum sepositi multiplicatio tam crebri semper fuit apud sanctos viros exempli, vt superfluum sit commemorare. Non modio admetitur Deus frumenta, sed charitate, nec patitur sentire dispendium, quod in pauperum est destinatum compendia.

In Caput VI.

De sancti Sequani institutione.

Pag 20. XXXIII. VIR *quidam nobili intentione preuentus Sequanus nomine.*] Quæ res impulerit S. Sequanum, vt ad sanctum Ioannem hoc tempore adiret Lætus non explicat. Sed is, qui res eius gestas posteris tradidit, sic illam exposuit. Per dies, inquit, singulos sagaci indagatione Archimandritam quærebat, qui eum Monasticam vitam doceret, ac sanctissimorum Patrum collationibus, atque institutionibus magis ac magis erudiret. Erat autem in diebus illis in Tornodorensi Monasterio cognominato Reomaus Abbas Ioannes vocabulo, cuius singularis sanctitas vniuersas prouincias peragrarat. Ad eum illius opinionis comperta fama Sequanus sanctissimus declinat. Sed quamobrem profundas noctis tenebras captarit adueniens coniecturæ nostræ inuestigandum permisit Lætus. An ergo id factum sancto quodam explorationis genere, vt videret non visus, quanta esset in Monasterio illo, vnde sibi leges quærebat, accuratio diuini cultus? An longitudine itineris? an potiùs diuino permissu, vt inde à primo aditu Ioannis intelligeret rem sibi esse cum homine, qui ea quæ in tenebris fierent diuinitùs præsentiret.

In Caput VII.

De officij cursu in Monasterio Reomaensi.

XXXIV. NEGLECTÓQVE *orationis vsu in auroræ aduentum consuetum officij cursum differrent.* Ex Regula Macarij nona fluxit, vt opinor, quòd publicas, ac solitas preces cursum appellarit Lætus. Sic enim illa habet. Cursum Monasterij super omnia diligas, qui verò sæpiùs orare voluerit, vberiorem inueniet misericordiam Christi. Is cursus ferè peragebatur in Reomaensi Monasterio ad hoc tempus nocturnis horis, vt intelligitur ex Regula decima. Matutino, inquit, dicto ita meditationem habeant fratres vsque ad horam secundam. Et ex vndecima vbi dicitur. Post horam secundam vnusquisque ad opus suum paratus sit vsque ad horam nonam. Nullæ enim precationes publicæ hîc attribuuntur Primæ, Tertiæ, Sextæ, & Nonæ, quia more Ægyptiaco, vt obseruauit Cassianus lib. 3. Institutionum cap. 2. exceptis Vespertinis, ac Nocturnis congregationibus nulla per diem publica solemnitas, absque die Sabbati & Dominica celebratur. Quam verò ob causam aliis horis abstinerent synaxi mox exprimit. Ita, inquit, ab eis incessanter operatio manuum priuatim exercetur, vt Psalmorum quoque, vel cæterarum Scripturarum meditatio nunquam penitùs omittatur, cui preces & orationes per singula momenta miscentes in iis officiis, quæ nos statuto tempore celebramus, totum diei tempus absumant. Aliud placuit Palæstinis, & Mesopotamenis, ac posteà in Occidente Cassiano, sancto Benedicto & aliis, qui diurnas synaxes per horam Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, atque interdum plures operi manuum interponi voluerunt. Quare ad postrema huius Monasterij tempora pertinent versus illi, quos in publicis supplicatiouibus olim sancto Ioanni decantatos libri scripti manu testantur. Pag 21.

Hîc tibi perpetuò resonant concentibus Odas,
Ossibus & sacris semper habetur honor.
Coniecti famuli, celebrant laudes, Benedicti
Instantes modulis nocte diéque tuis.

In Caput VIII.

Quis fuerit Isaac Scitæ Abbas.

XXXV. INTER *multas Collationes præcipuè S. Isaac Scitæ doctrinam meditans.*] Scripsit Cassianus Collationes duas de continuitate orationis ex nomine Abbatis Isaac, S. Ioanne Reomaensi nondum nato. Dedicatæ sunt Leontio Episcopo Foroiuliensi, & Elladio, Pag. 23.

non Episcopo, vt dixerunt aliqui, sed adhuc Anachoretæ, vt ipse Cassianus liquidò asseuerat in præfatione decem priorum Collationum. At ista dedicatio præcessit eam, qua septem aliæ Collationes Thebaicæ S. Honorato nondum Episcopo Arelatensi sunt inscriptæ. Cùm ergo ille Episcopus fuerit anno tantùm post natum sanctum Ioannem, conficitur Collationes Abbatis Isaac eo nondum, aut vix dum nato conscriptas. Potuit igitur eas legere inde à prima adolescentia, aut saltem ab inito Monachismo, vt mirum sit seni adeò placuisse, quæ iuueni poterant esse nota. Sed hi sunt Sanctorum mores nullo rerum bonarum fastidio tangi. Ieiunia, inquit hoc loco Lætus, & orationes æquè vt iuuenili ætate tulerat, eo modo & senili portabat. Cæterùm qui in istis Collationibus loquitur Isaac Abbas Scitæ, siue vt alij scribunt Scythæ, existimatus est ab aliquibus è Scytharum gente, perinde ac Cassianus originem, ac nomen duxisse. Quòd S. Chrysostomus multos, vt aiunt, ex ea gente euocasset Ordinibus sacris admouendos, atque ad gentis suæ conuersionem remittendos. Mihi vehemens suspicio est non à Scythia, sed à regione Ægypti, cui Græci Σκείτην, vel Σκίθιν, vel Σκήτην nomen fecere, tam Abbatem Isaac, quàm Cassianum ἐπωνυμίαν nactos esse. Nam Cassianum natione fuisse Scytham ægrè persuadeor, cùm ipse testetur in Epistola ad Castorem, se à pueritia in Monasterio Syriæ vitam duxisse Monasticam, quod non est consentaneum cum iis quæ à sancto Chrysostomo produntur facta circa Cassianum. Verisimilius ergo est tam Cassianum Scithæ, quam Isaacum Scithæ dictum eo modo, quo opera Euagrij in Bibliotheca Regia inscribuntur, Εὐαγρίου τοῦ ἐν Σκήτῃ, Euagrij Scitæ, vel qui in Scita vixit. Et apud Sozomenum lib. 3. capite 13. Macarij duo dicuntur, ἡγεμόνες τῆς Σκήθεως, Abbates Scithæ. Sanè Cassianus à Gennadio, vt est hodie editus, dicitur natione Scytha, ab Honorio natione Afer, à Photio, & omnibus libris scriptis manu, qui Græcè eius opera exhibent, patria Romanus. Quæ omnia cùm simul esse vera non possint, non aliter videntur commodè conciliari, quàm si dicamus Gennadium fuisse vitiatum; cùmque scripsisset Cassianus Scithæ, sicut hoc loco, Isaac Scitæ, subintelligendo vel Abbas, vel Monachus, imperitum aliquem correctorem vocem illam, *natione*, inseruisse, & vocem, *Scitæ*, in Scytham commutasse. Sic enim rectè dixerit Honorius eum fuisse Afrum non natione, quæ vox illi ex Gennadio hæsit, sed Monachatu & professione. Nam Scithis, seu Scita Ægypti constituitur in Africa à Ptolomæo tabula quarta sub nomine Σκιθιακῆς χώρας. Quòd verò aliqui, vt Gennadium Honorio concilient, populos Scythas reuocari ad Afros comminiscuntur, res est apud veteres omnes inaudita. Censuerim ergo ex constanti Græcorum omnium assertione, Cassianum natione fuisse Romanum, id est Latinum, iis fortè Latinis oriundum, qui eo tempore Bethleemiticam peregrinationem frequentes appetebant, sed in Monasteriis apud Bethleem in pueritia, deinde longo tem-

pore apud Scythim Ægypti versatum, quod ipse testatur in præfatione Collationis primæ, ex qua, vt opinor, maximè nomen illud Scythæ obtinuit. Cùm enim se in Eremo Scythica, vt hodie scribitur, summorum Patrum visu, vel discipulatu, vel consortio dignum à Deo factum diceret, in promptu fuit, vt Scytha existimaretur. Sed Eremus illa non Scythica, sed Scithica, aut ex Ptolomæo Scithiaca fuit. Cæterùm Latinum ipsum fuisse satis probat nitor & puritas sermonis Latini, quo ipse testatur in eadem Præfatione à se scriptas Collationes. Græca enim illius quæ reperiuntur in Regia Bibliotheca & alibi ex Latinis fuisse aut interpretata, aut expressa, clarum argumentum est quòd eiusdem operis duæ interdum vel interpretationes, vel Epitomæ Græcæ inueniantur.

In Caput IX.

De obitu & sepultura S. Ioannis.

XXXVI. OBIIT *ergo centum viginti annorum v. Kalend. Februarij.*] Collocant ea die natale eius Martyrologia Bedæ, Vsuardi, Adonis, & alia his verbis. In Monasterio Reomaensi depositio sancti Ioannis Presbyteri viri Dei. Vbi voces illæ, Viri Dei, vt non sunt otiosæ, ita nec satis explicatæ sententiæ. Coniici tamen potest ex aliis locis excellentiam quandam sanctitatis, innocentiæ, & virtutis ad patranda miracula his verbis exprimi. Ita enim significant ferè in Veteri Testamento, & in aliis duobus locis Martyrologij, vbi Baldomeres Lugdunensis, & Ioannes Syrus viri Dei vocitantur. Refert etiam festiuitatem S. Ioannis Reomaensis ad vicesimum-secundum Septembris Mosander tom. 7. Surij. Sed ea pertinet ad translationem à Leopardino Abbate factam, vt refertur libro 1. Miraculorum capite 1. decimo Kal. Octobris. Locus sepulturæ eius ante primam Leopardini translationem subobscurus est. Sepultus est, inquit Lætus, haud procul à Cœnobio infra terminos Monasterij. Quid enim sibi vult illa distinctio Cœnobij à Monasterio? Sanè nihil aliud, nisi quòd Cœnobij nomine Claustrum, in quo Monachi degunt, Monasterij autem ager contiguus, in quem Monachorum se extendit vel possessio, vel iurisdictio, significatur. Dicam enim inferiùs ex aliis veteribus monumentis sepultum primò S. Ioannem in Ecclesia Corporis Sancti, qui vicus est in agro Reomaensi, atque inde ad Ecclesiam Claustri translatum.

Pag. 23.

IN LIBRVM III.

Capvt I. De Regula Beati Macarij.

Extitisse iam olim aliquam Regulam sancti Macarij.

XXXVII. Regvla *Beatissimi Macarij.*] Fœtum esse supposititium merúmque figmentum Macarij Regulam ausi sunt quidam pronunciare, vnúmque illud tam insolitæ, atque anteà inauditæ assertioni astruxere firmamentum, quòd Macariorum nullus tradatur vitæ Monasticæ Regulam scriptis mandasse. Non enim Ruffinus, non Palladius, non Socrates, non Sozomenus, non alij, qui res Macariorum accuratissimè sunt prosequuti vllam de edita ab ipsis Regula fecere mentionem. Enimverò quàm infirmum sit hoc firmamentum non pauca planè similia possunt aperire. Dicere enim liceat eadem opera supposititiam esse Pachomij Regulam tot veterum testimoniis fultam, quòd nullus eorum mandatam à Pachomio scriptis asseuerarit. Ita & Sanctorum Patrum Regulam fictitiam impunè dicemus, quòd non Sanctorum Patrum vllus, sed Vigilius Diaconus apud Gennadium eam edidisse dicatur. Quid Regula Orientalium, à quo tandem Orientali homine scripta probabitur? Sed & instituta Ægyptiorum, ac Palæstinorum, quòd nec Ægyptius vllus, nec Palæstinus ea scriptis prodiderit, sed Cassianus, incertæ fidei censebuntur. Verùm hæc aliaque eiusmodi exempla apertè produnt non satis iure postulari, vt Religiosæ Regulæ ab iis sint scriptis mandatæ, quorum nominibus inscribuntur. Erat enim tunc moris vulgatissimi maximè in his Occidentis regionibus, vt nemo sibi Monachi nomen auderet arrogare, qui non ad alicuius ex Oriente Abbatis mores ac instituta vitam dirigere videretur. Cùm nihil censeretur rationabilius, aut perfectius, vt ait Cassianus in Præfatione libri primi, quàm illa essent instituta, in quibus ab exordio prædicationis Apostolicæ à sanctis ac spiritualibus Patribus fundata Monasteria eò vsque perdurarent. Itaque scribebantur tunc vulgò Regulæ ab Occidentalibus Monachis non suo, sed eius ex Orientalibus nomine inscriptæ, cuius illæ maximè mores, monita, atque instituta ab eo, qui scriberet, vel visa, vel audita exprimerent. Cassianus id prodit scribens ad Castorem. In Prouincia, inquit, tua Cœnobiorum experte, Orientalium, maximéque Ægyptiorum volens instituta fundari. *Et infrà.* Præcipis vt instituta Monasteriorum, quæ per Ægyptum ac Palæstinam custodiri conspeximus, ita vt ibi nobis à Patribus tradita sunt, quamuis imperito digeram stylo, non leporem sermonis, in quo ipse apprimè es eruditus, sed Sanctorum

Pag. 14.

ctorum simplicem vitam simplici sermone Fratribus in nouello Monasterio tuo cupiens explicari. Quàm igitur frustra esset qui ea instituta Ægyptiorum fictitia diceret quod ab Ægyptiis non sint scripta, tam existimandum est immeritò asseri suppositititiam esse Macarij Regulam, quòd eam Macarius nec scripserit, nec dictarit. Macarij enim est, non vt scriptoris, sed vt informatoris, non manu eius, sed moribus, ac monitis delineata. Omninò pro fictitia eam non habuit S. Ioannes Reomaensis, qui ante annos CIↃCI. suo eãm Monasterio seruandã præscripsit. Non habuit pro suppositititia S. Philibertus, qui ante annos DCCCC. legebat, vt scripsit autor vitæ eius, Basilij præclaras Constitutiones, Macarij Regulam, Benedicti decreta, Columbani instituta. Veram esse censuere Benedictus Abbas Indæ, qui in concordia Regularum, & Smaragdus, qui in Commentario ad Regulam S. Benedicti ante annos DCCL. eam crebrò laudarunt.

Macarij est hæc Regula Alexandrini, seu Nitriensis.

XXXVIII. HABVIT *sub sua dispositione quinque millia Monachorum.*] Ita inscripta fuit hæc Regula in duobus Codicibus scriptis manu quos vidi, quorum vnus in Thuana Bibliotheca seruatur. Adiecta verò sunt hæc verba, vt intelligeretur non à Macarij Ægyptij, seu senioris, sed ab Alexandrini, qui πολιτικὸς, siue ἀςὸς, siue iunior dictus est, institutis expressam. Hic enim cùm esset, vt loquitur Palladius cap. 19. δεύτερος τῇ ἡλικίᾳ, posterior ætate, quàm Ægyptius, erat tamen πρότερος τοῖς προτερήμασι τῶν μοναχῶν, prior prærogatiuis Monasticis. Ille desertum Scetes, aut Scitæ incoluit; iste in monte Nitriæ sedem præcipuam habuit, vt Palladius ibidem, & S. Hieronymus epistola 22. tradidere. Etenim Nitrienses huius Macarij Monachos quinque millium numero circunscripsit, inprimis S. Hieronymus eo loco. Monachi, inquit, circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant. Palladius capite sexto Historiæ Lausiacæ, ἐν ᾧ ὄρει οἰκοῦσιν ἄνδρες εἰς πεντακισχίλιοι, in quo monte (Nitriæ) viri habitant ad quinque millia: & capite decimo-quarto πεντακισχιλίων οἰκούντων μοναζόντων τὸ ὄρος τοῦτο, Monachorum quinque millibus hunc mõtem incolentibus. Extat etiam inter Patrum Vitas Historia, & Regula Postumij, qui Macarium Alexandrinum excepisse ea in Præfectura dicitur, ac Monachorum quinque millium Pater extitisse. Itaque non est, vt opinor, dubium, quin is, qui hanc Regulam concinnauit hac nota numeri quinque millium Monachorum docere voluerit se in ea expressisse mores, atque instituta eorum, qui Nitriæ montem incolerent, & disciplinam huius Macarij nonnihil, vt obseruat Palladius, ab aliis diuersam, sectarentur. Pag. 24.

Ea quæ hîc datur nihil planè differt ab antiqua Macarij Regula.

Pag. 24. XXXIX. *Milites Christi sic debent componere gressus suos.*] Eò videlicet descendunt, qui negotium, nescio quàm laudabile, detrahendi fidem tum huic Macarij, tum plurium antiquorum Regulis suscepere, vt cùm aliquam olim huius nominis extitisse inficias ire non possint. Hanc tamen, quæ in manibus est, pro antiqua illa non agnoscant. Primò, quòd Scripturam sacram iuxta editionem vulgatam citet, cuius antiquitas illam Macarij Regulam non videatur æquare. Secundò, quòd pluribus locis sit consarcinata ex verbis S. Hieronymi epistola 4. quæ est ad Rusticum, de Monastica viuendi forma. Ibi enim illud est Regulæ quartæ, Præceptum senioris, vt salutem suscipias. Ibi illud Regulæ sextæ. Cellam vt Paradisum habeas. Ibi illud Regulæ septimæ. Præpositum Monasterij timeas vt Dominum, diligas vt parentem: & id genus plura. Verùm, si quis inprimis eò istos adigat, vt ostendant Regulam Macarij antiquam præcessisse ætate editionem Scripturæ vulgatam, laborabunt, sat scio, vt id probent; nam vel S. Hieronymus editionem vulgatam confecit, vel quod verius est, aliquibus locis emendauit tantùm, aliis confecit. Si diceretur totam confecisse, quod nemo admiserit; tamen absurdum videri non deberet extitisse ad tempora sancti Ioannis Reomaensis, qui vteretur editione S. Hieronymi, cùm ea longè antè elaborata esset, vtpote extremo vitæ Hieronymi anno præeunte natiuitatem S. Ioannis toto quinquennio. Quòd si editionem vulgatam emendauit tantùm alicubi S. Hieronymus, ea sanè multò erit antiquior S. Ioanne, nec vlli huic accusationi nerui remanebunt. Deinde quòd is, qui illam Regulam ex S. Macarij moribus, & institutis est fabricatus loquendi modos aliquot ex S. Hieronymi epistola illa sit mutuatus, id profectò tam potuit fieri iam olim ante S. Ioannis tempora, quibus primùm illa Regula inuenitur hactenùs nominata, quàm fieret hodie. Nec sanè apparet quid hinc pereat vel antiquitatis, vel fidei huic monumento. Omninò verò antiquã illam Regulam non fuisse ab hac diuersam manifestè docetur ex eo, quòd ante annos septingentos & ampliùs recitata sunt, totidem quibus nunc eduntur verbis apud Benedictum Indæ Abbatem in Concordia Regularum, decem & nouem illius capita, & apud Smaragdum in Commentario Regulæ sancti Benedicti eodem ferè tempore, duo. Çùm igitur ista probetur ante tot annos extitisse, videlicet oportet, vt doceant aliam ista antiquiorem fuisse, qui hanc censent diuersam.

Consentanea est hæc Regula institutis Nitriensium, in iis quæ præcipit de internis virtutibus.

XL. *Pacifici, mites, moderati.*] Nullæ sunt, vt opinor, huius Regulæ præsentiores melioresque vindiciæ, quàm si ex antiquis authoribus doceamus eam cum Nitriensibus institutis planè conuenire. Cui rei, vt breuem operam præbeamus, reuocanda est Macariana hæc Regula ad quædam capita, quæ facilè possint cum illis institutis componi. Primùm verò caput esto de actibus virtutum internis, mansuetudine, humilitate, obedientiâ, charitate erga Deum & homines. In quo versantur Regulæ septem priores. Cuiusmodi verò essent hoc in genere Nitriensium instituta agnoscere possumus ex Rufino in Vitis Patrum lib. 2. cap. 21. testante. Paratos eos semper fuisse illos qui aduentarent aut de humilitate, quâ ipsi pollebant docere, aut de mansuetudine, aut de aliis eiusmodi bonis, quæ apud illos, velut ad hoc ipsum de sæculo sequestratos, diuersa quidem gratia: vna tamen eademque doctrina discuntur. Nam erga Præpositos quo animo essent docuit aduentus Maioris Macarij in montem, vt Palladius & alij scribunt, λαβόντες βαΐα φοινίκων εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ λοιπὸν ἕκαστος ηὐτρεπίζετο νομίζων, ὅτι παρ' αὐτῷ ἔμελλε καταλύειν, sumptis palmarum ramis obuiam profecti sunt, ac deinceps se quisque adornabat, ratus eum apud se diuersaturum. Erga fratres is omnibus inerat affectus, vt cùm primùm inauditum esset morbo quempiam tentari, aut affligi. ἐπὶ θέαν αὐτοῦ καὶ θεραπείαν οὐκ εὐθὺς πάντες ἀπᾶσιν, ἀλλ' ἐν διαφόροις καιροῖς ἕκαστος ἐπιφερόμενος ὅπερ ἔχει πρὸς νόσον ἁρμόδιον, ad eum visendum, ac procurandum non illicò omnes, sed per interualla singuli adeunt apportantes quod quisque habet morbo depellendo idoneum. Addit sanctus Hieronymus ad Eustochium. Non illic in morbis delicias ciuitatum, non parentum caritates desiderari. Pag. 24.

Conuenit item in iis, quæ de manuum opere & precatione.

XLI. *Non oderis laboriosa opera.*] Secundum Macarianæ Regulæ caput esse potest de opere manuum, & precatione, de quibus ab octaua Regula ad vndecimam ordine, & extra ordinem decima-quinta, ac tricesima multa sunt constituta. Nonnulla de Nitriensibus his consentanea scripsit S. Hieronymus epist. 22. sed explicatiùs Palledius in Lausiacap. 6. πάντες δὲ οὗτοι λίνον ἐργάζονται ταῖς χερσὶν αὐτῶν, ὡς εἶναι τοὺς πάντας ἀνενδεεῖς, καὶ τῆς ἑσπέρας καταλαβούσης ἑστάναι, καὶ ἀκούειν ἀφ' ἑκάστης μονῆς ὕμνους, καὶ ψαλμοὺς τῷ Χριστῷ ᾀδομένους, καὶ προσευχὰς εἰς οὐρανὸν ἀναπεμπομένας ὡς νομίσαι μετάρσιόν τινα παραδείσου μετοικισθῆναι. Hi omnes suis manibus vestem lineam texunt, vt nemo in eis vllâ re indigeat. Vespera autem appetente licet stare, & audire ab vnaquaque Cellula Hymnos, & Psalmos Christo Pag. 25.

decantatos, & precationes in cælum emissas. vt videatur quis sibi in sublime elatus Paradisũ incolere. Vides Nitriensium orationes vespertinas, quales ad Nonam in stituendas finitâ operatione insinuat Regula Macariana. Matutinarum meminit etiam eadem Regula, sed Nitrienses, vt vetus versio Palladij habet cap. 70. Orationes nocte totâ vsque ad matutina tempora continuabant.

Item in iis quæ de delictorum animaduersione.

Pag. 25. XLII. *Dignè corripiatur secundùm arbitrium senioris.*] Tertium caput de animaduersione in delinquentes habetur à Regula duodecima ad decimam quartã ordine, atque extra ordinẽ decima sexta, & decima-septima, ac subinde à vicesima-sexta ad vicesimam octauam. Visa semper fuit hæc emendatio necessaria apud Nitrienses. Itaque Macarius Alexandrinus, vt refertur in Gerontico interrogatus à Pachomio, εἰσὶν ἀδελφοὶ ἄτακτοι, καλὸν ὅτι παιδεῦσαι αὐτούς; sunt Fratres immorigeri, decétne eos castigare? Respondit, παίδευσον καὶ κρῖνον δικαίως τοὺς ὑπό σε, emenda, & iustè iudica qui tibi subsunt. Eam ob rem memorat Palladius capite 6. ad Ecclesiam Nitriensium consitas fuisse tres palmas, ad quarum singulas flagellum penderet, sed duo ex illis latronibus & aduenis puniendis, tertium εἰς ἐπανόρθωσιν μοναχῶν τῶν πταιόντων, emendandis Monachis errantibus. Eos verò conuictos primum legitimè, περιλαμβάνειν τὸν φοίνικα, καὶ λαμβάνοντας κατὰ νώτου ῥητὰς, οὕτως ἀπολύεσθαι, stantes amplexari palmam, exceptísque dorso certis plagis dimitti.

Item in his quæ de silentio.

Pag. 26. XLIII. *Ad mensam autem specialiter nullus loquatur.*] Quartum caput esse potest de silentio, ad quod præter Regulæ decimæ-quintæ extremam partem pertinent etiam decima-octaua, & decima-nona Macarij. His verò concinnunt penitus Nitrienses mores. Nam Palladius capite 6. iis qui illo aduentarent licitum non fuisse scribit, ἕως ἕκτης μηδενὶ συντυχεῖν, cuiquam loqui vsque ad horam sextam. Idem cap. 9. commendat Abbatem Or Nitriotam, quod nunquam sciretur loquutus, ἐκτὸς χρείας τί ποτε, quidquam omninò absque necessitate. Macarius ipse, vt tradit idem cap. 20. Quadragesimam transegit, μὴ λαλήσας μὴ μέγα, μὴ μικρὸν, de nulla re, nec magna, nec parua loquutus.

Item in iis quæ de hospitalitate, & conuictu cum aliis.

Pag. 26. XLIV. *Hospitalitatem sectans per omnia.*] Quintum istud est Regulæ Macarij caput ad quod spectant Regulæ à decima octaua ad vicesimam secundam. His verò omninò paria fuere, quæ Nitrienses sanci-

nere. Nam inprimis hospitalitatis immensa apud illos cura fuit. Xenodochio enim ante Monasterij fores extructo, vt scribit Palladius capite 6. omnes hospites ad biennium etiam, ac triennium, si vellent post primum octiduum operari, diligenter ac studiosè curabantur. Addit capite 69. solitos Nitrienses aduenientibus eò nouis incolis, Cellas suas cedere omnibus priùs vitæ opportunitatibus instructas, pedes illis abluere, vestes mundare, atque ad extremum in diuinas illos contemplationes magnâ industriâ introducere. Rufinus loco citato de eorum inter se conuictu ac conuersatione hæc prætereà scribit. Aliam ob causam nullus audet proximi sui silentium obturbare, nisi fortè quis possit in verbo instruere, & velut athletas in agone positos sermonis consolatione perungere.

Item in iis quæ de abrenunciatione seculi, & opum.

XLV. *Ergo si de sæculo quis in Monasterio conuerti voluerit.*] Sextum statuo hîc caput à Regula vicesima-tertia ad vicesimam-quintam. In quo quàm accurati fuerint Nitrienses declarauit S. Hieronymus epistola 22. Quid ante annos plures, inquit, Nitriæ gestum sit referemus. Quidam ex Fratribus parcior magis, quàm auarior, & nesciens triginta argenteis Dominum venditum, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit. *Et mox.* Macarius verò, & Pambo, & Isidorus, & cæteri, quos Patres vocant, sancto in eis loquente Spiritu, decreuerunt infodiendos esse cum eodem dicentes, Pecunia tua tecum sit in perditionem. Pag. 27. Act. 8. v. 20.

Denique in iis quæ de ieiunio.

XLVI. *Qui infringunt ieiunium.*] Septimum hoc caput fuerit de ieiunio, ad quod vicesima-nona Regula Macarij spectat. In qua non dubium est, præter solemnia Christianorum ieiunia, illud sextæ & quartæ Feriæ ieiunium indicta præuaricantibus pœna præceptum esse. Apud Nitrienses austeriora fuere ieiunia, vtpote propè continua, vt ibidem tradit S. Hieronymus, & Palladius in Macario, & Euagrio. Sed hæc Regula Occidentalibus moribus aliquid condonauit. Erant inter Nitrienses ieiunia quæ vocabantur ζευγάρια, de quibus in nomenclatore Abbatum manuscripto, Pambonem Nitriensem consuluit quidam Monachus, dicens, ἐγὼ ζευγάρια νηστεύω καὶ ζεῦγος ψωμίων ἐσθίω: sed hoc, vt puto, erat ieiunium duorum sine cibo dierum, aut bis continuatum, aut interposito cibo duarum buccellarum repetitum. Nam Pambo ibidem illud ita explicat, δύο δύο νηστεύων καὶ ζεῦγος ἐσθίων ψωμίων, duos & duos ieiunans, & duas buccellas comedens. Pag. 28.

In Capvt II. De præcepto Clodouei Magni.

Cuius fidei sit hoc præceptum.

Pag. 28. XLVII. CLODOVEVS *Rex Francorum vir illustris.*] Vera Regis Clodouei præcepta in Ecclesiæ gratiam concessa reperiri posse inficiantur aliqui, siue quòd eorum vsum nullum tunc fuisse suspicentur, siue quòd Regi inter perpetua bella degenti, & in re Christiana parùm adhuc versato, venisse in mentem non putent, vt iura Regia in Ecclesias transferret, ac tam multis eas facultatibus augeret. Sed parum mihi opis esse videtur in vtrauis ratione. Nam inprimis si exempla & vsum quærere hac in re voluisset Clodoueus, non deerant in legibus Imperatorum Romanorum, quæ sequeretur, vt ex Codice Theodosiano libro decimo-sexto tit. 2. & aliis est manifestum. Deinde si libitum illi fuisset tam sancti vsus authoritatem ad posteros transmittere, non deesset, opinor, quod suaderet id ab eo factum esse. Testantur enim Hincmarus in vita S. Remigii, & Flodoardus libro 1. Historiæ Remensis cum beato Remigio præceptum donationis concessisse. Surgens, inquit, Rex à somno meridiano, quæcunque beatus Remigius ambitu suæ circuitionis incluserat, eidem præcepto Regiæ dedit authoritatis, quarum rerum sunt Iuliacus & Codiciacus capita, quæ Remensis adhuc iure quieto possidet Ecclesia. Et ipse sanctus Remigius in testamento de eisdem rebus. Vsibus, inquit, tuis sanctissima hæres mea iuxta eiusdem piissimi datoris præceptum Episcopali authoritate firmaui. Ac ne putes Ecclesiæ tantùm Remensi, vnde illi fidei lumen affulserat, id beneficii à Clodoueo concessum, vide quæ idem S. Remigius suasu suo ab eo facta ibidem commemorat. Vt, inquit, non solùm ablata omnibus Ecclesiis Regni Francorum restitueret, sed etiam de proprio gratuita bonitate plurimas dotaret Ecclesias. Neque prius de Regno eius, quantum passus est pedis, Ecclesiæ Remorum iungere volui, donec vt hoc omnibus Ecclesiis adimpleret obtinui. Id verò quomodo potuerit adimpleri sine rescriptis ac præceptis Regiis, non est facile intelligere. Itaque præterquam quod Nicolaus primus Pontifex epist. 62. de Monasterio S. Carilefi testatur hoc Monasterium à primo Rege Francorum Clodoueo, filióque eius Childeberto habuisse libertatem eligendi Abbatem, & res suas pro arbitrio dispensandi, quòd ille ex Regum præceptis, absque dubio didicit, cùm iudiciariam sententiam contra Episcopum ferat. Fide etiam apud me non caret, quòd vel S. Leonardo præceptum huic Reomaensi in multis simile à Clodoueo datum in actis illius significatur, vel in Annalibus Aurelianensibus aliud quodpiam S. Eusicio, & Maximino. Neque verò mirum esse debet virum adeò militarem, atque à Baptismo recentem iura Regia in Ecclesiam transtulisse, cùm illud potiùs videa-

mus contingere, vt & viris militaribus liberalitas prolixior, & Christianis recentibus deuotio insit ardentior. Quamobrem S. Remigius in testamento suo non cessat procliuem Clodouei in benefaciendo Ecclesiis commendare voluntatem. Quam in iuribus Regiis condonandis nouam non fuisse docent exempla Romana in citato Codice Theodosiano, vbi non tantùm census, ac personalia munia Reipublicæ debita condonantur Ecclesiæ; sed etiam iurisdictio in Clericos, ac Monachos transfertur à Magistratibus in Episcopos, & in Monachorum caduca bona, fisco alioqui quæsita, Monasteriis hæreditaria iura ascribuntur.

De Magistratu Ecclesiæ, cui hoc præceptum dirigitur.

XLVIII. *Omnibus Episcopis, Abbatibus.*] Non Clodoueo tantùm, sed eius etiam posteris Regibus moris fuit, vt præcepta, quibus Ecclesiarum priuilegia, vel sanciebantur, vel augebantur vtrique Magistratuum generi Ecclesiastico simul, & laico dirigerent, quò aliis fauentibus, aliis non repugnantibus plenius esset concedentium beneficium. Id exemplum à Romanis acceptum, aut Gottis, aut Burgundionibus, aliisve illius temporis gentibus, non facilè dici potest. Etsi enim Romani Imperatores Constantinus, & alii post ipsum, multa ad Episcopos & Clericos rescripta dederint, & inter Gottorum constitutiones apud Cassiodorum plures Episcopis, aut Clericis missæ reperiantur, vnáque inter cæteras Atalarici lib. 9. 5. Episcopis & Honoratis, tamen Francorum videtur propria fuisse hæc formula, quæ Magistratum Ecclesiasticum simul ac laïcum participem faceret Rescriptorum, ac Præceptorum Principis. In Magistratu porrò Ecclesiastico Episcoporum & Abbatum compellatio totum Clericorum ac Regularium ordinem in summis eorum Rectoribus complexa fuit. Apud Marculfum lib. 1. cap. 2. extat formula concessionis Regiæ post impetratum priuilegium exemptionis ab Episcopo in alicuius Monasterij gratiam, quæ sic dirigitur. Viris Apostolicis, Patribus nostris, necnon illustribus viris, vbi quemadmodum viri Apostolici sunt Episcopi, ita Patres videntur esse Abbates. Nam libro secundo cap. 49. alia formula sic incipit. Omnibus Apostolicis Dominis, & Patribus, seu Abbatibus. Similem compellationem exhibet in cod. ce legum antiquarum liber formularum cap. 7. & Præceptum pro Miciacensi Cœnobio. Pluráque eius exempla suggerit Historia Monasterij sancti Dionysij in Præceptis Dagoberti, Clodouei secundi, Pippini, Caroli Magni, & aliorum. Pag. 29.

De Ducibus, & Comitibus.

XLIX. *Illustribus viris magnificis Ducibus & Comitibus.*] Nullus post Reges fuit Reipublicæ Francicæ apex excelsior, regnante Clodoueo, Pag. 29.

atque eius stirpe, vsque ad Dagobertum, quàm Ducum. Retinuerant enim summam eam dignitatem ex Romana Republica Maiores Clodouei, sub cuius patre Childerico nominat Aimoinus lib. 1. cap. 7. Vinomadum Ducem. & cap. 14. sub ipso Clodoueo Aurelianum, cui Ducatus Meledunensis collatus est ab illo in beneficium. Childeberto subinde rerum potiente cum fratre Clotario suprema illi dignitas in tam multos fuit participata, vt minor iam autoritate ac splendore esse inciperet. Illis enim regnantibus sancita est lex Alemannica, præsentibus ex solo Clotarij regno Ducibus triginta-quatuor, vt legis illius præfatio testatur. Erat autem Ducum munus tam pace, quàm bello Prouinciis præesse, vtpote qui armorum & iuris Præsides essent. Fortunatus lib. 7. Lupi Ducis officium his verbis descripsit,

Bella moues armis, iura quiete Regis.

Inferiore quàm Duces gradu stetere Comites, vtpote qui dicendo tantùm iuri operam impenderent vetustiore illâ Regni Francici ætate. Declarat id apertè eorum temporum Poëta Fortunatus lib. 10. ad Galactorium Comitem. Gratulatur enim illi initio Comitis dignitatem his verbis.

Venisti tandem quo debebaris, amice,
Ante Comes merito, quàm datus esset honor,
Iudicio Regis valuisti crescere Iudex,
Famáque quod meruit Regia lingua dedit.

Hactenùs, vt vides, Comitis illi quasi Iudicis tantùm gratulatur dignitatem. Subinde verò vota concipit de dignitate Ducis, vt armorum Præfecturam ad Iudicis munus adiiciat. Subdit enim,

Debet & ipse potens, vt adhuc benè crescere possis,
Prastet vt arma, Ducis qui tibi restat apex.
Vt patriæ fines sapiens tuearis, & vrbes
Acquiras vt ei, qui dat opima tibi.

Hæc fuit, opinor, harum dignitatum distinctio, nascente Francorum Imperio, sed lapsu temporis Comites armis simul, & iuri cepisse præfici, conficitur ex Historia. Capitula Caroli Magni lib. 4. cap 5. Volumus, inquiunt, vt Comites, qui ad custodiendam maritimam deputati sunt, quicunque ex eis in suo ministerio residet, de iustitia facienda se non excuset propter illam custodiam. Capitula Caroli Calui apud Carisiacum cap. 19. Si guerra in Regno surrexerit, quam Comes per se comprimere non possit, filius noster cum fidelibus nostris eam quantociùs comprimere studeat.

De Domesticis, & Vicariis.

Pag 29 L. *Domesticis, Vicariis.*] Domestici excipiunt hoc loco Comites, sed an eorũ dignitas Comitatu esset inferior magnoperè dubitabit qui Fortunatum habuerit perspectum lib. 7. vbi de Condone Domestico sic scribit,

A

A paruo incipiens existi semper in altum ,
Pérque gradus omnes culmina celsa tenes.
Teudoricus ouans ornauit honore Tribuni,
Surgendi auspicium iam fuit inde tuum.
Theodebertus enim Comitiua præmia cessit,
Auxit & obsequiis cingula digna tuis.
Vidit vt egregios animos meliora mereri,
Mox voluit meritos amplificare gradus.
Instituit cupiens vt deinde Domesticus esses,
Creuisti subitò, creuit & aula simul.

Conspirant cum Fortunato leges Ripuariæ cap. 90. vbi Magistratus Francici hoc ordine censentur Optimates, Maiores Domus, Domestici, Comites, Grafiones. At verò è contrario in Præfatione Legum Burgundicarum sic enumerantur. Sciant, inquiunt, Optimates, Comites, Consiliarij, Domestici. Idem illorum ordo est in hoc Clodouei præcepto, & in Miciacensi. Ac fieri potest vt vel aliqua fuerit controuersia de ordine dignitatis inter Comites & Domesticos, quæ causa esset, vt nunc hi, nunc illi præponerentur, vel Rex vnus his gratificaretur, alter illis, vel nationum diuersarum, diuersus esset de eorum dignitate sensus, vel quidpiam id genus. Præerant Domestici villis Regiis, vt docet Marculfi formula vltima libri secundi, ac fieri potest, vt parùm diuersi essent à Comitibus Patrimonii Romanorum. Iam Vicarii, Comitum vicem in minoribus vrbibus gessere; cùm illi Ciuitatibus, isti pagis ius dixisse referantur, nulla re, vt arbitror, diuersi ab iis, qui etiam nunc in quibusdam Prouinciis forenses Vicecomites nominantur. Quo factum est, vt ab eis ad Comites proximè reiicerentur maiores causæ. Nam ita sanxit Lex Longobardica à Carolo Magno recensita lib. 2. titul. 52. l. 7. Vt ante Vicarios nulla criminalis actio definiatur, nisi tantùm leuiores causæ, quæ facilè possunt iudicari, & nullus in eorum iudicio in seruitio hominem conquirat, sed per fideiussorem mittatur vsque ad præsentiam Comitis.

De Grafionibus, Centenariis, Missis discurrentibus.

LI. *Grafionibus, Centenariis, & omnibus curam S. Dei Ecclesiæ gerentibus per nostrum Regnum discurrentibus.*] Grafiones, & iuri dicendo in causa rerum repetundarum, & fiscalibus debitis exigendis præfuere. Recuperatores fuisse constat ex Lege Salica tit. 52. l. 4. Si, inquit, Grafio ibi inuitatus non venerit, & sunnis eum aliqua non detinuerit, aut certè ratio Dominica, & si distulerit, vt ibi non ambulet, neque mittat, vt cùm iustitia exigatur debitum, aut se redimat, aut de vita componat. Idem colligitur ex l. 2. eodem titul. & l. 1. & 2. titulo 53. & ex formula veteri securitatis de homicidio: Fiscales etiam exactores fuisse Grafiones docet Sugerius Abbas S. Dionysij. Ab impressione, inquit, exactorum Pag 29.

regiorum, quos dicunt Grafiones multo labore, multisque placitis emancipaueram. Lex Ripuaria hac, opinor, ex causa Iudices eos fiscales vocat tit. 55. qui est de eo, qui Grafionem occiderit. Si quis, inquit, Iudicem fiscalem, quem Comitem vocant, interfecerit sexcentis solidis multetur. Præter hæc Ecclesiarum eos fuisse defensores, intelligitur ex Capitularibus Caroli Magni lib. 5. cap. 2. Adiuuante, inquit, Grafione, qui defensor Ecclesiæ est. Centenarij pagorum, vt arbitror, minimorum Iudices, sub Comitibus fuere non magno à Vicariis discrimine. Nam, vt ab illis proximè ad Comites reiiciebantur causæ maiores, ita & ab istis. Capitularia Caroli Magni lib. 3. cap. 79. Vt nullus, inquiunt, homo in placito Centenarij, neque ad mortem, neque ad libertatem suam amittendam, aut ad res reddendas, vel mancipia iudicetur. Sed ista in præsentia Comitis, vel missorum nostrorum iudicentur. Ad hæc vt Vicarij interdum præponuntur Centenariis in ordine dignitatum, ita & Centenarij interdum Vicariis. Vicarios præponit lex Visigottorum libro 2. titulo 1. l. 26. Capitula legi Salicæ addita à Carolo Magno titulo 2. n. 5. & lex Longobardica lib. 1. tit. 25. l. 80. Centenarios è contra præponit eadem lex Longobardica lib. 2. titulo 47. l. 5. & Capitularia Caroli Mani lib. 3. cap. 56. Quæ docent parum omninò fuisse discriminis inter Centenarios & Vicarios, Valfridus Strabo libro de rebus Ecclesiasticis capite vltimo vtrosque indistinctè comparat cum Presbyteris Parochis. Centenarii, inquit, qui & Centenariones, vel Vicarii, qui per pagos statuti sunt, Presbyteris plebium, qui baptismales Ecclesias tenent, & minoribus Presbyteris præsunt, conferri possunt. Ego suspicor illos non fuisse inter se distinctos aliter quàm pagorum multitudine. Denique ij, qui curam S. Ecclesiæ gerentes discurrebant per regnum, vocantur alibi Missi discurrentes. Duo enim Missorum genera licet annotare per hæc tempora: alterum Maiorum quod certo loco stationem habens ius extra ordinem dicebat, vt Comitum vel iniustitias, vel errata emendaret. Alterum discurrens propriè dicebatur, vt subditorum querelas exciperet, ac nisi grauiores essent, de illis iudicaret. Lib. 3. Capitularium Caroli Magni cap. 39. De Missis, inquit, nostris discurrentibus, vel cæteris hominibus propter vtilitatem nostram iter agentibus, vt nullus mansionem contradicere eis præsumat. Quæ verò eiusmodi Missis potestas esset videre generatim licet cap. 27. Capitularium Caroli Calui. Peculiariter verò destinari solita ad ipsos Regum priuilegia in Codice legum antiquarum liquet ex formula septima, vndecima, & tricesima-octaua. Sicut autem Regibus erant sui Missi discurrentes, ita & Ducibus suos fuisse patet ex lege Alemannica titulo 30. l. 1. & Comitibus ex Codice Legum formula 10. & Abbatibus ex Priuilegio S. Germani Parisiensis apud Aimoinum lib. 5. cap. primo.

Quomodo annus primus Christianitatis Clodouei conueniat cum anno primo subiugationis Gallorum.

LII. *Primo nostro susceptæ Christianitatis atque subiugationis Gallorum anno.*] Christianitatem suscepisse Clodoueum anno Regni sui decimoquinto tradidit Hincmarus in vita S. Remigij, & Ado Viennensis ætate sexta. Erat is annus Christi quadringentesimus nonagesimus sextus iam exiens, cùm ille regnum adiisset CCCCLXXXII. ineunte, qui annus quomodo congruat, cum eo quo Galli sunt à Clodoueo subiugati, non est statim perspicuum. Cùm enim multò posterior sit eo, quo Galli à Clodione, Merouco, Chilperico, & ipso Clodoueo ceperunt subiugari: tum toto decennio prior est eo, quo Clodoueus pugna Vocladensi Gallias sibi vniuersas extremo subiecit. Ergo si Gallorum nomen hîc accipiamus pro iis omnibus populis, qui Alpibus, Pyrenæo, Oceano, & Rheno continentur, clarum est annum subiugationis eorum, siue inchoatæ, siue perfectæ, conuenire non posse cum anno quo Clodoueus Christo nomen dedit. Itaque necesse est fateri Gallos alio hîc sensu accipi, quàm pro iis, qui latissimis hisce finibus ambiuntur. Atqui præter amplam istam vsurpationem vocis Gallorum, nulla olim alia locum videtur habuisse, nisi qua peculiariter ad Celtas, vt loquebatur Iulius Cæsar, vel ad Lugdunenses, vt posteriores dixere, restricta fuit. Etenim commune Gallorum nomen Romano vsu huic vni parti factum esse proprium, cùm aliæ duæ sub Aquitanis & Belgis censerentur apertis authorum testimoniis constat. Iulius enim Cæsar lib. 1. de bello Gallico, Gallia, inquit, est omnis diuisa in tres partes, quarum vnam incolunt Belgæ, aliam Aquitani, tertiam qui ipsorum lingua Celtæ, nostra Galli appellantur. *Et mox.* Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matrona & Sequana diuidit. Aimoinus in Præfatione Historiæ, cùm hæc Cæsaris verba recitasset, addit. Hanc quoque partem Plinius Lugdunensem Galliam esse asserit. *Et mox.* Galliæ vna pars, quam eos qui specialiter Galli dicuntur, obtinere dictum est, initium capit à flumine Rodano. Hoc videlicet est, quod anteà scripserat Ammianus lib. 15. de Galliis. Tripartitæ, inquit, fuisse creduntur in Celtas, eosdem Gallos diuisæ, & Aquitanos & Belgas. *Et infrà.* De confluxu Araris & Rodani. Qui locus, inquit, exordium est Galliarum. Ex hoc sensu in Antonini Itinerario describitur iter de Aquitania in Gallias, id est à Burdegala Augustodunum, & apud Ausonium in Mosella legitur: Pag. 29.

Non tibi se Liger anteferat, non Axona præceps,
Matrona non, Gallis Belgisque inter sita fines.

Hinc denique, vt arbitror, natæ compellationes ad Episcopos per Gallias & septem, vel quinque Prouincias, quæ sunt in Concilio Valentino, & Taurinensi; & in Epistolis Zozimi, ac Bonifacij, dum Lugdu-

nenses Gallias ab aliis vel quinque, vel septem pro diuersitate temporis Prouinciis secernunt. Igitur, cùm iam frequens esset vsus vocis Gallorum pro iis peculiariter, qui Lugdunenses Prouincias incolerent, non dubito quin primus hic annus subiugationis Gallorum, qui in Clodouei priuilegio componitur cum primo Christianitatis eius, intelligendus sit de eo quo statim à Baptismo Gundobaldum Burgundiæ Regem bello vicit, & fecit vectigalem. Cùm enim anteà partē Lugdunensis Galliæ teneret in ditione sua Clodoueus, hac demùm victoria eam totam cum ciuitate ipsa Lugdunensi subiugauit. Patratam verò hanc victoriam mox à Baptismo non solùm Gregorij Turonensis contextus, sed etiam Hincmari in vita S. Remigij, & Adonis, & Flodoardi insinuant. Erat verò operæ pretium, vt eius mentio fieret in hoc priuilegio, cùm ante eam Burgundia, ac proinde Reomaense Monasterium ad Clodouei iura non pertinerent, ac non longè posteà, vt tradit Turonensis, totam iterùm Burgundiam Gundebaldus suo dominio restaurarit.

An probabile sit S. Ioannem adhuc superstitem, Patronum à Clodoueo vocatum.

Pag. 29. LIII. *Ipsum peculiarem Patronum nostrum.*] Qui illius sæculi mores ignoret, mirari fortasse possit hanc Patroni appellationem homini quamlibet sancto; sed tamen superstiti tributam. Verùm cùm ea tunc esset loquendi ratio, non solùm virorum illustrium ad Episcopos, ac viros religione & pietate insignes; sed etiam Episcoporum, piorúmque hominū inter se, nullus est hic admirationi locus. Extant Ruricij Lemouicensis Episcopi elegantes Epistolæ apud Henricum Canisium, atque inter eas nonnullæ à viris illustribus scriptæ ad eum cum hac appellatione. Turentius quem libro secundo epist. 16. resalutat Ruricius sublimem ac magnificum virum, his verbis ipsum antè salutarat epistola 12. inter eas, quæ ad Ruricium scriptæ. Domino sancto, ac beatissimo, & omni mihi cultu, atque honore venerando Patri, & in Christo Domino Patrono Ruricio Episcopo Turentius. Sedatus Episcopus ibidem epistola 14. huius præcepti loquutionem prope expressit. Domino, inquit, sancto ac beatissimo, & Apostolica reuerentia suscipiendo Papæ, & meo speciali apud Dominum Patrono Ruricio Sedatus. Reposuit vicissim Ruricius Sedato eandem appellationem lib. 2. epist. 2. his versibus:

Sancto Ruricius cliens Patrono
Sedato monitis parens paternis
Grates concinit, & refert salutem.

Denique Ruricius idem ad Faustum eodem cum hoc præcepto stilo scribit lib. 1. epist. 1. Domino suo peculiari in Christo Domino Patrono Fausto Episcopo Ruricius. Propagatus est hic sermo vsque ad Clodoueum. Nam Hincmarus sic illum inducit loquentem ad S. Remigium.

Patrone hoc est regnum Dei, quod mihi promittis? *Et infrà.* Asserit Deum per orationem S. Remigij patris, ac Patroni Clodoueum adiuuisse. Quem imitatus Flodoardus lib. 1. Historiæ Remensis cap. 15. Clodoueum, inquit, huius Patroni sui meritis lædere nequiuerunt. Quæ omnia superstite adhuc S. Remigio, facta dictáque referuntur.

Quæ Clodoueus donet S. Ioanni per hoc præceptum.

LIV. *Quantumcunque suo asino sedens.*] Quæ sancto Ioanni hoc suo præcepto donauit Clodoueus, breuibus notis illustrare satis erit. Quod enim inprimis donat ei de Regiis fiscis quæcunque vna die asino vectus ambiret, id exemplum habuit non multùm dissimile in iis quæ donauit S. Remigio, vt recitat Hincmarus in eius vita, & Flodoardus. In iis etiam quæ S. Leonardo Lemouicensi, vt referunt eius Acta, vt multò posteà in iis quæ Sigebertus filius Dagoberti dedisse S. Remaclo scribitur à Notgero Episcopo Leodiensi. Ad hæc quod locellum Reomaum sibi à sancto Ioanne *traditum* asserit, ac *commendatum*, id quamobrem fieret Carolus Caluus explicat in Capitulari tit. 9. cap. 1. ex iis, quæ Missis Regiis sunt data De Monasteriis, inquit, quæ Deum timentes in suis proprietatibus ædificauerunt, & ne ab hæredibus eorum diuiderentur, parentibus, & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt, & posteà in alodem sunt data, vt describant quæ sint. Alia causa esse potuit, ne quis ea violenter inuaderet mortuo fundatore. Iam quod locum Reomaum *iure hæreditario teneri vult sub reclamatione Regum*, id opinor, significat ius esse Reomaensibus querelas de iniustitia à quolibet Iudice illata ad se, atque hæredes suos Reges proximè deferendi. Reclamationes enim esse eiusmodi querelas addiscimus ex Capitul. Caroli Magni lib. 2. c. 26. vbi Missi Regij dicũtur idcircò instituti, vt cùm ad Reges quis reclamauerit, ad eos quærelæ eiusmodi definiendæ referantur. Et Capitul. Caroli Calui tit. 34 in annunciatione Caroli cap. 2. Si Episcopus, inquit, Abbas, aut Abbatissa, aut Comes, aut Vassus noster suo homini contra rectum & iustitiam fecerit, & se inde ad nos reclamauerit, sciat quia sicut ratio, & lex, & iustitia est, hoc emendare faciemus. Quod additur *sub aduocatione & immunitate*, significat, vt puto, Reges daturos operam, vt aduocatos habeant, quos Monasteria, sine eorum permissu olim non habuere, ac proinde immune sit à Iudicibus ordinariis. Mox illud sequitur, *De Vernes Curtes*, quæ voces nullius sententiæ sunt, ac nescio an coniectura fallatur, qui emendarit, de vineis cultis. Fuisse enim tunc in Burgundia morem, vt vineæ ab iis qui vellent in vacantibus agris plantarentur, ac colerentur, eæque sæpè ab aliis subinde inuaderentur, insinuat lex Burgundica tit. 31. Vineas ergo à Monachis hoc modo cultas iniuriæ hoc loco subducit Clodoueus. Quanquã & dici potest emendandum hoc modo, Villis, Curtis. Sic enim habet Præceptum Ludouici Pij pro S. Maximino Treuerensi apud Miræum Diplo-

Pag. 29.

matum Belgicorum cap. 10. Nullus in poteſtate ſua eſſet, qui in Curtis, vel in Villis eorum placitum tenere, vel quidquam poteſtatis præſumeret exercere. Curtas enim quæ aliis ſunt Curtes dixiſſe quoſdam patet ex Concilio Lateranenſi ſub Gregorio Magno. Deſcriptiones, inquit, rerum aut Curtarum Monaſterij ab Epiſcopis fieri omninò negamus. Addit poſthæc, De quolibet *attracto* aliquid auferre præſumat, vbi *attractum* eſſe genus quoddam rei acquiſitæ docent verba annexa, *De comparato*, inquit, *de conlato populi*, ſeu de quolibet attracto. Sed obſcurum eſt quo acquiſitionis modo obueniſſe ſit dicendum. Suſpicor autem, vt Comparatum eſt id, quod dato pretio, Conlatum autem, quod gratuitò quæſitum eſt: ita Attractum eſſe, quod velut merces induſtriæ & lucrum laboris obuenit. Euſtachius in vita Pelagiæ cap. xi. de mercedibus meretriciis. Quod, inquit malè attractum eſt, benè diſpenſetur. Marculfus lib. 1. formula 35. Legaliter, inquit, acquiſitum, aut comparatum, immò de quibuſcunque rebus ritè attractum, id eſt ex cuiuſcunque rei lucro, ſiue agrorum, ſiue animalium. ſiue hominum iuſtè paratum Idem lib. 2. form. 7. De quolibet, inquit, attractu vbicunque habere videor, & quod pariter laborauimus. In Codice legum antiquarum formula 17. Quæ mihi tam de alode, quàm de comparato, quàm de quolibet attracto venit. Pergit Clodoueus, *Gaſindi ſuſcepti*, Gaſindos fuiſſe homines Principum familiaribus obſequiis adhibitos, & Gaſindium eiuſmodi obſequium non eſt ignotum. Lex Longobardica libro 1. titulo 9. l. 21. De Gaſindis verò noſtris volumus, vt quicunque ex minimis occiſus fuerit in tali ordine, pro eo quod nobis deſeruire videtur, cc. ſolidis fiat compoſitio. Et lib. 2. tit. 14. l. 17. ſic ſancitur de Liberto. Si in Gaſindio Ducis, aut priuatorum hominum obſequio donum vel munus conquiſierit, res ad donatorem reuertatur. Eodem libro tit. 52. l. 1. Quicunque liber homo in ſeruitio de Gaſindio Regis, aut de fidelibus eius introierit. In Codice legum antiquarum formula eſt 61. Si quis Gaſindo ſuo quidpiam donare voluerit, & cauſa donandi exprimitur his verbis. Reſpectus fidei, & ſeruitij tui, quod circa nos impendere non deſiſtis. Ex qua patet familiaribus obſequiis eos fuiſſe adhibitos. Denique concedit Clodoueus immunitatem plurium onerum, in quibus ſunt *Manſiones*, quæ hoſpitia erant Magiſtratibus, aut Regiis Miſſis vulgò debita. Capitul. Caroli Magni lib. 3. cap. 39. De Miſſis noſtris diſcurrentibus, vel cæteris hominibus propter vtilitatem noſtram iter agentibus, vt nemo manſionem contradicere eis præſumat. Idem de legatis exterarum gentium ſancitur lib. 2. cap. 6. *Freda*, quæ Gregorius Turonenſis exponit, compoſitiones fiſco debitas lib. 4. de miraculis ſancti Martini cap. 26. *Functiones*, quæ cuiuſmodi fuerint exprimit in Codice legum antiquarum formula 5. Nullæ, inquit, functiones, vel exactiones, neque exquiſita, & lauta conuiuia, neque gratioſa, vel inſidioſa munuſcula, neque etiam caballorum paſtus, aut parauereda, vel carrarum angaria,

aut quicunque functionis titulus dici potest de ipsa facultatula requiratur. Ex quibus intelligitur functiones esse pensitationes publicarum rerum, aut pecuniarum in Regios Ministros.

De subscriptione Præcepti Clodouei.

LV. *Signo Crucis quo sacramur, autorauimus.*] Signa manus propriæ, quibus scripta publica communire mos fuit inter Francos, Manufirmationes dicuntur in Capitul. Caroli Magni lib. 6. cap. 217. Postquam, inquit, omnes consenserunt scriptiones, & manufirmationes suas in ipsis Capitulis faciant. Duo verò modi illarum in antiquis monumentis occurrunt. Alterum characterem nominis vocabant vel Monogrammon, quo litteræ vel omnes, vel plures nominis in Crucem ferè, aut aliam figuram implexæ apponebantur: alterum quo signum Crucis, vel purum, vel expansis nominibus appictum. Priore modo subscripsit huic præcepto Clodoueus inserta in litteras nominis sui Crucis figura. Hoc enim monimentum susceptæ & adamatæ Religionis Christianæ esse voluerunt gentes ferè omnes, tam in Latino, quàm in Græco orbe. Testamentum S. Remigij ad tempora Clodouei signum Crucis non testatoris tantùm, sed etiam testium omnium nominibus appictum habuit. Quod etiam obseruatum inuenies in Præceptis Dagoberti, & Roberti, & posterorum apud Historiam S. Dionysij libro tertio. Angli & facto & verbo Crucem subscriptionibus suis addidere. Offa Rex Merciorum in donatione plurium rerum Monachis S. Dionysij facta anno 791. delineat signum Crucis, & addit. Hanc concessionem cum signo Crucis Christi confirmaui. Et anno 857. Adelulfus. Manu, inquit, mea concessionis huius præceptum firmaui, signo victoriosissimæ Crucis impresso. Hæc refert Historia S. Dionysij lib. 3. Rogerius de Houuedem priore parte Historiæ Anglicæ asserit Etelvvlfum Regē Occidentaliū Saxonum decimam Regni partē tributo liberasse, & in sempiterno Graphio in Cruce Christi pro redemptione animæ suæ vni & trino Deo immolasse. Graphium enim illud in Cruce non aliud quàm Crucis delineationem subscriptioni additam accipi debere patet ex consuetudine Anglorum pluribus exemplis testata. In eadem Historia Dionysiana, vbi nonnulli Angli ita subscribunt, Signo agiæ Crucis muniui. & Ingulfus eiusdem gentis scriptor ad finem Historiæ suæ refert hanc subscriptionem Donationis. Ego Toroldus signo sanctæ Crucis confirmaui. Nescio an à Græcis ad alias gentes manarit mos iste, fuit tamen apud eos receptissimus. Iustinianus enim authentica 90 de testibus, signum Crucis contractibus inscriptū vim subscriptionis habuisse significat: quod etiam tradit Balsamon Synodi Cartaginensis cap. 13. & Leo Philosophus Nouella 72. sic sanxit, τῶν συμφωνούντων ἰδιόχειρες ἐνέργεια τὸν θεῖον σταυρὸν ἐντάξῃ τοῖς γράμμασι. Contrahentium manus propriæ confirmatio diuinam Crucem litteris imponat. Phranzes lib. 3. cap. 4. Imperator, inquit, manu

sua eo vidente tres Cruces Cinnabari in fronte Bullæ ad confirmationem pro consuetudine exprimit.

De die & anno dati huius Præcepti.

Pag. 30. LVI. *Datum sub die* IV. *Calendas Ianuarias.*] Tempus, locum, & & nomen offerentis præceptis Regiis subiici solitum adeò frequentis est exempli, vt superfluum sit recensere. Fidem tantùm istorum omnium, quæ huic præcepto subiecta sunt opus est explorare. Inprimis ergo quòd dies dati Præcepti dicitur IV. Kal. Ianuarias, id multùm confert ad huius Præcepti fidem, dum tempus Baptismi Clodouei designat natalem Domini fuisse, qui tunc ad exitum anni primi post susceptum ab eo Baptismum recurrebat. Nam id tempus Baptismi Clodouei iis tantùm notum fuit, qui proximè ab illo abfuere, sæculis verò sequentibus vulgò creditum est Clodoueum ad Pascha fuisse baptisatum, vt videre est apud Hincmarum Remensem in Capitulis propositis, dum Carolus Caluus coronatus est in Regno Lotarij; & apud Flodoardum Historiæ Remensis lib. 1. cap. 13. Nec est quod cuiquam mora fiat, quòd dies iste IV. Kalend. Ianuarij computetur hîc in anno primo Christianitatis Clodouei; etiamsi eum annum quinque diebus excedat: nam annus primus Christianitatis Clodouei computatus est, vt solet à Kalend. Ianuarij sequentibus, neglectis aliquot diebus anni prioris. Iam Indictio quinta, quæ hîc notatur præclarè conuenit cum anno decimo sexto Clodouei inchoato à mense Nouembri, cùm ille iam subiugasset Burgundiam, fluente anno Regni decimo-quinto. Nec ambigendum videtur, quin Remis dari tunc potuerit hoc præceptum, cùm Hincmarus in vita sancti Remigij, & Flodoardus lib. 1. Historiæ Remensis cap. 14. testentur Clodoueum Regni sedem constituisse per ea tempora Suessioni; colloquióque ac præsentia S. Remigij crebrò delectatum. Ac licèt Parisios posteà demigrarit, sedémque ibi collocarit, tamen id non contigit, vt iidem authores referunt, nisi paulò ante bellum Gotticum. Denique quod Anacalus dicit se hoc Præceptũ obtulisse munus exprimit Cancellarij, aut eius qui vicẽ illius gereret, aut certè alterius Magistratus, qui eiusmodi chartas Regi offerre posset, eísque testimonij causa subscribere. Ita Præcepto de mercatu S. Dionysij concesso anno 2. Dagoberti subiiciuntur hæc verba. Ego Dagobertus Rex subscripsi, Dado obtulit. In alio verò eiusdem Regis Præcepto anni Regni eius decimi sexti hæc scribuntur. Dum nos iam isti Præcepto minimè subscribere potuimus, quia in manu nostra trepidabat calamus, propterea rogauimus vt dulcissimus filius noster Clodoueus Rex per signaculum nominis sui chartam affirmaret, & Dado eam afferat. *Et mox.* Ego Dado iubente antefato Domino Rege præsente Præceptum firmaui, vel obtuli. An omnes qui offerebant Cancellarij fuerint, non liquet. Nam alicubi inuenias. Dado Referendarius obtuli: alibi Palladius Bituricensis Episcopus obtuli. Perseuerauit autem

autem modus hic loquendi cum prima Regum stirpe. Nam sub Clodoueo secundo inuenies. Ego Geroaldus obtuli, & sub Chilperico: Ego Raganfredus obtuli: sed regnante secundâ stirpe aliæ sunt adinuentæ formulæ.

In Capvt III. De rebus S. Sequani.

De prima S. Sequani Anachoresi intra septa.

LVII. Septa *sibi vilissima sanctitati tamen, atque vtilitati congrua manu propria construxit.*] Amauit S Sequanus exempla S. Ioannis Reomaensis priusquam eum fortè nosset, atque vt ille faciliore primùm loco, deinde asperiore Anachoreticam vitam suscepit. Sic iste ad villam primo Valeriacum, deinde ad horridiorem siluam Segestrensem Anachoresis rudimenta posuit. Erat vtrique vnum de cælo magisterium, vnúsque sui, aliorúmque seruandorum animus, vt mirum non fuerit, quòd in eadem ferè incurrerent vestigia. Deus tamen qui humano fastidio aliquâ semper varietate obuiam ire consueuit, nonnihil dissimilitudinis tantæ tyrociniorum similitudini passus est interuenire. Nam S. Ioannes, vt vidimus, Cellam & Oratorium in remoto Villæ suis sibi manibus extruxit, at S. Sequanus septa vilissima. Est verò pridem obseruatum amasse iam olim Anachoretas, vt plerisque in rebus aliis, sic in habitaculis suis ingeniosa sibi tormenta adinuenire. Nam quibusdam nec Cellæ, nec Septa, sed siluæ tantùm & cælum pro tecto fuere. Elegit hoc genus Iacobus Nisibenus, de quo Theodoretus in Historia Religiosa, ταῖς λόχμαις χρώμενος ὄροφον ἔχων τὸν οὐρανὸν, vsus est opaco siluæ cælum pro tecto habens. Vocabant verò hanc vitam, Subdiualem, vt à Theodoreto Maro dicitur, τὸν ὕπαιθρον ἀσπαζόμενος βίον. Iam quibusdam rupium antra pro d[omi]micilio fuere; vt apud Theodoretum Iulianus Sabbas ad Euphratem [Ana]choresim suscepit, ἄντρον εὑρὼν ἀχειροποίητον, cùm invenisset illic antr[um] non manufactum. Ad hæc aliis profundæ in terra fossæ, quasi quæ[da]m viuentium sepulturæ placuerunt. Sic scribit de Macedonio Theodoretus, οὐ σκηνῇ χρώμενος, οὐ καλύβῃ ἐν ὀρύγματι βαθεῖ τὴν στάσιν ποιούμενος, non tentorio vsus, nec tugurio in profunda fossa stationem sibi constituit. Hinc addit vocatum illum ab incolis Gubam, ὅθεν καὶ Γύβαν αὐτὸν τινὲς ἐπωνόμαζον. ἀπὸ δὲ τῆς Σύρας εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν τοῦτο μεταφερόμενον λάκκον σημαίνει τὸ ὄνομα. Vnde & Gubam ipsum quidam cognominarunt, quæ vox ex Syra Græcè interpretata significat fossam profundam. Hebræi Cisternam eâ voce exprimunt. Mitto aliquos ad Anachoresim ipsis hominum sepulcris vsos, aliquos nudis rupibus insedisse, aliquos se in proceros arborum truncos sustulisse, aliquos columnis statuarum in modum institisse. Duo tantùm extremo commemoro habitaculorũ genera Occidentalibus magis vsitata, atque, vt puto,

Pag 31.

etiam Orientalibus. Alterum fuit Cella, ſeu tugurium ipſis frequenter habitatoris manibus extructum; quali vſum eſſe S. Hilarionem Hieronymus ſic ſcribit. Æſtus & pluuias breui tuguriunculo declinauit, quod iunco & carice texerat. Marcianus item apud Theodoretum Anachoreſim aggreſſus eſt, μικρὸν οἰκίσκον δειμάμενος, exiguam domunculam extruens. Alterum haud paulò rarius fuit Septum, quod & cæli in quod aſpirabant Anachoretæ, conſpectum non ſubtraheret, & aëris iniurias, quas amabant, non arceret, ſed ſolos hominum oculos, vnde vanitatis, & gloriolæ fomenta accendi poterant, prohiberet. Elegit inter Græcos hoc genus Euſebius, cuius res geſtas poſteriore loco enarrat Theodoretus, περιγχίῳ μόνῳ χρησάμενος, καὶ τοὺς λίθους οὐδὲ πηλῷ συναρμόσας ὑπαίθριος λοιπὸν συνετέλεσε. Septo tantùm vtens, ſoliſque ipſum lapidibus ſine luto adaptans, in reliquum ſubdio degebat. Limnæus eodem modo, οὐκ οἰκίσκον ἔχων, οὐ σκηνὴν, οὐ καλύβην, ἀλλὰ γυμνῷ περιγχίῳ περιειργόμενος ἐκ λιθῶν οἰκοδομημένῳ, οὐδὲ πηλῷ συνηρμοσμένῳ. Non domunculam habens, non tabernaculum, non tugurium, ſed nudo ſepto incluſus ex lapidibus ſine luto extructo. Extitere in his exemplaria ſeptorum, quibus ſe primùm incluſit ſanctus Sequanus, non aliter in ipſius, quàm illorum animis, cæleſtis architecti delineatione efformata.

De S. Sequani Clericatu à Presbytero collato.

Pag. 32. LVIII. *Presbyter nomine Euſtadius, &c. quem ad tondendum eum adduxerunt.*] Tonſuræ duplicem rationem ſuggerere videtur hæc Hiſtoria. Altera eſt, quam temerarius vir quidam aggredi auſus diuinam in ſe iram prouocauit: altera quam Presbyter perfecit. Prior, cur diuinam promeruerit vltionem non ſtatim occurrit ratio. Si enim ille Anachoreticâ tonſurâ S. Sequani caput voluit inſignire, nullum, vt opinor, Eccleſiæ violauit interdictum. Nam teſtis eſt Theodorus Studita in S. Platonis elogio nullas ab hoc opere manus fuiſſe prohibitas, ne ſeruiles quidem. Plato enim, vt inquit, cùm ſe vitæ dederet Anachoreticæ, famulo vſus comite, in denſam quandam ſiluæ partem ingreſſus eius manu, qui eum ſequebatur, comam ſibi totondit, & pullâ veſte tanquam purpurâ quadam ſe induit. Sed Clericalem, vt opinor, non Anachoreticam, vir ille temerarius per ludibrium voluit aggredi; quam ſolam S. Sequanus ſibi tunc poſtulabat, meritáſque pœnas tentati operis ſacri profanis manibus Deo illicò exſoluit. Non eſt veritus tam præſentes pœnas Euſtadius Presbyter, qui S. Sequanum per Tonſuram Clero accenſuit; etſi enim ea res hodie Eccleſiaſticis legibus priuatis Sacerdotibus interdicta ſit, olim tamen videtur licuiſſe in Latina & Græca Eccleſia. Inprimis enim ad Latinam Eccleſiam pertinuit Cartaginenſe Concilium tertium, in cuius Canone 21. ita fuit declaratum. Clericorum nomen etiam Lectores, & Pſalmiſtæ, & Oſtiarij retinent. Et tamen Cartaginenſi 4. Ca-

none 10. ita deinceps fuit sancitum. Psalmista, id est Cantor, potest absque scientia Episcopi, solâ iussione Presbyteri officium suscipere cantandi. Officium dixit, non tantùm actum cantandi, vt innueret ipsam Clericatus illius potestatem à Presbytero conferri posse, si non alio iure, at certè eo qui illo Canone tribuebatur. Non est autem verisimile Tonsuram illi interdictam, cui Clericatus nobilior erat permissus. Paulò apertius est quod scribit S. Gregorius Turonensis in vita S. Galli Aruernensis. Abbatem, inquit, exorans vt sibi comam capitis tondere dignaretur. *Et infrà.* Tunc Abbas ista nunciis referentibus puerum Clericum fecit. Sanè Abbatem id tunc aggressum ob priuilegium ipsi peculiariter, velut Abbati concessum difficile est demonstrare, cùm rara essent eo tempore Religiosorum hominum priuilegia. Itaque censuerim potiùs id illum ausum, quod de illius temporis more Presbyter esset simul & Abbas. Denique haud multò post hæc S. Galli tempora editus est Canon Emeritensis Concilij decimus-octauus, qui sic habet. Omnes Parochitani Presbyteri iuxta vt in rebus sibi à Deo creditis sentiunt, habere virtutem de Ecclesiæ suæ familia Clericos sibi faciant. Aperta sunt hæc verba, nec vlla occurrit ratio cur in alium sensum, quàm proprium torqueantur. Sed vsus posteriorum temporum, ac constitutio Ecclesiæ, vt puto, quâ id priuilegium solis Presbyteris, qui simul essent Abbates seruatum est. Can. cùm contingat, De ætate & qualitate præficiendorum, hanc potestatem Presbyteris in Latina Ecclesia vulgò abrogauit, nec sanè immeritò. Crescente enim Ecclesiæ cum primis in rebus temporalibus prosperitate, immensa atque inutilis turba Clericorum, quam hæc potestas inuexisset, non poterat non esse aliquando dedecori, oneríque Episcopis. Itaque Concilium etiam Tridentinum sess. 23. cap. 10. Tonsuram iis, qui Regulares non sint ab alio, quàm Episcopo tribui posse negat. In Græca Ecclesia aliquam consuetudinem fuisse Presbyteris, vt Tonsuram impertirentur, innuit septima Synodus cap. 14. referens quosdam fuisse, *νηπιόθεν τὴν κουρὰν τοῦ κλήρου λαβόντας μήπω δὲ χειροθεσίαν παρ' ἐπισκόπου λαβόντας*, qui à puero accepissent Tonsuram, cùm nondum ab Episcopo suscepissent impositionem manuum. Id Canon ille interdicit iis, qui facerent omnibus, nisi essent Abbates, vel Chorepiscopi, vt appareat ad solos Presbyteros pertinere interdictum, & consuetudinem ipsorum fuisse quæ tunc abolebatur.

De Diaconatu à S. Sequano suscepto proximè à Clericatu.

LIX. *Leuitico eum ministerio consecrarunt.*] Hoc quoque præter huius ætatis morem factum fuit, vt à Clericatu proximè ad Leuiticum Ordinem promoueretur S. Sequanus. Sed hinc quoque elucet hanc Historiam antiquis moribus maximè consentaneam esse. Nam & in Latina & in Græca Ecclesia ille olim mos fuit, vt Ordines omnes inferiores, vel Pag. 55.

in ſolo Clericatu, vel in ordine Lectoris, Exorciſtæ, aut alio implicarentur, & Subdiaconatus in Diaconatu. Quò fiebat, vt plerunque à Clericatu proximè tranſiliretur in Diaconatum, plerunque à Lectoratu, vel in Subdiaconatum vel in Diaconatum, atque ita ab aliis. Omninò in Latina Eccleſia haud procul ab ætate ſancti Sequani eodem quo ipſe exemplo S. Cæſarius Arelatenſis à Clericatu proximè tranſiit in Diaconatum, vt narrat Cyprianus eius diſcipulus. Poſt hæc S. Auſtregiſilus à Clericatu proximè venit ad Subdiaconatum, vt in rebus ab eo geſtis ſcribitur. Et S. Epiphanius Ticinenſis, vt habet Ennodius ad eundem Subdiaconi Ordinem ex Lectore prouectus eſt. Hæc aliáque id genus exempla huius moris præbuit circa S. Sequani tempora Latina Eccleſia. Sed in Eccleſia Græca non diſſimilia ſunt edita. Nam neque ſanctus Chryſoſtomus, nec S. Epiphanius Cypri Epiſcopus, nec S. Athanaſius poſt Clericatum alio proximè quàm Diaconi Ordine leguntur donati, cùm tamen extremum iſtum, πᾶσαν τῶν βαθμῶν ἀκολουθίαν, gradus omnes Eccleſiaſticos conſequenter adiiſſe ſcribat S. Gregorius Nazianzenus. At Concilium Sardicenſe Canone decimo aliquos gradus alios inter Clericatum & Diaconatum interponit, vetans vllum μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἀναγνώστου, καὶ διακόνου, καὶ πρεσβυτέρου ὑπηρεσίαν ἐκτελέσῃ, ante conſtitui Epiſcopum, quàm Lectoris, Diaconi, & Presbyteri officio ſit functus. Poſterioribus ſæculis Subdiaconatus ante Diaconatum recenſetur, vt apud S. Damaſcenum libro contra Manichæes, & in hodiernis Euchologiis. Sed duo excogitari poſſunt modi implicandi plures Ordines in vno, ſeu tranſiliendi ab Ordine remoto ad remotum. Alter, ita vt in vnius forma & materia comprehendantur plurium formæ, materiæ, atque officia: putà ſi Clericum tondens ſimul illi poteſtatem Lectoris, Oſtiarij, & aliorum vſque ad Diaconatum intendat attribuere verbis quibuſdam vſus generalibus, quæ omnes poteſtates aut comprehendant, aut non excludant. Alter ita vt formæ ac materiæ ſingulorum diſtinguātur, atque exprimantur, ſed vna eadémque conſequentia ſibi inuicem connectantur. Quo modo fieri potuit, vt primus in eo Ordine gradus toti conſequentiæ nomen daret, vt ſi in ea actione, qua dabatur Clericatus daretur ſimul gradus Lectoris, Oſtiarij, Exorciſtæ, Acolythi, diſtinctâ formarum expreſſione, tamen nomine Clericatus ſolo tota illa conſequentia deſignaretur. Ego non cenſuerim priorem modum fuiſſe veteribus in vſu, maximè in ſacris Ordinibus, qui omnium ſententiâ à Chriſto ſunt inſtituti, & diſtincti: in aliis tamen, ſi Sacramenta non ſunt, locum habere potuit. At poſterior modus in omnibus facilè potuit vſurpari, & verò vſurpatum fuiſſe non parùm ſit veriſimile ex Euchologio etiam hodierno Græcorum, in quo occurrit, τάξις ἐπὶ χειροτονίᾳ τοῦ ἀναγνώστου, Ordo conſecrandi Lectorem; qui tamen Ordo non illius tantùm, ſed etiam Pſaltis & Clerici ordinationem complectitur, formam cuiuſque, & materiam diſtinctè, ac ſeorſim adhibentem. Quidni ergo ita olim fieri potuit, vt plures Ordines, aut gradus vna con-

ſequentia comprehenſi, alicuius tantùm eorum nomen retinerent; ac cùm dicerent Hiſtorici aliquem primò Clericum, deinde Diaconum factum, non duos gradus, ſed duas plurium graduum conſequentias nominarent.

De Ordinatione S. Sequani ante ætatem.

LX. *Leuiticam adeptus dignitatem annos ferè quindecim natus.*] Decennio maioré admouebant ad Diaconatũ leges annariæ; ſed longè mirabilius eſt quod mox adiicitur, S. Sequanum quinquennio poſteà, id eſt anno viceſimo ætatis ad Presbyteratum perueniſſe. Non ſuppetiſſet, vt opinor, animus vlli Epiſcopo, vt tam immaturam ætatem his Ordinibus admoueret, ſi interdicta & pœnæ Canonum, quibus eiuſmodi ordinationes irritatæ ſunt, aut latæ iam fuiſſent, aut notæ, aut obſeruatæ. Sed Decreta Pontificum Siricij, Zozimi, & aliorum, Canonéſque Agathenſes, & Arelatenſes, qui Diacono viceſimum-quintum, Presbytero triceſimum annum præſtituere, aut lati nondum erant omnes, aut nondum noti, aut quia nullam præuaricantibus multam imponebant, minùs religiosè obſeruati. Solus enim in his Zozimus ſuſpenſionem ab officio Epiſcopis immaturos ordinantibus comminatus erat, ſed non inflixerat. Hæc, vt opinor, vna cauſa fuit cur minores eſſent difficultates in ſancto Sequano promouendo tantillâ ætate ad tantos gradus. Sed alia quoque cauſa multò iſta potior mihi hic videtur interueniſſe. quòd perſuaſum olim eſſet Epiſcopis inopiâ quandoque bonorum Clericorum laborantibus, inſignes pietate homines hiſce interdictis, legibúſque annariis non contineri, quòd in illis ætas morum ſuppleret ætatem corporum. Viguit hæc perſuaſio, non ſolùm in Gallia, vbi eo tempore S. Remigius annos tantùm viginti duos natus in Epiſcopum Remenſem fuit conſecratus; ſed etiam in Oriente, vbi Theodorus Siceorum Archimandrita factus eſt Presbyter à Theodoſio Epiſcopo Anaſtaſiopoleos annos tantùm decem & octo natus. Quid quòd in Italia ipſa vbi Decreta, & Canones ignorari poſſe non videbantur; tamen hoc ſolo ſanctitatis nomine Epiphanius Ticinenſis factus eſt Diaconus annis viginti non maior. Manſit ea perſuaſio vſque ad ſancti Bernardi tempora, quibus ſanctus Malachias Hibernus ante ætatem, virtutis causâ, factus eſt Diaconus. Qua de re ſic ſanctus Bernardus. In qua, inquit, eius ordinatione, ſi quid præter Canonum formam proceſſiſſe videtur, vt verè videtur, ſiquidem infrà viceſimum quintum annum Leuiticum miniſterium, infrà triceſimum adeptus eſt Sacerdotij dignitatem, donandum ſanè, tum zelo Ordinatoris, tum meritis Ordinati. Ego verò illud nec in Sancto redarguendum, nec vſurpandum conſulo ei, qui Sanctus non fuerit.

Pag 31.

Regulam S. Macarij à S. Ioanne sibi & suis accipit.

Pag. 34. LXI. *Quia Monachorum expers erat Regularium* &c. *Archimandritam quærebat.*] Hæc verba videntur innuere Monachos S. Sequano non defuisse, qui priuatâ deuotione, ac legibus vitam instituerent, sed tantùm qui communis cuiusdam Regulæ obseruationi se adstrinxissent. Vitæ enim Monasticæ triplex tunc ratio fuisse videtur. Vna eorum, qui suo sibi arbitrio leges dicerent, vt ferè Anachoretæ: altera eorum, qui vnius Præpositi monita ac iussa pro omni lege haberent, quales viuente sancto Martino fuisse videntur Turonenses: tertia eorum, qui communi cuidam ac perpetuæ Regulæ sese addicerent, qualia Lerinensium, & Grimniacensium statuta commemorat Sidonius, à quibus magnoperè suspicor accepisse S. Ioannem Reomaensem Macarij Regulam. Hoc, vt opinor, extremo tantùm genere caruit S. Sequanus, vt vox illa Monachorum Regularium, & res ipsa per sese docet. Cur enim Monachos Regulares dixit, nisi vt eos qui Regulæ cuiusdam Magisterium, quasi mortuum sectarentur, secerneret ab iis, qui suis vel alterius viuis oraculis regerentur. Omninò verò nihil fuisset opus sagaci indagatione, quâ vsus sanctus Sequanus, si Monachos tantùm quæsisset, qui suo vel alterius hominis arbitrio vitam tantùm componerent. Ergo inter moras & diuturnam indagationem Archimandritæ nihil aliud cogitabat S. Sequanus, vt opinor, nisi vt inueniret Regulam probati alicuius viri vsu atque interpretatione declaratam. Quam verò illi aliam, vel tradere debuerit, vel tradiderit S. Ioannes Reomaensis, nisi Macarianam, quam adeò approbarat, vt sibi eam ac suis adoptaret, non est facilè suspicari.

In horrida silua Segestrensi Cellam, & subinde Monasterium locat.

Pag. 36. LXII. *Parua Cellula in loco, in quo genua fixerat, fundamenta locare molitus est.*] Erat Segester, seu Sicaster ager olim pagi Magnimontensis apud Lingonas. Carolus enim Crassus in Præcepto Regio, quo Monasterium S. Sequani donat Gilloni Episcopo Lingonensi; situm illud esse dicit in pago Magnimontensi, in loco qui Sicaster antiquitùs nuncupatus est. Refert id Pręceptum Claudius Robertus vir eruditus in Gillone. Verùm successu temporis, cùm Monasterium multis incolarum accessionibus excreuisset in oppidum, suam sibi iurisdictionem seorsim à Magnimonto obtinuit. Nam in rebus Ecclesiasticis Magnimontenses Monasterio S. Benigni contributi fuere à Roberto Lingonensi Episcopo, & Segestrenses seorsim Monasterio S. Sequani paruere. In rebus autem ciuilibus Hugo quartus Dux Burgundiæ in testamento suo anni CIↃCCLXXII. distincta iura Magnimonti, ab iis quæ pertinebant ad Monasterium S. Sequani commemorat. Cæterùm Segestrensis ager, etsi horrebat siluis

aliqua ex parte, cùm in eo Cellulæ, ac deinceps Monasterij fundamenta posuit S. Sequanus, tamen alia ex parte frumento erat idoneus, vt hodiéque esse perseuerat. Neque enim alia videtur illi nominis ratio fuisse, quàm ex segetibus, è quibus Latini iam olim Segestria efformabant, straminea primùm inuolucra, deinde vocis catachresi papyracea, etiam pellicea, & alia quælibet, vt ex Varrone, Plinio, Festo, Nonnio pridem est notatum. Quòd Sicaster apud Carolum Crassum dicatur, vocis est, vt opinor, corruptio. Minimum abest Monasterium à fontibus fluuij Sequanæ, vnde coniecturæ quorundam datus locus, vt putarent sancto Sequano nomen factum ex Monasterij situ, cúmque initio Abbas Sequanus ex loco diceretur, existimatum posteà hominis nomen esse, quod erat loci. Sed fieri potuit, vt idem esset, & loci & hominis nomen maximè cùm testetur hæc Historia agrum illum S. Sequano hæreditarium fuisse, nec insolitum fuerit etiam olim, vt agrorum suorum nominibus homines designarentur. Est autem in ditione Monasterij hoc etiam tempore locus vnde primùm erumpit Sequana, quem satis mirari non possum, Alpibus à Strabone contributum fuisse libro quarto Geographiæ, cùm inter Alpes & eum locum totus mons Iura, & Araris intercedant, procliuiúsque sit asserere eum ad montem Vogesum, quàm ad Alpes pertinere. Quanquam adeò parùm montosus sit locus, vt superfluum videatur illum monti vlli attribuere.

Prece & oleo sanctificato, sed non ad Extremam-vnctionem, ægros & energumenos sanat.

LXIII. *Oleo sanctificato perungens sanitati pristinæ reformabat.*] Non depositos, aut periculosè decumbentes ægros; sed suis etiamnum pedibus, nitentes oleo sanctificato perungebat S. Sequanus, ex quo manet ambiguum, an id oleum fuerit quod ab Episcopo, vt solet, sanctificatum erat in die Cœnæ Domini, ad Extremam-vnctionem, an aliud. Quod enim simpliciter sanctificatum nominetur, videri potest id tantùm intelligi, quòd Ecclesiæ ritus absolutè, Oleum Sanctum, appellant. Enimuerò non desunt, qui scribant Oleum huiusmodi ab Episcopis in Extremæ-vnctionis materiam sanctificatum fuisse olim à viris sanctis vsurpatum ad liberandos mirabiliter etiam eos, qui morbis absque mortis periculo vexabantur. Argumento huius rei esse existimant, quòd Græci etiam hodie Oleo Extremæ-vnctioni destinato vtantur, non tantùm ad ægros minimè periculosos, sed etiam interdum ad sanos perungendos, vt salutem illis restituant, istis conseruent. Quanquam in eo illos aberrare fatentur, quod eisdem planè verbis, & eisdem corporis partibus illud adhibeant, quibus in Extrema-vnctione. Sed oleo Extremæ vnctionis ad miracula aliis verbis, & partibus corporis vsos etiam Latinos exemplo S. Genouefæ confici putant, quæ scribitur Oleo ab Episcopo benedicto energu- Pag. 36.

menum inunxisse, & expurgasse. Sanctus item Vdalricus Episcopus cæcitatem, langorésque alios Oleo in Cœna Domini consecrato curasse memoratur. Et S. Gorardus Hildesemensis Episcopus Oleo infirmorum oculis dolentibus medicinam fecisse. Verùm nullum horum exemplorum liquidò conuincit nomine Olei sanctificati hîc necessariò accipiendum Oleum, cuius vsus est in Extrema-vnctione. Nam licèt id quo sancta Genouefa energumenum curauit, esse potuerit illud ipsum, quo Extrema-vnctio constat; tamen id, quo aliis morbis non extremis, nec periculosis fiebat medicina à Latinis Sanctis, non existimo fuisse Oleum Extremæ-vnctionis. Inprimis enim potuisse S. Genouefam Oleo Extremæ vnctionis vti ad dæmones ab energumenis expungendos, non dubitabit is, qui aduerterit Oleum Extremæ-vnctionis olim peculiariter consecratum fuisse, & ad dæmones, & ad morbos extremos depellendos. Nam in veteri Ordine Romano sic legitur in Cœna Domini de Oleo Extremæ-vnctionis. Tunc offeratur Pontifici Oleum de Ampullis, quas offerunt Populi, ad vngendos tam infirmos, quàm energumenos. Et in Ordine Ambrosiano eadem die præscribitur benedictio Olei Extremæ-vnctionis, ad vngendum tam infirmos, quàm energumenos. Et in formula benedictionis Olei Extremæ-vnctionis sic oratur. *Infūde sanctificationem tuam huic Oleo, vt ab iis, quæ vnxerit membris fugatis insidiis aduersariæ potestatis susceptione præsentis Olei sancti Spiritus gratia salutaris debilitatem expellat, & plenam conferat potestatem.* Idem habet vetus liber Pontificalis Ecclesiæ Bituricensis scriptus manu, qui est in Collegio Societatis nostræ Parisiensi. Amalarius libro 1. cap. 12. agens de Oleo Extremæ vnctionis, Patet, inquit, ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum, vt energumeni, vel alij quilibet ægroti vngantur Oleo Pontificali benedictione consecrato. Cùm ergo huiusce esset modi consecratio Olei Extremæ-vnctionis, mirum esse non debet, quòd ad curandos energumenos ipsum S. Genouefa vsurparit. Nec vlla videri meritò potest absurditas, quòd eadem materia ad Sacramentum simul, & dæmonis exorcismum adhiberetur, cùm videamus idem Chrisma quod ad Sacramentum Confirmationis conficitur, ad plures vsus extra Sacramentum quotidie conferri. At Oleum Extremæ vnctionis nunquam à Latinis traductum ad sanandos morbos non periculosos verisimilius videtur, cùm, vt mox aperiemus, aliud genus Olei in die Cœnæ Domini, & extra eam ad morbos eiusmodi conficeretur, & Historiæ satis doceant, non Episcopali tantùm, sed Presbyterali etiam benedictione persæpè ipsum fuisse consecratum, cùm tempus & vsus poscebat. Itaque inter cæteras Græcorum ignorantias, & abusus rerum sacrarum, recensendum puto, non solùm quòd verbis Extremæ-vnctionis, eiúsque vnctionibus vtantur, sed etiam quòd omninò Oleum eius ad morbos carentes periculo, contra Apostolum, applicent. Extendunt enim in Euchologio vim huius Olei, *εἰς ἀπαλλαγὴν παντὸς πάθους, μολυσμοῦ σαρκικοῦ,*

καὶ,

καὶ πνεύματος, καὶ παντὸς κακοῦ, ad auertendam passionem omnem, carnis impuritatem, & spiritum, ac malum omne. Quæ S. Iacobus dum refert institutionem huius Sacramenti non habet. At S. Vdalricus, & S. Gotardus non Oleo Extremæ-vnctionis, sed eo de quo mox dicam, vtebantur.

Oleo ad omnem morbum sanctificato Paralyticum sanat.

LXIV. *Paralytici artus singulos, inuocato Christi nomine perunxit.*] Pag. 19. Olei sacri ad vngendos infirmos duplex iam olim in Ecclesia ratio fuit. Altera eius, quod à solo Episcopo die Cœnæ Domini ad Extremæ-vnctionis materiam consecrabatur. Altera eius, quòd non tantùm illâ die, sed etiam omni tempore, nec tantùm ab Episcopo, sed etiam à Presbytero consecrabatur. Ac priùs quidem, vt ex ipsa formula benedictionis intelligitur, ad robur & tutelam corporis debilitati scilicet, & periclitantis impetrandam destinatur, quod ferunt illa verba Ordinis Romani, *Vt possit effici vnctio spiritualis ad corroborandum templum Dei viui.* Item illa, *Vt sit omni tangenti hoc vnguentum salubre cælestis medicinæ tutamen mentis & corporis.* Quæ verba niti videntur ipsâ institutione Sacramenti, quâ promittitur salus laborantis, eiúsque subleuatio, σώσει τὸν κάμνοντα καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος. *Saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus.* Iacobi 5. Posterioris Olei benedictio sic inscribitur in Ordine Romano. Item benedictio Olei ad omnem languorem quocúque tempore. Subinde verò in formula benedictionis numerantur genera morborum quamlibet parùm periculosa, vt febris, cæcitas, claudicatio, dolor capitis, oculorum infirmitas, membrorum omnis dolor, & alia eiusmodi, quibus humana vita periclitari non solet. Extat & alia formula in Sacerdotali Romano, Sacerdotibus, vt illic dicitur, Episcopo inferioribus concessa, quâ itidem postulatur liberatio ab omni languore. Atque in vtraque continetur etiam postulatio diuinæ opis pro energumenis. Nam in Ordine Romano ista est huius benedictionis formula. *Quæ spirituum immundorum virtute nefanda, & exercitio Diabolico conficiuntur, iubeas Domine, per hanc inuocationem tuam ab imis visceribus eorum omnia expelli.* In Sacerdotali autem sic, *Vt ij qui hoc Oleo, quod in tuo nomine benedicimus, vsi fuerint, ab omni languore, omnique infirmitate, atque cunctis insidiis inimici liberentur.* Hac ergo posteriore Olei sanctificati ratione in Presbyterorum potestate semel positâ, factum puto, vt Oleo Extremæ-vnctionis parceretur, nec vllus esset illius vsus ad liberandos deinde energumenos, quòd eius consecratio rarior esset, vtpote quæ à solis Episcopis semel in anno institueretur. Vnde etiam ortum est, vt ab ipsa eius formula expungeretur deinceps precatio pro energumenis. Quin & illud mihi planè verisimile est tribuenda esse huic Oleo miracula, quæ in Sanctorum Historiis Oleo sancto, aut sanctificato facta dicuntur in morbis non periculosis. Etsi enim quædam eorum oleo infirmorum,

quædam Oleo in Cœna Domini sacrato facta dicantur, vt ex rebus gestis S. Vdalrici & Gotardi superiùs recitauimus; tamen inde non sequitur id Oleum fuisse Extremæ-vnctionis. Nam hæc posterior Olei sanctificati ratio, quæ Presbyteris erat permissa, non tantùm fiebat interdum in Cœna Domini, vt constat ex Ordine Romano, sed etiam nomen habuit Olei infirmorum in Sacerdotali. Itaque ego non ambigo, quin hoc Oleo vsus sit S. Sequanus, siue dum Paralyticum istum curauit, cui alioquin Oleum Extremæ-vnctionis non fuisset passim impendendum; siue dum homines suis adhuc ingredientes pedibus inunxit, vt suprà est commemoratum.

In Libri IV. Miraculorum, & Translationum

CAPVT I.

De anno primæ Translationis corporis S. Ioannis.

Pag. 40. LXV. SACRVM *eius corpus à Leopardino, &c. transmutatum est.*] Hæc translatio corporis S. Ioannis Leopardino authore, etsi anno certo Christi collocari à nobis non possit, quod non satis constet, quamdiu Leopardinus præfuerit, aut quoto suæ Præfecturæ anno eam celebrarit. Tamen illud certò asseuerare possumus eã antecessisse annũ Christi quingentesimũ octogesimũ primum. Mummolo quippe ad Lingonensem Episcopatum euecto Leopardinus Præfecturam demùm adiit, cùm & in Catalogo veteri Abbatum Mummolus S. Ioannis successor tertius, & hoc loco Leopardinus quartus numeretur. Atqui Mummolus in Episcopatu iam erat anno Guntramni vicesimo primo, mense Nouembri, Indictione XV. vt notatur in Concilio primo Matisconensi, cui Mummolus subscripsit. Quem annum Guntramni comparandum esse cum Christi DLXXXI. colligitur ex annis Regum præcedentium. Si enim Clodoueus decessit Christi DXI. & post eum Clotarius regnauit annos LI. expuncto anno vno, qui communis fuit Clodoueo & Clotario, & altero, qui communis fuit Clotario, & filio eius Guntramno, perspicuum erit annum XXI. Guntramni incidere in Christi DLXXXI. Igitur ante hunc annum successerat iam Leopardinus Mummolo in Præfecturam Reomaensis Monasterij. Sed quantò antè successerit intelligi aliunde non posse existimo, quàm ex annis prædecessorum Mummoli. Desiit enim, vt antè notauimus, S. Gregorius Lingonensis, circa annum Christi quingentesimum tricesimum-octauum, quo suprema eius subscriptio adiecta est Concilio Aurelianensi III. Post quem præsedit Lingonibus Tetricus eius filius annis triginta-tribus, vt testatur Fortunatus his verbis,

Sex quasi lustra gerens, & per tres insuper annos
Rexisti placido pastor amore gregem.

Ad hos annos si adiicias octo quibus sedem occupauit Papulus, vt tradit Gregorius Turonicus libro 5. Historiæ capite 5. conficietur Mummolum, qui Papulum excepit, Sacerdotium iniisse anno circiter Christi DLXXIX. Cùm ergo eodem anno Leopardinus Reomaensibus præesse cæperit, quo ille Lingonibus, patet Translationem primam sancti Ioannis non potuisse eo anno esse priorem. Sed quo anno eorum, quibus deinceps præfuit Leopardinus, illa contigerit, non liquet.

De cultu authoritate Ecclesiæ ei publicè exhibito.

LXVI. *Vbi & sanctum altarium cum consilio Episcoporum struxerunt.*] Pag. 40. Conditum ab initio corpus S. Ioannis in Ecclesia, quæ intra terminos Monasterij esset, constat ex capite extremo lib. 2. vitæ ipsius. Inde verò translatum alio traditur hoc capite, sed tam obscuris atque indefinitis vocibus describitur locus Translationis, vt nisi colligeretur ex iis quæ capite septimo huius libri narrantur de mulieribus cœnobio exclusis, cùm eò venirent, vt se corpori sancti Ioannis sisterent, nemo Ecclesiam cœnonobij pro loco Translationis haberet. Et quanquam non satis liqueat an hic locus fuerit primæ, an secundæ translationis, illud constat, dum ea transiit Gregorius Turonensis, nondum in cœnobio corpus fuisse. Quòd verò consilium Episcoporum sibi expetendum censuerint, Monachi ratio potuit esse non vna. Videri enim inprimis potest idcirco id factum, quòd Translationes Reliquiarum, absque Episcoporum assensu essent olim insolitæ, ac posteà etiam interdictæ in Concilio Moguntino capite 51. Corpora, inquit, Sanctorum de loco ad locum nullus præsumat transferre sine consilio Principis, vel Episcoporum, & sanctæ Synodi licentiâ. Tamen verba eius, qui hunc miraculorum librum confecit, Altaris potiùs extruendi causâ aduocatam Episcoporum authoritatem significant. Etenim ad eos semper attinuit non solùm Altarium quorumlibet consecratio, sed etiam eorum cum primis erectio, quæ Martyrum, ac sanctorum hominum corporibus testificandæ, ac honorandæ publicè sanctitatis causâ imponebantur. Itaque ex Concilio Carthaginensi quinto capite 14. Episcopi Altaria euertunt, quibus Reliquiæ desunt, & ab eorum acceptatione pendent memoriæ Martyrum, vbi corpora, vel certæ Reliquiæ adsint. Et non procul ab his temporibus in Capitularibus Caroli Magni lib. 4. cap. 10. sic est sancitum. De Ecclesiis, seu Sanctis nouiter inuentis, sine authoritate, nisi Episcopo probante, non venerentur. Quamobrem id Episcoporum consilio factum hîc arbitror, vt Altari in S. Ioannis honorem extructo, & sanctitas eius deinceps testatior, & cultus publicè celebrior esset.

In Caput II.

De tempore & loco secundæ Translationis S. Ioannis.

Pag. 41. LXVII. POST *annos aliquot ab Episcopo vrbis Lingonicæ, cui Becco nomen erat, in alium locum cognoscitur esse translatum.*] Secundæ huius Trãslationis tempus, quod post annos aliquot designatur, nõ adeò propè abfuit à priori Trãslatione, quàm hæc verba videri possét innuere. Becco enim Lingonensis Episcopus, qui illius author fuit, ad annum vicesimum tertium Caroli Magni Ecclesias aliquot donasse reperitur Monasterio S. Stephani Diuionensis, vt testatur Claudius Robertus, qui illius donationis chartas vidit. Itaque à primæ Translationis tempore ad hanc Becconis ætatem intercessere anni plusquam ducenti. Incidit enim vicesimus-tertius Caroli in Christi septingentesimum nonagesimum-primum. Cæterùm, quem libri Reomaenses vocant Becconem eum alij scribunt Bettonem, vel Bictonem. Ego libris Reomaensibus adhærendum putaui, tum quia constans est in eis hæc Scriptura, tum quia per hæc tempora Becconis nomen vsitatum. Nam & Gregorius Turonensis lib. 2. Miraculorum cap. 16. Becconis Comitis meminit, & Flodoardus lib. 2. Histor. Remensis generum Caroli Martelli Becconem, vel Begonem vocat. Hic verò Becco Lingonensis alium in locum transtulisse dicitur corpus S. Ioannis, nullâ loci notâ expressiore adiectâ, quòd extrema hæc fuerit Translatio Episcopali authoritate solemniter susceptâ; & caput 7. huius libri, ac res ipsa doceret sanctum illud corpus, dum per calamitates publicas, & Barbarorum hostilitatem licuit semper fuisse absidi Altaris in Cœnobiali Ecclesia impositum. Quam absidem, qui hodiéque subeunt energumeni, & capite parùm sani præsentissimam plerumque opem experiuntur.

In Caput III.

Lepram cum sudore & squamis abiicit quidam ad corpus sancti Ioannis.

Pag. 42. LXVIII. MISERA *membra vsquequaque sudore cœperunt diuinam quæ iam è vestigio instabat prætendere medicinam.*] Duo ista notatione singulari digna censuit non immeritò hic author in leprosi hominis curatione, effusum toto corpore sudorem, & ex lauacro munditiem. Nam aliàs quoque profusus sudor, aut indicauit, aut tribuit eiusdem morbi sanitatem. S. Audoenus in Eligio libro 2. cap. 53. non dissimile miraculum narrans. Sequutus est, inquit, multus hominis sudor, & cum sudore, omni putredine abeunte, relicta est cutis mundissima,

atque adeò restitutus est homo, vt nulla lepræ vestigia in eo cernerētur. Iam quòd S. Ioãnis Monachi lauacra adhibuerint leproso sudãti, id videlicet, aut internæ Dei admonitioni, aut probatæ olim experientiæ, quòd is morbus lotione soleret ablui, est tribuendum. Lauari septies in Iordane leprosum Naaman voluit Elisæus, & Daniel Stylita, autore Metaphraste, marinas vndas eo iussit adhiberi. Plures alij Baptismatis aquis idem adepti sunt beneficium. Quòd verò hîc additur squalidæ cutis sordes corpore defluentes aquis innatasse, id non insolitum in morbo id genus sanando intelligitur ex eo, qui S. Bernardini Senensis calceos indutus, lepræ tubera in squamarum formam sibi sensit in calceos decidisse.

In Caput IV.

Emicat ex ossibus S. Ioannis flamma, index miraculi.

LXIX. VIDIT *igniculum quendam instar ardentis stellæ, tanquam à sepulcro D. Patris Ioannis prodeuntem, claustrum sui oris validissimo ictu perculisse.*] Illustribus miraculis illud crebrò noui miraculi accessisse est obseruatum vt quodam lucis radio indicaretur, vnde virtus miraculorum effectrix emanaret. S. Audoenus in Eligio lib. 2. cap. 53. dum leprosus, de quo iam diximus, sanandus esset quiddam huiusmodi narrat intercessisse. Leprosus quidam, inquit, ad sepulcrum Beati viri mirabili modo sanatus est, radio quodam inde exeunte, & in eius horrida vulnera sese infundente. Radius fuit in illo, quod in nostro Teuberto dicitur hoc loco igniculus instar ardentis stellæ. Notgerus Episcopus Leodiensis libro 1. cap. 1. miraculorum S. Remacli, faculam pro stella & radio ex eius sepulcro miraculi futuri indicem emicuisse scribit. Respondet, inquit, vidisse se ceu faculam ardentem à lecto beati Remacli vibratam ipsum subitò irradiare, & malum omne à corpore depellere. At capite decimo-tertio non facula, sed lucerna eodem adhibetur. Cernit, inquit, lucem ab Altari procedere, eundémque senem Remaclum lucernam cernit manu tenentem signum Crucis sibi imprimere, móxque affecta membra sanare. Et capite quinto. A Mausoleo, inquit, Beati viri instar radiorum solis lucernam coruscantem omne ipsius caput concussisse, luménque ipsi reddidisse. Aliæ aliis virtutis huiusce imagines obiectæ, sed radiorum species est omnium frequentissima. Quo in genere sanctus Elzearius illustre exemplum superstes, quod mirum est dicitur edidisse, Posteaquam enim leprosos aliquot sanarat, igneus quidam, vt inquit author vitæ eius, & luculentus radius ab eius capite cunctis cernentibus emersit, qui semper cum recedente longiùs tendebatur. Hæc ad quorundam Sanctorum corpora rarò obuenere, sed omni admiratione maius est, quod ad S. Felicem Nolanum perpetuum quoddam huius generis portentum apparuisse scribit S. Paulinus Natal. 6.

Pag. 43.

Illicò sed positis ex ossibus ecce micat lux,
Quæ Medicis opibus meriti dare signa potentis,
Hactenus ex illo non vnquam tempore parcit.

In Caput V.

An Deus per Sanctos quandoque sanet imperfectè.

Pag. 44. LXX. MEDICINIS *initiatus cælestibus parte reualuit, iners parte remansit.*] Arcanas habet Deus causas cur sanitates, aliáque id genus beneficia, quæ mirabiliter hominibus impertit, aut per sese ipse, aut per Sanctos, non tantùm in diuersa temporum momenta partiatur, integra quandoqne repræsentaturus, sed etiam ita interdum ex parte tribuat, vt nunquam tota esse velit. Cæcum quendam Marci 8. ita visu donauit Christus, vt primùm homines videret velut arbores, sed ex interuallo, manibus rursùm impositis perfectum oculorum vsum reciperet. Factum id volunt Interpretes, vel ad infirmam ægri fiduciam reuincendam, vel ad eam inchoati iam beneficij sensu exstimulandam. Sunt qui negent Deum incipere miraculum, longo pòst interuallo perficiendum, ne quis effectum naturæ potiùs, quàm Deo possit tribuere, Sunt etiam qui negent eum incipere, quod nunquam est perfectè donaturus, ne eius opera imperfecta alicui videantur. Sed res ipsa docuit inchoatas aliquando sanitates longo pòst tempore perfectas fuisse. S. Syluester Reomaensis virum pedibus, manibúsque debilem solis pedibus sanauit, eúmque ad manuum incolumitatem consequendam ad S. Germanum Parisios longo itineris, temporísque interuallo reiecit, vt Fortunatus in sancto Germano est testatus. Quin etiam liquet ex S. Augustino libro vicesimo-secundo de Ciuitate capite octauo, ita imperfectam quibusdam sanitatem diuinitùs obuenisse, vt nunquam nanciscerentur perfectam. Sanati, inquit, snnt illic per eundem Martyrem (Stephanum) etiam podagrici duo, vnus ciuis, vnus peregrinus; sed ciuis omni modo, peregrinus autem per reuelationem, quid adhiberet quando doleret audiuit, & cùm hoc fecerit dolor continuò conquiescit. Nimirùm aliis morbo, qui breui desinat opus est, ne dolore obruantur, aliis crebrò minitante, atque imminente, vt salutis authorem in mentem reducant. Nec metus esse debet, ne naturæ tribuatur quod Dei est; cùm illius opera multis se aliunde argumentis ostentent, néve imperfecta meritò videantur Dei opera, cùm omnis eorum perfectio æstimari debeat ex fine, quem hîc constat esse perfectissimum, nempe innouationem, vt dixi, memoriæ beneficiorum Dei,

In Caput VI.

Circulis ferreis pœnitentiæ causâ astrictum exsoluit S. Ioannes.

LXXI. FERRI *pondere vtrisque brachiis acerrimè coarctatus.*]. Grauissimis sceleribus non olim tantùm, sed ad tempora etiam Caroli Magni id pœnitentiæ imponebant Episcopi, & Presbyteri Pœnitentiarij, vt nuda membra circulis ferreis arctissimè reuincirent. Cuius ponderis ac tormenti liberationem cùm rei per varia Sanctorum monumenta exposcerent, si fortè ea contingeret, perinde se animi nexibus, ac corporis vinculis absolutos, vt hic author loquitur, existimabant. Displicuit sapientioribus hoc genus pœnitentiæ, siue quod videretur nimis vulgariter diuina exposcere miracula, siue quòd nuda corpora, & peregrinationes assiduæ illorum pœnitentium perpetuam quandam oculorum offensionem viderentur circumferre. Itaque in Capitularibus Caroli Magni libro primo capite LXXIX. ita est sancitum. Isti nudi cum ferro, qui dicunt se datâ sibi pœnitentiâ ire vagantes, meliùs videtur, vt si aliquod inconsuetum, & capitale crimen commiserint, in vno loco permaneant laborantes, & seruientes, & pœnitentiam agentes, secundùm quod sibi Canonicè impositum est. Quandiu obseruata fuerit hæc Caroli Magni sanctio non satis compertum habeo, sed onustos ferro pœnitentes rursùm Prouincias Galliæ peruagatos, regnante Carolo Caluo circa annum DCCCLXI. videre est apud Aimoinum lib. 2. Miraculorum S. Germani cap. 14. vbi Miraculum isti non dissimile sic enarrat. Ecce subitò ex tanta populi multitudine vnus procurrens accessit. Habebat enim causâ pœnitentiæ in brachio ferri circulum, vt solet fieri, arctissimè obuolutum. Iámque tempus increuerat, ex quo illi casu propriam occidenti matrem huiusmodi pœna accesserat, qui vociferans, & tanti viri pietatem sibi adiutricem expostulans, vt manum ad feretrum, quo Sancti corpus baiulabatur, pallium saltem desuper contingere cupiens, protendit, illicò ferrum de brachio exiliens mirandum crepuit, ita vt in aërem sursùm volans videretur à multis. Vtrùm inuitis, an volentibus id genus pœnæ imponeretur, non dicam hoc loco. Occurret enim lib. 2. Miraculorum cap. 2. aliud hoc in genere longè hoc antiquius S. Ioannis miraculum, ad quod hac de re erit agendum vberiùs. Pag. 45.

In Caput VII. & VIII.

Fœminas atrio Cœnobij, atque Ecclesia excludunt Reomaenses.

Pag. 66. LXXII. RELIGIOSO *sanciuere consilio atrium Cœnobij à frequentia fœminarum perpetuò coërcere.*] Veterum Monasteriorum is ferè fuit positus, vt Ecclesiæ obtenderetur atrium, atrio autem communia Monasterij septa. Hinc factum, vt quemadmodum septis, ita & atrio, & Ecclesia excluderentur mulieres, Concilio Turonensi secundo cap. 16. sic statuente. Vt mulier intra septa Monasterij nullatenùs introire permittatur. At quoniam celebrium festiuitatum obtentu laxandus interdum visus erat aliquibus Turonensis illius statuti rigor, accessit Autisiodorensis sanctio, quæ præceptum adimeret Canone tricesimo-sexto. Si quis, inquit, Abbas mulierem in Monasterio suo ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare præceperit, tribus mensibus in alio Monasterio retrudatur pane & aqua contentus. Verùm de horum Canonum seueritate remissum semper est quidpiam, cùm ad infirmitates, ac morbos pertinaces, diuina per Sanctos opitulatio fuit efflagitanda. Quòd enim circa infirmas mulieres, & periculi minùs, & plus elucebat pietatis, eò aditus Ecclesiarum, in quibus Sanctorum corpora quiescebant, eis fuit minùs obstructus. Notgerus Leodiensis id distinctè explicuit in Remaclo. Quia non facilè, inquit, apud nos, nisi certa ex causa fœminæ admittuntur, ante fores Cœnobij deponitur, rogat custodes, vt liceat ipsi in Basilicam venire, tandem Monasterij Præfectis annuentibus manibus reptans venit in Templum. Subdit fauisse Deum consilio, & sanitatem fœminæ miserabili restituisse. Eadem initio fuit, vt hoc loco narratur Reomaensibus, siue pietas, siue indulgentia, sed aucto subinde mulierum concursu, cùm vel periculosa, vel molesta esset frequentia, intercludendum omnibus aditum censuerunt. Et fauentem etiam hoc loco Deum, qui sanis semper consiliis, quamuis diuersis delectatur, sunt experti. Nam mulieribus procul ab Ecclesia positis, salutem nihilominùs repræsentauit. Placuerat iam olim idem consilium sancto Euthymio magno inter Græcos Monachorum parenti: & testatur Cyrillus eius discipulus ægras mulieres sanitatis consequendæ gratiâ ad eius Monasterium confluentes, cùm Ecclesiam adire non sinerentur ad ipsum Monasterij vestibulum, in quo sistebantur progredientem ex Sancti viri sepulcro virtutem solitas persentire, salutisque compotes domum remeare.

In

In Caput IX.

Energumenorum curatio S. Ioanni peculiaris.

LXXIII. CVI *id priuilegij specialiùs cernitur esse collatum, vt nunquam quisquam dæmoniaca obsessus peste redierit incuratus.*] Vt viuentibus viris sanctis peculiares quædam sunt diuinæ beneficentiæ dotes, atque, vt loquitur Apostolus 1. Corint. 12. διαιρέσεις ἐνεργημάτων, diuisiones operationum, quæ ad constitutionem corporis Ecclesiæ è variis membris, vt egregiè illic differitur pertinere videntur. Ita existimandum est eandem mortuis seruari gratiam, quàm viuis, si ita Ecclesiæ vtilitates exposcant. Non enim quia abierunt è viuis membra esse Ecclesiæ desierunt. Hoc ferè modo differit hac de re S. Augustinus Epistola CXXXVII. vbi, cùm ita quæsisset. Quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant. Respondet post pauca. Sicut, quod Apostolus dicit, non omnes sancti habent dona curationum, nec omnes habent diiudicationem spirituum. Ita nec in omnibus memoriis Sanctorum ista fieri voluit, qui diuidit propria vnicuique, ita vt vult. Vt ergo alibi, ita in hac S. Ioannis memoria peculiare illud experiebatur is, qui hanc scripsit historiam, vt nullus ab ea Dæmoniacus abiret non sanatus. Qua in re præcipua hodiéque cernitur eius virtus. Pag. 47.

In Libri V. Miraculorum & Translationum

CAPVT I.

Claudum nouâ doloris accessione cur sanarit S. Ioannes.

LXXIV. CVNCTA *eius membra vibrantia videres, & nexibus soluta artuatim complodere.*] Impedita morbis membra ita interdum à Deo per miraculum expedita legimus, vt nullo dolore, sed solâ operandi libertate sanitas sentiretur. Interdum tamen ingenti primùm commotione, ac dolore conuulsa, suo deinde statui sunt restituta. Gregorius Turonensis libro secundo Miraculorum S. Martini capite 6. Historiam habet hac de re ei, quæ hoc loco narratur, planè parem. Factum est inquit, vt vna die iacens grauius extra solitum torqueretur, ita vt vicini de proximo ad eius vocem concurrerent: dissoluebantur autem ligaturæ neruorum eius, & dirigebantur; propterea erat dolor intolerabilis; & sic tribuente patrono erectus super plantas, flens præ gaudio po- Pag. 48.

pulo teste surrexit. Et capite 14. Vociferari, inquit, cœpit, & flere indicans se torqueri. *Et mox.* Statim dissoluti sunt nerui, qui ligati erant, & stetit supra pedes suos. Denique verum est in istis quod alia in re cecinit Paulinus Natali 7.

Soluuntur pœnis, cùm pœnas ferre videntur
Corpora.

Ac potuit quidem Deus, vt morbo, ita & tormento istos eximere, & verò aliquando exemit. S. Germanus Autisiodorensis claudum Ellaphij filium sine dolore sanauit, vt Ericus canit libro 4.

Attrectans siccos leni palpamine neruos,
Mox tanquam digitis flueret medicina salubris,
Consequitur festina salus, rapit arida succum
Compages refluum, remeant in pristina nerui,
Atque interdictum repetunt vestigia flexum.

Aliud Deo visum tum in iis quæ diximus exemplis, tum in eo quem hîc S. Ioannes sanauit claudo. Nam vel exactæ hoc modo sunt nonnullæ peccatorum quæ supererant pœnæ, vel illustrando magis ac magis miraculo antiquis doloribus noui ad tempus adiecti, vt ad clamores ac labores insolitos accurrerent plures diuinorum operum testes, vel hoc modo prouisum à Deo, ne facilitate remedij peccata, quæ causa solent esse morborum, multiplicarentur. Illud extremo hîc obserua fuisse in quodam exemplari hæc verba, *artatim complodere*, pro quibus, quòd extra vsum Latinitatis essent, maluimus quod alia exemplaria innuebant, artuatim, vel articulatim scribere.

In Caput II.

Circulos pœnitenti ferreos discutit S. Ioannes.

Pag. 49. LXXV. IN *pœnitentia munere circulos habentem ferreos.*] Multiplex iam olim fuit circulorum ferreorum vsus pœnitentiæ, nam & palam gestati ab aliquibus, & ab aliquibus occultè sub veste, & sponte suscepti ab aliquibus, & ab aliquibus ex Sacerdotum imperio. Ac illi quidem qui nudo corpori impositos palam gestabant, si sponte id facerent, vanitatis vulgò notâ sunt inusti. Apollo Anachoreta apud Palladium Lausiacæ Histor. cap. 52. ea causa coarguebat, τοὺς τὰ σιδηρᾶ φέροντας, καὶ τοὺς κομῶντας, eos qui ferrum gestarent, & qui comas promitterent. Sed licèt non sponte id fieret, tamen ob indecentiam, Caroli Magni lege, vt libro priore diximus, id fuit interdictum. At verò qui occultè & sponte circulis eiusmodi ferreis carnem domarent, ij non tantùm reprehensionem effugere, sed admirationem etiam sapientum hominum meruerunt. Incredibile verò est, quàm fuerint in pœnas suas ingeniosi hoc in genere viri sancti, ac mulieres. Theodosius Anachoreta, vt scri-

bit Theodoretus in Historia Patrum cap. 10. grauissimos circulos imposuerat, αὐχένι καὶ ὀσφύϊ καὶ ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν, collo, lumbis, & ambabus manibus. Auxit pœnam Iacobus posterior capite 20. nam præter brachiorum, colli, & lumborum circulos, ἁλύσεις ἀπὸ τοῦ περὶ τὸν αὐχένα κύκλου, δύο μὲν ἔμπροσθεν, δύο δὲ ὄπισθεν εἰς τὸν κάτω κύκλον ἑκατέρωθεν διήκουσαι, καὶ τοῦ Χ στοιχείου τὸ σχῆμα ποιοῦσαι, ἔμπροσθέν τε, καὶ ὄπισθεν τοὺς δύο κύκλους ἀλλήλοις συνέδεον. Catenæ à circulo colli geminæ antè, & geminæ retrò in inferiorem circulum transuersim demissæ, ac figuram litteræ X conficientes duos illos circulos antè & retrò colligabant. De Eusebio Anachoreta eadem ferè scribuntur ibidem cap. 4. Ad Latinos paulò seriùs manarunt hæc exempla pœnitentiæ, sed tamen Hospitium apud Nicæam Massiliensium catenis ferreis succinctum vixisse scribit Paulus Diaconus Historiæ Longobard. lib. 3. cap. 21. Idem de S. Gallo habet Vualfridus Strabo lib. 1. cap. 31. Sed hoc ipsum propriè ferreorum circulorum supplicium renocarunt in Latinorum vsum S. Petri Damiani comites. Sic enim ipse scribit de Rodulpho Eugubino Episcopo cap. 3. Ferreo iuxta pectus circulo iugiter angebatur: & cap. 9. de Dominico Loricato. A tribus, inquit, circiter annorum lustris lorica ferrea vestitur ad carnem, duobus autem ferreis circulis in corpore cingitur, duobus item per brachiorum armos arctatur. Hæc virorum fuit in seipsos seueritas. Sed quod magis mirere, hanc quoque pœnitentiæ palmam sibi defringere mulieres voluerunt. Theodoretus olim inter Græcas, Maranam & Cyram, σιδηροφορούσας describebat, eò vsque, vt Cyra, quæ corpore erat debilior, perpetuò incurua ambularet; ambæ autem circulos sibi imposuissent, αὐχένι περιαυχένιον, ἰξύϊ δὲ τὴν ζώνην, χερσὶ δὲ, καὶ ποσὶ τὰ τούτοις ἀποτεμημένα, collo quidem collare, lumbis verò zonam, manibus & pedibus, quæ ipsis congruuut. E Latinis mulieribus vnam S. Radegundem dixisse est satis, de qua sic Fortunatus. Quadam, inquit, vice dum sibi translatos tres circulos ferreos diebus Quadragesimæ collo, vel brachiis innexuisset, & tres catenas inserens circa suum corpus alligasset strictius, durum ferrum inclusit caro tenera supercrescens. Hæc isti sponte tormenta subiere, sed fratricida hic noster non sponte. Sic enim Gregorius Turonicus de eo scribit libro de Gloria Confessorum capite 87. Quidam, inquit, fratricida pro enormitate criminis ferreis circulis alligatus præceptum habuit, vt septem annis loca sancta peragrando circuiret. Consentit cum eo author eius libri, qui fratricidam istum asserit nimis restitisse huius pœnitentiæ enormitati.

Ab exilio & peregrinatione eundem reuocat.

Pag. 49. LXXVI. *Qui cùm ideò multa Sanctorum peragrasset loca.*] Etsi libri pœnitentiales veteres qui extant, circulorum ferreorum pœnam nulli irrogent pœnitenti, quidquid vsus antiquus & historiæ de illa habeant, tamen exilij & peregrinationis non solùm ad aliquod tempus, verùm etiam ad totam vitam criminis maximè homicidij vindictam frequenter infligunt. Pœnitentiale Romanum tit. 1. cap. XIV. ex Concilio Constantinopolitano CL. patrum sic refert. Qui voluntariè genitorem suum, aut genitricem occiderit, extra patriam septem annis exul fiat. *Et mox.* Qui voluntariè filium suum, vel filiam, vel germanum, aut germanam suam occiderit, quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat. Eodem modo plectuntur ibidem qui spiritales cognatos cæde violarint. Sed capite XVI. ex Concilio apud Vermerias sic recitatur. Si quis homicidium fecerit, si Episcopus, quindecim annis pœniteat, & deponatur, cunctos dies vitæ suæ peregrinando finiat. Pœnitentiale Bedæ cap. 7. Si Clericus homicidium fecerit, & proximum suum occiderit, decem annis pœniteat; exul septem pœniteat, si odij meditatio fiat. Ex hoc septennio peregrinationis & exilij, quod alij, quàm Clerico non reperitur imperatum, causa est coniiciendi, hunc quoque fuisse Clericum. Nam eum multatum septennij exilio testatur Gregorius Turonensis.

In Caput III.

Catenis S. Ioannis dæmones pelluntur ab obsessis.

Pag. 49. LXXVII. CIRCVMPOSITIS *eorum collis eiusdem venerandis catenarum loris.*] Lora hoc loco vocat catenarum, quas aliis locis catenas ferreas. Hoc libro cap. 8. Cùm collo, inquit, eius statim hærerent exclusores dæmonum ferri. Ibidem cap. 9. Probatissimis ipsius ferrorum catenulis arctatur. Videri posset lora ex parte vna, & catenas ex altera fuisse. Aquis enim è puteo hauriendis, simúlque serpenti, quem S. Ioannes enecarat, inde extrahendo vsui fuerant, quam ad rem catenas, funibus, aut loris nexas videmus etiamnum adhiberi. Sed propiùs verò est lora catenarum hoc ipsum esse huic authori, quod catenas plectiles. Nam libro primo Miraculorum cap. IX. sic loquitur. Peruasum quendam à dæmone ferreis toto corpore arctatum loris, parentes cum amicis ad Sancti memoriam perduxerunt.

In Caput IV.

De exportatione S. Ioannis Sinemurum ob Normannicam irruptionem.

LXXVIII. NORMANNICAM *feritatem à Francia, &c. in Gallias deuenire.*] Triplici charactere insignitur hoc loco tempus, quo S. Ioannis corpus in quoddam quasi exilium fuit exportatum. Nempe irruptione Normannorum à Francia in Gallias, Adalgario Eduorum Episcopo Sinemuri dominante, & Gozberto Comite. Ac irruptionem quidem Normãnorum à Francia in Gallias, id est in Lugdunenses Prouincias non contigisse, nisi post solutam obsidionem Parisiensem, quam illi Carolo Crasso imperante, & Carolo Simplice adhuc puero sunt aggressi, vno consensu tradunt autores illius temporis, Asserus, Regino, Abbo, & alij. Cùm ergo ea solutio obsidionis inciderit in annum octingentesimum octogesimum-septimum, quo, vt narrat Abbo, Carolus Crassus in Franciam veniens, pactâ pecuniâ Normannos ab vrbe pepulit, atque ad suos reuersus Imperator esse desiit. Relinquitur vt irruptio Normannica in Burgundiam contigerit anno qui hunc excepit, & Odonis regno initium dedit, vt Abbo testatur. Sanè Chronicum Besuense disertè notat Monasterium Besuense, quod est in agro Lingonico, sicut & Reomaense, eo anno octingentesimo octogesimo-octauo à Normannis fuisse deuastatum. Hic igitur annus fuit, quo in Castrum Sinemurum manu & naturâ munitissimum exulare cœpit sanctus Ioannes. Sed Normannis iterùm, ac sæpiùs per Sequanam, & Icaunam eodem penetrantibus longiusculum suis, at Sinemuriensibus breue exilium illud fuit. Exhibita enim sunt illic, vt scribit hic author, per diuersa annorum tempora, donec ibidem peregrinatus est S. Ioannes in multis miracula. Iam alter character temporis huius exilij est Adalgarij Eduensis Episcopatus, ex quo etsi definitè non intelligitur hoc tempus, tamen perspectum esse potest id fuisse prius anno Christi DCCCXCIII. quo anno fato iam concessisse Adalgarium constat ex Concilio Cabilonensi, in quo anno DCCCXCIV. quæsitum est de nece eius, quam Gyfredus Flauiniacensis Præpositus veneno illi attulisse insimulabatur. Ita acta Monasterij Flauiniacensis. Denique additur nota temporis, quo Gozbertus regebat Sinemurum, qui modus loquendi, vt suprà vidimus in Nicasio significat apud hunc authorem Gozbertum Sinemuri Comitem tunc fuisse. Sed quia Gozberti res ac tempora manserunt planè ignota, nihil hinc lucis ad tempus huius exilij designandum capere nunc possumus. Illud tantùm hinc liquet non in Comitum, vt posteà, sed in Episcoporum dominatu Sinemurum eo tempore fuisse. Pag 50.

In Caput V. & VI.

Nobiles viros æstu febrium liberat.

Pag. 52. LXXIX. FRATREM *eius Letaldum.* & infrà, *Adalardus commilito.* & mox, *Berengarius armiger.*] Quatuor viros nobiles æstu atque intemperie febrium vexatos salutarem S. Ioannis opem Sinemuri sensisse commemorat his duobus capitibus. Primus est Letaldus Gozberti Comitis frater, qui erat tunc tantùm commilito Adalardi. Alter fuit Adalardus, qui sanitatem iam diuinitùs prouenientem naturali medicamento interpellans, in morbum tandiu recidit, quandiu ad Deum solum non respexit. Tertius fuit Berengarius Armiger, cuius ego munus non existimem id fuisse, quod M. Tullij æuo erat eorum, qui in alicuius satellitio essent, ac ne illud quidem quod 1. Regum 14. & lib. 35. Plinij cap. 10. tribuitur seruis, aut mercenariis dominorum arma gestantibus, quódque longè posteà apud Germanos seruilibus planè legibus coërcuit Fridericus Imperator apud Ligurinum lib. 7.

Armiger exusta candenti fronte metallo,
Detonsáque coma, post verbera pulsus abibit,
Vel domini spoliis redimetur, & omnibus armis.

Sed fuit, vt puto, Berengarius more Francorum Armiger, seu scutifer nobilis stirpe, Equitis tamen dignitatem nondum assecutus, qualis describitur à Guillelmo Britone Philippidos lib. 8.

Armiger vnus erat Comitem prope nomine Petrus,
Non indignus Eques fieri, vel gente, vel annis,
Occiso qui lapsus equo pedes ibat, & ipse
Penè ducenta virûm dederat iam corpora leto.

Quartus hic nominatur Aldricus nepos Adalardi, qui eiusdem cum cæteris beneficij postulator, sanitatis compos domum abiit.

In Caput VII.

Obscura quædam in sanatione energumeni illustrantur.

Pag. 53. LXXX. ANTIQVA *testentur Scripturarum obsignia.*] Nonnullæ sunt in hac narratione vocum magis, quàm rerum tenebræ discutiendæ. Nam inprimis vox, *obsignia,* ad exemplar insignium efformata, magis ex adiunctis percipitur, quàm ex vsu, qui nescio an alibi occurrat. Sunt autem hoc loco obsignia monumenta obsignata, vt rerum consequentia indicat. Deinde voces illæ, *à Zeta propria prosilire,* parùm sunt explicatæ. Ac licèt *Zetam* pro *cœnaculo* veteres Grammatici interdum acceptam tradant, tamen nec libri manuscripti, nec res quæ

hic narratur intempestâ nocte gesta satis videntur conuenire cum cœnaculo. Itaque placet suggerere Lectori, satiúsne putet legere, *à cœta propria prosilire*, ἀπὸ κοίτης, à lectulo, vel à cœte propria, id est à quiete. Glossæ enim Latino-Græcæ huic lectioni suffragantur. Cœtus, κοῖτος. Et antiqua inscriptio apud Gruterum,

GENIO
COETI HERODIANI PRÆ-
GVSTATORIS D. AVGVSTI.

Iam hæc verba, *spurcissima sodalitatis monstruosus*, idem exprimunt, ac si diceretur, *spurcissima sodalitatis monstrator.* Non enim semper id genus voces passionem innuunt, vt exosus & odiosus; sed interdum etiam actionem; vt inuidiosus, portentosus, & id genus. Denique in illis, *Cùm ipse præfatus pernix cœnare deberet*, vox, *pernix*, vt aliquoties alibi, laboriosum significat, ac negotiosum, qualem esse coëgit dæmon hunc rusticum, totâ illum nocte imaginariâ frumenti excussione exercens.

In Caput VIII.

Insana cadauerum contrectatio Dæmonis inuasioni aliquando obnoxia.

LXXXI. OSCVLARI *corpus cœpit, in cuius amplexu mox peruasa est à plenitudine dæmonum.*] Non est insoliti exempli, Pag. 54. quòd Bertrudis hoc loco, dum affectu immoderato percita fratris cadauer exosculatur, patefecisse aditum dæmoni videatur ad se inuadendam. Simile enim quiddam adolescens energumenus narrabat S. Arnulpho Episcopo Suessionensi, vt refert Lisiardus eius successor in rebus gestis ab ipso cap. 24. Mortuum, inquit, consobrinum miser ego apprehendi, & scapulis meis eius talos imponens, per medium saltum traxi extra locum cædis. Nox tum tetra erat, & ecce circunstant me antè & retrò malorum dæmonum turbæ innumerabiles vlulantes, & sibilantes, subinde etiam cachinnantes. Itaque timor & tremor horrendus me inuadit, & quædam aduersaria vis me medullitùs concutit, cúmque ignorarem quid facerem, tandem mortuum cadauer nescio quem in locum abieci, móxque sensu perdito, emotáque mente talis effectus sum, qualem me iam tua cernit beatitudo. Subdit Lisiardus tam impotentis iracundiæ fuisse adolescentem, vt nisi impeditus esset hac calamitate cruentam vltionem de consobrini nece sumpturus videretur. Idem, vt puto, huic Beretrudi principium fuit mali; immoderatus enim dolor ob fratris cædem conuulnerabat eius animum, & in odium authorum cædis accendebat. Hinc cadáueris insana existebat exosculatio, quâ dolor & ira pascebantur, cùm verò omni vitio patefiat aditus dæmoni, vt mentem possideat, atque interdum etiam diuino permissu corporis dominetur; tùm

tristitia ac furore id frequentissimè contingit. S. Hieronymus ad Ephesios 4. eò ducere videtur verba illa S. Pauli. *Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo.* Aduersarius, inquit, semper in nos est paratus irrumpere, & cùm locum dederimus; ingreditur. *Et mox.* Hoc diligenter attendite, quòd non inuenerit diabolus locum introeundi in Iudam, cuius pectus iam antè percusserat, nisi in conuiuio Saluatoris. Quia tunc vel maximè in potestatem ei damur, quando nec humanitate, nec clementiâ, nec mansuetudine eius vincimur, quem odimus indignè. Illud extremo hîc obseruatione dignum censuerim S. Germanum Autisiodorensem, à quo ex parte sanata est Beretrudis haud immeritò senem pulcherrimum hîc vocari. Eum enim describit hunc in modum Ericus libro 4. Miraculorum eius nondum edito. Percontata, inquit, in quâ sibi Beatus Germanus apparuisset effigie; personam se vidisse testabatur vultus dignitate splendidissimam, staturâ mediocrem, capilli qualitate decoram, & mixtâ canitie reuerendam.

In Caput IX.

Cur ægri quilibet apud quemlibet Sanctorum non curentur.

Pag. 55. LXXXII. NVNQVAM *mereretur mederi, donec B. Ioannis subuentu potiretur.*] Res est frequentissima, vt qui sanitatem Sanctorum patrocinio sibi expetunt, ab vno ad alium ablegentur, Deo honoribus omnium hac ratione consulente. Theodoretus in Historia Patrum refert energumenam in somnis monitam, vt omissis aliis viris sanctis ad Marcianum pergeret. Gregorius Turonicus libro de Gloria Martyrum cap. 47. narrat oranti ad sepulcrum suum mulieri cæcæ respondisse S. Martinum, *Require Basilicam S. Juliani.* Rupertus Tuitiensis in Hereberto cap. 17. causam huius rei profert, quam iam dixi. Iam anteà, inquit, per multa Sanctorum loca fuerat deductus energumenus, vt meritis eorum liberaretur, & non prouenerat illi optata salus, quia videlicet liberatio eius Beatissimi eius meritis per Dei prouidentiam reseruabatur. Aliam causam addit S. Augustinus sermone 31. de Diuersis, vtilitatem, aut necessitatem populorum, ad quos ægri illi peruenerint. Nam cùm aliquis ad Reliquias S. Stephani Anconæ curatus non fuisset, Hippone autem Regio ad eiusdē Reliquias curatus fuisset, dixissetque S. Augustino in libello suo, Ideò alibi curari non potui, quia huic loco diuinâ prædestinatione seruabar. S. August. interloquutus ad populū dixit. Iste homo nec Anconæ curari potuit, imò potuit? sed propter nos factum non est. Hæ atque his similes causæ fuere, cur hæc Dodila alibi, quàm apud S. Ioannem dæmonem non abiecerit. Sed non fuit in eius sanitate insolitum, quòd cum sputis sanguineis dæmon eruperit; ferè enim cum id genus sordibus excernitur. Palladius in Macariis, stillante ex omnibus mem-

membris aquâ, simul alicui dæmonem diffluxisse scripsit. Ionas in Columbano cum vomitu sulphurei odoris eiectum. Gregorius Turonicus de Gloria Martyrum lib. 1. cap. 44. cum sanguineo vomitu. Et libro de Gloria Confessorum cap. 34. sanguineis proiectis sputis.

In Caput X.

Quo tempore Sinemuro reductum fuerit corpus S. Ioannis Reomaum.

LXXXIII. POPVLVM *coïre fecit Christianum circa barbariem Paganorum.*] Non dubio hîc indicio describitur tempus illud, quo Normannis Burgundia excedentibus, corpus S. Ioannis Sinemuro relatum fuit Reomaum, quod iuuat accuratiùs expendere. Est ergo hoc indicium. Coïtio populi aduersùs Barbaros Paganos, quæ omninò illa est, quam lib. 2. Dudo S. Quintini Decanus contigisse scribit in reditu Rollonis ex Burgundia, vt Carnotensem aggrederetur obsidionem. Rustici, inquit, videntes Francos robustissimos bellatores, & Burgundiones asperrimos pugnatores penitùs annihilatos, congregantes incomprehensibilem numero multitudinem desueta arma nequidquam gerentem conantur inuadere Rollonem. *Et mox.* Rollo irruit super Villanos, crudelíque nece illos vsque ad internecionem prostrauit, & contriuit, cædéque maximâ peractâ, ad suos repedauit. Posteà verò nimio furoris æstu inhians, & flagrans super suos inimicos, Ciuitatem Carnotis hostiliter expetiit. Cùm igitur Carnotensis obsidio à Normannis suscepta fuerit ad annum Christi nongentesimum vndecimum, vt colligitur ex Aimoino, & Chronico Besuensi, traditúrque apertè in veteri Chronico Vindocinensi, & à Matthæo Vestmonasteriensi, cóficitur Relationem S. Ioannis ante annum illum non contigisse. Sanè Aimoinus argumentum suggerit huic notæ temporis asserendæ idoneum, dum scribit Ricardum Burgundiæ Ducem proximè ante illam obsidionem Normannos in agro Tornodorensi celebri pugnâ fudisse, ac fugasse. Quam pugnam apud vicum Argentolium collocat Chronicum Vindocinense ad annum Christi octingentesimum nonagesimum-nonum. Nemo verò sibi persuaserit relatum eò S. Ioannem præsentibus, & ad pugnam paratis Normannis, vnde ob solam procul adhuc absentium famam auectus erat. Igitur post hanc pugnam, & rusticorum coïtionem facta est hæc relatio paulò fortasse maturiùs, ob fiduciam ex victoria conceptam, quàm relationes aliorum Sanctorum in suas Ecclesias, quæ ferè sequutæ sunt annum nongentesimum duodecimum, quo Rollo Christianus factus, & Neustriam incolere permissus à Carolo Simplice, omnia Francis fecit tutiora, atque tranquilliora. Pag. 56.

In Librum VI.

De loco in quo primùm conditum est corpus S. Ioannis.

Pag. 57. LXXXIV. VBI *haud longè à Monasterio sacratissimum corpus eius locatum est.*] Conficere licet ex his verbis Gregorij Turonici, S. Ioannis corpus primò conditum fuisse haud longè à Monasterio, quanquam ea non adeò certò ac definitè locum exprimunt, vt non sint aliunde declaranda. Ergo nihil habemus hanc ad rem explicatius, quàm vetus Monasterij Martyrologium, in quo sic legitur, Quarto Kalendas Iulij, in Reomai Monasterij vico dedicatio Ecclesiæ sancti Mauricij Martyris, in qua S. Ioannes Confessor corpore quiescit. Vbi vides non in ipso Cœnobio, sed in vico, Ecclesiam illam S. Mauricij sitam fuisse, in qua corpore quiescebat S. Ioannes. At Ecclesiam illam reperimus etiam hodie inter eas, quæ Monasterio Reomaensi subsunt in vico, cui nomen est *Corporis Sancti*, quòd, vt licet coniicere, in eo olim esset corpus S. Ioannis. De ea sic Monasterij notitiæ scribunt. In Episcopatu Lingonensi Ecclesia Parochialis S. Mauricij de Corpore Sancto, ad præsentationem Domini Abbatis. Præter hanc nulla est, quæ eiusdem sit tituli, & longè à Monasterio non distet, vt certum videatur hanc Ecclesiam primò excepisse egregium illum ac beatum corporis S. Ioannis thesaurum. Illud etiam licet hinc conficere miracula, quæ duobus libris referuntur, non eo collocata esse ordine, quo sunt perpetrata. Nam miraculum illud, quo effracti sunt fratricidæ circuli ferrei secundo loco recitatur in libro 2. eique præponuntur multa lib. 1. quæ tamen pleraque posteriora fuere translatione secunda. At fratricidæ miraculum, & ea Translatione, & S. Gregorij fuit antiquius narratione. Certum est autem sanctum Gregorium tempus secundæ Translationis non attigisse.

In sermones de S. Ioanne.

Pag. 60. LXXXV. *Signa enim Apostolatus.*] Extant hi sermones in codice veteri Monasterij, quem annotatio in frōte posita anno Christi cIↄccccxxxIV. scriptum testatur. Author tamen eorum, vt illic tacetur, sic nobis compertus est nusquam. Ratio certè dicendi indicat eos non prodiisse omnes ab eadem manu, quod satis liquebit, vt opinor, ei qui duos posteriores accuratè contulerit cum prioribus. Ac licèt venire cuipiam in mentem posset eos Reomaensium Monachorum fœtum fuisse, cùm verisimile sit non paucos illic, & olim, & maximè post suscepta Cluniacensium instituta, vixisse eruditos; tamen nonnulla me suspicio incessit, eos aliunde accersitos nonnullâ verborum mutatione, vt solet in Ecclesiasticis Officiis, accommodatos fuisse S. Ioanni. Nam primus eorum haud dubiè

ſcriptus olim fuit de ſancto Germano Autiſiodorenſi, quod perſpicuè docet alterum eius exemplar ex alio codice, vbi idem ſermo auctior eſt, poſt illa verba, *Signa Apoſtolatus eius nos ſumus omnes in Domino.* Sic enim additur. Poſtremo illud quale eſt, quàm vehemens caritatis indicium, quàm memorabile paterni, vel potiùs materni pectoris argumentum? Longa iam feſſum militia vocatio cæleſtis vrgebat, vicinam mortem præſenſerat, ad æternæ remunerationis ſtipendium animus cum fine tendebat; pro releuandis miſeris moleſtam ſibi peregrinationem impoſuit, non veritus ſenex marina terrarum, non obuias moles torrentum, non denique, quod maximum eſt, peregrè mori metuens, immo quidquid eſſe poteſt in morte grauiſſimum paruipendens. Sic equidem, vt reor rerum ordo poſcebat, vt bellatorem virum, quem Gallia quotidie pugnantem aſpexerat, totus orbis triumphantem inſpiceret. Alibi ergo præliatur, alibi coronatur; diu præſtolatum, tardè ſuſceptum Italicus orbis amplectitur, & per oblectamenta Imperialia, per Sacerdotum obſequia, blandas viro innectit moras. Intereà Chriſtus adeſt, oſtendit ituro Paradiſum perpetuum, ad Angelorum epulas inuitat amicum, mixta luctibus gaudia. Indiſcretè per ampla feruntur palatia, dum & morituro lacrymas tribuunt, & quamquam fruſtrà de hæreditando ſacri funeris pignore ſibi plaudunt. Et illi quidem conflabant talia; verùm immutabilis arbiter præordinauerat meliora. Germanus enim cælo ſpiritum refundebat, & caris ſubditis ſalubria prouidebat. Itaque pro tempore ſatisfactum eſt vtriſque. Italiam moriens illuſtrauit, Gallias mortuus viſitauit. Hæc fuſiùs retuli, ne perirent alibi, vt opinor, non edita, & quo intelligeretur hunc ſermonem à S. Germano traductum, ad S. Ioannem, mutato paſſim Germani nomine in Ioannem, & pauculis alibi voculis omiſſis, quæ ægrè poterant adaptari.

In Hymnum & Proſas.

LXXXVI. *Exultemus.*] Non ſunt, vt arbitror, hæc opera eiuſdem antiquitatis cum iis quæ hactenùs dedimus, ſed anno milleſimo trecenteſimo poſteriora cum eliminata politiori ferè literatura, non tantùm Latinus ſermo, ſed etiam omnis ars ſermonis propè interiit. Itaque numerantur hîc tantùm verſuum ſyllabæ, non menſurantur, támque multis modis in exemplari interpolata ſunt hæc omnia, ineptis vocularum adiectionibus, & inuerſionibus, vt plus operæ fuerit, quàm pretij, ea in hanc formam reſtituere. Non libuit tamen omittere, ne quid huc attinens poſſet deſiderari. Pag. 68.

IN SANCTVM SILVSETRVM.

Electus est sanctus Siluester Abbas superstite sancto Ioanne.

Pag. 70. LXXXVII. QVEM *ipse antea viuens Fratrum cœtui praeesse praeceperat.*] Non equidem satis explicatè significant hæc verba, an S. Ioannes præceperit viuens, vt S. Siluester se superstite præesset Fratrum cœtui secundo post Abbatem loco; an vt sibi vita functo succederet Abbas; an denique vt suum superstitis, & dignitate cedentis locum occuparet. Sed ratio temporis postulat, vt intelligamus hoc postremum hisce verbis significari. Nam cessisse S. Ioannem Siluestro dignitate Abbatis octo circiter ante mortem annis cogit nos fateri Præceptum Regis Clotarij S. Siluestro concessum. Sic enim Clotarius loquitur. Nos venerabilem Siluestrum Abbatem ipsius loci, & Domini Ioannis nostri generis peculiaris Patroni, & Oratoris discipulum, ac successorem, sub nostra, & Regum successorum nostrorum immunitate & defensione recipimus. Non tantùm Abbatem, sed etiam successorem sancti Ioannis nominat Siluestrum eo anno, quo Præceptum concessit Clotarius. Erat porrò is annus, vt subscriptio docet, quintus Regni eius, quem incidisse in Christi quingentesimum tricesimum septimum sic doceo. Duplex Clotarij annus quintus potest nominari, alter Regni Burgundici, alter Suessionici, qui cùm à morte Clodouei patris numeretur, incidit in annum Christi DXVI. At de hoc quinto Regni Suessionici nullo modo accipi potest subscriptio Præcepti. Quomodo enim destinasset Comitibus, Ducibus, aut aliis Iudicibus suis interdictum, ne quas requisitiones, vt vocat, exigerent à Monasterio Reomaensi, aut sanxisset vt illud sub se, ac suis successoribus semper maneret, si eo tempore Burgundiæ Regibus Lingones omnes suberant, & ad Regem Suessionensem nullo modo pertinebant. Illud autem liquidò constat Burgundiam illo anno nondum fuisse à Clotario subactam, nec illi ante annum Christi DXXXII. paruisse. Nam Gregorius Turonicus lib. 3. Hist. cap. 11. testatur subactam ab eo, & Childeberto post Amalarici Hispani cædem, quam contigisse Aera quingentesima sexagesima-nona tradit S. Isidorus in Chronico, id est anno Christi DXXXI. Vt meritò in annum ab isto proximum referatur victoria Clotarij & Childeberti, quâ pulso Godemaro totam sibi subegere Burgundiam. Post eum annum, si Regnum Clotarij Burgundicum numeres, vt est sanè numerandum, fiet vt annus eius Regni quintus respondeat Christi DXXXVII. Qui annus cùm iam S. Siluestrum videret Abbatem Reomaensem, & successorem S. Ioannis, vt testatur Clotarius, abessétque annis octo à morte S. Ioannis, quæ obtigit anno DXLV. vt dixi-

mus, consequens est S. Ioannem decessisse Præfectura totis octo annis ante mortem. Quod enim venire alicui posset in mentem S. Siluestrum viuenti S. Ioanni datum adiutorem, id non satis videtur vel moribus illius æui, vel Abbatis ac successoris nomini congruere, quo iam tum donabatur à Clotario. Neque verò mirum videri debet, quòd hic annus dicatur simpliciter quintus Regni Clotarij, cùm ille annis antè pluribus Suessione regnaret. Nam in negotio Burgundicæ ditionis postulabat ratio, vt annus initi Regni Burgundiæ notaretur potiùs, quàm Regni Suessionensis.

Quandiu præfuerit sanctus Siluester.

LXXXVIII. *Longæuo floruit tempore.*] Diuturnitatem Præfecturæ S. Siluestri satis incerto in his verbis charactere designatam vix licet aliter definitis limitibus circumscribere, quàm si Præfecturam Mummoli successoris, vnà cum Siluestri Præfectura implicemus. Cùm enim constet ex dictis præesse Siluestrum cœpisse ante annum Christi DXXXVII. & Mummolus anno DLXXIX. à Præfectura Reomaensi ad Lingonensem Episcopatum sit euectus, vt ad cap. 1. lib. 1. Miraculorum confecimus, relinquitur annos circiter quadraginta inter Præfecturã Siluestri & Mummoli partiendos esse. Paucos tamen ex eis Mummolo attribuendos duplici argumento coniicitur. Alterum est, quòd sedes Mummoli in Episcopatu longè post id tempus fuerit producta. Nulla enim memoria est ipsi successum fuisse ante annum circiter sexcentesimum decimum-tertium, quo Ionas in Columbano Megetium illi substituit. Proinde Episcopatus eius annorum fuerit circiter triginta-quatuor, fiérque vt non multi anni Præfecturæ eius Reomaensi tribui possint. Alterum est, quòd S. Siluester doceatur superstes fuisse longè post S. Germani Parisiensis consecrationem, ex iis quæ Fortunatus de eo scribit in S. Germano. At ea consecratio posterior fuit anno quingentesimo quinquagesimo-septimo, támque multa S. Germani miracula, & itinera inter eam, & id miraculum, quod à S. Siluestro inceptum S. Germani contactu posteà fuit perfectum, interponuntur à Fortunato, vt verisimile sit fuisse eorum, quæ circa vitæ finem patrauit vnum. Itaque si quis sancto Siluestro Præfecturæ annos tribuerit triginta quinque, & Mummolo quinque, haud multùm puto aberrarit. Pag. 70.

De Iunioribus Iudicum.

LXXXIX. *Et omnibus iunioribus vestris.*] Habuit hoc loco exemplar vnum huius Præcepti, *Et omnibus minoribus nostris*, quorum verborum sensus est satis idoneus, si per minores intelligantur vel posteri, vel subditi. Notum enim est optimos Latinitatis authores minores pro posteris posuisse, & in lege Vvisigothorum libro 12. tit. 1. §. 2. minor nihil vide- Pag. 71.

tur esse aliud, quàm subditus in hac sanctione. Si primatus cum seruis fisci nostri habuerit causam actor, vel procurator commonitus in iudicio Rectoris Prouinciæ, vel Iudicis territorij, vbi causa fuerit intromissa, suam repræsentet personam & minorem. Verùm Præcepta & Chartæ Regum frequentius habent, *Et omnibus Iunioribus vestris*, & alia exemplaria huius Præcepti id repræsentant. Sunt autem Iuniores Iudicum non ij qui ætate minores, nec qui Iudicibus subditi, nec Iudicum successores, sed Iudices inferioris gradus. Nam cùm Præcepta interdum dirigantur Comitibus, & iunioribus tum alias explicatè diriguntur Comitibus, & aliis inferioribus. In Codice Legum antiquarum formula X. Comiti, inquit, seu Iunioribus successoribúsque vestris. At formula XI. Comitibus, inquit, Domesticis, Vicariis, Centenariis, & omnibus agentibus nostris, & Iunioribus ac successoribus eorum. Vt facilè pateat eos esse Comitis Iuniores in formula priore, qui distinctè ab illo separantur in posteriore. Ad hæc Iuniores hi Comitum non obscurè vocantur Iudices aliquot locis. Eodem enim Codice formula VI. Iubemus, inquit, vt neque vos Comites, nec Iuniores vestri, aut successores, nec vlla iudiciaria potestas, ad audiendas altercationes ingredi, aut freda de qualibet causa exigere, vel mansiones, & paratas, vel fideiussores tollere præsumatis. Et formula CLXXVII. Neque vos, neque Iuniores, neq; successores vestri ipsum, vel homines suos, qui ad ipsum legitimè spectare videntur, inquietare, nec condemnare, nec de rebus suis in vllo abstrahere, vel dismannire præsumatis. Non enim vel altercationes audiunt, vel condemnant, qui non sunt Iudices. Quamobrem Carolus Magnus lib. II. legis Longobardorum tit. 51. §. vltimo, vocat Comites, & eorum Iudices, quos statim §. 8. Comites, & eorum Iuniores. Porrò vt Comitum Iuniores dicuntur cæteri omnes, quibus est iurisdictio sub Comitibus. Ita Centenariis, Vicariis, & aliis Comitum Iunioribus, sui erant Iuniores, vel Racimburgij, vel Scabinei, vel alij id genus. Hæc de Iunioribus Iudicum, qui in Præcepto Clodouei non fuere nominati. De cæteris, qui hoc loco nominantur, videnda quæ illic sunt à nobis disquisita.

Sanctum Ioannem cur Oratorem suum dicat Clotarius.

Pag. 72. XC. *Nostri generis peculiaris Patroni, & Oratoris discipulum.*] Oratores apud Deum quasi legatos & intercessores in illius poscenda pace & venia appellare soliti sunt, & alij & Franci viros sanctos, tam viuentes, quàm fato functos. Ita quidem viuentes nominat Carolus Caluus in Diplomate S. Dionysij anno Regni XXIII. Indictione X. qui erat Christi DCCCLXIII. Monachi, inquit, eiusdem sanctæ Congregationis deuotissimi Oratores nostri suggesserunt Serenitati nostræ. Hincmarus Remensis circa idem tempus Gerardo Comiti Rossilionæo scribebat apud Flodoardum lib. III. cap. XXVI. Quoniam in Remensi Ecclesia per

decem Monasteria, tam Canonicorum, quàm Monachorum, atque Sanctimonialium ampliùs quàm quingenti pro ipsius præsenti & perpetua salute in Psalmis & Canticis spiritualibus, atque sacris oblationibus continui Oratores existant. Rex Robertus in Diplomate Dionysiano. Illi, inquit, ipsi nobis Oratores. Eandem verò appellationem Sanctis fato functis, non solùm hoc loco Clotarius, sed longè ante eum Prudentius, περὶ στεφάνων tribuit Hymno V. sic Vincentium alloquens,

Adesto nunc, & percipe
Voces precantum supplices,
Nostri reatus efficax
Orator ad Thronum patris.

Ennodius verò Hymno V. qui est de S. Cypriano, sic ait,

Nunc munus implet pristinum,
Orator orat, obtinet,
Et dura causis temperat,
Facit Beatos ex reis.

IN MVMMOLVM.

Cur vocatus sit Bonus.

XCI. MVMMOLVS *Abbas, quem Bonum cognomento vocant.*] Pag. 73. Quæsiuere illi, vt arbitror, Boni nomen, non mores tantùm, quanquam eos Gregorius Turonicus meritò commendet, sed plurium eiusdem nominis dispar vita, à quibus ipse, vt aberat moribus, ita nomine visus est vulgò secernendus. Degebat enim tunc inter Chilperici Præfectos Mummolus, qui maleficij conuictus periit, vt scripsit Aimoinus libro tertio capite quinquagesimo-primo. Erat & suus Guntramno Regi Mummolus Patricius, & Præfectus, qui perduellionis conuictus, meritas pœnas luit. Ad istorum, vt opinor, discrimen additum est Mummolo Boni cognomen. Brouuerus noster hæc verba Fortunati libro 9. carmine 13. ad hunc Mummolum pertinere existimat,

Mummolus egregeus veneretur, Cæsariusque,
Et Constantino me memorate meo.

Vbi Mummolus egregius idem videtur esse, quod Mummolus Bonus.

IN SAMVELEM CVSTODEM REGIVM.

Cur dictus Custos Regius.

Pag. 76. XCII. CVSTOS *Regius*] Munus quoddam Regiâ subnixum authoritate per hæc tempora in Ecclesiis extitisse, cui hoc nomen tribueretur, docemur etiam ex monumentis Ecclesiæ sancti Quintini Veromanduorum, cui cùm hodie præsint Decani, olim præfuere Abbates, atque eorum cuipiam Custodis Regij nomen datum testatur Emereus illius Ecclesiæ illustrator. Ac licèt nonnullus sit labor, vt declaretur quid illud fuerit muneris, tamen suspicari licet ex ipsa nominis ratione temporariam quandam fuisse dignitatem, qualis in Episcopatibus erat Visitatoris, aut Administratoris vacante Sede. Vt enim istorum erat Ecclesiam regere, facultates eius custodire, & electionem noui Episcopi promouere. Sic arbitror Custodem Regium in Monasteriis, aliisque Ecclesiis Monachum fuisse, vel Clericum, quem Rex præponeret illis interim regendis, ac contra inuasores, aut direptores custodiendis, dum legitima electio illius assensu proueniret. Abbates enim & Præpositos Ecclesiis quas Regia fundasset, aut locupletasset, munificentia absque Regum consensu, aut priuilegio non dari indubitati erat moris, ac iuris. Dum ergo electionem dissensio, aut vitium quoddam morabatur, aut perturbabat, vel dum certis ex causis suum Rex consensum tenebat suspensum, Custodem illis interim, ne detrimentum caperent, tribuebat. Ac nescio an sicut in Episcopis factum scitur, vt temporarij illi Visitatores, atque Administratores lapsu temporum fierent perpetui, vt hodiéque videmus fieri; sic & in Monasteriis, aliisque Ecclesiis Custodes Regij in Abbates, ac Præpositos perpetuos tandem non sint conuersi.

IN HEIRARDVM ADALARDI Ducis filium.

Interdum Ducis pro Comite nomen promiscuè vsurpatum.

Pag. 79. XCIII. FVITQVE *filius Adalardi Ducis Burgundiæ.*] Adalardum Comitem tantùm dixerunt omnes, quos huc conieci authores præter solum Catalogum Abbatum huius Monasterij, qui Ducem facit Burgundiæ. Sed Ducis appellatione, non perpetua, ac summa post Regem dignitas, vt aliàs, sed ductoris tantùm militum, videtur hoc loco expres-

expressa. Quocirca authores hîc citati non tantùm Duces postpoūnt Comitibus, vt Annales Fuldenses, sed etiam eos componunt cum Primatibus, vt Aimoinus. Omninò verò eos qui Comites dicebātur, Duces etiam interdum indifferenter vocatos intelligimus ex celebri illo Gerardo Rossilionæo, quem Hincmarus apud Flodoardum lib. III. cap. XXV. Comitem appellat, cùm Lupus Ferrariensis epistola CXXII. præcellentissimum Ducem vocet. Ordericus Vitalis libro VI. Guillelmi Aquitaniæ Ducis, Historiam à temporibus Caroli Magni repetens eum indifferenter nunc Ducem, nunc Comitem, nunc Marchisum nominat. Normannos Robertum, Vvilelmum, Richardum, & alios nomine Ducum ab initio possessæ Neustriæ donare solent Historici Normanni, eosdem tamen Chronicum S. Benigni non facilè aliter, quàm Comites Normanniæ vocare consueuit. Distinctio certior ac maior his honorum titulis intercessit in hac Regum postrema stirpe.

IN DEIDONVM.

De Synodo Vormatiensi, cui adfuit & subscripsit Deidonus.

XCIV. DATVM *in Synodo apud Vormatiam.*] Synodum Vormatiæ Collectam anno Christi DCCCXXIX. mense Augusto, Ludouico Pio imperante, affirmat author Annalium Fuldensium. Sed in ea Synodo concessum priuilegium S. Remigio Senonensi, cui subscripsit Deidonus, non facilè assenserit, qui tempora eorum expenderit, cum quibus ille subscripsisse reperitur. Nam qui primus nominatur inter subscribentes Aldricus nondum Senonensi Ecclesiæ videtur tunc præfuisse, vtpote quæ eodem anno III. Kal. Iunij pastore careret, vt docet Præfatio Concilij Sexti Parisiensis, quod tunc est habitum. Ad hæc Ragnerius, vel Raganarius Ambianensi Ecclesiæ nondū erat datus Episcopus, cùm certum sit eam Ecclesiam Iesse Episcopū habuisse, vsque ad annū DCCCXXXI. quo Annales Fuldenses, & Teganus eum fuisse depositum tradidere. Itaque posteriorem quandam Synodum Vormatiæ habitam oportet, cui isti & interesse, & inter Episcopos potuerint subscribere. Sanè Annales Fuldenses anno DCCCXXXIII. sic habent. Imperator initio Quadragesimæ Vormatiam venit, & ibi vxore reuocata, atque exercitu congregato, contra filios suos ad se venire volentes est in Alisatiam profectus. Author vitæ Ludouici plures illic Episcopos cum Ludouico fuisse commemorat, ibique eum quid sibi agendum foret diu deliberasse. In hoc Vormatiensi Conuentu concessum id priuilegium S. Remigio Senonensi probabile est, tum quia antè non potuit, vt ostendi; tum quia posteà confirmatum est à Ludouico anno XXII. Imperij, Indictione XIII. mense Nouembri, cùm verteretur annus Christi DCCCXXXIV. Pag. 81.

Yyy

IN MODOINVM AVGVSTODVNENSEM Episcopum.

Non fuisse Modoinum priùs Abbatem, quàm Episcopum.

Pag. 81. XCV. MODOINVS *Augustodunensis vrbis Episcopus.*] Constat id quidem apertissimè ex iis, quæ de rebus ab eo gestis huc contulimus. Erat enim iam Episcopus anno Ludouici secundo, qui incidit in Christi octingentesimum decimum-quintum, Indictione octauâ, vt ex Præcepto Ecclesiæ Eduensi illius interuentu concesso, quod capite primo horum Excerptorum recitauimus, est manifestum. At eo anno vel Vigilius, vel Deidonus Reomaensibus præfuit, nec locus Modoino patere apud eos potuit, nisi post octingentesimum tricesimum-quartum, ad cuius exitum rexisse adhuc Deidonum Reomaense Cœnobium suprà demonstrauimus. Mihi verò illa quoque in mentem venit suspicio vix factum, vt à Ludouico impetraret Modoinus hanc Præfecturam, cùm vel nulla, vel rara occurrant exempla concessæ Clericis, aut Laïcis ab illo Monachorum Præfecturæ; immò è contrà perpetuæ quasi vigiliæ in Monachis ad veterem disciplinam, & sancti Benedicti Regulam reuocandis. Quamobrem nisi ille extremi sui temporis necessitate, ac perturbatione ad exempla id genus adactus fuit, censuerim potiùs Moduinum à Carolo Caluo donatũ hoc munere ad principatus initia, quod alia ratione Clericos se ac Laïcos sibi obstringere posse non viderētur, qui Ludouico successere Reges. Vnde illa tunc fluxit Lupi Ferrariensis querela epist. xxv. Fama, inquit, versatur inter nos, Clericos Palatij diuersorum Cœnobiorum sibi dominium optare, atque poscere, quibus nulla sit alia cura, nisi vt suæ auaritiæ, oppressione seruorum Dei satisfaciant, vnde in hac parte supplicamus vestram nobis vigilare prudentiam, vt tenuitas nostra per vos esse valeat tuta. Plura aliis epistolis queritur de Cella S. Iodoci sibi ablata; & Laïcis à Lotario, & mox à Carolo Caluo tunc condonata.

De responso Modoini ad querelas Theodulfi.

Pag. 81. XCVI. *Hoc Modoine tibi Theodulfus dirigit exul.*] Quod querebatur cum primis Theodulfus hoc fuit, dignitatem suam diuturno carcere imminutam; nam post illa,

Sum Theodulfi Erato veniens de carceris antro
Eius, vbi immensus hunc tuus vrit amor.

Addit post hæc,

Debuit & qui aliis legalia promere iura,

Officij perdit ius fine iure sui.
Culpa facit sæuum confessa perire latronem,
Non est confessus Præsul, & ecce perit.

Hanc dignitatis imminutionem Ludouici Pij religioni, ac mansuetudini minimè consentaneam ratus author Annalium Ecclesiasticorum, Theodulfum Abbatem eatenùs tantùm fuisse est suspicatus, nec ante ad Episcopatum venisse, quàm redintegrata cum Imperatore gratia carcere est emissus. Verùm, si illius temporis scriptoribus, vt par est, fides tribuatur, ambigi non debet quin longè antè carcerem Episcopus esset. Nam author vitæ Ludouici, mortuo Carolo Magno, de Ludouico ad capessendum Imperium properante, sic ait. Cùm Aurelianam deuenisset ad vrbem Theodulfus eiusdem vrbis Episcopus vir vndecunque doctissimus, causam eius aduentus præsensit. Hæc contigere anno DCCCXIV. & post biennium aduenienti in Gallias Stephano Pontifici narrat idem author missos à Ludouico obuiam Hildebaldum Archicapellanum sacri Palatij, Theodulfum Episcopum Aurelianensem, & Ioannem Arelatensem. Anno subinde DCCCXVII. vt narrant Annales Fuldenses, conflata est Bernardi Italiæ Regis in Ludouicum conspiratio, atque, vt loquitur author vitæ Ludouici, aliquos Episcopos huius temporis procella inuoluit Anselmum scilicet Mediolanensem, Vuolfoldum Cremonensem, sed & Theodulfum Aurelianensem. Proximus ab hoc annus Theodulfi carceri dedit initiũ. Erat ergo pridem Episcopus cùm illũ subiit, nec tamen religioni, aut mansuetudini Ludouici vlla hinc nota est inurenda. Non enim antè eũ damnauit carcere, quàm Episcoporũ legitimo iudicio Episcopali esset dignitate deiectus, & in ordinẽ redactus. Adde quòd is carcer non publicus, sed Monasterij fuit. Annales Fuldẽses anno DCCCXVIII. Episcopi, inquiunt, Synodali Decreto depositi Monasteriis mancipantur. Author vitæ Ludouici. Episcopos porrò hac immanitate constrictos ab Episcopis reliquis depositos, Monasteriis mãcipauit. Queri nihilominùs non cessauit Theodulfus, quòd negaret se nec conuictum, nec confessum deiici de gradu potuisse. Sed Teganus contrarium insinuare videtur. Omnes, inquit, iudicati sunt ad mortem, præter Episcopos, qui postmodum depositi in confessione eorum facti sunt. Modoinus verò hoc loco præcipuam in eo videtur operam ponere, vt criminis confessionem à Theodulfo eliciat. Quæ quia absque aliqua interpretatione ἀσύστατα sunt, ego censuerim Theodulfum quidem non esse crimen confessum, sed eorum, qui fuerant complices confessione conuictum, ac damnatum esse. Quod autem tantopere confessionem illi Modoinus suaderet, vt diceret;

Nullo alio superare modo puto Principis iram
Posse, probes nisi te criminis esse reum.

Causa, vt opinor, fuit, quòd conceptam ex morte Bernardi seueritatis opinionem, hac quoque criminis manifestatione vellet Princeps extinguere, aut à se in Theodulfum & socios amoliri. Perstitit tamen ille cri-

men negare, & ad Aigulfum Bituricensem Episcopum, hæc asseuerare:

Crede meis verbis, frater sanctissime, crede
Obiecti haud quaquam criminis esse reum.
Hoc ego clamaui, clamo clamabo per anum,
Hoc donec anima membra liquor vegetat.

Hæc, vt opinor, causa illi fuit longissimi carceris: nam hæc atque alia scribebat ad Aigulfum Bituricensem iam Episcopum, qui tamen præesse non cepit ante annum DCCCXXXVI. quo præcessor eius Stephanus Aquisgranensi Synodo adhuc subscribebat, & Ludouicus Pius triennio tantùm à morte aberat. Itaque pœnas dedit annos minimum decem & octo in illo carcere Monastico, & vix ante quadriennium quàm moreretur, illo est liberatus.

De Modoino Confessore Ebbonis.

Pag. 88. XCVII. *Confessores suos*, &c. *Modoinum.*] Sacramenti Pœnitentiæ administros fuisse hos Confessores Ebbonis Remensis Episcopi in Synodo apud Theodonis villam perduellionis insimulati, nonnulla videntur insinuare: inprimis quòd eam à se confessionem Ebbo asserat institutam, vt remedium quæreret pœnitendi, & salutem animæ. Deinde quòd dicat me peccasse secretò ipsis confessus sum. Secreta enim confessio Pœnitentiæ & salutis causa suscepta videtur sapere Sacramentum. Nihilo tamen seciùs non existimo ambigendum, quin hæc confessio multùm abfuerit à Sacramento. Nam ante omnia confessio, nisi ad absolutionem à peccatis sit instituta, Sacramenti rationem non habet. At ista eò pertinebat, vt Confessores ex criminum in confessione enunciatorum grauitate perpenderent, essétne Ebbo depositione dignus. Deinde sanctio est Concilij Tridentini sessione 14. cap. 5. confessioni, quæ Sacramentum est datum à Christo illum modum, vt secretò apud solum Sacerdotem fieret. At hæc Ebbonis confessio apud tres Episcopos fuit instituta: qui numerus adeò pertinuit ad hanc rem, vt si apud vnicum edita fuisset, nullam Synodo fidem facere potuisset. Longè enim ante hæc Ebbonis tempora sancitum hoc modo fuerat in Synodo Cartaginensi septima cap. v. Si quando Episcopus dicit aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet ad iniuriam suam Episcopus pertinere, quòd illi soli non credatur. Denique Confessores Ebbonis, vt est apud Hincmarum Remensem in posteriore opere contra Godescalcum cap. XXXVI. non tantùm poscente Ebbone coram tota Synodo testificati sunt, quia tale peccatum eis confessus fuerat, pro quo dignus non erat Episcopale ministerium vltrà agere; sed etiam hoc ipsi testes & Confessores subintulerunt, quia si idem peccatum ante ordinationem admisisset, nullo modo Episcopus ordinari debuisset. Quæ sanè reuelatio confessionis ad faciendam in iudicio fidem, & ex rogatu

confitentis parùm Sacramenti reuerentiæ, & subinferẽdo aliquid præter postulatũ confitentis parùm religioni fuisset consentanea. Itaq; verisimilius mihi est confessionẽ hanc nihil fuisse aliud, nisi iudicialẽ processum secretò institutũ, quo parceretur, vt ait Flodoardus lib. II. cap. XX. & Ebbonis verecũdiæ, & Ecclesiæ opprobrio, ac insolenti insultationi sæcularium, ne dignitas Sacerdotalis pollueretur, si publicè de his, de quibus impetitus, & adhuc impetendus erat confessus, aut conuictus foret. Itaque rectè scribit, & Hincmarus, & Flodoardus Confessores, hosce propriè fuisse Iudices, qui in Conciliis Africanis dicti sunt Electi. Sanè verò non est ambiguum, quin Iudices illi ab Africanis Conciliis præscripti longè alij fuerint ab iis, qui Sacramentum Pœnitentiæ ministrabant, cùm ad controuersias adhiberentur, quibus poterat per appellationem subueniri. A Iudicibus, inquit Canon ille, Electis non licet appellare. Porrò confessio illis temporibus ad multa, quæ non attinebant ad Sacramentum solita est traduci. Nam idem Hincmarus apud Flodoardum libro III. cap. XXIII. scribit exhortatoriam Epistolam ad Hildebaldum Episcopum corporeâ infirmitate detentum, in qua iuxta petitionem litterarum confessionis illius, absoluit eum, reconciliando licet per absentiam corporalem. Vbi vox confessionis non magis intelligenda est de Sacramento, quàm in litteris confussionis Radberti Cenomanensis apud Concilia Sirmondi anno Christi DCCCLXXII. vbi & peccata generatim tantùm recensentur, & apud multos simul Episcopos fit confessio, & absolutio deprecationis formulam habet.

De Modoini Præfectura Aruernensi.

XCVIII. *Parti, quæ apud Clarum montem agit præest Modoinus.*] Quo anno Christi obtigerit hæc Præfectura Modoino non est in promptu definire. Etsi enim satis constet non antè id factum, quàm Ludouicus Imperator Regnum Aquitaniæ in filium Carolum Caluum transferre statuerit; tamen quia id ille aggressus est primùm anno DCCCXXXII. quo Pipinum filium Aquitanico Regno abdicauit, deinceps etiam post annum DCCCXXXVIII. quo Pipinus iam decesserat è viuis, ad hoc, an ad illud tempus pertinuerit hæc Præfectura, non est difficile discernere. Tota enim Lupi narratio indicat post Pipini mortem tributam esse hanc Modoino Præfecturam. Nam inprimis de eius Collega sic loquitur, Gerardus Princeps quondam & carus Pipini Regis: quæ verba indicant desiisse tunc esse Pipinum. Deinde id contigisse insinuat cùm Ludouicus Epistolare officium in Palatio gereret. At Ludouicus id officij gessit, Carolo Caluo Aquitania iam potiente post patris mortem, vt ex Tabulario Monasterij S. Dionysij, aliisque Caroli chartis agnosci potest. Ad hæc notat huius rei tempus, cùm Rex ab Aquitania ad Carisiacum veniret octauo Kalendas Septembris; quod accipi non potest de Rege Ludouico Pio, qui post mortem Pipini Carisiaci esse non potuit mense Septembri, vt ex authore Pag. 89.

vitæ illius stationes, ac itinera sigillatim sublegente intelligitur, proinde accipi debet de Carolo Caluo, qui, vt scribit Nithardus libro secundo Historiæ, altero à morte patris anno iter accelerans ab Aquitania Carisiacum venit. Quam ob rem non puto dubitandum esse, quin Aruernica hæc Modoini Præfectura referenda sit ad annum Christi DCCCXL. qui Regno Caroli Calui post mortem patris initium dedit, atque, vt antè meritò mihi videor suspicatus, eiusdem Præfecturæ in Monasterio Reomaensi, vel primus, vel à primo non valdè remotus fuit.

IN BERNVM, SEV BERNARDVM Augustodunensem item Episcopum.

Quando fuerit Episcopus.

Pag 90. XCIX. BERNARDVS *Augustodunensis Episcopus.*] Berni, seu Bernonis nomen idem cum Bernardo fuisse ex eo docemur, quòd Bernonem Augiensem Bernardum etiam promiscuè dictum, & eadem forma Niuonem, Niuardum, atque eodem modo alios videamus. Sed quodnam sedis tempus habuerit apud Augustodunenses hic Bernus, aut quam illa diu sit potitus, satis ægrè constituitur. Sanè Lupus Ferrariensis epistola LXXXI. nihil aliud de illius Episcopatu profert, nisi Caroli Calui preces ad Amulum Lugdunensem de consecratione eius. Sed Catalogus Abbatum Reomaensium ipsum planè Episcopum facit. An igitur Episcopus fuit proximè post Modoinum, quem vidimus ad annum DCCCXL. peruenisse? Non opinor. Nam si viuebat adhuc anno DCCCLVI. quo eum præfuisse Reomaensibus testatur Catalogus Abbatum, non potest illi Episcopatus obtigisse ab anno DCCCXL. cùm certum sit eo interuallo alium Augustoduni Cathedram occupasse. Nam apud Claudium Robertum recitatur Præceptum Caroli Calui Alteo Augustodunensi Episcopo concessum ad annum Christi DCCCXLIV. in quo fit mentio Modoini fato suo iam defuncti. Itaque Bernus, qui post hunc annum fuit superstes, nondum Augustodunensibus datus fuerat Episcopus, ne eum vel simul cum alio præfuisse, vel cessisse Episcopatu, quod rarò vel deiectum de gradu fuisse, quod non facilè fiebat, fateamur. Omninò ergo dicendum censeo Bernum præfuisse Augustodunensibus post Alteum, qua patet interuallum ab anno octingentesimo quadragesimo quarto, ad octingentesimum quinquagesimum tertium. Quo anno Ionas Augustoduni iam præsidebat, vt docent subscriptiones Synodorum, quæ Suessioni & Vermeriis eo anno sunt habitæ. Neque enim post sedē Ionæ reiici potest quæ ad annum pertigit octingentesimū sexagesimum, cùm hæc epistola Lupi doceat eum à Carolo Caluo tunc nominatum

Eduensibus Episcopum, cùm non tantùm illi, sed etiam Cabilonenses Episcopo carerent. At illam vtriusque Ecclesiæ vacationem anno octingentesimo quinquagesimo tertio priorem fuisse planè liquet, quandoquidem Godesaldus, quem Cabilonensibus Episcopum dedit Carolus Caluus, subscriptus reperitur Synodo Suessionensi tunc habitæ. Ex quo sequitur Bernum quoque eadem epistola Amulo Lugdunensi nominatum ac commendatum fuisse ante annum illum, meritóque coniici posse excidisse numeri notam in Catalogo Abbatum Reomaensium, vt pro DCCCXLVI. poneretur DCCCLVI.

IN LOTARIVM CAROLI CALVI FILIVM.

Lotarius an Monachus Reomaensis fuerit.

C. LOTARIVM *claudum in Monasterio sancti Ioannis Clericum fieri iussit.*] Aut nullum, aut hodie ignotum Reomaensibus fuisse Præfectum oportet ab anno Christi octingentesimo quinquagesimo-tertio ad octingentesimum sexagesimum-primum, quo, vt testatur vetus hoc Chronicum, Carolus Calus filium suum Lotarium ipsis præfecit Abbatem. Sed an illum Monasticæ vitæ simul deuouerit, video ambiguum esse apud aliquos, cùm nullæ, vt opinor, subsint ambiguitatis rationes. Nam disertè inprimis loquitur hoc Chronicum, Clericum fieri iussit, de Monacho sine causa taciturum, si id quoque factus esset. Deinde Ado Viennensis apertè scribit, Deo in Clericali habitu oblatos à Carolo filios duos, Lotarium & Carlomãnum. In quo Clericalem habitum, nec otiosè, nec alia, vt apparet, causa commemorat, nisi vt ne quis oblatos Deo audiens, Monastico amictos habitu suspicaretur. Denique Carlomannus, cuius hoc loco par causa est cum Lotario non facilè frequentiori appellatione donatur ab Historicis, quàm Carlomanni Clerici, vel Diaconi, vel ab Ecclesiastica Religione Apostatæ. Neque verò vlla ei in Synodo, vel Attiniacensi, vel Siluanectensi violati Monastici ordinis nota est inusta, sed gradu tantùm Diaconatus fuit deiectus, laicâ illi communione seruatâ. Vnde intelligas Abbates illos regulares non fuisse, sed commendatitio nomine Præfectos. Pag. 93.

Quâ ætate mortuus Lotarius.

CI. *Lotarium annis puerum, mente Philosophum.*] Non est, vt opinor, apud alium authorem tam explicata descriptio rerum huius Lotarij, quàm apud Erricum, qui Monasterij S. Germani Altisiodorensis Monachus, litterarum scientiâ inter primos illâ ætate floruit, vt opera de Pag. 93.

vita S. Germani, & homiliæ plures, laudatoréſque eius Sigebertus & Trithemius teſtantur. Is ergo frequẽter in hac ſcriptione Lotarium nominat puerum, & tamen ea ex aduerſo illi tribuit, quæ puero non ſatis conueniunt, vt cùm illum mente Philoſophum, cùm ſolertiæ opibus, & animi indole præ cæteris ſui æui mortalibus pretioſum, cùm diuini ingenij, atque erga rerum notitiam ſummè ſtudioſum, cùm propediem futurum in orbe mirabilem dicit. Quæ ſanè omnia inſinuant eum tunc progreſſus in litteris, & virtute feciſſe ſupra ætatem puerilem. Omninò verò annos illum pueritiæ, ac pubertatis exceſſiſſe, & robuſtiorem iam adoleſcentiam iniiſſe, cùm eſt morte præreptus, non ægrè demonſtratur. Etenim de matrimonio Caroli Calui cum Hirmentrude, ex quo procreatus eſt Lotarius, hæc ſcribit Nithardus libro quarto. Nuptiis quidem decimo-nono Kalendas Ianuarij expletis, Natale Domini ad S. Quintinum celebre peregit. *Et mox*. Idem verò partibus Aquitaniæ vnà cum coniuge anno DCCCXLIII. Incarnationis Domini in hyeme iter direxit. Ex quibus conſtat exeunte anno octingenteſimo quadrageſimo-ſecundo ductam à Carolo Caluo Hirmentrudem. Cùm ergo vetus Chronicon à Pipini cœptum temporibus, & Ado Viennenſis mortem Caroli Aquitaniæ Regis, & Lotarij Abbatis conſignent anno octingenteſimo ſexageſimo-ſexto, conficitur ad mortem Lotarij à Caroli inito coniugio annos fluxiſſe quatuor & viginti. Itaque licèt ponamus Lotarium natu minimum inter Hirmentrudis liberos fuiſſe tamen annos viginti natus eſſe potuit, cùm deceſſit. Sanè Carolus eius frater, qui eodem cum ipſo anno interiit, & biennio maior illo eſſe potuit, adeò tunc pollebat viribus, vt teſtetur Regino anno octingenteſimo ſeptuageſimo eum ſibi perniciem accerſiuiſſe, quòd Albuini fortiſſimi eius temporis Equitis ſpolia auferre pugnando ſit conatus. Quamobrem potuit Errici laudibus idonea etiam tunc eſſe ætas Lotarij.

IN HINCMARVM LAVDVNENSEM Epiſcopum.

Cur adminiſtratione interdictus ab Hincmaro Remenſi.

Pag. 97. CII. ADMINISTRATIONEM *tibi*, &c. *ex ſacris regulis interdixi*.] Notum eſt adminiſtrationes publicas, quæ δημοσίαι διοικήσεις dicuntur, Epiſcopis, Clericiſque omnibus interdictas Canone Apoſtolorum octogeſimo-primo, & Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, Præfecturam Romanam Canone octogeſimo-tertio. Sed his regulis nixum Hincmarum Remenſem, vt nepoti ſuo Laudunenſi Hincmaro adminiſtrationem interdiceret non exiſtimo. Scitum eſt enim eo tempore non plures, quàm

quàm quinquaginta Canones Apostolorú in Latina Ecclesia notos fuisse, nec Dionysiú Exiguú his plures in suam collectioné ex Græco transfudisse. Itaque verisimilius est respexisse illum ad Calcedonensis Concilij Canonem tertium, in quo disertè inhibentur Episcopis, & Clericis, κοσμικαὶ διοικήσεις, sæculares administrationes, aut ad Canonem eiusdem Concilij septimum, quo vetatur ne viri Ecclesiastici accedant, μήτε ἐπὶ στρατείαν μήτε ἀξίαν κοσμικὴν, nec ad militiam, nec ad sæcularem dignitatem. Quanquam eò quoque conferre potuit Canonem quintum Apostolicum, in quo generatim vetitum Clericis, ne susciperent κοσμικὰς φροντίδας, sæculares curas. Quid tamen sæcularis administrationis nomine sit accipiendum, exemplis magis quàm certâ verborum finitione licet declarare. Itaque Concilium Calcedonense administratorum numero censet ἀλλοτρίων κτημάτων μισθωτὰς eos, qui alienas possessiones mercede conducunt, πραγμάτων κοσμικῶν ἐργολάβους, qui negotia sæcularia transigenda suscipiunt, οὐσιῶν χειρισμοὺς, bonorum gubernationes. Collectio verò Synodorum Cartaginensium, quâ vtuntur Græci addit, ἐκλήπτορας, καὶ προκουράτορας, actores & procuratores. Pseudosynodus Photiana, quæ dicitur prima & secunda, eò prætereà annumerat, ἐν οἴκοις τῶν ἀρχόντων κουρατωρείας, in domibus Magnatum curationes, Michaël Patriarcha in Edicto, πρακτορικὰς ἐνεργείας, quæ vertunt aliqui Exactorum munera.

Querelæ Hincmari Remensis, & qua fuerit.

Abbatia donatus Hincmarus Laudunensis à Carolo Caluo.

CIII. *Contra Sardicenses Canones eandem administrationem cum Abbatia in tertia Prouincia, vltra Remensem Prouinciam, sine mea conscientia obtinuisti.*] Violatos Canones Sardicenses ab Hincmaro Laudunensi compluribus in rebus, non tamen in his omnibus, quæ hîc alter Hincmarus queritur, constare videtur. Quòd enim Principis aulam adiens, sibi administrationem parari, id viderit potest factum contra Canonem septimum Sardicensem, quo vetantur Episcopi Comitatum adire, vt dignitates sæculares, & administrationes, κοσμικὰ ἀξιώματα, καὶ πράξεις, cuipiam comparent. Quod etiam sine sua conscientia quæsitam illam administrationem asserit, in eo quoque violatum Canonem octauum Sardicensem meritò iudicat. Vetitum quippe illic fuit, ne Comitatui Principis suas preces allegaret Episcopus, nisi eas priùs ad Metropolitanum mitteret, vt commendatitiis, illius litteris iuuarentur. Ad hæc, quòd sine sua licentia ad Abbatiam extra Prouinciam quoties placuit illum perrexisse, & quandiu placuit illic hæsisse queritur, fuit id quoq; Sardicensi Concilio contrariú, quod & Canone tertio vetabat, ne Episcopus de Prouincia in Prouinciã transiret, nisi inuitatus, & Canone

Pag. 98.

vndecimo abesse illum ab Ecclesia sua plusquam tribus hebdomadis non sinebat. At verò, nec Sardicensibus, opinor, nec aliis Canonibus aduersum erat, quòd Abbatiam in aliena Prouincia à Rege nactus esset. Erat enim per hæc tempora res exempli vulgati, vt vnius Prouinciæ Clerici, ac Monachi obtinerent in aliis Monasteria. Sic Lupus Ferrariensis Senonum Prouincialis, Monasterium S. Iodoci in Belgica, Modoinus, & Bernus Eduenses Monasterium, vt diximus, Reomaense, in Episcopatu Lingonico, aliíque alia eiusdem generis possedere. Sed enim quo sensu dixerit Hincmarus Remensis obtinuisse nepotem suum Abbatiam in tertia Prouincia, vltra Remensem, difficile esset intelligere absque Catalogo veteri Abbatum Reomaensium, in quo disertè ponitur Hincmarum Lugdunensem ei Monasterio his temporibus Caroli Calui præfuisse. Nam præter Hincmarum Remensem nullus eo tempore Hincmarus Episcopus vixit, nisi qui Lauduno, seu Lugduno Clauato præsidebat. Itaque ambigendum non est, quin tertia Prouincia post Remensem intelligatur ea, in qua situm est Reomaense Monasterium, scilicet Lugdunensis prima. Ea verò, vt opinor, dicta est hoc loco tertia, respectu Remensis, non sanè dignitatis ordine, quo illi erat si non prior, certè non posterior; sed ordine itineris à Lugduno Clauato, seu Ciuitate Remensi ad Monasterium Reomaense. Rectum enim iter erat, vt Remensi primo, Senonensi secundo, ac Lugdunensi tertio loco transiretur. Quamobrem propriè dixit Hincmarus Prouinciam tertiam, non post Remensem, sed vltra Remensem.

Quando & quibus ex causis Præfectura Reomaensi deiectus Hincmarus Lugdunensis.

Pag. 98. CIV. *Vt & administrationem Palatinam & ipsam Abbatiam tibi auferret.*] Duos intra quadriennium molestissimos Abbates pertulit Reomaense Monasterium, Hincmarum, & Carlomannum. Nam cùm Lotarius esse desierit anno DCCCLXV. eúmque exceperit Hincmarus, & hunc Carlomannus, qui teste Aimoino pulsus est Præfectura anno DCCCLXX. non potest his duobus Lotarij successoribus plusquam quinquennium Præfecturæ attribui, quòd si æquis portionibus inter vtrumque distribuerimus, puto, nec ab Hincmari Remensis, nec ab Aimoini narrationibus erimus alieni. Cur verò Hincmaro tam citò, támque sine venia abrogata fuerit Præfectura, causas prodit alter Hincmarus sanè grauissimas, quòd in Regis offensionem incurrerit, ob insignem animi peruicaciam, quòd excommunicationem Regi, ac Primoribus aliquot, qui ipsi non essent subditi intentarit, quòd à Rege vocatus ad Comitatum venire neglexerit, quòd à Rege duci in carcerem ad breue tempus iussus in vltionē iniuriæ suæ totā Diœcesim suam non sacramentis tantùm aliis, sed etiam Baptismo, quamuis vrgeret mortis periculum, inter-

dixerit, mortuósque sepultura prohibuerit, quòd res proprietatis Regiæ inuaserit, quòd virum quendam Normannum nomine armatâ manu bonis eiecerit, quæ Regis iussu, & ipsius concessu possidebat; quòd suos subditos beneficiis ritè priùs attributis nulla ex culpa deturbarit; quòd iuramenta Regi data violarit. Hæc & similia recitat Hincmarus senior in volumine contra hunc iuniorem Hincmarum, apud Flodoardum libro III. cap. XXI.

Quis post hanc deiectionem Hincmari finis.

CV. *Transmissus sum in exilium.*] Exulceratis semel Caroli Regis, & Hincmari Laudunensis animis nulla fuit quies, nisi per Hincmari perniciem. Itaque anno DCCCLXIX. qui proximus fuit, vt opinor, ab eius deiectione, cùm de iis quæ suprà dixi, accusaretur in Synodo apud Vermeriã appellauit ad Pontificem, & Hincmaro Remensi Archiepiscopo suo se deinceps obedire non posse est protestatus. Tum anno DCCCLXX in altera Synodo apud Attiniacum, vt refert Aimoinus, Regi simul, & patruo reconciliatus scripto est professus velle se ei subesse, vt Episcopum par est suo Archiepiscopo esse obsequentem. Sed recrudescente subinde dissidio inter ipsum & Regem, atque Archiepiscopum habita est apud Duziacum Synodus anno DCCCLXXI. in qua Episcoporum sententiis est depositus, mox carcere ad biennium conclusus, & ad extremum fuit excæcatus. Displicuit Adriano Pontifici ea depositio, qui vetuit alium illi subrogari, donec iudicium Synodi Romæ retractaretur. Atque viguit hoc interdictum vsque ad annum DCCCLXXVI. quo Carolus Caluus imperio potitus obtinuit, vt eius in locum consecrare liceret Lauduni Hedenulfum Ioanne octauo præcessoris interdictum abrogante. Venit deinceps idem Pontifex in Galliam, Synodúmque celeberrimam Tricassibus coegit, in qua auditus Hincmarus cæcus, iussus est anno DCCCLXXVIII. restitui postliminio in partem facultatum Episcopatus Laudunensis, Hedenulfo nihilo seciùs parte altera potiente. Fuit hic rerum Hincmari status circiter triennium, quo exacto concessit in fata Ludouico, & Carlomanno Franciæ Regnum obtinentibus, vt Hincmarus patruus, qui illi fuit superstes, ad Hugonem Abbatem scribit apud Flodoardum, quod incidere debuit in annum DCCCLXXXI. vel sequentem. Nam Ludouicus eo tantùm biennio rerum est potitus.

Pag. 101.

IN CARLOMANVM CAROLI Calui filium.

De Carlomani Clericatu & Præfectura Reomaensi.

Pag. 105. CVI. CVM *adhuc esset puerulus, iussu Patris attonsus.*] Condunt authores huc congesti elogium non commendationis; sed condemnationis, siue præposteræ in Carolo Caluo violentiæ, siue præfractæ in Carlomanno filio desperationis: nam & ille dum grandioribus natu filiis studet, imprudenter atque iniustè minorem ad Clericatum adegit, & iste paternam violentiam desperatissimâ nequitiâ vlcisci vsque ad mortem contendit. Sed non ante hanc furoris sui tragœdiam videtur exorsus, quàm fratres suos Carolum & Lotarium vita functos vidit. Nam anno octingentesimo quadragesimo-quinto vel sexto genitus, vt ex Nitardo colligitur], attonsus subinde fuit puerulus circa septimum, vt probabile est, ætatis annum; aut omninò ante pubertatem, vt de iis, qui in infantia Clerici fiebant Siricius, & Zozimus anteà sanxerant. Progressu temporis factus est Diaconus, sed vt Regino scribit, inuitus, & paternâ præsentiâ coactus in prouincia quidem Senonensi, vt testatur Aimoinus lib. v. cap. xxvi. sed in Ecclesia Meldensi, vt declarat annunciatio Caroli patris, ad Synodum Siluanectensem ordinante eum Hildegario Episcopo Meldensi, vt est apud Flodoardum lib. III. capite XXVI. Factum id, vt arbitror, ante annum DCCCLXIX. quo donatus videtur Præfectura Reomaensi, Hincmaro iam, vt diximus, inde expulso. Nam anno consequente insidiarum in patrem suspectus, eâ Præfecturâ deiectus est in Synodo apud Attiniacum, quo tempore vulgò ab Historicis Diaconus iam appellatur. Fluxerat tunc à morte fratrum quinquennium, à qua morte, cùm altiores sumpsisset spiritus, ac dignitates, vitámque Ecclesiasticam despiceret, ad omne sibi facinus viam aperuit. Insidiatus enim patri, ac detectus eo, quo dixi anno, Præfecturis Monasteriorum, ac libertate priuatus Siluanecti custoditus est. Inde Legatorum Adriani Pontificis interuentu libertati restitutus, & à patris latere abscedere vetitus, tamen eodem anno in Belgicam fugit, totámque regionem latrociniis, ac deprædationibus est populatus.

De exitu Carlomanni.

Pag 105. CVII. *Carolus autem iudicium quærens.*] Anno octingentesimo septuagesimo primo questus Carolus apud Episcopos Belgij de iis, qui filio suo perduellionis authores, & adiutores fuerant, obtinuit, vt excom-

municarentur, & litteris Episcoporum Encyclicis eorum damnatio vulgaretur. Contra Carlomannum nihil obtinuit, quòd non in Belgica, sed in Senonensi Prouincia Clericus esset. Hinc admonitus est Carlomannus instrui contra se accusationem à patre apud Episcopos suæ Prouinciæ, quæ res illum compulit, vt ad Pontificem confugeret. Hic verò, nescio vnde Carolo Caluo haud satis æquus anno iam dicto III. Idus Iulij, Indictione IV. tres in Galliam litteras dedit, vnas ad Carolum ipsum Regem, quibus eum vehementissimè increpat ob filij insectationem, alteras ad Regni Proceres, quibus excommunicationem & anathema comminatur, si arma aduersùs Carlomannum acceperint: tertias quibus interdicit Episcopis, ne Carlomanno excommunicationem intentent, donec causa eius Romæ expendatur, si secus fecerint nullius eam roboris fore decernit. Nihilo tamen seciùs anno octingentesimo septuagesimo secundo, cùm rebus humanis cessisset Adrianus, & Ioannes octauus Carolo Caluo addictior Romana Sede potiretur, Carlomannus, post longum Hincmari Remensis tractatum de ineunda cum patre cõciliatione, cùm nec illi, nec patri dicto audiens esset, nec à Regni vastitate cessaret, vt scribit Flodoardus lib. III. cap. XVIII. comprehensus est, & Siluanectum reductus in custodiam. Tum anno octingentesimo septuagesimo tertio congregata Siluanecti, vbi Carlomannus erat, Synodus Episcoporum totius Regni, vt ait Flodoardus, deposuit eum ab omni gradu Ecclesiastico, laïcâ illi communione seruatâ, vt Aimoinus & alij asseuerant. Eodem anno in sæculari iudicio, ob atrocia crimina mortis reus iudicatus, patre sententiam mitigante, oculis est orbatus, vt idem Aimoinus & alij tradunt. Inde in Corbeiense Monasterium relegatus, ab iis qui criminum eius fuerant participes, conspirantibus Monachis duobus, abductus est ad Ludouicum Germaniæ Regem, qui mox coactus ad bellum contra Vinidos proficisci, eum Luitberto Archiepiscopo alendum in Monasterio S. Albani Moguntiæ tradidit. Quandiu illic sit moratus non liquet, illud tantùm ex Reginone scitum est Ludouicum illi posteà donasse Monasterium Epternacum. Quod factum oportuit ante annum DCCCLXXVI. cùm eo anno desierit esse Ludouicus, vt scribit Aimoinus libro V. cap. XXXIV. Non multò post Monasterij donationem mortuum ac sepultum Epternaci Carlomannum, addit Regino; sed Bruschius in Monasteriis Germaniæ septem annis eum præfuisse illi Monasterio, orsúmque Præfecturam anno DCCCLXXI. affirmauit; quod stare non posse perspicuum est, cùm eo anno nec esset damnatus adhuc, nec cæcatus, nec ad Ludouicum profectus.

IN SANCTVM MAIOLVM.

De ortu eius.

Pag. 113. CVIII. REGIONIS *quæ Prouincia nuncupatur.*] Vnus est eorũ, qui de S. Maioli natali solo disseruerunt consensus ortu illum fuisse Gallum, qua parte deuexæ ab Italia Alpes in secundam Narbonensem Prouinciam tenduntur. Id enim significat S. Odilo in appendice ad eius vitam. Sed quænam illius tractus ciuitas, aut oppidum illius fuerit natalibus illustratum, ambiguum fecit authoris non antiqui opinio. Is est Franciscus de Riuo, qui haud multò ante nostram memoriam Cluniacense Chronicum est molitus, ac S. Maiolum nullo, quod sciam, antiquiore nixus monimento Valentiola secundæ Narbonensis oppidulo ortum scribit, eâ, vt opinor, ductus coniecturâ, quòd ditione Cluniacensis Monasterij id oppidum hactenùs habeatur. Sed nemo est, qui non plus esse fidei censeat antiquo Siluiniacensis Monasterij, in quo S. Maiolus iacet, scriptori, quamuis anonymo, quàm ei, qui tanto pòst interuallo res eius ex coniectura, aut pereunte memoria collegit. Is enim scriptor antiquus eum oppidanorum Auennicorum alumnum fuisse testatur. Quanquam illud quoque fieri potuisse video, vt alibi genitus Auenione munitissimâ vrbe, ob Sarracenorum, de qua mox dicam, incursionem, sit alitus. Vtcùnque autem habuerit hic ortus eius, illud planè liquet stirpem illi fuisse nobilissimam. Nam quod sanctus Odilo dixit præclaro illum stemmate ortum, ac nobililibus parentibus, id explicatiùs asserit author anonymus his verbis. Gallicanâ generositate conspicuus, patre Fulcherio procreatus nobilis parentelæ, germen eluxit nobilius. Vbi eius nobilitas dicitur, vt opinor, Gallicana, vt à Francica distinguatur, quasi insinuetur Romanis olim honoribus illustres fuisse illius Maiores. Quæ erat tunc in Gallia nobilitatis ratio suprema.

De incursu Sarracenorum, quo S. Maiolus Matisconem pulsus.

Pag. 114. CIX. *Gens enim Sarracenorum suis finibus exiliens Prouinciam praeoccupauit.*] Non alius videtur huc pertinere posse Sarracenorum incursus, quàm qui cepit anno Christi DCCCXCI. vt Luitprandus, Sigebertus, & alij tradunt, atque ad octoginta deinceps & ampliùs annos est propagatus. Eius initia sic enarrat Luitprandus lib. 1. cap. 1. Occulto, inquit, & quia secus esse non potest, iusto Dei iudicio viginti tantùm Sarraceni lintre parua ex Hispania egressi nolentes istuc (id est Fraxinetum, quod in Italicorum, Prouincialiũmque confinio stare manifestum est) vento de-

lati sunt. Qui Piratæ noctu egressi, villámque clam ingressi Christicolas, proh dolor, iugulant, locúmque sibi proprium vendicant, montémque Maurum villulæ cohærentem contra vicinas gentes refugium parant, spineam siluam hoc pacto maiorem, & spissiorem suâ pro tuitione facientes, vt si quis ex ea, vel ramum incideret mucronis percussione hominem exiret: sicque factum est, vt omnis præterquam vnius angustissimæ viæ aditus, demeretur. Loci igitur asperitate confisi vicinas gentes circunquaque perlustrant, accersitum complures in Hispaniam nuncios dirigunt, locum laudant, vicinásque gentes nihili se habere promittunt, centum denique tantummodò Sarracenos secum mox reducunt, qui veram rei huius caperent assertionem. Intereà Prouincialium, qui illic confœderant vicinorum inuidia cepit intra se dissidere, alius alium iugulare, substantiam rapere, & quidquid mali excogitari poterat facere. Sed quia pars partem, vt inuidia & dolor postularant, satis sibi subigere non poterant, hos quos prædiximus Sarracenos, non minùs callidos, quàm perfidos, in auxilium rogant; cúmque his sibi proximum quisque conterit, nec iuuat solummodò proximum trucidare, verùm etiam terram fructiferam in solitudinem reddere. Hæc recito paulò fusiùs, tum vt Sarracenici huius incursus cognitio sit apertior, tum vt ratio appareat, cur S. Maiolus, fundis paternis relictis, vt asserit hic author, Burgundiam ingressus Matisconensem applicuerit vrbem. Vastitatem enim illis fundis intulisse oportuit Sarracenorum viciniam, cùm Fraxinetum esset in Alpibus situm, vt scribit Luitprandus lib. III. cap. XI. & Glaber lib. I. capite IV. eæque Alpes aut maritimæ essent, aut illis confines. Etenim vt eò peruenisse nauigio Sarracenos asseruit suprà Luitprandus. Ita lib. V. cap. VI. tradit Hugonem Imperatorem classem Sarracenicam ope Græcarum nauium concremasse, ne obsesso Fraxineto commeatum inferret. Vt non absurda videatur Sigonij coniectura, qui illud in extremis Alpibus Cottiis, qua maritimis iungnntur, collocat, quo loco hodiéque est oppidulum Fraxinum haud multùm à mari dissitum. Itaque ex hac quasi arce imperij in vicina excurrentes Sarraceni cladem fundis & domibus tum aliorum, tum S. Maioli intulerunt, quæ illum alio commigrare, & quam in patria ægrè tutabatur Matiscone, & Cluniaci salutem constituere coegerit. Rependit tamen posteà, & Sarracenis vicem, & toti illi Prouinciæ tractui securitatem. Nam cùm Sarraceni diffusâ latiùs dominatione cuncta occupassent vsque ad Alpes Peninas, vt S. Odilo tradit, in vita Maioli, essétque iam formidabilis, ac vicinis omnibus perniciosa eorum potentia; egit S. Maiolus apud Guillelmum Rectorem Prouinciæ, & Comitem Arelatensem, vt Sarracenos eo tractu pelleret ac præsidia, perfugiáque eorum funditùs euerteret. Id excidium cùm facilè persuasum Guillelmo esset; desiit Sarracenorum illa vexatio, vt Glaber scribit, ad mortem Ottonis magni, quæ contigit anno DCCCCLXXIII. cùm annis ferè octogenis grassata esset.

De Lugdunensibus studiis sancti Maioli.

Pag. 115. CX. *Auditâ cuiusdam Antonij opinione, qui Lugdunenses scholas regebat.* Sapienter censuit sanctus Maiolus miseram esse viri Canonici, qualem Episcopus eum constituerat, vitam quæ sine literis esset, ideóque magistrum sibi Philosophiæ expetiit Antonium Lugdunensium Scholarum Rectorem, ratus non posse illum non eminere scientiâ, qui Scholis & antiquissimis & celeberrimis Præfectus esset. Apud hanc vrbem, inquit S. Odilo, Philosophiæ nutricem, & quæ totius Galliæ ex antiquo more & Ecclesiastico iure non immeritò retineret arcem Antonium virum eruditum, & prudentem in liberalibus studiis habere voluit Præceptorem. Lugdunum Philosophiæ matrem, cur vocet obscurum esse cuipiam possit, nisi lucem mutuetur ex Erico Autisiodorensi lib. 1. Miraculorum S. Germani, quem habeo scriptum manu. Sic enim differit in Prologo de temporibus Constantij Lugdunensis, qui sancti Patientis Archiepiscopi iussu vitam S. Germani conscripsit. Eâ, inquit, tempestate Lugdunensium ciuitas prima, ac præcipua Galliarum professione quoque scientiæ, artiúmque disciplina inter omnes extulerat caput. Offensa namque sapientia, quæ propter seipsam tantùm appetenda est, quorundam lucris turpibus, multorum indisciplinatâ vitâ, omnium postremo tepidè se appetentium inhonestâ desidiâ, præceptorum inopiâ intercedente, priorúmque studiis penè collapsis, huius nostræ exitialiter perosa regionis, Lugduni sibi aliquandiu familiare consistorium collocauit. Ibi, quas dicunt, liberalium disciplinarum peritia, quásque ordine currere hoc tempore fabula tantùm est, eò vsque conualuit, vt quantum ad Scholas publicum appellaretur citramarini orbis Gymnasium. Et vt aliquid rationis afferre videar, eo id argumento colligimus, quòd quisquis artium profitendarum afficeretur studio, non antè Professis inscribi merebatur, quàm hinc exploratâ diligentiâ examinatus abiret. Ex his puto est manifestum Lugdunenses illas Scholas immeritò à nonnullis municipales appellatas, cùm Vniuersitatum, seu generalium studiorum formam nullæ olim habuerint expressiorem, meritóque dici possit ex eis deriuatam, quàm nunc in aliis videmus disciplinam. Sanè quòd Ericus hic asserit non ante quemquam ascribi inter Professos meruisse, quàm Lugduni esset examinatus, id suam adhuc vim retinebat anno Christi cIɔccxc. quo litem inter Archiepiscopum, & Canonicos motam vtri Doctoribus, facultatem interpretandi publicè iuris dare deberent, refert ex vetustis Actis Andreas du Chesne in notis Bibliothecæ Cluniacensis. Cúmque sit vulgò in confesso Lugdunensium Scholarum iura ad Bituricenses Regiâ concessione translatâ circa annum cIɔcccclxiii. non alia illa esse oportuit, quàm fuere deinceps Bituricensium, nisi quòd horum recentior origo, illorum memoria à longinqua antiquitate fuerit repetita.

Quan-

Quandiu præfuerit S. Maiolus Cluniacensibus & Reomaensibus.

CXI. *Ad meliorem statum reducta.*] Multa à sancto Maiolo de nouo condita Monasteria tradunt authores, sed plura meliùs constituta, in quibus præter Cluniacense, cui præcipuè incubuit, fuere etiam Turonense, Fossatense, Benignianum, Reomaense, & alia. De cæteris nihil attinet hoc loco dicere. De Cluniacensi, & Reomaensi illud tantùm libet discutere, quam diuturna illorum potitus sit Præfectura. Non est enim inprimis satis constitutum de Cluniacensi, ob diuersissimas authorum traditiones: nam apud Sigebertum Præfecturam Cluniacensem iniit Maiolus anno DCCCCXLIII. & apud Lambertum Schafnaburgensem decessit vita & Præfectura anno DCCCCXCV. ex quibus esset consequens gessisse illum Præfecturam annis duobus & quinquaginta. E contra verò Chronicum Cluniacense breuius, initia Præfecturæ Maioli collocat ad annum DCCCCLIV. finem autem ad DCCCCXCIV. interiecto annorum tantùm quadraginta interuallo. Sed facilè doceri potest S. Maiolum anno nongentesimo quinquagesimo secundo suscepisse Præfecturam Cluniacensem, eámque ad annum DCCCCXCII. prorogasse. Nam inprimis extat Præceptum Regis Ludouici, qui dictus est Transmarinus, datum Aymaro præcessori sancti Maioli anno decimo-quinto Regni ipsius, qui ex Chronico Flodoardi incidit in Christi nongentesimum quinquagesimum-primum. Cùm itaque S. Maiolus eo anno nondum esset Abbas Cluniaci, perspicuum est Sigebertum eius initia annis minimùm octo anteuertisse. Ad hæc cùm Flodoardus ibidem tradat Odonem Aimari præcessorem vita cessisse anno DCCCCXLII. & ex Chronico Cluniacensi, aliisque Authoribus constet Aimarum decennio præfuisse, perspicuum est initia Maioli, qui illum excepit, conuenire cum anno nongentesimo quinquagesimo-secundo: ideóque ea biennio tardiùs quàm par erat, in Chronico Cluniacensi collocata fuisse. Iam si eò addas annos quadraginta, quibus fatetur id Chronicum illum præfuisse, sequitur finem illi assignandum nongentesimo nonagesimo-secundo. Sanè Petrus Damiani huic calculo egregiè astipulatur. Nam de morte Odilonis hæc tradit. Anno Dominicæ Incarnationis CIↃXLVIII. ætatis autem suæ octogesimo septimo, ordinationis etiam quinquagesimo sexto eâ nocte, quæ Dominicæ Circuncisionis solemnia præcedebat salutaris Eucharistiæ Sacramenta percepit, sicque beatum Deo spiritum reddidit. In his ratiocinatio docet S. Maioli mortem contigisse anno nongentesimo nonagesimo-secundo. Nam si Odilo excepit S. Maiolum, vt sanè excepit, & anno pòst quinquagesimo-sexto quàm illum exceperat functus est vita, vertente millesimo quadragesimo octauo, perspicuúmque est S. Maiolum præcessoré anno DCCCCXCII. decessisse. Iam Reomaensem eius Præfecturam non fuisse diuturnam facilis est demonstrationis. Non enim illam adiit ante susceptum à Brunone Episcopatum, nec Bruno eum suscepit, nisi anno DCCCCLXXXI. sed nec statim ab

Pag. 116.

Episcopatu Brunonis illam adire potuit, cùm constet ex Chronico sancti Benigni triennium inde fluxisse, vt minimum antequam Maiolo tribueret Bruno restaurandum S. Benigni Monasterium, nec illum de restauratione cæterorum priùs egisse, quàm reflorentem iam apud Benignianum disciplinam vidisset. Itaque coniicere licet vix ante nongentesimum octogesimum tertium, aut quartum Maiolo fuisse attributum Reomaense Monasteriũ, eóque illum potiri potuisse vsque ad DCCCCXCII. qui illi fuit extremus.

IN GVILLELMI I. RERVM GESTARVM Librum primum.

De Authore libri primi.

Pag. 121. CXII. MONACHORVM *infimus Rodulfus.*] Docent hæc verba authorem huius operis fuisse Rodulfum, idque posteà monuit Hugo Abbas Flauiniacensis in Chronico. Eo, inquit, tempore præerat Ecclesiæ Diuionensi Abbatis officio eximius Pater Vvillelmus, cuius gesta, qui scire voluerit, in libro vitæ eius à Rodulfo Monacho edito legere potest. Sed ne liceret ambigere quisnam è multis esset hic Rodulfus Monachus operam dedit ipse Author, qui in Historia Glabro Rodulfo inscripta seipsum huius libelli authorem appellat. Sic enim lib. IV. cap. IV. Prænominatus Pater Monachorum, fundatórque Cœnobiorum eximius Vvillelmus, de quo etiam perplura forent dicenda vtilia, nisi quòd in libello, quem de vita & virtutibus illius edidimus prolata dudum fuisse noscuntur. Descripsit hunc libellum Pater Iacobus Sirmondus ex veteri Codice Monasterij Diuionensis, nobísque primùm euulgandum dedit.

De genere paterno Vvilelmi.

Pag. 121. CXIII. *Auus tamen eius Vibo nomine.*] Vvillelmum patre Italo, sed auo Sueuo ortum tradit hoc loco Glaber, ex quo illud liquidò conficitur propinquitatem eius cum Otone Guillelmo Diuionensi Comite, quæ his verbis notatur in Chronico S. Benigni, Otoni Guillelmo propinquitate coniunctus, non paternam fuisse, sed maternam. Testatur enim Glaber lib. III. Historiæ cap. II. Otonem Guillelmum Adalberti Longobardorum Ducis filium fuisse, Adalbertum autem non à Sueuis, sed à Longobardis antiquam duxisse generis seriem mox ostendam. Itaque Vvilelmo auus paternus fuit Vibo Sueuus, quæ vox per hæc sæcula nihil aliud indicabat, nisi Alamannum. Nam cùm olim fusa latissimè esset Sueuorum

appellatio, tum aliquot sæculis ante Vuillelmi ætatem arctata erat ad Alamannos ab Italia non plus dissitos, quàm Rhetorum interiectu. Paulus Diaconus lib. II. cap. XV. Inter Liguriam, inquit, & Suauiam, hoc est Alamannorum patriam, quæ versus Septentrionem est posita, duæ Prouinciæ Rhetia prima & Rhetia secunda inter Alpes consistunt. Et lib. III. cap. XVIII. Ex Sueuorum, inquit, hoc est Alamannorum genere oriundus. Itaq; ex iis gentibus prodierat Vibo, quæ tractu Constantiensi hodie aut continentur, aut attinentur. Vnum illi filium Robertum tribuit hoc loco Glaber, & huic quatuor cap. XIV. sed Chronicum S. Benigni tres tantùm, quòd eorum vnus eo fortè tempore decessisset. Nomina trium vtroque loco hæc feruntur, Nitardus Comes, Gotefredus miles, Vuillelmus Monachus, quarti nomen nusquam est, quod hactenùs scierim proditum.

De genere materno Vuillelmi.

CXIV. *Vxorem ex nobilioribus Longobardorum Perinzam nomine.*] Pag. 122. Roberti qui Vuillelmum genuit coniugem Perinzam è nobilibus Longobardis deriuat hoc loco Glaber, nec eius genus, aut nobilitatem explicatiùs edisserit. Sed Chronicum S. Benigni nonnihil illi lucis affundit, dum Vuillelmum Otonis Comitis Diuionensis propinquum facit. Hæc enim propinquitas conficere videtur matrem Vuillelmi eiusdem cum Otone gentis censendam, cùm paterna non fuerit, sed materna, vt docuimus. Itaque si perspectum fuerit Otonis genus nulla supererit de Perinzæ genere dubitatio. Porrò Otonem Adalberti Longobardorum Ducis fuisse filium Glaber in Historia est testatus. Adalbertos autem per ea tempora plures commemorant Historiæ in Italia. Vnus fuit Tusciæ Marchio, qui nec genere, nec dominatu erat Longobardus. Duo autem fuere Eporediæ, vel Marchiones, vel ab iis prognati, qui Longobardi erant dominatu, vtpote Eporedia potientes, atque, vt arbitror, etiam origine. Vnum eorum Anscarij Marchionis Eporediæ filium facit Luitprandus, libro II. cap. X. cui filij fuere Berengarius ex Gisila Berengarij senioris filia, & Anscarius ex Ermengarda Adalberti Tusciæ Marchionis, vt idem tradit lib. V. cap. II. Rursùm Berengario, qui Rex Italiæ, aut Dux authoritate Regiâ erat, alter Adalbertus ex Villa filia Bosonis Marchionis Tusciæ filius fuit, qui Italiam cum Patre rexit, fortunâ admodum variâ. Sanè vnius ex his duobus filium esse oportuit Otonem Guillelmum Diuionensem, cùm Longobardos huius nominis Duces, per ea tempora, plures non liceat inuenire. Ac temporis ratio postulat, vt posterioris Adalberti filium potiùs dicamus fuisse, quàm prioris. Gerbergam Henrici primi Burgundiæ Ducis secundo matrimonio coniugem, Otonem ex Adalberto primo coniugio suscepisse significat Glaber his verbis lib. III. cap. II. Guillelmus, inquit, Henrici Ducis priuignus Adalberti Longo-

bardorum Ducis filius eidem Regi Roberto aliquando rebellis extitit. *Et mox.* Qui licet aduena, puer etiam furtiuè sublatus è Longobardorum patria, matríque non mediocriter astutè per quendam Monachum redditus, in Burgundia in tantum conualuit, vt in diuitiis & in militia non inueniretur secundus in patria. Fragmentum Floriacense hanc ob caussam nominat Guillelmum Captiuum Comitem Transagoranum. Sed Chronicum sancti Benigni scrupuli quidpiam videtur iniicere, dum sic loquitur. Dedit idem ipse Comes Oto sancto Benigno potestatem Viuariensis Villæ pro anima Henrici Ducis, qui eum loco filij adoptauit, & pro anima genitricis suæ adoptiuæ Gerbergæ vxoris prædicti Ducis. Insinuant enim hæc verba Otonem perinde filium factum Gerbergæ per adoptionem atque Henrico. Quod si est verum, alia ei mater quærenda erit, quàm Gerberga, quæ hactenùs non est satis comperta. Vtcunque autem res habeat, illud ex dictis liquidò constat Vuillelmum Abbatem maternâ stirpe fuisse nobilissimâ, quæ videlicet attineret ad Marchiones Eporediæ totius Italiæ Regno potitos, siue soror eorum fuerit, siue neptis, seu aliter cognata, quod non satis liquet.

Quo loco obsessus fuerit ab Otone I. Imperatore Robertus Vuillelmi pater, & Vuillelmus natus.

Pag. 112. CXV. *In loco vrbis Nouariæ.*] Narrat hic Glaber obsidionem Villæ vxoris Berengarij Regis Italiæ, ex qua orsus est Oto Magnus Imperator, Berengarium Regno expellere. Sed mirum est quòd scribit eam confugisse in quoddam castrum in loco vrbis Nouariæ, ibíque ab Otone obsessam. Non est enim apertus sensus illorum verborum, *in loco vrbis Nouariæ.* Et alioqui authores eius temporis scribunt eam se recepisse in insulam S. Iulij, quæ medio in lacu sita erat. Sic enim habet Regino anno DCCCCLXII. Villa in lacu maiori in quadam insula, quæ dicitur ad S. Iulium se inclusit. Quæ perspicuè docent legendum apud Glabrum in lacu vrbis Nouariæ, non in loco vrbis Nouariæ. Quis verò esset is lacus explicuit Regino, maiorem Lacum appellans, quod nomen hodiéque tribuitur lacui Verbano, quem Ticinus fluuius permeat. Cæterùm illius insulæ S. Iulij (in cuius castro villa erat, & Robertus Vuillelmi Abbatis pater præsidio præerat, atque obsidenti Otoni, non tantùm armis, sed multò magis fide erga Regem suum obsistebat) situs ac positio declaratur in Præcepto eiusdem Otonis Nouariensi Ecclesiæ post castri expugnationem concesso, quod sic concluditur. Actum in villa Horta propè lacum eiusdem S. Iulij feliciter. Cùm ergo villa Horta nomen dederit minori lacui ad sinistrum latus maioris sito, consequens esse videtur insulam & castellum S. Iulij, quæ propè ab illa abfuere eodem etiam latere collocanda. Quæ caussa fuit, vt lacus etiam maior eo latere, lacus sancti Iulij diceretur, quod vides in verbis citatis. Sed quid est quod Gla-

ber lacum etiam vrbis Nouariæ nominat? nempe quia & in Diœcesi, & in dominatu Ecclesiæ Nouariensis erat, tam castellum, quàm insula sancti Iulij. Oto id testatur in Præcepto suo. Quoddam, inquit, castellum, videlicet ad insulam S. Iulij iamdudum per Berengarium Regem ab Episcopatu Nouariensi sublatam, & sibi vsurpatam, necnon contra nos in rebellionem positam. Hoc fuit natale Vvillelmo Abbati Reomaensi solùm, in quo ille vidit lucem anno DCCCLXII. inter mensem Iunium & Augustum. Natus enim est dum obsessum esset castrum, & obsidio, vt ait Regino, non plenis duobus mensibus durauit, finitáque est, vt præceptum Otonis citatum testatur, ante IV. Kalendas Augusti.

Vvillelmus susceptore Otone fit catechumenus, mox susceptrice Adelaide baptizatur.

CXVI. *Catechumenum fieri per manum Imperialem preciperet.*] Expressa hîc habes vestigia veterum rituum, quos etiamnum illo æuo in puerorum Baptismo retinebat ex antiquitate Ecclesia, quamuis eos iustis posteà ex causis prætermissos esse voluerit. Primò enim quòd audis Robertum Vvillelmi patrem suggessisse Otoni, vt filium suum Catechumenum fieri per manum Imperialem præciperet, id videlicet ex more antiquo manabat, quo vel adulti sibi ipsis, vel parentes pueris susceptores Catechismi causa ambiebant. Quem morem insinuat S. Dionysius Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. II. *πείθει μὲν αὐτὸν ἡγήσασθαι αὐτῷ τῆς ἐπὶ τὸν ἱεράρχην ὁδοῦ*, persuadet ipsi, vt ducat illum in viam, quâ itur ad Pontificem. Illa enim persuasio eius, qui baptizandus erat ductori suo adhibita, hæc ipsa suggestio est, quâ hoc loco vsus Robertus. S. Maximus in Scholiis eius capitis hanc ob causam sic describit susceptorem Catechumeni, *τὸν αἰτηθέντα ἀναδέξασθαι*, eum qui rogatus est, vt suscipiat, & Paraphrasis Pachymeræ sic inquit, *ζητήσας ἀνάδοχον, καὶ εὑρὼν πείθει αὐτόν*, quærens susceptorem, & inueniens persuadet illi. Secundò, quòd audis Catechumeno faciendo susceptorem adesse, id etiam ab antiquitate defluxit. Nam in ordine Romano denunciationis scrutinij hebdomada tertia Quadragesimæ, dum Catechumeni instituuntur, adsunt illis perpetuò susceptores. Quartâ, inquit, feriâ, horâ tertiâ scribantur nomina infantum, vel eorum qui eos suscepturi sunt, & Diaconus clamet dicens, *Catechumeni procedant.* Et infrà, *Signent*, inquit, *infantes Patrini & Matrinæ cum pollicibus suis.* Qui ritus ad omnes ferè actiones, quibus subinde sacrantur Catechumeni, repeti iubetur. Sed perspicuum est cum primis Canon seu Igini, seu Eugenij Papæ ad Gratianum de consecratione distinct. IV. cap. centesimo. In Catechismo, inquit, & in Baptismo, & in Confirmatione vnus potest patrinus fieri, si necessitas cogit. Non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli suscipiunt. Tertiò, quòd audis Otonem propriâ dextrâ puerum sustulisse, moris id quoque anti-

Pag. 112.

qui fuit. Ordo Romanus Sabbati sancti. Ordinantur, inquit, per ordinem, sicut scripti sunt in circuitu. Et infantes quidem in brachiis dextris tenentur, maiores verò pedem ponunt super pedem patrini sui. Quartò, quòd Vuillelmi nomen ei ab Ottone impositum, dum catechumenis esset accensendus, fuit olim etiam in vsu. Iubebantur enim inscribi tabulis publicis nomina, non solùm susceptorum, sed etiam infantium, qua primùm die offerebantur Episcopis, aut Presbyteris, vt ad Baptismum pararentur. S. Dionysius capite II. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, id vocat ἀπογραφήν, & ordo Romanus iam citatus quarta feria tertiæ hebdomadæ id fieri iubet, Siricius ad Himerium quadragesimo die ante Baptismum. Non poterant autem inscribi nomina, nisi fuissent priùs imposita, vt hoc loco vides, à susceptoribus. Quintò, quòd Regina Adelais postmodum Vuillelmum ex fonte Baptismatis susceperit, id Romani vsus fuit, vt iam notatum est. Alius enim Romæ Catechismi, alius Baptismi susceptor erat.

De Guillelmi deuotione à parentibus.

Pag. 123. CXVII. *Vouerunt illum in eius domo assiduè seruiturum.*] Prima hæc Guillelmo fuere diuini cultus auspicia, religiosi vestitus, & instituti ex voto parentum susceptio. Frequentis enim olim moris fuit, vt quemadmodum alia vitæ instituta, sic & vita Monastica tenellis pueris parentum voluntate ac voto præscriberetur. Exemplum scilicet Annæ parentis Samuelis huic consuetudini obtendebant. Quamobrem S. Basilius Regularum κατ᾽ πλάτος interrog. xv. pueros in Monasteria admitti posse sancit, ἀπὸ πρώτης ἡλικίας, ab ipsa prima ætate; sed eo discrimine, vt qui parentibus sunt destituti, solo admittentium arbitrio, qui verò parentum cura reguntur, παρ᾽ αὐτῶν ἐκείνων προσαγόμενα, ab ipsis parentibus oblati coram multis testibus accederent. Ac initio quidem certum fuisse designatum ætatis annum, ante quem Monasterio tradi non possent, satis compertum non est. Definitus tamen est posteà annus decimus, aut duodecimus in S. Aureliani Arelatensis Regula cap. XVII. Minori, inquit, ætate in Monasterio non excipiantur, nisi ab annis decem, aut duodecim, qui & nutriri non egeant, & cauere nouerint culpas. Quanquam mos demum fuit apud Benedictinos, vt etiam à septimo & octauo anno exciperentur, vt vides hoc loco factum in Guillelmo, & in eo de quo Nicolaus 20. q. 3. c. 4. Sed à decimo, aut duodecimo, aut alio ad decimum-quartum tantùm pertinuit hæc parentum potestas, vt liquere potest ex capite VI. Concilij X. Toletani, quod sic habet. Parentibus sanè filios suos religioni contradere non ampliùs quàm vsque ad quartum decimum eorum ætatis annum licentia poterit esse. Cæterùm traditione illa in Monasteria, seu parentum voto obstrictos non fuisse pueros, si post annum decimum-quartum, aut verbo, aut vestitus religiosi publico vsu parentum

voluntati assensi non essent, docent vetusti authores. Nam S. Basilius loco citato sic scribit, τῦ λόγου προσγυμνασμένου καὶ τῆ διακριτικῆς ἕξεως προσαπλησθείσης, cùm vsus rationis accesserit, & discretionis habilitas aduenerit, τότε καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς παρθενίας προσίεσθαι δεῖ, ὡς ἤδη βεβαίαν, καὶ ἀπὸ γνώμης οἰκείας, tunc professionē virginitatis emitti oportet, vt iam ratam, & ex propria sententia. Discretionis porrò tempus post annum decimumquartum statuit Concilium Toletanum citatum, prout explicuit Clemens III. Pontifex de Regular. cap. XII. & Cœlestinus III. cap. XIV. & Alexander III. cap. VIII.

Quæ fuerit dignitas capitalis scholæ Guillelmo collata Luciaci.

CXVIII. *Diuini officij assiduus custos, ac scholæ capitalis illius loci.*] Pag. 124.
Scholæ nomen latissimè fuderunt veteres in locos omnes, quo artificij cuiuslibet, aut scientiæ addiscendæ, exercendæve causa coibant. Itaque in antiquis monumentis mentio est Scholæ Tignuariorum marmoribus, atque imaginibus exornatæ; Scholæ item Speculatorum legionis primæ & secundæ, & Scholæ Vexillariorum. Hinc factum vt cœtus ipsi hominum, qui ea in loca conueniebant, Scholæ etiam nomine donarentur. Nam eisdem in monumentis nominatur Tabularius Scholæ Medicorum, in notitia Oriētalis Imperij, Schola Notariorum, in Codice Theodosiano Schola agentium in rebus, sed multò expressissimè Scholæ militum Imperatorij lateris protectorum, de quibus frequentissima est mentio in Codice Iustinianæo lib. 25. de Aduocatis diuersorum Iudicum, & toto titulo de priuilegiis Scholarium, & in Codice Theodosiano lib. 6. tit. de Domesticis, & Protectoribus. Hinc verò duxit exemplum Ecclesia Latina, vt Cantorum Ecclesiasticorum cœtum Scholæ nomine donaret. Nam in Ordine Romano cap. de Processione ad Missam. Inuitante, inquit, ad Regiam Secretarij præfato Subdiacono Scholam, quartus Scholæ, qui semper nunciat Pontifici de Cantoribus, astans ante faciem Pontificis, & nutum eius ad psallendum expectans statim dum innuit ei, egreditur ante fores Secretarij. Exponitur hæc Subdiaconi inuitatio cap. Qualiter Missa celebretur, his verbis. Subdiaconus, inquit, Regionarius exiens ad Regiam Secretarij dicit, Vbi est quartus Scholæ? Respondet, Adsum. Et ille. Quis psallit? Respondet, Ille & ille, &c. Neque verò Clericorum tantùm, sed Monachorum etiam fuit hic Scholæ vsus. Nam in eodem Romano Ordine cap. de ordine ad faciendum Monachum. Prior, inquit, Scholæ ad nutum Abbatis imponit Antiphonam. Nomini verò causam proximè, vt dixi, tribuit locus meditationi aut exercitationi idoneus; sed loco ipsi nomen dedit, vt arbitror, assiduitas ac lentæ moræ, quibus tyrones indigent, vt addiscant. Sanè Agathias libro VI. Scholarum militarium Etymon istud videtur innuisse, οἱ εἰς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ ἀποκεκριμένοις οὓς δὴ σχολαρίους ἀποκαλοῦσιν. Qui

vt dies, noctésque in aula degant decernuntur, quos etiam Scholares vocant. Qua fortè ex causa Præsentales vocantur à Iustiniano I. Restituenda Cod. de Aduocatis diuersorum Iudicum. Et à Corippo Excubitus Palatij, locum Scholæ, & exercitium eius sic describente lib. 3.

Ingens excubitus diuina palatia seruans,
Porticibus longis porta condensus ab ipsa
Murorum in morem dextra, læuáque tegebat.

Vide autem an non huius etiam Imperatorij apparatus imaginem, vt in multis rebus aliis, ita in Scholarum suarum dispositu æmulatus sit Pontifex Romanus, de quo sic traditur in Ordine citato. Statuuntur per ordinem acies duæ, & Paraphonistæ quatuor à foris hinc inde, sed & infantes infra per ordinem ex vtroque latere. *Et infrà.* Ille quartus Scholæ perueniens in Presbyterium, vbi Chorus in quatuor, vt dictum est, ordinatus assistit reuerendâ dispositione, postquam dixerit inclinato capite ad Priorem Scholæ, vel Secundum, siue Tertium, Domini iubete, mox Antiphonam ad Introitũ incipit Prior Scholæ. Cæterùm is quem hîc audis Priorem Scholæ nominari ipse est, qui in hac Guillelmi Historia vocatur capitalis Scholæ, ad quem diuini Officij custodia pertineret. Videmus enim hodiéque eos qui id muneris gerunt, non in Italia minùs, quàm in Arelatensi, ac Narbonensi Prouincia corruptè dici *Capischols*. Pleræque Ecclesiæ tam Clericorum, quàm Monachorum nunc Præcentores, nunc Cantores, nunc Magistros Chori, nunc alio id genus nomine vocitant. Græci posteriores extra aulam πρωτοψάλτην, in aula δομέστικον ψαλτῶν nominarunt. Itaque vt in Ordine Romano mentio est facta Prioris Scholæ, qui toti præesset, & Secundi Scholæ, ac Tertij Scholæ, quorum vnus dextrum, alter sinistrum Chorum regeret; ita Codinus officia Ecclesiæ Constantinopolitanæ pentade VII. hæc habet, ὁ πρωτοψάλτης, οἱ δύο δομέστικοὶ τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ δευτέρου χοροῦ. Protopsaltes, duo Domestici, primi & secundi Chori.

Cur futurus Diaconus fidelitatem Episcopo iurare recusarit.

Pag. 125. CXIX. *Assertione iurandi promitteret seruaturum fidelitatem Episcopo.*] Quid hoc loco refugeret Guillelmus, an iuratoriam assertionem, an obligationem fidelitatis, an quid aliud non est ex his verbis compertum. Ac videri quidem posset recusasse absolutè iuramentum, quod non satis religiosum videretur iuramenta facilè deferri ab Episcopis, vel Clericis suis, vel Monachis. Quamobrem haud diu post Guillelmi tempora ita sancisse dicitur Vrbanus II. Nullus Episcopus Clericos suos, nisi fortè quibus Ecclesiasticarum rerum dispensatio commissa fuerit, sibi iurare compellat. Ita 22. q. 5. c. 13. Quamquam illud quoque huc accedere poterat, quòd S. Benedicti Regula cap. IV. imperet non iurare omninò. Vnde visum Monachis quibusdam iuramentum à se vsurpari, etiam ad tutan-

tutanda Monasterij bona, non posse, nisi Pontificia intercessisset dispensatio, vt videre est cap. Etsi Christus. de iureiurando Quòd si iuratoriam assertionem minùs verebatur Guillelmus, tamen videri potuit refugisse obligationem fidelitatis, qua se Episcopis obstringi non facilè tulere viri religiosi. Erat enim fidelitatis obligatio eiusmodi, vt statui religioso non adeò esse videretur consentanea, quod & seruitutis speciem haberet, & multiplicem curam bonorum Domini ei, qui fidelitatis nexu teneretur, imponeret, vt intelligi potest ex Fulberto Carnotensi, quem refert Canon De forma 22. q. 5. Quapropter Gregorius IX. inter Episcoporum excessus numerat, quòd fidelitatem iuramento firmatam à Præfectis Religiosorum exigerent. De excessib. Prælat. c. nimis praua. Et ante illum Lucius III. hanc iuris regulam præscripserat. Indignum est, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, vt pro spiritualibus facere quis homagium compellatur. De Reg. iuris cap. vltimo. Homagium autem, aut nihil, aut parum aberat à fidelitatis iuramento. Verùm illud potiùs veritum dixerim Guillelmum in iuramento illo fidelitatis, ne quid intercederet labis Simoniacæ. Cùm enim promissio fidelitatis ab iis, qui sacris Ordinibus initiabantur, nullo certo iure deberetur, sed praua, vt Glaber hîc loquitur, consuetudine esset inuecta, timuit videlicet meritissimo, ne Ordinationis sacræ quoddam quasi pretium esset, fidelitatis obligatio. Ideóque tutabatur se eâ exceptione, vt addit Glaber, quòd non satis perpenderet, quomodo pro iis quæ Dei imperio gratis præstari debent, seruandæ fidei assertio ministro exhiberetur. Sanè aliud est quod iure alicui debitum est, aliud quod extortum. Ac licèt nulla sit vmbra simoniæ, quòd quis fidelitatem sibi iure debitam ab eo, cui sacra impertit, deposcat, vt præclarè disputat Paschalis Pontifex cap. Significasti. de Electione, quia tunc fidelitas non rei sacræ, sed iuri postulantis rependitur. Cùm enim, inquit, à Sede Apostolica vestræ insignia dignitatis (id est Pallium) exigitis, quæ à B. Petri tantùm corpore assumuntur, iustum est, vt vos quoque Sedi Apostolicæ subiectionis debitæ signa soluatis, nempe iuramentum fidelitatis, & obedientiæ de quo agit. Nihilo tamen seciùs ambiguum, vt opinor, nunquam fuit, quin simoniæ crimen esset, indebitam fidelitatis promissionem extorquere, vt sacra obtinerentur. Nam cùm id Alexander III. sanxerit cap. ex diligenti de Simonia; tum iam olim erat indicatum à Gaufrido Vindocinensi lib 2. epist 7. Non enim, inquit, gratis impenditur, per quod homo homini subiectus efficitur.

De Guillelmi exceptione Cluniaci.

CXX. *Denuncians fratribus, vt obuiam ei ex more ornati procederent.*] Hinc puto liquet non hodierni tantùm, sed vetusti etiam fuisse moris, vt Abbates, qui dignitate quasi Episcopali apud suos eminerent, eisdem quibus Episcopi honoribus afficerentur à suis. Est enim hodiéque Pag. 127.

receptum, vt aduentantibus è longinquo itinere Episcopis, obuiam Clerici prodeant eo, quem inter sacra officia vsurpant ornatu. Aliud quiddam videtur fuisse vsurpatum erga eos Abbates, qui subessent Episcopis, vt insinuare videtur antiquum hoc monumentum ex libro Ordinis sancti Victoris Parisiensis. Si aliquando Abbas extra Monasterium per duos menses aut ampliùs moram fecerit, reuersus hoc modo suscipi debet. Priùs fratribus aduentum nunciare debet; tunc autem in Ecclesiam pariter conuenire debent, & ibi sedentes præstolabuntur eum. Ipse autem per portam superiorem Ecclesiam ingressus, cùm ante introitum Chori peruenerit, ibi omnibus assurgentibus, Prior aquam benedictam & aspersorium ei offerat, deinde transeunti per medium hinc inde inclinabunt. Procedens autem ad gradus prosternet se, vel inclinabit, & dicetur Psalmus, *Ecce quàm bonum*. Quo finito cum *Gloria*, & *Kyrie eleyson*, dicetur *Pater noster*. Deinde Prior dicet, *Et ne nos, Conuertere Domine, Ecce quàm bonum, Beati qui habitant, Domine exaudi, Dominus vobiscum*, Oratio, *Quæsumus omnipotens Deus, vt huic famulo tuo*, &c. Posthæc Abbas accedet ad Sedem suam; deinde fratres ibunt in Capitulum, & ibi dicto *Benedicite*, osculabitur fratres per ordinem. Primùm Prior veniet ad eum, & inclinans osculabitur eum; deinde iterùm inclinans reuertetur in locum; & posteà Subprior, & post eum omnes de dextro Choro per ordinem; deinde omnes de sinistro Choro à maiore vsque ad minimum. Posteà residens indicabit fratribus de itinere suo, quæ dicenda sunt.

Bruno Lingonensis Episcopus Guillelmum S. Benigni Abbatem consecratum insigniter iuuit.

Pag. 129. CXXI. *Honorificè exceptus à Præsule Brunone, Monachorum Pater est ex more consecratus.*] Tempus ac modum huiusce exceptionis & consecrationis, egregiósque Brunonis mores ex sancti Benigni Chronico excerpere hoc loco fuit consilium, vt plena his verbis lux affulgeret. Sic enim scribit. Anno ab Incarnatione Domini DCCCCLXXX. Indictione VIII. Regni Lotharij Regis XXVI. dedit idem Rex Brunoni Remensis Ecclesiæ Clerico suo vero parenti propinquitate consanguinitatis existenti Lingonicæ ciuitatis Episcopatum. Ordinatus est autem idem Bruno Episcopus per manus Burchardi Lugdunensis Archiepiscopi in Ecclesia S. Stephani viginti-quatuor gerens annos ætatis, & eodem anno ascriptus est, atque susceptus à Clero Lingonicæ vrbis, ab Incarnatione videlicet Christi DCCCCLXXXI. Hic assequutus Episcopatum, omni quo potuit nisu sequi studuit exemplum boni Pastoris. Monasteria igitur ipsius ad Diœcesin spectantia in spiritualibus religione, in temporalibus necessaria penè annullata gubernatione considerans, cepit quærere quatenus Dei dispensante nutu, suum in statum collapsa omnia reuocaret. Amouens ergo

Manassem Abbatem huius loci à dominatione, qua non benè vtebatur, instituit in locum eius Abbatem quendam ex Monasterio Deruensi Assonē nomine. Erat hic Aquitanicus genere ornatus bonis moribus, & religiosa conuersatione. Hic duobus annis in regimine peractis, repedauit ad suum Monasterium, dimissâ huius loci gubernatione, atque iterùm Manasses Abbas suum recepit officium. Videns igitur Dominus Episcopus Bruno statum loci in ambiguo positum supplex adiit Dominum Maiolum Cluniacensis Monasterij Abbatem, multáque prece poposcit, quatenus eius auxilio posset perdita reparare in melius, interiùs Religionem, & exteriùs possessiones. Cuius precibus flexus Reuerendus Abbas Maiolus dedit ei duodecim Monachos ex omni congregatione selectos, disciplinis sanctæ religionis instructos, diuina & humana sapientia doctos, nobilitate carnali claros. Quibus aduenientibus ita ordinauit Dominus Episcopus, vt die Trāslationis S. Benigni Monachis cum sibi subiectis Clericis ante sepulchrum sæpè fati Martyris in crypta nocturnale officium peragentibus, ipsi in superiori Choro ante principale S. Mauritij Altare matutinalem inciperent synaxin. Quod vtique conuenienter actum est, vt qui lumen Religionis ostensuri venerant, intrarent luce diei appropinquante. Proinde illis sic à luce pergentibus, isti in loco degentes ceperunt sanctâ conuersatione resplendere, vt locus qui anteà prauis actibus, & ineffabili negligentia à cunctis videbatur confusus, nunc felici exercitatione virtutum omnium videretur esse floridus. *Et infrà.* Fuit Bruno in eleemosynis largus, in vigiliis sedulus, in orationibus deuotus, in charitate perfectus, in humanitate profusus, in sermone paratus, in conuersatione sanctissimus. Erat irreuerentibus terribilis aspectu, reuerendus incessu, metuendus seueritate, venerandus benignitate. Censuram authoritatis temperabat mansuetudo humilitatis, non personam potentium, sed morum elegantiam attendebat in singulis, & tanto eminentius vnumquemque honorabat, quanto sanctiùs viuere didicisset. Clericorum ac Monachorum, Sanctimonialium quoque, necnon viduarum ac pupillorum pater erat, atque inter diuites & pauperes ita medius, vt pauperes illum quasi patrem aspicerent, diuites verò quasi superiorem sibi diuitem timerent.

De Monasteriis quibus disciplinam Guillelmus restituit.

CXXII. *Monasterium Verziaci castri.*] Plus cæteris Cluniacensibus laborasse in restituenda religione Vuillelmum affirmat S. Odilo in vita S. Maioli: idque doceri liquidò potest ex numero Monasteriorum, quibus illam præbuit operam. Nam I. Benignianum, vt dixi, in magna posuit claritate. II. cēsent aliqui Vizeliacense; sed vereor ne ab eis vicinitate nominis aberratum sit, cùm scribi debuerit Virziacense, vt habet hoc loco Glaber, nec de Vizeliacensi Guillelmo concredito antiquus, Pag. 130.

quod sciam, vllus author meminerit. III. fuit, vt puto, S. Petri ad fontem Besuæ, vt Glaber hîc scribit. IV. S. Ioannis Reomaensis. V. sancti Michaëlis Tornodorensis. VI. Melundense in agro Tornodorensi. Attribuit hæc Guillelmo omnia Bruno Lingonensis, præter Virziacense, quod cætera Lingonensi tractu continerentur: Virziacense autem Heduensis esset Diœcesis. Itaque Henricum Burgundiæ Ducem istud authoritate, vt puto, politica reliquis addidisse scribit Chronicum S. Benigni. VII. Vlpianum, seu Fructuariense, quod in agro paterno Eporediæ de nouo constituit. VIII. Fiscanense quod à Duce Normannorum Ricardo primo reædificatum, & Clericis attributum, cùm olim Virginum sacrarnm fuisset domicilium, Ricardus secundus pulsis Clericis Monachorum, quos Vuillelmus eò adduxerat curæ summisit, anno postquam Benignianis ille præesse ceperat vndecimo. IX. Metense sancti Arnulphi, quod tamen ab illo susceptum ante Fiscanense insinuat Chronicum S. Benigni. X. Gemmeticense, quod à Ricardo secundo Normanniæ Duce habuit. XI. S. Audoeni Rotomagense. XII. S. Michaëlis in periculo maris. XIII. Tullense S. Apri. XIV. Monasterium Virginum sacrarum apud Insubros eius industria conditum. XV. Parisiense S. Germani, quod à Roberto Rege restituendum accepit. XVI. Melodunense S. Pharonis ab Odone Comite assignatum. XVI. Gorziense à Theodorico Metensi Episcopo commendatum. Sex postrema commemorat Chronicum S. Benigni solùm, priora refert etiam Glaber.

Scholas cur in Monasteriis instituerit iis quoque qui non essent Monachi.

Pag. 131. CXXIII. *Clericis instituit Scholas sacri ministerij.*] Duas eius institutionis causas insinuat Glaber charitatem, & Monastici Ordinis propagationem. Charitatis enim fuit, quòd plebeis Clericis Magistros dedit, quibus non in ea tantùm Prouincia, sed tota etiam Gallia erant propè destituti. Propagationis autem Monastici Ordinis, quod in iis Scholis plantarit quædam quasi seminaria, vnde plurimos ad Religiosi instituti hortos transferret. Erat enim moris antiqui geminas in Monasteriis vulgò Scholas constituere, interiores, quas soli frequentarent Monachi, & exteriores, quæ omnibus paterent Clericis. Ekkeardus libro de casibus Monasterij S. Galli cap. 1. Traduntur, inquit, post tempus Marcello Scholæ Claustri cum Notkero posteà cognomine Balbulo, & cæteris Monachici habitus pueris. Exteriores autem, id est Canonicæ Isoni cum Salomone, & eius comparibus. Canonicas vocat, in quibus Canonici, seu Clerici, qui non essent Monachi, docebantur, vt Salomonis illius exemplum conficit, qui eo tempore Clericus tantùm erat, vt paulò antè indicat Ekkeardus. Idem cap. III. Quod Ratpertus in Scholis hoc ipse in claustro præter verbera omni charitatis egit censura. Et cap. VI. Erant

disciplinæ loci vt semper & tunc seueræ non modò in Claustro, sed & in Scholis exteriùs. Cap. x. cùm apud suum Gallum ambas Scholas suas teneret, nemo præter exiles pusiones quidquam alteri, nisi Latinè ausus est proloqui. Elucet eadem Scholarum in Monasteriis distinctio apud alios authores. Nam in Concilio Turonensi II. cap. xiv. aperta videtur esse mentio Scholarum interiorum. Schola, inquit, labore communi construatur, vbi omnes iaceant, aut Abbate, aut Præposito gubernante, vt dum duo, vel tres vicissim legant & excubent, alij consolentur. Scholarum autem exteriorum institutio præcepta videtur à Carolo Magno in Capitulari Aquisgranensi cap. lxxii. Vt Scholæ, inquit, legentium puerorum fiãt vbi Psalmos, Notas, Cantus, Compotum, Grammaticam per singula Monasteria, vel Episcopia discant. Theodulfus Aurelianensis ad Presbyteros suos cap. xix. de iisdem accipiendus est cùm scribit. Si quis à Presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum ad Scholam mittere, in Ecclesia Sanctæ Crucis, aut in Monasterio sancti Aniani, aut sancti Benedicti, aut sancti Lifardi, aut in cæteris de iis cœnobiis, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus.

De Monasterij Fructuariensis conditu & Arduino Rege.

CXXIV. *Locum solitarium cognomento Fructuariensem.*] Conditores huius Monasterij Glaber hîc recenset Gotefredum, & Nitardum Guillelmi fratres. Sed Chronicum S. Benigni inuerso ordine Nitardum præmittit Gotefredo, illúmque Comitem, hunc militem tantùm appellat. Spoponderant ambo se militiæ renunciaturos, vt ait Glaber, quòd verò fidem præstiterint ex Chronico liquet. Cæterùm quòd præsente Arduino Rege dedicatam Fructuariensem Ecclesiam ambo tradunt, id nobis occasio erit de hoc Arduino disquirendi, cuius nomen ita scribunt manuscripti omnes, quos vidimus libri, tum Glabri, tum Chronici. Baronius post Ditmarum Harduigum vocat. Sed Sigonius Ardoinum ex monumentis effert. Erat is Marchio Eporediæ Guidoni, & Adalberto, vt sanguine, ita ambitione cognatus, qui Ottone tertio Imperatore, humanis rebus subducto, absque liberis Regnum Longobardicum Italis restituere laborauit, & lectus ipse in Regem in Conuentu Italicorum Principum apud Papiam imaginem imperij plusquam decennio circuntulit. Sed mox ab electione acerrimum passus est aduersarium Arnulfum Mediolani Episcopum, qui sui atque Episcoporum suorum iuris esse Longobardis Regem legere asseuerans, Henricum Germaniæ Regem coactâ Synodo Longobardiæ Regem dixit. Henricus electione admissâ triplicem diuersis temporibus expeditionem in Italiam suscepit, primam breui posteà per Ottonem Legatum, qui ab Arduino ad Clusas est profligatus; secundam ductu suo ad annum cıↄv. vt scribit Ditmarus lib. vi. in Pag. 134.

qua Veronæ, Papiæ, Mediolani, aliisque vrbibus Longobardicis aliquot exceptus sine pugna, per Rhetos in Germaniam rediit: tertiam à Sigonio cum secunda confusam, ductu item suo suscepit anno CIↃXIII. vt Ditmarus initio libri VII. describit, atque in ea Imperator à Benedicto VIII. Pontifice Romæ inunctus Germaniam Arduino intacto repetiit. Is verò Henrici abscessu factus audacior, occupatis Vercellis Longobardicas ciuitates bello atrociter vexare est exorsus, sed ab Episcopo Mediolanensi insigni apud Astam clade affectus animum regnandi abiecit, abdicatisque omnibus Imperij insignibus, in Fructuariense Monasterium se condidit circa annum CIↃXV. Priore aliquo anno fuisse consecratam Fructuariensem Ecclesiam, Arduino ad id accito, Chronicum Benignianum notauit. Illud autem, opinor, satis constat eum non longè posthæc superstitem fuisse, cùm diu ante Henricum Imperatorem esse desierit vt colligitur ex Glabro; & Henricus decimo demum anno post Astensem victoriam obierit.

In Librum II.

De rebus gestis Vuillelmi.

Quoties Italiam ex Gallia reuiserit Vuillelmus.

Pag. 150. CXXV. ANNO *sexto ordinationis eius.*] Perplexa videtur nonnihil Glabri & Chronici S. Benigni narratio, ob itinerum Guillelmi in Italiam nonnullam perturbationem, quæ hoc loco mihi est distinguenda. Primus enim eius in Italiam regressus is est, qui à Chronico annectitur anno sexto post susceptam ab eo Monasterij Benigniani Præfecturam, & consecrationem à Brunone Episcopo, qui fuit Christi DCCCCXCVI. Quòd ille iter sanctorum locorum Romæque visendæ gratiâ, cùm iniisset ad montem vsque Garganum promouit, atque in reditu morbo conflictatus de solita seueritate multum remittere à D. Gregorio in somnis est iussus. Secundus posterior fuit aliquanto anno Christi CIↃI. Nam eo anno Diuione fundabat Ecclesiam S. Benigni magna ex parte dirutam, vt testatur Chronicum hoc libro cap. XII. Præcedente verò cepta ab eo fuerat restitutio Monasterij Fiscanensis, vt tradit Glaber cap. XII. Sequuta est reparatio disciplinæ in Monasterio S. Arnulfi Metensi, eique reparationi statim successit reditus eius in Italiam, vt Glaber habet cap. XIII. Itaque per annos CIↃI. & CIↃII. peregrinatus est in Italia, Romam inuisit, & Vercellas æger repetens adductus est à fratribus suis, vt Monasterium Fructuariense conderet. Nihilóque secius anno CIↃIII. Diuionem est reuersus, vt intelligitur ex donatione Heudrici militis præ-

ſenti Vuillelmo facta eo anno Diuione, & altera Comitis Gotberti in Normannia, quas idem Chronicum refert. Tertius ei regreſſus in Italiam ab his authoribus tribuitur tertio antequam vita excederet anno, vt Monaſteria ſuæ commiſſa prouiſioni inſpiceret. Quo tempore narrat Glaber eum in Italia duobus annis hæſiſſe, dum mortem præſentiſceret immineutem, quæ tamen illum tertio tantùm ab eo regreſſu anno in Normannia oppreſſit. An aliud prætereà inter ſecundum & tertium iter in Italiam ab eo fuerit inſtitutum, nulla ſatis coniectura poſſumus aſſequi. Nam etſi Chronicum memorat plures vel donationes, vel commutationes, vel tranſactiones eo in Galliis præſente peractas ab anno CIↃIV. ad CIↃVII. tamen ab eo anno ad CIↃXII. nihil occurrit, quod diſſuadeat eum in Italia fuiſſe. Ad hæc licèt anno CIↃXII. & CIↃXIII. & CIↃXVI. & CIↃXX. in Galliis fuerit, vt aliæ docent tabulæ in eodem Chronico, tamen vtrùm deinceps, vel per horum interualla annorum Italiam adierit, non liquet.

De Chriſmali Reomaenſi quo extinctum incendium.

CXXVI. *Chriſmale conto impoſitum eleuauerunt contra incendij flammas.*] Chriſmale genus fuiſſe lintei, cuius eſſet vſus ad Chriſma ſacrum, & Glabri narratio, & vis vocis ſignificant. Sed inter plura id genus lintea quodnam hoc loco ſit capiendum, operæ pretium eſt aperire. Primò enim linteum quoddam inuoluendo Chriſmatis vaſculo, dum à Presbyteris referretur, ad ciuitatem vſurpatum, docet Synodus Autiſiodorenſis Can. VI. Vt à media, inquit, Quadrageſima Presbyteri Chriſma petant, & ſi quis infirmitate detentus venire non potuerit, ad Archidiaconum ſuum, vel Archiſubdiaconum tranſmittat, ſed cum Chriſmario, & linteo, ſicut Reliquiæ Sanctorum deportari ſolent. Secundò, vſus erat lintei ſtatim à Baptiſmo Neophytorum, cùm ſacro Chriſmate illorum vertex inungeretur. Ne enim ſacer liquor veſtibus hauriretur, velari linteo ſolebant eorum capita, quod rerum Eccleſiaſticarum Interpretes ad multiplex traxere ſignificatum. Alcuinus lib. de Officiis cap. de Sabbato ſancti Paſchæ. Tunc, inquit, ſacro Chriſmate caput perungitur, & myſtico tegitur velamine, vt intelligat ſe diadema Regni, & Sacerdotij dignitatem portare. Conſentaneus huic eſt Rabanus lib. I. de Inſtitutione Clericorum cap. XXIX. Tegitur, inquit, poſt ſacram vnctionem eius caput velamine myſtico. Eadem habet Iuo ſermone de Sacramentis Neophytorum. Lineum porrò fuiſſe hoc capitis velamen intelligitur ex epiſtola Alcuini apud Henricum Caniſium cap. de tegumento capitis. Tegitur, inquit, poſteà linteo, & hoc de Veteri Teſtamento. Græci etſi hodie moris iſtius nulla retinent veſtigia in Euchologiis, quæ inter eorum, qui baptizantur veſtes meminerunt tantùm τῦ σαβάνου καὶ τῆς ζώνης, tamen olim velamen lineum capiti imponebant, non vt Chriſma combi- Pag. 153.

beret, quo illi non vngunt verticem, ſed ſignificationis cuiuſdam, vt puto, cauſa. Nicephorus enim Calliſti lib. III. cap. XXXVII. de pueris Baptiſmum imitantibus ſic ſcribit: *τὸ ἐκ λίνου ἔσχατον ὕφασμα εἰς μέρη διελόμενοι συμβόλαια τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐποίουν ἀναβολῆς, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ μυστικὸν κράνος εὖ μάλα ἐτύπουν*, lacinias veſtis lineæ diuidentes in partes ſimulacra amictus, qui in talibus vſurpatur, faciebant, & ſuper caput myſticam galeam præclarè efformabant. Erant hæc quidem linteorum genera, tum ad myſticam ſignificationem, tum ad ſacri Chriſmatis honorem deſtinata; ſed vereor ne ad Chriſmale Reomaenſe non pertineant, cùm non ſatis liquidò poſſit doceri ea aliquando Chriſmalium nomine fuiſſe donata. Tertiò proinde huc magis videri poteſt pertinere lintei genus illud, quo hodiéque frontes cinguntur eorum, qui Confirmationis Sacramentum percipiunt. Hoc enim Chriſmale nominat Ordo Romanus Sabbathi ſancti, vbi ante Confirmationem. Deportantur, inquit, ipſi infantes ante Pontificem, & dat ſingulis ſtolam candidam, & Chriſmale, & decem ſiliquas. Non fuit hoc loco Chriſmale id linteum, quo vertices baptizatorum velabantur. Nam iſtud, vt vides, à Pontificibus datur, illud à Presbyteris, quod diſcrimen olim obſeruarat Alcuinus. Sed inſigniter apparet hæc appellatio in hac annotatione libri Pontificalis Eccleſiæ Bituricenſis manuſcripti. Expeditâ, inquit, confirmatione Pontifex annunciet Confirmatis, ſiue Chriſmatis, quòd in honorem Sanctæ Trinitatis triduo Chriſmalia in frontibus portent, & die tertia Sacerdos lauabit eorum frontes, & comburet Chriſmalia ſuper fontes, vel ex Chriſmalibus fiant candelæ ad vſum Altaris. Quartò nihilominùs videtur veriſimilius Chriſmale hoc Reomaenſe accipiendum de Pala Altaris, in qua Euchariſtiæ Sacramentum conficitur. Nam huic quoque Palæ Chriſmalis nomen eſt in Pœnitentiali veteri manuſcripto Collegij Pariſienſis Societatis noſtræ. Qui perdiderit, inquit, ſuum Chriſmale, aut ſolum ſacrificium in regione qualibet, vt non inueniatur, tres Quadrageſimas, vel annum. *Et poſt pauca.* Qui mergit ſacrificium continuò bibat aquam, quæ in Chriſmali fuerit, ſumat ſacrificium, & emendet per decem dies culpam. Eodem ſenſu dixit Beda in Pœnitentiali cap. XIII. Qui in plebem ſuum Chriſmale perdiderit, & non inuenerit, XL. dies pœniteat. Aſſentior huic Chriſmalis notioni potiùs quàm ſuperioribus, quòd duæ priores non ſatis videantur expreſsè linteum ſacri Chriſmatis nominare Chriſmale; tertia autem huic hiſtoriæ non admodum congruit, cùm conſtet ex dictis Chriſmalia Confirmationis tertio poſt eam die aut combuſta, aut diſſipata fuiſſe. Supereſt igitur vt Chriſmale de quo narratur hæc hiſtoria, fuerit palla Altaris, cui id nominis ſit datum, quod vel eodem linteo Chriſmarium ſimul, & thecam Sacramenti Euchariſtiæ obuoluerent, vel ex vno ad aliud nomen deriuarent.

De

De Pœnitentia Monachorum Reomaensium, ob lapsum sacri Calicis.

CXXVII. *Tribus è suis Monachis huius delicti culpam pœnitere praecepit.*] Duo mihi hoc loco lucem videntur postulare, alterum quòd genus pœnitentiæ luere oportuerit Monachos hosce tres, ob sacri sanguinis effusionem in terram, alterum an rectè imposita sit illis pœna, quæ alterius culpæ debebatur. Sanè primum illud non eandem semper in Ecclesia legem videtur habuisse Gratianus dist. II. Can. Si per negligentiam, decretum Pij primi Pontificis fuisse refert, vt Presbyter, qui per negligentiam de Christi sanguine quidpiam in terram fudisset dierum XL. subiret pœnitentiam. Hoc decretum sic habet in Pœnitentiali Romano titulo de crapula, cap. X. Si verò per negligentiam de Calice aliquid stillauerit in terram linguabitur, tabula radetur, si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus conradetur, & igne consumetur, & cinis intra Altare recondetur, & Sacerdos XL. dies pœniteat. Nonnulla in hoc Canone aliter effert antiquus liber Pœnitentialis manuscriptus. Si verò, inquit, per negligentiam de Calice aliquid stillauerit in terra, lingua bibatur, tabula radatur, si non fuerit tabula, mittat vt non conculcetur, igne consumatur, vt suprà, & sacerdos L. dies pœniteat. Consensus tamen est maximus aliorum librorum in XL. dies pœnitentiæ. Sed quid egerint, aut passi sint, qui diebus illis pœnitentiam agerent, colligendum est ex vetustis hisce libris Pœnitentialibus. Etsi enim vox pœnitentiæ interdum pro publica vsurpetur, quæ segregationem ab Ecclesia, per dies aliquot, vestitus mutationem, abstinentiámque à cibis, & voluptatibus inueheret, tamen cùm de priuata accipitur ieiunium, iis in libris insinuat. Pœnitentiale Romanum tit. I. cap. 16. Duodecim annis pœniteat, quatuor ex his in pane & aqua. Theodorus Cantuariensis ibidem tit. IV. cap. IV. Si quis, inquit, per necessitatem furatus fuerit cibaria, vel vestem, vel pecus, per famem, aut per nuditatem, pœniteat hebdomadas tres, si reddiderit, non cogatur ieiunare. Vbi vides vocem *pœnitendi*, exponi per ieiunium. Sed nihil est hac in re clarius, quàm quod pœnitentiæ in eiusmodi libris impositæ ex benignitate Ecclesiæ commutari solerent, vel in eleemosynas, vel in orationes, vt appareret pœnitentiam absolutè positam pro eo solo genere boni operis, quod præter ista communiter vsurpabatur, id est pro ieiunio. Ibidem tit. IX. cap. XXX. Theodorus sic statuit. Qui non potest sic agere pœnitentiam, vt superiùs diximus, faciat sic. Si tres annos continuos ieiunare debet, & non potest, eroget in eleemosynam solidos viginti-sex; in secundo eroget in eleemosynam solidos viginti &c. *Et infrà.* Qui ieiunare non potest, & non habet vnde redimat, & Psalmos nouit, pro vno die quem ieiunare debet in pane & aqua, tribus vicibus *Beati immaculati* decantet, & sexies

Pag. 155.

CCcc

Miserere mei Deus, & septuagies prosternat se in terra, & per singulas genuflexiones *Pater noster* decantet. Ex his liquet, vt puto, pœnitentiam dierum quadraginta, quam tribus Monachis Reomaensibus imposuit Vvillelmus, nihil aliud fuisse, nisi totidem dierum ieiunium. Verùm quòd Presbytero peccante imposuerit pœnitentiam Monachis, fuit id quoque veteris instituti, cùm vel nollet, vel non posset pro dignitate id præstare qui peccarat. Pœnitentiale manuscriptum cap. de modis pœnitentiæ, & qualitate. Qui ita, inquit, implere aut non vult, aut non potest, sicut in Pœnitentiali est scriptum, & qui de Psalmis hoc quod superiùs diximus implere non potest, eligat iustum, qui pro illo hoc impleat, & de suo pretio, aut labore hoc redimat.

Quomodo Præfectura Reomaensi deiectus Vvillelmus.

Pag. 157. CXXVIII. *Vvillelmo tulit Abbatiam Monasterij sancti Joannis.*] Quo id anno egerit Rex Robertus statuere certò non possum; illud mihi videor ex Chronico Benigniano assequi abiisse annum CIↃXVI. ante hanc abdicationem. Inculcat enim aliquoties Regem Robertum, viuo Brunone Lingonensi Episcopo, nihil in Burgundia potuisse promouere. At simile vero est non ante eum potuisse Abbatē deiicere, quam ea parte Burgundiæ potiretur, in qua ille Abbas fuit. Itaque si Brunone superstite nihil in ea promouit, ne Abbatem quidem ante eius mortem deiecit. Porrò de anno mortis Brunonis ita scribit. Ipso anno, qui fuit ab Incarnatione Domini CIↃXVI. Dominus Episcopus Bruno obiit II. Cal. Februarij peractis in Episcopatu annis XXXV. Sanè Aimoinus, aut eius Continuator lib. V. cap XLVII. refert in annum CIↃXV. expeditionem Regis Roberti, & Victoriam Senonensem, secundùm quam partim armis, partim affinitatibus tractum illum Burgundiæ sibi subiecit. Circa hæc igitur tempora fieri potuit, vt Vvillelmum, & paulò ante Brunoni, & tunc Ottoni Guillelmo propter affinitatem addictum Præfecturâ Reomaensi depelleret Robertus. Quòd enim Monasterium Regiæ esset fundationis suo id sibi iure vendicare posse videbatur, quod Concilium Toletanum IX cap. 11. ac Pontificiæ Constitutiones 16. qu. 17. concedunt fundatoribus.

De Constantinopolitanis ambientibus nomen Oecumenici.

Pag 163. CXXIX. *Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe sicut Romanam in vniuerso vniuersalem dici.*] Non est difficile decernere quisnam hic fuerit Constantinopolitanus Episcopus, qui Pontificium consensum in nominis Oecumenici cum Constantinopolitano participationem pretio mercari est conatus. Duas enim habet Glaber notas temporis, quæ ipsum prodant. Altera est anni Christi CIↃXXIV. Altera Basilij Imperij.

Constat enim ex Zonara anno antè octauo, quàm hic Christi annus verteretur, sedere cæpisse in Constantinopolitano Throno Eustathium, nec dignitate abiisse, nisi cùm fato est interceptus anno cIↃXXV. paucis ante Basilij mortē diebus. Illū igitur oportet Oecumenici nomen, quòd tanto antè præcessores eius reclamantibus Romanis Pontificibus inuaserant, à Ioanne XIX. ingenti munerum oblatione licitatum esse. Istæ videlicet fuere semper Græcorum artes, vt à Pontificibus vita famáque minùs integris aliquid suffurari priuilegij malis artibus conarentur. Laborarat electio huius Ioannis XIX. aut XX. vt alij numerant, nonnulla nundinationis infamia, vt notat Glaber lib. IV. Histor. cap. I. Ideóque visus est Græcis idoneus, qui pecunia pertentaretur, an dignitatis consortem pati posset. Eadem ex causa narrat Luitprandus in sua legatione alterum Ioannem XI. ab eisdem nonaginta ante annis permotum pretio fuisse, vt Pallium Theophylacto Patriarchæ, ac vulgò aliis Græcis Episcopis absque Romani Pontificis peculiari concessu, vsurpare fineret.

De anno obitus Vvillelmi.

CXXX. *Anno ab Incarnatione Domini* cIↃXXXI.] Vvillelmi obitum plures annotarunt Scriptores, sed tempore admodum diuerso. Nam Glaber occasionem Baronio suggessit nonnulla orationis suæ obscuritate, vt traderet abiisse Vvillelmum è viuis anno cIↃXXXIII. ab Incarnatione, & cIↃ. à Passione. Aimoini autem Continuator lib. V. cap. XLVII. decessisse eum scribit anno Domini cIↃXXX. Sed nihil verius est, quàm quod scribit Chronicum sancti Benigni annum illi postremum fuisse cIↃXXXI. octauo à Natiuitate Christi die. Quod vt stabiliatur, expendendæ sunt inprimis notæ temporum, quæ sententias oppositas fulcisse videntur. Nam Baronium verbis Glabri obscurioribus delusum esse satis liquidò constat. Sic enim scripsit ille lib. IV. Historiæ cap. IV. Imminente igitur anno incarnati Christi cIↃXXXIII. qui est à Passione eiusdem Saluatoris cIↃ. religionis signiferi Benedictus videlicet Papa vniuersalis, ac Rex Francorum, vt iam diximus, Robertus, Fulbertus quoque Carnoti Præsul incomparabilis, vir sapientissimus, necnon prænominatus Pater Monachorum, fundatórque Cœnobiorum eximius Vvillelmus. Ex his verbis collegit Baronius Vvillelmum anno à Glabro notato defunctum esse; sed parùm, vt mihi quidem videtur, merito, cùm nulla sit apud eum, ac ne verè quidem esse possit mortis mentio. Certè Benedictus Papa eo anno mortuus dici non potest, cùm Benedictus octauus decimo antè anno esse desierit, & Benedictus nonus hoc primùm anno creatus Pontifex, anno tantùm post hunc vndecimo vita cesserit. Fulbertus item Carnotensis ante hunc annum fato functus erat, vtpote qui anno cIↃVII. vt Baronius ipse agnoscit, consecratus Episcopus, anno subinde vicesimo-primo, & mense sexto decurso, vitam posuerit, vt hi versus Epitaphij illius testantur.

Pag. 169

Bis denos annos atque vnum dimidiúmque
Virgo Maria tuæ præfuit Ecclesiæ.

Itaque non tricesimo-tertio, sed vicesimo-nono post millesimum Fulbertus interiit. Robertus Rex mortuus à quibusdam ponitur hoc anno, sed ab aliis superiore. Igitur verba Glabri non conficiunt Vuillelmum hoc anno mortuum, sed cùm dicant imminente anno CIↃXXXIII. religionis signiferos fuisse Benedictum, Robertum, Fulbertum, Vuillelmum, non id quod eo præcisè anno, sed quòd circa eum factum est tradunt. Iam Aimoini Continuator dicere absque lapsu potuit Vuillelmum anno CIↃXXX. decessisse, cùm ea illi nox extrema fuerit, quæ XXX. cum XXXI. copulabat. Quamobrem statuendum, arbitror, est Vuillelmi mortem incidisse in annum CIↃXXXI. cùm id disertè asserant Chronicon sancti Benigni hoc loco, & Glaber extremo capite vitæ illius, & præclarè conspirent characteres mortis eius omnes ab authoribus hisce adiecti. Nam vertebatur tunc Indictio XIV. quam Glaber notat, & regnabant in Germania Conradus, in Gallia Robertus, vt idem asserit, & Natale Christi ac Circuncisio in feriam sextam incidebant, vt adiicit ibidem.

IN HELDRICVM.

De rebus Heldrici ante Præfecturam.

Pag. 171. CXXXI. FRATER *qui eum comitabatur Heldricus.*] Fuit Heldricus è primoribus Cluniacensis Monasterij incolis, siue ætatem spectes, siue merita, vt mirum sit illum à Trithemio prætermissum, qui non suos tantùm, sed etiam alienos Ordini suo corrogare non cessat. Causa, opinor, fuit nominis eius corruptela, quòd in libris editis est interdum Heldricus, vt apud Robertum S. Mariani Monachum, interdum Hildricus, vt in Glabro, interdum Holdricus, vt in vita sancti Maioli. Libri tamen scripti manu Reomaenses, & alij Heldricum constanter vocant. De eius ante Præfecturam rebus nihil extat aliud, nisi Italicum iter cum Maiolo, quod ante annum Christi DCCCCLIV. post conditum Cluniacum XLIV. contigisse oportet. Nam hoc primùm anno creatus est Maiolus Abbas Cluniacensis. Iter autem Italicum Heldrico comite nondum Abbas peregit, ac si quid licet coniecturæ indulgere quæsiuit, vt suspicor, id priuilegium, quo Agapetus II. Pontifex Monasterium Cluniacense Episcoporum potestati exemit, & complurium Ecclesiarum attributionem, ei Monasterio ab Episcopis factam sanciuit, suáque illud tutela communiuit. Sanè non est de nihilo quod hoc loco scribit Monachus Siluiniacensis, Legatum Romam cum Hildrico Maiolum pro Monasterij vtilitate, quódque nulla alia Monasterij

vtilitas sub Ademaro Abbate, qui Maiolum legauit, Romæ accurata in Tabulario Cluniacensi reperiatur, nisi hoc Anacleti priuilegium. Porrò si illius impetrandi gratia missus est Romam Maiolus, certò nobis constabit huius itineris Italici tempus, cùm priuilegium à Pontifice Anacleto, Indictione VII. sit concessum, qui fuit annus Christi DCCCCXLIX.

De Præfecturis Monasticis Heldrici.

CXXXII. *Præsidens tribus Monasteriis vno & eodem tempore.*] Non equidem quòd eorum Præfecturas eodem tempore adierit, aut eas simul gesserit tota vita, sed quòd aliquot annis omnium simul curam sustinuerit. Ac primo quidem illi Præfectura videtur attributa Monasterij Autisiodorensis circa annum Christi DCCCCLXXXIII. vt colligitur ex Chronico Roberti Monachi S. Mariani. Nam eo ferè anno sanctus Maiolus ab Henrico Duce Burgundiæ Hugonis Capeti fratre, & ab Heriberto Autisiodorensi Episcopo Henrici fratre notho, Monasterium S. Germani magnoperè prolapsum ab antiquis moribus suscepit restituendum, eámque in rem illi Heldricum præfecit. Secundo loco Flauigniacensis Monasterij apud Eduos restitutioni incumbere orsus est ante annum DCCCCXCIII. quod testantur tabulæ Valterij Episcopi Eduensis à nobis hîc editæ, quæ etiam suspicionem ingerunt Heldricum ab eo Episcopo accersitum, vt quam Autisiodori, eam Flauigniaci præberet operam. Tertio denique loco Præfectus est Reomaensibus circa annum Christi CIↃIII. vt ex Catalogo veteri Abbatum eius Monasterij habemus. Viuebat adhuc Vuillelmus, qui aliquot ante annis à Brunone Episcopo Lingonensi datus erat ei Monasterio Præses, sed intercessere causæ, ob quas Heldricum virum probatissimum sibi quasi Vicarium, aut coadiutorem substitui vellet. Inprimis quòd aliis in Monasteriis præter Diuionense, ad quod primùm fuerat consecratus, id facere solitus esset, ne ex ipsius absentia quidpiam sentirent detrimenti, vt Chronicum sancti Benigni de Metensi, Tullensi, Fructuariensi, & aliis notat. Deinde quòd inter ipsum ac Regem Robertum nonnullæ incidissent offensiones, ob Brunonis Episcopi, & Ottonis, qui Vuillelmum cognatione attingebat, disceptationem de Burgundiæ Imperio, cuius partem eam, quæ Monasterio Reomaensi adiacebat Robertus bello petebat. Quare succrescentibus post annos circiter duodenos offensionibus non ipse minùs, quàm Heldricus Præfectura Reomaensi est pulsus. Denique fieri etiam potuit, vt Vuillelmus Heldrico cederet Reomaensi Præfectura, quòd eiectus esset Autisiodorensi. Nam hoc ipso anno CIↃIII. contigit id, quod Glaber lib. II. hist. cap. VIII. narrat, vt à Roberto Rege abire iuberetur Heldricus Altisiodoro. Pag. 174.

De decimis Capellarum Flauiniacensium Heldrico datis.

Pag. 172. CXXXIII. *Decimas ex Capellis quarum beneficium est ex ipsa Abbatia.*] Ecclesias, Oratoria, Capellas nonnihil iam olim habuisse discriminis authores non obscurè insinuant. Etsi enim interdum Ecclesias hæc omnia promiscuè nominent, certis tamen etiam vsibus ea interdum discernunt. Nam Ecclesias esse insinuant, in quibus ius esset sacra populo omnia administrandi; Oratoria quæ ad solam domesticam precationem. Capellas quæ etiam in agris ad sacrificandum paterent. Sanè clarè εὐκτηρίοις, seu Oratoria secernit ab Ecclesiis eo quem dixi modo. Iustinianus Nouella Constitutione LVIII. vbi cùm iussisset sacra in Ecclesiis publicè fieri, interdicit subinde in priuatis domibus ἔχειν τινὰς ἰδίᾳ εὐκτηρίους οἴκους, καὶ ἐν τούτοις τὴν ἱερὰν ἐπιτελεῖν μυσταγωγίαν, habere quemquam Oratorias, ædes, & in eis sacra perficere mysteria, addit id per se licere εὐχῆς δὲ καὶ μόνης χάριν, precationis solius gratiâ. Translata videtur huius Constitutionis sententia in Capitularia Caroli Magni lib. VI. cap. CI. Qui, inquit, in domo sua Oratorium habuerit, orare ibidem potest, Missas tamen in eo celebrare non audeat. Similia sunt istis quæ Trullana Synodus subinde sanxit can. XXXI. Sed Leo Philosophus Imperator Constit. IV. legi huic, ac Canoni derogauit, vbi & egregiè distinxit non solùm Oratoria ab Ecclesiis, sed etiam Sacerdotes Oratoriorum à Sacerdotibus Ecclesiarum. Definimus, inquit, non tantùm τοὺς ἑκάστης καθολικῆς ἐκκλησίας ἱερεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους τῶν ἱερέων ἑκάστης οἰκίας, Sacerdotes cuiuslibet Ecclesiæ Catholicæ, sed etiam eos qui familiæ cuiusque proprij sunt, potestatem habere in omnibus domibus sacra faciendi, si à domino domus electi, & accersiti fuerint, atque in sacra Oratoria ἱεροὺς εὐκτηρίους introducti. Non tamen huic Leonis Constitutioni delatum diu à Græcis argumento est, quòd Synodo Photiana ac Nomocanone Canon Trullanæ Synodi est in vsum iterùm reuocatus. Iam Capellas quoque ab Ecclesiis, & Oratoriis domesticis diuersas fuisse, quòd sacrificiis æquè ac precibus, & agris æquè ac domibus vsui essent, in Latina Ecclesia, crebræ sunt authorum assertiones. Concilium enim Agathense Oratorium nominans, quod sequiore sæculo Capella fuit, sic sancit Can. XXI. Si quis etiam extra Parochias, in quibus legitimus est, ordinariúsque Conuentus; Oratorium in agro habere voluerit reliquis festiuitatibus, vt ibi Missas audiat, propter fatigationem familiæ, iustâ ordinatione permittimus. Capellæ nomen pro Oratorio Pipini & Caroli Magni temporibus antiquius fuisse doceri, vt opinor, vix potest. Valfridus Strabo eorum propè temporum scriptor cap. vltimo de rebus Ecclesiasticis nomen factum scribit Capellanis à Capa S. Martini, quam Reges Francorum inter bella cum aliis Sanctorum Reliquiis Sacerdotibus gestandam, ac custodiendam darent. Capam porrò illam interdum etiam Capellam dictam ca-

pite XXXVIII. lib. I. Marculfi obseruauit vir illustris Hieronymus Bignonius. Sic enim habet Marculfi formula. Apud tres & alios tres sua manu septima tunc in Palatio nostro super Capellam Domini Martini, vbi reliqua Sacramenta percurrunt, debeat coniurare. Sed id nomen techam tunc Reliquiarum, non Oratorium expressit, videtúrque iis demùm, quæ dixi temporibus ad illud designandum ita accommodatum, vt non domesticum, sed publicum Oratorium à Parochiana Ecclesia distinctum, in quo non preces tantùm, sed & sacrificia offerrentur, exprimeret. Nam in Liptinensi Concilio cap. II. Carlomanno Principe Capellani Episcoporum, qui videlicet sacra priuatim coram eis facerent, nominantur. Et Carolo Magno rerum potiente tabulæ, quibus Tassiloni venia datur, in Capella Palatij conduntur, Concilij Francofordiensis cap. III. & Clerici in Capella Regis habitare dicuntur cap. XXXVIII. Quæ accipi de alio non possunt, quàm de Oratorio. Iam Capellas non domesticas tunc fuisse, sed in villis, aut agris Ecclesiis Parœcianis subditas, discimus ex Capitulari Hincmari cap. VIII. Nemo, inquit, vestrûm Capellam alicui in domo sua habere permittat, & Concilio Metensi Can. III. Vnusquisque, inquit, Presbyter vnam solummodò habeat Ecclesiam, nisi fortasse antiquitùs habuerit Capellam, vel membrum aliquod adiacens sibi, quod nō expedit separari Huiusmodi videlicet erāt Capellæ; quarū Valterus Eduensis Episcopus quòd ad Flauiniacensis Monasterij beneficium pertinerent, decimas Heldrico donat in his tabulis. Qua in donatione alterum è duobus necessariò intelligitur, aut quartam decimarum partem, quæ ex Parisiensi VI. Concilio Can. XXXI. & Nannetensi Can. X Episcoporum erat; aut totas Capellarum decimas, quas sibi Episcopi priùs vendicassent, Monasterio attributas. Non enim Ecclesiis tantùm Parœcianis ius decimarum fuisse, sed etiam Capellis fidem facit Meldense Concilium Can. LXXIII. Si Capellas, inquit, vestras Presbyteris, aut viris Ecclesiasticis dederitis, & Dominicas decimas acceperint, sarta tecta Ecclesiæ, & luminaria competenter inde prouideant, & Presbyteri Parochianas decimas accipiant.

Præstaria Heldrici quâ lege condita.

CXXXIV. *Vt autem hæc Præstaria.*] Præstaria Precariæ consectaria, nomen inuenerat, quòd præstarentur per eam, quæ aliquis petiisset per Precariam. Itaque vt Precariæ author erat, qui rem Ecclesiæ immobilem sibi vtendam deposcebat, ita Prestariæ, qui concedebat. Contigit tamen interdum promiscuus harum vocum abusus, vt tabulas suas vocaret Precariam iis qui concedebat, & Præstariam, qui poscebat. Nam in Sangallensibus charta LXXIV. LXXV. LXXVI. aliæque plures dicuntur Precariæ, cùm sint Prestariæ, & charta LXVIII. dicitur Præstaria, cùm sit Precaria. Porrò pro ætatis diuersitate leges quoque Præstariis fuere Pag. 173.

diuersæ. Nam primò nulla erat alia lex Præstariis, nisi vt res donata Ecclesiæ iis, qui donarant concederetur, dum adiuiuerent, reuersura post eorum obitum ad Ecclesiam. Exemplum extat lib. II. Marculfi cap. XL. & cap. XLII. formularum veterum, & lib. I. cap. I. & II. Fuldensium, aliisque non paucis. Secundò, adiecta fuit ea lex, vt quamuis quis rem suam donasset gratuitò, tamen dum eam reciperet per Præstariam ab Ecclesia, censum ad vitam annuum illi rependeret. Ita habet Præstaria inter formulas veteres cap. XXVIII. & cap. LXVIII. inter Sangallenses & hæc Heldrici. Tertiò, si quis dona Ecclesiæ oblata, sibique per Præstariam restituta, subducere, rursúmque vendicare conaretur, multam in Precaria adiectam fisco, & Ecclesiæ inferre cogeretur, centenûm interdum aureorum, aut similem. Formulæ veteres cap. XXVII. Sangallenses tabulæ cap. LVIII. Fuldenses lib. I. cap. II. & aliis. Quartò, ne res data per Præstariam longinquitate temporis, quasi propria, haberetur sancitum est, tum vt nulla hîc præscriptio locum haberet, Concilij Epaunensis Can. XVIII. tum vt Præstariæ renouarentur. In Capitulari Caroli Magni anno Regni. XI. Præcariæ vbi modò sunt renouentur, & lib. VII. cap. CIV. tum vt de quinquennio in quinquennium fieret ea renouatio, Concil. Meldensis cap. XXII. Denique vsus obtinuit, vt Precariis hæc clausula in eum finem adiiceretur. Ac si per quinquennium fuerit renouata, ista Precaria obtineat firmitatem, vt videre est apud formulas veteres cap. XXVII. Quintò, cui dabatur Præstaria is, si quid de suo daret Ecclesiæ, tantundem, aut duplo atque interdum triplo plus de Ecclesiastico vtendum ad vitam accipiebat, ne viderentur hoc contractu alienæ hæreditates captari ab Ecclesia. Concil. Turonens. III. cap. LI. & Meldense cap. XXII. Exemplum habes in hac Præstaria, in qua ad duos mansos à Gorardo Monasterio datos de hæreditate propria, adduntur plura Monasterij prædia sub annuo censu possidenda, cui similes sunt Præstariæ Fuldenses lib. I. cap. CV. & lib. II. cap. XXIX. Porrò duplum de rebus Ecclesiasticis adiiciebatur ad Præstariam, cùm quis sua simul, & Ecclesiastica ad vitam tantùm suam, non suorum retinebat: triplum verò cum suis dimissis, Ecclesiastica tantùm obtinebat, vt est in Concilio Meldensi. Est autem verisimile tantundem refusum, quantum accipiebatur, cùm ad vitam etiam posterorum extendebatur Præstaria. Sextò, licuit extendere vsum bonorum, quæ per Præstariam obtinebantur ad aliquot ex hæredibus, in quo similitudo quædam fuit Præstariæ, & ἐμφυτεύσεως à Græcis Imperatoribus in res Ecclesiasticas inuectæ. Quanquam enim eò differrent, quòd ἐμφύτευσις bona tantùm totidem Ecclesiastica concederet, quot habuisset propria τῶν ἐμφυτευτῶν, vt constat ex Nouella CXX. Præstaria autem plura sæpè concederet Ecclesiastica, quàm acciperet propria; tamen in transmittendo iure vsufructuario, ad posteros discrimen non erat. Nisi quòd Emphytheusi trium sibi succedentium fuit præscriptus numerus, vltra quem non concederetur. Præstaria autem ad plures

quan-

quandoque pertingerent. Nam Sangallensis LXXIII. admittit quinque sibi in eisdem bonis succedentes. Et LXXI. ad totam posteritatem legitimam eius, cui conceditur, deriuatur. Omninò autem Concilium Turonense III. non alium numerum definit, quàm qui inter dantem & accipientem conuenerit. Septimò, Præstariæ perinde atque Emphyteuses perpetuæ esse non poterant. Quæ enim donabantur iure perpetuo, aut Beneficia dicebantur, aut Feuda. Itaque ad tempus tantùm concessas intelligimus ex Concilio Epaunensi.

IN GVIDONEM I.

Vulferi Monachi Reomaensis sub Guidone ætas.

CXXXV. ERAT *eo tempore Frater quidam Vulferius nomine.*] Pag. 176. Fuisse Vulferij ætatem anno Christi CIↃIII. posteriorem asseuerat Glaber in hac historia, sed quanto fuerit posterior colligi aliunde non potest, quàm ex aliquot eorum, quæ hîc narrantur circunstantiis. Nam primò erant cùm hæc contigêre, inuectæ iam Cluniacensium consuetudines in Monasterium Reomaense, cùm visio huic Vulferio obiecta fuerit, quo tempore expletis Matutinis cæteri Fratres ad pausam, seu somnum reuerterant, ipso in Ecclesiæ vacante orationi. Hæc enim pausa post Laudes Matutinas non moris Reomaensis, sed Cluniacensis erat. Præscribebat quippe Macarij Regula cap. x. non pausam, sed meditationem eo tempore. Matutino, inquit, dicto ita meditationem habeant Fratres. At S. Benedictus cap. VIII. ante Matutinum post vigilias nocturnas meditationem inserit, vnde factus est locus consuetudini Cluniacensi repetendi somnum post Matutinum, quod intelligitur ex vita sancti Maioli, vbi scribitur. Post Matutinas Laudes, cùm se sopori dedisset, &c. Enimuerò Vuillelmum, qui Cluniacensis Monachus non erat, consuetudines Cluniacenses inuexisse in Monasteria, quæ restituebat veteri disciplinæ S. Benedicti, nullis satis planè docetur argumentis, Hildrico potiùs, qui nulla nisi Cluniacẽsi in disciplina vixerat, id meritò tribuatur, cuius Præfectura cùm Reomai fuerit breuissima, verisimile est ad tempus successoris Guidonis I. referendam Vulferij visionem & ætatem. Secundò, his characteribus Principum Hispanorum designauit Glaber cædem eorum Sacerdotum, qui in Reomaensi Ecclesia Vulferio per visum obiecti fuere. Cùm Almuror, inquit, Rex Sarracenorum Hispaniam, vsque ad Australes Galliarum fines occupauit, resistente illi Vuillelmo Duce Nauarræ cognomento Sancto. Quibus in verbis plura inesse menda, non est dubium, cùm nulla historia, aut Almuror Regem Sarracenorum, aut Guillelmum Ducem Nauarræ cognomento Sanctum

DDdd

commemoret. Itaque non est dubium quin Almanzor pro Almuror, & Guillelmus Dux, & Rex Nauarræ cognomento Sancij, pro vnico Guillelmo sint substituendi. Nam Rodericus Tolet. lib. v. cap. xiv. scribit Almanzori Regis Cordubensis Alghibo, qui omnia pro Rege gerebat, totámque latè Hispaniam Barcinonem vsque populabatur (vbi fortè Glaber Australes Galliarum fines collocat) egregiè restitisse Guillelmum Consaluum Comitem Galæciæ, & Garsiam Sancij, seu Tremulum Regem Nauarræ. Qui duo apud Glabrum Librarij vitio sunt in vnum confusi, ac pro his verbis Guillelmus Dux, & Rex Nauarræ cognomento Sancij, scriptum est Guillelmus Dux Nauarræ, qui nullus fuit. Cæterùm post Almanzorem deuictum anno, vt Mariana notat, DCCCCXCVIII. & confugium Sarracenorum in Africam, affirmat hoc loco Glaber obiectam Vulferio visionem, quam refert. At neque belli illius finis, nec Sarracenorum regressus, & pax Hispaniæ contigit, antequam Almanzoris filius, qui & ipse, vt Vasæus ait, Almanzor est dictus, esse desineret, atque ciuili tumultu dissidentibus Sarracenis, Rex eorum Hisemus in Africam confugeret, quòd anno CIↃXVIII. posterius fuit. Quo anno Hildricus Monasterio Reomaensi præesse desierat, & Guidoni vacuam reliquerat Præfecturam. Tertiò, si Hildricus Reomaensi, & Autisiodorensi Monasterio etiam tum præfuisset, Glaber, qui Autisiodori tunc viuebat, non loqueretur hunc in modum. Sui Abbatis imperio perrexit Autisiodorum, sed potiùs, nostri Abbatis imperio. Hæc ergo verba insinuant alium ab Hildrico Reomaensibus tunc præfuisse, qui omninò fuit Guido I.

De officio sanctæ Trinitatis à Reomaensibus celebrato.

Pag. 177. CXXXVI. *Mos est psallere responsoria deifica Trinitati condigna.*] Nondum legis erat Ecclesiasticæ, sed moris sese sensim ad plures fundentis, vt ad diem octauum post Pentecosten sanctæ Trinitatis Officium celebraretur. Cùm enim haud multò ante annum Christi DCCCCXX. Stephanus Leodiensis Episcopus id Officium concinnasset, & duodecimo post anno Richarius eius successor illud in Ecclesiæ Leodiensis mores induxisset. sensim ad alias, vt ex hoc loco patet, dimanauit. Ac licèt eum vsum multi initio improbarent, quòd ab ea die octaua Officium Pentecostes expungeret, tamen ad extremum pro Officio sanctæ Trinitatis plures stetere. Berno Augiensis circa annum CIↃX. pugnabat vehementer contra hunc vsum libro de Missa cap. III. immò & Alexander II. Pontifex declarauit ad annum CIↃLXV. id Officium non esse Romanæ consuetudinis, vt refertur cap. 2. de Feriis. Eam enim constitutionem Alexandro II. censeo tribuendam non tertio, vt hodie habet editio Decretalium, quia citata reperitur apud authorem Micrologi, qui Alexandro secundo coæuus fuit, & ad tertium non peruenit. Porrò is author acerrimè ob-

nititur huic vsui Officij sanctæ Trinitatis cap. LX. sed omnia obstinatè euicit Ecclesiarum iudicium. Nam post annum CIↃCXIX. Rupertus libro XI. de Officiis diuinis cap. I. legem iam Ecclesiæ communem esse censebat, eius Officij ad illam diem celebrationem. Honorius autem Augustodunensis centum circiter post annis, licèt Romanum vsum eatenùs refragatum dicat, tamen eum in aliis Ecclesiis viguisse scribit suâ ætate. Denique Rodolfus de Riuo annis post Honorium minùs paulò ducentis libro de Canonum obseruantia, propositione XVI. non tantùm Gallicam, sed etiam Romanam, ac ferè Germanicam Ecclesiam in eius Officij celebrationem ætate sua scribit conspirasse. Quæ res Sanctorum Hispaniæ Sacerdotum, qui illud tantò antè mirificè probarant, iudicium vehementer commendat.

IN GODEFREDVM.

De Godefredi ætate, & moribus.

CXXXVII. PRÆFICITVR *Ecclesiæ sancti Joannis Dominus Godefredus.*] Cùm in obscuro reliquerit Bezuense Chronicum, fueritne Godefredus Reomaensis Monachus, an secus, fateatúrque tantùm non fuisse Bezuensem, sed inde assumptum, vt Reomaensibus præficeretur, non possumus liquidò affirmare cui Monasterio sit attribuendus. Sed qui illius, ac superioris æui mores meminerit, suspicari nihilominùs poterit fuisse Reomaensem. Erat enim vsus non infrequentis, vt qui Monasteriorum Præfecturis censebantur idonei, ij ad alia Monasteria, in quibus vigeret disciplina, priùs mitterentur instituendi, vt de Theodoleno Abbate S. Sequani narrat Historia S. Frodoberti, & de aliis alij. Quidni ergo coniiciat quis Godefredum Bezuensi tunc nominatissimæ disciplinæ, vel ab Episcopo, vel ab Abbate suo traditum, & ad Præfecturam Monasterij sui subinde reuocatum. Annum porrò Præfecturæ eius notat Catalogus Abbatũ Reomaensium antiquus CIↃXCVIII. qui cùm decennio tantùm posterior fuerit eo anno, quo Bezuense Monasterium ab Stephano Abbate pristinum recepit splendorem, consequens est haud diuturnam in eo moram fecisse Godefredum. Neque verò multò diuturnior illi fuit Præfectura, cùm idem Catalogus successoris eius initia collocet ad annum CIↃCIX. Quo interuallo vitam ab eo commodè, ac tranquillè actam indicant tabulæ Monasterij funerariæ, quæ eius obitum his verbis notant mense Februario. Godefredus Abbas pacis amicus iacet in Capitulo. Pag. 182.

IN BERNARDVM II.

Quæ familia Montisbarri, & quis Abbas S. Ioannis de Prato.

Pag. 183. CXXXVIII. RAINARDVS *de Montebarro.*] Familiam per hæc tempora Hugonis II. Ducis in Burgundia fuisse, cui vrbs Montisbarri, aut Montisbardi nomen dedisset, non tantùm ex hac historia, sed etiam ex quadam tabularum Reomaensium subscriptione liquet. Nam anno ciↃcL. subscripsit litteris Godefridi Episcopi Lingonensis, quibus continetur transactio Reomaensium cum Lucia de Anceio, Andreas de Montebarro. Fuisse verò in ea familia Comitatum, ac dominium eius vrbis verisimile facit hæc historia, in qua vides mentionem litis inter Comitem Montisbardi, & Clarembaudum de Capis. Sed desiisse haud multò posteà, vel familiam, vel eius in vrbe Comitatum intelligimus, tum ex aliis tabulis Reomaensibus scriptis anno ciↃccxxxv. quibus constat Hugonem IV. Burgundiæ Ducem Montisbarri iurisdictione tunc potitum, eámque per Præpositos exercuisse: tum ex eiusdem Hugonis testamento, quo vni ex suis liberis Montembarrum hæreditario iure transcribit. Cæterùm, quòd Bernardus dicitur hoc loco Abbas sancti Ioannis de Prato, aliàs est S. Ioannis de Pratis, vt in tabulis Godefridi Lingonensis Episcopi anni ciↃcxli. Controuersia, inquit, inter Ecclesiam S. Ioannis de Pratis, & Ecclesiam S. Mariæ Rubeimontis de Parochia Asiaci agitata est. Nullum verò discrimen esse inter hoc nomen, & Abbatis Reomaensis cernitur in hac historia, cùm promiscuè nunc vnum vsurpetur, nunc aliud. Ac nescio an hoc nomen Monasterio obuenerit, ob pratorum copiam, quæ ad collis Reomaensis radices latè funduntur.

Quis exitus fuerit litis Bernardi de Ecclesia Ritiaci.

Pag 184. CXXXIX. *Apud Castrilocum conuentu habito.*] Ter sibi censuit contestandam litem de Ecclesia Ritiaci contra Bernardum Reomaensem, Arnaudus Abbas S. Petri viui apud Senonas, primùm in Synodo Lingonensi; vbi est ab Episcopo repulsus. Deinde in Conuentu ex parte politico Principum, virorúmque nobilium Burgundiæ, vbi etsi dies dicta fuit Bernardo, tamen desertum est vadimonium: denique apud Legatum Pontificium, & mox apud ipsum Pontificem Callistum II. à quibus nihil obtinuit aliud, nisi vt Lingonensis Episcopus iuberetur ius illi dicere. quòd an ille præstandum sibi non duxerit, an secundùm Bernardum pronunciarit, non satis est compertum. Illud non est obscurum Eccle-

siam Ritiacensem in Reomaensium potestate deinceps permansisse: nam Guillencus, qui Ioceránnum Lingonensem Episcopum excepit, eam Reomaensibus à præcessore datam nouis post hæc eis addixit tabulis. Aliis inde tabulis astipulatus est Godefridus item Lingonensis Episcopus, & subinde Romani Pontifices, Eugenius III. Alexander III. Innocentius III. Ac licèt de Ritiaco non pauca variis temporibus tam cum Monachis S. Petri viui, quàm cum aliis sint actitata; tamen nullæ cuiquam vindiciæ contra Reomaenses datæ memorantur. Nam anno post hanc litem septuagesimo-quarto Andreas de Montebarro vnus è Rainaldi qui Ritiacum in hac lite repetebat, posteris censum suum Ritiacensem inter Monachos Reomaenses, & S. Petri viui partitus est, absque vlla vindiciarum mentione, vt in tabulis illius anni infrà videbis. Quin & anno cIɔccxxxv. cùm inter Iterium de Brocia, & Reomaenses de Ritiacẽ censibus prouentibus transigeretur, Ecclesia Reomaensibus, velut antiqua possessio est adiudicata, atque in eorū manu ad hāc diem permansit.

An impreßio sigilli apud Burgundos recentis moris.

CXL *Secundùm antiquam terræ consuetudinem instrumenta absque impreßione sigilli composita.*] Hæc videlicet causa fuisse videtur, cur Ecclesia Ritiacensis Monasterio S. Petri viui abiudicata, atque ab Episcopo Lingonensi vendicata Bernardo Reomaensi addicta fuerit, quòd tabulæ S. Petri viui non satis certa fide niterentur, nullius, vt ipsi apud Pontificem fassi sunt, Episcopi Lingonensis, in cuius Diœcesi Ecclesia erat, sigillo munitæ. In quo dum illi se ea exceptione tutarentur, quòd sigilli impressio de antiqua terræ consuetudine non esset, à Ioceranno Episcopo non sunt auditi. Enimuerò etsi ex antiquis Burgundionum legibus non sigilla, sed subscriptiones tabulis publicis fidem adderent, vt constat ex additamento primæ legis Burgundicæ cap. XII. tamen longè ante id tempus, à quo Ritiacensem Ecclesiam sibi volebant asserere Monachi sancti Petri viui, id est ante annum Christi cIɔxIx, vulgata erat apud Episcopos sigilli in actis publicis firmandis impressio, nec ad huius litis annum cIɔcxIx. vnquam cessauit. Nam Seuinus Senonensis Episcopus ad annum Hugonis Regis quintum, qui fuit Christi DCCCCXCII. actis Synodalibus, quæ prompta sunt ex Tabulario S. Petri viui apud Annales Aurelianenses cap. LXXXVIII. sic subscribit. Seuinus peccator, & Archiepiscopus firmo, & sigillo meo munio. Vbi dignum est obseruatu, nullius sigillum tabulis appositum, nisi eius, qui cæteris subscribentibus præcellebat. Haud multò posteà Prouinciæ Senonensis Episcopi, præsente Roberto Rege, & Leterico Archiepiscopo Synodum apud Monasterium S. Dionysij celebrauere, cuius Decreto hæc est addita clausula. Hanc authoritatem iudicio Episcoporum, qui interfuerunt, subtersigna-

Pag. 186.

Synodi præcellentissimus, anno Regni I. Christi DCCCCXCVIII. ex tabulario S. Dionysij. Similis Synodus extat ex eodem tabulario apud Calam, ab eodem Rege, post annum Regni VI. sic annotata. Nomina Episcoporum Synodi subter ascribi iussimus, & annulli nostri impressione sigillari. Henricus Roberti filius, ac successor, Gilduino Senonensi Ecclesiæ præsidente, Synodum eiusdem modi apud Senonas habuit anno CIↃXLVIII. cuius Decreto in fauorem Collensis Monasterij edito hoc additur firmamentum. Sigilli nostri impressione hanc chartam adsignari præcepimus. Ita antiquitatum Trecensium Promptuarium. Philippus Henrici filius, Richerio Senonense Archiepiscopo, adfuit eiusdem Prouinciæ Synodo apud Senonas, & facto in eiusdem Monasterij fauorem decreto hæc addi iussit. Hoc priuilegium sigilli nostri impressione adsignari præcepimus, anno CIↃLXXI. Dumbertus Senonensis Archiepiscopus ad annum Christi CIↃXCIV. & Girbertus Parisiensis ad annũ CIↃCXIX. sigilli sui impressione priuilegia haud absimilia corroborant de Clericorum, aut Capitulorum assensu. Denique Ludouicus Crassus anno CIↃCXXIX. in Philippi filij inunctione Synodum habuit apud S. Germanum de Pratis, cui intererant Lugdunenses, Remenses, & Senonenses Episcopi, eámque Episcoporum consilio de sigillo suo iussit insigniri. Tam crebra ac solemnia exempla appositi sigilli iis maximè tabulis, quibus Ecclesiæ Monasteriis donabantur, qualesq; fuere, quas hîc ferè attulimus, satis omninò esse poterant Ioceranno, vt S. Petri viui tabulas non admitteret, quæ hoc temporis interuallo scriptæ dicebantur, quo nec Ecclesiæ sine Synodis aut Prouincialibus aut Episcopalibus, aut siue Capitulorum consensu, Monasteriis donabantur, nec tabulæ tam publicæ sine sigillis subscribebantur. Scio nonnullas hodiéque ostendi illius temporis sine sigilli mentione: sed obseruatũ est eas, vel pertinere ad donationes, aut actiones priuatas, vel non caruisse olim sigillo, etiamsi nulla eius mentio fiat, vt constat ex aliquibus Dionysianis, vel sigillum metaphora quapiam in eis explicatum, vt cùm inter diplomata Belgica Manasses Cameracensis anno CIↃXCVI. sic ait. Sigilli nostri imaginatione firmata est. Et inter tabulas Dionysianas Nicolaus Cameracensis anno CIↃCXLIV. Canonica subscriptione, nostra quoque subimaginatione huius nostri priuilegij Decretum confirmamus. Quæ loquutio ex eo videtur nata, quòd ferè imago eius, ad quem pertinebat sigillum, exprimeretur in illo. Nescio verò an aliqua essent sigilla, in quibus solum nomen expressum esset, vt ferè in Bullis Pontificum. Nam Bartolomæus Laudunensis inter Dionysianas tabulas anno CIↃCXXV. sic ait. Sigillo nostri nominis imprimi curauimus.

De societatibus inter Reomaense Monasterium, & alia.

Pag. 126. CXLI. *Statuit cum Ecclesia Tullensi, quæ sub patrocinio beati Mansueti fundata est, societatem einsmodi.*] Frequentissimæ fuit inde ab hoc

ævo consuetudinis, vt Monasteria Benedictini Instituti, quæ nullus à fundatione nexus copulasset, pias inter se societates coïrent, quibus sua sibi inuicem bona ita communicarent, vt fieret illud, *Frater qui adiuuatur à fratre quasi ciuitas firma.* Leges enim iis societatibus non parùm vtiles hunc ferè in modum maximè apud Reomaenses dictæ. Prima, vti Refectorium, Dormitorium, Capitulum vtriusque Monasterij commune esset. Cuius legis sensus esse non potuit, vt nihil vno in Monasterio rerum gereretur, sine assensu Capituli alterius Monasterij, quod fuisset Canonibus parùm consentaneum. Sed vt ne ab vnius Monasterij Capitulo, aliísque locis Monachi alterius, cùm eò aduenissent, excluderentur. Secunda, vti vnum Monasterium Monachis alterius, si quid apud suos molestiæ timerent, pro asilo esset ac perfugio, atque vnius Monachi ita pro alterius perfuga conciliatores interuenirent, vt planè essent sine noxa. Sed in Reomaensibus interdum excipitur reus furti; in Dionysianis verò is, qui saluâ pace, & authoritate Abbatis reuerti non posset. Sangallensis societas cum Augiensibus sic exprimit hanc legem. Si quis prædictorum Monasteriorum frater inordinatus, in gratia Abbatis sui, & fratrum offenderit, & ad alterum locum deuenerit, & si de lapsu quo correptus fuerat, emendationem promiserit, & fecerit, per ipsius loci Abbatem & seniores pro eo intercedentes loco suo, & ordini restituatur. Tertia, vti Abbas vnius Monasterij, si ad alterum venerit, præsit eius Capitulo, veniámque reis impertiat. Ita Reomaensis cum Cellensibus Trecarum, sed Dionysiana cum Fiscanensibus sic habet. Abbas vnius in alterius Capitulo vices geret Abbatis, soluens quod ligatum est, saluo rigore Ordinis. Quarta, si ex alterutro Monasterio allatus ad alterum fuerit nuncius de priuato Monacho fato defuncto, hæc animæ illius subsidia impendentur. Si nuncius manè aduenerit, Missa solemnis & Officium pro mortuo illicò recitabuntur, & æs campanum pulsabitur solemniter. Sangallensis non Sacerdotibus etiam Psalterium adiicit, iubétque Sacerdotes ab Hymno Missæ Seraphico ad *Agnus Dei*, in faciem prostratos gemebundósque procumbere: sin aduenerit nuncius vesperè, Officium & æris pulsatio illicò fiet, sacrificium postridie. Quinta, diebus triginta diarium Monachi vnius pauperibus extra ordinem distribuetur eius gratia: Sangallensis ita eam legem effert. Ab illo etiam die annona, sicut vni è fratribus datur, pro illo quoque ex integro per totos triginta dies pauperibus tribuatur. Sexta, Sacerdotes singuli septem sacrificia, septémque Officia pro eo offerant Deo. Ita Reomaenses hæ tabulæ, sed Cellenses cuique Sacerdoti Missam vnam, cuique Diacono, Subdiacono, Acolytho, Psalterium vnum, Conuersis vt *Miserere*, vel Orationem Dominicam centies pronunciarent, imperarunt. Sangallenses quinquaginta Psalmos iis, qui non essent in ordine Sacerdotij, iniungunt die ab obitu tricesimo, die autem septimo triginta, cæteris nihil. Septima, dies in anno vnus destinetur pro eorum, qui anno eo obierint,

Prouer. 18. ver. 19.

anniuerſariis iuſtis, quæ Sandionyſianæ tabulæ volunt eſſe Miſſarum tricenarum, Sangallenſes ternarum in ſingulos Sacerdotes, & vnius Pſalterij in non Sacerdotes. Octaua, Abbate vnius Monaſterij obeunte, tricena in vtroque ſacrificia pro eo offerantur. Nona, Patroni vnius Monaſterij celebritas in altero æquè ac in ſuo inſtituatur. Decima, ſociorum nomina poſt mortem vtriuſque Monaſterij Calendario inſcribantur, Sangallenſis ipſas ſocietatis tabulas illic iubet aſcribi. Placuit, inquit, nobis, vt in libello Regulæ noſtræ litteris commendetur, & frequentiùs in conuentu congregationis recenſeatur, non quòd publicè legeretur, ſed, vt mox addit, quatenus dum codex iſte frequentiùs legitur & videtur, memoria ſtrictiùs teneatur. Hæc libuit huc conferre, vt vetuſta Monachorum erga viuos functóſque ſocios pietas nota eſſet. Nam inter has tabulas, Sangallenſes inde ab anno DCCC. ſunt repetitæ.

Cur Guillencus Epiſcopus priuilegium ſuum vocet teſtamentum.

Pag. 188. CXLII. *Teſtamentum ex parte mea conſtituo, conſcribo, & confirmo.*] Non extremæ tantùm voluntatis tabulæ, ſed quælibet etiam aliæ teſtium ſubſcriptionibus firmatæ teſtamenti nomen apud nationes, quæ Romanum Imperium inuaſerant habuere. Quocirca in Codice legum antiquarum formula 101. tabulæ manumiſſionis dicuntur teſtamenta. Manumiſſio, inquit, ſub libertatis teſtamento ſolemniter roboretur. In lege Ripuariorum tit. LXI. venditionis tabulis nomen teſtamenti datur. Si emptor, inquit, teſtamentum accipere voluerit venditionis, in mallo hoc facere debet, & pretium in præſente tradat, & rem accipiat, & teſtamentum publicè conſcribatur, quòd ſi parua res fuerit, ſeptem teſtibus firmetur, ſi autem magna duodecim roboretur. Veteres Romanorum leges teſtata & teſtationes dixere, quæ iſti teſtamenta, libro VI. Pandectarum tit. VIII. l. 1. Rectè autem facient, & hæres, & legatarius, qualis res ſit, cùm frui incipit legatarius, ſi in teſtatum redegerint. Et lib. XXIII. tit. 1. l. VII. In Sponſalibus nihil intereſt vtrùm teſtatio interponatur, an aliquis ſine ſcriptura ſpondeat. Græci Iuriſconſulti διαθήκην eodem modo transferunt ad tabulas teſtibus communitas, & ſi non ſint τῶν θνησκόντων διατάξεις. Veteres enim iuris Gloſſæ ſic appellant συνωμοσίαν ἐπὶ διαλλαγῇ πολεμίων, pacta coniurata ad hoſtium reconciliationem, & Ariſtophanes apud Suidam quodlibet pactum hac voce exprimit. Sic & Gloſſæ Iſidori teſtamentum exponunt pactum, & voluntatis confirmationem.

An Sigoaldus Lingonenſis Epiſcopus exemerit Reomaenſes à iuriſdictione ſucceſſorum ſuorum in eligendo Abbate.

Pag. 188. CXLIII. *Priuilegium Sigoaldi Epiſcopi de conſecratione Abbatis.*] Sedebat Lingonenſi in throno Sigoaldus anno paulò plus quàm centeſimo

mo à morte S. Ioannis Reomaensis, ac ferè ducentesimo à Monasterij conditu. Successit enim Bertoaldo, qui ex signatoribus Concilij Cabilonensis primi vnus fuit, ad annum Christi DCL. Itaque eius tempore præerat Monasterio vel Bobo extremus è discipulis S. Ioannis, vel Hunna primus S. Columbani. Quominùs mirum est, quod hoc loco narratur concessum à Sigoaldo priuilegium de consecratione Abbatis, id est de Abbatis, quem Monachi absque interuentu Episcopi elegissent consecratione non recusanda, vt ex aliis id genus priuilegiis intelligitur; & de charitatiua fratrum correctione & emendatione. Cùm enim S. Benedicti regula nondum esset in Monasterij istius mores inducta, electio Abbatum, & castigatio delinquentium, quas in potestate Monachorum esse vult ea regula, hærebant eatenùs in manibus Episcoporum. Vt enim hanc rem paulò accersamus altiùs; cùm simpliciùs olim ac liberiùs agentes cum Episcopis Monachos, atque humilitate magis, quàm necessitate eis summissos, vt ex S. Hieronymo constat, subesse illis omninò voluisset Concilium Calcedonense Canone IV. animaduersum est lapsu temporis in Monasteriorum perniciem vergere tam absolutam Episcoporum in illa potestatem. Vrgente enim vel auaritia, vel rerum suarum angustia rapiebant ad se quidam Episcopi eas facultates, quas populi pietas Monachorum sanctitati ac religioni impendebat, fiebántque quod ait Concilium Toletanum IV. Can. I. Cœnobia, Episcoporum possessiones. Hinc prima nata est exemptionum origo, dum Pontifices & Concilia huic Monasteriorum ruinæ obuiam eundum censerent. Itaque S. Gregorius Magnus Concilio Lateranensi eam in rem conuocato, Episcopos ex Concilij sententia omni Monasticarum facultatum contrectatione interdixit; cui astipulatum circa Sigoaldi Lingonensis tempora Concilium Toletanum IV. tria tamen restare declarauit, in quibus Monasteria Episcopis subesse oporteret. Hoc tantùm, inquit, sibi in Monasterio vendicent Sacerdotes, quod præcipiunt Canones, id est Monachos ad conuersationem sanctam præmonere, Abbates aliáque officia instituere, atque extra Regulam facta corrigere. Quæ tria etsi fortè locum eatenùs habebant in Hispania, tamen duo postrema iampridem, aut peculiari priuilegio, aut communi lege fuerant emendata. Nam inprimis Abbatis eligendi à Monachis solis concessa fuerat potestas Lerinensibus ab Arelatensi IV. Synodo ad annum Christi CCCCLV. cui priuilegio non fuisse dispar id, quo Agaunenses fruebantur, testis est Marculfus lib. I. formula I. S. Germanus Parisiensis Episcopus Monachis suis, non tantùm electionem Abbatis de propria congregatione concessit, sed etiam omnem eo interuentum successorum Episcoporum præclusit in priuilegio anni DLXVI. Monasterio S. Marcelli Cabillonensi, nec multò posteà Luxouiensi idem tributum asserit Marculfus citatus. Verùm vt latiùs funderetur id bonum S. Gregorius Magnus anno DCI. habito apud Lateranum Concilio, quod Romanum III. vocant, omnibus Episcopis ita electio-

nem Abbatum interdixit, vt consecrationem tamen gratuitam, suorum cuique Abbatum permitteret. Iam verò quòd Toletanum IV. extra Regulam facta ad Episcopi animaduersionem pertinuisse asserit, id quomodo habuerit seorsim est expendendum.

An Sigoaldus Reomaenses exemerit correctione Episcopi.

Pag. 188. CXLIV. *De charitatiua fratrum castigatione & emendatione.*] Cauerat S. Macarij Regula, vt fratrum delinquentium castigatio in Abbatis ac Monachorum potestate esset. Sed Concilia, aut consuetudines Galliæ ad Episcoporum cognitionem eam castigationem multis ex causis adduxerant. Vt necesse fuerit iis, quæ inde nascebantur incommodis, per Pontificum aut Conciliorum priuilegia obuiam ire. Itaque ante Sigoaldi tempora S. Gregorius in priuilegio Monasterij S. Medardi Suessionensis. Nullus, inquit, eorum extranearum personarum censura plectatur. Quòd si culpa principalis vitij deliquerit, priuatim intra claustrum eiusdem Monasterij, secundùm Canonicam institutionem emendetur. Ita aiunt scriptum anno DXCIV. in quo vitium allatum huic priuilegio nulla est causa suspicandi, quidquid alibi nutet. Sed indubitata sunt, quæ aliquot pòst annis concedebantur priuilegia iuxta formulam Marculfi lib. I. cap. I. Si aliquid ipsi Monachi de eorum religione tepidi, aut secùs egerint, secundùm eorum Regulam ab eorum Abbate, si præualet corrigantur; sin autem Pontifex de ipsa Ciuitate coërcere debet. Eodem propè tempore, id est ad annum DCLXIV. Bertefridus Ambianensis hoc Corbeiensibus ferebat priuilegium. Si aliquis, inquit, de ipsis Monachis contumax fuerit, ab Abbate prædicti Monasterij secundùm Canonicam institutionem emendetur. Haud multò ante hæc, vt opinor, tempora suum Reomaensibus priuilegium condebat Sigoaldus, quod proinde ab istorum sensu diuersum non fuisse ex eo constare videtur, quòd in communem formulam, vt patet ex Marculfo, res iam transisset. Itaque Adeodatus Pontifex ad annum DCLXX. non dubitauit huic formulæ subscribere, confirmans priuilegium à Crotberto Episcopo Turonensi concessum Monasterio S. Martini. Conuersationem, inquit, Monachorum exquirere religioso Abbati, eiúsque Præposito, vel qui probatissimi in eodem Monasterio fuerint, quod etiam præfati Præsules consona sententia definierunt, decernimus. Atque hæc quidem de priuatis tunc Monachis sunt sancita; sed multò seriùs extensum est priuilegium, tum ad Monachas fœminas, tum ad Abbates Monasteriorum. Nam inprimis fœminæ etsi sunt iam olim subductæ Episcoporum iurisdictioni in facultatum dispensatione & Præfectarum electione, tamen de coërcendi iure sic statuit S. Gregorius Magnus, in priuilegio Respectæ S. Cassiani Massiliensis Abbatissæ concesso lib. VI. epist. XII. Episcopo secundùm Dei timorem solicitudinem statuimus adhibere, vt si ali-

quem de illic habitantibus exigente culpa oporuerit vltioni submitti, ipse iuxta sacrorum Canonum vigorem modis omnibus debeat vindicare. Præterea Abbatum, qui aliis non suberant coercitio, diutissimè in Episcoporum mansit potestate. Nam cùm in Aurelianensi primo Concilio, regnante Clodoueo, sic sancitum esset Canone XIX. Abbates si quid extra Regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, variæ quidem moderationes huic Canoni subinde allatæ, sed tardè ab eo discessum. Nam in Epaunensi Can. XIX. additum, vt ad Metropolitanum Abbati liceret prouocare. In Turonensi Can. VII. vt sine omnium Abbatum, qui in Diœcesi essent consilio, non posset loco moueri. In decretis S. Gregorij lib. XII. epist. XII. vt non nisi ex graui crimine, & ascito sex Episcoporum consilio. In Vernensi Concilio Can. V. vt ab Episcopis & Archiepiscopis ad legitimam Synodum illi prouocatio esset. Denique tamen à Romanis Pontificibus est impetratum, vt Abbatum, qui aliis non subessent causæ Pontificum tantùm cognitionis essent. Ac nescio an antiquius hac de re extet priuilegium, quàm quod Fulradus S. Dionysij Abbas regnante Pipino impetrauit ab Stephano II. his verbis. Omnes causas tuas, vel Cœnobij tui per Sedem sacratissimam Apostolicam reclamare licentiam habeas. *Et mox.* Et interim nullus te condemnet. Sed id exemplum latissimè posteà fuit ad multos, & Abbates, & Ordines propagatum.

Virginum Monasteria Reomaensi Abbati, qua lege subesse voluerit Guillencus.

CXLV. *De duabus verò Abbatiis illis sanctimonialium.*] Duo Virginum Monasteria Putei Orbiaci, & Rubei Montis iam olim suberant aliqua ratione Abbati Reomaensi, illud iure ciuili, quòd in agro Monasterij conditum, istud iure Ecclesiastico, quòd in Parochia eius esset. Quæ iura ita Guillencus hoc loco auget, vt apud vtrumque Monasterium Abbati & suis honorem debitum, & reuerentiam esse, aliisque omnibus Monachis aditum interclusum velit. Quod sanè videtur pertinere ad curam atque administrationem Monasteriorum muliebrium, quam aliquot antè sæculis Episcopi abs se in Monachos ceperant transferre. Nam Concilium Hispalense II. cap. XI. duplici ex causa Monasteria Religiosis viris committenda sanxit, vt earum institutioni, & facultatum procurationi seruiretur. De priore sic disserit. Monasteria Virginum in Prouincia Betica Monachorum administratione, ac præsidio gubernentur. Tunc enim salubria Christo dicatis Virginibus prouidemus, quando eis patres spirituales eligimus, quorum non solùm gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis ædificari possint. De posteriore autem sic ait. Eorum tantùm eas gubernaculis deputamus constituentes, vt vnus Monachorum probatissimus eligatur, cuius curæ sit prædiis earum rusticis, vel vrbanis Pag. 189.

EEee ij

intendere, fabricas extruere, & si quid aliud est ad necessitatem Monasterij prouidere, vt Christi famulæ pro animæ suæ tãtùm vtilitate solicitæ solis diuinis cultibus viuant, operibúsque suis inseruiant. Verùm ne quid inde labis vel Monachis, vel Virginibus inueheretur, cauent illic patres non pauca. Primùm, vt remoti ab earum familiaritate, nec vsque ad vestibulum habeant accedendi familiare per missum. Deinde ne Abbati, vel ei qui præficitur extra eam, quæ præest loqui Virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem morum non pertineat, sit licitum. Ad hæc ne cum ea quidem, quæ præest frequenter loqui liceat; sed sub testimonio duarum vel trium Sororum, itavt rara sit accessio, & breuis omninò locutio. Denique, vt is, qui ab Abbate præponitur, iudicio sui Episcopi comprobetur. Hæc tam sapienter sancita regulam posteà præstituisse eiuscemodi commendationibus Monasteriorum Virgineorum verisimile est. Nam longè post id tempus perseuerasse morem, vt viris Religiosis eorum institutio, atque administratio crederetur, non hoc tantùm Guillenci exemplum docet, sed etiam Concilium Aquisgranense II. cap. 11. Can. XII. quo eorum emendatio, quæ disciplinam Religiosam dilabi passa essent, viris Religiosis attribuitur.

Confirmatio Tabularum Guillenci per tactum manus quanam fuerit.

Pag. 189. CXLVI. *Manus propriæ tactu & subscriptione confirmamus.*] Qui tabularum donationis, alteriúsve dispositionis author erat, quique illi rei gestæ præbebant testimonium, ij per hæc Gulenci tempora, non solùm tabulis subscribebant, vt hodie, sed etiam tactu aliquo manus authoritatem, aut consensum se præbere significabant. Ac videri quidem alicui posset tactum illum, vt fit hodiéque iuramenti præstiti signum fuisse. Scitum est enim iuramenta olim contactu Altarium, Capsarum, vasorum, quibus inerant Sacramenta, ac librorum sacrorum firmata fuisse; quo opinor deinde factum, vt etiam contractuum tabulæ, quibus sanctissimæ Trinitatis inuocatio præmittebatur, quod in promptu essent, huic rei subseruirent. Verùm vsurpatum etiam fuisse contactum, qui alio non videatur pertinere potuisse, quàm ad authoritatem, vel consensum iis, quæ scripta essent præstandum, satis liquidò potest demonstrari. Extant enim tabulæ Comitissæ Matildæ scriptæ anno CIↃXCII. quibus sua omnia cùm Romanæ Ecclesiæ donasset, hæc extremo appingit. Præsens hæc chartula offertionis, vt omnibus temporibus firma permaneat, atque persistat, pergamenam cum atramentario de terra leuaui paginam, Guidoni Notario tradidi, & scribere rogaui, in qua subter confirmans testibus obtuli roborandam. Post subscriptionem Matildæ, & testium sic additur. Ego Guido Notarius Palatij scriptor huius chartulæ offertionis, post traditam compleui, & dedi. In quibus vides contactum char-

tæ adhibitum, qui ad iuramentum nihil pertineat, ſed ad ſolam declarationem rei ex voluntate prona ac libera tranſactæ, quam chartæ & atramentarij de terra acceptio, traditio, rogatio, cautióque illa Notarij, ne antè abſolueret ſcripturam, quam ſibi hoc modo obtruſa eſſet charta, planè ſignificant. Non diſſimilis contactus occurrit in Alamannicis antiquitatibus, parte I. tit. de manumiſſione cap. VII. Sacerdotes, inquit, nominati manum ſuam in præſentem ingenuitatis chartulam miſerunt, Pero, Altaman, Hiltiger, &c. Qui contactus originem habebat ex lege Alamannica cap. II. §. I. Teſtes, inquit, qui manum ſuam in chartam miſerunt, vnà cum Presbytero Eccleſiæ, ſicut lex habet, ita teſtificentur, quòd ipſi ad præſens fuiſſent, & oculis ſuis vidiſſent, & auribus audiſſent, quòd pater eius illas res ad Eccleſiam dediſſet, & chartam feciſſet. Porrò moris fuiſſe peruulgati ætate Guilenci etiam in Gallia hunc tabularum contactum patere poſt ex tabulis Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi ſcriptis anno CIↃXCVII. aliiſque anno CIↃCXI. quibus hæc verba adiicit. Huius noſtræ paginæ ſcriptum relegi, ſubſcripſi, & in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti propriâ manu confirmaui.

Quid eſſet plenaria Synodus.

CXLVII. *Acta ſunt hæc Lingonis in plenaria Synodo.*] De Synodo Lingonenſis tantùm Diœceſeos hæc dici res eſt perſpicua ex ſubſcriptionibus, quæ à ſolis eius Clericis ſunt adiectæ. Sed cur ea dicatur Plenaria, eſt explicandum. Fuere enim qui plenariæ Synodi nomen ſolis vniuerſalibus Conciliis aſſererent conuenire, vt docet Didacus ab Alaua in tractatu de Conciliis. Sed eſto dicantur ab aliquo plenariæ Synodi eæ, quas dicimus vniuerſales (quod tamen nondum mihi ex authore veteri conſtat) certè plenariæ pleræque Diœceſanæ in antiquis tabulis nominantur. Vt enim Eccleſiarum Capitula, non quòd vniuerſalia, ſed quòd ex omnibus, quorum id eſt iuris, ſiut compoſita, vocari ſolent plena, ſic & Synodi Epiſcopales. Florentius Abbas Indæ lib. II. Diplomatum Belgicorum cap. LXXVII. Datum, inquit, in pleno Capitulo noſtro. Id verò eſt, vt arbitror, in Capitulo cui intererant, qui intereſſe debebant. Sic enim Alexander III. cap. licèt deuitanda, De Electione, Plenam concordiam Collegij Cardinalium in eligendo Pontifice, opponit ei, qua duæ tantùm partes conſpirant, tertiâ diſcordante. Ad quod exemplum plena Synodus nominatur à Balduino Ardenſi Toparcha. In tabulis anni CIↃCXLIV. Facta, inquit, eſt hæc tranſactio in Eccleſia S. Audomari Ardenſis, & in plena Synodo Treuianæ recitata, & approbata. Enimuerò illuſtris extat deſcriptio plenariæ Synodi in aliis tabulis Milonis Morinorum Epiſcopi ad annum CIↃCXLV. his verbis. In Synodo noſtra plenaria, præſentibus Archidiaconis noſtris Milone, & Philippo, Hermanno Decano, Herembaldo, Valone, & aliis pluribus Canonicis noſtris, præſentibus Pag. 190.

quoque Abbatibus, Leone de S. Bertino, & de Bergis, & de S. Vulmaro, & de Capella, & cæteris multis, tam laïcis, quàm Clericis. Hæc cùm scriberentur anno minus quàm vicesimo post hoc Guilenci priuilegium, satis liquidò aperiunt illius sæculi quasi formulam fuisse, vt plenarias vocarent Synodos Episcopales, quibus ij adessent, quos vt ex legitimæ essent, oportebat adesse.

De subscriptione priuilegij Guilenci ab Archiclano.

Pag. 190. CXLVIII. *Lambertus Lingonensis Ecclesiæ Archiclauus subscripsi.*] Anno huius priuilegij multiplici nota designato adduntur subscriptiones, non totius Synodi, sed Principum Cleri Lingonensis, quod ferè eâ ætate vsurpatum ex aliquot huius operis tabulis animaduertes. Annus porrò Christi fuit CIↃCXXVI. cum quo concurrebat Honorij II. alter, Ludouici Crassi XIX. Guilenci I. aut II. Cùm enim eius prædecessor superiore anno dederit Monasterio S. Stephani Diuionensi Abbatem Herbertum, vt ex tabulis eius Monasterij probat Claudius Robertus, & Guilencus Calendis Ianuarij inter Episcopos subscripserit Synodo Trecensi anno CIↃCXXVII. necesse est hoc anno eum in Episcopatu fuisse recentem. Cæterùm, quòd primus harum tabularum signator sit Lambertus Archiclauus. Secundus Airardus Decanus id exigit, vt disquiramus quænam fuerit Archiclaui dignitas. In quo duo mihi videntur colligi ex antiquis Scriptoribus: alterum Archiclaui dignitatem in Monasteriis iuxta atque in Ecclesiis Clericorum fuisse: alterum à dignitate Thesaurarij non discrepasse. Nam inprimis Archiclaui, vel vt scribunt alij Archiclauis, Monasterij Turonensis mentio est apud Glabrum lib. III. Historiæ cap. IV. Beati, inquit, Martini Turonis Monasterium emicuit à venerabili scilicet viro Herueo eiusdem loci Archiclauo euersum, atque ante ipsius obitum miro opere reædificatum. Archiclauus autem Ecclesiæ Cathedralis, & apud Lingonas recensetur hoc loco Lambertus, & in gestis Episcoporum Turonensium Guanilo. Iam verò munus Archiclaui idipsum fuisse, quod Thesaurarij satis intelligitur ex eo, quòd Herueus qui Monasterij Turonensis Archiclauus à Glabro est dictus, idem ab authore rerum gestarum Pontificum Turonensium, Thesaurarius vocatur. Herueus, inquit, Thesaurarius ipsius sancti Præsulis iecit fundamentum huius Ecclesiæ, quæ hodiéque cernitur. Quam etiam ob causam idem Glaber post pauca eum Ecclesiæ Custodem nominat, quòd in eius prouisione essent Ecclesiæ vasa sacra, & facultatum monimenta. Sed illud restat in hac subscriptione non leuiter prætereundum cur Decano præmissus sit Archiclauus, aut Thesaurarius. Non enim id factum temerè docet priuilegium Arnulfi Archiepiscopi Turonensis, cui hæ subscriptiones adduntur. S. Arnulfi Archiepiscopi. S. Guanilonis Archiclaui. S. Ionæ Archidiaconi &c. Ac mihi quidem venit in mentem non adeò olim statam, ac

ratam fuisse Decani, vel Præpositi Præfecturam in Canonicos Ecclesiarum, vt non aliæ dignitates eis quandoque potiores, vel æquales essent, atque ita factum, vt Archiclaui, vel ob antiquitatis prærogatiuam, vel ob alicuius temporis consuetudinem, Decanis interdum præferrentur. Sanè Thesaurarios, seu Archiclauos Canonicorum Præfectos esse in Capellis Regiis hodie est compertum; nec desunt exempla Præpositorum, qui simul essent Ecclesiarum Custodes, ne quid ab alio paterentur controuersiæ. Ita in Tabulis Eustathij Bononiensis Comitis, quibus multa donat Canonicis Lensensibus anno CIↃLXX. cùm Ecclesiæ Custos præferatur Præposito in omnibus stipendiis, atque ab eo disertè separetur, tamen subscriptio sic habet. S. Tiebaldi Decani & Custodis, & Præpositi. S. Rainaldi Presbyteri &c. Eodem modo in tabulis Balduini Comitis Flandriæ & Hannoniæ anno CIↃCXCII. subscriptio est Gisleberti S. Albani in Namuco Præpositi & Custodis, aliis quoque tabulis eiusdem Balduini scriptis anno CIↃCXCV. sic subscribitur, Guilbertus ipsius Ecclesiæ Præpositus & Custos.

IN PETRVM.

Ætas Stephani Eduensis Episcopi, qui Petro Ecclesias dedit.

CXLIX. EGO *Stephanus Eduensis Ecclesiæ Episcopus.*] Præfuisse Ecclesiæ Eduensi ad Petri tempora Stephanum, non hæ Pag. 191.
solùm tabulæ, sed aliæ pleræque fidem faciunt, nec est dubium, quin de eo intelligendus sit Petrus Mauricius Cluniacensis Abbas, dum scribit ad Humbertum Eduensem Archidiaconum, cuius in his tabulis est mentio, Stephanum Eduensem Episcopum ipsius Humberti auunculum, abdicato Episcopatu, laudatissimum inter Cluniacenses Monachos vitæ finem nactum esse, vt videbis lib. v. epist. XLV. Sed an hic Stephanus author fuerit libri de Sacramento Altaris, & iis quæ ad illud pertinent, controuersum fecere Garetius, & post eum alij, qui illius authorem libri anno Christi millesimo priorem sunt arbitrati. Sanè eum authorem fuisse Episcopum verba, quibus Presbyteros adiutores suos appellat, conficiunt, nec causa est existimandi alium fuisse, quàm Eduensem, cùm exemplar Monasterij Rigniacensis apud Eduos, vnde is liber fuit primò erutus, id præferret. Neque verò alius Stephanus Eduensis isto antiquior merito fingitur, cùm nullus in Eduensibus tabulis compareat, & rediuiua Berengarij in Petrobrusianis hæresis Algerum, Petrum Cluniacensem, & alios, ad eiusmodi argumentum illustrandum hoc tempore excitasset. Porrò ex his tabulis illud etiam liquet Stephanum longè diutiùs præfuisse quàm vulgò censeatur. Non enim anno CIↃCXXXIII. suc-

cessorem Robertum Hugonis Burgundiæ Ducis filium elatum vidit; sed perseuerauit in Episcopatu ad annum CIↃCXXXIX. qui hîc notatur indubitatis characteribus Regni Ludouici iunioris, cuius alter tunc annus tantùm vertebatur, & Indictionis I. ad finem vergentis. Itaque multò verius est quod in breui Chronico S. Benigni scriptum est Stephano successisse Robertum anno demùm CIↃCXL. eodémque anno fato functum. Humbertus qui anno CIↃCXLVII. Petro Reomaensi easdem Ecclesias, quas hic Stephanus dederat, ratas esse voluit, Episcopatum Eduensem excepit, is si fuit nepos Stephani, necesse est Stephanum abdicato Episcopatu minùs anno vno Cluniaci vixisse. Nam de eius morte ad Humbertum eius nepotem adhuc Archidiaconum scribit Petrus Mauricius, vt dixi. Hinc verò etiam intelligitur Odonem II. Burgundiæ Ducem non iniisse principatum anno demum 1142. cùm in his tabulis iam Dux nominetur quadriennio antè. Quo fit vt in Epitaphio Patris Cistertiensi longè post successoris eius mortem posito, aut sculptori, aut scriptori notam decennij excidisse putem, & pro CIↃCXXXII. positum CIↃCXLII.

Godefridus Petro attribuit Asiacenses oblationes, confessiones, reconciliationes, iudiciorum benedictiones, & alia.

Pag. 193. CL. *Godefridus S. Lingonensis Ecclesiæ humilis Minister.*] Godefridus è Clareuallensi disciplina in Lingonicum thronum traductus, præclara fuit erga Monachos voluntate, vt tabulæ Reomaenses multis posthæc argumentis docebunt. Inprimis verò anno CIↃCXLI. dissidiũ inter Ecclesiã Parœcialẽ Asiaci, quæ Reomaensium erat, & Ecclesiam Virginum Rubei montis ita composuit, vt primo bis in anno generalis oblatio fieret munerum, ac donorum Ecclesiæ Parœcianæ, cæteris diebus Ecclesia Virginum munera posset admittere. Cùm enim olim sancitum fuisset in Concilio Matisconensi II. Can. 4. vt Dominico quoque die panis ac vini oblationem in Ecclesiam quisque deferret; tum lapsu temporis eò res adducta est, vt rara essent id genus munera extra diem. Omnibus Sanctis festum, quo iusta fato functis Christianis reparabantur, & diem tutelari Sancto dicatum. Eos ergo dies præcipuæ pagorum Ecclesiæ sibi per hæc tempora asserebant, vt etiam ex Honorio III. de verb. signif. capite XXIX. intelliges; idque hoc loco Godefridus æquitati censuit consentaneum. Secundò, eiusdem esse tantùm Ecclesiæ sancit confessiones, & reconciliationes, vtpote quæ absque participata ab Episcopo iurisdictione non fierent. Est enim hic sermo tum de confessionibus priuatorum pœnitentium, tum de reconciliatione publicorum, quæ etsi non dabatur absolutissima, vt est in Can. II. Vasensis Concilij, nec per reconciliatoriam manus impositionem, vt in Arausicano I. cap. III. nec in Missa publica, vt in Cartaginensi II. cap. III. nec ante absidam, vt in Cartaginensi III. cap. XXXII. nisi ab Episcopis; tamen vrgente aliquâ necessitate, aut periculo mortis à Presbyteris tribui poterat eâ conditione, vt qui periculo

riculo subducerentur, legitima nihilominùs pœnitentiæ spatia implerent. Id quod explicatum est his verbis Cartaginensis II. cap. IV, Si Episcopus absens fuerit debet vtique Presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare, Cartaginense III. cap. XXXII. idipsum sanciens de Episcopi consultatione tacet. Hincmarus item in Capitulari ad Presbyteros memoriter illos discere iubet, Ordinem reconciliationis iuxta modum sibi Canonicè reseruatum. Tertiò, iudiciorum benedictiones eæ erant, quæ rebus ad purgationes vulgares vsurpatis adhibebantur. Nam præter purgationem Monomachiæ, in qua benedictionem interpositam non liquet, extant hodiéque exempla benedictionum ferri candentis, aquæ feruentis, aquæ frigidæ, casei & panis, quæ iudicia vulgò appellabantur, quia occulti criminis reuelatio per ea iudicante, id est miraculum edente Deo, quærebatur. Ea iudicia ac benedictiones mirum est in Ecclesia Lingonensi ad hunc annum perseuerasse, cùm Iuo Carnotensis testetur epistola CCLXXX. Stephanum V. inde à temporibus Ludouici Pij Imperatoris ea damnasse, atque interdixisse, vt refertur II. quæst. V. Can. Consuluisti. Verùm plus eatenùs potuisse mores malos, quàm leges bonas constare potest ex eo, quòd Innocentio II. per hæc ferè tempora innouanda fuerit interdictio Can. Mennam, eadem; quin & Honorio III. post annum CIƆCCXVI. non defuit, quod hac in re caueret, vt patet ex cap. Dilecti. de Purgat. vulgari. Laborauere etiam, vt interdicerentur hæc iudicia leges Principum, vt constat non solùm ex lege Longobardica, sed etiam ex Neapolitana lib. II. titul. XXXI. vbi hæ purgationes vocantur leges Paribiles, quòd per eas crimen, vel innocentia ipsis oculis viderentur parere, sed cùm crebrò fallaces essent, rectè scribit illic legislator. Leges paribiles absconsæ à veritate deberent potiùs nuncupari.

Quid esset Saluamentum.

CLI. *Deberet habere saluamentum ab Abbate.*] Est quibusdam verbis sua ætas. Annis enim circa hæc tempora centenis, aut ducentenis frequens huius vocis vsus fuit, quam nonnulli censent protectionem, aut tutelã expressisse locis aut hominibus à potentioribus viris impensam. Sed videor mihi tum ex hac Godefridi Lingonẽsis sentẽtia tum aliunde colligere Saluamẽta fuisse onera colonorũ agris, aut ædibus imposita ab iis qui fundorũ fuissent domini, aut quasi domini. Nam inprimis extant tabulæ Vvillelmi Comitis Cabilonensis scriptæ anno CIƆCLXXX. quibus ille aut decedit de potestate à se vsurpata in ciues Paredi, aut de illa staturum se in iure pollicetur, de Saluamento tamen ita loquitur. De hominibus Saluamẽti definitum est, quòd homines Ecclesiæ qui terram meam tenent, seruitium quod tenemento impositum est mihi persoluent. Non minùs perspicua videntur verba Godefridi in hac sententia. Fecit Rogerius Abbati hominium pro Saluamẽto. Non enim hominium ob protectio- Pag. 194.

nem rebus Abbatis impensam fuisset rationabile; sed nihil habet absurdi, si pro aliquo prouentu ex Abbatis prædiis exigeretur. Adde alteram eiusdem sententiam anni CIↃCL. quam mox dabo, vbi sic leges. Est autem hæc consuetudo, id est Saluamentum, in manibus sancti Ioannis. Vides enim Saluamentum esse consuetudinem quæ ex manibus S. Ioannis, seu Abbatũ eius accipiẽda esset. Idipsum confici potest ex verbis Garnerij de Triagnello in tabulis anni CIↃCLXXIX. Abbas, inquit, S. Lupi Guiterius in cultura sua de Cordoen, & in cultura de Boceneaco hospites tali conditione recepit, quòd quandiu manserint inibi Saluamẽtum meum, & iustitiam liberè, sicut de cæteris mansuris habebo ab ipsis; si verò recesserint, & præscripta terra vacua remanserit, ipsa deinceps, sicut priùs, libera manebit à Saluamento. Hinc enim planè constat Saluamentum prædio impositum, dũ colono donaretur saluo hoc vel illo onere panis, vini, carnium aut aliorum id genus quot annis præstando. Quid verò essent protectiones, custodiæ, gardiæ, tutelæ suo loco erit inferiùs explanandum. Potuit & illa esse, vt opinor, ratio nominis Saluamenti; quòd salua sponderetur colono fundi possessio, quandiu imposito oneri satisfaceret. Quo respexisse eos, arbitror, qui vocem ridiculo quandoque dixere impositam, quòd ea esset interdum onerum grauitas, vt colono periret potiùs fundus, quàm saluaretur. Illud quoque obseruatu dignum Saluamenta interdum ab aliis quàm fundi Dominis accepta, siue quia coloni id oneris suis fundis imponi accepto precio patiebantur, siue potentiorum violentia. Quæ genera Saluamentorum commendationes etiam, vel commendisiæ vocitata. Tabulæ Besuenses anni CIↃLXXVI. Indict. XIV. Fulco, inquiunt, & Goffredus filius eius Saluamentum, siue commendationem, quam in Nerontis villa accipiebant, &c. Monachis dimiserunt, vt prædictæ villæ habitatores à supradicta calumnia & omnibus iniuriis perpetuò liberi manerent, &c. & nullus de eorum hæredibus vllo modo supradictam violentiam posset repetere.

De anno Priuilegij Godefridi Lingonensis Episcopi.

Pag. 199. CLII. *Acta sunt hæc anno ab Incarnatione Domini* CIↃCXLVII.] Plures hîc attexuntur huius anni characteres, iique non vulgares. Nam inprimis sedisse tunc in Romana Cathedra Eugenium obseruatur. Is fuit eius nominis tertius, qui anno iam tertio præerat, cùm hoc priuilegium conderetur. Tum additur Francis imperasse excellentissimum Regem Ludouicum, qui Iunior est cognominatus, & post patris fata annum tunc decimum in Regno agebat. Sub quo, inquit, omnes ferè nationes contra Paganorum infidelitatem commotæ sunt. Contigisse eam commotionem anno ab Incarnatione CIↃCXLVI. atque in illud iter Godefridum Lingonensem Regi Ludouico se Comitem præbuisse scripsit Continuator Aimoini lib. V. cap. LII. Quòd si verum esset, vocari planè indubium

posset totum hoc priuilegium, cùm eodem teste, ac vulgò aliis solidum annum egerit in Oriente. Quomodo ergo datum esset hoc priuilegium Lingonibus anno CIↃCXLVII. potiore Capituli parte subscribente. Veriùs igitur est eam nationum commotionem incidisse in annum Christi, quem habet hoc priuilegium statim à Pentecoste, reditum autem anno CIↃCXLVIII. haud multò etiam post Pentecosten, vt tradit Anselmus Gemblacensis in additionibus ad Sigebertum, & Sugerius in vita Ludouici, vbi pro Gofrido Lingonensi corruptè scriptum est Burgonensi, & Chronica Normannorum, quæ reditum locant ad mensem Augustum. Itaque datum oportet hoc priuilegium ante profectionem Ludouici, & Godefridi Ierosolymitanam eo tempore, quod ab anni initio ad Pentecosten intercessit, Godefrido annum iam nonum Lingonensi throno insidente.

De Priuilegio Eugenij III. Pontificis Petro concesso.

CLIII. *Datum apud S. Florentinum.*] Ita habet autographum huius priuilegij, quanquam derasa ineptè membrana imperitus quispiam emendator superscripserit apud S. Petrum. Sanè liquidò ostendi potest non potuisse ipsum Romæ concedi anno, vt ascribitur CIↃCXLVII. Indict. XI. die III. Iduum Octobris. Nam ante eius anni Pentecostem venerat in Galliam Eugenius Ludouico iter Ierosolymitanum arripienti gratulaturus, ac fausta precaturus. Non ergo dari potuit Romæ hoc priuilegium, antequam inde Eugenius excederet, cùm nec Indictio XI. adhuc computaretur, nec post illam Indictionem dies tertius Iduum Octobris. Neque verò ad exitum eius anni post mensem Septembrem, quo ei Indictioni factum initium Romæ fuit Octobri mense Eugenius, cùm vsque ad eam, quæ sequuta est Quadragesimam Conuentui Autissiodorensi, Concilio Parisiensi, ac Remensi; & subinde Treuerensi interfuisse scribatur, tum ab Ottone Frisingensi libro I. rerum Friderici cap. L. & LI. tum à Theodoro in Hildegarde. Quin & S. Bernardus in Malachia narrat anno CIↃCXLVIII. impetrasse Malachiam à Rege Angliæ commeatum visendi apud Claramuallem Eugenij, eòque aduenisse quatriduo ante festum S. Lucæ, cùm iam, inquit, Eugenius, aut Romam peruenisset, aut propè Romam, quod tempus anno propè posterius est hoc priuilegio. Itaque ambigi non potest, quin illud Roma absens concesserit Eugenius. Neque verò vlla causa est, quæ prohibeat quin apud S. Florentinum concessum fateamur. Est enim S. Florentini Monasterium apud Carnotenses, in quo post Regis Ludouici digressum hæsit aliquandiu Eugenius. Pag. 203.

De conciliatione Petri cum Rainaldo Cisterciensi ab Henrico Eduensi suscepta.

Pag. 205. CLIV. *In præsentia Domini Henrici Eduensis Episcopi.*] Deerat his tabulis annus & dies, sed initia Henrici & finis Rainardi Cisterciensis postularunt, vt inter annum CIↃCXLIX. & CIↃCLI. collocarentur. Priore enim anno recens fuit in Episcopatu Henricus Hugonis II. Burgundiæ Ducis filius, vtpote qui pallio tum primùm donatus est à Pontifice, nec multò antè electus ac consecratus, cùm præcessor eius Humbertus fuerit etiamnum in viuis anno CIↃCXLVIII. mense Decembri, quo sacra lipsana S. Lazari Augustoduni inuisit, eiúsque Ecclesiam dedicauit. Posteriore verò anno desiit esse in rebus humanis Rainardus Abbas Cisterciensis, vt tradit Robertus de Monte in Appendice ad Sigebertum. Itaque necesse est inter eum & Petrum Reomaensem, præsente Henrico Episcopo Eduensi transactum esse eo interuallo, quod inter hos duos annos est euolutum.

In altera Petri conciliatione cùm virginibus Fussei quid clamor Guerpitio, &c.

Pag. 207. CLV. *Monachi clamabant decimas.*] Omnem vindiciarum postulationem clamoris vocabulo expressit inclinata hæc aut corrupta Latinitas. Ita suprà in transactione Petri cum Lucia de Anceio. Mansi, in quibus clamat Huldierius. *Et mox.* Si rustici non dant quod debent facient clamorem ministris Abbatis. Latini veteres idipsam vocarunt querimoniam lib. I. Cod. tit. IV. l. Sancimus & lib. IV. tit. XXX. l. Si intra. Græcis eadem vis fuit καταβοήσεως, in legibus rusticis tit. X. l. I. εἰ δὲ καταβοᾷ ὁ τοῦ τόπου κύριος ὅτι ἀδικεῖται, si loci dominus clamet se iniuriam pati. & tit. XIV. l. I. ἡ τοῦ χωρίου κοινότης καταβοᾷ, communitas regionis clamat. Cæterùm, clamorem eiusmodi Abbatis Reomaensis contra Halisendem Fussei apud Lingonas in Remensi Campania Præfectam, volente Andeburge, quæ apud Fontem Eberaudi vnde Fusseo origo, quarta fuit Antistita sedauit per has tabulas Godefridus Lingonensis Episcopus iis legibus. Primò, vt Reomaenses guerpirent Fusseensibus, quidquid clamabant. Guerpire autem non est semper, quod scripsere aliqui, cædere prædia fundi domino, vt cesset pensitatio. Nam hoc loco, vt vides, Guerpit è contrario fundi dominus, vt obtineat pensitationem. Secundò, vt annuum quindecim solidorum cẽsum penderet Reomaensibus Monasterium Virginum circa festum S. Remigij. Quæ dies ferè dicta erat ex illius sæculi consensu pensitationibus id genus fundorum exsoluendis, vt videre erit inferiùs in tabulis Rainaldi Abbatis anno CIↃCCXLIII. & Milonis Comitis Barri ad Sequanam Gaudrico Abbate anno CIↃCCXC. Tertiò, vt ei pensitationi soluendæ, si mora intercederet dierum plus quàm quindecim,

denariorum duodecim accessio fieret. Eam verò accessionem non aliud fuisse, quàm tarditatis pœnam intelligimus ex aliis huius Monasterij tabulis. Theobaldus enim Rex Nauarræ, & Campaniæ Comes anno CIↃCCLXVI. in re simili sic ait, *Il a promis de payer chasquun iour qu'il defaudroit dix souls de tournois à raison de paene.* Et Magistratus Sinemuriensis anno CIↃCCXCI. solutionem octoginta librarum promittit. Sub pœna, vt inquit, vnius marcæ argenti, quam pœnam volumus, & expresse consentimus per prædicta iuramenta contra nos, & successores nostros committi, & reddi; & solui priùs quàm debitum principale singulis diebus, quibus post prædictos tres dies deficiemus in solutione. Cæterùm ex his tabulis liquet Virgines Fussei, aut semper ad Fontis Eberaudi ordinem pertinuisse, aut longè antè illi addictas, quàm in Promptuario Trecensi sit obseruatum.

In Priuilegio quod Alexander III. Petro dedit duo enodata.

CLVI. *Ecclesiam de Pisi.*] Creberrima fuere priuilegia, quæ Ecclesiis Gallicis contulere Pontifices, cum factione Schismaticorum Roma pulsi in Galliam confugere, inde ab Vrbano Paschali, & Innocentio II. vt mirum non sit Eugenium III. & Alexandrum meminisse priuilegij Innocentij II. cuius in hoc Monasterio nullum hodie restat aliud vestigium post cladem illi à Caluinianis illatam, qua etiam verisimile est periisse priuilegium Caroli, cuius iidem meminere. Sed ne qua sit de iis quoque quæ restant dubitatio facio libenter, vt eorum aliquas obscuritates illustrem: in hoc verò illud primo esse potest offendiculo, quòd Ecclesia de Pisi, Marmeiaus & aliæ inter Reomaenses iam censeantur anno CIↃCLXIV. quo datum est hoc priuilegium, cùm Innocentius III. post hæc testatus sit eas à Manasse Lingonensi Episcopo fuisse attributas, extántque infrà anno CIↃCLXXXV. Manassis tabulæ, quibus donat Ecclesiam de Pisi Reomaensibus. Sed hic nodus, vt eiusdem generis alij, temporum distinctione est exsoluendus. Fiebat enim quod hodiéque experimur, vt vel Patroni, vel possessores Ecclesias Monasteriis concederent, eorúmque concessiones nondum interpellato Episcopo ad Pontificem, maximè cùm in Gallia præsto erat confirmandæ deferrentur, nihilóque seciùs ad Episcopum subinde possessionis adeundæ, ac difficultatum, si quæ suberant, componendarum causa rediretur. Iam quòd Senonis & Indictione XIII. & anno Alexandri VI. priuilegium notatur datum, cùm Baronius annum V. tunc numeret, id non est maximæ difficultatis. Constat enim Alexandrum postquam Turonibus Concilium habuerat anno CIↃCLXIII. Senonas concessisse, sedémque illic fixisse à Calendis Octobris, vsque ad Pascha anni post hunc secundi, quo iter Romanum relegit. Inter has moras datum est hoc priuilegium anno CIↃCLXIV. Indictione XIII. à mense Septembri inchoata die III. ante Calen. Nouembris, quo Pag. 209. & 211.

annus vertebatur Alexandri VI. vno ferè ante mense incœptus. Creatus enim erat anno CIↃCLIX. mense Septembri. Sed Baronius qui annos fractos non attendit hæc anni sexti initia quinto adiecit.

Quo pertineret Ecclesiarum à Galtero, & aliis donatio Reomaensibus facta.

Pag. 211 CLVII. *Galterus Dei gratia Lingonensis Episcopus.*] Galterus Hugonis II. Burgundiæ Ducis filius cessione Godefridi factus Lingonensis Episcopus, Ecclesiam Petro de nouo attribuit apud Villam Morinam, cuius concessionis etsi annus & dies deerat in tabulis, locus tamen visus est ei assignandus post Alexandri III. priuilegium, in quo eiusdem Ecclesiæ facta erat recensio inter alias Reomaenses, quod, vt dixi, à Pontifice simul, & Episcopo fuisset impetrata. Cæterùm illud inprimis agebant Episcopi, dum Ecclesias Monachis attribuerent, vt paci Ecclesiasticæ subseruirent. Quòd enim pleræque earum Ecclesiarum in ipsis Monachorum fundis conderentur, & ab eorum seruis, qui terram extirpatis siluis nouarant, frequentarentur, ne quid inter Clericos & Monachos ferretur dissidij postulabat æquitas, & concordia, vt Monachis traderentur gubernandæ. Ea causa cùm deerat aliam Episcopis suggessit charitas, vt Monachorum sustentationi caueretur. Godefridus certè anno CIↃCLI. Ecclesiam se concedere testatus est ad vsum fratrum, Stephanus Eduensis ad necessitates fratrum, Guillencus Lingonensis vt oblationes ac decimæ fratribus redderentur. Postremò, id quoque causæ accessit, vt Ecclesiæ meliùs regerentur, tum ob accuratiorem institutionem plebium, quibus Monachi ad omnem difficultatem præsto erant doctrinæ per ea tempora ferè principatum habentes, tum ob Presbyterorum, quos ferè tunc erudiebant Monachi soli, delectum faciliorem. Itaque non paucæ donationes eius generis signatè cauent vt in Monachorum potestate sit Presbyterorum electio, atque Ecclesiarum gubernatio, vt videre est in Priuilegio Eugenij III. & Godefridi iam expositis, & inferiùs in litteris Galteri Eduensis anno CIↃCC. & Roberti Lingonensis CIↃCCXXXV. & aliis.

De Curia Abbatis Reomaensis.

Pag. 212. CLVIII. *Iurauerunt quòd in Curia Abbatis iustitiæ starent.*] Monachorum, atque omninò Ecclesiasticorum in Laicos iurisdictionem nouam & furtiua in Gallias vsurpatione inuectam quidam rerum Ecclesiæ non imperiti minùs, quàm inimici deblaterant, ferúntque impatientissimè tum aliam potestatem, tum ius gladij apud eos esse. Vssit hæc eadem prurigo multò maximè ciues vrbium, quæ Monasteriis suberant, ac cùm eorum plurimi iugum excusserint, tum pauci fuere, qui non idipsum omni arte tentarint. Exempla hac in re edidere in Burgundia Vizeliacen-

ſes, Cluniacéſes, atque vt ex his tabulis intelligis Reomaenſes. Sed Chriſtiani Principes, vt poteſtates haſce liberalitate ſua, non furto ad Eccleſiam, Monachóſque perueniſſe docerent repreſſis rebellionibus, opem illis frequentem præbuere. Sanè, vt vides hoc loco Hugonem III. Burgundiæ Principem rebelles Reomaenſes cautione iuratoria, & miniſtrorum ſuorum ſubſidiaria opera ad parendum iudicatis adigere. Ita Hugo IV. in tabulis anni cIↃccxxxv. emendare ſuos miniſtros iubet, quòd de latrone ſupplicium ſumpſiſſent intra limites Reomaenſium; & vxor eius poſterior Beatrix pro filio ſuo Huguenino anno cIↃcclxxvI. idipſum cauet Reomaenſibus in cauſa homicidij. Immo & ab Odone IV. Burgundiæ Duce ſupremam iuriſdictionem vrbis Curtis Morinæ vendicauit Guillelmus V. Abbas Reomaenſis ſentétiam ferente ipſo Ducis Bailliuo apud Alexienſes anno cIↃccccxxvI. Ac ne quis iſta exempla habeat inter recentia, cùm non ſint parùm antiqua, addimus eo antiquiſſimam eſſe in Monaſterij tabulis mentionem, Præpoſiti & Maioris Eccleſiæ Reomaenſis, qui ſanè ſine Curia & iuriſdictione non fuere, vt res ipſa conuincit. Nam tabulis anni cIↃcxlI. teſtes ſubſcribunt Bernardus Præpoſitus, & Lambertus Maior Eccleſiæ Reomaenſis, & biennio ante idem Lambertus. Nec dubium eſt, quin ſi antiquiores tabulæ ſupereſſent, non plura & clariora exempla liceret proferre. Nam obſeruatum eſt Francorum Reges hanc iuriſdictionem olim conceſſiſſe per ea priuilegia, quibus vetabantur Iudices publici Monachorum, vel Eccleſiaſticorum vicos, villas, curtes ingredi ad cauſas audiendas, aut functiones exigendas. Sic quippe conficitur tum ex aliis pluribus, tum ex tabulis Dionyſianis, in quibus poſtquã Carolus Magnus anno Regni xIII. innouauit priuilegia Dagoerti, Clodouei II. Pipini, omniúmq; anteceſſorum per verba his ſimilia, illicò Curiæ Abbatis, & Præpoſiti eius, & Aduocati in aliis tabulis, anno Regni Francici xIII. & Italici vIII. datis mentionem facit. Eodem exemplo multis pòſt annis Rex Robertus præceſſorum priuilegiis, quæ lapſu temporum nonnihil erant labefactata vim priſtinam reſtituens, iubet malefactores in Curia Abbatis ad ſatisfactionem exhiberi, vt patet in tabulis anni I. Regni eius, Indictione xI. qui fuit Chriſti DCCCCXCVIII. Si ergo ea vis fuit verborum priuilegij in Monaſterio Dionyſiano, non videtur ambigendum, quin hoc ipſum valuerint hæc verba Clodouei I. in priuilegio Reomaenſi. Nemo prædictas res inquietare audeat, nec in eorum vicos, vel villas, & cortes ad cauſas audiendas, nec ad manſiones faciendos, nec freda exactanda, nec vllas functiones requirendas ingredi præſumat. *Et mox*. Nec vllas requiſitiones, nec repetitiones, nec vllum impedimentum à Iudicibus publicis pertimeſcant. Et Clotarij I. anno poſt hæc xxI. nullâſque requiſitiones, nec nos, nec publici Iudices ab ipſo loco, vel à dominiis eiuſdem Monaſterij requiramus.

Quando cesserit Godefridus Episcopatu Lingonensi.

Pag. 212. CLIX. *Ego Godefridus quondam Lingonensis Episcopus.*] Diuersitas fuit Scriptorum in anno, quo Godefridus Galtero Ducis Burgundiæ filio Episcopatum Lingonensem cessit, annotando. Nam Albericus Monachus in Chronico sic scripsit. Anno CIↃCLXI. apud Lingonenses post Godefridum factus Episcopus Galterus Archidiaconus Lugdunensis (scrib. Lingonensis) & Episcopus Eduensis. Confudit hunc Galterum cum Eduensi, ratus, vt opinor, eum, aut simul, aut successu temporis, vtroque honore potitum. Sed longè ab eo diuersus fuit Galterus Eduensis, qui non antè sedit, quam alter hic Galterus Lingonibus præesse desiisset. Verùm Chronicum breue S. Benigni de Godefridi cessione sic habet. Anno CIↃCLXIII dimisit Episcopatum Lingonensem Godefridus, & Galterus filius Hugonis Ducis Episcopus factus est. Illud constat ex his tabulis desiisse Godefridum præesse ante annum CIↃCLXV. quo eas dedit; sed vereor ne ante annum superiorem non desierit; tum quia Alexander III. eo anno Episcopum Lingonensem adhuc eum nominabat nulla, vt solet, adiecta nota desitionis, tum quia eum statim vt desiit de reddendo hoc testimonio Reomaensibus est verisimile fuisse interpellatum, ne rei gestæ memoria elaberetur. Cæterùm vsus est Godefridus sigillo cui Episcopi sellæ tapete instratæ insidentis imago impressa librum apertum, atque vt solent legentes dextra erectum gremio sustentabat. In sinistra baculus Episcopalis, in Limbo nomen Godefridi Episcopi Lingonensis visebatur, vt aliquot huius Tabularij chartæ exhibent.

Quid esset Gestium Ducum Burgundiæ.

Pag. 216. CLX. *Super Gestio quod dicebam me habere.*] Ius Gestij quædam tabulæ Latinæ efferunt ius Gestæ, sed Gallicæ constanter habent, *Droict de giste,* quæ vox, vt notum est, ius exprimit hospitij ab aliquo exigendi. Frequens fuit hoc genus iuris apud Duces Burgundiæ, vt ex huius Monasterij tabulis liquere potest, in quibus reperies non tantùm Hugonem tertium cessisse iure Gestij apud Balaonem, & vrbem Reomaensem, sed etiam Odonem III. eidem iuri renunciasse apud Vineas, Barrum, & Ateias, quæ sunt Reomaensia suburbana. Rariùs id occurrit in aliis Prouinciis, est tamen eius mentio in tabulis S. Dionysij Parisiensis anni CIↃCCXVIII. vbi Monachi affirmant se in quadam domo Francouillæ habere Corueam, Gistum Abbatis, & alias consuetudines. Cæterùm an Gestia eadem fuerint quæ Romanorum Metata, aut vetustiorum Francorum Mansionatica intelligi ex his potest. Inprimis quòd Gestia non omnium vel Prouinciarum, vel locorum essent, sed ad seruitutis, aut oneris modum locis peculiaribus, ac fundis imposita. At Metata, vt loquuntur

quuntur Arcadius & Honorius l. 2. cod. de Metatis, in qualibet, vel nos ipsi vrbe fuerimus, vel in qua ij, qui nobis militant commorantur, constitui solebant. Et omninò in Epitome βασιλικῶν lib. LIV. tit. IV. cap. IV. sic scribitur, τοῖς μετάτοις τῶν ἐπιδημούντων στρατιωτῶν ὑπόκεινται πάντες, καὶ ἔστιν ὑπακὴ λειτουργία. Metatis militum aduenientium subiacent omnes. Est enim seruitus bonorum. Deinde Gestium debebatur etiam cùm bellum nullum à Principe susceptum, nullus exercitus motus esset; at Metata, vt hîc vides, tribuebantur militibus, expeditionis causa aduentantibus. Vnde est titulus ille Codicis de Metatis & Epidemeticis, quam vocem malè accipere videntur Glossatores pro hominibus hospitia designantibus, cùm significet dona aduentoria, quæ milites ἐπιδημοῦντες, ab hospitibus extorquebant, quæque Nouella cxxx. dici videntur introitus. Denique Mansionatica, aut Mansionatici, præter iura hospitij, complectebantur etiam expensas in Legatos externorum Principum, aut Regni Optimates, ac Iudices faciendas, quæ proinde erant onera non eorundem semper, aut locorum, aut hominum. Qua ex re apparet eorum à Gestis discrimen, quæ vnius semper loci ac breuissimi fuere temporis. Ferè enim semel, aut bis tantùm in anno ius fuit Gestij, atque, vt suspicor, tum maximè, cùm venationis gratia regiones suas Principes peragrarent. Sanè Robertus Dux Burgundiæ Henrici I. Francorum Regis frater, in tabulis anni cIↄXLIII. huic iuri renuncians in gratiam Monasterij S. Germani Parisiensis, sic loquitur. Has omnes consuetudines guerpiui, mei hospitalem susceptionem, & canum meorum hospitalitatem, & pabulum, necnon caballorum meorum, custodúmque eorum receptum, atque vini captionem. Hugo autem II. anno cIↄCXVI. cùm locum quendam, cui nomen Villare Benignianis apud Diuionem Monachis donaret, hanc addit cautionem. Retento, inquit, quòd in anno duabus vicibus apud Villare hospitaret. Odo item III. anno cIↄCCII. cessit Cluniacensibus ius Gestij, quo apud Fleureium hactenùs erat semel in anno potitus. Nec dissimili iure Reomaenses donarat Hugo III. parens eius, vt videbis in tabulis anni cIↄCLXXXIX. Quamlibet autem rarum esset hoc onus possessionum Monasticarum, durum tamen fuit ac molestum multis ex causis. Inprimis, quòd non semper à donatoribus possessionum indictum, vt, quod nunc protuli Hugonis II. apertissimo iure subnixum; sed quod crebrò vsurpatum, vel à Principibus, vel ab Aduocatis, seu Protectoribus Ecclesiarum. Deinde quod quacunque arte quæsitum, non tantùm transmitteretur ad hæredes, sed etiam distraheretur venditione. Itaque Ioannes Comes Blesensis tum alia iura, tum Gistum suum in Monasterio Montis maioris Turonensi Alphonso Pictauiensi Comiti vendidit trecentis terræ libratis annui reditus, vt est in probationibus Histor. Castellionensis pag. LVII.

IN RAINALDVM.

De domo S. Bernardi de Alpium iugis.

Pag. 117. CLXI. DOMVM *quandam S. Bernardi de Alpium iugis.*] Domum hanc ad S. Bernardum Clarauallensem nihil attinuisse liquidò patet, cùm multò antè annum cIↃcLXXXII. constituta ex hoc loco intelligatur. Et Bernardus Clarauallensis haud multò anteà cœlitum numero sit ascriptus. Dicata ergo fuit Sancto alteri Bernardo, qui multis ante Clarauallensem annis sanctitate floruit, ac nonnullis characteribus ab illo discernitur hisce in tabulis. Primò enim dicitur de iugis Alpium; qui locus, quo in tractu esset, antiqui authores aperiunt. Liuius lib. XXI. de Annibalis in Italiam transitu disquirens. Miror, inquit, ambigi quanam Alpes transierit, & vulgò credi Pennino, atque inde nomen etiam iugo Alpium inditum. Vbi aduertis Penninum montem, Alpium iugum vocitari. Quod imitatus Strabo lib. IV. sic ait, διὰ τοῦ ποινίνου λεγομένου φέρεται κατὰ τὰ ἄκρα τῶν ἄλπεων, per Penninum transit circa summa Alpium. Itaque iuga, seu summa Alpium mons fuit Penninas, cui à Penno, seu Pennino Deo, cuius illic erat fanum, nomen factum, testatur ibidem Liuius. Eum verò non diuersum ab illo, qui hodiéque dicitur Mons Iouis, inter Augustam Prætoriam, & Vallenses, agnoscitur ex Gotefrido Viterbiensi lib. XI. Per Alpes, inquit, Penninas, vbi mons Iouis nominatur, iter arripuit. Hoc ergo in monte domum habuit hîc S. Bernardus vir Eremita, cuius nomini sacra Ecclesia illic etiamnum celebratur, longissimo terrarum interuallo à domo Clarauallensi seiuncta. Secundò, Pennini huiusce Bernardi sectatores in hisce tabulis Canonici fuisse dicuntur, quod nomen Clarauallensibus non est consentaneum, quos sancti Benedicti instituta Monachis accensendos docent. Vt mirum sit Alpinum hunc Eremitam Bernardum, in recentiore etiam Calendario, locum inter Benedictinos Monachos reperisse XVII. Cal. Iunij. Tertiò, qui præfuit toti Ordini S. Bernardi Alpini nominatur in his tabulis Petrus Præpositus montis Iouis. At in Ordine Benedictino Abbates dicuntur, non Præpositi, qui summi sunt familiarum Præfecti. Hinc liquet hallucinatum esse Arnoldum Vion, qui Monasterium illud S. Bernardi Cistertiensibus attribuit. Non enim tantùm hæ tabulæ, sed etiam illarum regionum Historici eum fuisse Canonicum Augustanum, sibíque in Monasterio illo, quod etiam est Xenodochium Canonicos substituisse Regulares autores fuere. Ita Munsterus in Cosmographia, ac res ipsa hodiéque testatur.

Cuiusmodi essent his in locis iura Presbyterorum in peras peregrinorum, & oblationes sponsorum.

CLXII. *Cum iure Presbyteratus quod tale est.*] Ius Presbyteri, qui praeesset Ecclesiae disertè exponit in his tabulis Manasses Lingonensis Episcopus; sed non satis aperit an commune esset omnibus, vel illius Dioecesis Presbyteris, vel Galliae totius. Illud hinc constat Pisiacensis Ecclesiae Presbytero ius fuisse primò in peras peregrinorum, non quòd suas ei peregrini tenerentur largiri, cuius rei nullum hactenùs occurrit mihi in antiquitate vestigium, sed quod stipendium, aut oblatio, quam ob perae ac baculi benedictionem peregrini conferebant, ad ius illius pertineret. Id videlicet intelligitur ex tabulis Besuensibus anni CIↃXXXVI. Indict. IV. Quidam, inquiunt, homo Otbertus nomine reddidit S. Petro Besuae fontis, quidquid reclamabat in Villa quae Vetus-vinea dicitur, die scilicet qui Dominicus habetur, cùm in media Quadragesima, *Laetare Ierusalem in voce exultationis*, sacris concentibus ad Missas extollitur, vbi à Domino Olgero eiusdem loci Abbate & Monachis peram peregrinationis simul & absolutionem Romam profecturus suscepit. Moris enim iam olim fuit, vt peras ac baculos Sacerdotis prece dedicatos peregrini domo exeuntes susciperent, & extat eius dedicationis formula hodiéque in Sacerdotali Romano, cui nonnihil disparem alteram ex Olao Magno exhibet Gretserus lib. II. de peregrinationibus cap. II. tertiámque ego legi in veteri libro Pontificali Bituricensis Ecclesiae scripto manu ei, quae est in Sacerdotali penè similem. In quibus licet aduertere, peras nunc capsellas, nunc scarpsellas, nunc sacculos nominari. Sed antiquus liber Fuxensis, non tantùm diuerso à caeteris nomine sportas vocat, sed diuersam etiam benedictionis formulam hactenùs non editam tradit in haec verba. *Accipe hanc sportam itineris tui in nomine Domini nostri Iesu Christi* †, *vt protectione illius ab omni malo defensus ad locum destinatum peruenias, & opportuno tempore itinere tuo repetito ad propria reuertendo, suffragiis eius adipisci merearis custodiam. Accipe & hunc baculum itineris tui in nomine Domini nostri Iesu Christi* †, *qui famulo suo Tobiae Angelum suum ducem & praeuium praestitit, ipséque tibi Angelum pacis dirigat, qui te ad loca destinata perducat, sitque comitatus tuus iucundus, vt nullus via tua subrepat inimicus, procul à te sint malignorum accessus, & comes dignetur tibi esse virtus Spiritus sancti.* Secundò, ius fuit Presbytero Parochiano in oblationes sponsi & sponsae. Nam moris olim fuit, vt Presbyter sponsalibus interueniret, perinde ac nuptiis, non vt sacrificaret, sicut in nuptiis, sed vt arras, & annulum solemni precatione sacraret. Extat eius precationis formula in Sacerdotali Romano, sed nescio quo vitio cum actione Missarum confusa. Est tamen verisimile sponsalia nec inter sacra, nec in templo fuisse contracta, sicut nec hodie contrahuntur. Ordo Ro-

Pag. 218.

manus id insinuat in formula benedictionis nuptiarum. Postquam, inquit, fuerit mulier viro desponsata & legaliter dotata, introeat Ecclesiam, &c. In Capitulari Caroli Magni lib. VII. cap. CCCLXIII. Vxor petatur, & à parentibus propinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tempore sacerdotaliter, vt mos est, cum precibus, & oblationibus à Sacerdote benedicatur. Nicolaus I. ad quæsita Bulgarorum cap. III. Post sponsalia, inquit, quæ futurarum sunt nuptiarum promissa fœdera, quæque consensu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur, & postquam arris sponsam sibi sponsus, & per digitum fidei annulo insignitum desponderit. *Et infrà.* Ambo ad nuptialia fœdera perducuntur, & primùm quidem in Ecclesia Domini cum oblationibus, quas Deo offerre debent per Sacerdotis manum statuuntur. Græci sponsalia, seu μνηστείαν, in Ecclesia peragunt, vt constat ex Euchologio, omnésque preces, quas vocant ἱερολογίας, ad sponsum & sponsum dirigunt, sed ἀῤῥαβωνισμὸν, seu quod illi idem est δακτυλιδίον, nullâ prece sanctificant, cùm Latinis contrarius ritus precum sit vsitatus.

Iura item Presbyterorum in reconciliationes mulierum, & oblationes campionum, & alia.

Pag. 218. CLXII. *Reconciliationes mulierum, oblationes campionum.*] Tertio loco inter iura Presbyteratus peculiaria censentur reconciliationes mulierum, quæ non sunt accipiendæ de absolutionibus à peccatis, vel restitutionibus pœnitentium, cùm hæc seorsim infrà recenseantur à Manasse, sed de purificationibus post partum. Mutuato enim ex lege antiqua ritu solemne iam olim fuit Christianis mulieribus, vt ab Ecclesia seipsas quodammodo segregatas censerent post partum, & pietate magis, ac veneratione locorum sacrorum, quàm vera vlla contaminatione ab iis abstinerent. Itaque sacerdotalis benedictio, qua restituebantur Ecclesiæ reconciliatio perinde est nominata, atque pœnitentium, vel apostatarum restitutio, quamlibet dispar admodum esset illius, istorúmque causa. Eodem sanè exemplo quo Ecclesia ac Cœmeterij post prophanationem expiatio, nomen reconciliationis iam olim inuenit. Ac Latinæ quidem Græcæque Ecclesiæ mos fuit, vt duplex mulierum à puerperio adhiberetur expiatio, altera primo die, altera quadragesimo à partu. Prior sordium illi omnium depositionem, & ægritudinum amolitionem apprecabatur, posterior in ipso Ecclesiæ aditu exceptam ad penetralia precando deducebat. Græci priorem καθαρισμὸν, posteriorem ἐκκλησιασμὸν vocitabant, siue quòd mater Ecclesiæ redderetur, siue quòd fœtus cœtui fidelium tunc accenseretur. Non deerant his expiationibus oblationes, quas Presbytero non Episcopo, aut alij ius in Ecclesiam obtinenti, proprias fuisse asserit in his tabulis Manasses. Quartò, eidem attribuit oblationes Campionum. Quæ res docet morem peruersum singularis certaminis litium

finiendarum causa nondum eo tempore desiisse. Campiones enim Gallis singulares fuere pugnatores, quorum vel expugnatio, vel victoria criminis probatio erat, vel depulsio. Interdixerat hoc genus probationis paulò ante hæc tempora Alexander tertius, cùm ab eo ne Clerici quidem abstinerent, vt constat ex cap. Porrò. de Clericis pugnantibus in duello. Idémque interdictum ad Christianos omnes extenderunt posteà Cœlestinus tertius, & Innocentius tertius Can. I. & II. de Purgat. vulgari, nec malo tamen viam præclusere. Illud hîc quæro, nec facilè comperio quænam esset oblationum his Campionibus ratio. Non enim occurrit vestigium vllum precationis eorum causa ab Ecclesia susceptæ, atque illud venire in suspicionem posse videtur alicui, eorum arma fuisse in Ecclesia dedicata iis precationibus, quæ hodiéque solent armis militum adhiberi. Sed lucem huic rei licet afferre ex his tabulis Besuensibus Odone Abbate post annum CIↃLIX. scriptis, Isdem, inquiunt, Milo Balbus Tiliæ Castri Miles cum Odone Diuionensi Præposito, qui neptem eius in coniugio habebat Monomachi certaturus pugna attribuit S. Petro terram, quam habebat in Luco propè atrium Ecclesiæ, quò sibi adiutor in disposito bello existeret, ex quibus patet oblationes impetrandæ victoriæ causa à Campionibus factas. Quintò denique, addit Manasses iura complura, quæ Presbytero, & Episcopo, vel iis quibus Episcopus ea donasset ex æquo erant communia, nempe stipendia funebrium sacrorum, quæ prima, tricesima, annali die fiebant, actionum item nuptialium, quæ olim non solùm prima, & tricesima, sed etiã die, vt vocabant, genuina, id est natali fœtus, atque annua nuptiarum celebrabantur, vt in veteri Sacramentorum libro MS. legi; Confessionum prætereà iura, quæ feria IV. Cinerum, & Absolutionum, quæ feria V. Cœnæ Domini fiebant. Baptismatum item non solùm oblationes, sed etiam Denarius, & candela charitatis, quæ, vt puto, hoc nomen iuuenere, ne intelligerentur à baptizatis, corúmve parentibus exacta, contra Can. XL. Synodi Eliberitanæ, vt hi qui baptizantur, nummos in concham non mittant, vel contra Cartaginensem III. quæ pignora ab eis extrahi, vel contra Gelasij decretum, qui pretia præfigi vetat. Denique iura decimarum, & Paschalis Cerei sunt aperta.

Ius custodiæ rerum Ecclesiæ Principibus viris quodnam fuerit.

CLXIV. *In protectionem & custodiam nostram suscipimus.*] Res & causæ Ecclesiæ eo semper magis obnoxiæ fuerunt iniuriæ, quàm ciuiles, quo minùs quàm istæ à possessoribus suis vel iure, vel vi, atque armis defendi contra rebelles, aut inuadentes potuere. Hinc ortum in Gallia maximè, & Germania, vt cum sine Principum, potentiúmque virorum tutela, ac præsidio esse vix possent, eorum fidei multiplici nomine, vel mundiburdij, vel protectionis, vel aduocationis, vel custodiæ, seu. Pag. 120.

gardiæ fuerint commendatæ. Ac initio quidem fecit Principum pietas, & rerum Ecclesiæ tenuitas, vt saluti magis, quàm noxæ esset eorum protectio. Sed posteaquam inuidiosa esse cœpit Ecclesiæ opulentia, vertere sese in perniciem remedia, nec vlli fuere Ecclesiæ rebus grauiores aduersarij, quàm qui nomine protectores. Sanè vt nascenti huic Monasterio Reomaensi Clodouei primi, ita pluribus aliis in Gallia quæsitum est obnixè Regum mundiburdium, sed gratuitum, ac minimè omninò onerosum rebus Ecclesiæ. Neque enim vulgò occurrunt primis Francorum Regum temporibus priuilegia, quibus de facultate Ecclesiarum in protectionum remunerationem quidpiam decidatur; sed cùm nihil aliud sonent nisi Ecclesiarum immunitatem, tum duplici ferè genere continentur. Nam in aliis cauetur, ne vllius, nisi Regis protectioni, atque Aduocationi subsint, quod significant verba Clodouei in Priuilegio huius Monasterij. Tam nos, quàm nostri successores Reges teneant in omni defensione, reclamatione, aduocatione, & immunitate, nullíque vnquam dignitati; nullíque Ecclesiæ propter meritum tanti Patris subdatur. In aliis verò è contrà alterum, vel tertium sibi Reges substituebant protectorem. Ita in Marculfo lib. I. cap. XXIV. Propter malorum hominum illicitas infestationes sub sermonem tuitionis nostræ visi sumus recepisse (Episcopum illum, vel Abbatem) vt sub Mundeburde, vel defensione illustris viri illius Maioris domus nostri cum omnibus rebus præfatæ Ecclesiæ, aut Monasterij, quietus debeat residere. Et sub ipso viro illo, inlustris vir ille causas ipsius Pontificis, vel Abbatis, &c. tantùm in Palatio nostro sequi deberet. Verùm ditescentibus sensim populorum liberalitate Monasteriis, & Ecclesiis, persuasit etiam viris Principibus auaritia, vt protectiones non impenderent, nisi questuosas. Itaque extant tabulæ anni CIϽXXXIII. quibus Gerardus vir primarius Vulferei curtem in Comitatu Solecensi supra flumen Mosunam donat Monachis Diuionensibus hac lege. Nihil, inquit, mei reseruans ex omnibus præter Aduocati tutelam, quam retinui propter animæ meæ salutem, scilicet vt in rebus à me collatis prædictus locus semper haberet ex meis hæredibus tutorem, ac defensorem, cuius tutelæ functionem cuidam nostro fideli Gerardo nomine, quia mei memor erat, tali commendaui tenore, vt in prædicto alodo nihil requirat, nihil penitùs accipiat. Sed si fortè contigerit, vt humilitas, ac mansuetudo Monachorum à vassis, aut ab extraneis non possit iustitiam exigere, si Aduocatus fuerit ab eis accersitus, & legalem de re, pro qua agitur exegerit emendationem, ipse emendationis tertiam à Monasterij ministris accipiat partem. Eodem operæ pretio datus est S. Maximino Treuerensi Aduocatus, ab Henrico IV. Imperatore in tabulis illius Monasterij anni CIϽLXV. Quidquid ibi, inquit, Aduocatus placitando aquisierit, duas inde partes Abbas, tertiam ipse habebit. Hinc fortè occasio data Comiti Barrensi, vt tertiam partem fundorum Monasterij S. Michaëlis vsurparet, quod questi sunt Monachi apud

Miræus Donat. Belgic lib. I. cap. 20.

Du Chesne in Hist Lucemburgicam.

Idem in Barroducensi.

Eugenium III. circa annum cIↄcXLVII. Alia tamen etiam fuere Aduocationis pretia aliis interdum in Ecclesiis. Nam Balduinus V. Comes Flandriæ sex denarios singulis hospitibus S. Vuinoci eo nomine indixit in tabulis anni cIↄLXVII. Et Vuillelmus Vergiacensis Dominus Mirabelli custodiam rerum Monasterij Benigniani est nactus ab Odone Duce Burgundiæ, attributo stipendio solidorum LX. Diuionensium in tabulis anni cIↄcCXVIII. Vt non mirum sit Philippum Augustum Franciæ Regem in tabulis hisce Reomaensibus, quæ partim donationem prædiorum, partim aduocationis seu custodiæ ius continent, mediam sibi partem prouentuum S. Andreæ Matisconensis expetiisse. Cæterùm, posteaquam Custodum, aut Aduocatorum potentia libertati, fortunísque Monasteriorum labem cepit afferre, aut leges illis seueræ à Principibus & fundatoribus dictæ, aut dignitas tādem pluribus locis abrogata. Legum exemplar suppeditant tabulæ Comitis Palatini Henrici pro Monasterio Lacensi anno cIↄXCIII. quarum hæc est summa. I. Aduocatus ne in dotem, aut beneficium Aduocatiam tradat, quia non est hæreditaria. II. Ne Ecclesiæ subditos hospitiis, aliísve præstationibus oneret. III. Ne alium sibi nisi Abbatis ordinarium Iudicem subroget in cognitione causarum. IV. Ne ad causas audiendas veniat, nisi à Monachis inuitatus. V. Honorifica illi de Monasterio procuratio, sumptúsque tribuantur, sed non onerosa. VI. Præcipuam sibi à Deo remunerationem expectet. VII. Si Monasterio, rebúsque eius violentus incubuerit, anathemate perculsus dignitate abdicetur.

Miræus Donat. lib. 2. cap. 25. Du Chesne in Histor. Vergiacen. lib. 4.

Miræus Diplom. lib. 1. cap. 25.

IN HVGONEM III.

Qui milites nondum erant sigillo proprio non vtebantur.

CLXV. ODONIS *filij mei iam militis.* Et mox. *Odo filius meus id scriptum sigillo suo muniuit.*] Hugo III. Burgundiæ Dux, non alia causa filium suum Odonem iam militem fuisse hoc loco meminit, nisi vt constaret sigillo eius authentico, vtpote dignitate militari iam aucti munitas has tabulas fuisse. Videor enim mihi non temerè obseruasse eum tunc in Burgundia morem fuisse, vt antè militarem dignitatem authentici sigilli nemini ius esset. Nam inprimis in hisce tabulis nulla esse videtur ratio, cur vtriusque filij sui Odonis & Alexandri assensum interuenisse, & tamen solius Odonis sigillum appositum, Hugo testetur, nisi quòd Alexander miles nondum erat; Odo iam erat. Deinde clara est huius moris expressio in tabulis Hugonis IV. qui filius fuit huiusce Odonis. Iuraui, inquit, dictis Diuionensibus, quòd quando ad militiam promotus fuero eis præsentes litteras innouabo, & eo sigillo, quo miles

Pag. 126.

vtar sigillabo, & tradam sigillatas. Addit se his tabulis anni cIↄccxxviii. sigillum suum apposuisse. Ex quo conficitur eum ita caruisse sigillo, vt tamen aliquo vteretur, quod explicandum videtur ex aliis tabulis anni cIↄccxlvi. in quibus Henricus Vergiacensis ita loquitur. Quia aliud sigillum tunc non habebam contrasigillo meo, quo vtebar pro sigillo, præsentes litteras feci sigillari, promittens per præstitum iuramentum, quòd quotiescunque sigillum authenticum habuero, præsentes litteras, vel similes de ipso faciam sigillari. Sanè sigillum authenticum illud, vt opinor, fuit, quo viri illi primarij ita exprimuntur armis instructi militaribus, sublimísque inuecti equo familiæ insignibus ferè instrato, aut saltem districto dextra gladio scutū gentilium insignium sinistra præferentes, vt pugnantium habitum, gestúmque referant. Omninò in hisce tabulis Reomaensibus duo pendebant sigilla, alterum Hugonis III. equo non instrato insidentis, sed exserto dextra gladio, scutóque Burgundiæ insignibus picto sinistram protegente. Contrasigillum ciuitatis imaginem habebat. Limbus erat S. Hugonis Ducis Burgund. & Albon. Comitis. Alterum sigillum erat Odonis item Equitis, cui erant in scuto Burgundiæ insignia, limbus fractus contrasigillum nullum.

Quid esset quod Clarembaudus & Guido de Noers societate, aut scriptura in Regula donati.

Pag. 215. CLXVI. *Audito eius obitu, & comperto nomen eius in Regula cum nominibus fratrum scribetur.*] Fuit familia de Noers, vel de Noyers, vel de Nuceriis vna è Burgundicis nominatissima, cui nomen fecerat opidum de Nuceriis in tractu Autisiodorensi haud procul à ditione Reomaensi. Ea in familia clari fuere Clarembaudus, Guido, & Hugo fratres Milonis II. filij, qui duabus hisce tabulis sigilla sua appendere. Clarembaudus, & Guido in re militari insignes, Hugo Episcopus fuit Autisiodorensis hoc tempore, sed ad Senonensem Metropolim postmodum postulatus. Clarembaudus seruitia aliquot Reomaensibus largitus his tabulis, primò admittitur ab Abbate in societatem orationum & benefactorum: quod ferè signum erat eo æuo eorum, qui Ecclesiis eleemosynas impertirentur. Hugo I. Dux Burgundiæ in tabulis anni cIↄlxxv. pro Benignianis Diuionensibus. Accepta, inquit, ab eis sancta ipsorum societate bonorum prolata, & coram nobis relecta priuilegia manu propria firmauimus. Hugo III. Burgundiæ Dux in tabulis, quibus Diuionensem

Miræus Donat lib. 4. cap. 70. Capellam instituit. Statuo, inquit, & posteritati meæ in salutem suam mando, vt quàm cito quis dominium Ducatus susceperit, statim tanquam felix operum suorum initium adeat Ecclesiam suam, & consortium spirituale Canonicorum suorum recipiat. Ita ille anno cIↄclxxii. Vuillelmus

Item lib. 2. cap. 63. Audomarensis Castellanus in tabulis anni cIↄclxxxvi. iura quædam sua, & coniugis Idæ donare se memorat Monachis Audrensibus, & addit.

dit. Abbas verò & Conuentus suscepit nos in societatem beneficiorum Ecclesiæ. Secundò, tam ipse, quàm Guido frater, ob eleemosynam non dissimilé obtinet ab Hugone Abbate officiũ, quale de professo Monasterij Reomaensis solebat fieri, quòd præter sacrificia solemnia, & precationes pro defunctis in die obitus tricena etiam priuata sacrificia, totidémque diebus pauperi diarium impertiri iubebat, vt infrà annotabimus. Tertiò, Guidoni priuatim conceditur, vt nomen eius scribatur in Regula. Solemne enim fuit, vt in Monasteriorum Capitulis liber prostaret, in quo descripta esset inprimis S. Benedicti Regula, tum Calendarium, deinde Martyrologium; atque extremo loco Catalogus Monachorum obeuntium, ac benefactorum, quibus anniuersaria sacra impendenda essent. Erat ergo scribi in Regula, Catalogo illo contineri alicuius nomen. Vuillelmus Castellanus Audomarensis, & Ida eius vxor sic accepere in citatis tabulis. Promisit nobis, quòd post obitum nostrum anniuesaria tam pro me, quàm pro vxore mea, & filio scribentur in Regula, & fient in Ecclesia in perpetuum.

Eleemosyna tabulæ cur Petro S. Benigni Abbati data in manum, vt chartam faceret in Hugonis gratiam.

CLXVII. *In manu nostra posuit, & vt chartam faceremus postulauit.*] Erat, vt vides in his tabulis, Petrus huius nominis tertius Abbas sancti Benigni, Vicarius Lingonensis Episcopi, quòd alibi proditum non comperi; éstque haud vulgaris exempli; nam etsi vsitatissimum olim fuit, vt Episcoporum vices in Conciliis gererent Abbates, non tamen vt in dicendo Ecclesiis iure, earúmque moribus componendis. Quanquam Interpretes Canonum negant quidquam vetare, ne Episcopi Vicarius fiat Monachus, vel Clericus regularis, cùm colligant id esse interdictum sectatoribus S. Francisci, ex tit. de Clerico ægrotante in sexto. Sed causa intercessit, peculiaris, vt Episcopi vices Abbati Benigniano tribuerentur. Nam eo qui hisce in tabulis notatur anno Ierosolymitanam expeditionem susceperat cum Hugone III. Duce Burgundiæ Manasses Lingonensis Episcopus, & suaserat ei ratio, vt Abbati Benigniano, qui primariam in Ecclesia Burgundiæ gerebat dignitatem, vices suas potiùs, quàm alij attribueret. Cæterùm, moris tunc vulgati fuit, vt qui Ecclesiis eleemosynas iuráve quæpiam cederent, vel eius cessionis scripta in manum viri grauis, ac ferè Magistratum gerentis darent, qui Ecclesias mitteret in possessionem, vel ea ipsi Altaribus imponerent Ecclesiarum. Declarant priorem ritum Marculfus lib. II. cap. I. Instrumenta, inquit, Episcopo præ manibus tradidi. Quibus videlicet Xenodochij, aut Monasterij fundatio contineretur. Tabulæ anni CIↃCXIII. Vuarpiuit itaque ipse Hugo in manu Domini Stephani Episcopi hanc querelam videlicet de iure ad quandam annonam Flauiniacensibus restituto. Posteriorem ritum habes

Pag. 214.
Hist. Vergiac. lib. 3.
Ibidem.

HHh h

in tabulis anni CIↃCLXXIII. Intrauit, inquit, in Ecclesiam ante maius Altare librum ferens in manibus obtulit Domino omnia supraſcripta, poſuitque librum ſuper Altare oſculans illum. Et in tabulis anni CIↃXCVI. Super ſanctum Altare ipſius S. Martini, quod eſt principale coram cũctis qui aderant donum miſit. Denique quòd additur hoc loco ſcriptum id genus in manu poſitum Petri Abbatis, vt chartam faceret, id non obſcurè exprimit non fuiſſe quaſlibet tabulas in chartarum numero, ſed eas tantùm, quæ ſolemni teſtium ſubſcriptione, publicive Magiſtratus ſigillo eſſent inſtructæ. Anno CIↃXXXIII. cùm ſigillorum vſus præter Reges & Epiſcopos rarus apud Gallos eſſet, Comes Gerardus ſolemnitatem chartæ ſic deſcribit. Publicè, inquit, ac legaliter facta, meâ propriâ manu, multorùmque virorum illuſtrium conſiſtit roborata. Et anno CIↃXXIII. hæc charta ſtabilis permaneat multorum atteſtatione, & ſtipulatione ſubnixa. Non aliam ſolemnitatem huic chartæ adiicit Petrus Abbas. Longè tamen anteà vſus erat, vt atteſtationibus adiiceretur ſigillum circa annum CIↃL. Manaſſes Comes Giſnenſis. Chartam, inquit, ipſam ſigillo noſtro, & Baronum meorum teſtimonio ſignari curauimus, & alij crebrò.

Hiſt. Montmor. lib. 2. Donat. Belgic. libro 1. cap. 20. Hiſt. Vergiacæ lib. 3. Donat. Belgic. lib. 1. cap. 53.

Cur ſe Abbatem vocet Dei gratia Hugo III.

Pag. 218. CLXVIII. *Hugo Dei gratia.*] Fecerant liberæ electiones, & Pontificiæ exemptiones, vt horum temporum Abbates, ſe Dei ſolius gratiâ conſtitutos cenſerent, atque inter dignitatis titulos hunc etiam annumerarent. Itaque Petrus Benignianus in ſuperioribus tabulis ſe quoque Dei gratiâ Abbatem appellabat. Neque verò hoc primùm ſæculo natus eſt hic ſenſus, cùm anno iam CIↃXXX. Gandenſis Abbas S. Bauonis ſic ſcriberet. Ogiuæ Comitiſſę Othelboldus gratiâ Dei Abbas, & annis pluſquam centenis antè Abbas S. Galli; Chriſti fauente gratiâ Harmotus Abba, &, Chriſti diſponente prouidentiâ, aut, largiente clementiâ Crimaldus Abba. Verùm ij, qui amantiores erant humilitatis religioſæ, non facilè comperiuntur hoc vſi ſermone. Neque enim vel Cluniacenſis vllus, vel Bernardus Claræuallenſis, vel Gofridus Vindocinenſis, vel Lupus Ferrarienſis id ſibi vſquam tituli arrogarunt. Nam ſiue eâ voce ſignificetur Præfecturam Deo ſoli debitam, ſubditamve eſſe, ſiue Monaſterio beneficium à Deo impertitum, quòd vir talis fuerit Præfectus, ſiue Abbati gratiam à Deo factam, quòd ſit Præfectus, non poteſt non aliquid continere ſenſus, quàm humilitatem religioſam deceat, ſublimioris, cùm id de ſeipſo Abbas profitetur, qui nec ſatis verè poteſt affirmare ſupremum ſibi ius eſſe, vel ſacrarum, vel temporalium rerum ſui Monaſterij, nec ſatis demiſſè ſua in Monaſterium merita iactare, nec ſatis tutò Præfecturam, quæ grauiſſimum onus eſt pro diuino fauore habere. Itaque ſapientiſſimi quique, & ſi aliis hunc titulum tribuunt, nunquam ta-

Miræus Donat. lib. 1. cap. 19. Rerum Alemannic. part 2. cap 70. 71. 74.

men ſibi, dignum videlicet rati, vt de aliis ſentiant, quod de ſe non auſint. Ita Hildebertus Cenomanenſis Pontium Cluniacenſem; S. Bernardus, & Sugerius Petrum venerabilem; Petrus Cellenſis Hugonem III. & alij alios gratiâ Dei Abbates compellantes merita dignitatémque in aliis, quàm de ſeipſis non iactaſſent prædicauere. Quamobrem ſuſpicari licet has voces pluribus Abbatum chartis, actíſque publicis non tam illorum, quàm pragmaticorum vſu, ac inſtituto inuectas, dum Abbates inducunt de ſeipſis eo loquentes modo, quo ipſi pragmatici ſibi de illis ſentiebant loquendum. Quanquam videri etiam poſſit has voces à Librariis in antiqua interdum ſcripta ex ſui ſæculi moribus intruſas, ita ſuſpicor in epiſtolam Aunarij Autiſiodorenſis, quam refert Erricus in præfatione vitæ ſancti Germani, inſitas fuiſſe illas voces, *Gratiâ Dei Epiſcopus*. Vix enim antè ſecundam Regum Franciæ ſtirpem, aut Reges ſupremam poteſtatem rerum ciuilium, aut Epiſcopi rerum ſacrarum his verbis expreſſerunt. Sanè & Epiſcopi, & Abbates aliqui inuidiam tituli præclarè aliquando emollierunt, aut potiùs ſunt interpretati, dum ſe permiſſione, aut conceſſione Dei Epiſcopos, vel Abbates dixere. Illa vox fuit egregia in his tabulis Reomaenſibus anno CIↃCCXXII. Hugo Dei patientiâ Lingonenſis Epiſcopus. Et in Donationibus Belgicis lib. I. cap. CIV. Nicolaus Dei patientiâ dictus Abbas in Tongerlo. Cæterùm, quam permutationem hîc inſtituit Hugo Abbas Reomaenſis, ea inita eſt cum Hugone Vergiacenſi, qui ſocer fuit Odonis III. Ducis Burgundiæ, extremúſque potitus eſt Caſtro Vergiacenſi. Verùm Caſtrum vetus, de quo hîc agitur, nihil pertinet ad Vergiacum, ſed eſt locus Reomao vicinus ad fluuium Serenum, ſicut & [illegible]lonæ hodie *Balnoy*.

IN HVGONEM IV.

De contractu inuadiationis cum Hugone inito.

CLXIX. INVADIAVIT *Eccleſia S. Ioannis Villam.*] Inuadiationes vſum habuere per hæc tempora vulgatiſſimum, nomenque ex eo duxerunt, quòd neſcio quâ ſæculi barbarie vadium pro pignore tunc vſurparetur, vt videre eſt in Canone Remenſi, qui refertur, De Pignoribus cap. I. Nullus, inquit, Presbyter præſumat Calicem, vel Patinam, vel veſtimentum Sacerdotale &c. in vadium dare. Erat itaque inuadiatio idem quod in vadium, ſeu pignus datio. Intelligimus verò ex his tabulis Hugonis Abbatis inuadiationem non fuiſſe diuerſam à contractu Gageriæ. Nam ſubditur extremis tabulis. Hanc autem Gageriam laudauit Flandina vxor eius. Porrò contractus huiuſmodi eo diuerſus fuit ab hypotheca, & contractu cenſuali, quòd in his fundus apud Pag. 232.

Dominium remaneret quamlibet extraneo obligatus, & pro summa quapiam pignore oppositus. At in Gageria seu inuadiatione tradebatur fundus, aut res mobilis in manum eius, qui pecuniam dabat mutuam, vt fructibus eius potiretur, donec solutio mutui repræsentaretur, quod licitum non fuit, nisi fundus esset de feudo mutuantis, aut alias illi vtilis. Sanè hanc legem fuisse inuadiationis, vt fundus oppigneratus mutuanti traderetur, liquet ex verbis veterum tabularum, quæ testantur excommunicatum fuisse eum, qui res suas post inuadiationem occupasset. Hugo, inquiunt, de Capella pro eo quòd decimam quandam, quam Ecclesiæ S. Martini de Campis pro XX. libris inuadiauerat, iniustè occupauit, sententiam excommunicationis incurrerat. Et in aliis tabulis. Gualeranus Dominus Castelli Britulienfis culpam suam recognoscens reddidit quidquid iuris in Vicecomitatu per villas Ecclesiæ habebat, quòd Ambianensis Ecclesia de patre suo Euerardo pro XX. libris Beluacensis monetæ in vadimonium tenebat. Deinde id etiam iuris fuisse, vt creditor fructus Gageriæ, seu rei in vadimonium datæ acquireret, docet Innocentius III. collectione tertiâ Decretalium cap. 1. de Feudis. Gageria, inquit, quam tu apud Argentinam à Nantelino dignosceris reperisse Gaufredi fratris eius accedente consensu, à te potest liberè retineri, fructibus non computatis in sortem. Ita videlicet, vt quandiu fructus illos perceperis in sorté minimè computandos idem Nantelinus à seruitio, in quo tibi, & Ecclesiæ tuæ pro ipso feudo tenetur, interim sit immunis. Denique iuris fuisse, vt fundus in Gageriam, aut vadium datus de feudo esset mutuantis, vnde aliqua ante pignorationem ad illum vtilitas perueniret, quæ fructibus fundi ex cōtractu inuadiationis percipiendis posset æquari, intelligi potest ex duobus argumentis: alterum est quòd omnes Canones, qui eum licitum esse declarant disertè cauent, vt fundus pignori oppositus sit mutuanti feudalis. Alexander III. Abbati S. Laurentij sic rescribit C. Conquestus, de Vsuris. Si terram titulo pignoris detinetis, & de fructibus eius sortem vestram recepistis, prædictam terram memorato Clerico dilatione & appellatione cessante reddatis, & in pace ac quiete dimittatis, nisi fortè terra ipsa de feudo fuerit Monasterij vestri. Nititur hæc exceptio terræ feudalis ratione, quam insinuat Innocentius III. citatus cap. 1. de Feudis. Ita videlicet, inquit, vt quandiu fructus illos acceperis in sorté minimè computandos, idem Nantelinus à seruitio, in quo tibi, & Ecclesiæ pro ipso feudo tenetur, sit immunis. Fiebat enim, vt pignoris fructus merito cederent directo Domino, ita mutuum danti, non ratione mutui, quæ fuisset vsura, sed ratione cessantis seruitij. Hanc ob rem tabulæ istæ Hugonis disertè exprimunt eum qui Villam hoc contractu oppignerabat agnouisse coram Episcopo Suentiacum esse de feudo Reomaensis Ecclesiæ. Et infrà in tabulis anni ciↃcc II. Idem profitetur eam fuisse de Casamento eiusdem Ecclesiæ, nouámque pecuniæ, atque annonæ accessionem ad fructus, vt opinor, peræquandos accipit. Deci-

Hist. Drocensis lib. 1.

Ibidem

mo tandem pòst anno liberi eius idipsum tabulis authenticis coram Aalide Ducissa Burgundiæ Odone Duce & Episcopo Eduensi Galtero sunt contestati, Villámque Suentiacum Ecclesiæ proprietati refuderũt. Alterum argumentum est, quòd contractus omnes quibus fundus, aut quidpiam aliud ita oppignerabatur, vt fructus essent creditoris, dum solutio differretur velut vsurarij rescissi sunt iure Canonico, fructibus in sortem computatis. Ita C. Quoniam. De vsuris, & in Collectione 1. cap. Ex transmissa, eodem. Sed disertissimè Alexander III. ex Concilio Turonensi. Plures, inquit, Clericorum, & quòd merentes dicimus, eorum quoque, qui præsens sæculum professione vocis & habitu reliquerunt, dum communes vsuras, quasi manifestiùs damnatas exhorrent, commodantes pecuniam egentibus possessiones eorum in pignus accipiunt, & prouenientes fructus percipiunt vltra sortem. Idcircò generalis Concilij decreuit autoritas, vt nullus à modo constitutus in Clero vel hoc, vel aliud genus vsuræ exercere præsumat. *E mox*. Si sortem suam deductis expensis ex fructibus iam percepit, absolutè possessionem restituat debitori. Exceptionem tamen extremo adiicit. Nisi fortè, inquit, Ecclesiæ beneficium fuerit, quod redimendum ei hoc modo de manu Laici videatur. Quæ exceptio docet hunc contractum, & iure ab Hugone initum, & meritò à Galtero Eduensi Episcopo ratum habitum.

IN GVILLELMVM II.

De donationibus Clarembaudi de Cappis & Gentilium eius.

CLXX. IDcircò *Dominus Clarembaudus Capparum.*] Cappæ Trecensis tractus oppidum nomen fecit huic familiæ, quæ non tantùm apud Remensis Campaniæ Comites, sed etiam apud Duces Burgundiæ opibus, ac dignitatibus celeberrima fuit. Amauit ea familia nomen Clarembaudi. Nam anno cIↃcxiv. duo Clarembaudi de Cappis obseruati sunt in Commentario quodam Guiterij Abbatis tertij sancti Lupi Trecensis, quem refert Camuzatus, vbi sic legitur. Comites multis temporibus Abbates S. Lupi fuerunt, & datores præbendarum, & post Comites, Castellani de Cappis vsque ad Clarembaudum virum Aalidis, patrem Clarembaudi Leprosi. Ab isto namque Petrus de Mareio Præpositus S. Lupi vir pius, & simplex data multa pecuniæ summa donum præbendarum redemit, & ab omni subiectione Domini de Cappis totam Ecclesiam consilio, & auxilio Comitis Hugonis, à quo Cappenses tenebant, emancipauit. Extat ibidem cessio iuris omnis, quòd hæreditaria, vt Clarembaudus loquitur, successione in S. Lupi Ecclesia sibi vendicabat, quam de matris, fratris, ac filiorum consensu abs se fa- Pag. 237.

etiam testatur. Fratrem non nominat, sed coniicere licet Galterum fuisse, cuius nepos tricesimo circiter pòst anno testimonium dicit in tabulis Monasterij Ripatorij his verbis, Hugo de Cappis nepos Galteri. Est in eisdem tabulis crebra mentio alterius Clarembaudi de Cappis, qui filius, vt opinor, fuit prioris, & Leprosus suprà est appellatus, quòd fortè annis vitæ extremis in eam inciderit calamitatem. Nam priori ætate coniunx illi tribuitur Matildis in tabulis Hattonis Episcopi Trecensis post annum Christi ciɔcxxii. Clarembaudus, inquiunt, de Cappis laudante Matilde vxore sua dedit eis nemus. Diuersus ab eo fuit is Clarembaudus, quem Reomaenses, quas primo loco posui, tabulæ memorant. Nam vxorem eius nominant Hermengardin. Ab hoc verò diuersus quoque fuisse videtur is, qui in tabulis secundo loco positis fratres suos appellat Galterum & Vidonem. Nam huic coniugem fuisse Helissendin testatur filius eius Clarembaudus è Ierosolymitana peregrinatione redux anno ciɔccv. in tabulis, quas retulit Camuzatus, hisce verbis. Hæc omnia laudauerunt, & concesserunt Helissendis mater mea, & liberi sui. Addit. Cùm itaque, Domino prosperante, de transmarinis partibus fuissem regressus, supradicta omnia &c. ad preces Dominæ Comitissæ, & Domini Ogerij de sancto Caurano, & Domini Guidonis de Cappis auunculi mei, &c. laudaui & concessi. Vides enim Clarembaudo patri huius Clarembaudi reducis, & fratrem fuisse Guidonem, vt notarunt tabulæ Reomaenses postremæ, & coniugem Helissendin Vt fatendum sit intra annos circiter centenos quinque fuisse eadem in familia Clarembaudos, nisi fortè eorum aliqui sæpiùs fuere coniugati. Verùm nullus fuit celebrior eo, qui extremo loco est nominatus. Nam cùm anno ciɔcxcviii. in Palæstinam expeditionem suscepisset cum Guidone patruo, aliisque è Campania ac Burgundia pluribus, vt scribit Godofridus Villahardui-nus, captâ Constantinopoli reuersus in Galliam adfuit cum Guidone, Philippo Augusto Franciæ Regi in iis quas suscepit expeditionibus, vt Catalogi eius militares, quos habet Historia Normannica retulere; ac deinceps inter Primates Hugonis IV. Burgundiæ Ducis, pueritiæque illius tutores est annumeratus, vt aliquot Aalidis Ducissæ matris illius tabulæ in Historia Burgundica insinuarunt.

IN GVIDONEM II.

De concesso Capellano priuata Capella.

Pag. 139. CLXXI. POTEST *habere proprium Capellanum.*] Refugere perdiu mores Ecclesiæ priuatos Sacerdotes, qui sacra in domesticis Oratoriis facerent. Ambigi enim posse videbatur, an in illos non ca-

deret Concilij Calcedonensis interdictum, quo cautum erat, ne quis ἀπολελυμένως consecraretur, cùm isti neque ad Ecclesias, quæ plebem haberent, neque ad Monasteria, neque ad Martyria essent ordinati. Sed posteaquam priuatorum agri, & domus Ecclesiis priuatis, aut Oratoriis ceperunt frequentari, inualuit consuetudo, vt priuati passim Presbyteri consecrarentur; nefásque esset Episcopis consecrationem illis recusare. Ita sancitum videmus in Capitularibus Caroli Magni lib. I. cap. xc. Statutum, inquit, est, vt sine autoritate, vel consensu Episcoporum Presbyteri in quibuslibet Ecclesiis, nec constituãtur, nec expellantur. Et si Laici Clericos probabilis vitæ, & doctrinæ Episcopis consecrandos, suísque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nullâ qualibet occasione eos reiiciant. Verùm, quia ex priuatis hisce Sacerdotibus, atque Oratoriis nonnihil redundabat detrimenti in matrices plebium Ecclesias, dum oblationes ac munificentiæ hominum eo ex parte deriuabantur, more subinde fuit receptum, vt matrices Ecclesias Capellarum id genus Sacerdotes præstarent indemnes, atque ante consensum Presbyterorum, qui matricibus præerant, sacra facere in Oratoriis non auderent. Extant eius indemnitatis exempla in Ecclesiarum tabulariis non pauca, vt videbis apud Camusatum in litteris Heruei Trecensis Episcopi anno CIϽCCXXII. & in hoc Reomaensi infrà in litteris Guidonis anno CIϽCCXXVII. Sed quia Ecclesiarum matricum detrimenta quosdam Episcopos non vehementer quandoque afficiebant, data est opera à Monachis, & Abbatibus, vt Pontificiis priuilegiis statueretur, ne in Ecclesiis quæ ipsis subessent fas esset Capellas, aut Oratoria, inuitis earum præsidibus excitare. Cuius priuilegij exemplum habes in litteris Lucij III. Dionysiano Monasterio concessis anno CIϽCLXXXIII. Inhibemus, inquit, insuper vt infrà fines Parochiarum vestrarum nullus sine Diœcesani Episcopi, & vestro assensu Capellam, vel Oratorium ædificare præsumat. Cæterùm, quæ hoc loco cum Guidone de Cappis conuenta fuere, ea multis post hæc modis fuerunt immutata. Nam cùm omnes oblationes matrici Ecclesiæ hoc loco reddantur, actum est quarto ab hinc anno, vt pars earum Sacerdotis Oratorij esset compensato aliunde Parochi, Abbatísque detrimento, vt infrà leges.

De redemptione decimarum de manu laïca.

CLXXII. *Medietatem decimæ titulo Gageriæ possidebant.*] Decimas Ecclesiasticas Laïcis ex causa graui attribuere, vel feudo, vel pignore, vel alio si fortè nomine moris olim fuerat ab iis, vt quidam autumant, temporibus, quibus susceptæ primùm fuere expeditiones contra Saracenos Ierosolymitanam ciuitatem occupantes. Nullis enim tunc facultatibus parcebatur, vt locorum sacrorum iniuriæ vindicarentur. Suspicor tamen altiùs esse repetendam eius moris originem. Nam Vrbanus II. in Pag. 240.

Claromontano Concilio, vbi expeditionum illarum iacta sunt fundamenta, sic sanciebat de decimis, quæ possidebantur à Laicis Can. xix. & xx. Ne Laici decimam partem de laboribus suis retineant, & sicut nec debét retinere, ita nec accipere; vnde & interdictum est omnibus Laicis, ne ampliùs Altaria, vel Ecclesias sibi retineant. Quòd enim Ecclesias, vel Altaria, id est ius decimarum, aut oblationum retineri prohibet à Laicis ampliùs; id argumento est ante ea tempora solitos fuisse Laicos eas retinere. Non desunt qui ad Carolum Martellum reuocent eius moris originem, rati eum pulsis Gallia Saracenis decimas Ecclesiasticas militibus condonasse, quod ex vetustis autoribus non satis liquet. Illud sanè ambiguum non est inde à Gregorio VII. magnoperè intercessisse Pontifices, ne Laicis attribuerentur decimæ. Nam ipsius est Canon Romani Concilij quinti VII. Decimas quas in vsum pietatis concessas esse Canonica autoritas demonstrat, à Laicis possideri Apostolicâ authoritate prohibemus. Siue enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi eas reddiderint sciant se sacrilegij crimen committere. Sancitus est hic Canon anno Christi CIↃLXXVIII. cui similis fuerat decennio ante Coyacensis in Hispania III. posteà Remensis Leone IX. præside Augustanus haud multò antè IX. Engilenhennensis IV. VIII. & IX. Rauennatensis X. Metensis II. Atque ante hos omnes Moguntinensis V. anno DCCCLXXXVIII. & anno hunc antecedente Coloniensis IV. Ante hos Canones rara fuit de hac decimarum à Laicis vsurpatione querela inter Episcopos. Nam Carolo Caluo rerum potiente de Monasteriis potiùs, aut prædiis Ecclesiæ vsurpatis, quàm de decimis questi ferè comperiuntur. Vt coniici possit hanc labem duxisse initium ab ea rerum perturbatione, quæ regnantibus eius filiis ac nepotibus in Gallia obtinuit. Cæterùm, hoc loco Guido Reomaēsis decimas redimit, nullo Episcopalis autoritatis interuentu, contra scitum, vt videri posset, Concilij Lateran. Alexandro III. Præside cap. IX. quod sic habet. Ecclesias sanè & decimas de manu Clericorum, sine consensu Episcoporum, tam illos, quàm quoscunque alios Religiosos recipere prohibemus, dimissis etiam, quas contra tenorem istum moderno tempore receperunt. Verùm id scitum de iis tantùm decimis capiendum, quæ olim essent concessæ Laicis in feudum interpretatus est Innocentius III. cap. VII. De iis quæ fiunt à Prælatis sine Consen. Capitul. & Alexander IV. cap. II. de decimis in VI. Quò fit vt Guido qui decimas tantùm oppigneratas hîc redemit, illo non teneretur interdicto. Quanquam illud quoque addi eo potest derogasse subinde Pontifices per priuilegia illi Alexandri tertij Constitutioni. Sic enim Innocentius tertius Dionysianis rescripsit anno Pontificatus IX. Vestra nobis deuotio supplicauit concedi à Laicis redimere decimas, & redemptas possidere. Cùm autem in decimis Laici ius speciale non habeant, benignè vobis postulata concedimus, de illis duntaxat, quæ infrà Parochias vestras sic à Laicis detinentur. Vbi vides nullam de consensu

sensu

ſenſu Epiſcopali mentionem intercedere. Subinde etiam data à Pontificibus priuilegia, vt decimas redimere à Laicis fas eſſet autoritate Apoſtolica, quod docent tabulæ Innocentij IV. Ordini S. Trinitatis conceſſæ anno CIↃCCXLVI. & Gregorij X. Cœleſtinis. Quin & S. Ludouicus Rex Franciæ anno CIↃCCLXIX. id licere in Regno ſuo voluit, vt Chopinus lib. 2. Monaſt.

De priuilegio Innocentij III. ne Monachi Reomaenſes fideiuberent, aut mutuum caperent.

CLXXIII. *Pro aliquo fideiubeat, vel ab aliquo mutuam pecuniam accipiat.*] Primus fuit aut inter primos Innocentius III. qui iſto vſus ſit interdicto, ne Monachi, abſque Abbatis, & maioris partis Capituli facultate, aut mutuum caperent, aut fideiuberent. Etſi enim ſatis conſtitutum erat anteà, ne Monachi abſque Præpoſitorum conſenſu contractus inire poſſent; tamen vt maiorem Capituli partem conſpirare eodem opus eſſet, aut nulli, aut rari anteà ſanxerant. Extat à primo Pontificatus ipſius anno priuilegium Dionyſianis Franciæ Monachis conceſſum in hæc verba. Nulli quoque Monachorum quidquam ſine conſenſu Abbatis ab aliquo mutuo recipere liceat. Is autem, qui miniſterium domus habuerit, vltra centum ſolidos mutuò non accipiat præter Abbatis conſenſum. Vbi vides ſolius Abbatis conſenſum eatenùs neceſſarium fuiſſe, vt Monacho fas eſſet mutuum capere. At Abbas ipſe hanc ibidem à Pontifice contrahendi mutui formam accepit. Nec pecuniam, inquit, vltrà centum libras ſine aſſenſu totius Capituli, vel maioris, ac ſanioris partis, mutuò ſuſcipere audeat. Quæ forma docere videtur à Monachis priuatis intra ſummam centum librarum opus fuiſſe Abbatis conſenſu, ipſi autem Abbati vltra eam ſummam conſenſu Capituli. Hæc ille initio Pontificatus ſanciebat, ne Monaſteriis ſuæ perirent facultates. Sed difficultatibus huius ſanctionis lapſu temporis animaduerſis conceptum eſt interdictum in ea verba, quæ hoc priuilegio continentur, ac ſubinde verbis totidem in Canonem LIX. Concilij Lateranenſis tranſlatum, vt refertur de Fideiuſſoribus cap. IV. Quòd quibuſdam, inquit, Religioſis à Sede Apoſtolica eſt prohibitum, volumus, & mandamus ad vniuerſos extendi, ne quis videlicet Religioſus abſque maioris partis Capituli, & Abbatis ſui licentia pro aliquo fideiubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat, vltra ſummam communi prouidentia conſtitutam, alioquin non teneatur conuentus pro his aliquatenus reſpondere, niſi fortè in vtilitatem ipſius domus manifeſtè conſtiterit redundaſſe. Pag. 243.

De priuilegio eiusdem, ne Rehmaenses censura peterentur, aut in eos ac Guidonem Abbatem quæstio institueretur.

Pag. 144. CLXXIV. *Ne aliquis in vos, vel villas vestras excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiam audeat promulgare.*] Exigebant Lugdunensis & Lingonensis Episcopi insolitas à Guidone, & Monasterio procurationes, quibus illi, cùm nullo se iure sentirent esse obnoxios, Episcoporum mandatis parere recusarunt, eáque propter dum eorum censuras vererentur, ad Romani Pontificis tutelam confugere. Is verò cùm procurationes ad normam Concilij Lateranensis Alexandri tertij cap. IV. exigendas sanxisset, potestatem Episcopis ademit censura eos coercendi, hac cautione adiectâ. Sine manifesta & rationabili causa. Quæ cautio docet non omnibus eatenùs Monachis concessam fuisse plenam ab Episcopali coercitione exemptionem. Etsi enim Cluniacenses, qui ipsa fundationis lege Romanis Pontificibus subditi fuerant inde ab Alexandro II. Gregorio VII. & Vrbano II. Episcoporum censuræ verbis apertis planè subducti comperiantur, tamen id beneficij, nec tam maturè, nec tam generatim aliis obuenit Monasteriis. Nam sancti Dionysij, & S. Germani Parisiensis vindicatio ab Episcopali censura, haud facilè antiquior Paschali II. profertur. Quanquam illa generalis fuit, hæc autem Reomaensis, ad non manifestam & rationabilem causam coarctata. Cæterùm, exulcerato semel animo non cessauit Lingonensis Episcopus à Guidonis Abbatis vexatione, sed litteras ab Innocentio III. impetrauit, quibus visitatio ac disquisitio in mores, ac vitam Guidonis, & Monachorum Eduensi Episcopo, & Abbati Buxeriæ attribueretur. Quæ cùm esset à delegatis hisce Iudicibus iure instituta, nihílque non dignum commendatione de Abbate, ac Monachis per eam esset compertum, non dubitauit idem Episcopus, tacito priore iudicio, nouas in rem eandem litteras ad Abbatem Theoloci, & Cistertiensem Priorem furtim impetrare. Sed fraude vulgatâ Innocentius Guidonem prouidum, ac discretum esse virum, eius Monasterium multis rerum spiritalium, ac terrestrium accessionibus locupletatum, séque ab eius aduersariis circumuentum pronunciat, litterísque furtim impetratis penitùs derogat. Hic fuit exitus grauissimæ contentionis à Guidone contra Lugdunensem & Lingonensem Episcopum tutandi Monasterij causa susceptæ.

De hominibus liberis Monasterio quæsitis à Guidone Abbate.

Pag. 147. CLXXV. *Dederunt se vt liberos in perpetuum possidendos.*] Cùm hoc primùm loco occurrat mentio possessionis liberorum hominum, pretium erit operæ, si eorum discrimen à non liberis, legésque possessionis dispiciamus. Ac illud quidem primò constare videtur, idcircò dictos fuisse

liberos, quòd nec conditione serui, nec ascriptitij, aut glebæ addicti, sed statu liberi, & sui & fundi ratione haberentur. Cùm enim in tractu Burgundico nulli essent per hæc tempora serui capite, siue, vt aiunt, persona mancipati, vt caput I. Consuetudinis Burgundicæ edocet, fit vt serui tantùm in ea regione haberentur, qui fundi & glebæ causa obnoxij essent. Itaque qui possidebantur vt liberi, ne ea quidem ratione oportet subiisse seruitutem, vt dominis seruilia deberent opera, aut fundum eorum sine noxa deserere pro arbitrio non possent. Secundò, proinde non aliter in eorum fundo degebant, nisi vt censuales, qui soluto Canone, nihil Domino deberent. Extat huius legis exemplum in hoc tabulario infrà anno Christi CIↃCCXLIII. vbi Rainaldus Abbas sic scribit. Dedimus, & liberaliter concessimus Pariseto nato de Ciuitate Lingonensi domum, &c. & Agneti vxori suæ, & hæredibus suis iure hæreditario in perpetuum possidendam. Dictus verò Parisetus spontaneus dedit, & concessit se pro homine libero Ecclesiæ nostræ Reomaensi; & ipse & hæredes sui erunt homines liberi nostri Conuentus pro quinque solidis Diuionensibus nobis annuatim in festo sancti Remigij ab eisdem persoluendis. Ita quòd nos, vel successores nostri vltrà quàm dictos quinque solidos ab ipsis non poterimus per exactionem aliquam reclamare. Tertiò, tenebantur Domini liberis hisce hominibus ius dicere, eósque ab omni iniuria tutos præstare, vtpote suæ subditos iuridicinæ. Tabulæ citatæ, tenemur, inquiunt, ipsos tanquam liberos homines nostri Conuentus, aduersùs omnes homines pro posse nostro defendere, manutenere, & bona fide garantire.

Quid Oreum, Caducum, Creantatio, in aliquot tabulis Guidonis.

CLXXVI. *Oreum virgulti.*] Lucem pauculis vocibus tabularum aliquot præbere satis hoc loco fuerit, vt quæ in illis continetur Guidonis erga Monasterium suum pronisio & studium rei familiaris perspiciatur. Pag. 247.
Inprimis igitur Oreum corruptæ Latinitatis vox esse videtur, quæ cùm olim esset Ora, id est limes & margo syluæ, facta est sensim corruptione Orea, ac subinde Oreum. Veteres Glossæ Oram ὄχθην, & hanc limitum interpretantur. Græci eodem sensu ac propriè sono ὅρον dicunt. Iam quòd Archidiaconus Tornodorensis campum quendam de Caduco suo fuisse scribit, id multis modis capi possit. Si enim prædium erat Ecclesiasticum, Caduci nomen habere potuit, vel quia dum vacabat per obitum ad Archidiaconi collationem recidebat, vel quia in partem iuris Archidiaconi cesserat, vt loquitur costuma eius, id est annua quædam præstatio. Si verò non fuit Ecclesiasticum iure ciuili Caducum dicebatur, quòd possessor defecisset. Videtur tamen verisimilius Ecclesiasticum fuisse, & Caducum nominari Archidiaconi, quia illi in partem cessisset eius præstatio. Nam superstitem habuit possessorem Ogerium Teleciaci, qui

cum hisce in tabulis permutat cum Priore Tisiaci; ideóque Caducum dici non potuit quod vacaret per obitum, aut quod possessore careret. Denique Creantatio nihil est, opinor, aliud nisi fidei præstitio, quod ex pluribus huius Tabularij actis constat, quæ fidem mediam fuisse, vel præstitam, vel datam narrant ad contractuum firmitatem. Et in tabulis Vergiacensibus anni CIↃCCLXXXVIII. fide datâ firmauit, & creantauit se tenere & manutenere pro posse suo. In conuentionibus Rotomagensium cum Rege Franciæ CIↃCCIV. Has conuentiones tenendas creantauit idem Rex. Galcherius de Castellione in tabulis anni CIↃCCXV. Concessi, inquit, & firmiter creantaui. *Et mox.* Concessionem & creantum meum sigilli mei munimine roboraui.

De Decanis Christianitatis Reomaensi, & aliis.

Pag. 251. CLXXVII. *Ioannes Christianitatis Diuionensis Decanus.*] Locum olim habuit Decaniæ dignitas in ciuitate, in agris, in Ecclesia, in Monasterio, in re sacra, in ciuili. Nam vt hinc ordiar, Decani erant in re ciuili, Iudicum infimi, qui centenariis, & interdum vicenariis Iudicibus suberant. In re autem sacra Decani plerunque Ecclesiæ Episcopalis Canonicis præfuere, plerunque etiam quibusdam Monasteriorum cœtibus, cuius rei plura hodiéque supersunt exempla. Nulla verò nobis est hoc loco disquirendi de hisce Decaniis necessitas, aut opportunitas. Sed de Decaniis Christianitatis, quæ interdum in ciuitate, interdum in agris, atque de Decaniis Archipresbyterorum, quæ semper in agris locum habuere, non abs re disquisierimus. Sanè Decaniæ Christianitatis, quænam essent, aut cur ita dicerentur, res est non obuia. Crebra verò mihi hactenùs earum occurrit mentio intra Lingonensem Episcopatum, in quo præter Ioannem Christianitatis Diuionensis Decanum, cui ad hanc diem successere alij non pauci eodem munere, ac nomine in Ecclesia Benigniana S. Ioannes Diuionensis; extat etiam in tabulis Reomaensibus anno CIↃCCLXVII. memoria Galteri Decani Christianitatis Reomaẽsis, & anno CIↃCCLXIX. non tantùm eiusdem Galteri, sed etiam Guillelmi Decani Christianitatis Molismensis. Qui omnes cùm ad Monasteria pertinerent, non fallatur, vt opinor, coniectura, qui dixerit præfuisse eos Presbyteris, qui Parœcias Monasteriis attributas regerent, atque vt aliquo se discrimine secernerent à Decanis, qui Clericis, vel Monachis Præfecti erant, nomen sibi Decanorum Christianitatis, id est Christianæ plebis tribuisse. Hoc sensu in hoc Tabulario infrà occurret Decanus Christianitatis sancti Sequani in Tabulis anni CIↃCCLXXVIII. & alibi crebrò Decanus Christianitatis Montisbarri in Ecclesia Reomaensium.

De Decania Archipresbyterali.

CLXXVIII. *Oscarensis Decanus.*] Vetus fuit harum Decaniarum institutio, reique Ecclesiasticæ in agris opportunissima. Cùm enim ad Presbyteros rure degentes extendere se continuò non posset Episcoporum, aut Archidiaconorum vigilantia, collocati fuere per interualla, in quibusdam quasi excubiis Presbyterorum aliqui Decani, vel Archipresbyteri vocitati, vt cæterorum Presbyterorum, ac plebis moribus vice Episcopi, aut Archidiaconi inuigilarent. Decanos enim eosdem fuisse qui & Archipresbyteri dicebantur, patet ex Capitulari Tolosano sub Carolo Caluo cap. III. Statuant, inquit, Episcopi loca conuenientia per Decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri. Et ex c. LXIV. dist. LI. Adesse, inquit, debent Decani, id est Archipresbyteri Parochiarum. Synodus Treuerensis Archipresbyteri, inquit, qui & Decani Rurales appellantur. Signatè ait Rurales. Nam Archipresbyteri ciuitatis non erant iidem cum Decanis aut Ciuitatis, aut ruris. Itaque vt hi Archipresbyteri non absolutè tales, sed Archipresbyteri Vicani, Turonensi II. Can. XIX. vel Archipresbyteri Episcoporum adiutores, Capitulari Ludouici Pij anno DCCCXXVIII. vel Episcoporum ministri Aquisgranensi II. cap. IV. nominantur. Sic Decani non simpliciter, sed Decani rurales, in Synodo Oxoniensi anno CIƆCCXXII. & Decani sub Archidiaconis constituti, in Lateranensi Alexandri tertij cap. IV. dicuntur. Porrò ex his locis aduertitur antiquam esse illorum institutionem; ex aliis verò potest intelligi etiam fuisse in Ecclesia diuturnam. Nam in Synodo Regiticina anno DCCCL. cap. XIII. sic sanciebatur. Singulis plebibus Archipresbyteros præesse volumus, qui non solùm imperiti vulgi solicitudinem gerant, verùm etiam eorum Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam iugi circunspectione custodiant. Hæc verò sanctio iterùm innouata est in Concilio Romano anno DCCCCIV. Ioanne IX. Pontifice, nec pauca de Decanis hisce constituit Alexander tertius in Concilio Lateranensi cap. IV. ad annum CIƆCLXXX Quin & vsque ad annum CIƆIƆXLIX. in Concilio Coloniensi, ac subinde in Treuerensi viguisse eorum institutum comperitur. Cæterùm munus eorum, etsi initio fuit, vt constat ex dictis, curare plebem agrestem, minorúmque titulorum Presbyteros; tamen lapsu temporis eò processit, vt iurisdictione Episcopali parte aliquâ augeretur. Hinc enim est, quòd in hoc Tabulario Reomaensi alibique passim tam crebra reperiantur Decanorum de rebus Ecclesiasticis iudicia, & arbitria, quæ superioribus sæculis non tam facilè occurrunt. Eò vérò progressa est aliquando eorum potestas, vt præter illa, quæ erant ordinis nihil non autoritatis Episcopalis exercerent, conducta annuo precio Episcopi iurisdictione. Quæ res cùm Alexandro tertio visa esset, non parùm periculosa, sordida, atque Ecclesiæ onerosa, sic sanxit in

Pag. 251.

Concilio Turonensi. Quoniam in quibusdam partibus Decani quidam, vel Archipresbyteri ad agendas vices Episcoporum, seu Archidiaconorum, & terminandas causas Ecclesiasticas sub annuo precio statuuntur, quod ad sacerdotum grauamen, & subuersionem iudiciorum non est dubium redundare, id vlteriùs fieri prohibemus. Quòd si quis de cætero fecerit, remoueatur à Clero; Episcopus autem, qui hoc sustinuerit, & Ecclesiasticam iurisdictionem suâ patitur dissimulatione peruerti, districtione Canonicâ percellatur. Ita refert Can. Quoniam. Ne Prælati vices suas &c. Desiit, vt opinor, haud diu posteà hæc corruptela, sed Decanis sua nihilominùs mansit iurisdictio, quam describit Concilium, quod dixi Coloniense. Quosdam accepimus, inquit, impedire Decanos rurales quominùs possint officia, & iurisdictionem suam exercere, Synodos liberè celebrare, & excessus corrigere, qui & ipsi intelligant se excommunicationem à iure, & Canonibus latam incurrere.

De festis à fœminis non à viris celebratis apud Reomaenses, & de excommunicatis nominatim.

Pag. 139. CLXXIX. *Feriales fœminabus, non hominibus.*] Arnulfus Abbas S. Petri apud Autisiodorum arbiter lectus à Guidone Reomaensi Abbate, & Præfecta Virginum sacrarum Rubei montis, vt quæ Godofridus Lingonensis Episcopus inter eos olim non satis clarè composuerat, dilucidiùs exponeret, pronunciat inter alia Dominicis, ac festiuis diebus teneri Rubei montis incolas in Ecclesiam Asiacensem, quæ Parœcialis erat, conuenire, vt Festa omnibus communia ab iis, quæ solis fœminis indicta; & excommunicatos nominatim, ab aliis docerentur discernere. Ex quibus liquet inprimis Lingonensis tunc fuisse ritus, vt quædam essent dies, quibus solæ fœminæ feriarentur: qui ritus rari fuit in aliis Ecclesiis exempli. Etsi enim priuatâ pietate quibusdam Sanctorum festiuis diebus solæ interdum fœminæ feriatæ, vt de festo S. Anatoliæ obseruauit Metaphrastes, tamen non ita obuia sunt exempla, quæ doceant id lege Ecclesiæ indictum fuisse. Sanè apud Ethnicos omnia sacra, quæ à solis mulieribus susciperentur, suspectæ semper fuere integritatis. Scitum est enim cuiusmodi essent Adonia, de quibus Plutarchus in Nicia, *ἀδώνια εἶχον αἱ γυναῖκες*, Adonia habebant mulieres. Nec meliùs quidquam licet suspicari de iis, quæ Hesychius vocat *θεσμοφόρια, ἑορτὴ γυναικεία*, aut de *βραυρωνίοις*, ac similibus. Iteque non fuit, vt opinor, abs re, quòd in posteras ætates illa fœminearum solemnitatum indictio non est vulgò propagata. Stephanus Cantuariensis ad annum CIↃCCXXII. tria festorum genera in Oxoniensi Synodo distinxit apud Matthæum Paris. Prima, quæ sub omni veneratione seruarentur, vt Pascha, dies Dominica, & eiusmodi. Secunda, quibus minora opera seruilia non essent interdicta, vt S. Sebastiani, Agnetis, & alia. Tertia, quibus post Missam opera etiam

rustica non essent vetita, vt Octaua Epiphaniæ S. Ioannis & Pauli, ac similia. Fieri verò potest vt fœminea festa dicta sint, quæ altero, vel vtroque genere posteriore censebantur. Iam quod addit Arnulfus de excommunicatis nominatim doceri solitum in Parœciis, quinam ij essent, ne sententiæ in eos latæ participes fierent, qui eos non euitarent, id perspicuè conficit legem, quam longè posteà tulit Martinus V. Pontifex, locum iam tum habuisse aliquem, vt ij tantùm qui nominatim essent excommunicati cæteros suâ contagione inficere censerentur. Itaque iam olim sanxerat Pontifex Honorius, quod refertur XI. quæst. III. Can. 10. Curæ sit, inquit, omnibus Episcopis excommunicatorum omninò nomina, tam Episcopis vicinis, quàm suis Parochianis pariter indicare, eáque in celebri loco posita præ foribus Ecclesiæ cunctis conuenientibus inculcare. Finem huic sanctioni adiicit, vt omnibus excommunicatis Ecclesiasticus aditus occludatur, cæterísque excusationis causa adimatur. Qui tamen finis insinuat nominatim designatos, qui essent excommunicati; non vt nulla esset interdictio participandi cum illis, si nominati non essent, sed vt nulla esset excusatio in foro iudiciali iis, qui participarent. Ex quo sequitur plus aliquid statuisse posteà Martinum V. dum eos qui participarent cum iis, qui non essent nominati vtroque in foro, & pœna exemit, & culpa.

Quid rei essent Catalla.

CLXXX. *De Chatex nihil modò definimus.*] Creber fuit vocis huius & Gallicæ & Latinæ vsus per hæc tempora, sed non tam facilis eius explicatus. Sanè hoc loco Catallum aliud esse quàm lucra, quæ ex iustis funebribus Ecclesiæ Asiacensi obuenire debuerant, & ab alia Ecclesia vsurpati erant, nemo, vt opinor, ex tabulis potest colligere. Omninò verò hac voce expressos reditus ac fructus à Clericis perceptos doceri potest ex actis inter Clericos, & Barones Normanniæ anno CIↃCCV. cap. VI. vbi hæc leguntur. Non debet Archiepiscopus tenere nisi tantùm tria placita scilicet de Maritagio, de legato mortui, & de Catallo Clerici. Et capite VIII. Si Clericus iniuriosus existit Domino, à quo tenet feudum, de feudo illo, Dominus feudi potest saisire omnia Catalla Clerici, quæ inuenerit super feudum de quocunque loco venerint. Inter Laicos non dissimilis fuit huius vocis vsus, vt mobilia bona exprimerent, quanquam nescio an vnquam, pro αὐτοκινήτοις id est mobilibus se mouentibus, seu animalibus sit vsurpata. Charta Philippi Regis anni CIↃCCVII. pro Rotomagensibus videtur ab huius vocis complexu animalia excludere. Si debitor, inquit, infrà Rothomagum venerit, ex quo de equo descenderit Catallum, vel Hernesium suum per Maiorem propter debitum arrestari poterit. Eodem sensu tabulæ Vergiacenses anni CIↃCCCLXIV. *Mes Chenaux, harnois, & plusieurs autres biens, & chatex.* Nullum porrò Pag. 155.

est dubium, quin absolutè Catallorum vox mobilia inanima exprimeret, quæ sola propriè vocari solent mobilia. Philippus Marchio Namurcensis in tabulis anni CIↃCCXII. Decreui, inquit, & statui, vt à nullo milite, qui sit de familia vel aduocatione mea melius Mobile, quod quidem melius Catallum dicitur, de cætero accipiatur post eius decessum. Constat ex Normannica consuetudine artic. CXLV. damnatorum bona mobilia ad Regem pertinere, si à quæsitoribus Regis capitalibus fuerint damnati. Eam consuetudinem sic insinuauit Rex Philippus in Charta Rotomagensi. Maior, inquit, custodiat Catalla eius in manu sua, & Balliuus noster inde habeat quoddam scriptum, & Maior aliud, donec iudicetur, etsi damnatus fuerit, Catalla eius nostra erunt. Et in alia Charta Rotomagensi Reus cum Catallis suis tradetur iustitiis Domini Regis. Ex his abundè hactenùs liquet Catalla Gallis fuisse, quæ Latinis mobilia non viuentia, sed non omnia id genus mobilia hac voce expressa doceri potest. Nam quæ lucrum parere solerent, vt artium instrumenta, & res mercimonio destinatæ hac, vt opinor, voce non venerunt. Indicat id vetus liber Gallicus, cui nomen, *Le Roman de Blaquerne*. libro I. cap. 3. *Il ne seroit mie droit que les Bouchers le randissent pour Chatel, car leur office est d'acheter pour gaagner.* Ibidem. *Il conuiendroit que les Bouchers le donnassent pour Chatel, ou que le Forestier leur en donnat par dessus le pris qu'il en auoit eu tant comme les Bouchers peussent gaagner.*

In Diplom. Belgicis libro 2. cap. 67.

Quo sensu factus Hugo Dux, assertor, contractus Guidonis.

Pag. 256

CLXXXI. *Legitimam Garantiam eidem Ecclesiæ portaremus.*] Vsus erat per hæc tempora duplicis generis defendendi contractus, ne cuius in posterum fraude labefactarentur, quam rem vocabulo eius æui nominabant Garantiam. Primum suscipiebatur ab iis, qui contractus autores erant, totúmque euictionis periculum subibant. Quo in genere illud ferè solemne fuit, vt exprimeretur causam Garantiæ esse, quòd vel donassent ipsi, vel accepto pretio vendidissent, vel quacunque ratione dedissent in solutum id, quod in contractu continebatur. Itaque tabulæ anni CIↃLXIX. quibus Guido Vergiacensis Cistertiensibus donat res feudi sui, sic exprimunt Garantiam. Contra vniuersos, qui aliquid horum calumniari vellent, me fidelem & firmam Garantiam ferre pepigi, & concessi. Et Ioannes de Montemorenciaco anno CIↃCCXLI. Promitto me garantisaturum, tanquam Dominus feodi. Aliæ autem tabulæ anni CIↃCLXXVII. venditionis Garantiam hanc habent. Omnem vbique, & contra omnes Simoni, & suis super venditione ista Garantiam portarent. Sunt & aliæ anni CIↃCLXXIII. quibus Burcardus hæres Montismorenciaci fratri suo Herueo Garantiam spondet rerum à Theobaldo fratre altero, vt videtur ex sua hæreditatis portione donatarum. Hanc, inquit, donationem ratam habui, & me Garantiam laturum promisi. Plures eiusdem modi vulgò

Hist. Vergiacen.

Histor. Montmor.

vulgò occurrunt. Alterum genus longè est ab hoc diuersum, vtpote quòd non suo, sed fideiussorio nomine euictionis præstaret periculum. Extat dilucidum huius discriminis exemplum in tabulis iam citatis venditionis, quæ licèt contineant garantiam eorum quæ vendiderant, tamen hanc quoque addunt defensionis, & tutelæ securitatem ab eo, qui venditionis autor non fuisset. Licèt, inquit Burcardus, de feodo nostro non esset, rogauerunt me, & multis petitionibus impetrarunt, quòd Simoni & suis successoribus, ego & successores mei super conuentione ista, & venditione defensor & obses perpetuò & firmiter essem, & factum istud manutenerem. Hanc verò defensionis rationem garantiam quoque appellatam facile est docere. Nam Guido Vergiacensis in tabulis CIↃCLXXIX. defendendam suscepit Dodonis Albi venditionem his verbis. Me, inquit, fideiussorem posui ad rei confirmationem, promisíque contra omnes, qui super hoc Cistertiensibus tentauerint, calumniam inferre, vel violétiam, garantiam me laturum. Et in tabulis anni CIↃCXCIX. Huius rei firmiter obseruandæ plegij & garantizatores sumus. Tertium genus præbetur ab iis, qui nec vt autores, nec vt fideiussores præstant euictionem, sed defensioné gratuitam contra impugnantes, siue iure, siue armis sit contra eos experiundum. Exprimit disertè hoc genus Andreas Espissiæ Dominus in tabulis anni CIↃCCXXX. ex Tabulario Reomaensi. Me, inquit, humiliter rogauerunt, vt dictam villam aduersùs eos manu tenerem, & defenderem, & de dicta quitatione legitimam garantiam portarem Ecclesiæ memoratæ, ego autem supradictorum precibus inclinatus supradictam villam teneor defendere, & conseruare aduersùs supradictos bona fide. Quæ gemina sunt cum iis quæ habet hoc loco Dux Burgundiæ. Nec est, puto, alia vis verborum Aalidis Ducissæ Burgundiæ in tabulis anni CIↃCCXXX. cùm hæc scribit. Volens, præcipiens, supplicans, & exhortans, quòd Dux Burgundiæ, & quicunque tenebit Ducatum, & dominium Vergei hanc donationem supradictam manu teneat præfatis monialibus, & contra omnes garantiat. Non enim supplicationem & exhortationem eò adhiberet, si de præstatione euictionis, quæ stricti iuris est, loqueretur. Quo etiam sensu in tabulis anni CIↃ CXLVIII. Matthæus Montmorancius decimam quandam Ecclesiæ sancti Martini, ita suscipit protegendam à se & suis, vt Episcopi Parisiensis interdicto ditiones suas patiatur submitti, si secus faxit. Quæ pœna indicat tuitionem illam ex seipsa ad ius strictum non pertinuisse. Denique Reomaensis Tabularij proximæ tabulæ anni CIↃCCXXXI. sic loquuntur. Simonius tenetur dictam quitationem bona fide, & pro posse suo legitimè garantire. Quæ si intelliguntur de garantia euictionis, superfluò addunt illa verba, pro posse suo, si verò de garantia, quæ est in industria, & labore defensionis, ratione & sensu constant.

Hist. Vergiac.

Ibidem.

Histor. Montmor.

Cur Conuentus Reomaensis sigillo caruerit vsque ad annum CIϽCCXXXIV.

Pag. 257. CLXXXII. *Quia nos Conuentus sigillum non habemus, sigillo Decani Montisbarri præsentes litteras fecimus sigillari.*] Alexander III. Pontifex, aut primus, aut inter primos ita temperauit potestatem Abbatum, vt cùm ex sancti Benedicti Regula consensum Fratrum exquirere, non sequi necessariò cogerentur, tamen post eius constitutiones nullius esse roboris censerentur, quæ Abbas absque sententia Conuentus esset aggressus in Monasterij dispositione. Itaque æquata dehinc propemodum vtrorúmque in rebus gerendis autoritate, necesse fuit, vt autoritatis notæ, quæ tabularum subscriptionibus, sigillorum impressionibus, aliisque eiusmodi continebantur, propè adæquarentur. Quamobrem, vt non Abbatis solius, sed Abbatis & Conuentus nomine scriptæ deinceps fuere tabulæ, ita & in subscriptionibus non Abbatis tantùm, sed & Monachorum plurium nomina annotata quandiu subscriptionibus stetit tabularum fides. Sed posteaquam Alexander idem decretum edidit, quod hodiéque sic legitur cap. 11. De instrumentorum fide. Scripta verò authentica, si testes inscripti decesserint, nisi per manum publicam facta fuerint, ita quòd appareant publica, aut authenticum sigillum habuerint, per quod possint probari, nō videtur nobis alicuius firmitatis robur habere. Factũ est, vt in tabulis & subscriptionũ multiplicitas, quæ priùs frequens erat, sensim negligeretur, & sigillorum, quæ vix ab aliis quàm Principibus, & Episcopis antè vsurpabantur, magnoperè inualesceret vsus, nec paucæ inde pullularent inter Abbates, ac Conuentus controuersiæ, dum sigillum Monasterij authenticum nunc illi, nunc isti sibi conantur vendicare. Sanè Abbas S. Dionysij flagitauit per hæc tempora sibi à Pontifice ius sigilli proprij, vt ex litteris Alexandri III. quæ ex Dionysiano tabulario editæ sunt constare potest. Cuius flagitationis causas licet, vt puto, haurire ex statuto Guillelmi Abbatis sancti Dionysij anno CIϽCCLXXIV. his verbis concepto. Erat, inquit, consuetudo satis reprehensibilis, vt Abbas cùm sigillum proprium non haberet, litteras suas tam priuatas, quàm publicas sigillo Capituli, quod in eiusdem Abbatis Camera seruabatur, pro suo libitu sigillaret. Contigebat autem plerunque, vt ea, quæ sine consensu Capituli iure fieri, nec possunt, nec debent inscio, & inconsulto Capitulo, in camerà cum duobus, aut vno familiari secretiùs tractarentur, & quod crimen est sacrilegij, furtiuis litteris insinuata sigillo Capituli signarentur. Vnde quanta detrimenta, quantáve discrimina domus nostra frequenter incurrerit, ipsa nos experientia ignorare non patitur. Vt igitur vlteriùs nulla fraus interuenire possit, constituimus vt Abbas proprium sigillum habeat, & Capitulum suum recipiat, & conseruet, eo videlicet tenore, vt speciale sigillum litteris specia-

libus imprimatur, communes, quæ Capituli consensum desiderant, cùm in eodem Capitulo recitatæ, & à fratribus approbatæ fuerint, vtriusque sigilli signaculo roborentur, alioqui nullam prorsus obtineant firmitatem. Non iidem fuere alibi Monasteriorum mores. Nam Otto Legatus Sedis Apostolicæ in Concilio Londinensi ad annum CIↃCCXXXVII. sigilla quibusdam Conuentibus eo etiam tempore non alia fuisse, quàm Rectorum testatur cap. XXIX. Statuimus, inquit, vt sigillum habeant non solùm Archiepiscopi, & Episcopi, sed etiam eorum Officiales. Item Abbates, Priores, Decani, Archidiaconi, & eorum Officiales, & Decani rurales. Necnon Ecclesiarum Cathedralium Capitula, & cætera quoque Collegia & Conuentus, aut cum suis Rectoribus, aut diuisim iuxta eorum consuetudinem, vel statutum. Loquitur porrò Otto de sigillo authentico non priuato, seu proprio, aut speciali, quod inde à Romanorum temporibus nulli non fuit in vsu apud Gallos, aliásque gentes. At authenticum nec qualibet ætate, vt suprà docuimus, nec cuilibet fuit concessum, sed iis ferè solis ex Clericorum numero, qui ab Ottone suprà sunt recensiti. Eius verò modus sic ab eo deinceps describitur. Pro varietate, inquit, cuiuslibet prædictorum habeat vniuscuiusque sigillum nomen putà dignitatis, Officij, Collegij, & illorum proprium nomen, qui dignitatis, vel Officij perpetui gaudent honore inscriptum notis, & characteribus manifestis. Sicque sigillum authenticum habeant. Hinc minimè sanè mirum est Reomaensi eatenùs Conuentui suum defuisse sigillum, cùm tot alij Rectorum suorum sigillo vterentur eodem tempore, & ad annum CIↃCC. Cluniacensi Conuentui tributum tantùm fuerit diuersum à Priore sigillum, vt ex statutis Hugonis V. Abbatis constare potest. Sanè nono ab hinc anno dum Rainaldus II. præesset, inuenies infrà distincta fuisse Abbatis Conuentúsque Reomaensis sigilla.

Cur donationes Reomaenses eleemosynæ ferè dictæ.

CLXXXIII. *In perpetuam eleemosynam Ecclesiæ Reomaensi.*] Obseruasse mihi videor, tum alibi tum in Reomaensibus hisce tabulis nonnulla de traditis in eleemosynam prædiis non planè vulgaria. Id enim actum videtur non parùm studiosè ab Ecclesiasticis viris per hæc tempora, vt si quid Ecclesiæ acquirebatur de Laïcis id eleemosynæ nomine, potiùs quàm alio vllo etiam gratuito quærebatur. Itaque cùm in tabulis hisce Reomaensibus villa Suentiacum pluribus pigneratitiis contractibus obstricta fuisset Monasterio, tamen ad extremum in ius illius non transiit, nisi eleemosynæ titulo condonata, vt apparet, iis, qui possederant, ea omni pecunia, cui villa fuerat pignori opposita, quod constat ex tabulis CIↃCCXII. anno ab Aalide Burgundionum Ducissa editis. Id verò causæ videtur habuisse hoc studium, quòd quæ eleemosynæ nomine quæsita essent, non facilè paterent laicorum iniuriæ, aut vsurpationi, semel Deo per eam donationem consecrata. Antiquum enim, atque ad Pag. 257.

hoc æuum perpetuum priuilegium Ecclesiæ fuit, vt Ecclesiastici Iudicis cognitio esset de eleemosynis, quod docent Valentinianus & Valens lib. 1. C. de audientia Episcop. & Anthemius l. 28. C. de Episco. & Cleric. Peculiariter verò de eleemosynis, quæ testamento fiunt. Gregorius IX. de testamentis cap. 3 Atque vniuersim de iis, quæ ob pias causas tribuuntur Concilium Tridentinum sessione XXII. cap. IX. Itaque illo ipso æuo quo laïci Principes conati sunt maximè potestatem Ecclesiæ in res temporales accidere, nihil contra eas res tentatum est, quas eleemosynæ nomine donatas constitisset Ecclesiæ. Henricus II. Rex Angliæ in Conuentu Clarendonensi anno CIↃCLXIV. multa id genus euertens, hoc tamen sensit de prædiis eleemosyna collatis. Si recognitum, inquit, fuerit tenementum ad eleemosynam pertinere, placitum erit in Curia Ecclesiastica. Aliud longè statuit de eo quòd emptione, aliòve acquirendi modo, præter eleemosynam partum esset. Nam & laicum id feudum nominat, & ad Curiam primo Episcopi, tum etiam Baronis, placitum eius deuocat. II. Cauerunt interdum prædiorum feudorúmque venditores, aut donatores, vt de iis eleemosyna ne fieri posset, rati dominio suo, aut recuperationis iuri detractum, si eo nomine ad alios transferrentur. Id significat Odo III. Dux Burgundiæ in tabulis anni CIↃCCVII. his verbis. Ipse verò mihi concessit, quòd de ipsa terra, quam ei dederam, & etiam de terra sua, quæ de dotalitio matris suæ in Burgundia eum contingebat, quam Dux Hugo pater meus & suus, dum adviueret, ei diuiserat ad libitum meum, & voluntatem eleemosynas facerem. Hoc excepto, quòd corpus Castri dare non possem. Quòd si de vxore mea per Dei gratiam prolem habuero ad restaurationem eleemosynarum, quas in terra sua fecero, quæ de dotalitio matris suæ est dimidium Albergamenti ei in escambium dedi, & concessi. Nimirùm hoc extremo addidit, quòd in eleemosynis recuperatio non esset facilis. III. Cautum est etiam interdum, vt de prædiis, quæ feuda essent, Ecclesiæ, nulli Ecclesiæ fieri eleemosyna posset, nisi ei cuius feudum esset. Ita Tabulæ Reomaenses anni CIↃCCXXXV. Res, inquiunt, supradictas non poterit Dominus Iterius, vel hæredes sui in eleemosynam concedere, præterquam Ecclesiæ Reomaensi, nec ab alio Domino in feudo recipere.

In Histor. Duc. Burg. Quercetani.

Quid essent Escasuræ, & Chauagia Ricei.

Pag. 158. CLXXXIV. *Chauagia dictorum hominum, & corueia eorundem per medium partientur.*] Est Riciacum Castrum, ac villa ad Vrsiam fluuium in agro Lingonensi, cuius Ecclesia donatione Episcopi Iocerandi ad Reomaenses peruenit anno CIↃCXVI. frustrà obtinentibus S. Petri Viui Monachis Senonensibus, vt eo anno diximus. Sed videlicet præter decimarum, & oblationum iura, multa quoque prædia rustica, ac multam iurisdictionem Ecclesiæ illi fuisse annexam ex his tabulis liquet. In quibus

hæc tantùm paucula ex nonnulla obſcuritate videntur hoc loco in lucem conferenda. I. quid eſſent Eſcaſuræ, quas, vt dubium non eſt, è Gallica voce, *Eſcheutes*, nunc in hunc modum, nunc in Eſcadentias, nunc in Eſcheotas per illius æui barbariem fuiſſe efformatas, ita non eſt planum, quid propriè exprimerent propter πολυσημίαν. Nam interdum nihil ſunt aliud, niſi legitimæ hæreditates, quo ſenſu Margareta Burgunda Caroli I. Regis Siciliæ coniux res ſibi ab auo in Burgundia legatas nominat Excadentias in tabulis CIↃCCLXXXII. Quæ ſunt, inquit, ad nos per Eſcadentiam deuoluta, & quæ habemus, & habere debemus in Ducatu Burgundiæ ex ſucceſſione quondam Hugonis Ducis Burgundiæ aui noſtri. Et Beatrix ſoror Theobaldi Regis Nauarræ, ac Comitis Campaniæ iura ſua hæreditaria, in Campania vocat *Eſchoite*, in tabulis anni CIↃCCLXXIII. Et in tabulis anni CIↃCCLXXIX. Philippus Rex ſic loquitur. In reſiduo hæreditatis nihil de cætero reclamabunt ſaluo ſibi, & hæredibus ſuis recto Caduco: ſiue recta Eſcheeta. Interdum verò Eſcaſuræ, ſeu Eſcadentiæ deſignant bona ἀδέσποτα, & vacantia hærede, quæ vel fiſco, vel Domino Iuſticiario, vel Domino manus mortuæ iure accedunt. Ita accipit Conſuetudo Burgundica titul. IX. §. XV. Dominus, inquit, quando Excadentia locum habet in dominio ſuo Manus mortuæ, accipit hæreditates. Et in Conſuetudinibus Siculis libro I. titul. LXXVII. feuda etiam maxima, & Caſtra in fiſcum reuerſa vocantur Excadentiæ. Interdum denique donantur hoc nomine ſucceſſiones náturales ab inteſtato, vt in Conſtitutionibus Montium apud Hannoniam, vbi dicuntur *Eſcheances*. Non aberrarit, vt opinor, qui Excadentiæ nomen generatim tributum exiſtimarit omnibus acquiſitionibus, quæ quopiam caſu obuenirent. II. Quid eſſent Chauagia. Quæ ſuſpicati ſunt aliqui pertinere ad tributum eorum, qui capite cenſebantur, alii ad penſitationem agrariam, quæ capitatio dicta eſt C. lib. 4. tit. 49. l. 9. Sed omnem adimunt difficultatem veteres Pariſienſium Rationariorum tabulæ, quas edidit Bacquetus tractatu de Peregrinis, vel Alibinatis. *Cheuages*, inquiunt, *parce que chaſqu'vn chef marié ou vefue les doit.* Vt ſatis conſtet nomen factum à capitibus familiarum, quæ ei penſitationi erant obnoxia, ſaltem in familiis Manus mortuæ. Sic enim inſinuatur in tabulis, quibus mulier libera ſe ſuóſque liberos addicebat ſeruituti Eccleſiæ anno CIↃIII. Singulis, inquit, annis pro Capitali cenſu, ad Capitale Virginis Altare vnum denarium perſolueremus, & pro mortua manu tantundem.

Ibidem.

Donat. Belgic lib. I. c. 12.

IN GVILLELMVM III.

Quando cœperit praeesse Vuillelmus.

Pag. 161. CLXXXV. VVILLELMO *Abbati Reomaensi.*] Prima huius Vuillelmi memoria in hoc Reomaensi Tabulario ea est, quam suggerunt hæ tabulæ anni CIƆCCXXXVIII. Nihilóque tamen secius scriptum est in veteri Catalogo Abbatum, annum Præfecturæ eius primum fuisse CIƆCCXIII. quod magno errore scriptum, non est operosum docere. Primò enim certum est Guidonem II. quem omnes tabulæ, atque ille ipse Catalogus præmittunt huic Guillelmo, adiisse Magistratum ad annum CIƆCCIII. Cùm vetus liber Homiliarum Monasterij scriptus manu sic habeat in fronte. Anno ab Incarnatione Domini CIƆCCXXXIV. factus est liber iste in honorem Dei & B. Mariæ semper Virginis, & beatissimi Ioannis Confessoris, & omnium Sanctorum & Sanctarum Dei, & Ecclesiæ Reomaensis tempore venerabilis Abbatis Guidonis anno Ordinationis suæ tricesimo-primo, & tempore humilis Prioris Guidonis, qui dictum librum scribi fecit. Quomodo ergo præesse Guillelmus cœpit CIƆCCXIII. quo anno Guido præcessor eius agebat annum iam decimum Præfecturæ, quam subinde produxit ad annos plusquam viginti & vnum. Ad hæc extant in hoc opere tabulæ authenticæ anni CIƆCCXXXVI. quibus Guido societatem contrahit inter Reomaenses, & Cellenses mense Februario, Abbásque adhuc tricesimo tertio postquam electus fuerat anno nominatur. Est igitur perspicuum Guillelmo Præfecturæ initia ascribi non posse nisi ad vnum ex iis annis, qui inter hunc, & CIƆCCXXXVIII. intercedunt, licèt quis ille signatè fuerit non liqueat. Quòd verò idem Catalogus Guillelmi Præfecturam prorogat ad annos viginti, acta successoris eius Rainaldi, qui in eo Catalogo excidit, errorem hîc quoque intercessisse conuincunt. Extat enim Rainaldi nomen ab anno CIƆCCXLIII. quo conficitur Guillelmum annis non pluribus, quàm septem præfuisse.

Quo sensu vetitus Guillelmus, in Borda amasire.

Pag. 162. CLXXXVI. *Non possunt aliquem in eadem (Borda) amasire.*] Borda vox Gallica, quam vim habeat Galli aliquot Iurisconsulti aperuere. Paponius inprimis in Commentariis Consuetudinis Borbonicæ cap. 448. Quòd Bordam, inquit, Tolosani vocant, Parisienses Firmam, nos Grangiam à granis fortè propriè dicimus. Guillelmus Ter-

tenus in leges Normannicas Bordam pro quolibet domicilio, aut hospitio habet, sed Consuetudo vetus Normannica tugurium, aut casam vilissimam esse insinuat cap. 18. Borda, inquit, traditur alicui ad seruilia opera, & vilia seruitia facienda. Nihilominùs Bordæ traditio species quædam fuit feudi ignobilis, quòd Bordagium, vel Bordelagium dixere Normanni, Niuerni, Borbonij, & alij. Ei hæ ferè leges, quanquam non vna omnes regione dici solitæ. I. Bordam, aut agrum quemlibet Bordæ iure in hæreditatem datum, nec dare potest nec oppignerare qui accipit. Ita Consuetudo Normannica loco citato. II. Bordarij ad sacrum & saumam seruiunt, & vilia debent seruitia, vt fœnum prosecare, stercus euehere, agrum stercorare. Eadem Consuetudo cap. 53. III. Bordarius debet Domino pecuniam, frumentum, auem, aut istorum duo. IV. Si triennio solido interpellatus de solutione, non soluat, incidit in commissum, & feudum perdit. V. Si feudum ex parte alienat, pars alienata vendicari potest à Domino VI. Si feudum facit deterius, arbores extirpans, ædes subrui sinens, anno vno interpellatus, vt pristino statui reddat, si non fecerit, feudum perdit. VII. Si Bordarius hæredem non habet, aut cum eo, quem habet consortium bonorum non retinet, feudum ad Dominum eius obitu reuertitur. VIII. Bordagium indiuisum si vendat Bordarius, non tenetur pœna commissi, sed venditionis laudandæ gratia tertia precij pars Domino cedit, si feudum ad se eodem, quo alius precio nolit reuocare. Si intercedat permutatio nihil Domino cedit. Quinque hasce postremas leges dixere Bordagio Niuerni. IX Interdum pensitationis pecuniariæ anno vno simplum, altero duplum, tertio triplum soluitur ex lege Borboniorum. Ex his porrò legibus intelligi potest mens pacti illius inter Reomaensem Guillelmum, & Dominum Rupis fortis conuenti; vt Borda maneret, quo erat in statu, sed nefas esset in ea quenquam amasire. Nam amasire vox etiam est Gallica, cuius vis est in manso constituere. Vnde legere est in Consuetudine Morinorum cap. 1 & Comitatus S. Pauli cap. 1. & 2. *Manoirs, Amases, & non Amases.* Et in Attrebatensi cap. 160. *Ædifices, & Amasemens.* Quibus locis qui legunt *Amasses & Amassemens* librorum fidei; & sensui legum repugnant. Distinguuntur porrò domicilia amasata, id est in mansum data ab iis, quæ non sunt in mansum data. Quòd illa mansorum legibus tenerentur, ista non item. Leges verò mansorum longè erant, quàm leges Bordarum liberaliores. Nam vt omittam mansos indominicatos, siue Principis, siue Ecclesiæ, qui nulli neque conditioni, neque præstationi erant obnoxij. Mansos etiam vestitos ingenuiles, seu casamenta, vt in hoc Tabulario dicuntur, liberis hominibus concessa, quæ etsi præstationem, aut censum deberent Domino, tamen in cæteris, vel distractibus, vel contractibus liberrimæ suberant possidentium potestati. Ipsi quoque mansi vestiti seruiles, qui apud Burgundos, & alios Manus mortuæ vocabantur, longè liberaliùs possidebantur, quàm Bordæ. Cùm enim in multis

conuenirent, tamen has leges habuere hi mansi mitiores. I. Mansuarius distrahere, ac donare potest mansum seruilem iis omnibus, qui pari cum eo conditione Domino eidem sunt obnoxij. Ita lex municipalis Burgundiæ cap. de Manu mortua, §. 10. II. Potest etiam mansum diuidere inter suos, aut alienos eiusdem loci & conditionis sine commisso, ibidem §. 12. III. Etsi absit, & pensitationem Domino non soluat, mansum non perdit ante decennium, ibidem §. 22. Hæ puto, atque aliæ leges, quæ aliis in regionibus mansis seruilibus dicuntur, non leue discrimen inter eos, & Bordas inuexere, quæ fortè in causa fuere, vt Guillelmo, & Domino Rupis fortis, ita vt diximus, & tabulæ istæ præferunt, conueniret.

De tractu & Serganteria à Guillelmo recuperatis Monasterio.

Pag. 263. CLXXXVII. *Super terris tertialibus, in quibus dicebat se tractum habere, & super Serganteriam.*] Asiacum Lingonensis tractus oppidulum ad fluuium Serenum, cuius Ecclesia iam olim à Vidrico Episcopo Reomaensibus fuit attributa. Eius Ecclesiæ iura gemina inuaserat Laurentius Piscator ex villula Cria, tractum in terris tertialibus, & Serganteriam Asiacensem, quæ Guillelmus recuperatore Decano Reomaensi ab Episcopo Lingonensi data, in Monasterij ius reuocauit. Quid tractus nomine hîc sit capiendum, coniicere magis possumus ex artificio huius ius Laurentij piscatorio quàm aliunde. Est enim planum tractum in fluuiis alueum esse, quo retia, naues, ac cætera natantia permeant. Sic Cassiodorus lib. v. Variar. cap. xx. Inuiolati aluei tractus nauium relinquatur excursibus. Quo sensu & Virgilius maris tractus nominauit. Ergo contendebat hic piscator sui iuris esse terras quasdam tertiæ partis Canoni obnoxias, quæ ad fluuij ripam sitæ, medium illi tractum aluei attribuerent. Nam fluuiorum exilium aluei, qui nauibus ferendis sunt impares, ad riparum Dominos feudales pertinere moribus Gallicis alicubi est receptum, vt testantur leges municipales oppidi Monetonis ad Carum Biturigum fluuium. Illud tamen etiam licet obseruare tractum pro certa fluuij, aut stagni portione interdum acceptum, vt in actis Murensibus pag. 50. In lacu, inquit, habemus duos tractus & dimidium. Hinc verò, vt opinor, etiam pellectus est hic Laurentius, vt sibi Serganteriam attribueret, quæ non rarò est in Gallia officium feudale, cuius curationi flumina, ac riuuli syluæ, & alia subsunt. Vocare solent *Sergenterie fieffée*, eiúsque crebra est mentio in lege municipali Normanniæ cap. 26. 28. & aliis, vbi inter feuda loricę recensetur, & dignitate sępiùs quàm fundo constare scribitur, quanquam cap. 34. Molendina quandoque ad Serganterias spectare obseruetur. Verùm quidquid illud erat, quod hic piscator sibi ascribebat, id iustiş vindiciis ad Reomaenses recuperatoris sententia reuertit.

Quid

Quid liciti fuerit in eo, quod Guillelmus in allodio ius feudi emit.

CLXXXVIII. *Feudum rerum quas in allodio tenebant vendidisse.*] Allodium hîc propriè dictum, quòd neque pensitationis, neque fidei conditione ab alio qnæsitum esset, sed pleno possideretur iure, nulla est dubitatio, cum venditione sola incipiat feudali conditioni esse obnoxium. Sed ne cui fortè suspecta sit hoc loco Guillelmi fides, qui feudi ius in terras, prata, homines, nemora, & res alias quadraginta libris Diuionensibus comparat. Quod erat res istas omnes, si deficeret possessor, in suam proprietatem posse reuocare, si non deficeret, fidem illius, ac pensionem sibi obstringere, sciendum est eum contractum constare absque vendentis iniuria dupliciter potuisse. Primò, si res venditæ simul omnes non pluris fuere iure æstimandæ, quàm quantum erat pretium librarum quadraginta, quod in magna pecuniæ penuria per ea tempora potuit contingere. Nec dubium est, quin si res ita habuit, fas Guillelmo fuerit empta eo precio allodia antiquis possessoribus sub fidei, & pensitationis conditione subinde restituere. Lex Feudorum lib. 2. cap. 54. Si contigerit allodium aliquod etiam infeudatum conferri Ecclesiæ, vel pro oblatione fidelium, vel per emptionis, & venditionis, alterúmve eiusmodi contractum infeudatus, nisi per gratiam Ecclesiæ, tanquam de nouo reciperet, feudum quod habebat retinere non poterit, multò minùs de nouo quærere, quod non habebat. Secundò, si ex feudo leges fuerunt dictæ, vt quadraginta illis libris nihil aliud nisi obligatio ad fidem, & pensitationem præstandam quæreretur, etiamsi tota allodia multò pluris essent, nulla erat vendentium iniuria, dum ei obligationi par esset pecuniæ precium Pag. 264.

De sigillis Roberti Lingonensis Episcopi & Thirrici Decani Reomaensis.

CLXXXIX. *Robertus Dei gratia Lingonensis Episcopus.*] Diuturnum Abbatum Reomaensium laborem in villa Suentiaco transferenda, in Monasterij ditionem contulit extremo in tranquillitatem Robertus Lingonensis opera Thirrici Decani Reomaensis, vt testantur hæ tabulæ anni CIↃCCXL. quas Robertus decimo-quinto antè die obsignauit, quam ad sedem Leodiensem transferretur. Cùm enim hæ datæ fuerint die Veneris ante Pentecosten, videre est in historia Episcoporum Leodiensium alias in Synodo eodem anno ab eo datas Leodij die item Veneris post Trinitatem Est autem operæ pretium obseruare cuiusmodi fuerit id sigillum, quo ille peculiariter vsus est in hisce tabulis. Nam cùm vulgò Episcoporum antehac Lingonensium sigilla, quæ in tabulis huiusce Monasterij extant, nihil exprimerent aliud, nisi Episcopi, aut stan- Pag. 267.

LLll

tis, aut sedentis imaginem virgam pastoralem sinistra, librum dextra præferentem, aut manum benedicentis ritu attollentem, nomine nudo cum dignitate Episcopatus Lingonensis ad limbum inscripto, secreto nullo: tum Robertus hic tertius hæc peculiaria sigillo adiecit. Inprimis limbi inscriptio sic habuit. *S. Ruperti Beronis Lingonensis Episcopi.* Additum deinde est Secretum, seu Contrasigillum, cui impressa Episcopi mitrati, ac Pontificiis vestibus insignis imago genibus nixa, manibúsque suppliciter iunctis, cum hac limbi inscriptione, *Miserere mei Deus.* Retinuit secretum idem in Leodiensi Episcopatu, vt refert Historia Leodiensis, sed sigilli tunc limbus sic habuit. *S. Roberti Lingonensis Episcopi Leodiensis.* Sed cur in sigillo Lingonensi Beronis sibi nomen tribuerit, suspicari non possumus causam fuisse, quòd hoc illi cognomen esset, cùm satis constet eum dictum cognomine Torotam. Itaque non est, opinor, ambigendum, quin Baronis sibi nomen adiecerit, ob Comitatum Lingonensem Episcopatui additum annis antè quinquagenis ab Hugone Duce Burgundiæ in gratiam Galteri patrui sui Episcopi. Nam refert Claudius Robertus circa annum CIↃCXCV. Episcopum Lingonensem in quibusdam tabulis Ducem iam appellatum, & CIↃCCXVI. inter Pares Franciæ recensitum. Porrò Thirricus Reomaensis Decanus, alíique ante ac post ipsum non solùm huius, sed aliarum etiam Ecclesiarum Decani rurales sigillo vsi sunt, vt repræsentat hoc Tabularium, cui imago inest, Presbyteri Sacerdotali vestitu ad Altare, cui crebrò sacer Calix est impositus, celebrantis. Limbus Decani, & Ecclesiæ ipsius nomen præfert. Sed illud habet Decanus Reomaensis peculiare, quòd in Secreto Lilium Francicum gestet, quod Regiæ fundationis, vt opinor, argumentum fuit.

IN RAINALDVM II.

De iis quæ Rainaldus à Domino Rubei montis vendicauit.

Pag. 261. CXC. EGO *Andreas Dominus Rubei montis.*] Guillelmo tertio successor proximus videtur fuisse Rainaldus secundus, cùm ex tabulis certum sit Guillelmum annum CIↃCCXL. propè euoluisse, & Rainaldum ad initia CIↃCCXLIII. iam præfuisse. Is meritissimis, ac iustissimis vindiciis iura ista Reomaensium ab Andrea Rubei montis Domino repetiit. I. quod ad Armensonem fluuium, cui imminet Castrum Rubei montis non pateretur Estiuensium, qui Rainaldo Abbati suberant, pecora aquam potare. Cùm tamen verum sit illud Iurisconsulti effatum. Naturali iure communia sunt omnium, aër, aqua profluens, & mare, instit. de Rer. diuis. §. 1. Et legatum aquæ nisi quibus in regionibus vendi-

tur, & nisi adiecta sit seruitus hauriendi, aut pecoris ad potum appellendi inutile esse responderit Vlpianus ff. lib. 34. tit. 1. l. 14. II. Quod non dissimili iniuria prohiberet eos, ne lina & cannabem aqua macerarent, néve pannos abluerent & lanas. Nam si hæc illi in communi, aut suo alueo faciebant, nulla erat ratio interdicti. III. denique illud erat iniuria, ac ludibrio plenum, quod aquam eos bibere, aut exportare è fluuio non fineret. Est enim, vt ait Seneca lib. 4. natural. quæst. turpe aquam emere, vt quod natura fluere & patere omnibus voluit, cuius haustum publicum fecit, quod tam homini, quàm feris, auibúsque, & inertissimis animalibus in vsum largè ac beatè profudit ingeniosa luxuria (vel potiùs auaritia) ad pretium redigat. Cæterùm cùm hæc omnia interdicta sibi meritò abolenda censuisset Andreas, addidit se authenticæ personæ sigillo has, similésve tabulas daturum obsignandas. Atque insinuat Archiepiscopum Lugdunensem pro authentica abs se persona haberi, Archidiaconum Tornodorensem non item. Vnde liquet authenticam ipsi personam non fuisse, quæ sigillo vteretur authentico, quo Archidiaconi non carebant, sed cuius testimonium, ac iudicium omni esset maius exceptione.

IN GVILLELMVM IV.

De Præfectura huiusce Guillelmi.

CXCI. IN *manu fratris Guillelmi Abbatis Reomaensis.*] In additionibus veteris Catalogi Abbatum Reomaensium manu, vt apparet, recentiore concinnatis, non Rainaldus tantùm secundus, sed etiam Guillelmus hic quartus intercidit: connexuit enim ac confudit seu Librarius, seu Collector earum additionum Guillelmum tertium cum quarto, intercepto, qui medius erat, Rainaldo. Sed non est dubium, quin eos tempora Præfecturæ, & tabulæ Monasterij apertè distinguant. Quæ mihi sæpè causa fuit, vt nonnullas harum tabularum edendas putarem, quibus nihil alioqui magni ad historiam momenti continebatur aliud, nisi vel diuersæ Abbatum Præfecturæ, vel earum ad plures annos prorogatio. Porrò hunc Guillelmum proximè à Rainaldo præfuisse docet tum extremæ tabulę Rainaldi anno exeunte CIↃCCXLVIII. consignatæ, tum primæ Guillelmi sesqui anno tantùm posteriores. Fuere amborum non diuturnæ Præfecturæ, Rainaldi annorum circiter octo, Guillelmi duorum, quæ etiam fortè causa fuit, vt Catalogo exciderent, Pag. 171.

IN ODONEM II.

De præstatione annonæ Ordini Vallis Callium testante Odone constituta.

Pag. 273. CXCII. DEo *& fratribus vallis Callium.*] Fortunati fuere his, & superioribus aliquot sæculis Episcopatus Burgundiæ duo Cabilonensis, & Lingonensis quatuor Ordinum Religiosorum origine. Nam in illo enati Cluniacensis & Cistertiensis, in isto vallis Scholarium, & vallis Callium ordines. Omnium postremus hic fuit, anno Christi CIↃCLXXX. vix antiquior. Fama enim est primordia illi fuisse post Luniacensis Cartusianorum Monasterij conditum, qui non abfuit procul ab anno Christi CIↃCLXX. Nomen eius hic & in antiquissimis quibusque monimentis vallis Callium, in recentioribus nunc vallis Caulium, nunc vallis Collium effertur, mihi videtur rectissimum, quod antiquissimum, nec dissuadet loci natura nulla via regia; sed Callibus crebris peruia. Huic Ordini durissima fuit per initia disciplina, negotiorum terrenorum abdicatio maxima, secessio in loca sola studiosissima. Itaque cùm centenis ferè antè annis Stephanus Muretensis Grandimontenses suos ab omni agrorum possessione prohibuisset, ne operum rusticorum, pastionum, & negociationum studium animos suorum terræ plus nimio affigeret, vt videre est in eius Regula cap. 4. 6. & 7. Voluerunt vallis Callium Monachi eius exemplo cæterorum eius temporis Monachorum pericula, ita defugere, vt agros, & armenta, quæ ille suis interdixerat non haberent, præstationes tamen annonarũ, non vt ille voluntarias, & incertas, sed perpetua agris obligatione indictas possiderent. Eius generis est ea quam hoc loco Philippus Montis medij Dominus ex matris Adelinæ testamento agris suis Visernensibus in perpetuum imposuit, nec multùm ab ea distant cæteræ, quibus eius Ordinis domus hactenùs sustentantur.

De priuilegio Innocentij IV. Odoni concesso.

Pag. 274. CXCIII. *Ad solutionem debitorum compelli per litteras Apostolicas non possitis.*] Ne in Ecclesiæ iniuriam verteret Ecclesiæ gratia postulatum est hoc priuilegium. Cùm enim vel Abbatum, vel ministrorum vitio, aut fraude contracta essent debita nomine Monasterij, creditores malæ suæ fidei id sustentaculum à Romano Pontifice mendicabant, vt illius litteris, & autoritate ad solutionem Monachos adigerent. Hanc iniuriam ac peruersitatem auertit Innocentius IV. hoc priuilegio sanciens, ne antè cogerentur ad solutionem, quàm creditores probassent ea, quæ

mutuò dederant in Monasterij vtilitatem conuersa fuisse. Nempe interpretatus est per Apostolica id genus rescripta, nec derogatum, nec renunciatum fuisse priuilegiis Imperatorum, qui longè antè id Ecclesiis concesserant, ne vlla esset nominum pro Ecclesia ab administratoribus contractorum repetitio, si non anteà esset probatum, ea in Ecclesiæ vtilitatem cessisse. Id enim in primis sanciuere Leo & Anthemius lib. 1. Cod. tit. 2. l. 15. Is, inquit, creditor hîc intelligatur, qui quod credidit probat in vtilitatem diuinæ domus processisse. Ac subinde Iustinianus constit. 120. Μήτε αὐτὸν τὸν δανειστὴν, ἢ τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ κατὰ τοῦ εὐαγοῦς οἴκου ἔχειν τινὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωγὴν, εἰ μὴ δείξοιεν ὡς εἰς αἰτίας τῷ εὐαγεῖ οἴκῳ προσηκούσας τὰ χρήματα προσεχώρησεν. Nec ipsum creditorem, nec eius hæredes vllam contra sacram domum habere crediti actionem, nisi ostenderint pecunias in res sacræ domui conuenientes impensas.

De donatione decimarum Montisbarri Hugoni IV. Duci Burgundiæ.

CXCIV. *Concesserunt tertiam partem Decimæ.*] Venerat in ditionem Monasterij Reomaensis Hugonis III. Burgundiæ Ducis munificentia domus apud Mõtembarrum, iam ab anno CIƆCLXXXIX, vt anni eius tabulæ supra docuere. Eam domum ab auo suo donatam beneficiario titulo recipere voluit à Monasterio Hugo IV, quod aliæ tabulæ his verbis expressere. Ego Hugo Dux Burgundiæ notum facio vniuersis præsentes literas inspecturis, quòd ego sum homo ligius Episcopi Lingonum post Regem Franciæ, teneo ab ipso Episcopo in feudo quidquid habeo apud Castellionem, & in appendicibus tam in feudis, quàm in dominio, & castrum Montisbarri cum appendiciis. Excepta domo mea, quam habeo in eodem castro, quam teneo ab Abbate Reomaensi. Actum anno CIƆCCXXVIII. mense Ianuario. Ita Lingonense tabularium. Hærebat huic domui Ecclesia quam Manasses Lingonensis olim extruxerat, & Reomaensibus attribuerat, vt ex literis Lucij III. Pontificis, ex hoc tabulario erutis ad annum CIƆCLXXXV. constare potest. Ei Ecclesiæ, quæ hodiéque est parœcialis, iura annexa erant decimarum, quæ cùm ægrè obtinerentur, visum est Odoni Abbati de earum parte tertia cum Hugone IV. decidere, vt iurisdictionis temporalis subsidio, quam ille cum domo Reomaensi possidebat tuta essent reliqua decimarum iura. Sensus est plurium inde à Lateranensi Alexandri III. Concilio licitum non fuisse decimarum iura in laïcos transcribere, quod cùm ex illius Concilij actis quæ supersunt non satis constet, hoc exemplo falsitatis conuincitur. Æquè enim id semper aut Præsulibus autoribus licitum, aut illis non autoribus fuit illicitum. Pag. 271.

De sigillo Eduensis Episcopi.

Pag. 277. CXCV. *Sigilli nostri duximus munimine roborandam.*] Sigillum Gerardi Eduensis Episcopi quæsitum est, vt Præstariæ contractui vltimum robur accederet, de quo id vnum mihi hoc loco censeo annotandum. Secretum eius esse aquilam alis, & cauda passis, cruribúsque diuaricatis erectum, quæ vtrum ad insignia huius Gerardi pertinuerit, non facilè dixerim, sed illud tamen in hoc tabulario notatur Lingonenses Episcopos ferè pro secreto habere Episcopi genibus nixi imaginem. Eduenses autem Emblema quoddam an è rebus naturalibus, an ex insignibus familiaribus haustum nescio. Itaque Galterus ad annum CIↃCCXII. in secrato habebat Arbusculam cum hac in limbo inscriptione. Secretum meum mihi. Stephanus verò ad annum CIↃCXLIII. Rosam imprimebat secreto, cum hac inscriptione Stephani Episcopi secretum.

De iure piscationis Odonis apud Riceium per lorram.

Pag. 278. CXCVI. *Piscationem habeant cum rete, lorra.*] Eodem modo loquuntur tabulæ anni CIↃCCXXXV. Quandiu inquiunt fuerit Abbas in villa, piscationem habebit in tota riparia de Riceio, cum rete & lorra. Et Theobaldus Rex Nauarræ, in confirmatione huius transactionis Odonis cum Andrea de Brocia sic vertit, *Retiennent encore la pescherie de la riuiere à Loërre, & à tous engins, tant comme l'Abbé sera en la ville.* Quæri autem potest quid hæc vox olim Campanis, vt opinor, ac Burgundis peculiaris exprimat, ac mihi loca citata omnia consideranti; non frustrà esse videtur, quod lorra semper opponatur retibus, & instrumentis piscatoriis, nec aberraturum me censuerim si lorræ, aut loërræ vocem capiam de inescatione piscium per offas soporiferas, & medicatas, quæ ratio est piscandi opposita iis omnibus quæ per retia aliáve instrumenta perficiuntur. Sanè notum est inescationem auium Gallis esse *le leurre*, & piscationem per escam soporiferam apud Armoricos, hodiéque dici *liurée*.

De hominij manus mortuæ apud Odonem professione.

Pag. 279. CXCVII. *Ego me pro alio domino aduocarem.*] Cùm plurimæ essent hominij, seu clientelæ leges, tum ista fuit potissima, ac omnibus locis communis, vt iis in mansis, ac prædiis, quorum gratia subibant alicuius patrocinium, neminem alium agnoscerēt clientes dominum, nisi à quo ea tunc accipiebant. Capitular. Caroli M. l. 3. cap. 8. vt nulli alteri per sacramentum fidelitas promittatur, nisi nobis, & vnicuique proprio seniori ad nostram vtilitatem, & sui senioris. Lex municipalis Burgundiæ titulo de Manibus mortuis § 9. cùm vnicuique fas esse velit, vt in Ducis Bur-

gundiæ patrocinium transeat; tamen non patitur eum, qui Ducis patrocinium subierit, data sibi ab alio domino prædia retinere. Quin & vetus lex Gundebaldi cùm eos multare vellet, qui seruos extra regionem venderent, iuberétque eos si redirent post liminio, non iam pro seruis, sed pro liberis haberi, sic tamen de patrocinio illorum sancit, additamento 2. cap. 3. Quicunque seruum suum, aut ancillam de regione nostra, in sortem alienam vendiderit, & mancipium venditum ad propria redierit, vt libertus sit ordinamus, ea tamen ratione vt non alterius patrocinium nisi domini illius qui eum vendiderit habiturum, se esse cognoscat. Siue ergo origine libertos siue glebæ ratione, patrocinium alterius, quàm primigenij domini agnoscere in Burgundia semper nefas fuit. Aliæ huius hominij leges, non eædem inter omnes fuere. Nam quidam patroni decedentibus absque hærede, vnam secum familiam constante, libertis succedunt non tantùm in bona immobilia, sed etiam in mobilia, nec in ea tantùm, quæ ipsi dederunt, sed etiam in ea, quæ alibi quæsita fortè fuerint à liberto, vt vides in priori formula. Quidam in sola immobilia abs se liberto tradita ius habent succedendi, vt in posteriori. Cæteras leges pro regionum varietate diuersissimas suggerere possunt regionum iura municipalia.

Ioannes & Alais Comites Autissiodorenses Odoni villam Iouis cedentes quinam fuerint.

CXCVIII. *Ieans de Chalons cuens d'Auxerre.*] Fuit Ioannes Cabilonensis inter filios alterius Ioannis Comitis Burgundiæ, & Cabilonis secundo loco genitus. Is etsi Comitatu Cabilonēsi minimè potiretur, quod eum pater pro quibusdam aliis superioris Burgundiæ locis, cum Hugone IV. Duce inferioris Burgundiæ commutasset, nomen tamen retinuit, & ad posteros longa post hæc serie transmisit. Coniugium illi fuit cum Aalide Hugonis, quem dixi, Ducis ex Odone filio primogenito, nepte, quæ dotalem illi Comitatum Autissiodorensem attulit. Ad eum verò Comitatum pertinuisse asserit hoc loco Ioannes Comes villam Iouis, quanquam illam huius Monasterij monumenta, non Autissiodorensi, sed Eduensi Episcopatui contribuant. Non enim semper Ecclesiasticos typos sequuti sunt sæculares. Cùm ergo eius villæ dominium ac iurisdictionem Odoni ac Monasterio Reomaensi venūdedissent Guillelmus de Ionuilla, atque vxor eius Maria de Tanlayo, voluit Ioannes Cabilonensis Odonem ab emptione remouere iure προτιμήσεως, siue vt ipse in his tabulis loquitur *par deuantgré de lignage*, quod sibi cum iis, qui vendidissent cognationem intercedere contenderet, cui id iuris esse sanxit lex municipalis Burgundiæ tit. de Retractibus. Sanè ad Guillelmum de Ionuilla attinuisse propinquitate Ioannem Autissiodorensem Comitem testatur alter Ioannes de Ionuilla scriptor Historiæ S. Ludouici Regis Francorum, Pag. 180.

qui patrem illius nominat auunculum suum, vtpotè qui esset Beatricis frater ex qua ipse prodierat. Quo fiebat, vt consobrinum haberet filium eius Comitem Autisiodorensem. Cùm ergo distinctè scribat hic Comes in his tabulis se villam Iouis ad se reuocasse ob cognationis priuilegium, non temerè dixerit aliquis Guillelmum de Ionuilla filium item fuisse Beatricis, & Ioannis qui ista scripsit fratrem, cùm nec alia cognatio hîc occurrat ante eam quæ per Beatricem coaluit, & ad annum cIↃcclxI. editæ suprà sint tabulæ, quibus idem Guillelmus se iam fuisse coniugatum scribit, id est annos natum vt verisimile est circiter triginta, qui inciderent in annum cIↃccxxxI. quo tempore Ioannes nullum in sua familia habere potuit alio, quàm fraterno sibi nexu coniunctum. Nam ipse, qui familiæ erat caput, eóq; nomine Seneschalus Campaniæ, filium nullum habuit ante annum cIↃccxlvIII. vt secũda parte Historiæ S. Ludouici testatur, multo verò minus fratres eius natu minores, aut cõiugati, aut patres ante eum annum esse potuerunt. Itaq; suspicari possumus hunc Guillelmum fortè fuisse, quem ipse Ioannes eo loco nominat fratrem suum *de Vancouleur*, si non præter hunc alios etiam habuerit. Quod enim aliquis censeat Guillelmum nepotem fuisse Ioannis ex Guidone patruo, aut alio, is planè aberret, cùm patrui eius de stirpe Beatricis Cabilonensis non essent, & Ioannes Cabilonensis testetur in his tabulis Guillelmum de sua stirpe prodiisse. Porro illud est hic notatu dignum, insignia Ioannis huius Cabilonensis fuisse scutum diagonali vnica fascia diuisum, quam Galli vocant *cotice*, vt sigillum harum tabularum præfert.

Quis Milo de Noyers de quo emit Odo plurima.

Pag. 290. CXCIX. *Miles sires de Noyers.*] Ratio temporis postulat, vt hic Milo intelligatur quintus inter eos, qui hoc nomine sunt in illa familia insigniti. Consentit autem hîc nomen coniugis quæ in tabulis anni cIↃcclxxvII. dicta est Maria, fuitque ex familia Castillonæa ad Matronam filia Gaucherij V. vt in eius gentis historia docuit vir præclarus Andreas du Chesne, lib. 7. cap. 1. Cæterùm in iis, quæ Milo transtulit in Prioris de Ious potestatem, primum fuit plenum ius lignandi in sylua Eriualis, quod idcirco, vt arbitror, eleemosynam nominat cùm sit sub census præstatione donatum, quia & exiguo censu est, & nullo pretio ius quæsitum. Vendidit aliis tabulis anno post priores secundo, tum alia plurima iura quæ per se patent, tum *forestagium* in syluis, quod non videtur esse aliud quàm prouentus ex præfectura earum, qua qui funguntur forestarij iam olim à Gallis nominantur. Addit, & ius *Annaciarum*, quæ, vt puto, fuit potestas annuum prouentum prædiorum aliquo in casu percipiendi. Non enim tantùm in re feudali interdum ius fuit domino ad omnem vassalli mutationem annuos prædij feudalis reditus sibi vendicandi, vt liquet ex iure municipali Parisiensium art. 47. Siluanectensium art. 167. & aliis.

aliis. Verumetiam in re censuali idipsum interdum domino licuit, vt constat ex iure municipali Aurelianensium, art. 115. 116. 122. & aliis. Denique in re manus mortuæ per mortem vacante ius est domino, vt rem liberam simul cum seruili possessam anno retineat, eiúsque fructus suos faciat, dum lapso anno eam diuendat ex iure municipali Burgundiæ, cap. de manumortua art. 19. Hæc, vt opinor, ac si fortè alia, sunt, quæ Annaciarum nomine hoc loco Milo expressit.

De Guillelmo de Iouis Villa.

CC. *Guillaume de Ionuille sires de Iully.*] Produnt, vt opinor, hæ primùm tabulæ hunc Guillelmum de Ionuilla. Cùm enim in ea familia vnus tantùm hactenus compertus esset ab autoribus Guillelmus, tum illum certum est ab eo, qui hîc nominatur diuersum fuisse. Nam ille decessit Archiepiscopus Remensis anno CIϽCCXXVII. vt videbis apud Robertum, hic autem se dominum Iuliacensem hoc loco vocitat ad annum CIϽCCLXI. Illud quoque hîc dignum notatu appensum esse his tabulis eius sigillum in quo ipse equo insidet vsque ad pedes instrato, dextra ensem distringens, sinistra scutum opponens, cui hæc insignia insunt. In capite scuti, pali quatuor vnius coloris, quos tres alterius coloris inuicem distingunt, reliquum scutum planum. Quæ insignia cur adeò sint diuersa ab iis quæ Ionuillææ familiæ tribuit in Historia Vergiacensi lib. 8. cap. 2. Andreas du Chesne vir egregius, alia, vt puto, causa dici non potest nisi transitus quispiam in alterius familiæ bona. Sanè ex tabulis huiusce Monasterij constat Iuliacense dominium duorum olim vno propè tempore fuisse, ad annum CIϽCCXV. Guiddonis de Cappis, & ad annum CIϽCCXX. Ioberti filij Ogerij de Iulleio, an in alteram istarum familiarum insertus fuerit hic Guillelmus de Ionuilla non satis liquet. Sed insignia eius multum distant ab insignibus Guidonis de Cappis, quæ in hoc tabulario anno CIϽCCXV. nihil aliud continent nisi crucem anchoratam. Pag. 191.

IN GAVDRICVM.

An Officiis Monasticis prædia ab eo primùm attributa.

CCI. *Habenda in perpetuum ab infirmario.*] Non est dubium, quin inde maxima fuerit, & disciplinæ, & rei familiaris in Monasteriis labes, quod domesticis in primis administris, ac subinde etiam Monachis singulis suæ attributæ fuerint sigillatim prædiorum, aut prouentuum Monasterij partes. Nam lapsum inde est paupertatis studium, iacta auaritiæ semina, charitas publicè imminuta, traductæ in affines, & cognatos Monasteriorum facultates, licentiæ, ac vitiis, suppeditata alimen- Pag 191.

ta. Irrepsit verò hæc lues in Monasteria vulgò post annum millesimum. Nam in Chronico Besuensi Ioannes Monachus eius Chronici autor, circa annum ciɔcvii. Ego, inquit, cupiens talentum mihi creditum ampliare donaui Vlgerio centum viginti solidos, id est, sex libras, & ipsi ac filij eius, quidquid in terra illa clamabant Deo & sancto Petro in manu Domini Abbatis Stephani reddiderunt. Dominus autem Abbas Stephanus donauit, & concessit eam Secretario Monasterij per manum meam in perpetuum habendam, liberè absque censu & consuetudine. Erat verò hic Ioannes Secretario illi præfectus, vt alibi ipse scribit. Cluniacenses ab anno ciɔclxiii. produntur in Chronico Maiori habuisse Priorem Ioannem de Bapalmis, qui decem libras censuales compararit, & in Monachorum cibos ad diem obitus sui destinarit. Idémque de Huberto Camerario scribitur ad annum ciɔclxxiii. At anno ciɔccccviii. Hëricus I. latam huic malo portam patefecit annua librarum aliquot pensione, administro cuilibet ex Monasterij prouentibus adscripta, vt idem Chronicum testatur. Dionysiani apud Parisios eodem iam laborabant morbo ad annum ciɔccccxiii. quo Nicolaus tituli S. Eusebij Cardinalis procurationes sibi ex rebus Camerarij eorum exactas remittit, & Abbatis mensam à Mnoachorum aliorúmq; administratorum mensis distinctam, iam fuisse insinuat. Non dedit huic rei initium apud Reomaenses Gaudricus, vt proximæ tabulæ testantur, concedentes Camerario quæcunque alij Camerarij retro acto tempore habuerunt, & additamenta memorantes, quæ Odo antecessor ei officio adiecta voluit. Negari tamen non potest, quin eius tempore plurima huic malo facta fuerit accessio, dum certæ leges possessionibus, tam huius quàm cæterorum Officiorum dictæ, & de Capituli generalis consensu sancitæ fuerunt. At licet eatenùs administrationes eiuscemodi obedientiæ dicerentur, quod solo Abbatis, & Capituli imperio, atque arbitrio quandiu libitum esset gererentur; tamen haud multò postea Beneficiorum nomen, ac ius obtinuerunt, magnámque Monasticis statutis, vitæque religiosæ puritati, ac perfectioni perturbationem attulere.

De vestitus Reomaensium Monachorum colore.

Pag. 194. CCII. *Cucullam & Frocum de panno rousseto.*] Cucullam à Froco siue Floco, distinxerunt interdum Monachi, vt à parte totum. Cucullam enim vocitarunt eam supremæ vestis partem, cui hæret cucullus, quæque à capite in dorsum demissa in angulam extremo colligitur. Hoc sensu scribitur cap. 21. Inter Aquisgranensia sub Ludouico Pio, vt mensura cucullæ duobus consistat cubitis. Quod planum est accipi non posse, nisi de parte vestis. At Frocum seu Flocum nominabant alteram vestis partem, quæ ab humeris demissa totum ad vsque vestigia corpus amplectitur, ac longis hinc inde manicis communitur. Quo sensu dixit Turrecremata in Re-

gulam LV. S. Benedicti Flocum esse habitũ ex omni parte clausum, longisque manicis manicatum. Sed vsus interdum fuit, vt alterum non distinguerent ab altero, & Cucullam, vel Cappam, vel Flocum eam vestem nominarent, quæ omnium suprema caput simul, & corpus reliquum ambit. Prior vsus extat in verbis harum tabularum, quæ Cucullam, & Frocum Reomaensibus confici volunt de panno rousseto. Vbi aperitur color parum, vt puto, antea obseruatus vestis extimæ Monachorum Reomaensium. Non enim, vt nunc nigris, sed roussetis, id est ruffis amiciebantur, ac cùm iam olim in ore esset id quod scribit Martialis,

Vestitur Gallia ruffis.

Tum verissimile est Monachos, qui procul quæsita, & insolita ambire non debuerunt, eodem colore amictos fuisse. Quamobrem ita sancitum reperias in Regula Tarnatensi c. 19. Vestes simplici erunt, & natiuo colore procurandæ. Atqui Ruffum, quem Burrum veteres dixere, vt Festus notat, natiui coloris genus esse nemo dubitat. Sed expressissima est Regula Ferreoli 32. Colorem, inquit, in his vestibus album, vel nimis ruffum, per quem sæpe species corporis ad perniciem suam videntibus commendatur, vitet, hoc est, habere non ambiat. Album absolutè, Ruffum autem non nisi nimium interdicit, quod indicio est Ruffum moderatum in vsu fuisse. Sanè Vadianus in Monasterio sancti Galli tunicam intimam antiquarum imaginum, quæ Monachos repræsentarent, non nigram, sed fuscam, seu leuiter ruffam fuisse tradidit. Neque verò is color Benedictinis, vel legibus, vel moribus aduersatus est cum Regula LV. sic loquatur. De quarum rerum omnium colore, vel grossitudine non causentur Monachi. Vbi Turrecremata morem suo æuo in colore vestium receptum sic exponit. Non est, inquit, intelligendum, quod omnibus coloribus liceat illis vti, sed accipiendum est sic, quod non causentur inter tres colores permissos Brunum, nigrum & Album. Non est verò dubium quin Brunum Gallis idem sit quod obscurè ruffum.

De Vestitus Conuersorum Reomaensium colore.

CCIII. *Cuilibet Conuerso, & cuilibet Conuersæ.*] Non est eadem vis vocis huius in viris, quæ in mulieribus. Nam notum est viros Conuersos iam olim dictos, qui Monasticam vitam ita susciperent, vt nec ad Chori, nec ad Clericatus munia aspirarent, siue quòd literis, siue quòd voluntate carerent. At mulieres Conuersæ etsi eæ sunt interdum, quæ Monasticæ vitæ extra Chori munia sunt addictæ, tamen de iis hoc loco nullus est sermo, quibus vestes à Camerario Monasterij virilis distribui, nec mos, nec honestas sinebat. Itaque Conuersas ego hîc video interpretandas, viduas, aut virgines, quæ priuatis in ædibus vitæ castimoniam professæ facultates suas, ita Monasterio addixissent, vt interim ex earum fructibus sustentarentur. Habuit enim iam olim Gallia hoc genus Conuersa- Pag. 193.

rum, quæ priuatis in domibus degerent. Concilium Epaunense cap. 21. sanxit hoc sensu viduis non consecrationem, sed solam pœnitentiæ benedictionem si conuerti vellent imponendam, & longè posteà Concilium Aurelianense V. can. 19. mentionem habet illarum, quæ tam puellæ, quàm viduæ in propriis domibus commutatis vestibus conuerterentur. Quin & circà annum Christi DCCCLVIII. Herardus Turonensis Presbyteros plebium suarum monebat, non licere mulieribus, etsi in domibus propriis vestes mutassent, velum semel susceptum abiicere. Ergo consentaneum fuit, vt eiusmodi vestitum, qui sacri habebat aliquid, accuraret Camerarius, tum quòd omnem Christianæ plebis curam suscepisset Monasterium, cuius pars non ignobilis erat in his Conuersis, tum quod exemplis non paucis constet plures hæc tempora solitos bona sua Monasteriis addicere ea lege, vt ab illis alerentur, ac vestirentur. Huius enim conuersionis mulierum formulam videbis infra in Abbate Ioanne de Cussigniaco. Ex qua intelliges verba Actorum Murensium pag. 61. Ob hanc, inquiunt, necessitatem accepimus ad Conuersionem duas Sorores, scilicet Tratilam, & Gutam, vt acquiremus argentum anno Dominicæ Incarnationis CIↃCXXIIII. Cæterùm color vestitus Conuersorum sic in hisce tabulis designatur. Cuilibet, inquiunt, Conuerso quinque vlnas Burelli. Est autem Gallis Burellum, vt constat, pannus coloris leucophæi albo, & ruffo mixti. At color vestitus Conuersarum, non tam facilè intelligitur in his verbis. Cuilibet, inquiunt, Conuersæ tres vlnæ Camelini. Quid enim sit Camelinum non vulgò occurrit. Ac videri fortè possit ductum nomen à plãtæ vulgaris, quæ à Gallis Camelina dicitur, flore violaceo. Hunc enim colorem tribuit Dodoneus Melampyro, seu Myagrio, quod à Gallis Camelinã vocari testatur Ruellius. Repugnat ei Matthiolus & alij: sed non videtur dubitandũ, quin color Camelinus sit violaceus, aut ei vicinus ceruleus. Nam Gaufridus de Belloloco in vita sancti Ludouici Francorum Regis his propè temporibus, quibus scribebantur hæ tabulæ, sic exponit hunc colorem cap. 8. ex quo, inquit, prima vice viam arripuit transmarinam, nunquam indutus est squaleto, vel panno viridi, seu bruneto, nec pellibus variis, sed veste nigri coloris, vel camelini seu persei. Non enim ambiguum est, quin color perseus, sit Gallis ceruleus.

De Receptione hominis legij ad osculum.

Pag. 295. CCIV. *Ad osculum sicut homo legius recipi consueuit.*] Hominem legium seu ligium definitum videas apud Iurisconsultos huiusce æui eum, qui ita domino fidelitatem polliceatur, vt ei contra omnes sine vlla exceptione obsequium, ac tutelam suam obstringat. Vocis originem aliqui esse volunt ab Homologis, quorum mentio in Codice Theodosiano lib. 6 de Patrociniis vicorum, vt Homologus per vocis corruptelam factus sit Homoligius. Sed aliis non videtur probabilis ea vocis detorsio,

cùm Homologi inter seruos & colonos illic habeantur, Homines autem ligij sint primæ nobilitatis. Itaque alij eam à ligando, alij à legendo deducunt, quasi obnixè ligatos, aut studiosè lectos homines exprimeret: alij verisimiliùs vocem Italicam huic tantùm rei de nouo excogitatam putant. Extat autem apud Italos eius vis lib. 4. Feudorum tit. 99. vbi scribitur ligium hominem duorum esse non posse, quòd vni contra cæteros omnes fidelitatem iurarit. Ex quo inferunt merito nullius esse ligios homines, nisi supremi Principis. Non enim ritè iuratur inferiori contra alium quemlibet etiam supremum. Verùm etsi hic vulgò fuerit Italorum vsus, tamen longè aliter ligium hominem à Gallis acceptum docent non hæ tantùm tabulæ, sed aliæ etiam innumeræ. Vt enim vides hoc loco ligium dici, qui non supremi Principis, sed Abbatis, ac Conuentus homo esset. Ita in tabulis post annum CIↃCCLXXX. scriptis Stephanus de Monte S. Ioannis ligium se profitetur Odonis III. Ducis Burgundiæ, cùm tamen Odo in aliis tabulis anni CIↃCCXCVIII. se Regis Franciæ ligium hominem vocet. Et in tabulis anni CIↃCCCXIV. Guillelmus Dominus Vergei sic loquitur. Ego sum homo ligius Episcopi Lingonensis post Ducem Burgundiæ. Idémque in aliis tabulis CIↃCCCXXIV. homagium nihilominùs ligium iurat Matildi Comitissæ Niuernensi. Plura id genus exempla tum in Burgundicis, tum in aliis Historiis sese offerent. In quibus ligium, vt opinor, homagium longè angustioribus terminis circunscribitur, quàm Italorum patiatur definitio, quæ nulla exceptione fidelitatem contra omnes ab homine ligio exigit. Non enim tantùm iis qui Rege erant inferiores præstabatur ligia fidelitas, Rege tacitè, aut expressè excepto, sed etiam posteriori Domino cum exceptione vnius, vel plurium Priorum. In quo intelligebatur homo ligius obstrictus, vt Regi, vel priori Domino per seipsum, cæteris autem per substituti sibi hominis operas subseruiret. Quanquam & illud quoque obseruatum est eum, qui plurium feudorum causa pluribus esset obnoxius, interdum non per omnia, sed per ea quæ à singulis haberet feuda contra omnes operam promisisse. Ita Guillelmus Vergiacus CIↃCCCXIV. Ego, inquit, sum homo ligius Episcopi Lingonensis post Ducem Burgundiæ, & teneo de ipso domum fortem Milonis de Elle, quæ est apud Rennetes, & ita quòd dicta domus præberet auxilium Episcopo Lingonensi contra omnes homines. Porrò ligium id genus hominem ad osculum admitti solitum à Domino scribunt hæ tabulæ, non quòd id honoris ligio tantùm tribueretur, cùm aliquos pateat receptos quoque fuisse ad simplex homagium per osculum, vt in Consuetudine Parisiensi articulo 49. Trecensi 46. Remensi 59. Hoc verò ligij Hominij proprium fuit, vt fidelitatis iuramentum super Euangelia à Laicis, suprà pectus ab Ecclesiasticis præberetur, vt constat ex Consuetudine Britannica articulo 319. & Cenomanensi 150. Addebabatur vt flecteret, qui iurabat, vel genu vtrumque si Regi, aut Principi iuraret, vel alterum si inferiori. Consuetudo Marchiana articulo 192.

Ex Histor. Vergiac.

Item vt nudo esset capite ac discinctus, manúsque iunctas inter Domini manus insereret. Cenomanensis ibidem.

De Milone & Gaucherio Comitibus Barri ad Sequanam.

Pag. 292. CCV. *Ego Milo Comes Barri ad Sequanam.*] Tres Barri Comitatus in clientela olim Comitis Campaniæ fuere Barri Ducis, Barri ad Albam, & Barri ad Sequanam, qui dum absque additamento in veteribus monumentis nominantur, non leuem generant obscuritatem. Vt verò nonnihil operæ præbeamus Comitibus hisce Barri Sequanici discernendis à cæteris, repetenda est paulò altiùs eorum memoria. Ac mihi quidem nullus eorum occurrit antiquior Valtero, qui in tabulis anni CIƆCXLV. à Gosleno Episcopo Suessionensi nominatur, atque in aliis tabulis anni CIƆCLI. à Theobaldo Blesensi Comite conuenisse scribitur in matrimonium cum Petronilla. Ex qua procreatus ei est filius Milo I. Comes eiusdem Barri, vt testatur idem Goslenus in tabulis anni CIƆCL. Duxit is coniugem Agnetem Comitis Branæ hæredem, duásque tantùm ex ea filias sustulit, Petronillam, quæ Barri istius post patrem Milonem Comitissa fuit, & Mariam, quarum mentio est in Martyrologio Monasterij sancti Euodij Branensis. Nupsit porrò Petronilla Hugoni Carnotensi Vicecomiti, quem Comitem Barri ad Sequanam eius causa, & Episcopi Dunelmensis nepotem, appellat Rogerius de Houueden anno CIƆCLXXIV. Eius Hugonis filium fuisse oportet Guidonem, qui pater fuit Milonis II. Comitis, & fratris eius Manassis Episcopi Lingonensis, atque Isabellæ coniugis primum Anselmi de Triangulo, deinde Theobaldi Comitis Barroducensis. Meminere enim eius Guidonis Catalogi Episcoporum Lingonensium, Manassis autem, Milonis & Isabellæ Alberici Chronicon anno CIƆCCXIV. Cæterùm, Milonem hunc secundum Comitum Barri ad Sequanam extremum fuisse tradunt Annales Franciæ recentiores, quippe qui in bello sacro contra Albigenses sine prole perierit. Omninò verò conspirare cum eis videntur tabulæ anni CIƆCCXXIII. quibus Laurentia Pontij de Cuisello coniunx ita enunciat cum viro suo. Concessimus nos bona fide ratum habituros, & firmiter obseruaturos quidquid Dominus Pontius de monte sancti Ioannis faceret erga Dominum Comitem Campaniæ de Escheeta, quæ ad me Laurentiam iure hæreditario deuenit ab auunculo meo Milone quondam Comite Barri super Sequanam, in Comitatu scilicet dicti Barri. Non potuit huic Laurentiæ ius esse in Comitatum auunculi, nisi ille orbus decessisset. Orbum dixi, quia non est dubium eum & coniugatum, & patrem fuisse Galcherij, quem Albericus in Chronico Milonis Barri Sequanici Comitis filium fuisse, & Elisabethæ Cortenacensi coniugatum obiisse testatur. Quòd verò Laurentia non Galcherij, sed Milonis

[Margin notes: In Histor. Drocensi. — Ibidem. — In Histor. Vergiacen.]

se hæredem nuncupat, id argumento est Galcherium è viuis ante patrem decessisse. Verùm dum Milo dicitur Comitum Barri huiusce extremus, id non ita esse accipiendum, vt nullus posteà Comes fuerit eius loci liquidò aperiunt hæ tabulæ Reomaenses, quæ ad annum CIↃCCXC. alium rursùs Milonem & Galcherium suggerunt. Finiit ergo in Milone II. & Galcherio eius filio stirps eorum Comitum mascula, sed per Laurentiam neptem, Isabellæ sororis ex priore, vt suspicor, coniugio Anselmi de Triangulo filiam, alia stirps Comitum est exorta, cuius caput fortè fuerit Hugo eius Laurentiæ filius, qui in tabulis anni CIↃCCXX. ætate adhuc minor dicitur. Potuit enim per ætatem pater fuisse huius Milonis III. qui in hisce tabulis de Helixende Comitissa iam susceperat Galcherium filium consensus, aut dissensus capacem. Planè verò hæc nominum Milonis, & Galcherii cum præcedentibus similitudo, docere videtur istos ab eorum consanguinitate non fuisse alienos. Idque eo est verisimilius, quòd alij Milonis hæredes Iacobus de Durnay & Simon de Rochefort parteš suas hæreditatis Barri Sequanici non retinuere, sed Comiti Campaniæ vendidere, vt constat ex tabulis anni CIↃCCXXIII. initio probationum Hist. Castillioneæ Du Chesne. Ibidem.

De permutatione cum Roberto Duce redituum Belaonis pro Marcis Sinemuri.

CCVI. *Robertus Dux Burgundiæ Dominus noster.*] Sancitum erat iam olim ab Ecclesia licere Principibus rem Ecclesiæ immobilem sanctione pragmatica cum sua item immobili, vel æquali, vel meliori commutare, vt videre est cap. 1. de Rerum permutatione. Id an supremis tantùm Principibus, an etiam inferioribus esset concessum, vocarunt aliqui in dubium, eapropter actum est, vt opinor, hoc loco à Roberto Duce, vt sua permutatio prouentuum Reomaensis Camerarii apud Belaonem cum prouentibus Sinemuri, Regia pragmatica sanciretur. Cæterùm Marcæ, pro quibus iura Belaonis comparat hic Robertus, non sunt pondera argenti, vel auri octo vnciarum, vt vox hæc, seu Gallica, seu Germanica sonat. Sed præstatio quædam non solùm feudorum nobilium, sed etiam prædiorum quorumlibet, cùm possessorem mutarent, vel cùm aliqua vertissent annorum interualla. Quòd enim tunc annuos prædiorum prouentus sibi vendicarent Domini feudales, ac directi, eorúmque prouentuum valor aliquo æris, argentive pondere, quod Marca dicebatur, soleret æstimari, factum est, vt Marcarum nomine prouentus, vel annui, vel certorum annorum censerentur. Hunc vocis vsum inuenies in iure municipali Meledunensi art. 55. vbi agro, cuius prouentus excedunt libras æreas viginti indicitur Marca, quæ sit librarum decem, quoties in noui possessoris Pag. 193.

manum ager venerit. Item, ius Meldense art. 138. Marcam argenteam indicit eodem casu, si eam agri precium excesserit. At Ducatus Borbonii peculiares quidam agri, non in possessoris tantùm, seu clientis, verùm & in Domini, seu patroni qualibet mutatione Marcagio sunt obnoxii. Denique fuit id quoque olim onus impositum Diuionensibus, quòd Hugo IV. remisit. Sic enim insinuant verba Guillelmi Vergiacensis in tabulis anni CIƆCCXXXI. Quando, inquit, Hugo Dux Burgundiæ contulit libertatem Marcarum suis hominibus Villæ Diuionensis, quam tunc per sacramentum suum in perpetuum tenere promisit, ego similiter iuraui dictam libertatem, sicut in litteris Ducis est expressum, firmiter obseruare.

Quid esset Librata terræ.

Pag. 294. CCVII. *Quater viginti libras terræ.*] Mensuras seu modos agri in his vocibus quidam intelligunt, rati libram terræ non esse aliud, quàm libratam, libram verò idipsum quod iugerum. Vt enim vnciam, sextantem & scrupulum terræ à mensoribus agrorum vsurpata scripsit Varro lib. 1. de re rustica cap. 10. sic & libram cuius illæ sunt partes, suspicantur modo cuidam agri significando vsitatam. Sed cùm illud non satis videatur constare iugerum libram à Latinis olim appellatum, licèt partes iugeri, partium libræ nomina essent sortitæ, sicut nec pes libra est dictus, quamuis eius partes vnciales & sescunciales dictas sciamus, tum illud certò demonstrari posse censeo libratam terræ à iugero diuersissimam fuisse, nec aliud apud Gallos significasse, nisi eam agri terræve quantitatem, cuius annui fructus nummorum vel Turonensium, vel aliorum libra æstimarentur. Cùm ergo libra Turonensis hodie assibus viginti æquiparetur, librata terræ ea hodie fuerit, pro eius sæculi in quo hæc scribebantur vsu, cuius prouentus annui sint assium viginti. Docent id quidem inprimis hæ tabulæ Magistratus Sinemurensis, quibus spondet tandiu se pro Roberto Duce suo soluturum octoginta libras Turonenses annuas, donec, inquit, prædictus Dominus Dux, vel sui hæredes vobis assignauerint quater viginti libratas terræ ad valorem Turonensium, in redditibus & prouentibus aliis, singulis annis in perpetuum leuandis, ac percipiendis. Vbi disertè vides libratas terræ æquari libris Turonensibus percipiendis ex annuis prouentibus, totidémque sponderi libratas, quot debebantur libræ annuæ. Quis autem credat iugerum terrę non pluris fuisse quotannis, quàm viginti assium. Deinde alio pertinere non possunt verba pluribus in tabulis huius temporis obuia. Librata terrę ad monetam vel Turonensium, vel Diuionensium. Sic enim

Histor. Vergiac. anno CIƆCCXXXIX. Guillelmus Montis sancti Ioannis Dominus paciscebatur cum Hugone Duce Burgundiæ quingentas libratas terræ ad monetam Diuionensem pro dote filiæ, & anno CIƆCCXXIX. Philippus

pus Rex Franciæ dotabat filiam suam Margaretam de duodecim millibus libratarum terrę ad paruos Turonenses. Sensus nimirum in his est, vt patet, libratas illas iuxta valorem pecuniæ, vel Diuionensis, vel Turonensis fuisse à patribus coniugandarum mulierum soluendas. At si vox libratarum mensuras terræ exprimeret, superfluum sanè fuisset genus monetæ quo soluerentur contractui adiicere, cùm nihil inde vel commodi, vel incommodi manaret in contrahentes, maximè si de antiquis patrum possessionibus dos soluenda fuit, vt in his contractibus cautum est. Prætereà non desunt tabulæ, in quibus libratæ terræ soluantur ex vectigalibus, quæ certè non sunt agri. Nam anno CIↃCCXVII. tabulæ Odonis Ducis Burgundiæ sic loquuntur. Ansellus de Triangalo assignauit Garnero de Triangulo fratri suo triginta libratas terræ, super pedagio pontium. Addi eo potest libratas terræ interdum exponi per libras pecuniæ annui redditus, quasi per voces synonymas. Itaque extant tabulæ coniugales Petri filij S. Ludouici Regis Francorum cũ Ioanna Castillionæa, quibus Rex filio attribuit anno CIↃCCLXIII. duo millia libratarum terræ annui reditus, quæ in aliis tabulis anni CIↃCCLXXXII. ab ipso Petro dicuntur duo millia annua librarum pecuniæ Parisiensis. Sed perspicua inprimis sunt verba tabularum anni CIↃCCCXVI. *Comme nostre tres-cher Seigneur & pere Monseigneur Charles fils du Roy de France Comte de Valois,* &c. *soit tenu assigner, bailler, & deliurer heritablement pour cause de nous Marguerite sa fille mille liures de rente tournois o toute iustice & signorie haulte, & basse, lesquelles il nous promit, & donna en mariage faisant de nous Guy & Marguerite dessusdits. Et icelles mille liures de terre il nous ait assignées,* &c. Ex quibus apertè conficitur libratas terræ nihil illis sęculis fuisse aliud, nisi pecuniarias libras, quę ex terrę annuo prouentu perciperentur. Itaque Carolus V. Rex Francię sic loquebatur in tabulis anni CIↃCCCLXIV. *Donnons & ottroions quarante liures de rente ou terre à les tenir, & posseder par nostredit Cousin.* Hinc factum, vt ad extremum promiscuè librata non minùs diceretur de pecunia, quàm de terra, & vicissim libra non minùs de terra, quàm de pecunia. Ita in tabulis anni CIↃCCXXXIII. legitur. Duodecim libratas redditus Parisiensis apud Parisios percipiendas, videlicet octo libratas in censu de clauso Malauicini, & quatuor libratas in redditu salis. Et vicissim in tabulis suprà citatis anni CIↃCCLXIII. Prefatus autem Petrus tenebitur eidem Ioannę assignare vsque ad duo millia librarum terrę.

Hist Burgund.

Histor. Castillonæa.

Hist. Lucemburg.

Hist Castillon.

NNnn

IN REGMVNDVM DE CVMMINES.

De Regmundo & eius contractibus.

Pag. 500. CCVIII. REGMVNDVS *humilis Abbas Monasterij Reomaensis.*] Regmundus, seu Regnemundus, seu quod alij scribunt Regnemodus Gaudricum paucis ab obitu diebus excepit. Nam vides extremas Gaudrici tabulas post festum beati Barnabæ, primas autem Regmundi Dominica, quæ id festum est sequuta, datas. Cognomen eius fuisse de Cummines prodidit Ioannes Cabilonensis, Comes Autisiodori, & Tornodori, vt habes infrà in tabulis anni CIↃCCCXV. id cognomen nihil habet commune cum eo, quo vtebatur Philippus Cominæus Historicus, qui altero ferè post Regmundum sæculo res Ludouici XI. Regis perscribebat. Nam Philippus ex oppidulo Flandrico Comines nomen duxerat, primúsque è suis in Franciam à Ludouico XI. est traductus. Hic autem Regmundus hoc iam nomine censebatur in Burgundia, cùm nulla dum fuissent Principatus Burgundici cum Principatu Flandrico commercia. Non enim ad vnum peruenere ante annum CIↃCCCLXI. Qua verò gente, aut familia ortus fuerit Regmundus non liquet. Sanè Præfecturæ initia habuit, neque felicia, neque quieta, vt docent contractus, seu vsufructuarij, seu censuales, ab eo initi cum nepote Episcopi Lingonensis, & cum Duce Burgundiæ. Cùm enim iam tum opes Ecclesiæ laicis essent inuidiosæ, sensimque flaccesceret eius iurisdictio, labor erat maximus in agris, vt Ecclesiarum, ac Monasteriorum Præfecti à popularibus atque nobilibus censualium, feudalium, aut decimalium agrorum possessoribus, suum contra vim & fraudem ius obtinerent. Itaque nisi Episcopos, ac Principes aliquo sibi deuincirent benefacto, multis fiebant detrimentis obnoxij. Hinc natæ plures contractuum rationes, quibus non leuiter debilitatæ sunt temporis decursu Ecclesiarum facultates. Nam præter aduocatias, & custodias, quæ iam olim erant in vsu, excogitati sunt, vt vides hoc loco, vsufructuarij contractus, quibus Principi, aut Episcopo, aut viro potenti concedebantur ad vitam sacrorum prædiorum prouentus, vt refractarios populares, ac nobiles cogerent agnoscere onera, ad quæ tenebantur, iuráque stabilita, ac reformata Ecclesiis restituerent morientes. Valuit ad tempus hoc remedium, sed relabentibus ad peruicaciam populis, post decessum virorum id genus potentium, inuecta est labes maior in Ecclesiam, vt de iure, ac prouentu Ecclesiæ pars dimidia decideretur in perpetuum cum Principe, quo pars altera tuta esset, id quod posteriora sæcula dixere Pariagium, suúmque habet etiam hoc tempore vsum.

Quid Abonnagium, seu Abornagium à Remundo concessum.

CCIX. *Libertate, seu Abonnagio antedictis.*] Clara est descriptio Abonnagij in verbis huius tabulæ. Abonnamus, inquiunt, & liberos esse volumus ab omni talia, coruea, questa, & ab omni alio genere & onere seruitutis pro quatuor libris ceræ: saluis tamen censiuis, costumis, manumortua, iustitia, dominio, & aliis iuribus consuetis. Ex quibus liquet Abonnagium non fuisse ius plenum libertatis, sed nonnullam onerum, quæ à Domini pendebant arbitrio, pro certa ac determinata pensitatione moderationem. Origo vocis Gallica est, quòd Gallis termini sint *Bornes*, vel *Bonnes*, & quod limitatum, ac determinatum est, dicatur *Borné*, & apud aliquos *Bonné*. Vnde non abs re ductam putant aliqui vocem corruptæ Latinitatis Bunnuarium, qui erat certus, ac limitatus agri modus. Porrò Abonnagium ritè dictum seruilium onerum limitationem, intelligitur ex variis iuris Galliæ municipalis locis. Nam ius Turonense art. 122. Hominij iuramentum in certam pecuniæ solutionem commutatum nominat Abonnagium. Andegauense art. 131. Equi militaris præstationem pecunia item certa æstimatam eadem voce exprimit. Carnotense art. 16. Si feudum, inquit, est Abonnatum, seruetur lex Abonnagij. Denique iuxta huius loci vsum Abonnagium dicitur in hominibus, cùm vel tributa, vel operæ seruiles Domini arbitrio priùs præstandæ ad certos limites rediguntur in iure locali Turonensi apud Azaicum, & Busancium. Vbi scribitur Dominos eorum locorum habere quosdam homines pro libito seruientes, & quosdam Abonnatos. Quædam alia iura Abornatos, & statum eorum Abornamentum vocant, vt Andegauense art. 209. Chassanæus in Consuetudines Burgundiæ cap. 9. art. 18. quæsitum sua ætate refert an Clerici, qui Reomaensi Abbati suberant, haberi deberent pro hominibus ad arbitrium seruientibus, an verò Abonnati (non, vt illic scribitur, Abommati) ita essent, vt ex vi Clericatus tributa non tenerentur quotannis soluere, iudicatúmque pro Clericis contra Abbatem, quod probatum fuerit Consuetudinem veterem illis fauere. Communi tamen iure contrarium verius esse existimatum. Pag. 301.

De terris tertialibus Remundo donatis.

CCX. *Tertias suas quas habet annuales in terris tertialibus.*] Mos fuit nonnullis earum gentium, quæ Romani Imperij ditiones inuasere, vt cum antiquis possessoribus agros sibi partirentur, atque aliquæ dimidiam, aliquæ tertiam, aliquæ aliam sibi agrorum partem vsurparent. Gotti enim in Italia tertiam abstulere, plerunque agrorum partem possessoribus duas reliquere, quam rem deputationem Tertiarũ vocat Theodoricus apud Cassiodor. lib. 2. epist. 16. Burgundi verò in Gallia tertiam mancipiorum, & duas agrorum partes sibi vendicantes cætera posseso- Pag. 303.

ribus reliquere; nisi fortè agros quis eorum à Rege sibi tributos peculiariter possideret. Ita docet Gundobaldus in Lege Burgundica tit. 54. §. 1. Eodem, inquit, tempore, quo populus noster mancipiorum tertiam, & duas terrarum partes accepit, eiusmodi fuerat à nobis emissa præceptio, vt quicunque agrum cum mancipiis, seu parentum nostrorum, seu nostra largitate perceperat, nec mancipiorum tertiam, nec duas terrarum partes ex eo loco, in quo hospitalitas fuerat delegata requireret. Hinc, vt opinor, orta est consuetudo apud eas gentes, vt non solùm redemptores, sed etiam colonos in agris suis partiarios cõstituerẽt. Ac nescio an fallar, si dixerim veteres fortè possessores ea lege in agris pristinis omnibus interdum degere permissos, vt ex eorũ cultura, vel tertiã, vel binas fructuum partes aduenis hisce Dominis pensitarent. Sanè quin Gottorum Principes de ea, quæ ipsis obuenerat parte agrorum ita conuenerint cum possessoribus non videtur ambigendum. Eò enim pertinet hoc præceptum Theodorici apud Cassiodorum lib. 7. epist. 22. Quæ de binis & ternis quantitas solemniter postulatur ad Comitis sacrarum scrinia postpositâ dilatione dirigatis. Et lib 1. epist. 14. genus Tertiarum quotannis in tributaria summa persolui concedit, frugum videlicet pensitatione in pecuniam commutata. Eodémque sensu lib. 2. epist. 17. Tertiarum illationem commemorat. Hæc, vt opinor, fuit & tertiarum, & tertialium terrarum origo, aut exemplum. Quanquam in Romanorum legibus rusticis mentio etiam est τῆς μορτῆς, quæ erat fructuum inter dominum & colonum partitio, tit. 2. §. 1. τῆς ἡμισείας, quæ fuit locatio ad fructuum medietatem, tit. 3. §. 1. Apud Græcos autem memorat Plutarchus in Solone colonos fuisse ἑκτημόρους, id est qui sextam Dominis partem frugum penderent.

De missione Regmundi in possessionem per chartæ traditionem.

Pag. 307. CCXI. *In possessionem corporalem inducendo traditione præsentium.*] Consuetudinis fuit non parùm antiquæ in Gallia maximè, & Germania, vt rerum possessio nec adiretur, nec abiiceretur, sine solemni alicuius rei corporeæ vel acceptione, vel abiectione. Vt enim omittam quæ vir clarissimus Hieronymus Bignonius hac de re præclarè obseruauit in notis ad formulas, illud est, vt puto dignum obseruatu, Germanos, & Gallos non rarò tabulis contractuum solitos adiicere eas fuisse stipulatione subnixas, quod etsi nonnulli interpretentur de solemni verborum stipulatu per interrogationem & responsionem, tamen ego non temerè suspicor de stipulæ, seu festucæ traditione, dum mutabatur possessio, intelligendum esse. Nam libro 1. Traditionum Fuldensium, cùm occurrant plurimæ tabulæ, quibus hæc additur clausula, *stipulatione subnixâ*, tum in aliis pluribus eius loco ista adiicitur, *culmo subnixa*. Itaque lib. 1. cap. 10. Hæc traditio, inquit, coram testibus peracta est, & culmo subnixa.

& cap. 5. habeatis potestatem culmo subnixam: & lib. 2. cap. 44. firmissimam habeatis potestatem culmo connexam. Pro culmo ramum & cespitem, cerei incensionem, stolæ comprehensionem, in iis quæ tradebantur Ecclesiæ videas interdum vsurpari. Cuius rei exemplum suggerunt tabulæ anni ciɔccciv. apud Miræum lib. 1. Diplomatum cap. 90. Maior, inquit, Monasterij cereus illuminatus fuit, & prædictus miles dominus Theodoricus cum viridi cespite, cui viridis ramus infixus existit, arrepta etiam stola, qua frater Ioannes de Valla Dei Monachus, & dicti Monasterij Confessor præcinctus erat, & subscriptis testibus, ad perhibendum super hoc testimonium efficax, cum instantia connocatis, obtulit scienter, & spontaneè super altare dicti Monasterij Domino Deo hæreditariè decimam prænarratam. Apud eundem, in Donationibus, Tabulæ, quibus Matilda Gregorio VII. & Romanæ Ecclesiæ, bona sua confert, sic habent. Per præsentem chartulam offertionis ibidem habenda confirmo, insuper per cultellum, festucam nodatam, guantonem, & quascionem terræ, atque ramum arboris, & me exinde foras expuli, garpiui, & absentem feci. Peculiare est quod scribitur in tabulis Besuensibus anni ciɔxxxi. Olgeri Abbatis primo. Omnia reddidit per caligulam suam, quæ vulgò Osa dicitur quam impleuit de ipsa terra, & virgulam de viridario sumpsit ad testimonium, quæ videlicet transmisit per Nuncios suos. Hac ferè aut non valdè dissimili ratione adiri, vel abiici solita est possessio rerum non mobilium, ac corporearum. Sed res quasi incorporeæ, vt honores, officia, beneficia diuersam habuere solemnitatem quæ exemplis aliquot melius, quàm verbis patefiet. Illustre illud est ex tabulis anni ciɔcccxl. quibus Humbertus Dalphinus Ainardum Comitem Clarimontis ad dignitates, & officia admittens. Per traditionem, inquiunt, vnius annuli, & vnius ensis in signum Vicecomitatus, & vnius penuncelli cum cauda, positi in vna lancea, armis Delphinalibus insigniti, in signum Capitaneatus, & per traditionem vnius virgæ albæ in signum Magisterij, & in signum inuestituræ, & traditionis omnium præmissorum inuestiuit. De Beneficiis Ecclesiasticis illud occurrit ex tabulis Henrici fratris Ludouici Iunioris Regis Francorum circa annum ciɔcxl. Præbendam in manibus meis per panem, & librum reddidit, & ego consequenter similiter per panem, & librum in manibus venerabilis Theobaldi Prioris de Campis eam seposui, & per illum Ecclesiæ, cui præerat in perpetuum possidendam contradidi. Verùm haud scio, an quidquam frequentiùs fuerit in omni adeundæ, vel renunciandæ possessionis genere, quàm quæ hoc loco suggeritur in Reomaensibus tabulas traditio Chartarum, aut librorum, quibus, vel contractus de rebus corporeis, vel collatio dignitatum, officiorum, aut beneficiorum conscripta esset. Ita Tabulæ circa annum dcccclxiii. lib. 1. Diplomatum Belgicor. cap. 18. Per hanc Chartulam donationis, siue per festucam ad opus Sanctorum à die præsenti donamus, tradimus, ac per-

Hist. Dalphinorum Viennensium.

Ex Histor. Diocensi.

petualiter transfirmamus. Et Tabulæ anni CIƆLXIII. ibidem cap. 31. Damus, inquiunt, tibi, tum Abbatiam de Echam, tum etiam res, quæ infrà dicentur solemni dono, & hac pariter scriptura inuestimus, vt post geminam inuestituram nihil sit, quod infirmare possit: Eodem sensu dictum est in tabulis Hugonis Burgundiæ Ducis anni CIƆCVI. Hoc donum (id est donationis contractum) in manu Domini Papæ posui, & in tabulis anni CIƆCLXXIII. ferens librum in manibus obtulit Domino omnia suprascripta, & anno CIƆCLXXX. Hoc donum concessum est, & positum in manu Abbatis. Videre etiam tabulas quasdam contigit, quæ narrarent donationes sacras Regulis Monasteriorum primum inscriptas, ac per Regularum subinde traditionem Monachos in rerum donatarum possessionem missos. Tabula Besuensis. Propria manu donum roborauit super altare per librum qui vocatur Regula S. Benedicti coram multis testibus. Nec ab his distat admodum hoc item Tabularum Besuensium Roberto Episcopo Lingonensi, & Stephano Abbate. Per textum, inquiunt, Euangelij super sanctum altare supradictorum Apostolorum tenimentum Germani Presbyteri dedit.

Ex Histor. Vergiac.

IN GVILLELMVM V.

Cur Ecclesia Mundaensis libera à procuratione Legatorum Papæ.

Pag. 307. CCXII. *Non teneri ad procurationem*] Prouincialium sumptibus Legatos Principum exterorum viatico instrui, gentes propè omnes voluere, subditorum non item. Nam quàdiu Romanis legibus integra vis sua fuit municipiorum, ciuitatum, immo & Romanæ vrbis sumptibus, quæ legatiua dicebantur, Legati aut intra, aut extra imperium à Romanis sunt destinati; nisi fortè quod interdum fiebat, aut liberam, aut gratuitam legationem obirent. Ita ferunt hæc Arcadij Iurisconsulti, D. lib. 50. tit. 4. l. 18. Legati, inquit, qui ad sacrarium Principis mittuntur viaticum, quod legatiuum dicitur interdum solent accipere. Et hæc alia Vlpiani ibidem tit. 7. l. 2. His, inquit, qui non gratuitam legationem susceperunt, legatiuum ex forma restituatur. At labente iam Republica legúmque vigore flaccescente excogitatæ sunt artes nonnullæ, vt Legatorum munera in Prouincialium, per quos iter habebant onera, verterentur. Saluianus lib. 5. de Gubernatione Dei. Veniunt, inquit, plerumque noui nuntij Epistularij à summis sublimitatibus missi, qui cõmendantur illustribus paucis ad exitia plurimorum, decernuntur his noua munera, decernuntur nouæ indictiones, decernunt potentes, quod soluant pauperes. Minuit id malum, non sustulit Iustinianus postrema Codicis lege. Verùm de Legatis gentium Principúmque exterorum, qui hostes non essent perpetuum id, ac constans videtur fuisse, vt Prouincialium, per quos illis iter

erat, liberalitate fouerentur, atque honestarentur. Nam vt Romæ, sic & in Prouinciis lautia, atque hospitia, Legatis hisce publicè data obuiis historicorum autoritatibus docemur. Burgundi Reges, qui in res Romanas successere, sic de ista sanxerunt in lege Gundobaldi tit. 38. lib. 3. De Legatis, inquiunt, extranearum gentium, vt dictum est, id volumus custodiri, vt vbicunque eos mansio contulerit vnum porcum, aut vnum veruecem præsumendi habeant facultatem, & quod datum fuerit Legatis ei, qui dedit ab iis, qui intra terminum villæ ipsius commanent, compensetur. Idem addunt lib. 4. de feno & hordeo, & lib. 5. de mansione. Francorum lex hac de re clarissima occurrit in Capitularibus Caroli Magni lib. 2. cap. 16. De inhonoratione, inquit, Regis, & Regum, & mala fama in exteras nationes dispersa propter negligentiam eorum, qui legationes ad nos directas in suis mansionibus, aut malè recipiunt, aut constitutam à nobis expensam non tribuunt, aut parauereda dare nolunt, &c. Hoc omnibus notum esse volumus, quod quicunque ex his, qui honores nostros habent abhinc negligentiam hanc emendare non certauerit, &c. nec nostrum, nec regni honorem vlterius volumus vt habeat. Huiuscemodi cùm essent mores Francorum, & aliorum erga Legatos gentium omnium, mirum esse non debet, quod ab eis erga Legatos Pontificios eadem semper vsurpata sit munificentia. Quamquam extremis sæculis ob frequentissimos Legatorum commeatus, id sit sancitum à Pontificibus, vt eorum tantùm, qui Ecclesiasticis potirentur beneficiis ea esset curatio, atque expensa. Innocentius III. de Censibus cap. 17. Cùm omnes Ecclesiæ Legatis, & Nunciis Sedis Apostolicæ procurationes impendere teneantur, ab earum præstatione nullam habere volumus excusatam causam cur teneantur adiicit in Constitutione integra, quæ extat Collect. 3. cap. 2. de Censib. quod per Legatos, Ecclesiarum negotia à Pontificibus expediantur. Tria tamen Ecclesiarum genera procurationum eiusmodi immunitate donata Canones innuunt. Primum, quod priuilegio Sedis Apostolicæ ab eis esset exemptum, cuius generis exempla extare non credit Innocentius loco iam citato. Alterum, cuius essent tam tenues facultates, vt Oratorij potiùs, quàm Ecclesiæ nomine esset censendum. Quod genus Gregorius IX. procurationibus non esse obnoxium declarat cap. vlt. de Censibus, & S. Dionysio Parisiensi id priùs concesserant Honorius, & Innocentius III. vt eius Monasterij tabulæ referunt. Tertium genus fuit earum Ecclesiarum quæ Monasteriorum administris ad seruitia Monastica essent attributæ. Quod enim illorum beneficia cohærerent quodammodo cum Abbatis, cui ministrabãt dignitate, nec decimas, nec procurationes alias, quàm quæ nomine Abbatiæ impenderentur ab Abbate, exsoluere cogebantur. Ita Nicolaus S. Eusebij Cardinalis, qui Reomaenses has tabulas dedit, insinuabat in aliis tabulis Dionysianis anni cIↃCCCXIII. Abbas, inquit, soluendo Decimam, Procuratione, seu alia impositione, Camerarium liberat, maximè cum

omnia bona, quæ sunt de custodia Camerarij, sint de sui Abbatis Camera, siue Cella. Eadem mens & enunciatio fuit Petri Prænestini, & Ambaldi Tusculani Cardinalis in tabulis item Dionysianis anni CIↃCCCXLVIII. Ego censeo Ecclesiam Mundaensem, aut extrema hac de causa, de qua tamen hactenus mihi non satis liquet, aut priore procurationibus Legatorum fuisse exemptam. Est enim exigua Ecclesia & matricis alterius subadiuua, nec Oratorio admodum dispar.

De Duelli ad lites decidendas ortu, ritu, & interdicto.

Pag. 311. CCXIV. *En champ de bataille.*] Duello lites decidere moris fuit non semper damnati. Nam cùm duellorum seu certaminum singularium tria ferè, extra gladiatorum artem, genera censerentur, quod belli publici paucorum periculo finiendi, quod honoris priuati resarciendi, & quod iuris sui Iudicibus probandi causa susceptum esset. Primum genus nullo non æuo licuisse docent omnium ætatum exempla. Secundum, si autoritate priuata, & vindicandæ iniuriæ studio niteretur, lex & ratio semper est detestata, sin autem publica autoritas scisceret, & periclitantis innocentiæ extrema necessitas suaderet, probi aliquando mores non respuere. Tertium huius est loci proprium, qui vt eius origo, ritus, atque interdicta, leuiter delibentur, postulat. Iustitiam causæ suæ ferro probare antiquissimi, quod hactenus occurrerit, apud Germanos moris fuit, vt Paterculus lib. 2. testatur. Item apud Burgundos, vt docet lex Gondobaldi tit. 4. §. 1. 3. & apud Alemannos legis eorum tit. 43. §. 1. & tit. 56. §. 1. & apud Pannoniæ incolas, quo tempore Theodoricus Gottus dominabatur Italiæ. Sic enim ille apud Cassiodorum lib. 3. epist. 24. ad Pannonios. Cur ad monomachiam recurritis, qui venalem Iudicem non habetis. Quid opus est homini lingua, si causam manus agat armata? Apud Baioarios circa eadem tempora duplex fuisse modus ius suum repetendi monomachia traditur tit. 8 §. 1. legis Baioaricæ, de iis qui sibi limites inuicem inuadunt. Si alia, inquit, probatio nusquam inueniri dignoscitur, nec vtrinsque inuasionem compensare voluerint, tunc spondeant inuicem quòd dicimus *Vuehadinc*, Vuadehinc, (& Vvandehinc in Synodo Bauarica Tassilonis) & in Campiones non sortiantur, sed cui Deus dederit fortiam & victoriam ad ipsius partem designata pars, vt quærit, perueniat. Vides enim hîc distingui Vuehadinc à Campionibus, & illic robur & victoriam propriam istic sortes interuenire Campionum. Itaque in hac, vt opinor, primùm lege occurrit mentio probationis per Monomachiam Campionum pro re aliena pugnantium. Quæ subinde frequens est in lege Anglorum tit. 14. in lege Frisionum tit. item 14. sed multo maximè in lege Longobardorum lib. 1. tit. 1. l. 7. tit. 9. l. 23. & alibi: Inde verisimile est eam ad Francos dimanasse, Carolo & Ludouico Pio rerum potiente. Nam lib. 2. legis Longobardicæ tit. 55. l. 23. & libro 2. & 4. Capitularium

pitularium, prima eius apud Francos offertur memoria, vt & in appendice ad legem Salicam, quæ omnia Carolo & Ludouico regnante ſunt ſancita. Porro fuit is per Campiones probationis ritus, quem diſertè exprimit lib.4. Capitul.cap.23. Ludouicus,& alij alibi, his legibus. I.Si quis cum altero de qualibet cauſa contentionem habuerit, & teſtes contra eum per iudicium producti fuerint, ſi ille falſos ſuſpicetur, liceat ei alios teſtes, quos meliores potuerit, contra eos opponere,vt veracium teſtimonio, falſorum teſtium peruerſitas ſuperetur. II. Si ambæ partes teſtium ita inter ſe diſſenſerint, vt nullatenus vna pars alteri cedere velit, eligantur duo ex ipſis (ſortito,vt ait lex Baioarica) id eſt, ex vtraque parte vnus. III. cum ſcutis, & fuſtibus in campo decertent,vtra pars falſitatem, vtra veritatem ſuo teſtimonio ſequatur. Idem ſtatuit Carolus Magnus lib.2.leg.Longob. tit.55. cap.33. mutauit hac in lege Francica humanitas feritatem Burgundicam, & Alemannicam, quæ rem ſpatha tranſigi voluit locis citatis. IV. Campioni, qui victus fuerit propter periurium, quod ante pugnam commiſit dextera manus amputetur,cæteri verò eiuſdem partis teſtes, qui falſi apparuerunt, manus ſuas redimant. Cuius cõpoſitionis duę partes ei contra quem teſtati ſunt,detur,tertia pro fredo ſoluatur. V. Hæc lex Campionum in alterius, vel vtriuſque laici lite locum habeat, in duorum Eccleſiaſticorum lite non habeat. Hactenus Ludouicus. VI. In omni contentione, præterquam de infidelitate, fuſtibus tantùm, & ſcutis pugnetur,Lotarius Imperator lib.2. leg.Longob. tit.55. cap.29. VII. In quibuſdam criminibus accuſator ipſe, & reus, non Campiones pro ipſis lecti depugnent, vt in crimine falſi, negati depoſiti, furti violenti, Otto Imperator eodem loco. Et in Parricidio Henricus lib.1. leg.Longob.tit. 10.cap.4. VIII. Quandoque etiam lites aliquæ non per pugnam eiuſmodi, ſed per iuramenta partium decidi iuſſæ, vt lis de legitimis natalibus ,& de cæde vxoris immerentis. Quia, vt ait Rotaris Rex Longobardorum, graue & impium videtur eſſe vt talis cauſa ſub vno ſcuto per pugnam dirimatur. Itaque leuium litium pugna, grauium iuramento cum duodecim ſacramentalibus finem fieri poſtulat, lib. 2. leg. Longob.tit.55 cap.1.2 & ſeq. IX.Propoſito ante aliquot dies certaminis pignore, ſeu Vuadio, quæ ſæpe fuere Chirothecæ, ab iis, qui ſunt inituri certamen, dicta à Iudicibus die ad meridiem cõuenire eos oportet in deſignatum campum, ſcuto & nodoſa fuſte ad manus, corióque aut lana, aut ſtupa, circa corpus inſtructos. Tunc flexis medio in campo genibus actor reum manu ſiniſtra corripit, iurátque eum parricidio teneri. Reus ex aduerſo iurat actorem teneri periurio. Facta ſubinde proclamatione, ſi quis alteri eorum ſubſidio proſiluerit capitale fore proſilienti, certamen vſque ad ſtellarum exortum peragunt. Quo tempore ſi reus manet inuictus, actor cauſa cadit. Veteres Normaniæ conſuet. cap.68. Iam interdictum huius certaminis probatorij, etſi pridem conceptum erat gentium ſenſu,vt docet verba Rotaris Regis lib.1.leg. Longob.tit. 9. cap.23.

vbi sic ait, Multos audiuimus per pugnam sine causa suam causam perdere, sed propter consuetudinem gentis nostræ Longobardorum legem impiam vetare non possumus. Nihilominus nullum occurrit expressum eius interdictum ante Canonem Concilij Valétini, anni Christi DCCCLV. Ad armorum, inquit, certamina solet prorumpi, & crudelissimo spectaculo effunditur cruor belli in pace. Statuimus iuxta antiquum Ecclesiasticæ obseruationis morem, vt quicunque tam iniqua, & Christianæ paci inimica pugna alterum occiderit, seu vulneribus debilem reddiderit, velut homicida nequissimus, & latro cruentus ab Ecclesiæ, & omnium fidelium cœtu separatus ad agendam legitimam pœnitentiam modis omnibus compellatur. Ille verò qui occisus fuerit tanquam sui homicida, & propriæ mortis spontaneus appetitor à Dominicæ oblationis commemoratione habeatur alienus, nec cadauer iuxta sanctorum Canonum decretum, cum psalmis, vel orationibus ad sepulturam deducatur. Scio Agobardum Lugdunensem Episcopum, in Epistola ad Ludouicum Pium contra legem Gódebadam, insinuare eiusmodi certamina probatoria ab Episcopis Galliæ iam sua ætate fuisse damnata. Sed vel ille loquitur, vt consequentia indicant, de priuata damnatione extra Synodum, vel quod priora eius verba suadent de Synodis quibus homicidæ voluntarij, & ij qui se voluntariè morti exponerent communione, & Ecclesiasticis post mortem suffragiis priuati erant in Agathensi Concilio cap. 37. & Autisiodorensi cap. 17. Itaque expressum huius certaminis, ac publicum interdictum Valentino isto prius, nullum, vt opinor, hactenus comperitur. Nicolaus etiam primus haud multo post hanc Synodum Monomachiam istam negauit pro lege habendam, 2.q.5.Can.22. Non tamen obtinuit, aut Synodus, aut Pontifex, vt ea lex non innouaretur à Lotario, ac subinde ab Ottone I. & Henrico II. Imperatoribus, quos suprà citauimus. Quin & finiverat nullus eius obseruandæ ducentis ferè post Henricum annis, cùm Cœlestinus & Innocentius III. suis iterum rescriptis eam abrogare conati, vt videre est Can.1. & 2. de Purgatione vulgari, non tamen obtinuere, vt ne Fridericus II. eam de nouo sanciret legibus Siculis, lib.1. tit.21. Primus in Gallia Philippus Pulcher ad annum CIↃCCCIII. probatoriam Monomachiam edicto sustulit: sed triennio post, cùm sicarij pluriúmque criminum clancularij rei impune grassarentur, legem, quæ hactenus extat edidit, vt graui in crimine, excepto furto, cùm nullæ aliæ probationes suppeterent, licitum esset ad hoc certamen recurrere, quibus in prouinciis id priùs iure licuisset. Sed prævalente ad extremum iuris Canonici autoritate, lex quoque ista consuetudine contraria est abrogata. Quod verò eam maximè retinuerat in quibusdam Galliæ Prouinciis, multiplex fuit emolumentum, quod in regionum dominos, quibus ius esset gladij ex his certaminibus promanabat. Vt enim taceam de cæteris Prouinciis, extant è Burgundia in qua versamur Hugonis III. Ducis tabulæ anni CIↃLXXXVII. quibus ita transegit

cum Diuionensi communitate. Si compositio de Duello ante ictum, vel post ictum fiat, xxxii solidos, & sex denarios habebo. Si duellum victum fuerit, victus LV. solidos persoluet. Hæc dixerim de certamine probatorio. Nam de eo quòd parando, vel reparando honori, ac famæ crudo ferro instituebatur longè alia scio dicenda, quæ tamen video à multis autoribus cum his immeritò fuisse confusa.

De familiis de Marmellis, Beauuauoir, Castelu.

CCXIV. *Milo de Marmellis*] Nexæ fuerunt hæ familiæ partim obsequiis, partim matrimoniis, eámq; ob rem huc à me simul collatæ quamuis diuersis huius Monasterij tabulis memoratæ, in primis familiæ de Marmellis capita duo, Andream, vt arbitror, patrem & Milonem filium eruere licet, tum ex his tabulis, tum ex aliis Gallicis, quas hîc non putaui repræsentandas. Fuit verò Andreæ frater, qui in aliis tabulis nominatur Ioannes de Rauieres, ab oppido quod hodiéque extat ad fluuium Serenum: sed is nomen simul, & ditionem de Marmellis fratri cesserat, quàm tum ipse, tum Milo filius in ius Reomaensium successu temporis ferè transtulerunt. Porrò feudali obsequio astringebantur, qui Marmellas possidebant Guidoni ac Ioanni de Beauuauoir, vt eædem tabulæ prodidere: quæ familia, etsi olim distincta fuit à familia de Castellu, tamen hodie vel connubiorũ iure vel aliquo, nomina de Beauuauoir & de Castellu, in Comitibus de Castellu coaluere. Est verò illud obiter obseruatione dignum in nomine de Beauuauoir cõpendij studio factum, quod solet vt Beauuoir proferretur pro Beauuauoir], quod distinctè sic effertur hisce in tabulis. Sed nomen alterũ eiusdem familiæ de Castellu, à quibusdam traducitur ad loca longè à Burgundia dissita ratis eo exprimi Castrum lucij, quod tamen in Aquitania collocatur ab Epitaphio Cardinalis de Malosicco apud Dominicanos Parisienses. Occurrere mihi quædam Reomaenses tabulæ in quibus scriptoris, vt opinor, vitio hoc nomen efferebatur Castellud, quasi dixerit Castellum ludi. Sed quia id nominis alibi non occurrit in monumentis Burgundicis, malo Castellu interpretari Castel leu, id est, vt Burgundi enunciant, Castelli locum. Nullóque modo ambigo quin is sit Castrilocus, de quo Chronicon S. Petri Viui suprà citatus in Bernardo II. cap. 2. Pro Comite, inquit, de Montebardo, & Clarembaudo de Capis apud Castrilocum Conuentu habito, idem Valbertus Episcopo & Duci, aliísque Principibus Burgundiæ se præsentauit. Pag. 312.

De Sigillis Curiarum, Consilij, & Pratorum Burgundiæ.

Pag. 315. CCXV. *Curiam Domini Ducis Burgundiæ.*] Nulla extant in hoc tabulario sigilla Curiarum iuridicarum, quæ annum Christi CIↃCCL. antecedant. Vt verisimile sit eas antea sigillo non vsas alio, quàm quo Princeps ipse acta abs se priuatim confecta confirmaret, quæ sigilla, vt alibi obseruauimus, illius ferè imaginem, & insignia exprimebant. At ab illo circiter anno occurrunt sigilla Curiarum, in primis Episcopalium, non nihil à priuatis sigillis diuersa. Nam tabulæ anni CIↃCCLIII. sigillum habent, cui impressa effigies pectoralis Episcopi infulati, adiecta hac limbo inscriptione, Sigillum Curiæ Niuernensis. Et tabulæ anni CIↃCCLXVII. sigillum præferunt Senonensis Curiæ, cui impressa imago virilis tunicata, & aperto capite, virgam dextra, librum sinistra gestans, cum hoc limbo. Sigillum Curiæ Archiepiscopi Senonensis. Denique tabulæ anni CIↃCCLXXX. sigillum habent Curiæ Ducis Burgundiæ, longè ab eius priuato sigillo diuersum. Præerat enim tunc Robertus II. cuius extat in hoc tabulario sigillum authenticum, sed priuatum, in quo visitur Dux ipse in equo armatus, Burgundiæ insignibus maiorum more in scuto, ac toto equi stramento insignitus, sed in sigilli secreto peculiaris illi est triplex gemmæ impressio, quarum vna fortitudinem, altera prudentiam, tertia iustitiam, vt opinor, repræsentat. In limbo legitur. R. Burgund. Dux. At sigillum Curiæ eius habet in medio virum tunicatum quadrato tectum pileo, arcæ insidentem, dextra pluteo lectorio nixum, & sinistra scutum Burgundicum sustentantem. In limbo. Sig. Curiæ Ducis Burgundiæ. In secreto insignia Burgundiæ. Hæc tantùm sigilla Curiarum suggerit hoc tabularium. At Concilij intimi, seu Consistorij Principis sigillum, habent tabulæ anni CIↃCCCLX. in quo circulus medius scutum insignium Burgundiæ amplectitur, & in circuli ambitu quatuor semicirculi quadrato inscripti, in quorum summo, & imo Angeli passis alis, in dextro, & sinistro leones extimis cruribus insidentes, & scutum primis pedibus sustentantes conspiciuntur. Postremò, occurrunt in hoc tabulario sigilla aliquot Prætorum, qui peculiari iuridicinæ Præfecti Bailliui à Gallis nominantur. Tabulæ enim anni CIↃCCLXVIII. sigillo firmantur Prætoris Autissiodorensis Guidonis de Meso, cui impressa sunt insignia ciuitatis Autissiodorensis, leo pedibus sursum nitens, & pitaciola duodecim quæ Galli billetas vocant circum leonem sparsa, lilia præterea duo extra scutum in latere vtroque, limbus huiusmodi *Seau Gui deu mes.* Aliæ tabulæ eiusdem anni sigillum habent Petri de Roccio Prætoris Niuernensis, cui inest scutum scacario, vt vocant impressum in capite, & quatuor in imo fasciis sese decussantibus. Extremæ anni CIↃCCLXIII. obsignatæ fuere sigillo Guillelmi de Chacei Prætoris Alexiensis, cui insunt enses duo decussati, & in secreto scutum tribus in capite guttis & fascia transuersa notatum. Hæc semel notasse placuit, ne perirent.

De iurisdictione Reomaensium in Curtem Morini.

CCXVI. *De la haulte iustice de toute la ville de Courmorien.*] Curtem Morini, suspicor, non fuisse diuersam à Villa Morina, cuius Ecclesiam Monasterio Reomaensi donasse Galterum Lingonensem Episcopum refert Innocentius III. in priuilegio suprà edito. Vt enim in Episcopatu Trecensi Curtis fuit Morini, quæ memoratur in Epitaphio Heruei Episcopi his verbis. Pag. 313.

Præsul Trecensis prius autem Parisiensis,
Verbi diuini Doctor de Curte Morini;
Paupere gente satus iacet Herueus hic tumulatus.

Quæ tamen Curtis hodie dicitur Villa Morini, vt testatur Camusatus, ita promiscuè, vt opinor, Lingonensis Villa Morini dicta est etiam Curtis Morini. Cæterùm cur de iurisdictione eius Villæ quæsitũ sit, cùm lis proximè versaretur inter Ducem Burgundiæ, & Monasterium de Sue aberrante, seu ἀλωπόντη, nemo facilè intellexerit, cui notum non fuerit caput primum Consuetudinis Burgundicæ, quod sic interpretari licet ex Gallico. Omnes Espauæ, id est animalia aberrantia, quæ intra alicuius dominij limites reperiuntur, ad eum pertinent, cuius est iurisdictio regionis, & ius gladij. Quærendum ergo hoc loco fuit, Ducísne, an Monasterij esset ea iurisdictio, ac ius gladij, vt constaret, ad quem ius Espauæ pertineret. Espauam porrò pecudem, quasi expauefactam dici putant, quòd pauore plerunque deerrare à grege, aut caula soleat, quanquam aliis quoque ex causis id crebrò contingat. Leges Rusticæ Græcorum tit. 4. §. 2. vniuersè vocant ζῶον ἀςατὸς, quod ita exerrarit, vt à Domino repeti non possit, id illæ occupantis esse sanciunt, non Domini regionis. In Prooemio, τὰ εἰωθότα ὑποστρέφειν εἰ μὴ τὴν συνήθειαν φυλάξωσι τὸ προκαταλαμβάνοντος γίνεται. Quæ reuerti solent si morem non seruent, fiunt occupantis. Gentium alius mos fuit, ac licèt non omnes eidem, omnes tamen alicui terræ Domino animalia aberrantia attribuerunt. Burgundi, vt hoc loco vides, proximo Domino, qui ius gladij haberet, aliæ Gentes Regi soli attribuere, lex Ripuaria tit. 77. §. 1. Si quis Caballum, hominem, vel quamlibet rem in via propriserit, aut eum secutus fuerit, per tres marcas ipsum ostendat, & sic posteà ad Regis stapplum ducat. Sin autem aliter egerit, fur iudicandus est.

De Noualibus, & Rupticiis.

CCXVII. *Etiam in Noualibus, seu Rupticiis.*] Noualia, & Rupticia non semper esse synonyma doceri potest ex eo, quòd etiamsi omnia Rupticia sint Noualia, non tamen omnia Noualia sunt Rupticia. Etenim Noualia tribus modis in iure accepta scitum est. Primò pro Pag. 316.

agris qui cultura innouantur alternis annis, & alternis cessant, ff. de verb. sign. l. 30. Noualis est terra præscissa, quæ anno cessauit, quam Græci νέαχιν vocant. Torsit hæc vox Græca hactenus iuris interpretes, dum alij eam mutant in νέατον, alij in νέαμα, alij in νέωμα, alij in quidpiam his deterius: sed perspicuum mihi videtur eam esse natam ex errore eius, qui Pandectas ex manuscripto expressit, & litteras hasce capitales NEACIN arbitratus est non differre à νέαχιν; sed illæ exprimebant νέασιν, quæ vox Græcis est terra noualis. Glossæ veteres Græco-Latinæ νέασις, noualis, noualis terra, νεάσιμον nouale. Quamobrem in Epitome Basilicorum lib. 2. tit. 2. l. 30. definitur, νεατὴ γῆ ἣν οἱ χαῖκοι νέασιν καλοῦσι, noualis terra, quam Græci νέασιν vocant. Cæterùm, abeunt nonnihil à Iurisconsultis quidam Grammatici, qui noualem terram non eo tantùm quòd alternis annis, sed quòd post messem per singulos annos, vt Seruius in Virgilium scribit, nouari soleat, dictam interpretantur. Nec desunt, qui noualem etiam esse velint, quæ postquam semel arata est ante sementem, offringendæ, vt vocant, glebæ causa iterùm proscinditur, quod Tullius agrum nouatum appellauit. Non est autem, vt opinor, dubium quin ad ista pertinere vis vocis possit. Sed his omnibus illud est commune, quòd terram, vt est in Basilicis loco citato προτμηθεῖσαν priùs exaratam, ac subinde anno, vel mensibus aliquot, vel breuiori tempore interiecto innouatam insinuent. Secundò autem vsurpatur nouale pro eo agro, qui non priùs cultus, aut vtilis ad nouam sementem aratro scissus, vel aliter vtilis est factus. Innocentius III. de verb. significat. cap. 21. Nouale exponit agrum de nouo ad cultum redactum, de quo non extat memoria, quòd aliquando cultus fuisset. Addit hoc nomine non censeri locum, qui licèt de nouo colatur, tamen dum incultus esset, magnam vtilitatem præbebat. Quo videlicet indicat nouale ex vsu Canonum non censeri, quod ex prato, aut stagno, aut loco pascuo, aut vite consito, aut eiusmodi in sementem redigitur. Sed quod ex palude siccata, ex recessu maris, aut fluminis ex campo arenti, ac sterili, ducta aqua fœcundato, aut id genus incipit seminari. Quo sensu tum alij Pontifices aliis Monasteriis, tum Gregorius IX. Reomaensi, vt suprà edidimus, noualium decimas est elargitus. Tertiò, in noualis censum maximè venit ager, qui extirpatâ syluâ, aut saltu sementi, aut plantationi fructuosæ fit idoneus. Iurisconsultus ff. de termino moto l. 3. nouale ex sylua nominat. Hoc verò est quod ætas posterior Rupticium dixit, in quo terra non scinderetur aratro propter obuias arborum, fruticúmque radices, sed bidente, aut ligone rumperetur. Sic enim propriè loquebatur in tabulis CIↃCLX. Matthæus Montmorenciacus. Inter me, & Monachos statutum est de foresta de Nongenteis, quòd nihil rumpent de nemore à dextra parte riuuli: & in tabulis anni CIↃCLXVI. Guido de Montegao, cùm inter ipsum & Monachos S. Mariæ de Gornaio querela mota es-

Histor. Montmor.

ſet de decima Rupticiorum, quæ infrà Parochiam de Horeor, & territorium Montiſgai fiebant, concedit Monachis non ſolùm decimam de Rupticiis quæ facta fuerant, ſed etiam de omnibus illis quæ adhuc fient. Manſit ad hanc diem vſus vocis, vt Ruptæ, ſeu *Routes* dicantur viæ per ſyluas extirpatis arboribus apertæ, & agri mediis in ſyluis culti. Pertinet verò ad hoc noualium genus id de quo Ieremias cap. 4. v. 4. *Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas.* Nempe ſuper agros ſentibus ac fruteris obſitos, quos olim Galli Vaſtinas, ſeu Guaſtinas dicebant in tabulis anni CIƆCCIX. Vaſtinæ, inquit, terræ ſilueſtres dicuntur. Diplom. Belgic. lib. 1. cap. 71.

De iure ſuccedendi illegitimis Monaſterio adiudicato per Senatus Burgundiæ conſultum.

CCXVIII. *Adiugeons auſdits Religious la ſaiſine des biens des baſtars.*] Pag. 318. Non iiſdem ſemper moribus, aut legibus reguntur Prouinciæ. Nam Burgundica Conſuetudo ab extremis Ducibus probata, cap. de ſucceſſionibus illegitimorum, § 1. ſic habet, Nothus, aut Notha, ſi deceſſerint ſine liberis legitimo matrimonio quæſitis, Ducem ſortiuntur ex aſſe hæredem. Quæ lex cùm generalis ſit, & abſque exceptione, non eſt dubium quin vetuſtiori huic Senatuſconſulto ſit aduerſa. Sed nimirùm locus hac in re erat legi Francicæ maior, dum Burgundia potiebantur priores hi Duces, quàm dum poſtremi. Scitum autem fuit legis Franciçæ, quam refert Bacquetus tractatu de Alibinatis, vt ſucceſſio illegitimorum ad Dominos Rege inferiores, qui ius haberent gladij pertineret, ſi & liberis carerent, & in ditione eorum Dominorum ortum, domicilium, ac fatum nacti eſſent. Sanè ius gladij in Reomaenſis oppidi incolas apud Abbatem & Monaſterium iampridem fuiſſe profeſſus eſt Hugo III. circa annum CIƆCLXIV. vt docent tabulæ ſuprà editæ. Quæ, vt puto, cauſa fuit, cur Senatus Burgundiæ hoc loco ius illis in Nothorum, qui carerent liberis hæreditatem adiudicarit, ſi Reomao, aut Vineis eſſent oriundi. Omninò verò docent hæ tabulæ poſtulatum à Monachis ius illud ſuccedendi, non in his tantùm duobus, ſed in omnibus etiam ditionis Reomaenſis oppidis; ſed de horum tantùm duorum iure ideò eſt, vt aiunt tabulæ, Senatuſconſulto decretum, quod de his tantùm eſſet probatum. Non facilè autem apparet cur id de ſingulis oppidis probari oporteret, niſi quia non erat id ius commune, vel Monachorum, vel Dominorum omnium, ſed eorum tantùm, qui ſe in aliquem populum ius vitæ & necis, ſeu gladij, aut altioris iuſtitiæ habere docerent. Quæ res argumento eſt Senatum Burgundiæ veteres Franciæ leges tunc eſſe ſequutum.

De antiquo Burgundiæ Parlamento.

Pag. 318. CCIX. *A nostre-dit Pallement.*] Parlamenti Burgundici ad annum cIↃcccx. Roberto II. rerum potiente faciunt mentionem hæ tabulæ, non absque maxima in ratione temporis difficultate. Nam si Epitaphium Roberti apud Cistertium mortem eius collocat ad annum cIↃcccix. atque ad diem sancti Dionysij, vt testatus est Du Chesne in Hist. Burgundiæ, non satis possum expedire, quomodo verum sit quod scribunt hæ tabulæ. *An viuant de nostre cher & bien amey Pere lou Duc Roubert, cui Dieux absoille, à son Pallement, qu'il tint l'an mil trois cens & dix.* Necesse enim est alterutro loco aliquem memoriæ lapsum interuenisse. Vtcunque tamen hæc res se habeat, certè vetustissima ista est in hoc Tabulario Parlamenti Burgundici memoria, quæ satis insinuat Parlamentum tunc non fuisse perpetuo ac peculiari loco stabile, sed pro Ducis arbitrio coram eo indictitium. Itaque Odo IV. de suo Parlamento anno cIↃcccxxxviii. sic scribit. *Com cause fut à Beaulne por deuant nous à nostre Pallement, qui commencit lo dimoinge apres la sainct André.* Vbi vides non tantùm Duce præsente habitum eiuscemodi Parlamentum, sed etiam ad certam diem ceptum, certa, vt verisimile est, conclusum. Miratus est Chassanæus in Procemio Consuet. Burgund. quomodo Dux Burgundiæ sibi Parlamentum vendicaret, qui supremus Burgundiæ Dominus non esset, quique adeò Cancellaria ex priuilegio tantùm Regis vteretur, atque omninò supremam iurisdictionem Senatui dare non posset, qui ipse sibi non haberet. Est hæc admiratio meritissima, cogitque vt dicamus non fuisse tunc voci Parlamenti eam vim, quæ nunc est dum supremo Senatui accommodatur. Itaque vt obseruari potest vocem Parlamenti interdum tributam Iudicum inferiorum cœtui, quod docet Epilogus Consuetudinum Burgundiæ nominans Parlamentum S. Laurentij, quæ est exigua iudicij sedes. Ita generales hi Conuentus Parlamenti nomen abusu vocis sunt nacti; cùm plus potestatis non haberent, quàm Principis illis præsentia impertiretur, cuius non fuit suprema potestas.

Cur Monachos tricenis plures esse non sit passus Guillelmus.

Pag. 320. CCXX. *Numerum triginta Monachorum.*] Desierat hoc iam tempore Monachos facere non tantùm propria, sed etiam parentum, aliorúmque deuotio, nec aliud intrudendis in ordinem Monasticum hominibus quærebatur, nisi vt familiæ nobiles suos collocarent liberos. Ac fortè inde ab hoc tempore nata est ea in hoc Monasterio consuetudo, quæ ad hanc ætatem viguit, vt nullus nisi antiquæ nobilitatis Monachus in Collegium ascisceretur. Quamobrem infinitæ propè fuere omnis ordinis hominum etiam Regum, Principum, ac Prælatorum, vt hîc loqui-

loquitur Guillelmus, flagitationes, vt Monachi quipiam cooptarentur, quibus dum non potest satis resisti inconditæ succrescebant turbæ, nec facultatibus, nec disciplinæ Monasteriorum consentaneæ. Natum hac circiter ætate hoc vitium docent etiam tabulæ Dionysianæ, in quibus videas anno CIↃCCLXXXIX. Nicolaum Papam IV. sic sancientem. Vt ad receptionem alicuius in Monasterio vestro in Monachum, & in fratrem, antequam quartum decimum annum ætatis suæ exegerit, minimè teneamini, neque ad id litterarum Sedis Apostolicæ, vel Legatorum eius, vel aliâ quauis authoritate possitis à quoquam aliquatenùs coartari. Et in tabulis anni CIↃCCXCIV. Bonifacius VIII. inhibet, ne vltrà numerum ducentorum ad receptionem Monachorum eo in Monasterio procedatur, neve illegitimum aut annis decem & octo minorem cogerentur admittere, nisi ex mandato Sedis Apostolicæ expressissimè huic indulto derogante.

IN STEPHANVM DE VARENNIS.

De Stephani Præfectura.

CCXXI. FRATER *Stephanus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Abbas.*] Fuisse Stephanum principio Abbatem Reomaensem, deinde Autisiodorensem tradit antiquus huius Monasterij Catalogus, cuius postrema additio vltrà ipsum non progreditur, proindéque eius æuo facta videri potest. Sed in Catalogo Autisiodorensi, quem Claudius Robertus dedit duo censentur ad ista tempora Stephani, alteri cognomen est de Chitry, alteri de Varennis, inter quos medius fuit Guillelmus Grimoardus, qui posteà Pontifex dictus est Vrbanus V. Ex huius autem temporibus facilè conficitur non Stephanum de Chitry, sed Stephanum de Varennis Abbatem primò Reomaensem, tum Autisiodorensem fuisse. Nam Vrbanus ad Pontificatū venit anno CIↃCCCLXII. ante quem Massiliensis Abbas pluribus annis vixit, vtpote pluribus in Italia legationibus ea in dignitate functus. Si ergo priùs Autisiodorensibus quàm Massiliensibus præfuit, oportet Stephanum de Chitry, qui eius apud Autisiodorenses præcessor fuit, haud procul anno CIↃCCCL. defuisse, Autisiodori præesse. At Stephanus noster Reomaensibus adhuc præerat, vt docent tabulæ, quas edidimus anno CIↃCCCLI. Igitur ad Autisiodorenses transire non potuit, nisi post Vrbanum V. idémque est cum Stephano de Varennis. Quæ familia est apud Burgundos nobilissima, atque vt testatur SanIulianus eadem olim fuit, cum familia de Chitrei, sed lapsu temporis separata cognationem retinuit, quæ fortè huic posteriori Stephano, & nomen, & successionem Præfecturæ Autisiodorensis attribuit. Pag. 312.

PPpp

De Philippo veterum Burgundiæ Ducum postremo.

Pag. 303. CCXXII. *Depuis que nous eumes le gouuernement de nos terres.*] Annus vix vnus nunc abierat, cùm suæ potestatis factus erat Philippus quarto-decimo ætatis superior. Nam & hoc ipso anno coniugij cum Margarita Flandrica pacta conuenta à tutoribus, & agnatis ante aliquot annos inita rata habuit, tanquam ætate maior. Franciæ Regibus mos antehac dederat, vt anno decimo-quarto omnia gererent, perinde atque si Maiores annis fuissent, vt de sancto Ludouico testatus est Carolus V. Rex Franciæ in constitutione anni CIↃCCCLXXIV. Eum morem Burgundi Principes ad se quoque voluerunt deriuari. Itaque Hugo IV. illo iam vsus scribitur in Epitome Chronici Abbatis Maceriarum apud Belnam anno CIↃCCXXVIII. Sed is, quem dixi Carolus quintus eum morem pro solis primogenitis, qui ius proximè ad Regnum habent, valere voluit constitutione citata, cui ea in re subscripsit Carolus VI. alia constitutione anni CIↃCCCXCII. Cæterùm, quòd hæ tabulæ Philippi Ducis postremi notentur anno CIↃCCCLXI. ad diem XIX. Augusti, id apertè conuincit hallucinatos esse, qui eius mortem circa Pascha eiusdem anni collocarunt. Mortuum verò illum ante exitum mensis Nouembris illius anni docent litteræ Ioannis Regis, quibus Burgundiam Regiæ coronæ vniit eodem mense apud Du Chesne in Notis ad Philippum Ducem vltimum. Diem XXI. Nouembris postremum illi fuisse quidam tradidere. Quòd verò quinto post eius mortem anno refertur in hoc Tabulario præfuisse Iuliacensibus, quibus nunc prospicit hic Philippus, Margaritam Flandriæ Comitissam, & Regis Franciæ Philippi Longi filiam id argumento est eam Philippo successisse, non tantùm in Comitatum Burgundiæ, & Atrebatum, & in Dominatum Salinarum, sed etiam insulæ in Campania, cui tunc Iuliacum erat attributum.

Ex Histor. Vergiac.

IN GVIDONEM DE IACVRIA.

De Præfectura & familia Guidonis.

Pag. 304 CCXXIII. L'AN *de grace mil trois cens soixante.*] Cùm Vrbanus V. vt iam diximus, Monachis Massiliensibus præfuerit annis aliquot ante CIↃCCCLXII. & iam tum Autisiodorensi Præfectura cesserit Stephano, necesse est vt Reomaensem Stephano vacuã eodem tempore adierit Guido de Iacuria, quem tabulæ anni CIↃCCCXII. Abbatem iam nominant. Fuit is gente nobilissima, quæ hodiéque in duas est tributa familias Iacuriæ nomine insignitas. Altera in Burgundia degit

cognomine *de Bazores*, agnomine *de Iaucour*, siue *de Ville Arnoul*, cuius mentio est in actis Curiæ Parisiensis inde ab anno cIↄccxc. vt refert Andreas Du Chesne in Notis ad Hugonem IV. Burgundiæ Ducem, altera in Campania Remensi domicilium posuit, cui agnomen *Des Chenets*, & *De Tin euille*. Ex vtra prodierit Guido Reomaensis Abbas, & qui eum sequutus est Ludouicus non satis certò possum affirmare. Quanquam duo sunt, quæ suadeant è priore potiùs prodiisse, tum quòd Burgundica est, sunt & Monasterium, tum quòd in Commentariis legationis Romanæ Francisci de Tintauilla Episcopi Autisiodorensis editum sit stemma eius familiæ, in quo nulla est horum Abbatum Reomaensium memoria.

Stemma Comitum de Bussy Rabutin, in quo Aimo Rabutinus Camerarius Reomaensis.

CCXXIV. *Pro fratre Aimone Rabutini.*] Fecerimus, vt opinor, operæpretium ac compendium, si gentis Rabutinæ stemma sub vnum conspectum hoc loco dederimus, quo illius primum nomen in hoc Monasterio occurrit, ne subinde cùm post Aimonem Camerarium Sebastianus Abbas, Franciscus, & alij eodem ex Monasterio memoriæ erunt commendandi. scriptionem hanc nostram molesta repetitione autorum gentis spectatissimæ, nec militari minus decore quàm religionis studio inter Burgundicas celeberrimæ, interpellare cogamur. Nomen itaque atque originem huic genti dedit Castrum Rabutinum, quod Matisconensium olim Comitum ditione comprehensum, successu temporum Cadrelensi, vulgò Charolensi, iurisdictioni cessit. atque in Comitum Cabilonensium potestatem veniens, ad quos ea iurisdictio pertinuit, venditione Matildis Comitissæ Cabilonensis, quæ Ioanni Burgundiæ Comiti nupserat, Ducem tandem Burgundiæ Hugonem quartum habuit superiorem Dominum, cùm tamen suprema illius iura apud Regem Franciæ jam olim residerent, vt anno cIↄccxxxix S. Ludouico liquidò professus est idem Hugo quartus. Hæsit Cadrelensis iurisdictio siue vt is Hugo vocat Castellania, in familia Ducis Burgundiæ annis non pluribus quàm octo & triginta. Nam ad annum cIↄcclxxvii. transiit in familiam Roberti Claromontensis Comitis, qui filius fuit S. Ludouici Francorum Regis, vt dotalis possessio Beatricis filiæ Ioannis Burgundi, qui eam testamento Hugonis patris obtinuerat. Itaque superiùs dominium tum Castri Rabutini, tum Cadrelensis iurisdictionis, quæ illud complectebatur, in familia Claramontana, quæ Borboniæ nomen ab eadem Beatrice tunc sumpsit. subinde perseuerauit annis tribus & sexaginta. Nam anno demùm cIↄcccxl. altera Beatrix Borbonia, Ioannis Borbonij vnica filia, eius qui non amplius Castellanus, sed Baro iam Cadrelensis dicebatur, hoc dominium dotale transtulit ad Ioannem primum Comitem Ar-

meniacum, cuius posteri Ioannes, & Bernardus anno post hæc quinquagesimo, qui fuit Christi cIɔcccxc. Philippo Audaci Burgundiæ Duci, id denuo Comitatus iam donatum nomine vendiderunt, ac penes eius Philippi hæredes Hispaniæ Reges, hodiéque manet supremo Regis Franci dominio, vt olim submissum.

Igitur Castrum Rabutinum, pars hodie Cadrelensis eiusce ditionis, fundus fuit nominis, ac nobilitatis familiæ Rabutinæ, nec alias in manus longissimo temporum decursu peruenit, quàm eorum, qui hac familia propagati, Rabutinum etiam nomen obtinuissent. Verùm non paucis abhinc annis, dotis an emptionis nomine incertum, in familias aliorum nominum transiit, cúmque plures annos in Cadotiorum Matisconensium potestate fuisset, ante annos circiter sexaginta, quam hæc scriberemus, emptione de heredibus Cadotiorum, venit in potestatem viri illustris Ioannis de Boyer Domini de Saillant, vt tradit SanIulianus libro tertio rerum Matisconensium, capite de familia Siuolieres. Verùm quæ temporum fuit calamitas, eius hodie solæ supersunt parietinæ in media sylua Rabutina, quæ stagno imminet, cui etiam Rabutini nomen adhæsit. Vetustate, an incendio, an bellorum iniuria, an hominum incuria hanc labem pertulerit, non est compertum; sed antiquas tamen esse illius ruinas docent annosæ quercus inter ipsa ædificij rudera enatæ. Quis ædificarit aut possederit primus nondum vlli, vt puto, constitit, nec ego diuinare laborabo, satísque honori eorum, quibus hoc loco operam præbeo, fuerit, vt opinor, tributum, si maiores ipsorum ab ea, quæ sit certissima & antiquissima, memoria repetantur. Est ergo eorum quorum mentio ad nos peruenit familiæ huius Principum.

I. MAIOLVS RABVTINVS.

CVIVS seruata est memoria in primis apud tabularium Cluniacense, ex quo edita est in Bibliotheca Cluniacensi Bulla Eugenij III Pontificis, quæ recitat contractum, venditione, donatione ac permutatione mixtum, de possessione quadā Burgi Ledonis inter Petrum Venerabilem, & Vvillelmum Comitem Matisconensem, initum, teste ac vade Maiolo Rabutino, vt hæc verba ferunt. Proceres, inquit, terræ eiusdem Comitis Hugo videlicet de Berziaco, Henricus Grossus, & Iocerandus frater eius, Guillelmus de Neblens, Paganus de Classiaco, Bernardus Paganus, Maiolus Rabutinus, & Stephanus de Baseners iurauerunt, quòd si prædicta pactio non teneretur, aut aliquo casu infringeretur commoniti à fratribus Matisconem venirent, & ibidem obsides manerent, donec re pacificata cum licentia Abbatis Cluniacensis redirent. Annus huius Bullæ est Incarnationis Christi cIɔcxlvii. dies viii. Kalend. Septemb. Indict. x. Eugenij Papæ III. annus iii.

Ex hoc verò loco tum alia, tum hæc videntur obseruanda. Primum fuisse iam tum Maiolum vnum è Proceribus Comitatus Matisconensis, atque inter octo nobilissimos non extremum. Non enim dubium erit; viros hosce fuisse nobilissimos, si ex duobus eorum Henrico Grosso, & Iocerando, Branceduni Dominis, fiat de cæteris coniectura. Celebre enim fuit Iocerandi huiusce nomen in bellis sacris illius æui, gestísque Magistratibus militaribus insigne. Secundum pertinuisse tunc Castrum Rabutinum ad Comitatum Matisconensem, sicut & Brancedunum, & Classiacum, quæ loca hodie, aut Cabilonensi, aut Cadrelensi attribuuntur, docéntque veram esse coniecturam SanIuliani Comitatum Matisconensem, plurimum esse hoc tempore accisum. Itaque magnæ tunc nobilitatis esse oportuit Maiolum, qui inter primos magni Comitatus Proceres censeretur.

Præter hanc extabat insignis altera mentio Maioli Rabutini in tabulario Ecclesiæ Matisconensis, quam descripsit SanIulianus libro primo rerum Matisconensium, ex transactione inter Rainaldum Balgiacensem, & Ecclesiam Matisconensem his verbis conclusa. Acta, inquit, sunt hæc anno ab Incarnatione Domini CIↃCLIX. Epacta IX. concurrente V. Indictione XII. regnante Ludouico filio Ludouici Regis Francorum in præsentia Domini Pontij tunc Matisconensis Episcopi, D. Hugonis Cantoris, D. Stephani tunc Dapiferi, D. Gaufridi Gastinelli, D. Guichardi de Leuiniaco, D. Garini de Vgiaco, D. Vvillelmi de Castellione, D. Hugonis Ruis, D. Humberti de Brancione, D. Bernardini de Chastenay, D. Bernardi de Montgirbert, D. Vvidonis Siluestris: Vlrici de Felins, Maioli Rabutini Hugonis de Veila, Bernardi Pagani, Gaufredi de Maisiaco, Vvichardi Vigerij, Stephani de Baseneriis, Guidonis Bermundi, Bernardi Bermundi, Hugonis de Ponte, Guidonis Dapiferi, & aliorum plurium qui ibidem interfuerunt.

Quo in loco vides post Ecclesiasticos Domnos censeri inter Laïcos testes. Secundo loco Maiolum Rabutinum, cùm tamen ei subiiciantur non pauci illustri apud Matisconenses loco orti, vt Paganus, de Vela, de Maisiaco, & alij, quorum aliqui celebres etiamnum familias reliquere.

II. ISABELLA DE RABVTIN.

Extitit Isabellæ de Rabutin haud pridem monumentum in Monasterio Montis S. Vincentij, pluráque hactenus eius vestigia feruntur superesse, ex quorum inscriptione intelligitur coniugium illi fuisse cum Roberto de Charolois dum viueret, atque illud commune dum morerentur sepulcrum, cui insignia, quibus hodiéque vtitur Rabutina familia, sunt impressa. Facit ratio temporis, vt verissimile sit Isabellam istam Maioli Rabutini filiam fuisse, aut neptem. Robertus verò Cadrelensis non facilè alius quàm ex Comitum Cabilonensium gente vnus esse posuit.

Nam Cadrelæ per hæc tempora, nullius alterius gentis, quàm Cabilonensis imperio paruisse comperiuntur. Fieri igitur potuit, vt cuidam ex ea Comitum familia natu minori attributæ fuerint in partem hæreditatis Cadrelæ, indéque illi vt tunc solebat nomen sit factum, quòd Robertus hic noster ab eo progenitus retinuerit, etiamsi eam hæreditatis partem non obtinuerit, vtpotè quæ ad Rabutinos ab ipso propagatos non peruenerit; sed ad Cabilonenses haud diu posthæc reddierit, vt constat ex iis, quæ initio dixi. Cæterùm Robertus cum Isabellæ hæreditate nomen quoque, & insignia Rabutina in posteros transmisit, vt mox apparebit. Nam ex eo prodiisse fertur.

III. PETRVS DE RABVTIN.

Quem iniisse matrimonium cum Catharina de Salornay monumenta familiaria testantur. Est autem gens Salornæa inter Matisconenses cùm primis nobilis, vtpotè quæ inde ab anno CIↃCCCXXII. nobilissimo Canonicorum Lugdunensium Collegio sodalem dederit Petrum Salornæum, nec longè posteà Cabilonensi throno Episcopum Ioannem Salornæum. Secundum illum Rabutinæ gentis caput fuit.

IV. N. DE RABVTIN.

Cuius etsi nomen, ac coniugium in obscuro mansere, tamen ratio temporis cogit, vt discrimen à præcedentibus, & sequentibus agnoscamus. Si enim post id tempus, quo Acta superiùs citata Maiolum Rabutinum plenæ ætatis ac sapientiæ virum fuisse indicant id est annum Christi CIↃCXLIX. ita partiamur tempora, quibus eius posteri nuptias contraxere, vt viris annum tricesimum mulieribus vicesimum dicamus fuisse nuptialem (quæ sanè vulgò longissima solent esse vtrique sexui tempora connubiorum, sequetur Petrum, vel eum qui mox sequitur Antonium anno ætatis suæ septuagesimo sexto vxorem demum duxisse. Nam Guillelmi, qui filius fuit Antonij tabulæ nuptiales, quæ in tabulario Rabutino adhuc supersunt, scriptæ fuerunt anno Christi CIↃCCCXXVI. Itaque inter Petrum & Antonium inserendus est aliquis qui tanti interualli capedinem ex parte impleat, & tam præpostero matrimonio locum non relinquat.

V. ANTONIVS DE RABVTIN, Dominus d'Epiry.

Hic primus, quod constet, fuit, qui à Cadrelensi ditione in Augustodunensem demigrarit Inuitante enim, & armorum studio, & noui Domini Ducis Burgundi potentia, qui Antonio primam adolescentiam in-

eunte Cadrelensium, vt diximus, dominatu adhuc potiebatur, illius sequutus auspicia eam in re militari laudem tulit, vt dignus fuerit visus, qui labentem domum nobilissimi viri Renaudi Domini d'Epiry, & Iolandæ de Vergy, ducta in coniugium vnica, atque hærede eorum filia Angelica d'Epiry suscitaret ac fulciret. Quo sanè coniugio illi fortunatissimè cedente factus est quatuor filiorum parens.

Guillelmi de Rabutin de quo mox agemus.

Ioannis de Rabutin, qui armorum gloriæ auidus, paternis egregiè inhæsit vestigiis, sed matrimonio carere maluit, quàm quæsitæ gloriæ moras vllas sibi afferre.

Aymonis de Rabutin, qui cœlestis militiæ cupidior à prima adolescentia Monastico se iugo submisit, eóque religiosæ vitæ gradu stetit, vt quo tempore Monastica officia non ambitioni, sed meritis per electionem destinari consueuere, Camerarius celebris Monasterij Reomaensis legitimis suffragiis crearetur, vt docet Parisiense Senatusconsultum anni Christi CIↃCCCLXXIII. quod suprà descripsi.

Hugonis de Rabutin, qui etiam sine coniugio vitam in militia traduxit. Huius extat memoria in Catalogo militum Odonis IV. Burgundiæ Ducis, in bello ad S. Audomarum anno CIↃCCCXL, vbi se vocat Hugonem Armigerum Dominum d'Epiry, quod, vt puto, indiuisas hactenus cum fratre Guillelmo facultates habere. Retulit hunc Catalogum autor Historiæ Castellanorum Insulæ lib. II. cap. III.

VI. GVILLELMVS DE RABVTIN Dominus d'Epiry.

Cùm militaria decora fratrum exemplo studiosus ambiret, videretúrque suis plusquàm par esset matrimonij negligens, celebris fratrum, cognatorum, agnatorúmque conuentus, ad eum coiit, qui nominis, familiæque studium ei suaderent, nuptiásque, vt natu maximo propè necessarias, non vt aliis fratribus arbitrarias astruerent. Quorum ille autoritate adductus, eo ipso in conuentu Ioannam de Marigny sibi matrimonio copulauit. Atque hæc omnia tabulis nuptialibus anni Christi CIↃCCCXXVI. quæ in Rabutinæ gentis tabulario adhuc superant, sunt consignata. Erat porrò Ioanna de Marigny ortu Cadrelensis ex nobilissima familia de Vichy, vt intelligitur ex San Iuliano lib. III. rerum Matisconensium cap. de Marigny. Factus est ex ea Guillelmus duorum liberorum pater.

Ioannis de Rabutin, de quo mox.

Ioannæ de Rabutin præfectæ postea Monasterio Virginum sancti Martini de Chaumes, quæ insignem sui memoriam eo in Mo-

nasterio hactenus reliquit, tabularium Monasterij ex Chartis descriptum authenticis.

VII. IOANNES DE RABVTIN D. D'EPIRY, de Balorre, de la Grange de Pramay, eques.

Iunctus est matrimonio Mariæ de Balorre, quæ filia fuit Philippi Domini de Balorre in ditione Cadrelensi, & Margaritæ de Bessey antiqua ac nobili familia fœminæ, vtpotè ex qua prodiere Guillelmus de Bessey, qui centenis ferè ante hanc Margaritam annis, duxerat vxorem Ioannam Crouiam Comitis Arschotti filiam, Abbas sancti Benigni Carolus de Bessey, Abbas Cistertiensis Ludouicus de Bessey, Abbas Maceriarum Claudius de Bessey, Abbatissa de Tardo Margarita de Bessey, virique alij illustres magno numero. Extant in tabulario Rabutinæ familiæ huiusce matrimonij tabulæ, quibus cauetur, vt omnia bona familiæ de Balorre Mariæ, eiúsque liberis cedant ea lege, vt Balorræa insignia, vnà cum Rabutinis quadripartito in scuto gemina locarentur. Scriptæ fuerunt eæ tabulæ anno Christi Incarnati cIↃCCCCLX. quarum cautione hæserunt annis plusquàm ducentis in familia Rabutinorum Castrum Balorræ, & Grangiæ de Pramay, alio posteà deriuata. Hoc verò ex matrimonio superstes parentibus fuit is qui sequitur.

VIII. HVGVENINVS DE RABVTIN D. D'EPIRY, de Balorre de la Grange Pramay, eques.

In cuius manum conuenit nobilissima matrona Philiberta de Chasan, cui pater erat Bertrandus de Chasan Dominus de Missery, de Nanton, de Santosse, d'Escutigny, mater autem Charlota de Charny, antiquæ ambo nobilitatis. Nam pater, & ipse Eques erat, & Equitum stirpe progenitus. Iam enim Christi cIↃCCLXV. anno coaluerat familia de Chasan, cum familia Vergiaca, vt docent Monumenta Collegij Cluniacensis Parisiis, in quibus Iuo de Chasan Abbas Cluniacensis, vicesimus sextus fuisse dicitur, nepos Iuonis de Vergiaco præcessoris sui. Vtriusque verò Iuonis opera excitatum est Cluniacensis illius Collegij ædificium. Atqui si temporis habeatur ratio Bertrandus, qui Philibertam Huguenino de Rabutin dedit vxorem Iuonis illius Cluniacensis censeri poterit pronepos, familia proinde Vergiaca, tot honoribus illustri tertio gradu propagatus. At Charlota de Charny Philibertæ mater, filia fuit Godefridi de Charny Domini de Sauoysi, qui ex paterna stirpe genus ad Montis sancti Ioannis toparchas, ex materna ad Vergiacos proceres referebat. Ipse autem Godefridus gestis honoribus celeberrimus, Camerarius Philippi Valesij Regis Francorum, Picardiæ Gubernator, Regis Ioannis Vexillifer, cecidit in bello Pictauico. Extant huius matrimonij tabulæ in Ra-

butino Tabulario, scriptæ anno CIↃCCCCXCI. Prodiere autem ex eo isti liberi.

Amatus de Rabutin, de quo posteà.

Antonia de Rabutin Præfecta deinceps Monasterij S. Iuliani ad Dunam fluuium.

Ludouica de Rabutin, quæ nupsit Ioanni Domino Des loges, de la Boulaie, Chailly, &c. extántque apud Rabutinos tabulæ nuptiales anni Christi CIↃCCCCXV. Fluxit ab hoc coniugio familia Dominorum Des-loges, de la Boulaïe, &c. quæ diutissimè Augustodunensem Bailliuatum gessit, pluresque Ordinis Regij Equites dedit.

IX. *AMATVS DE RABVTIN D. D'EPIRY, de Balorre, de la Grange, Pramay, de Varennes, &c. Eques.*

Fuit Amatus inter sæculi sui Equites nominatissimus, siue ludicrò, siue seriò tractaret arma. Oliuarius Marchanus duobus locis ludicras eius exercitationes describit. Alter est lib. I cap. IX. cùm ille ad Caroli Magni arborem altero à Diuione lapide, eques congressus est aduersario. Qua ex re familiaria eius, ac duodecim sociorum insignia ad fontem Caroli tunc exædificatum insculpta, ad nostram ætatem perseuerarunt, & suscepta est exercitatio ad annum Christi CIↃCCCCXLV. Alter eodem libro cap. XXI. cùm ad vrbem Cabilonem pedes rem gessit contra exercitatissimum eius ætatis militem Iacobum Lalanum. Quo in certamine adfuisse illi scribit tanquam cognatum Antonium, quem etiam Claudium dictum mox constabit, de Montagu veteri Ducum Burgundiæ sanguine propugnatum. Nam hæc cognatio recens fuerat nuptialibus vinculis cum Amati filio colligata. Cæterùm tanta fuit in hoc certamine pugnantis virtus, tantus armorum vestiúmque apparatus, vt voluptas sit non vulgaris Marchanum omnia disertè perscribentem legisse. Finiere hæc ludicra anno Christi CIↃCCCCL. atque iam inde successerunt arma seria ad CIↃCCCCLII. Quo anno rebellantibus contra Philippum, vt vocabant, Bonum Burgundiæ Ducem Gandaui ciuibus, data est Amato præfectura centum Cataphractorum equitum, quam ille toto bello Gandauico laudatissimè gessit: In primis verò in pugna Gaurica, vbi dextra exercitus ala cum suis constitit, & primam ac potissimam Gandauensibus turmis cladem intulit, vt eodem libro cap. XXVIII. Oliuarius, qui aderat, est testatus. Nullæ posthæc à Burgundionibus susceptæ expeditiones, in quibus non egregiam operam præbuerit Amatus, donec ingrauescente iam ætate Bellouacensis illum obsidio sustulit. Periisse verò tunc Burgundiæ Duci fortissimum equitem Oliuarius, Ducem veteranum optimum, celeberrimúmque Philippus Comminæus testatur. Incidit eius mors in annum Christi CIↃCCCCLXXII. Annis ante quadragenis conciliatum illi

fuerat matrimonium cum nobilissima fœmina Claudia de Traues, cui pater erat Petrus de Traues, Dominus de la Porcheresse, antiqua Chaseolorum gente in plures hodie tributa familias. gestisque honoribus illustri oriundus; mater Catharina de Ragny non dispari nobilitate. Supersunt eius matrimonij tabulæ apud Rabutinos scriptæ anno cIↃccccxxI. Sex porrò inde liberi propagati.

Hugo de Rabutin, de quo statim.

Guillelmus de Rabutin, Prior Beatæ Mariæ du Charnier apud Senones.

Christophorus de Rabutin, Dominus de Balorre, & de la Grange de Pramay, in Comitatu Cadrelensi.

Cyprianus de Rabutin, Dominus de Varennes propè Cabilonum.

Ludouica de Rabutin, Præfecta Monasterij Sancti Iuliani ad Dunam fluuium.

Ioanna de Rabutin, quæ in matrimonium conuenit cum Palatino de Dyo, antiqua Comitum Burgundiæ Palatinorum prosapia prognato.

X. HVGO DE RABVTIN BARO D'EPIRY, de Sully, de Borbilly, de Hubanc, &c.

Longè ante patris mortem contraxerat matrimonium cum Ioanna de Montacuto, filia Claudij de Montacuto, qui Ducum Burgundiæ veterum progeniem masculam à Roberto Regis Franciæ Roberti filio deriuatam, extremus clausit. Is cùm ditionem Feritatis Calderonis, Espissiæ, Colcharum, & alias transtulisset ad alios variis ex causis, tum Hugonem de Rabutin dotalibus ditionibus de Sully, de Borbilly, de Hubanc, donatum voluit. Tabulas nuptiales scriptas ante annum Christi cIↃccccL. intelligitur ex Oliuario Marchano, qui, vt antè diximus, Antonium de Montacuto illo iam anno adfuisse scribit Amato de Rabutin, apud Cabilonem ludicra se pugna exercenti, quasi vnum è præcipuis illius affinibus. Certum est autem ex dictis hanc affinitatem aliunde, quàm ex matrimonio filiæ Montacuti cum Hugone deriuari non posse. Quamobrem adolescentes quoque de Blesy, qui Amato tunc adfuere armigeri, nepotes eius ab Oliuario nominantur; cùm tamen ea tantùm Montacuti affinitate ipsum attinerent, vtpotè qui Bertrandum à Turre Comitem Aruerniæ, vnà cum Montacuti coniuge haberent materni generis autorem communem. Sanè quem Oliuarius vocat Antonium Montacutum, eum omnia monumenta domus Rabutinæ Claudium vocant, vt necesse sit, vel deceptum in nomine Oliuarium, vel hunc Montacutum Claudium simul & Antonium vocitatum esse. Omnino verò Claudij nomine crebriùs censetur, quàm alio. Nam inter Equites Velleris aurei à Carolo

Burgundiæ Duce anno ↀↄↄↄCCCLXVIII. accensitus, Claudij tantùm nomen vsurpauit. Eius itaque gener factus Hugo de Rabutin partibus Burgundi Ducis adhæsit, vsque ad cladem Nanceïanam. Claudius enim Montacutus duobus antè annis Burgundis studere pergens facultatibus, quas inter Francos habuit multatus, ac fato erat interceptus. Hugo verò ad Francos transiit ab illa clade, fuitque adeò subinde Carolo VIII. acceptus, vt cum regno Neapolitano ab Aragonensibus vendicando Italicam expeditionem suscepisset, ac Burgundiæ Gubernatorem Mareschallum de Baudricourt se in Italiam sequi iussisset, Hugoni de Rabutin Gubernatoris in Burgundia vices attribueret, quod literæ Regiæ in Tabulario Rabutino hactenus seruatę testantur. Porrò numerosæ prolis ex Ioanna factus est parens Hugo; duos quippe supra vicenos liberos memoria est ex ea genuisse: sed qui ætatem longiusculè produxerint, hi tantùm memorantur.

Claudius de Rabutin, Baro d'Epiry, & de Sully, de quo infrà.

Ioannes de Rabutin, Dominus de Bourbilly, cuius ditio breui rediit ad gentis Rabutinæ Principem Christophorum, de quo posteà.

Blasius de Rabutin Dominus de Hubenc, cuius ditio à Comitatu Niuernensi circa annum ↀↄC. sciuncta, atque Aimoni vni liberorum Archembaldi Borbonij attributa, fortè an per matrimonia, aut per venditiones, tandem ad Montacutios est deuoluta, atque Rabutinorum per Hugonis, vt dixi, matrimonium hoc tempore facta, Blasióque subinde hæreditario, cedens in posterorum eius potestate Rabutini hodiéque nominis perseuerauit.

Ludouica de Rabutin nuptum est data Francisco de Maugiron Delphinati Baroni de la Roche, cuius illustrissima fuit in bello fama, siue dum Carolus octauus Rex Francorum, siue dum Ludouicus duodecimus Mediolanenses, aut Neapolitanas ditiones sibi in Italia vendicarent, vt ex illius æui historiis est compertum.

Antonia de Rabutin coniugem sortita est Ludouicum de Montgommery Equitem Dominum de Lantenay. Fueritne hic Ludouicus ex Normanno, aut Anglo Burgundus, an è contrario non satis constat, licèt hoc posterius Golluto magis arrideat. Illud tamen non est obscurum familiam Montgommeriam circa hæc tempora prædiis ac ditionibus in Burgundia non paucis potitam. Nam libro 3. Matisconensium rerum refert SanIulianus sua adhuc memoria Guillelmam de Montgommery in Thiardorum familia nupsisse, quam de eius Ludouici gente fuisse ratio temporis persuadet. Cæterùm longè hac antiquior memoria Montgommeriorum reperitur apud Anglos, cùm in

Historiis Normannicis mentio fit Hugonis de Montgommery, in prædium quodpiam, aut feudum admissi à Guillelmo Notho Rege Anglorum ad annum Christi CIↃLXXXVII.

Hugo de Rabutin Sedis Apostolicæ Protonotarius.

Sebastianus de Rabutin Monasterij sancti Ioannis Reomaensis Abbas, qui eam dignitatem fratrum suffragiis extremus est adeptus post annum Christi CIↃCCCCXCI. Nam qui deinde sunt sequuti non electione, sed commendatione Pontificum Abbates sunt dicti.

Susanna de Rabutin data est in coniugium Domino de la Tournelle apud Niuernenses.

Anna de Rabutin nupsit Iacobo de Neufchastel Domino de Cernay en Dormois; quæ familia est Burgundici Comitatus, vnde alius quidam Ioannes de Neufchastel Dominus de Cernay oriundus erat, qui haud multò post ista tempora affinitatem cum Castellionæis à Comite Blesensi ortis contraxit.

Claudia de Rabutin, & Amata de Rabutin vitam egerunt religiosam in Monasterio S. Iuliani ad fluuium Dunam.

XI. CLAVDIVS DE RABVTIN EQVES BARO d'Epiry, & de Sully.

Carolo octauo rerum in Francia potiente ductor fuit centum Equitum, vt litteræ Regiæ anni CIↃCCCCLXXXIII. ac subinde anni CIↃCCCCXCIV. hactenus edocent. Inde Ludouico duodecimo imperante Heluetiis Præfectus, nec multò post Regio satellitio Dux fuit attributus. Erat enim in Regis gratia Castillionæo & Bonneuallio, qui plurimùm tunc potuere, non dispar. Sed non idem illi post hæc apud Franciscum primum gratiæ locus fuit. Interueniente enim offensiunculâ Venetis militatum iuit. Breui tamen reuocatus in Gallias strenuam in pugna Marigniana operam præbens, cæsus, atque apud Franciscanos Marigniani conditus fuit. Duplex anteà matrimonium inierat, alterum cum Barbara Dalmacij vulgò *de Damas*, quæ filia fuit Domini de la Bazolle in agro Matisconensi ex gente Dalmacia oriundi. Eius verò gentis illustrissimum iam olim nomen atque insignia cùm fateantur omnes ab iis, qui Marciliaco dominantur, in varias familias de Tianges, de Digoine, de Baxelle, de Benes, aliásque deriuatum; tum varias in origines pro suo quique ingenio varij torquent. Alij enim d'Amas id est de Congerie; alij Damasc, quasi Damascenos dictos volunt. Sed veteres Chartæ Latinæ aut Gallicam vocem Damas, vel Damax retinent, aut Dalmatios nominant, quod nomen in veteribus Senatusconsultis, aliisque actis crebrò occurrit. Copiosa verò fuit hæc gens Dalmatia Proregibus, Equitibus, Belli Ducibus, Abbatibus, atque Ec-

clesiarum Pontificibus. Alterum porrò matrimonium contraxit Claudius de Rabutin cum Ioanna de la Vernade vidua Domini de Monglas. Fuisse autem per ea tempora celebrem familiam de la Vernade ex eo constare potest, quòd anno CIↃCCCCXCIX. legatus fuerit à Rege Ludouico duodecimo cum aliis Carolus de la Vernade Eques ac Dominus eiusce loci ad Philippum Archiducem, ac Flandriæ Comitem, vt iuramentum ab eo fidelitatis ac summissionis exigeret, quod Francici testantur Annales. Verùm posterius hoc matrimonium sine liberis fuit; ex priore hi iam erant procreati.

Christophorus de Rabutin, de quo mox.

Hugo de Rabutin Baro d'Epiry, cuius ditio haud multò posteà deficiente ipsius progenie, reuertit ad Franciscum nepotem, vt infrà dicam.

Marguarita de Rabutin.

Ludouica de Rabutin.

XII. CHRISTOPHORVS I. DE RABVTIN Baro de Sully & de Bourbilly, Præfectus Arci & vrbi Sinemuriensi apud Alexienses.

Conciliatum est illi matrimonium cum Claudia de Rochebaron, quæ filia fuit Francisci de Rochebaron Comitis de Berzé in agro Matisconensi, & Ludouicæ de Saillant, cui pater fuerat Guillelmus Hugoneti Dominus de Saillant, Espoisse, &c. summúsque Burgundiæ Cancellarius. Cæterùm Comitis de Berzé antiqua est ac primaria nobilitas, vtpote qui Matisconensis Comitatus primus Baro semper est habitus, atque è Burgundiæ Ducibus, ac Comitibus Palatinis, Ducibus Britanniæ, Regibus Aragoniæ per varias Maiorum suorum affinitates est propagatus, cùm recta ipse linea à Comitibus Foresiensibus esset oriundus, vt videre est apud San Iulianum lib. III. Rerum Matisconensium. Decem ex hoc coniugio liberos sustulit Christophorus. Sed isti tantùm viriles annos attigerunt.

Carolus de Rabutin Sedis Apostolicæ Protonotarius.

Celsus de Rabutin Baro de Bourbilly, cuius ditio tertio abhinc gradu ad Celsum Benignum de Rabutin Guidonis nepotem est reuersa.

Guido de Rabutin Baro de Chantal, de quo infrà.

Ioannes de Rabutin Dominus d'Atie.

Franciscus de Rabutin Baro de Bussy, de quo etiam posteà.

Amata de Rabutin data est in coniugium Philippo Domino de Ieu in Eduis. Erat is de gente de Vichy, quæ latissimè fusa tres in Burgundia amplissimas familias constituerat, Cadrelis fami-

liam de Marigny, in Eduis familiam de Ieu, Matiscone familiam Campi Rotundi, quam cæterarum fontem ac caput fuisse SanIulianus loco citato asseuerat.

XIII. GVIDO DE RABVTIN BARO DE CHANTAL.

Etsi non satis liqueat quid rerum gesserit, ex familia tamen de Coussé inter Burgundas insigni, sibi coniugem asciuit, quæ parentem illum fecit vnius filij, qui nominis ac fortunarum eius hæres dictus est.

Christophorus de Rabutin, vt nunc dicam.

XIV. CHRISTOPHORVS II. DE RABVTIN *Baro de Chantal.*

Iunctus est matrimonio Ioannæ Franciscæ Fremiot, quæ filia fuit V. C. Benigni Fremiot in Dinionensi Senatu Præsidis, & Margaretæ Berbisy ex eiusdem Curiæ Senatoribus prognatæ. Gessit Benignus honores in patria primos, ac plurimos, sed illustri sobole cum primis est nobilitatus. Filius enim illi fuit vir illustrissimus Andreas Fremiot Bituricensis Archiepiscopus; nepos Iacobus de Neufchezes Episcopus Cabilonensis, ex filia altera Margareta, quæ Ioanni de Neufchezes Domino Desfrans Baroni de Bucy nuptum erat data. Sed Christophorus armorum gloria insignis vitam breui inter labores militares deposuit, fueréque illi superstites hi liberi.

Celsus Benignus de Rabutin, de quo nunc.

Amata de Rabutin, quæ connubio iuncta est N. de Sales Domino de Toran in Sabaudia. Huic frater fuit Franciscus de Sales Geneuensium Episcopus integerrimæ vitæ homo; altérque Franciscus, qui in prioris vitam simul ac Sedem successit.

Francisca de Rabutin data est in coniugium Domino de Toulongeon, qui Pignèrolo apud Insubres regio nomine Præfectus, obiit anno Christi cIↄIↄcxxxiii.

XV. CELSVS BENIGNVS DE RABVTIN BARO *de Chantal, de Bourbilly & de Montolon.*

Cùm matrimonio iunctus fuisset Mariæ de Coulanges clara ac copiosa apud Parisienses familia, plenus animi ac fortitudinis nullam sibi gloriæ militaris occasionem passus elabi, ad Insulam Ream Rupellanorum, atque Anglorum inuasione periclitantem Regni ac fidei propugnandæ causa adnauigauit; dúmque inter primos exscendentibus in Insulam hostibus fortiter obsistit, nauali tormento ictus interiit anno Christi cIↄIↄcxxvii. Desiit in eo stemmatis huiusce primaria linea à Christophoro

primo bifariam secti. Superstes enim fuit Celso Benigno vnica filia.

Maria de Rabutin.

XIII. FRANCISCVS DE RABVTIN BARO DE BVSSY, d'Epiry, de Forleans, &c.

Propagauit stemmatis seriem post fratrem Guidonem, cúmque esset omnium natu minimus, tamen bellica gloria, opibus, sobole nulli priorum fuit inferior. Inprimis enim turmæ equitum leuis armaturæ Præfectus insignem Regi præbuit operam. Tum datus est rector vrbi, ac castro Nuceriarum in Burgundia, ac subinde militum Tribunus, & Campi-ductor fuit institutus. Duplex illi coniugium fuit: alterum cum Nicolaa de sainct Belin, cuius familia, ob Godefridum de sainct Belin Calui Montis Baillinum in bello ad Monté Leterici Ludouici vndecimi, ob alios in bellis Francisci Regis Italicis, ac deinde Gallicis Caroli noni, nominatissima fuit. Sed cùm illa sex liberos teneris in annis extulisset, nec illi diu superstes fuisset, alterum iniit Franciscus coniugium cum Heliade de Damas, cui pater fuit Leonorius de Damas Baro de Tianges, mater Claudia Dorges. Leonorij nobilissimum erat, & antiquissimum genus è gente Dalmatia in Tractu Cabilonensi, quæ olim Vicecomitatus dignitatem Cabilone gerebat, & Burgundiæ Ducum stirpi per Montacutios agnata magno in Burgundia loco pace ac bello semper fuit. Francorum verò Regum sanguini per Rocacauardos Drocensi familiæ coniunctos, Leonorium mater sua Ioanna de Rochechouard recens admiscuerat. Porrò octo liberos ex Heliade sustulit Franciscus de Rabutin, mares quinque, tres fœminas, qui his fuere nominibus distincti.

Leonorius de Rabutin Comes de Bussy de quo infrà.

Hugo de Rabutin Eques ac Præceptor Ordinis sancti Ioannis Ierosolymitani, qui & Ordinis sui in Gallia Procurator fuit, & clarus in bello militum Ductor.

Christophorus de Rabutin Baro de Forleans sine liberis è vita abiit.

Franciscus de Rabutin Dominus de Creus, & subinde Baro d'Epiry Eques ac peditum Ductor coniugem sortitus est Margaritam de la Magdelaine Francisci Marchionis de Ragny, Proregis Niuernensis, atque Ordinis sancti Spiritus Equitis filiam.

Guido de Rabutin Prior generalis Ordinis Vallis Callium litteris politioribus Philosophicis ac Theologicis præclarè excultus, primariam Ordinis sui Domum sentibus ac ruderibus obsitam in pristinum statum ac splendorem excitauit.

Claudia de Rabutin conuenit in manum Claudio de la Ferté, Domino d'Alosse, de Dracy, &c.

Isabella de Rabutin apud Marciniacum Ordinis Cluniacensis Mo-

nasterium, vitam est professa religiosam.

Carolota de Rabutin Præfecta est sacris Virginibus Monasterij Sancti Iuliani ad fluuium Dunam, & S. Germani Des-Bois, & S. Martini de Chaumes.

XVII. LEONORIVS DE RABVTIN EQVES, Comes de Bussy, Baro d'Epiry, & de Forleans, Dominus de Chaseu, &c. Prorex Niuernensis.

Cùm à prima adolescentia paterno studio ita esset ad literas politiores tum Latinas, tum Græcas informatus, vt eæ prouectam eius ætatem etiamnum magnopere exornent, in Batauia, quæ militaris peritiæ primaria tunc habebatur schola, rudimenta posuit bellica. Inde in aulā productus Regiā, in primis Hērico IV. tum Ludouico XIII. carus fuit. Non longo post hæc interuallo additus est Comes Hispanici itineris Henrico à Lotaringia Duci Meduanæ, qui ad Ludouici XIII. cum Anna Hispani Regis filia conciliandas nuptias, Legatus extra ordinem missus est anno CIↃIↃCXII. Biennio pòst, cùm totius regni comitia Regis imperio Parisiis coacta essent, vnus è tota nobilitate Eduensi delectus fuit, qui illis interesset. Præfuit subinde turmæ Equitum leuis armaturæ, quam Sabaudiæ Duci bello Hispanico occupato suppetias duxit. Nec multo posteà inuitante Rogerio Duce Bellagardæo, qui & Burgundicæ Prouinciæ Rector, & Regiis præsepibus præfectus erat, vexillum ac mox vicariam suscepit curam centum Cataphractorum equitum, qui illius ductu regebantur. Inter hæc tumultuantibus tota Gallia hæreticis Tribunum militum agere à Rege iussus, & Septimaniæ perduellibus est oppositus. Ibi cùm alia plurima strenuè, ac præclarè gessit, tum obsidioni vrbis Galarguæ præfuit, qua nongenti perduelles editis in Catholicos stragibus nobiles in potestatem venere. Anno demum CIↃIↃCXXIX. Tribunus denuo militum Alpes Regio iussu transcendit, dúmque Pignarolum ab exercitu Regio vallo, & fossa cingeretur, ea fuit apud Cardinalem de Richelieu sagacissimi ingenij virum opinione, vt suas ei partes eo in obsidio attribuerit, eiúsque operam prolixis laudibus nullo non loco commendarit. Retraxit eum in Galliam post pugnatas ad Auillianam & Carinanum celebres pugnas, morbus pestilentissimus, quo etiam Amato filio incomparabili orbatus fuit. Anno ab his Italicis bellis tertio ad Tribunatum militum rursum euocatus, & Niuernensis Prorex est lectus, sed ille non ante Magistratum iniit, quàm bello Germanico egregiam solido biennio operam pedestribus copiis nauauit, collectámque nobilium suæ prouinciæ Equitum plusquàm trecentorum turmam hoc anno Christi CIↃIↃCXXXV. eodem suscepit deducendam. Coniux illi obtigit ante annos quinos ferè, ac vicenos Maria Diana de Cugnac cordatissima fœmina, & ingenio, pietate, ac nobilitate spectatissima. Pater eius fuit Franciscus

cifeus de Cugnac Marchio de Dampierre, & de Boucar, vtriusque Ordinis Regij Eques, longa auorum serie nobilis, qui Henrici IV. Francorum Regis sequutus auspicia vitam in armis contriuit, fuitque non minimum momentum illius ad Ecclesiam Catholicam reuersionis. Matrem habuit Diana, Annam de Beauuoir le Loup, quæ Francisco viduo nupsit, vidua Andreæ du Reau Baronis Doyes & Castri Montani, &c. Ei parentes fuere hinc Blanius XI. le Loup, Rupis ouinæ in Aruernis Toparcha, inde Carolota de Bellanaue, antiquissimæ ambo nobilitatis.

Fecerunt Leonorium hæ nuptiæ quinque liberorum parentem, in quibus cum nobilitate certaret indoles ij fuere.

Amatus Claudius de Rabutin, qui vix ephebus stipendia merere orsus, nec multò posteà militum Ductor, cùm animi magnitudine, vigilantia in re gerenda, & imperij suauitate omnibus esset acceptus, pestilenti morbo est immaturè subductus in Italia.

Hugo de Rabutin desiit viuere prima in pueritia.

Rogerius de Rabutin spes familiæ, parentis studio, & exemplo nullis non artibus nobilitatis institutus, litteras inprimis impensè adamauit, cúmque insignem è politioribus fructum retulisset, Philosophicas etiam studiosè percurrit. Inde versus ad arma, paríque studio defunctus eorum tirocinio ducatum militum in Montensis Castri obsidione adorsus pergit paternis auspiciis ad summas militaris gloriæ laureas aspirare.

Cæsar de Rabutin puer suauissimus non adoleuit, fato oppressus intempestiuo Parisiis.

Guido Leonorius de Rabutin moribus atque indole præstans, puberes nunc primùm annos armis initiat.

De auditoribus appellationum Burgundiæ.

CCXXV. *A Beaulne deuant les auditeurs des appels dou Duchie*] Pag. 328.
Fuit inter Græcos rusticum quoddam Iudicum genus, quos ἀκροατὰς dixit Iustinianus Legum Rusticarum tit. 1. § 9. τηρείτωσαν οἱ ἀκροαταὶ, καὶ τῷ διακρατήσαντι ἐπὶ ἔτη πλείονα ἀποδιδότωσαν τὸ δικαίωμα cognoscant auditores & possessori plurium annorum ius attribuant. Auditores etiam verò apud Parisienses dicti, vsque ad tempora Caroli noni Iudices Prætorij Parisiensis, vt ex Constitutionibus Francisci I. anni CIↃIↃXXVII. & anni CIↃIↃXLIII constare potest. Quin & apud Ambianos cap. LXV. & LXVII. antiqui iuris municipalis tribuitur eisdem Iudicibus idem nomen. Insulana verò apud Flandros Consuetudo, non alios, quàm supremi, vt vocat, Prætorij Iudices, ita nominant cap. 67. & 213. Illud his omnibus Iudicum generibus est commune, vt ab eis liceat prouocare. Quo argumento confici potest hos quoque Burgundicos Auditores, etsi de totius

Ducatus prouocationibus cognoscerent, supremâ tamen iudicandi potestate caruisse. Et verò id non ex his tantùm tabulis, quæ prouocatum referunt ab his Auditoribus ad Parlamentum Regium Parisios, sed etiam ex præcedentibus liquidò constat, in quibus sic definit Curia Parlamenti Parisiensis. Dictum, inquit, fuit prædictos Auditores malè iudicasse, & appellantes benè appellasse. Quod iudicium cùm latum fuerit anno CIↃCCCLXXIII. Carolo V. annum iam decimum in Regno Franciæ agente, intelligere possumus Ducatum Burgundiæ eâ lege Philippo Caroli fratri datum, vt à Iudicibus Burgundiæ prouocatio esset ad Curiam Parlamenti. Etsi enim sub priore Ducum stirpe plura Reges gererent in Burgundia pro supremis dominis, nescio tamen an aliquod extet eo tempore exemplum prouocationis à Iudicibus Burgundis ad Curiam Parlamenti Parisiensis. Huic tamen legi obnoxios fuisse Belnenses Auditores hoc tempore ex tabulis hisce addiscimus. Sunt autem qui existiment eos successisse in locum Parlamenti Burgundiæ veteris, de quo actum suprà; sed fefellit eos, vt arbitror, ratio. Nam id Parlamentum nulli addictum erat loco. Hi autem Auditores, vt vides in his tabulis, Belnam incoluere. Deinde Parlamenta potiùs, quàm Parlamentum, dixerunt Burgundi, quòd Conuentus essent non stati, sed aliquoties in anno Indictitij. Denique etiam sub posterioribus Ducibus mentio est Præsidis horum Parlamentorum, non Belnæ, sed Diuione residentis, in Præfatione Consuetudinum à Philippo Bono probatarum. Alij verisimiliùs tradunt Auditores hosce præfuisse Tribunali Ducis, quatenùs Par Franciæ fuit. Nam & Historicus Niuernensis eiusdem nominis Iudices appellationum Niuernensi Duci, quatenus erat etiam Par Franciæ, attributos memorat. Qui tamen ad annum CIↃIↃLXIII. partim Edicto Regio, partim Ducis voluntate in aliud genus fuere commutati.

IN LVDOVICVM DE IACVRIA.

De Præfectura Ludouici, decimis, & actionibus recuperatoriis.

Pag. 331. CCXXVI. FRERE *Louys de Iaucour.*] Longissimum vt vides interuallũ est inter Guidonis, vt opinor, patrui, & Ludouici nepotis Præfecturæ memoriã. Hic enim ante annũ CIↃCCCCIV. non occurrit, cùm ille, vt docuimus, anno CIↃCCCLX. exorsus sit Magistratum. Inter quæ tempora intercedunt anni quatuor, & quadraginta, quorum partitionem inter hosce duos Abbates nemo certò potest instituere. Illud tantùm constat Ludouicum ante millesimum quadringentesimum sextum desiisse, quo tempore Simon iam præsidebat. Incidit verò, vt opinor, in eius præfecturam solutio decimæ Siciliensis, quam tabulæ Reomaenses indi-

ctam hîc tradunt anno CIↃCCCCXCII. cùm vulgò Historici Gallici eam ad sequentem retulerint. Sed in actionibus recuperatoriis, quas hîc ab eo factas prodimus, quædam sunt notatu non indigna, quæ ab hodierno iure Burgundico sunt nonnihil aliena. Illud in primis, quod Feudum supremæ iurisdictionis, seu iuris gladij ei, qui nobilis non esset, interdicitur, ac Monasterio vendicatur. Quod scitum est hodie in Burgundia locum non habere. Deinde quod asserunt Reomaenses pluribus se hominibus dominari, qui serui essent corpore, id apertè pugnat cum iure municipali cap. de Manibus mortuis §. 1. vbi negatur vllum esse in Burgundia corpore seruum. Sed nescio an hoc ius Clericis iuxta ac laïcis fuerit latum.

IN SIMONEM.

Tisiacensem Prioratum Abbati attribui satagit.

CCXXVII. SIMONI *Abbati Monasterij S. Ioannis.*] Notæ ferè sunt Abbatum postremorum familiæ, sed de Simone nihil hactenus potuit subodorari. Antonij verò de Chalanco, qui Simonis suasu Tisiacum Abbati attribuit, non ignota est gens Allobrogica, & Episcopatus Lausanensis. Fuit hic tertio postquàm has literas dederat anno inter Concilij Pisani columina, desertóque semel Benedicto, quem hîc nominat XIII. non quieuit donec cum aliis in Concilio Constantiensi Ecclesiam schismate diuulsam resarciit. Cæterùm quid causæ fuerit, quòd ista Tisiaci attributio frustrà fuerit, non satis constat, frustrà tamen fuisse docent literæ Sixti IV. qui eam innouauit anno post hunc sexagesimo, vt infrà constabit in rebus Philiberti Hugueneti. Pag. 343.

IN GVIDONEM IV. ET HVGONEM V.

CCXXVIII. FRATER *Guido de Lugniaco.*] Ortus est Guido in Burgundię Comitatu oppido Lugniaco haud procul à flumine Dubi, cui familia ipsius dominabatur. Hugonis verò non solùm ortus, sed etiam tempus est in obscuro. De ortu enim nihil planè liquet. De tempore Præfecturæ nihil habemus, nisi additiones ad veterem Catalogum, quæ eum præponunt Stephano. In quo, perspicuè pugna est cum iis, quæ tabulæ funerariæ tradunt Hugonem Romæ fato functum in carcere. Nam alio quàm Pontificio carcere inclusum suspicari non possumus. At toto tempore Stephani, eiúsque præcessoris Guillelmi V. mò & successoris Guidonis III. abfuere Roma Pontifices Sede Auenio- Pag 336.

nem translata. Igitur dubium non videtur, quin error inciderit, vt sæpè alias, in hoc additamentum Catalogi ordine nominum perturbato. Itaque cæteris temporibus Hugonis præfecturæ non congruentibus, quod vel abesset Roma Pontifex, vel alij Abbates Reomai præessent, vt ex tabulis constat, hunc ei locum alioqui vacuum censuimus tribuendum, iuuante in primis ea coniectura, quòd nulla alia causa carceris Hugonis veri similius occurreret, nisi quod aduersantem habuerit PhilibertumHuguenetum, qui primus hoc tempore commendatio nomine Præfecturam à Pontifice nactus fuerit, fratrísque sui Guillelmi Hugueneti Burgundiæ Cancellarij factione Hugonem, vel tum primum electum, vel alicuius vitij insimulatum loco depulerit, ac minus Pontifici obsequentem carcere damnari curarit.

IN PHILIBERTVM HVGVENETVM Cardinalem S. R. E.

Pag. 344. CCXXIX. PHILIBERTVS *tituli S. Luciæ in Silice Presbyter.*] Duos hactenus Præfecturæ modos à suo conditu expertũ fuerat Monasteriũ Reomaense. Alter fuit solennis & Canonicus per Monachorũ suffragia, & institutioné, qui locũ habuit absq; controuersia in decem primis Abbatibus. An autem perseuerarit in vndecimo qui Custos Regius fuisse scribitur, & in duodecimo qui Lingonensis fuit Episcopus, non satis liquet. Nam decimus-tertius, & decimus-quartus, etsi Episcopi fuere, tamen Abbates priùs, quàm Episcopi fuisse in monumentis Monasterij scribuntur. Sex proximi eodem genere institutionis ad Præfecturas peruenere. Alter certò intercessit in Modoino, Lotario, Carlomanno, qui sola Regum voluntate administrationem, ac possessionem facultatum Monasterij fiduciario titulo adiere. Tunc enim illud sibi sumebant Reges, tanquam fundatores, aut protectores, vt facultates Monasteriorum Episcopis, aut Clericis, imò & laïcis committerent in Monachos dispensandas, addito iure conuertendi, quæ supererant in vsus proprios. Desiit hic vsus, seu mauis abusus ad tertiam Regum stirpem, cum eorum consensu constituta est, aut restituta per Cluniacenses, Vvillelmum Abbatem, & alios disciplina Benedictina omnibus ferè in Monasteriis Galliæ. Ab eo enim propè tempore continua fuit Abbatum ferè quinque, & triginta series, quorum nullus aliis quàm fratrum suffragiis creatus scitur. Tertius modus, vt multo secundo melior, ita primo haud paulò ad religiosam disciplinam minus accommodatus, per Pontificis commendationem, aditum habuit in hoc Monasterium ob Philiberti Hugueneti potentiam Guillelmi fratris Burgundiæ Cancellarij, ac viri eloquentissimi autoritate subnixam. Reuocatus tamen est mos Canonicus haud mul-

to posteà in Petro de Aligny, vt mox dicemus. Nam Ioannem de Cussigniaco cessione Philiberti à Pontifice institutum ex eo conficitur, quod longè ante Philiberti mortem præfuerit. Non enim desiit hic viuere ante annum CIƆCCCCLXXXIV, vt Panuinius & Ciaconus testantur; & tamen Ioannes, vt ex hoc tabulario docetur, anno iam CIƆCCCCLXXVI. Reomaensibus Præfectus erat.

IN IOANNEM DE CVSSIGNY, Petrum d'Aligny, & Sebastianum de Rabutin.

CCXXX. FRATRI *Ioanni de Cussigny Abbati.*] Erat nomen Ioanni de Cussigniaco à Castro familiæ nobilis in Ducatu Burgundiæ haud procul ab agro Belnensi: sed professio Monastica ab eo suscepta est in Balmensi Monasterio agri Sequanici. Hinc illi grauis contentio cum Ludouico XI. Rege Franciæ subigente Burgundiam, atque ad extremum exilium in Flandriam, vnde à Carolo VIII. reuocatus fuit. Petro de Aligny nomen itidem fuit ex Castro Ducatus Burgundiæ in agro Augustodunensi, cui nobilis admodum familia dominabatur is per viam Spiritus sancti, vt tabulæ Procuratoriæ, quas hîc damus, significant, electus fuit nulla post prædecessoris fata dilatione interposita, quod fiduciariæ Abbatum institutiones inter moras, facilè per ea tempora electiones interturbarent. Sed breuissimum illi Præfecturæ tempus fuisse oportuit, cùm Sebastianus Rabutinus, de cuius familia abundè suprà est actum, intercesserit inter ipsum, & Guillelmum Machecot, claræ apud Diuionenses familiæ virum, qui commendatitio titulo possessam Præfecturam anno CIƆIƆV. fato functus alteri reliquit eodem titulo possidendam, nec vnquam deinceps ad Monachorum electionem reuersuram. Ex quo patet trium Abbatum Præfecturas annos simul quatuordecim non excessisse. Hæc hactenus, cùm cætera inter mores propè hodiernos acta luce non egeant. Pag 347.

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM
QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

A

Alis Ducissa Burgundiæ. 247
Abbas Ionas diuersus ab aliquot eiusdem nominis. 466
Abbatis peregrè redeuntis honorifica exceptio. 569
Abbates tribus modis Reomaensibus dati, electione Monachorum, Regiâ destinatione, & Pontificum commendatione. 692
Abbatis & Conuentus æquata potestas in negotiis quando. 634
Abbonnagium. 301. quid esset. 659
Abbonnagium feudi, equi militaris, hominis. *ibid.*
Abonnati Clerici tonsuræ causa. 659
Achardus Abbas sancti Germani Autisiodori. 178
Acelinus Abbas Regniaci. 215
Adalardus Comes Vaifarium Ducem Aquitaniæ cædit. 78. Carlomano Rege mortuo ad Carolum magnú accedit. 79. Comes fuit Palatij. *ibid.* an Dux Burgundiæ, an Comes tantùm. 544
Adalardus miles. 51. 534
Adalbertus Tusciæ Marchio. 563
Adalberti duo Eporediæ Marchiones. 563
Adalbero Metensis Episcopus. 152
Administratio Palatina Episcopo interdicta. 97
Administrator ne fit Episcopus Canone III. Calcedon. 553
Administrator est qui possessiones Principis mercede conducit, qui sæcularia eius negotia gerit, qui bona gubernat, qui actor ac procurator rerum eius. *ibid.*
Aduocatio Regia. 29
Aduocationis, seu protectionis Monasteriorum leges. 615
Æmulanda potiùs solida, quàm sublimia. 62
Afer Scitæ, aut Scithiacæ incola. 494
Agiare lina & cannabos. 268
Aglantina Abbatissa Putei Orbiaci. 213
Agrestius Magnimontensis. 12
Agrippinus Diaconus. 12
Aimo de Marrineio Connestabi-

lis Burgundiæ. 12
Aimo Rabutinus Camerarius Reomaensis. 326
Aimus Comes Alsinsis. 173
Airardus Abbas Persenia. 205
Alaisia Niuernensis, Comitissa Autisiodorensis. 284
Albertus de Subernio. 192
Alinardus Abbas Diuionensis. 169
Almuror, siue Almanzor Rex Sarracenorum in Hispania. 175. pater & filius. 586
Alphonsus du Plessis Cardinalis Lugdunensis, Reomaensis Abbas. 413. successit Iacobo Plessæo propatruo in Episcopatu Lucionensi. *ibid.* sed ante consecrationem Carthusianum amplexus Institutum, Armando fratri cessit. *ibid.* ab ea quiete eductus Aquis primùm Sextiis, tum Lugduno est datus Archiepiscopus. 414. Cardinalis dictus ab Vrbano VIII. *ibid.* à Rege Romam extra ordinem legatus. *ibid.*
Alpium iuga in Peninis, mons Iouis, vulgò S. Bernardi. 610
Altare impositum corpori S. Ioannis autoribus Episcopis. 41. vt solemniter coleretur. 513
Amasire. 262. quid sit. 638
Amingus Dux belli Italici sub Theodoberto. 491
Anachoresis prima & secunda S. Ioannis. 474. 475
Anachoresis prima & secunda sancti Sequani. 32. 35. 513
Andreas de Espissia. 255
Andreas de Marmolio, vel Marmellis. 667
Andreas de Montebarro. 205
Andreas Dominus Rupis fortis. 262
Andreas de Sauoysiaco. 262
Andreas de Rubeomõte. 268. 642
Andreas de Brocia. 278
Annariæ leges suscipiendi Ordines in sancto Sequano non obseruatæ. 33. quænam tunc fuerint. 517
Annona Vallis Callium. 273. 644
Annaciarum iura. 648
Anscharius Eporediæ Marchio. 563
Anselmus de Triangulo. 654
Antonius de Chalanco Cardinalis legatus Ecclesias vnire potuit. 334
Antonius Rolin Dominus d'Esmeries. 349
Apollinaris Abbas Reomaensis. 79. Clericus. 80
Aquam precio dare illicitum, nisi seruitus hauriendi aut portandi accedat. 642
Archiclauus, vel Archiclauis. 190. Monachis & Clericis communis. 598. Idem cum Thesaurario. *ibid.* & cum custode. 599
Archiclauis Lingonensis Lambertus. 190
Arduinus Rex Longobardorum ex Marchione Eporediensi. 134. Ottonem Henrici Germaniæ Regis legatum ad Clusas profligat. 573. sed ab Arnulfo Mediolanensi Episcopo vicissim profligatus Regno cessit. 574. Monasterio Fructuariensi se condidit, ibique interiit. 160. 574
Archidiaconi Eduenses, Gaufridus, Siguinus, Humbertus. 191. Henricus. 192. Ancherius. 172. Girardus. *ibid.* Ioannes de Borbonio. 301

Archidiaconi Lingonenses Gocelinus, Guido, Garnerius, Fulco. 94. 196 Pontius. 195 Stephanus. *ibid.* Hugo. 211. Girardus. *ibid.*

Archipresbyteri rurales, aut Vicani iidem cum Decanis ruralibus. 629

Armandus Ioannes de Richelieu Cardinalis, Abbas Reomaensis. 403. natus Parisiis anno 1585. patre Francisco Plessæo de Richelieu, matre Susanna de la Porte Vezins. *ibid.* Pater per Franciscam de Rupe Cauardi matrem, Drocensium Principum sanguini insertus, cùm Henrico III. & IV. diu militasset Eques Ordinis sancti Spiritus, & magnus rerum capitalium in Aula Quæsitor, in obsidione Parisiensi viuere desiit. 404. Armandus litteris principio, tum armis initiatus, Episcopatui Lucionensi cessione fratris destinatur, literísque animum egregio fructu & laude restituit. *ibid.* facta ætatis gratiâ Episcopus consecratur. *ibid.* ad Regni Comitia cùm venisset, Ordinis Ecclesiastici Orator est lectus. 405. magni Eleemosynarij munere apud Annam Austriacam Regis coniugem est aliquandiu functus. *ibid.* legationi Hispanicæ destinatur. *ibid.* Regi fuit à secretis mandatis. 406. scripsit contra hæreticos Prædicantes, & Institutionem Lucionensium suorum. *ibid.* Pacis inter Regem & Reginam matrem conciliator fuit. *ibid.* à Gregorio XV. Cardinalis asciscitur 407. Reipublicæ gerendæ à Rege admouetur. *ibid.* Rupellanorum & Anglorum coitionem ad arces Reæ Insulæ obsidendas consilio & prouidentia disiicit. 40. Rupellam incredibiliter munitam mirificis molitionibus duodecimo mense in Regis potestatem adducit. 409. Italica sequuta expeditio in qua Regio ductu, & Armandi consilio perruptis Italię claustris diffidentes Principes ad concordiam adacti, Casale & Italia metu liberata. 409. præficitur exercitibus Regiis, moxque Priuatæ vnde fuerat origo rebellionis ferro & flamma delentur. 410. Vrbes tricenis plures deiectis propugnaculis Regi subduntur. *ibid.* Ecclesiastici antiquis sedibus redduntur, pluresque à fide Catholica deuij ad Ecclesiam reuocantur. 411. Recrudescente in Italia bello exercitui Præfectus vrbes aliquot subigit. *ibid.* Casale & Mantuam recipit, Mantuanum Principem restituit, Pignarolum Regno adiicit. 412. Reomaensem Præfecturam fratri mox defert. *ibid.*

Armigerorum varia genera. 534

Arnaudus Abbas S. Petri Viui Senonibus. 183

Arnulfus miles dè Liniaco. 192

S. Arnulfi Monasterium emendat Guillelmus I. Abbas Reomaensis. 152

Arnulfus Abbas S. Petri Autissiodori. 252

Ἀῤῥαβωνισμὸς. 612

Aruius de Safra. 222

Arra

Attractum, vel attractus. 10. quid sit. 510
Auallonense, vel Auallense castrum. 13.52.167
Audeburgis Abbatissa Fontis Ebraudi. 207
Auditores appellationum Burgundiæ apud Belnam. 327.338. non fuerunt supremi Iudices Parlamento non solùm Parisiensi, sed etiam Burgundico inferiores. Ducis Burgundiæ, vt Paris Franciæ Iudices. 690
Auiuialo Abbas Pultariensis. 208
Aurelianus Abbas Reomaensis. 113
Aureo pugillo murum frangere ferreum. Prou. 163
Autissiodorenses Episcopi, Ricardus. 171. Heribertus. *ibid.* Hugo. 215

B

BALTICHILDIS Regina. 1. 465
Barnabas Græcus Episcopus fit Monachus. 158
Basiliscus à S. Ioanne necatus. 9. vocis catachresi sic dictus. 480. Diademato aut acuminato fuit capite. 481
Bauduinus Abbas Castellionensis. 192
Bartolomæus de Poleisy. 230
Bellum Italicum Regis Theodoberti. 18
Belnum castrum. 149.167
Belnenses Canonici. 226
Benedictiones puerperarum, nuptiarum, iudiciorum. 193.253
Benedictio arrarum, & annuli sponsalitij. 612
Benedictio baculi peregrinantium. 611
Benedictio sportæ, seu peræ. 611
Benedictus Papa. 169.579
Benedictus Abbas Classensis fit Diuione Monachus. 158
Benedictus Abbas S. Arnulfi Metis. 152
S. Benigni Monasterium à Gregorio Lingonensi fundatum, à Guntramno Rege stabilitum, & dilatatum, à Carolo Caluo agente Isaac Episcopo restauratum, à Brunone Episcopo, & Vuillelmo Abbate extructa Ecclesia renouatum. 156.157
Benignus Episcopus Diuione fit Monachus. 158
Berengarius senior. 563
Berengarius iunior Eporediæ Marchio. 563
Berengarius armiger. 52
Bernardus I. seu Bernus Abbas Reomaensis. 90. à Carolo Caluo postulatur in Episcopum Augustodunensem. 91. quando sederit Augustoduni. 530
Bernardus II. Abbas Reomaensis. 183. conuenitur in Synodo Lingonensi ab Arnaudo Abbate S. Petri Viui apud Senonenses, ob Ecclesiam Ritiacensem. *ibid.* litteris etiam compellatur. 184. in conuentu politico apud Castrilocum dies illi dicitur. *ibid.* deserit vadimonium. 185. ad Cononem Legatum & Callistum II. Pontificem lis defertur. *ibid.* quia sigillo carebant litteræ S. Petri mansit Reomaense Monasterium in possessione Ecclesiæ Ritiacensis. *ibid.* & 558. Ecclesiam Reomaensem à fun-

damentis restaurauit. 190. Epitaphium eius. *ibid.*
S. Bernardus de Alpium iugis. 217. primùm Augustæ Prætoriæ Monachus, deinde Eremita in Alpium iugis. 610. longè diuersus à sancto Bernardo Clareuallensi. *ibid.* non fuit Ordinis Benedictini, nec domus eius primaria, est Cistertiensium, sed Xenodochium, cui præsunt Canonici regulares. *ibid.*
Berno Abbas Augiæ. 165
Bertoldus Episcopus Leucorum. 156
Bertrandus Episcopus Niuernensis. 317
Besinus de Valle. 214
Besuensis Monasterij laus. 181
Bobo Abbas Reomaensis. 74
Boinus Vigerius Castellionensis. 255
Borda. 262
Bordagium. 659
Bordarius. *ibid.*
Bordelagium. *ibid.*
Bruno Episcopus Lingonensis. 129. anno DCCCCLXXXI. præficitur. 570. Manassem Præfectura sancti Benigni deiicit substituto Assone Deruensi. 571. sancto Maiolo post biennium illud attribuit, mox Villelmo, quem etiam consecrat. *ibid.* quatuor alia Monasteria cum Reomaensi eidem tradit innouanda. 150. eius mores. 571. anno CIƆXVI. moritur. 578
Brunus color Monasticus. 651
Buccellenus Alemannus. 18. 491
Bunnuarium. 659
Burgundi Gallias inuadentes duas agrorum partes, & tertiam mancipiorum sibi vendicarunt. 659
Burgundiæ antiqua Parlamenta, nec stata, nec supremæ potestatis. 672. 690

C

CADVCVM Archidiaconi. 249. 627
Cadrelas primò habuere Comites Cabilonenses, deinde Hugo IV. Dux Burgundiæ, Matildæ venditione, tum Comites Borbonij dotales Beatricis Burgundæ, posthæc Comites Armeniaci dotales alterius Beatricis Borboniæ, denique Dux Burgundiæ Philippus Audax venditione Armeniacorum. Cadrelarum Dominus primò Castellanus, tum Baro, denique Comes fuit. 675
Calo de Gency. 205
Callistus II. Papa. 185. 652
Camelinus color. 289
Camerarius Reomaensis vestem, stragulam, & aliam præbebat Monachis, eam in rem prædiis, ac prouentibus aliquot à Capitulo donatus. 288
Cammundus Abbas Reomaensis. 79
Campionum oblationes. 612
Candela charitatis. 218
Canonici Espissiæ. 27
Capellæ Flauigniacenses. 172
Capellæ ab Oratoriis & Ecclesiis interdum diuersæ, Oratoria in domibus ad solas preces, Capellæ etiam in agris ad sacrificium, Ecclesiæ in agris & vrbibus ad omnia sacramenta & preces. 582

Capellæ nomen circa Pipini tempora natum ex Capa seu Capsa sancti Martini. 582. quæ etiam dicta Capella. *ibid.*
Capellis ius fuit Decimarum sicut Ecclesiis. 583
Capellani priuati olim interdicti. 612. postea concessi, dum indemnes præstarent Sacerdotes matricis Ecclesiæ. 239. 613
Cardinalium Legatorum à procurationibus quædam Ecclesiæ immunes. 307. 662
Carolomanus Caroli Calui filius Abbas Reomaëns. 184. 556. natus circa an. DCCCXLV. Clericus ante pubertatem mox Diaconus nolens consecratus ab Hildegario Meldens. 108. creatus Abbas ante annum DCCCLXIX. & deiectus sequente apud Attiniacum. 104. anno verò DCCCLXXI. accusatus à patre de rebellione apud Episcopos Belgij, reiectus est ad Senonenses. 108. Appellauit ad Adrianum Papã; sed cùm non cessaret à Regni vastatione, captus & in Synodo totius regni apud Siluanectum depositus, & mox in sæculari iudicio oculis orbatus. 110. Corbeia vbi fuerat inclusus, in Germaniam ad Regem Ludouicum fugit, S. Albani Monasterio alendus datur, mox Abbas fit Epternacensis eóque loco moritur. 111. 537
Carolus Miron Abbas Reomaensis. 399. Marci Archiatri Regij filius, Francisci Prætoris Vrbani, ac mox Præsidis frater, Comitis de Carauas, per neptem affinis, *ibid.* Cormeriacensis Abbas, inde Andegauensis Episcopus. 400. anno CIↃIↃCXXVIII. esse desiit. 401
Carolus V. Rex Francorum. 326
Cassianus Abbas 8. dictus Abbas Scytha errore librariorum pro Scitæ. 494. non fuit natione Scytha, sed Latinus, & Latinè scripsit, ibid. Græca illius opera quæ inueniuntur, sunt ex Latinis versa. 495
Casamenta S. Ioannis. 236. 610
Κατασειομός. 612
Καπεζὰν. 604
Catalla sunt bona mobilia quæ nõ se mouent, non tamen omnia, sed quæ fructum aut lucrum non pariunt. 621
Catalla Clerici. 631
Catechumenis susceptores olim ambitiosè quæsit. 122. ij aderãt Catechismo imbuendis. 505. infantes dextra gestabant, maiores pede pedi suo imposito sustentabant. 566. Quadragesimo ante Baptismum die nomen eis imponebant, interdum alio die, *ibid.*
Catenæ seu lora S. Ioãnis. 49. Dæmones pellunt. 532
Celsus Abbas Reomaensis. 75
Censuris Episcoporum quando exempti Reomaenses. 244. 626
Centenarij. 29. Vicarij Comitis in minoribus vrbibus. 505
Chauagia. 218. Quænam essent. 637
Chrismale sistit incendium. 153. Id fuit linteum, non quo vas Crismarium inuoluebatur, nec quo baptizatorum capita tegebantur apud Latinos, vt Chrisma combiberet, vel apud Græcos,

vt galeam salutis exprimeret, nec quo frontes in confirmatione cingebantur, sed pala altaris in qua sacrificium incruentum peragebatur. 575
Christianus Abbas Reomaensis. 76
Cistertiensis Societas cum Ioanne Cussigniaco Abbate. 349
Clamor, litis contestatio. 207. 604
Clarembaudus de Capis. 184.237
Clarembaudi de Capis plures. 621
Clarembaudus de Noers. 225.616
Claudius de Toulongeon, Dominus de la Bastie, 349
Claudius de Toulongeon, Dominus de Traues. 349
Clemens Monachus Presbyter, semel tantùm in vita ausus celebrare sacra. 155
Clodoueus magnus 3.28.30
Clodouei pro Ecclesiis præcepta multa. 502
Clodoueus præcepta Magistratui Ecclesiastico simul & politico primus direxit 503
Clodouei annus primus susceptæ Christianitatis, vt côueniat cum anno primo subiugatæ Galliæ. 507
Clodoueo Baptismus ad Christi natale datus, agnoscitur ex præcepto eius Reomaensi. 512
Clotarius I. Siluestro Abbati dedit præceptum immunitatis. 71
Clotarij I. annus v. duplex fuit, alter regni Suessionici, alter Burgundici, ille incidit in Christi DXVI. iste in DXXXVII. 540
Clotarius III. 1.465
S. Columbani discipuli. 1.466
Comes de Montebarro. 184
Comites initio iuri tantùm dicendo, mox etiam armis præfuere. 504
Confessores Ebbonis sacramentum Pœnitentiæ illi non administrarunt. 548. Arbitri fuere aut Iudices à Reo sponte electi. *ibid.*
Confugientes ad Ecclesiam non educti, sed ibi vincti effractis vinculis liberantur. 40
Cono Prænestinus Legatus Apostolicus. 185
Constantia Roberti Regis coniunx orta ex partibus Aquitaniæ. 162
Conuersæ fœminæ Reomaenses. 289. earum formula. 347
Corpus S. Ioannis Sinemurum defertur. 50
Corporis S. Ioannis relatio ad annum Christi DCCCLXXXVIII. 533
Creantum, creantare 250.628
Cuculla. 294.650
Curia Abbatis Reomaensis. 212. 606
Cursus Monasterij S. Reomai noctе tantùm, & ad vesperam celebratus. 493. cæteris horis preces adiunctæ operi manuum. *ibid.* post admissam S. Benedicti Regulam cursus etiam diurnus fuit Reomai. *ibid.*
Curtæ & Curtes. 509.510
Custodes Regij in Monasteriis. 76
Custodia, Gardia, Protectio Monasteriorum. 220. gratuita fuit initio. inde quæstuosa & onerosa 614. à fundatoribus quandoque imposita, quandoque à Monachis quæsita. 615
Crucis signum in subscriptioni-

bus. 30. dictum est graphium sanctæ Crucis. 511.
Crux impressa corpori animum immutat. 19.492

D.

Δακτυλοθέσιον. 611.
Dæmon sæpe exit de corporibus quæ insedit cum sputis sanguineis. 55.56. alia eiusdem exitus exempla. 536.537
Dæmoni hominem inhabitanti pœnas exaggerat S Ioannes 14. Id fit ob scelera quæ quotidie admittit. 488. non sola apprehensione, sed verò pœnarum incremento. *ibid.*
Dæmoni aditis aperitur ad inuadenda corpora, ab ira ac dolore immoderato. 54. & 535
Dæmonis illusio. 179
Damnuis Abbatissa Rubei montis. 194.
Debitis à Monachis contractis, nisi probarétur in vtilitatem Monasterij cessisse, nulla actio recuperatoria data. 274.645
Decani Lingonēses. Airardus. 190. Seguinus. 206.
Decani laici. 272
Decani Archipresbyteri Ecclesiis ac Presbyteris Episcopo soli subditis, in agris præerant. 629. aliter dicti Decani rurales, aliter vicani, aliter Episcoporum adiutores, vel ministri. *ibid.*
Decani rurales sub Archidiaconorum cura. *ibid.*
Decani iurisdictionis Episcopalis conductores interdicti. 629. suā tamen habere permissi. *ibid.*
Decani Christianitatis ferè dicti, qui præerant Ecclesiis & Presbyteris qui in Monachorum dominatu erant. 251.280.628
Decimas à laicis possideri moris fuit ante annum DCCCLXXXVII. 624. redimere eas absque Episcopi consensu olim illicitum, sed priuilegiis posteà indultum *ibid.*
Decimas oppigneratione sola possessas à laicis semper licuit redimere. 240
Decima montis Barri Hugoni IV. Duci Burgundiæ, ex patre tertia concessa, vt alias partes protegeret. 275.645
Decimæ post Concilium Lateranense laicis ex causa attributæ. 645.
Decimæ Ecclesiasticæ pro Rege Siciliæ. 330. quo anno in regno Franciæ collectæ.
Deidonus Abbas Reomaensis 80. 545.
Dei gratia Abbatem se inscripsit primus, quod extet ex Reomaensibus Hugo III. 228.
Dei gratia Abbates non se, sed alios dixerunt modestiores. 615
Dei patientia aut permissione Abbates, alij se dixerunt sapientius 619.
Denarius Baptismatis. 613
Deodatus Abbas Reomaensis. 76.
Deuotio parentum liberos olim Monachismo obstrinxit. 123 566
Deuotio admittentium idipsum potuit, si pueri essent orphani. *ibid.*
Deuoueri Monachismo non potuit olim minor duodecimo anno, posteà tamen potuit minor octauo aut nono. *ibid.*

nasterium, vitam est professa religiosam.

Carolota de Rabutin Præfecta est sacris Virginibus Monasterij Sancti Iuliani ad fluuium Dunam, & S. Germani Des-Bois, & S. Martini de Chaumes.

XVII. LEONORIVS DE RABVTIN EQVES, Comes de Bussy, Baro d'Epiry, & de Forleans, Dominus de Chaseu, &c. Prorex Niuernensis.

Cùm à prima adolescentia paterno studio ita esset ad literas politiores tum Latinas, tum Græcas informatus, vt eæ prouectam eius ætatem etiamnum magnopere exornent, in Batauia, quæ militaris peritiæ primaria tunc habebatur schola, rudimenta posuit bellica. Inde in aulã productus Regiã, in primis Hērico IV. tum Ludouico XIII. carus fuit. Non longo post hæc interuallo additus est Comes Hispanici itineris Henrico à Lotaringia Duci Meduanæ, qui ad Ludouici XIII. cum Anna Hispani Regis filia conciliandas nuptias, Legatus extra ordinem missus est anno CIↃIↃCXII. Biennio pòst, cùm totius regni comitia Regis imperio Parisiis coacta essent, vnus è tota nobilitate Eduensi delectus fuit, qui illis interesset. Præfuit subinde turmæ Equitum leuis armaturæ, quam Sabaudiæ Duci bello Hispanico occupato suppetias duxit. Nec multo posteà inuitante Rogerio Duce Bellagardæo, qui & Burgundicæ Prouinciæ Rector, & Regiis præsepibus præfectus erat, vexillum ac mox vicariam suscepit curam centum Cataphractorum equitum, qui illius ductu regebantur. Inter hæc tumultuantibus tota Gallia hæreticis Tribunum militum agere à Rege iussus, & Septimaniæ perduellibus est oppositus. Ibi cùm alia plurima strenuè, ac præclarè gessit, tum obsidioni vrbis Galarguæ præfuit, qua nongenti perduelles editis in Catholicos stragibus nobiles in potestatem venere. Anno demum CIↃIↃCXXIX. Tribunus denuo militum Alpes Regio iussu transcendit, dúmque Pignarolum ab exercitu Regio vallo, & fossa cingeretur, ea fuit apud Cardinalem de Richelieu sagacissimi ingenij virum opinione, vt suas ei partes eo in obsidio attribuerit, eiúsque operam prolixis laudibus nullo non loco commendarit. Retraxit eum in Galliam post pugnatas ad Auillianam & Carinanum celebres pugnas, morbus pestilentissimus, quo etiam Amato filio incomparabili orbatus fuit. Anno ab his Italicis bellis tertio ad Tribunatum militum rursum euocatus, & Niuernensis Prorex est lectus, sed ille non ante Magistratum iniit, quàm bello Germanico egregiam solido biennio operam pedestribus copiis nauauit, collectámque nobilium suæ prouinciæ Equitum plusquàm trecentorum turmam hoc anno Christi CIↃIↃCXXXV. eodem suscepit deducendam. Coniux illi obtigit ante annos quinos ferè, ac vicenos Maria Diana de Cugnac cordatissima fœmina, & ingenio, pietate, ac nobilitate spectatissima. Pater eius fuit Franciscus

cifeus de Cugnac Marchio de Dampierre, & de Boucar, vtriusque Ordinis Regij Equesq; longa auorum serie nobilis, qui Henrici IV. Francorum Regis sequutus auspicia vitam in armis contriuit, fuitque non minimum momentum illius ad Ecclesiam Catholicam reuersionis. Matrem habuit Diana, Annam de Beauuoir le Loup, quæ Francisco viduo nupsit, vidua Andreæ du Reau Baronis Doyes & Castri Montani, &c. Ei parentes fuere hinc Blanius XI. le Loup, Rupis oriunæ in Aruernis Toparcha, inde Carolota de Bellanaue, antiquissimæ ambo nobilitatis.

Fecerunt Leonorium hæ nuptiæ quinque liberorum parentem, in quibus cum nobilitate certaret indoles. ij fuere.

Amatus Claudius de Rabutin, qui vix ephebus stipendia merere orsus, nec multò posteà militum Ductor, cùm animi magnitudine, vigilantia in re gerenda, & imperij suauitate omnibus esset acceptus, pestilenti morbo est immaturè subductus in Italia.

Hugo de Rabutin desiit viuere prima in pueritia.

Rogerius de Rabutin spes familiæ, parentis studio, & exemplo nullis non artibus nobilitatis institutus, litteras inprimis impensè adamauit, cúmque insignem è politioribus fructum retulisset, Philosophicas etiam studiosè percurrit. Inde versus ad arma, parique studio defunctus eorum tirocinio ducatum militum in Montensis Castri obsidione adorsus pergit paternis auspiciis ad summas militaris gloriæ laureas aspirare.

Cæsar de Rabutin puer suauissimus non adoleuit, fato oppressus intempestiuo Parisiis.

Guido Leonorius de Rabutin moribus atque indole præstans, puberes nunc primùm annos armis initiat.

De auditoribus appellationum Burgundiæ.

CCXXV. *A Beaulne deuant les auditeurs des appels dou Docubie*] Pag. 328.
Fuit inter Græcos rusticum quoddam Iudicum genus, quos ἀκροατὰς dixit Iustinianus Legum Rusticarum tit. 1. § 9. τηρείτωσαν οἱ ἀκροαταὶ, καὶ τῷ διακρατήσαντι ἐπὶ ἔτη πλείονα ἀποδιδότωσαν τὸ δικαίωμα cognoscant auditores & possessori plurium annorum ius attribuant. Auditores etiam verò apud Parisienses dicti, vsque ad tempora Caroli noni Iudices Prætorij Parisiensis, vt ex Constitutionibus Francisci I. anni CIↃIↃXXVII. & anni CIↃIↃXLIII constare potest. Quin & apud Ambianos cap. LXV. & LXVII. antiqui iuris municipalis tribuitur eisdem Iudicibus idem nomen. Insulana verò apud Flandros Consuetudo, non alios, quàm supremi, vt vocat, Prætorij Iudices, ita nominant cap. 67. & 215. Illud his omnibus Iudicum generibus est commune, vt ab eis liceat prouocare. Quo argumento confici potest hos quoque Burgundicos Auditores, etsi de totius

Ducatus prouocationibus cognoscerent, supremâ tamen iudicandi potestate caruisse. Et verò id non ex his tantùm tabulis, quæ prouocatum referunt ab his Auditoribus ad Parlamentum Regium Parisios, sed etiam ex præcedentibus liquidò constat, in quibus sic definit Curia Parlamenti Parisiensis. Dictum, inquit, fuit prædictos Auditores malè iudicasse, & appellantes benè appellasse. Quod iudicium cùm latum fuerit anno CIↃCCCLXXIII. Carolo V. annum iam decimum in Regno Franciæ agente, intelligere possumus Ducatum Burgundiæ eâ lege Philippo Caroli fratri datum, vt à Iudicibus Burgundiæ prouocatio esset ad Curiam Parlamenti. Etsi enim sub priore Ducum stirpe plura Reges gererent in Burgundia pro supremis dominis, nescio tamen an aliquod extet eo tempore exemplum prouocationis à Iudicibus Burgundis ad Curiam Parlamenti Parisiensis. Huic tamen legi obnoxios fuisse Belnenses Auditores hoc tempore ex tabulis hisce addiscimus. Sunt autem qui existiment eos successisse in locum Parlamenti Burgundiæ veteris, de quo actum suprà; sed fefellit eos, vt arbitror, ratio. Nam id Parlamentum nulli addictum erat loco. Hi autem Auditores, vt vides in his tabulis, Belnam incoluere. Deinde Parlamenta potiùs, quàm Parlamentum, dixerunt Burgundi, quòd Conuentus essent non stati, sed aliquoties in anno Indictitij. Denique etiam sub posterioribus Ducibus mentio est Præsidis horum Parlamentorum, non Belnæ, sed Diuione residentis, in Præfatione Consuetudinum à Philippo Bono probatarum. Alij verisimiliùs tradunt Auditores hosce præfuisse Tribunali Ducis, quatenùs Par Franciæ fuit. Nam & Historicus Niuernensis eiusdem nominis Iudices appellationum Niuernensi Duci, quatenus erat etiam Par Franciæ, attributos memorat. Qui tamen ad annum CIↃIↃLXIII. partim Edicto Regio, partim Ducis voluntate in aliud genus fuere commutati.

IN LVDOVICVM DE IACVRIA.

De Præfectura Ludouici, decimis, & actionibus recuperatoriis.

Pag. 331. CCXXVI. FRERE *Louys de Iaucour.*] Longissimum vt vides interuallũ est inter Guidonis, vt opinor, patrui, & Ludouici nepotis Præfecturæ memoriã. Hic enim ante annũ CIↃCCCCIV. non occurrit, cùm ille, vt docuimus, anno CIↃCCCLX. exorsus sit Magistratum. Inter quæ tempora intercedunt anni quatuor, & quadraginta, quorum partitionem inter hosce duos Abbates nemo certò potest instituere. Illud tantùm constat Ludouicum ante millesimum quadringentesimum sextum desiisse, quo tempore Simon iam præsidebat. Incidit verò, vt opinor, in eius præfecturam solutio decimæ Siciliensis, quam tabulæ Reomaenses indi-

ctam hîc tradunt anno ↄIↄCCCCXCII. cùm vulgò Hiſtorici Gallici eam ad ſequentem retulerint. Sed in actionibus recuperatoriis, quas hîc ab eo factas prodimus, quædam ſunt notatu non indigna, quæ ab hodierno iure Burgundico ſunt nonnihil aliena. Illud in primis, quod Feudum ſupremæ iuriſdictionis, ſeu iuris gladij ei, qui nobilis non eſſet, interdicitur, ac Monaſterio vendicatur. Quod ſcitum eſt hodie in Burgundia locum non habere. Deinde quod aſſerunt Reomaenſes pluribus ſe hominibus dominari, qui ſerui eſſent corpore, id apertè pugnat cum iure municipali cap. de Manibus mortuis §. I. vbi negatur vllum eſſe in Burgundia corpore ſeruum. Sed neſcio an hoc ius Clericis iuxta ac laïcis fuerit latum.

IN SIMONEM.

Tiſiacenſem Prioratum Abbati attribui ſatagit.

CCXXVII. SIMONI *Abbati Monaſterij S. Ioannis.*] Notæ ferè ſunt Abbatum poſtremorum familiæ, ſed de Simone nihil hactenus potuit ſubodorari. Antonij verò de Chalanco, qui Simonis ſuaſu Tiſiacum Abbati attribuit, non ignota eſt gens Allobrogica, & Epiſcopatus Lauſanenſis. Fuit hic tertio poſtquàm has literas dederat anno inter Concilij Piſani columina, deſertóque ſemel Benedicto, quem hîc nominat XIII. non quieuit donec cum aliis in Concilio Conſtantienſi Eccleſiam ſchiſmate diuulſam reſarciit. Cæterùm quid cauſæ fuerit, quòd iſta Tiſiaci attributio fruſtrà fuerit, non ſatis conſtat, fruſtrà tamen fuiſſe docent literæ Sixti IV. qui eam innouauit anno poſt hunc ſexageſimo, vt infrà conſtabit in rebus Philiberti Hugueneti. Pag. 343.

IN GVIDONEM IV. ET HVGONEM V.

CCXXVIII. FRATER *Guido de Lugniaco.*] Ortus eſt Guido in Burgundię Comitatu oppido Lugniaco haud procul à flumine Dubi, cui familia ipſius dominabatur. Hugonis verò non ſolùm ortus, ſed etiam tempus eſt in obſcuro. De ortu enim nihil planè liquet. De tempore Præfecturæ nihil habemus, niſi additiones ad veterem Catalogum, quæ eum præponunt Stephano. In quo, perſpicuè pugna eſt cum iis, quæ tabulæ funerariæ tradunt Hugonem Romæ fato functum in carcere. Nam alio quàm Pontificio carcere incluſum ſuſpicari non poſſumus. At toto tempore Stephani, eiúſque præceſſoris Guillelmi V. mò & ſucceſſoris Guidonis III. abfuere Roma Pontifices Sede Auenio- Pag 236.

nem translata. Igitur dubium non videtur, quin error inciderit, vt sæpè alias, in hoc additamentum Catalogi ordine nominum perturbato. Itaque cæteris temporibus Hugonis præfecturæ non congruentibus, quod vel abesset Roma Pontifex, vel alij Abbates Reomai præessent, vt ex tabulis constat, hunc ei locum alioqui vacuum censuimus tribuendum, iuuante in primis ea coniectura, quòd nulla alia causa carceris Hugonis veri similius occurreret, nisi quod aduersantem habuerit Philibertum Hugueneturn, qui primus hoc tempore commendatio nomine Præfecturam à Pontifice nactus fuerit, fratrísque sui Guillelmi Hugueneti Burgundiæ Cancellarij factione Hugonem, vel tum primum electum, vel alicuius vitij insimulatum loco depulerit, ac minus Pontifici obsequentem carcere damnari curarit.

IN PHILIBERTVM HVGVENETVM Cardinalem S. R. E.

Pag. 344. CCXXIX. PHILIBERTVS *tituli S. Luciæ in Silice Presbyter.*] Duos hactenus Præfecturæ modos à suo conditu expertũ fuerat Monasteriũ Reomaense. Alter fuit solennis & Canonicus per Monachorũ suffragia, & institutionẽ, qui locũ habuit absq; controuersia in decem primis Abbatibus. An autem perseuerarit in vndecimo qui Custos Regius fuisse scribitur, & in duodecimo qui Lingonensis fuit Episcopus, non satis liquet. Nam decimus-tertius, & decimus-quartus, etsi Episcopi fuere, tamen Abbates priùs, quàm Episcopi fuisse in monumentis Monasterij scribuntur. Sex proximi eodem genere institutionis ad Præfecturas peruenere. Alter certò intercessit in Modoino, Lotario, Carlomanno, qui sola Regum voluntate administrationem, ac possessionem facultatum Monasterij fiduciario titulo adiere. Tunc enim illud sibi sumebant Reges, tanquam fundatores, aut protectores, vt facultates Monasteriorum Episcopis, aut Clericis, imò & laïcis committerent in Monachos dispensandas, addito iure conuertendi, quæ supererant in vsus proprios. Desiit hic vsus, seu mauis abusus ad tertiam Regum stirpem, cum eorum consensu constituta est, aut restituta per Cluniacenses, Vvillelmum Abbatem, & alios disciplina Benedictina omnibus ferè in Monasteriis Galliæ. Ab eo enim propè tempore continua fuit Abbatum ferè quinque, & triginta series, quorum nullus aliis quàm fratrum suffragiis creatus scitur. Tertius modus, vt multo secundo melior, ita primo haud paulò ad religiosam disciplinam minus accommodatus, per Pontificis commendationem, aditum habuit in hoc Monasterium ob Philiberti Hugueneti potentiam Guillelmi fratris Burgundiæ Cancellarij, ac viri eloquentissimi autoritate subnixam. Reuocatus tamen est mos Canonicus haud mul-

to posteà in Petro de Aligny, vt mox dicemus. Nam Ioannem de Cussigniaco cessione Philiberti à Pontifice institutum ex eo conficitur, quod longè ante Philiberti mortem præfuerit. Non enim desiit hic viuere ante annum CIƆCCCCLXXXIV, vt Panuinius & Ciaconus testantur; & tamen Ioannes, vt ex hoc tabulario docetur, anno iam CIƆCCCCLXXVI. Reomaensibus Præfectus erat.

IN IOANNEM DE CVSSIGNY, Petrum d'Aligny, & Sebastianum de Rabutin.

CCXXX. FRATRI *Ioanni de Cussigny Abbati.*] Erat nomen Ioanni de Cussigniaco à Castro familiæ nobilis in Ducatu Burgundiæ haud procul ab agro Belnensi: sed professio Monastica ab eo suscepta est in Balmensi Monasterio agri Sequanici. Hinc illi grauis contentio cum Ludouico XI. Rege Franciæ subigente Burgundiam, atque ad extremum exilium in Flandriam, vnde à Carolo VIII. reuocatus fuit. Petro de Aligny nomen itidem fuit ex Castro Ducatus Burgundiæ in agro Augustodunensi, cui nobilis admodum familia dominabatur is per viam Spiritus sancti, vt tabulæ Procuratoriæ, quas hîc damus, significant, electus fuit nulla post prædecessoris fata dilatione interposita, quod fiduciariæ Abbatum institutiones inter moras, facilè per ea tempora electiones interturbarent. Sed breuissimum illi Præfecturæ tempus fuisse oportuit, cùm Sebastianus Rabutinus, de cuius familia abundè suprà est actum, intercesserit inter ipsum, & Guillelmum Machecot, claræ apud Diuionenses familiæ virum, qui commendatitio titulo possessam Præfecturam anno CIƆIƆV. fato functus alteri reliquit eodem titulo possidendam, nec vnquam deinceps ad Monachorum electionem reuersuram. Ex quo patet trium Abbatum Præfecturas annos simul quatuordecim non excessisse. Hæc hactenus, cùm cætera inter mores propè hodiernos acta luce non egeant.

Pag 347.

FINIS.

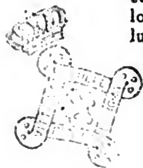

INDEX
RERVM ET VERBORVM
QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

A

AALIS Ducissa Burgundiæ. 247
Abbas Ionas diuersus ab aliquot eiusdem nominis. 466
Abbatis peregrè redeuntis honorifica exceptio. 569
Abbates tribus modis Reomaensibus dati, electione Monachorum, Regiâ destinatione, & Pontificum commendatione. 692
Abbatis & Conuentus æquata potestas in negotiis quando. 634
Abbonnagium. 301. quid esset. 659
Abbonnagium feudi, equi militaris, hominis. *ibid.*
Abonnati Clerici tonsuræ causa. 659
Achardus Abbas sancti Germani Autisiodori. 178
Acelinus Abbas Regniaci. 215
Adalardus Comes Vaifarium Ducem Aquitaniæ cædit. 78. Carlomano Rege mortuo ad Carolum magnũ accedit. 79. Comes fuit Palatij. *ibid.* an Dux Burgundiæ, an Comes tantùm. 544
Adalardus miles. 51. 534
Adalbertus Tusciæ Marchio. 563
Adalberti duo Eporediæ Marchiones. 563
Adalbero Metensis Episcopus. 152
Administratio Palatina Episcopo interdicta. 97
Administrator ne sit Episcopus Canone III. Calcedon. 553
Administrator est qui possessiones Principis mercede conducit, qui sæcularia eius negotia gerit, qui bona gubernat, qui actor ac procurator rerum eius. *ibid.*
Aduocatio Regia. 29
Aduocationis, seu protectionis Monasteriorum leges. 615
Æmulanda potiùs solida, quàm sublimia. 62
Afer Scitæ, aut Scithiacæ incola. 494
Agiare lina & cannabos. 268
Aglantina Abbatissa Putei Orbiaci. 213
Agrestius Magnimontensis. 12
Agrippinus Diaconus. 12
Aimo de Marrineio Connestabi-

lis Burgundiæ. 12
Aimo Rabutinus Camerarius Reomaensis. 326
Aimus Comes Alsinsis. 173
Airardus Abbas Persseniæ. 205
Alaisia Niuernensis, Comitissa Autisiodorensis. 284
Albertus de Subernio. 192
Alinardus Abbas Diuionensis. 169
Almuror, siue Almanzor Rex Saracenorum in Hispania. 175. pater & filius. 586
Alphonsus du Plessis Cardinalis Lugdunensis, Reomaensis Abbas. 413. successit Iacobo Plessæo propatruo in Episcopatu Lucionensi. *ibid.* sed ante consecrationem Carthusianum amplexus Institutum, Armando fratri cessit. *ibid.* ab ea quiete eductus Aquis primùm Sextiis, tum Lugduno est datus Archiepiscopus. 414. Cardinalis dictus ab Vrbano VIII. *ibid.* à Rege Romam extra ordinem legatus. *ibid.*
Alpium iuga in Peninis, mons Iouis, vulgò S. Bernardi. 610
Altare impositum corpori S. Ioannis autoribus Episcopis. 41. vt solemniter coleretur. 513
Amasire. 262. quid sit. 638
Amingus Dux belli Italici sub Theodoberto. 491
Anachoresis prima & secunda S. Ioannis. 474. 475
Anachoresis prima & secunda sancti Sequani. 32. 35. 513
Andreas de Espissia. 255
Andreas de Marmolio, vel Marmellis. 667
Andreas de Montebarro. 205
Andreas Dominus Rupis fortis. 262
Andreas de Sauoysiaco. 262
Andreas de Rubeomōte. 268. 642
Andreas de Brocia. 278
Annariæ leges suscipiendi Ordines in sancto Sequano non obseruatæ. 33. quænam tunc fuerint. 517
Annona Vallis Callium. 273. 644
Annaciarum iura. 648
Anscharius Eporediæ Marchio. 563
Anselmus de Triangulo. 654
Antonius de Chalanco Cardinalis legatus Ecclesias vnire potuit. 334
Antonius Rolin Dominus d'Esmeries. 349
Apollinaris Abbas Reomaensis. 79. Clericus. 80
Aquam precio dare illicitum, nisi seruitus hauriendi aut portandi accedat. 642
Archiclauus, vel Archiclauis. 190. Monachis & Clericis communis. 598. Idem cum Thesaurario. *ibid.* & cum custode. 599
Archiclauis Lingonensis Lambertus. 190
Arduinus Rex Longobardorum ex Marchione Eporediensi. 134. Ottonem Henrici Germaniæ Regis legatum ad Clusas profligat. 573. sed ab Arnulfo Mediolanensi Episcopo vicissim profligatus Regno cessit. 574. Monasterio Fructuariensi se condidit, ibique interiit. 160. 574
Archidiaconi Eduenses, Gaufridus, Siguinus, Humbertus. 191. Henricus. 192. Ancherius. 172. Girardus. *ibid.* Ioannes de Borbonio. 301

Archidiaconi Lingonenses Gocelinus, Guido, Garnerius, Fulco. 94. 196 Pontius. 195 Stephanus. *ibid.* Hugo. 211. Girardus. *ibid.*

Archipresbyteri rurales, aut Vicani iidem cum Decanis ruralibus. 629

Armandus Ioannes de Richelieu Cardinalis, Abbas Reomaensis. 403. natus Parisiis anno 1585. patre Francisco Plessæo de Richelieu, matre Susanna de la Porte Vezins. *ibid.* Pater per Franciscam de Rupe Cauardi matrem, Drocensium Principum sanguini insertus, cùm Henrico III. & IV. diu militasset Eques Ordinis sancti Spiritus, & magnus rerum capitalium in Aula Quæsitor, in obsidione Parisiensi viuere desiit. 404. Armandus litteris principio, tum armis initiatus, Episcopatui Lucionensi cessione fratris destinatur, literísque animum egregio fructu & laude restituit. *ibid.* facta ætatis gratiâ Episcopus consecratur. *ibid.* ad Regni Comitia cùm venisset, Ordinis Ecclesiastici Orator est lectus. 405. magni Eleemosynarij munere apud Annam Austriacam Regis coniugem est aliquandiu functus. *ibid.* legationi Hispanicæ destinatur. *ibid.* Regi fuit à secretis mandatis. 406. scripsit contra hæreticos Prædicantes, & Institutionem Lucionensium suorum. *ibid.* Pacis inter Regem & Reginam matrem conciliator fuit. *ibid.* à Gregorio XV. Cardinalis asciscitur 407. Reipublicæ gerendæ à Rege admouetur. *ibid.* Rupellanorum & Anglorum coïtionem ad arces Reæ Insulæ obsidendas consilio & prouidentia disiicit. 40. Rupellam incredibiliter munitam mirificis molitionibus duodecimo mense in Regis potestatem adducit. 409. Italica sequuta expeditio in qua Regio ductu, & Armandi consilio perruptis Italię claustris dissidentes Principes ad concordiam adacti, Casale & Italia metu liberata. 409. præficitur exercitibus Regiis, moxque Priuatæ vnde fuerat origo rebellionis ferro & flamma delentur. 410. Vrbes tricenis plures deiectis propugnaculis Regi subduntur. *ibid.* Ecclesiastici antiquis sedibus redduntur, pluresque à fide Catholica deuij ad Ecclesiam reuocantur. 411. Recrudescente in Italia bello exercitui Præfectus vrbes aliquot subigit. *ibid.* Casale & Mantuam recipit, Mantuanum Principem restituit, Pignarolum Regno adiicit. 412. Reomaensem Præfecturam fratri mox defert. *ibid.*

Armigerorum varia genera. 534

Arnaudus Abbas S. Petri Viui Senonibus. 183

Arnulfus miles de Liniaco. 192

S. Arnulfi Monasterium emendat Guillelmus I. Abbas Reomaensis. 152

Arnulfus Abbas S. Petri Autisiodori. 252

Ἀῤῥαβωνισμός. 612

Aruius de Safra. 222

Attra-

Attractum, vel attractus. 10. quid sit. 510
Auallonense, vel Auallense castrum. 13.52.167
Audeburgis Abbatissa Fontis Ebraudi. 207
Auditores appellationum Burgundiæ apud Belnam. 327.338. non fuerunt supremi Iudices Parlamento non solùm Parisiensi, sed etiam Burgundico inferiores. Ducis Burgundiæ, vt Paris Franciæ Iudices. 690
Auiuialo Abbas Pultariensis. 208
Aurelianus Abbas Reomaensis. 113
Aureo pugillo murum frangere ferreum. Prou. 163
Autissiodorenses Episcopi, Ricardus. 171. Heribertus. *ibid.* Hugo. 225

B

BALTICHILDIS Regina. 1. 465
Barnabas Græcus Episcopus fit Monachus. 158
Basiliscus à S. Ioanne necatus. 9. vocis catachresi sic dictus. 480. Diademato aut acuminato fuit capite. 481
Bauduinus Abbas Castellionensis. 192
Bartolomæus de Poleisy. 230
Bellum Italicum Regis Theodoberti. 18
Belnum castrum. 149.167
Belnenses Canonici. 226
Benedictiones puerperarum, nuptiarum, iudiciorum. 193.253
Benedictio arrarum, & annuli sponsalitij. 612
Benedictio baculi peregrinantium. 611
Benedictio sportæ, seu peræ. 611
Benedictus Papa. 169.579
Benedictus Abbas Classensis fit Diuione Monachus. 158
Benedictus Abbas S. Arnulfi Metis. 152
S. Benigni Monasterium à Gregorio Lingonensi fundatum, à Guntramno Rege stabilitum, & dilatatum, à Carolo Caluo agente Isaac Episcopo restauratum, à Brunone Episcopo, & Vuillelmo Abbate extructa Ecclesia renouatum. 156.157
Benignus Episcopus Diuione fit Monachus. 158
Berengarius senior. 563
Berengarius iunior Eporediæ Marchio. 563
Berengarius armiger. 52
Bernardus I. seu Bernus Abbas Reomaensis. 90. à Carolo Caluo postulatur in Episcopum Augustodunensem. 91. quando sederit Augustoduni. 530
Bernardus II. Abbas Reomaensis. 183. conuenitur in Synodo Lingonensi ab Arnaudo Abbate S. Petri Viui apud Senonenses, ob Ecclesiam Ritiacensem. *ibid.* litteris etiam compellatur. 184. in conuentu politico apud Castrilocum dies illi dicitur. *ibid.* deserit vadimonium. 185. ad Cononem Legatum & Callistum II. Pontificem lis defertur. *ibid.* quia sigillo carebant litteræ S. Petri mansit Reomaense Monasterium in possessione Ecclesiæ Ritiacensis. *ibid.* & 558. Ecclesiam Reomaensem à fun-

damentis restaurauit. 190. Epitaphium eius. *ibid.*
S. Bernardus de Alpium iugis. 217. primùm Augustæ Prætoriæ Monachus, deinde Eremita in Alpium iugis. 610. longè diuersus à sancto Bernardo Clareuallensi. *ibid.* non fuit Ordinis Benedictini, nec domus eius primaria, est Cistertiensium, sed Xenodochium, cui præsunt Canonici regulares. *ibid.*
Berno Abbas Augiæ. 165
Bertoldus Episcopus Leucorum. 156
Bertrandus Episcopus Niuernensis. 317
Besinus de Valle. 214
Besuensis Monasterij laus. 181
Bobo Abbas Reomaensis. 74
Boinus Vigerius Castellionensis. 255
Borda. 262
Bordagium. 659
Bordarius. *ibid.*
Bordelagium. *ibid.*
Bruno Episcopus Lingonensis. 129. anno DCCCCLXXXI. præficitur. 570. Manassem Præfectura sancti Benigni deiicit substituto Assone Deruensi. 571. sancto Maiolo post biennium illud attribuit, mox Villelmo, quem etiam consecrat. *ibid.* quatuor alia Monasteria cum Reomaensi eidem tradit innouanda. 150. eius mores. 571. anno CIↃXVI. moritur. 578
Brunus color Monasticus. 651
Buccellenus Alemannus. 18. 491
Bunnuarium. 659
Burgundi Gallias inuadentes duas agrorum partes, & tertiam mancipiorum sibi vendicarunt. 659
Burgundiæ antiqua Parlamenta, nec stata, nec supremæ potestatis. 672. 690

C

CADVCVM Archidiaconi. 249. 627
Cadrelas primò habuere Comites Cabilonenses, deinde Hugo IV. Dux Burgundiæ, Matildæ venditione, tum Comites Borbonij dotales Beatricis Burgundæ, posthæc Comites Armeniaci dotales alterius Beatricis Borboniæ, denique Dux Burgundiæ Philippus Audax venditione Armeniacorum. Cadrelarum Dominus primò Castellanus, tum Baro, denique Comes fuit. 675
Calo de Gency. 205
Callistus II. Papa. 185. 652
Camelinus color. 289
Camerarius Reomaensis vestem, stragulam, & aliam præbebat Monachis, eam in rem prædiis, ac prouentibus aliquot à Capitulo donatus. 288
Cammundus Abbas Reomaensis. 79
Campionum oblationes. 612
Candela charitatis. 218
Canonici Essissiæ. 27
Capellæ Flauigniacenses. 172
Capellæ ab Oratoriis & Ecclesiis interdum diuersæ, Oratoria in domibus ad solas preces, Capellæ etiam in agris ad sacrificium, Ecclesiæ in agris & vrbibus ad omnia sacramenta & preces. 582

Capellæ nomen circa Pipini tempora natum ex Capa seu Capsa sancti Martini. 582. quæ etiam dicta Capella. *ibid.*
Capellis ius fuit Decimarum sicut Ecclesiis. 583
Capellani priuati olim interdicti. 622. postea concessi, dum indemnes præstarent Sacerdotes matricis Ecclesiæ. 239. 623
Cardinalium Legatorum à procurationibus quædam Ecclesiæ immunes. 307. 662
Carolomanus Caroli Calui filius Abbas Reomaens. 184. 556. natus circa an. DCCCXLV. Clericus ante pubertatem mox Diaconus nolens consecratus ab Hildegario Meldensi. 108. creatus Abbas ante annum DCCCLXIX. & deiectus sequente apud Attiniacum. 104. anno verò DCCCLXXI. accusatus à patre de rebellione apud Episcopos Belgij, reiectus est ad Senonenses. 108. Appellauit ad Adrianum Papã; sed cùm non cessaret à Regni vastatione, captus & in Synodo totius regni apud Siluanectum depositus, & mox in sæculari Iudicio oculis orbatus. 110. Corbeia vbi fuerat inclusus, in Germaniam ad Regem Ludouicum fugit, S. Albani Monasterio alendus datur, mox Abbas fit Epternacensis eoque loco moritur. 111. 537
Carolus Miron Abbas Reomaensis. 399. Marci Archiatri Regij filius, Francisci Prætoris Vrbani, ac mox Præsidis frater, Comitis de Carauas, per neptem affinis. *ibid.* Cormeriacensis Abbas, inde Andegauensis Episcopus. 400. anno CIƆIƆCXXVIII. esse desiit. 401
Carolus V. Rex Francorum. 326
Cassianus Abbas 8. dictus Abbas Scytha errore librariorum pro Scitæ. 494. non fuit natione Scytha, sed Latinus, & Latinè scripsit, ibid. Græca illius opera quæ inueniuntur, sunt ex Latinis versa. 495
Casamenta S. Ioannis. 236. 620
Καταιισμός. 612
Καταϐεῖν. 604
Catalla sunt bona mobilia quæ nõ se mouent, non tamen omnia, sed quæ fructum aut lucrum non pariunt. 621
Catalla Clerici. 631
Catechumenis susceptores olim ambitiosè quæsit. ii 22. ij aderãt Catechismo imbuendis. 505. infantes dextra gestabant, maiores pede pedi suo imposito sustentabant. 566. Quadragesimo ante Baptismum die nomen eis imponebant, interdum alio die, *ibid.*
Catenæ seu lora S. Ioãnis. 49. Dæmones pellunt. 532
Celsus Abbas Reomaensis. 75
Censuris Episcoporum quando exempti Reomaenses. 244. 626
Centenarij. 29. Vicarij Comitis in minoribus vrbibus. 505
Chauagia. 218. Quænam essent. 637
Chrismale sistit incendium. 153. Id fuit linteum, non quo vas Crismarium inuoluebatur, nec quo baptizatorum capita tegebantur apud Latinos, vt Chrisma combiberet, vel apud Græcos,

vt galeam salutis exprimeret, nec quo frontes in confirmatione cingebantur, sed pala altaris in qua sacrificium incruentum peragebatur. 575
Christianus Abbas Reomaensis. 76
Cistertiensis Societas cum Ioanne Cussigniaco Abbate. 349
Clamor, litis contestatio. 207. 604
Clarembaudus de Capis. 184. 237
Clarembaudi de Capis plures. 621
Clarembaudus de Noers. 225. 616
Claudius de Toulongeon, Dominus de la Bastie, 349
Claudius de Toulongeon, Dominus de Traues. 349
Clemens Monachus Presbyter, semel tantùm in vita ausus celebrare sacra. 155
Clodoueus magnus 5. 28. 30
Clodouei pro Ecclesiis præcepta multa. 502
Clodoueus præcepta Magistratui Ecclesiastico simul & politico primus direxit 503
Clodouei annus primus susceptæ Christianitatis, vt coueniat cum anno primo subiugatæ Galliæ. 507
Clodoueo Baptismus ad Christi natale datus, agnoscitur ex præcepto eius Reomaensi. 512
Clotarius I. Siluestro Abbati dedit præceptum immunitatis. 71
Clotarij I. annus v. duplex fuit, alter regni Suessionici, alter Burgundici, ille incidit in Christi 1϶xvi. iste in 1϶xxxvii. 540
Clotarius III. 1. 465
S. Columbani discipuli. 1. 466
Comes de Montebarro. 184
Comites initio iuri tantùm dicendo, mox etiam armis præfuere. 504
Confessores Ebbonis sacramentum Pœnitentiæ illi non administrarunt. 548. Arbitri fuere aut Iudices à Reo sponte electi. *ibid.*
Confugientes ad Ecclesiam non educti, sed ibi vincti effractis vinculis liberantur. 40
Cono Prænestinus Legatus Apostolicus. 185
Constantia Roberti Regis coniunx orta ex partibus Aquitaniæ. 162
Conuersæ fœminæ Reomaenses. 289. earum formula. 347
Corpus S. Ioannis Sinemurum defertur. 50
Corporis S. Ioannis relatio ad annum Christi DCCCLXXXVIII. 533
Creantum, creantare 250. 628
Cuculla. 294. 650
Curia Abbatis Reomaensis. 212. 606
Cursus Monasterij 21. Reomai nocte tantùm, & ad vesperam celebratus. 493. cæteris horis preces adiunctæ operi manuum. *ibid.* post admissam S. Benedicti Regulam cursus etiam diurnus fuit Reomai. *ibid.*
Curtæ & Curtes. 509. 510
Custodes Regij in Monasteriis. 76
Custodia, Gardia, Protectio Monasteriorum. 220. gratuita fuit initio. inde quæstuosa & onerosa 614. à fundatoribus quandoque imposita, quandoque à Monachis quæsita. 615
Crucis signum in subscriptioni-

bus. 30. dictum est graphium sanctæ Crucis. 511.
Crux impressa corpori animum immutat. 19.492

D.

Δακτυλοθέμιον. 612.
Dæmon sæpe exit de corporibus quæ insedit cum sputis sanguineis. 55.56. alia eiusdem exitus exempla. 536.537
Dæmoni hominem inhabitanti pœnas exaggerat S Ioannes 14. Id fit ob scelera quæ quotidie admittit. 488. non sola apprehensione, sed verò pœnarum incremento. *ibid.*
Dæmoni aditis aperitur ad inuadenda corpora, ab ira ac dolore immoderato. 54.& 535
Dæmonis illusio. 179
Damnuis Abbatissa Rubei montis. 194.
Debitis à Monachis contractis, nisi probarētur in vtilitatem Monasterij cessisse, nulla actio recuperatoria data. 274.645
Decani Lingonēses. Airardus. 190. Seguinus. 206.
Decani laici. 272
Decani Archipresbyteri Ecclesiis ac Presbyteris Episcopo soli subditis, in agris præerant. 619. aliter dicti Decani rurales, aliter vicani, aliter Episcoporum adiutores, vel ministri. *ibid.*
Decani rurales sub Archidiaconorum cura. *ibid.*
Decani iurisdictionis Episcopalis conductores interdicti. 629. suā tamen habere permissi. *ibid.*
Decani Christianitatis ferè dicti, qui præerant Ecclesiis & Presbyteris qui in Monachorum dominatu erant. 251.280.628
Decimas à laicis possideri moris fuit ante annum DCCCLXXXVII. 614. redimere eas absque Episcopi consensu olim illicitum, sed priuilegiis posteà indultum *ibid.*
Decimas oppigneratione sola possessas à laicis semper licuit redimere. 240
Decima montis Barri Hugoni IV. Duci Burgundiæ, ex parte tertia concessa, vt alias partes protegeret. 275.645
Decimæ post Concilium Lateranense laicis ex causa attributæ. 645.
Decimæ Ecclesiasticæ pro Rege Siciliæ. 330. quo anno in regno Franciæ collectæ.
Deidonus Abbas Reomaensis 80. 545.
Dei gratia Abbatem se inscripsit primus, quod extet ex Reomaensibus Hugo III. 228.
Dei gratia Abbates non se, sed alios dixerunt modestiores. 615
Dei patientia aut permissione Abbates, alij se dixerunt sapientius 619.
Denarius Baptismatis. 613
Deodatus Abbas Reomaensis. 76.
Deuotio parentum liberos olim Monachismo obstrinxit. 123 566
Deuotio admittentium idipsum potuit, si pueri essent orphani. *ibid.*
Deuoueri Monachismo non potuit olim minor duodecimo anno, posteà tamen potuit minor octauo aut nono. *ibid.*

giis euocata. *ibid.*
Deuoueri non potuit ab alio quã à se qui maior esset anno decimo quarto. *ibid.*
Deuotus ante annum decimumquartum si non haberet ratum post annum illum, quod de se ab aliis factum esset, non obstringebatur voto. 597
Diaconatus proximè à Clericatu quandoque collatus. 33. quandoque post ordinem Lectoris, aut alium è minoribus. 516. probabile est, aut plures formas tūc in vna implicatas, pluréſque ſimul applicatas materias, aut plures ordines vna conſequentia comprehenſos. *ibid.*
Dialogiſmo crebro traditæ res virorum ſanctorum. 15.489
Diuionenſe Caſtrum. 167
Diuionenſis Comitatus. 173
Dolores iis qui miraculo ſanantur interdum exaggerantur ante ſanitatem. 48. exempla & rationes eius rei. 529.530
Domeſtici qui villis regiis præfuere. 29. Comitibus interdū pręmiſſi, interdum poſtpoſiti. 505.
Donationum Eccleſiaſticarū chartæ in manum viri ſpectabilis traditæ, vt authenticæ fierent. 221. 227.617.
Donationes Eccleſiaſticæ interdū altari impoſitæ eadem cauſa. 618
Donationes Eccleſiaſticæ cur dictæ eleemoſynæ. 257.635
Drogæ Caſtrum. 107
Ducis & Comitis confuſa interdum nomina. 545
Ducum dignitas prima in regno olim poſt Regem Francorum. 504. iuri dicundo ſimul & armis præfuit. *ibid.*
Ducum Burgundiæ maior ætas olim ſerior poſteà ad annum decimumquartum. 674.
Duellum Campionum ſeu probatorium. 311. diuerſum à duello finiendi belli publici cauſa ſuſcepto, & à duello ob honorem aut damnum priuatum. 664
Duellum probatorium in vſu Germanis, Burgundis, Alemannis, Pānoniis, Baioariis, Anglis Friſiis, Longobardis, Francis ſub ſecunda Regum ſtirpe. 664
Duellum illud apud Francos & Longobardos ſcuto & fuſte nodoſa, apud Burgundos & Allemannos ſpatha confectum. 665
Duellū id qui ſubibant apud Francos ſtupa & tomento ſe protegebant, apud alios militaribus armis. 665
Duello victi pecunia interdum multati, interdum aliter. 665
Duello illo quæ crimina probata. *ibid.*
Duellorum eiuſmodi ritus qui fuerint. *ibid.*
Duellorum interdictum apud Lōgobardos, Francos, & alios. 666
Duellum id ab Eccleſia rarò permiſſum ſæpius vetitum. 666
Duellum hoc Reges & Senatus interdum iuſſerunt. *ibid.*
Duella hæc ius Canonicum tandem extinxit. *ibid.*
Duellorum lucra captata à Dominis regionum. 667

E

Eccleſiæ cur Monachis attributæ ab Epiſcopis. 211.606
Eccleſia Piſiacenſis cur nominata

inter Reomaenses antequam donaretur ab Episcopo. 209.
Ecclesias Reomaensibus tres attribuit primus Episcoporum Guidricus Lingonensis. 188
Ecclesias sex eisdem Acchardus Episcopus, Ecclesiam vnam Hugo, quatuor Rainardus, Duas Ioceramnus Episcopi Lingonici dedere. *ibid.*
Ecclesias nouem sanxerunt Reomaensibus Stephanus & Humbertus nepos eius Episcopi Eduenses. 191.192
Ecclesias octo dedit eisdem Godefridus Lingonensis Episcopus, & potestatem fecit Presbyteros statuendi in omnibus Ecclesiis datis. 196.199
Εκκλησιασμος. 612
Εκτημορος. 660
Eduēses Episcopi, Adalgarius. 50. Modoinus. 81. Alteus. *ibid.* Bernus. 90. Valterus. 172. Stephan⁹. 191. Humbertus. 192. Henricus. 205. Galterius. 226. 235. Guido. 264. Gerardus. 276. Hugo. 290. Ioannes Rolin Cardinalis. 340.
Electiones Abbatum factæ olim ab Episcopis, maximè in Hispania. 593
Electi posteà Abbates à solis Monachis ex Regum, Episcoporum, & Pontificum priuilegiis. 593.
Electi demùm à solis Monachis ex lege communi quam sanxit sanctus Gregorius in Concilio Lateranensi anno DCI. *ibid.*
Electionis Abbatis Reoamaensis formulæ. 351
Electorum à Monachis Abbatum consecratio, gratuita recusari ab Episcopis non potuit. 594
Eleemosynæ sacris locis collatæ ad orationum societatem impetrandam. 215
Eleemosynæ nomine donata, si litigiosa essent in foro Ecclesiastico disceptata. 257 635
Επιδημητικά. 609
Episcopus sine Archiepiscopi permissu non potuit aulam Principis adire, vt dignitates aucuparetur sæculares: ex Can. Sardicensi. 98.5.;
Episcopus sine eodem permissu non potuit de prouincia in prouinciam transire, nisi inuitatus, ex Can. item Sardicensi 98.554.
Episcopus tamen potuit Abbas fiduciarius creari extra prouinciam, sine permissu Archiepiscopi. 554
Episcopi Lingonensis correctioni exempti Monachi Reomaenses priuilegio Sigoaldi & successorum aliquot Episcoporum. 188
Episcoporum item correctioni subducti eodem modo plures alij Monachi. 594
Episcopis tamen in Abbates nulli Abbati subditos coërcitionis ius diutissimè fuit. 595
Episcoporum tamen animaduersio in Abbates per appellationem ad Metropolitanum & Synodum potuit retardari. *ibid.*
Episcopi Abbates loco & dignitate amouere non potuerunt sine omnium Diœcesis eiusdem Abbatum aut sex Episcoporum consensu. *ibid.*
Episcopis tandem omnis coërcitionis Abbatum potestas adempta, & ad Pontificem priuile-

Episcopis nihilominus non tantùm Præfectarum, sed etiam Virginum sacrarũ tributa olim coërcitio, quæ hoc tempore partim alio traducta, partim mansit eis integra. 594
Epistolæ duæ Guillelmi I. Abbatis ad Romanos Pontifices. 136.164
Epistola Arnaudi Abbatis S. Petri Viui. 183
Epistola Cononis Legati Pontificij. 185
Epistola Callisti II. Papæ. 186
Εἰργόχειον Monasticum. 10
Escasura. 258.259.637
Espaua. 314.669
Euacuatoriæ litteræ. 270
Eucharistiam laïcis non dederunt olim Monachi. 12.485
Eucharistiam Monachis non potuerunt ministrare Sacerdotes non Monachi, potuerunt Episcopi. 485
Eugenius III. priuilegium concessit Reomaensibus. 200
Eugenij id priuilegium non Romæ apud S. Petrum, sed in Gallia apud S. Florentinum est datum. 603
Eulogiæ. 11
Eulogiæ pro quolibet genere alimentorum, ac ciborum quandoque acceptæ, sed frequentiùs pro pane. 484
Eustadius Presbyter Magnimontensis. 32.33
Eustasius Abbas S. Eligij Nouiomensis. 182
Eustorgius Abbas Reomaensis. 76
Exemptionem ab Episcopi iurisdictione primus Reomaensibus concessit Sigoaldus. 188.592
Exemptionem Reomaensium probarunt Guillencus & successores in sede Lingonensi. 188.197
Exemptionem eandem sanxerunt Eugenius, & aliquot successores Pontifices. 200.208
Exilium aut peregrinatio extra solum natale indicta olim pœnitentibus quibusdam à Presbyteris pœnitentiariis. 531

F

FEMVR ferire irascentis aut furentis. 490
Ferreis circulis vincti à Presbyteris pœnitentiariis rei magnorum criminum. 45.49
Ferro vincti pœnitentes, ne per Prouincias vagarentur, interdictum à Carolo Magno. 527
Ferro tamen vincti peregrinatio Carolo Caluo regnante. 527
Ferrum sponte circundatum corpori palàm gestare vanitati deputatum, occultè habere sanctitati. 530
Ferrum collo, brachiis, lumbis, pectori, & aliis partibus incingere moris fuit aliquibus. 49
Festa quædam tantùm fœminis solemnia apud Reomaenses. 253
Festa fœminea apud Ethnicos ferè suspecta. 630
Festa quædam integræ celebritatis, quædam vsque ad Missæ finem, quædam ratione maiorum, & agrestium operum, non ratione minorum. 630
Feudum Bordæ quid esset. 638. quæ eius leges. 639
Feudum in allodio quærere an licitum. 264.641
Feudatarij ac liberti, qui alium à suo

suo dominum ac patronum agnoscerent, excidebant bonis, quæ ab iis possidebant. 646
Feudatarius ligius aut legius ad osculum admissus. 209
Feudum ligium ex vsu Italorum obstringit fidelitatem vni cõtra omnes absque vlla exceptione. 653
Feudum ligium apud Italos de supremis tantùm Principibus capitur. *ibid.*
Feudum ligium apud Francos ita vni obstringit, vt non obstet fidelitati alterius. 655
Feudum ligium apud Francos obstringit domino, sine medio & ratione rei suæ vnicuique è pluribus dominis. 653
Feudum ligium Francos cuilibet domino obligat, non exceptis aliis, nisi Rege. *ibid.*
Feudum simplex nec obstringit sine medio, nec contra omnes. *ibid.*
Feudi possessione interdicti olim ignobiles in Burgundia. 331
Fidamiolus. 18.401
Fidelitatis iuramentum Episcopis facere Monachi recusarunt, cùm Ordines ab eis susciperent. 125
Fidelitatis iuramentum Monachis visum repugnare Regulæ quæ vetabat omninò iurare. 568
Fidelitatis iuramentum statui Monastico aduersari creditum 569
Fidelitatis iuramentum vt sacra obtinerentur, simoniæ labem continere creditum. *ibid.*
Fideiubere Monacho, aut vltra centum solidos mutuum accipere, iniussu Abbatis illicitum. 625
Fideiussio aut mutuum Abbati etiam illicitum sine consensu Capituli vltra centum libras. 625
Fideiussio demum & mutuum ad eam summam, quæ in Capitulo statueretur, tam Monacho, quàm Abbati restricta fuit. 625
Fiscani Ecclesia S. Trinitati dicata 154
Fœminæ Ecclesia Monasterij quæ esset intra septa exclusæ. 46.528
Fœminea festa apud Christianos. 253
Forestagij ius quodnam. 648
Franciscus Cardinalis de la Rochefoucauld Abbas Reomaensis. 415. natus est Parisiis anno CIↃ IↃLVIII. patre Carolo Rupifucaldio Comite Randani, matre Fuluia Pica Galeatij Mirandulæ Comitis filia. *ibid.* inter prima litterarum studia Trenorchiensis Abbas creatus est. 416. Xenodochium Trenorchij restituit. *ibid.* studia politiora, Philosophica, & Theologica Parisiis in Collegio Claromontano insigniret peregit. 417. Capellæ priuatæ Henrici III. præficitur. *ibid.* vt primùm per ætatem licuit Aruernis Claromontensibus datus est Episcopus. *ibid.* Regio consistorio adscriptus est. *ibid.* Clericorum quos promouit ad Ordines seuerum delectum habuit. *ibid.* Ordines Religiosos omni amore & ope est complexus. 418. Præceptoria dignitas Ordinis Equestris S. Spiritus ab Henrico IV. fuit illi rescripto desponsa. 419. Cardinalis à Paulo V. creatur. *ibid.* ad communia Ecclesiæ negotia in aulam euocatus, Claromontanum Episcopatum cum Siluanectensi commutat. 420. Ro-

mam Regis voluntate adit. *ibid.* ibi S. Officij, Episcoporum, ac Regularium congregationi adiungitur. *ibid.* Religiosis Galliæ pluribus, sed inprimis Franciscanis ad restituendam disciplinam operam nauat. *ibid.* Cistertiensibus protector datur. *ibid.* Societatem Iesu & Cardinalem Bellarminum præcipuo complectitur affectu. *ibid.* Fungitur Romæ protectoris Franciæ officio. 421. Franciscanos Recollectos Trenorchij instituit, & pecunia iuuat. *ibid.* Siluanecti lectus ad comitia adeunda totius Regni *ibid.* In comitiis maximoperè contendit, vt Concilium Tridentinum admitteretur. *ibid.* de rebus Ecclesiasticis ac Theologicis, vt nulla esset laicorum cognitio ac definitio, vehementer pugnauit. *ibid.* Siluanectenses qui in agris erant Presbyteros magna industria & cura officio suo idoneos conatus est facere. 422. Ecclesiis suis assiduò vt interessent effecit. *ibid.* Capuccinos Siluanectum induxit. *ibid.* S. Vincentij Canonicos Augustinianos in veteri disciplina reuocanda egregiè iuuit. *ibid.* Virginum Monasteria viris enixè obstruxit. 423. mendicis prolixè prouidit. *ibid.* Cardinali Perronio in munere magni Eleemosynarij suffectus est. 424. Eleemosynas Regias industriè ac religiosè dispensauit. *ibid.* Xenodochia, quæ suæ erant curationis, veris Pontificum priuilegiis muniuit, suspecta aboleuit, multísque ea rebus fecit meliora. *ibid.* Regi matrem conciliauit. *ibid.* S. Genouefæ Monasterij Præfectura donatus est. 425. Paci iterùm Regem inter & matrem dat operam. 426. restituendos veteri disciplinæ Ordines Religiosos Canonicorum S. Augustini Benedictinorum, & Cistertiensium suscipit. *ibid.* Regio consistorio præficitur. *ibid.* Monasterio sanctæ Genouefæ veterem disciplinam & ornatum multiplicem inuexit. 427. Viduarum Xenodochio Audriciano apud Parisios leges autoritate Pontificia imponit. 430. Ordini S. Trinitatis eadem prospicit autoritate. 429. Clero Francico assiduus adest in consilio. 430. Eleemosynarij magni officium abdicat, & fit Abbas Reomaensis. 431. Monasterio S. Dionysij iuxta Parisios veterem restituit disciplinam. 433. Cistertiensi Ordini restituendo diuturnam dedit operam. 434. Reomaensi Monasterio non solùm antiquam disciplinam reddit, sed plura etiam ornamenta Deo ac S. Ioanni Confessori dedicat. 435.

Franciscus Cardinalis de Turnone Abbas Reomaensis. 357. Natus est Turnone anno cIↃccccLXXXIX. patre Iacobo X. Turnonis Domino, matre Ioanna de Poligniaco. *ibid.* Ordini S. Antonij Viennensis à prima adolescẽtia addicitur. 358. Præceptor fit eius Ordinis apud Segusianos. *ibid.* mox Abbas Casæ Dei apud Aruernos crea-

tur. *ibid.* dehinc fit Archiepiscopus Ebredunensis. *ibid.* Regi Francisco I. ab Hispana captiuitate liberando feliciter laborat. 359. Inde Biturigibus lectus Archiepiscopus. *ibid.* Ordinis etiam S. Antonij Abbas Generalis. 360. Cardinalis adoptatur anno cIↄIↄxxix. *ibid.* reuersus in Hispaniam Regios liberos in Regnum reducit. 361. Eleonoram Caroli V. Imperatoris sororem Regi matrimonio iungit. *ibid.* Romam Legatus Clementem VII. Pontificem Massiliam vt veniret adduxit. 362. Neptem eius Caterinam secundo Regis filio copulat matrimonio. *ibid.* Præfecturam Monasterij S. Germani Parisiensis obtinet. *ibid.* Lugdunensi Prouinciæ Regio nomine præponitur. *ibid.* Paulo III. Pontifici Nicæam anno cIↄIↄxxviii. venienti obuiam ire iussus est. *ibid.* inducias in annos decem inter Reges qui aderant conciliat. *ibid.* Melancthonis in Galliam aduentum à Regio Gynecæo propè confectum impedit. 363. subnascentem in Gallia hæresim omnibus opibus opprimere laborauit. 364. Abbas fit Bellilocensis, ac mox Trenorchiensis. 365. Archiepiscopus inde Nouempopulorum. *ibid.* Henrico II. Regnum capessente Aula decessit. 366. Romam iterùm Legatus Iulij III. electioni interfuit. *ibid.* Bellum Parmense administrauit. 367. Albano in Italia, Lugdunensi in Gallia Episcopatui præficitur. *ibid.* Hæreticos Lugduni acriter per se & suos insequitur. 368. Romam tertio missus Pontificiis cum Hispano dissidiis accitis Francorum auxiliis finem attulit. 369. Pio IV. Pontifice fit Reomaësis Abbas. 371. mox Ostiensis Episcopus, ac Decanus Cardinalium. *ibid.* Collegium Turnonense ædificat. 372. Vniuersitatis priuilegiis ornari curat, & Societati Iesu addicit. 373. in Comitiis Aurelianensibus Procerum concordiam sarcire multùm sategit. 374. Pisciacense colloquium disturbare enisus, cùm non potuisset, fecit vt noceret minùs. 375. Æger pridem animi ob infelix illud colloquium etiam corporis ægritudinem extremum incurrit. 378. Polancum è Societate Iesu cùm sibi adesse voluisset, ad purgandas pœnitentiâ animæ generaliter labes, vitam religiosè posuit. 379. Religionis & eruditionis amore, ac Reipublicæ gerendæ industria insignis fuit. 381. 382

Freda. 30. quid essent. 50

Frocus. 294. 650

Fructuariense Monasterium. 134. 573

Fulbertus Carnotensis. 169. 579

Functiones. 30. quid essent. 510

Fundatoribus Monasteriorum interdum licuit Præfectos eorum loco mouere. 578

Fuscei Virgines sacræ. 207 Fontis Ebraudi Ordinem professæ ante cIↄCLV. Christi annum. 605

G

GAGERIÆ. 232
Galcherius Comes Barri Sequanici. 292.654
Galli peculiariter dicti Celtæ, seu Lugdunenses. 29.507
Galterus Abbas de Chora. 307
Galterus de Cappis. 622
Galterus alter de Cappis. 622
Garantiæ. 256. aliæ ab autore contractus, aliæ à fideiussore. 632. aliæ à defensore gratuito. 633
Garsias Rex Nauarræ cognomento Sancij. 175.586
Gasindi. 50. quinam essent. 510
Gaudricus Abbas Reomaensis. 285.649
Gaucherius Abbas Flauigniacensis. 215
Genuina dies. 613
Gerardus Lingonensis Archidiaconus. 41
S. Germanus Autisiodorensis. 54. Nicasium Comitem Auallonensem terret. *ibid.* quâ specie corporis fuerit. 536. sermones in eius laudem scripti, S. Ioanni Reomaensi aptati. 538. perficit sanationem à sancto Syluestro inchoatam. 71
Gestium Hugonis III. Burgundiæ Ducis. 216
Gestia quid differrent à Metatis Romanorum. 608
Gestia quid differrent à Mansionaticis Francorum. 609
Gestium breuis fuit temporis, & & vnius loci. 609
Gestium quàm graue & molestum. 609
Girardus Abbas Reomaensis. 457
Glaber Rodulfus. 561
Godofredus Abbas Reomaensis. 181.
Godofredus præfuit ad CIƆXCVIII. Christi annum. 587
Godofredus Episcopus Lingonensis. 212
Godofredus Lingonensis Episcopus, quo anno cesserit. 608
Godofredi sigillum. 608
Gotofredus Guillelmi I. Abbatis frater. 154.159
Gotfredus Archidiaconus fit Abbas Mediolanensis. 158
Gozbertus Comes Sinemuri. 50. 533
Grafiones. 29. recuperatores fuere. 505. & fiscales exactores. *ibid.* & defensores Ecclesiarum. 506
S. Gregorius magnus seueritatem Guillelmi I. Abbatis per visum castigat. 150
Guerpitio. 604
Guido I. Abbas Reomaensis. 175
Guido de Noers. 124.225
Guido de Cappis. 239
Guido Dominus Iullei. 249
Guido II. Abbas Reomaensis. 240
Guidonis contentio cum Lingonensi & Lugdunensi Episcopis. 244.245
Guido III. de Iacuria Abbas Reomaensis. 323
Guido IV. de Lugniaco Abbas Reomaensis. 336
Guido de Ionis villa Ioannis Senescalli Campaniæ patruus. 648
Guido de Beauuauoir. 667
Guido Abbas S. Michaëlis Tornodori. 239
Guillelmus I. Abbas Reomaensis. 121. eius res gestas vno libro

complexus est Glaber Rodulfus. *ibid.* & Chronicum sancti Benigni. 146. ortus est auo Vibone Sueuo, patre Roberto Insubro, matre Perinza Longobarda. 122. natus dum pater Robertus obsideretur ab Ottone primo in insula lacus Verbani DCCCCLXII. Christi anno. *ibid.* ab Ottone Imperatore in Catechismo, & ab Adelaide eius coniuge in baptismo susceptus est. *ibid.* anno ætatis septimo deuotus est à parentibus, ac traditus Monasterio Luciacensi. 123. adultus iam in Capitalem scholæ est electus. 124. Diaconus dum fieret fidelitatem Episcopo iurare renuit. 125. à sancto Maiolo Cluniacum ductus honorificè est exceptus. 127. Monasterio S. Saturnini, quod nunc est S. Spiritus, datus est informator. 129. Monasterio Diuionensi Abbas consecratur. 147. Reomaense, & alia sexdecim Monasteria ad veterem disciplinam reuocat. 150. 571. scholas litterarum in Monasteriis instituit. 131. Reomaensi Præfectura deiicitur. 158. 578. in Italiam ter minimùm est peregrinatus. 574. laudes eius eximiæ. 147. 148. Regum Palatia adibat, vt oppressis subueniret, & aulicos Christo acquireret. 161. Fructuariense Monasterium condit. 160. moritur anno CIↃXXXI. apud Fiscanense. 169. 579

Guillelmus II. Abbas Reomaensis. 234

Guillelmus III. Abbas Reomaensis. 261. quando dignitatem adierit, & deseruerit. 638

Guillelmus IV. Abbas Reomaensis. 271. 643

Guillelmus V. Abbas Reomaensis. 309

Guillelmus VI. Machecot Abbas Reomaensis commendatitio titulo. 353

Guillelmus VII. Fouquet Varanæus Abbas Reomaensis, & Episcopus Andegauensis. 397

Guillelmus Damax dominus de Sisery, & de Vignes. 332

Guillelmus Flauigniacensis Abbas. 281

Guillelmus Fontanetensis Abbas. 192

Guillelmus de Iouis villa Archiepiscopus Remorum. 649

Guillelmus de Iouis villa frater Ioannis, qui scripsit de sancto Ludouico. 284. 647

Guillelmus Abbas Vergiacensis. 282

Guillelmus de Grignone. 286

Guillelmus de S. Martino super Orosam. 277

Guillelmus de Rupe dominus de Nolay. 281

Guillelmus Abbas Regniacensis. 311

Guillelmus Abbas Cisterciensis. 221

Guillelmus Comes Galæciæ. 586

Guntramnus Rex Burgundiæ. 39

H

HEIRARDVS Abbas Reomaensis. 78. fuit filius Adalardi Ducis vel Comitis Burgundiæ. 544

Heldricus Abbas Reomaensis. 170. sanatur sacramento Extremæ-vn-

ctionis. 171. præficitur etiam Monasterio S. Germani Autisiodorensis. 171. & Flauigniacensi.173. pulsus est Autisiodorensi circa CIↃIↃII. Christi annum. 581. id primum obtinuerat tum Flauigniacense, & extremo Reomaense. *ibid.*
Helias Abbas Coloniensis. 165
Helisendis Priorissa Fuscei. 207. 604
Helixandis Comitissa Barri super Sequanam. 292. 655
Henricus Roberti filius Rex. 167
Henricus Abbas S. Sequani. 182
Henricus I. Dux Burgundiæ. 149. 172. 564
Herbertus Abbas S. Stephani Diuione. 100
Hieronymus de Capiteferreo Abbas Reomaensis, Cardinalis. 355
Hilarius pater S. Ioannis Reomaensis. 4. Senator fuit Romanus. 471. sepultus propè corpus S. Benigni Diuione. 472. laus eius ex Gregorio Turonensi. *ibid.*
Hincmarus Laudunensis, Abbas Reomaensis. 96. administrationem in palatio Regio obtinet. 97. & Abbatiam Reomaensem. *ibid.* administratione à patruo Hincmaro Remensi interdicitur. *ibid.* priuatur administratione & Abbatia à Rege. 98. 554. Regem & patruum grauiter offendit. 99. accusatur in Synodo. *ibid.* deponitur in Synodo apud Duziacum. 100. biennio post hæc cæcatur. 101. ad Adrianum Pontificem appellat, & auditur. *ibid.* permissu Ioannis octaui illi succeditur. 102. restituitur subinde ex parte. *ibid.* nec multò posteà moritur. 103. 555
Homines liberi Ecclesiæ aut Monasterij. 270. nec sui, nec fundi causa serui, sed censui tantùm obnoxij. 626. iis domini debuere tutelam contra aliorum iniurias. 270. 627
Hominij liberi formula. 270
Hominij seruilis, seu manus mortuæ formula. 279. 646
Horta villa Nouariensis Ecclesiæ. 664
Hugo primus Abbas Reomaensis. 180
Hugo secundus Abbas Reomaensis. 180
Hugo tertius Abbas Reomaensis. 221. 225
Hugo quartus Abbas Reomaensis. 230
Hugo quintus Abbas Reomaensis. 357
Hugo frater Rodulfi Regis Dux Burgundiæ. 149
Hugonis Capeti Regis fratres duo Otto & Henricus filij Hugonis magni Ducis Francorum. 149
Hugo tertius Dux Burgundiæ. 212. 221
Hugo quartus Dux Burgundiæ. 235
Hugo de Argentolio frater Milonis de Noeriis. 215
Hugo de Nuceriis Episcopus Autisiodorensis posteà à Senonibus postulatus Archiepiscopus. 225
Hugo Abbas S. Benigni Diuionensis. 282
Hugo Abbas S. Martini Eduensis. 304
Hugo Tiard Abbas S. Martini Autisiodori. 348
Hugo Vicecomes Carnotensis, & Comes Barri Sequanici. 654
Hugo de Chaumont. 219

Hugo Vergiacensis. 228
Hugo de Mons. 203
Hugo d'Arci Balliuus Alexi.r. 281
Hugo Abbas Flauigniaci. 562
Huilardinus de Quinceio Vicecomitis. 406
Huldierius de Birri. 205
Hunna Abbas Reomaensis primus S. Columbani discipulus. 7
Huualdus Tornodorensis Abbas strenuus. 148
Hymnus de S. Ioanne Reomaensi. 539

I

Iacobvs Abbas Castellionensis. 282
Iacobus Abbas Cistertiensis. 282
Iacobus Seneschallus Eduensis. 282
Iacuria gens familiam habuit alteram in Campa ia Remensi, alteram in Burgundia.
Igniculi ex Sanctorum corporibus emicantes futuri miraculi indices. 43. interdum stellæ formam habent, interdum faculæ, aut lucernæ, aut radij, aut id genus. 525
Imaginatio, aut subimaginatio sigilli. 590
Ingebrannus Abbas Reomaensis. 112
Insignia Gerardi Eduensis Episcopi. 646
Insignia Lingonensium & Eduensium Episcoporum quid vulgò differrent aliquandiu. 646
Inuadiationis contractus. 212. 236. idem cum Gageria. 235. diuersus ab hypotheca & contractu censuali; quòd res per hos contractus obligata maneat in potestate debitoris, per illum autem transeat in potestatem creditoris cum fructibus. 620
Inuadiatio vsuraria, nisi vel fructus computentur in sortem, vel res obligata esset de feudo mutuantis, aut aliter illi vtilis, & fructus pro pensione computarentur. 621
Ioannelinus Abbas Fiscanensis 166
S. Ioannes Abbas I. & fundator Monasterij Reomaensis. 1. vixit annos centum viginti. 23. natus est anno Christi ccccxxv. 469. mortuus DXLV. 470. gente fuit Lingonicus. 4. vrbe Diuionensis. 473 duram anachoresim suscepit anno ætatis vicesimo in villa remota. 474. duriorem anno vicesimo tertio in Reomaensi silua. 475. præficitur Monachis Conuenis. 5. regulam mutuatur ab antiquis Galliæ Monasteriis. 6. quænam illa fuerint. 477 aquas salubres puteo reddit, serpente insessore necato. 9. Lerinum fugit, vt aliis subesse possit. 6. reuocatus Macarij regulam suis tradit. 9. matrem obiter tantùm visit. 10. 482. furi confessionem criminis secretis vinculis extorquet. 11. muliebres technas eludit. 11. blasphemum nocturno visu castigat. 12. despicientes illius litteras vltio diuina excipit. 13. 16. Lætum Diaconum pestilenti morbo liberat. 17. signo crucis quendam ex otioso facit strenuum. 19. frumentum multiplicat. 20. obit. 23. sepelitur extra cœnobium. 495. in vico Corporis sancti. 498. dæmones infestat. 529
S. Ioannis Reomaensis cum Elia Propheta comparatio. 59. eiusdem exterior compositio. 63
S. Ioannes de Prato, aut de Pratis

idem qui Reomaensis. 183.588
Ioannes Abbas Fructuariensis. 151
Ioannes Abbas Capuanus fit Monachus Diuione. 158
Ioannes Abbas S. Apollinaris Rauennatis fit Monachus Diuione. 158
Ioannes Abbas de Chora. 270
Ioannes Abbas Melundensis. 307
Ioannes secundus de Cussigniaco Abbas Reomaensis. 340.342.347
Ioannes Consul. 5. Rector Galliæ. *ibid.* fuit tantùm honorarius Consul. 474. Rector Galliæ Lugdunensis primæ. 475
Ioannes de Beauuauoir. 667.
Ioannes de Marmeaus dominus de Ranieres. 667
Ioannes de Vineis. 256.367
Ioannes Dominus de Rocha Brunin. 265
Ioannes Cabilonensis Comes Autisiodori. 284.308.647
Ioannes de Safris. 299
Ioannes Iolis Sacrista S. Nicetij Lugduni, Nuncius Apostolicus, & collector iurium cameræ. 330
Iobertus de Moliny. 223
Iocerannus Abbas S. Rigaudi Matiscone. 267
Ionas Abbas, Italus non Hibernus, 467. non fuit discipulus S. Columbani, sed ab Attala disciplinis Columbani imbutus. *ibid.* res gestas S. Ioannis Reomaensis scripsit iam sexagenarius. 466. scripserat anteà res Eustasij Luxouiensis, Attalæ Bobiensis & Bertolfi S. Columbaui discipulorum. 465
Ionæ alij fuere è quibus vnus Monachus Fontanellensis, alter Episcopus Aurelianensis, tertius Episcopus Augustodunensis; omnes ab Abbate diuersi. 466
Iosbertus de Melanny. 225
Iosbertus de Bar. 225
Isaac Abbas Scitæ. 23.494
Iterius de Brocia dominus Ricei 258
Iudicia, seu probationes vulgares quando interdictæ. 601
S Iulij lacus. 564
Iuniores iudicum. 545
Iurisdictio etiam coërcitiua laïcorum Monachis & Clericis concessa à Principibus. 606
Ius Presbyteri Parochi in peras peregrinorum, & baculos. 218. in oblationes sponsorum. 611. in reconciliationes puerperarum. 612. in oblationes Campionum. 613
Iustitia Abbatis Reomaensis. 212
Iustitia Reomai alta, seu ius gladij inde à Clodoueo. 607
Iustitiam altam Reomaensibus confirmat Hugo III. Dux & alij. 671

L

LAïci quando Monasteriis Præfecti. 80
Landricus Comes Niuernis. 173
Laura de S. Martino. 277
Lecolinus Abbas Fiscanensis. 154
Legatinum. 662
Legatorum viaticum apud Romanos, Burgundos, & Francos à Prouincialibus solutum. 662
Legatorum Pontificis viaticum ab Ecclesiis solutum. 309
Leges paribiles. 601
Leopardinus Abbas Reomaensis. 40. transfert sepulcrum S. Ioannis Confess. post annum Christi DLXXIX. 522

Lepro-

Leprosus sanatur per sudorem, lauacrum, & squamarum deiectionem. 42.524
Lerini Monasterium. 6. Abbates eius antiqui. 478
Letaldus Gozberti Comitis Sinemurensis frater. 51
Letbaldus Abbas Tornodorẽsis. 149
Letericus Abbas Cellensis apud Trecas. 260
Leutaris Dux belli Italici sub Theodoberto. 491
Libratæ terræ. 294.656
Lingonenses Episcopi, Gregorius. 7. Becco vel Betto. 41. Sigoaldus. 76. Guidricus. 77. Achardus. 188. Bruno. 129. Lambertus 169. Hugo. 180. Arduinus. 180. Rainaldus. 180. Robertus. 180. Iocerannus. 185. Guillencus. 187. Godefridus. 193. 194. 195. 196. 197. 201 203. 206. 207. Galterius. 211. 312. Manasses. 242. Hugo. 251. Robertus. 252. 258. 267. Guido I. 270. Garnerius. 242. Ioannes I. *ibid.* Guido II. 274. Ioannes II. 299. Hilduinus. 242. 234. Guido III. 342. Ioannes VII. 352
Loerra, vel Lorra inescatio piscium. 278 646
Lotarius Abbas Reomaensis Caroli Calui filius. 93. non Monachus, sed Clericus. 551. educatus est apud S. Germanum Autisiodorensem. 94. vbi etiam Abbas fuit. *ibid.* filius Harmentrudis frater Carlomani, Caroli, Ludouici. 96. mortuus vicennis. 552
Ludouicus I. de Iacuria Abbas Reomaensis. 3 0
Ludouicus II. Goufier Abbas Reomaensis. 402
Lugdunensis Academia antiquissima. 560. mater & nutrix Philosophiæ. *ibid.* publicum citramarini orbis Gymnasium. *ibid.* nemo Professis eo in orbe ascriptus, nisi qui Lugduni examinatus. *ibid.*
Ludouicus de Rochechoüard Abbatis adiutor. 435

M

MACARIVS, cui Regula inscripta fuit iunior, seu politicus. 24.497
Macarij regula à Reomaensibus suscepta. 9. Nitriensium institutis consentanea. 498. defenditur. 481. 496
S. Maiolus Abbas Reomaensis. 113. ortu Prouincialis, educatione Auenionensis, patre Fulcherio viro nobili. 114. 558. incursu Sarracenorum Matisconẽ pulsus. *ibid* fit ibi Canonicus. 115. Lugduni Antonium Philosophum audit. *ibid.* Cluniaci profitetur Monachismum. 116. factus est Abbas anno DCCCCLII. *ibid.* decessit anno DCCCCXCII. 120. plura Monasteria disciplinæ veteri reddidit. 561 Reomaense suscepit circa DCCCCLXXXIII. 562. rexit ad vitæ finem. *ibid.*
Maior & Maioritas Reomaensis. 606. 289
Mansi indominicati. 639
Mansi vestiti ingenuiles. *ibid.*
Mansi vestiti seruiles. *ibid.*
Mansi seruilis leges 640. quomodo differrent à legibus Bordæ. *ibid.*
Mansiones. 30. quid essent. 519
Manufirmationes. 5:1
Manus mortuæ leges. 281.283
Marcæ Sinemurenses. 293

Marcæ Diuionenses. 656
Marcæ istę non sunt pondera octo vnciarum, sed valores reditus annui feudi ad certam summam taxati. 655
Mareagium. 656
Margarita Abbatissa de Crisinone. 297
Maria de Tanlayo vxor Guillelmi de Iouis villa. 284.647
Maria de Nucceriis. 194
Martianus Imperator. 3
Maurellus Abbas Reomaensis. 77
Maximinus Abbas Reomaensis. 89
Milo Abbas Reomaensis. 179
Milones Comites Barri Sequanici tres. 292.654
Milo de Castellu. 205.667
Milo de Lania. 264
Milo de Marmellis. 312
Milo de Montebarro filius Rainardi. 183
Milo de Noeriis. 215
Milo V. de Noyers. 284.948
Miracula S. Ioanni Reomaensi peculiaria. 47. vt & aliis Sanctis. 529
Missi discurrentes. 29 Regibus, Ducibus, Comitibus, Abbatibus, & aliis ministrarunt. 506
Modoinus Abbas Reomaensis. 81. creatus cùm iam esset Episcopus à Carolo Caluo. 546. priuilegium Ecclesiæ Eduensi à Carolo Magno, & Ludouico Pio impetrat. 81. laudatur à Theodulfo Aurelianensi. 82. rescribit versu Theodulfo. 84. vnus est confessoribus Ebbonis. 88. Aruernis præficitur. 89.549
Monachi olim arti Medicinæ operam & studium impendere. 166. 177
Monastica officia peculiaribus prouentibus malo exemplo donata. 286.649
Monasteria Galliæ antiqua. 6. quænam fuerint. 477
Monasterij Diuionensis Ecclesiam restaurat à fundamentis Guillelmus I. 132
Monstruosus. 53.535
Μοῖρτῆ, μορτητὴς partiarius. 660
Mummolus Abbas Reomaensis. 72. cur dictus bonus. 543
Mummolenus dux belli Italici sub Theodoberto. 18.491

N

NATIONVM ferè omnium commotio contra Paganos sub Ludouico iuniore. 109. contingit anno CIↃCCCXLVII. statim à Pentecoste. 602
Νέασις, νέατος, νέωμα, νεασμὸς, νέαμα. 670
Nicasius Auallonensis. 13. Comes eius vrbis fuit. 487. à S. Ioanne & S. Germano ob sæuitiam castigatus. 487
Nicolaus V. Papa. 338
Nicolaus Abbas Castellionis. 206
Nicolaus Cardinalis sancti Eusebij. 309
Nitardus Guillelmi I. Abbatis frater. 134.159
Nitriensium instituta. 499
Nitrienses lini operarij. 500
Nominatim excommunicati soli iam olim euitati. 153. eorum nomina publicata vicinis Episcopis. 631. & proscripta in foribus Ecclesiæ. *ibid.*

Nomina regulæ inscripta. 225. quo sensu. 617
Normanni Burgundiam inuadunt. 50. abiguntur. 56. anno DCCCCXI. vertente. 537
Noualia. 266.316
Noualia tribus modis accepta. 670
Nuceriæ opidum Burgundiæ. 225. 616
Numerus Monachorum interdum à Pontifice constitutus Monasteriis. 673
Numerus Monachorum Reomaensium ad triginta præstitutus. 320.671
Nuptialia sacra prima, tricesima, genuina, & annua die facta. 613

O

OBERTVS Prior S. Symphoriani Eduensis. 191
Oblagiæ. 404
Oblationes olim debitæ omni Dominica die. 600. circa annum CIↃCXLI. ad diem tantùm patroni Ecclesiæ, & ad festum omnium Sanctorum. 195.253
Oblatio præcepti Regij. 30. cuius esset. 512
Obsignia. 532.534
Odo I. Abbas Reomaensis & Autissiodorensis. 179
Odo II. Abbas Reomaensis. 273
Odo II. Dux Burgundiæ. 192. præfuit decennio antequam putent aliqui 600
Odo III. Dux Burgundiæ. 229.233
Odo IV. Dux Burgundiæ. 33
Oeconomus Reomaensis. 395
Oecumenici nomen consensu Romani Pontificis suffurari conatus Eustathius Constantinopolitanus. 163.579
Olbertus Abbas Leodiensis. 165
Oleo sanctificato sanati à Sanctis quilibet morbi etiam non periculosi, nec extremi. 36.519
Oleum tamen id non fuit, cuius in Extrema Vnctione est vsus apud Latinos. 520. sed Græci eo hodiéque vtuntur ad omnem morbum etiam non extremum. *ibid.*
Oleum Extremæ Vnctionis à Latinis olim ad energumenos sanandos vsurpabatur. 520
Oleum aliud nunc à Latinis Presbyteris consecratur ad omnem morbum, & ad energumenos sanandos. 521. id dici solet oleum infirmorum, atque interdùm oleum in Cœna Domini sanctificatum. 5 2
Opus manuum Monachis olim cur præscriptum. 10 483
Orator Regij generis S. Ioannes. 72. alij sancti viri nomen Oratorum viui & mortui habuere. 542
Ordinatio ante ætatem. 517
Oratio ad S. Ioannem. 61
Oreum. 527
Osmundus Episcopus fit Monachus Fiscani. 154
Osmundus de Plaanei. 230
Osmundus de Rubeo monte. 230
Otto Hugonis Regis frater Dux Burgundiæ vxorem habuit filiam Gisleberti. 149
Otto Guillelmus Adalberti II. Eporediæ Marchionis filius. 562. vocatus est Captiuus. 564. Comes Diuionensis ab Henrico I. Duce Burgundiæ adoptatus. *ibid.* Gerberga eius mater, vel

natura, vel adoptione. *ibid.* Comes etiam Transsagonanus. *ibid.* à Monacho furtim ex Italia ad matrem adductus. *ibid.*

P

PARLAMENTVM vetus Burgundiæ. 317.672
Paschalis Cerei ius quodnam Presbytero. 218
Patres pro Abbatibus. 503
Patricij apud Francos. 16
Patriciatus Romanis non perpetuus, Gottis perpetuus. 489
Patriciatus Romanis inferior plerisque dignitatibus, Gottis solo Consulatu. 489
Patronus à Clodoueo dictus sanctus Ioannes. 29
Patroni nomen non mortuis tantùm, sed etiam superstitibus sanctis viris tributum. 508
Pedules. 289
Perinza mater Vuillelmi Abbatis. 563
Pernix. 535
Persona authentica. 269.643
Petrus I. Abbas Reomaensis. 191
Petrus II. de Aligny Abbas Reomaensis. 350
Petrus III. de la Baume Abbas Reomaensis & Cardinalis. 354
Petrus de Corbigny. 255
Petrus de Atheis. 289
Petrus de Roccio. 278
Petrus tertius Abbas S. Benigni. 617
Philibertus Cardinalis Bordeserius Abbas Reomaensis. 383. auo Philiberto Quæstore largitionum, & domui Ludouicæ Regis Francisci I. matris Præfecto. *ibid.* patre Regiarum substructionum magno curatore, matre Maria Gaudina genitus. 384. Latinis Græcísque litteris Parisiis excultus. *ibid.* Encolismensibus datur Episcopus primâ iuuentute, *ibid.* adsciscitur ad Regis consistorium. 385. Romam Legatus Regius pergit. *ibid.* Cardinalibus à Pio quarto accensetur. 386. Reomaensi Præfecturâ donatur. *ibid.* transfertur ad Episcopatum Autisiodorensem. 387 floret cognationibus. 387. moritur Romæ. 388
Philibertus Cardinalis Hugonetus Abbas Reomaensis. 339 Stephani Episcopi Matisc. nepos. *ibid.* Guillelmi Cãcellarj Burgundiæ frater. *ibid.* succedit patruo Matiscone, cùm esset antè Protonotarius Apostolicus. *ibid.* fit inde Cardinalis à Sixto quarto. Tisiacum vniri curat Abbatis dignitati. 343. Ioanni Cussigniaco Præfectura Reomaensi cedit. & Romæ obit. 340
Philippus Cardinalis Lenuncurius Abbas Reomaensis. 389. Philippo patre, Ioanna Dinteuillia matre ortus. *ibid.* aui eius patruus fuit Robertus Turonensis, mox Remensis Archiepiscopus, frater Robertus Cardinalis *ibid.* in oppido Coupuray propè Parisios anno CIↃIↃXXVII. natus. *ibid.* Antonio Regi Nauarræ honorarius fit ephebus. *ibid.* Romæ à propatruo literis post hæc & moribus egregiè excolitur. 390. præficitur Monasteriis Charitatis, Vngiaci, Resbaci. *ibid.* Catalauno, mox Au-

tiſiodoro datur Epiſcopus. *ibid.* Regem Nauarræ in auita religione retinet. 391. ad Regis conſiſtorium aſcitus fit Reomaenſis Abbas. 392. inde Præceptori Ordinis S. Spiritus, & mox Cardinalis. 393. Romam viſit, & mox ad Comitia Bleſenſia redit. *ibid.* calumniis apperitus, & contumeliis Turoni moritur. 394. 395

Philippus pulcher Rex. 215

Philippus Dux Burgundiæ extremus è priori ſtirpe. 323. moritur anno CIↃCCCLXI circa XXI. Nouemb. 674

Philippus de Monte medio. 273. 286

Piſcatio cum Lorra vel Loerra. 259. 279

Plenaria Synodus 190. ea erat ad quam vocati omnes, quorum ius eſſet vocari & intereſſe. 597

Pœnitere dies decem, quadraginta, aut plures dum iuſſi peccatores à Pœnitentiariis Presbyteris perinde fuit, ac ſi iuſſi eſſent ieiunare. 577. potuit eâ pœnitentia redimi oratione, vel eleemoſyna, potuit & per alium impleri. 578

Pœnæ contractuum. 605

Popo Abbas Stabulenſis. 165

Poſſeſſio rei corporeæ, vt prædij cenſus, & id genus donari ſolita culmo, vel ſtipula, vel ceſpite, cum ramo, vel ocrea terra repleta, vel lapide, vel cultello, vel chiroteca tradita, vel ſtola Sacerdotis prehenſa, ſuccenſo Altaris cereo, vel aliis modis. 660

Poſſeſſio rei incorporeæ, vt dignitatis, adita olim per annulum, enſem, lanceam, vexillum, virgam, librum, & panem, & id genus. 661

Poſſeſſio rei tam corporeæ, quàm incorporeæ per traditionem chartæ, ſeu litterarum, quibus conferebatur communicata. 325. 662

Præſtaria. 173. Precariæ ἀμοιβαία. 583. interdum tamen cum ea confuſa *ibid.* leges Præſtariæ ſucceſſu temporis diuerſæ. 584. differebat ab emphyteuſi, quòd in hac non plus rei priuatæ rependeretur Eccleſiæ, quàm eſſet acceptum Eccleſiaſticæ. In illa autem plus daretur Eccleſiaſticæ, quàm acceptum eſſet priuatæ. *ibid.* illa in tres hæredes traderetur, iſta in plures. 585

Præceptum Clodouei I. pro Reomaenſibus. 29

Præceptum Clotarij I. pro eiſdem. 71

Præceptum Caroli. 241. 605

Præceptum Philippi Auguſti. 220

Precum Monaſticarum ſynaxi quandoque excluſi laïci. 12. 485

Priuilegium Innocentij II. pro Reomaenſibus. 200. 605

Priuilegium Eugenij III. 200

Priuilegium Alexandri III. 208

Priuilegium Lucij III. 219

Priuilegium Innocentij III. 240

Priuilegium Gregorij IX. 265

Priuilegium Innocentij IV. 274

Priuilegium Nicolai III. 285

Priuilegium Sixti IV. 345

Purgationum vulgarium vſus. 193. quàm diuturnus in Burgundia, 601

Putei Reomaensis aquam purgat S. Ioannes. 9. bibit S. Gregorius Turonicus. 57. & ægri multi, vt sanentur. 58
Putei Orbiaci Virgines Abbati Reomaensi, & suis subditæ. 189

Q

QVADRAGESIMO die, & primo expiatæ puerperæ, tam apud Græcos, quàm Latinos. 612
Quadraginta dies olim pœnituit, qui stillare in terram de calice Christi sanguinem permisisset. 577
Quatuor Ordines Religiosi in Cabilonensi & Lingonensi Episcopatu orti. 644
Quieta S. Ioannis Reomaensis mater. 4. sanctitatis nomine decorata. 472. laus eius ex Gregorio Turonensi. 473. visitatio filij. 10
Quinceium Vicecomitis. 306

R

RABVTINÆ gentis stemma. 675. nomen genti ex castro Rabutino ditionis Cadrelensis. 676
Radulfus Abbas Fonteneti. 232
Raimbaldus Abbas de Alba ripa. 200
Raimundus Abbas S. Benigni Diuione. 256
Raimundus de Espissia. 232
Rainaldus I. Abbas Reomaensis. 217
Rainaldus II. Abbas Reomaensis. 268
Rainardus Abbas S. Apri Tullensis. 187
Rainardus Abbas Cistertiensis. 205
Rainardus Rubei montis dominus. 194
Rainardus de Montebarro. 180. ex gente Comitum Montis barri fortasse fuit quæ breui in Burgundia desiit. 588
Rainaudus de Vernei. 222
Reclamatio ad Reges. 29. quid esset. 509
Reconciliatio pœnitentium publica communi iure fuit Episcoporum. 600 in graui periculo fuit etiam Presbyterorum ea lege, vt periculo elapsi iusta tempora implerent. 601
Regmundus de Cummines Abbas Reomaensis. 300
Regula sancti Macarij non ab ipso scripta, sed ex eius moribus hausta. 481. laudata ab antiquis, qui eam scripsit posterior fuit sancto Hieronymo, quæ nunc extat eadem est quæ olim. 498
Relatio corporis sancti Ioannis Reomaum circa annum DCCCCXI. 537
Reomaus Monasterium S. Ioannis. 1. ea forma dictum, qua Gemblaus, & Stabulaus. 497. nomen duxit ab agro, in quo fuit conditum. *ibid.* is ager à parentibus sancti Ioannis datus fuit ad instituendum id Monasterium. 468
Reomaensibus Præfecti, aut nulli, aut laïci annis LXXXV. 112
Reomaensis Monasterij incendium. 153
Reomao adiacens Ecclesia sancti

Pauli. *ibid.*
Reomaensis maior. 192
Reomaensis Præpositus. 194
Reomaensis iurisdictio cum iure gladij. 671.212.607
Reomaenses censuris Episcoporum exempti. 626
Reomaensis Conuentus sine sigillo aliquandiu. 257.654
Reomaensi aut alij Regulæ inscripti. 225. erant qui in fratrum, ac benefactorum numerum admissi. 616
Reomaensis Decanus & alij in sigillo habuere imaginem Presbyteri sacra ad Altare facientis. 642
Reomaensis peculiariter sigillo suo imprimere solitus lilium. 642
Reomaensibus dignitatibus & officiis peculiares prouêtus quando attributi. 286.649
Reomaensium Cuculla & Frocus cuius coloris. 288.650
Reomaenses conuersi & conuersæ vt vestiti. 289.651
Reomaensis conuersæ instituendæ formula. 347
Reomaensibus ius attributum in bona illegitimorum. 318.671
Reomaensi castro custodiendo qui obnoxij. 328
Reomaenses à procurationibus Lugdunensis & Lingonensis Episcopi extra statutum Lateranense immunes 626.244.246
Ricardus Comes Normanniæ. 154
Ricardus Abbas Virdunensis. 165
Robertus Rex. 157. 165. 169. filij eius. 167. mors mense Iulio. 168
Robertus Princeps Normannorum. 166
Robertus secundus Dux Burgundiæ, & eius obitus. 293.303.671
Robertus tertius Episcopus Lingonensis. 267. Beronensem se Lingonensem dicit. 641. translatus ad sedem Leodiensem retinet nomen Lingonensis. *ibid.*
Robertus Dominus de Larreio. 281
Rodulfus Abbas fit Monachus Diuione. 166
Rogerius de Anciaco. 149
Ruffus de Sulleio. 286
Ruffus color burrus. 651
Rupticia. 316.670

S

SALVAMENTVM. 194. quid esset. 601, quæ ratio nominis. 602
Samuel Abbas Reomaensis. 76. cur custos Regius. 544
Sancti ægros abs se ad alios mittunt sanandos. 55.536
Sanctimonialium Monasterium à Guillelmo primo institutum. 160
Sanitas miraculosa interdum imperfecta. 44. cur. 526
Sarraceni Fraxinetum occupant, & diu pòst fugantur. 558.559
Sarraceni Hisemo Rege ab Hispania refugiunt. 176
Satisfactio. 208. est pœna contractui addita, si certa die non soluatur.
Scarpsellæ, Carpsellæ, Sportæ, Peræ. 611
Scithis, Scita, Sceta, Scithiaca regio Ægypti. 494
Scholæ in Monasteriis interiores, & exteriores. 572
Scholę Capitalis. 124
Schola, omnis artificij locus & cœtus. 567

Scholæ Cantorum quibus præest Caput, vel Prior. 567
Scholæ militum. *ibid.*
Scholares, seu Præsentales. 568
Sebastianus de Rabutin Abbas Reomaensis. 353
Secundinus Patricius. 16. Legatus in Græciam. 490
Segestrensis silua. 518
Septa Anachoretarum. 32. interdum opaca siluæ. 513. vel antra rupis. *ibid.* vel fossæ. *ibid.* vel parietes sine calce. 514
Sepulturæ iura Parochialia. 254
Sanctus Sequanus Magnimontensis. 20. instituitur à sancto Ioanne. 21. condit Monasterium 518. miracula patrat. 519. 520
Sergantériæ hæreditariæ formula. 324 quid esset. 263. 640
Sermones de S. Ioanne. 58 538
Serui corpore laicis in Burgundia nulli 351. non item Ecclesiasticis. *ibid.*
Seruorum confugium ad Ecclesias. 13. quibus legibus ex parte Ecclesiæ, 485. quibus ex parte Dominorum probatum. 486
Sicharius Abbas Reomaensis. 74
Sigifredus Abbas Gorziensis. 165
Sigillis tabulas munire non fuit olim mos in Burgundia. 186. sed antè annum CIↃCXIX, moris fuit. 589
Sigilla authentica. 308. 616. nobilibus nondum militibus, aut ætatis militaris non vsitata. 221. 615
Sigilla Conuentuum Monasticorum distincta à sigillis Abbatum post Alexandri tertii constitutionem. 634
Sigilla Curiarum Burgundiæ, con-filij intimi, & Prætorum 313. 668
Sigillum Curiæ diuersum à sigillo Ducis Burgundiæ. 319
Sigillum Roberti Lingonensis, & Decani Reomaensis. 167. 641
Sigillum Episcopi Eduensis. 277 646
Sanctus Siluester Abbas Reomaensis. 70. dilectus à Clotario, & Childeberto Regibus. *ibid.* creatus octo annis ante mortem sancti Ioannis ad annum DXXXVII. 540. claudum sanat. 70. 71. præest annis circiter XXXV. 541
Simonetus de Aisiaco. 297
Simon Abbas Reomaensis. 334
Sinemurum Castrum. 11. 50. 56. fuit Episcopi Eduensis. 50
Societates à Reomaensibus initæ cum priuatis. 225. cum aliis Monasteriis. 186. leges quæ eis dici solerent. 260. 266. 591
Sortilegia ex Cereo Paschali, & Chrismate. 254
Sponsalia à Latinis extra Ecclesiam, à Græcis intra celebrata. 612
Subimaginatio est sigilli appositio. 590
Sueui nunc soli Alemanni. 563
Sueneiacum Reomaensibus primò quæsitum. 228. alia eius iura posteà parta. 232. 256
Sulpo Abbas montis sancti Michaëlis, mox Fructuariensis. 155
Stephanus de Raueriis. 216
Stephanus de Varennis Abbas Reomaensis. 321. 673
Stephanus Abbas Leodiensis. 165
Stephanus Abbas Bezuensis. 181
Stephanus Hugoneti Episcopus

Matisconensis. 339
Stephanus Eduensis Episcopus dedit nouem Ecclesias Reomaensibus. 191. præerat adhuc CIↃCCXXXIX. 192. vixit Monachus Cluniacensis non plus anno. 599
Stephanus de Argentueil. 225

T

Tabulæ tactu manus firmatæ. 189.596
Terræ libratæ non sunt iugera, sed reditus vnius libræ annuus. 656. 657
Terræ tertiales. 263.306.660
Terræ binales apud Burgundos. 660
Testamentum. 188. non extremæ tantùm voluntatis, sed qualibet tabulæ testibus firmatæ. 188. 592
Testamentum Parocho ante omnes fecere moribundi. 254
Teuberto lingua à S. Ioanne restituta. 43
Theobaldus de Sanci Præpositus de Noers. 224
Theobaldus Rex Nauarræ.
Theobaldus de Grisigny. 205
Theodobertus Rex. 3 471
Theodoricus Rex. 3.471
Theodoricus Abbas Reomaensis, 180
Theodoricus Episcopus Metensis. 166
Theodoricus Abbas Gemeticensis. 149
Theodoricus de Tauenniaco. 194
Theodorus de sancto Chaumondo. 359
Theodosius Imperator. 3
Theodulfus Aurelianensis cum Bernardo Rege Italiæ contra Ludouicum Pium conspirasse creditus. 547. cõiectus in carcerem iam Episcopus, sed intra Monasterium. *ibid.* annos XVIII. minimum ibi egit. 548
Thiolaiphus. 34
Tiuulgas Villa Reomaensis. 153
Tonsura à Presbyteris quibuslibet olim. 32. posteà ab iis tantùm, qui Chorepiscopi vel Abbates essent in Clericatum facta. 514. in Monachismum, vel Anachoresim etiam à laïcis. 515
Tractus fluuij. 263. mensura decursus eius. 640
Translatio corporis sancti Ioannis à Leopardino. 40.524. altera à Beccone Episcopo Lingonensi. 41.524
Tres Barri Comitatus in Campania. 654
S. Trinitatis officium. 177. confectum ab Stephano Leodiensi Episcopo anno circiter DCCCCXX. 586. publicatum à Richario successore. *ibid.* ab Ecclesia Romana non admissum ante CIↃCC. 587. ad CIↃCCC. omnibus Ecclesiis acceptum. *ibid.*
Turnonia gens Ducibus Burgundiæ, & Regibus inserta. 357

V

Valdo Abbas Reomaensis. 77
Valeriacum villa. 32
Valentinianus tertius. 32
Vallis Callium, vel Collium, vel Caulium. 273.644
Valonæ. 228

Valterus Comes Barri Sequanici. 654
Vastinæ, seu Guastinæ. 671
Verbanus lacus, maior, & S. Iulij dictus. 564
Vetus castrum ad fluuium Serenum. 228.619
Vibo Sueuus. 562
Vicarij iidem qui Vicecomites. 29
Vicarius Episcopi Lingonensis Abbas sancti Benigni. 226.617
Victorij ciclus. 470
Vido Abbas sancti Michaëlis Tornodorensis.
Vigerius vel Vierius Eduensis. 229. etiam Castellionensis. 255
Vigilius Abbas Reomaensis. 80
Villa Morini & Curtis Morini eadem. 313 607.669
Villa Iouis in Comitatu Autisiodori, & in Episcopatu Eduæ. 647
Vir Dei cur dictus sanctus Ioannes. 495
Virginum Monasteria Episcopi abs se ad Monachos regenda transferunt. 189.595
Vulfardus Abbas Reomaensis. 112
Vulferius Monachus Abbas Reomaensis insignis. 175.585
Vsufructuarij contractus de rebus Ecclesiæ. 276. 300
Vulpo Abbas Reomaensis. 111
Vuormatiensis Synodus in qua Deidonus Abbas Reomaensis. 543

X

XENODOCHIVM S. Bernardi in Alpium iugis. 610
Xenodochium Trenorchiense. 416
Xenodochium Audricianum Parisiis. 430

Y

Y Παιδρος βίος. 515

Z

ZEυχάεια ieiunare. 501
Zœta. 52. pro Zeta, vel Cœta. 534

FINIS.

